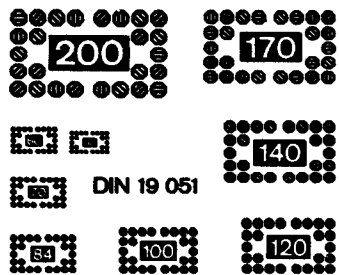

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

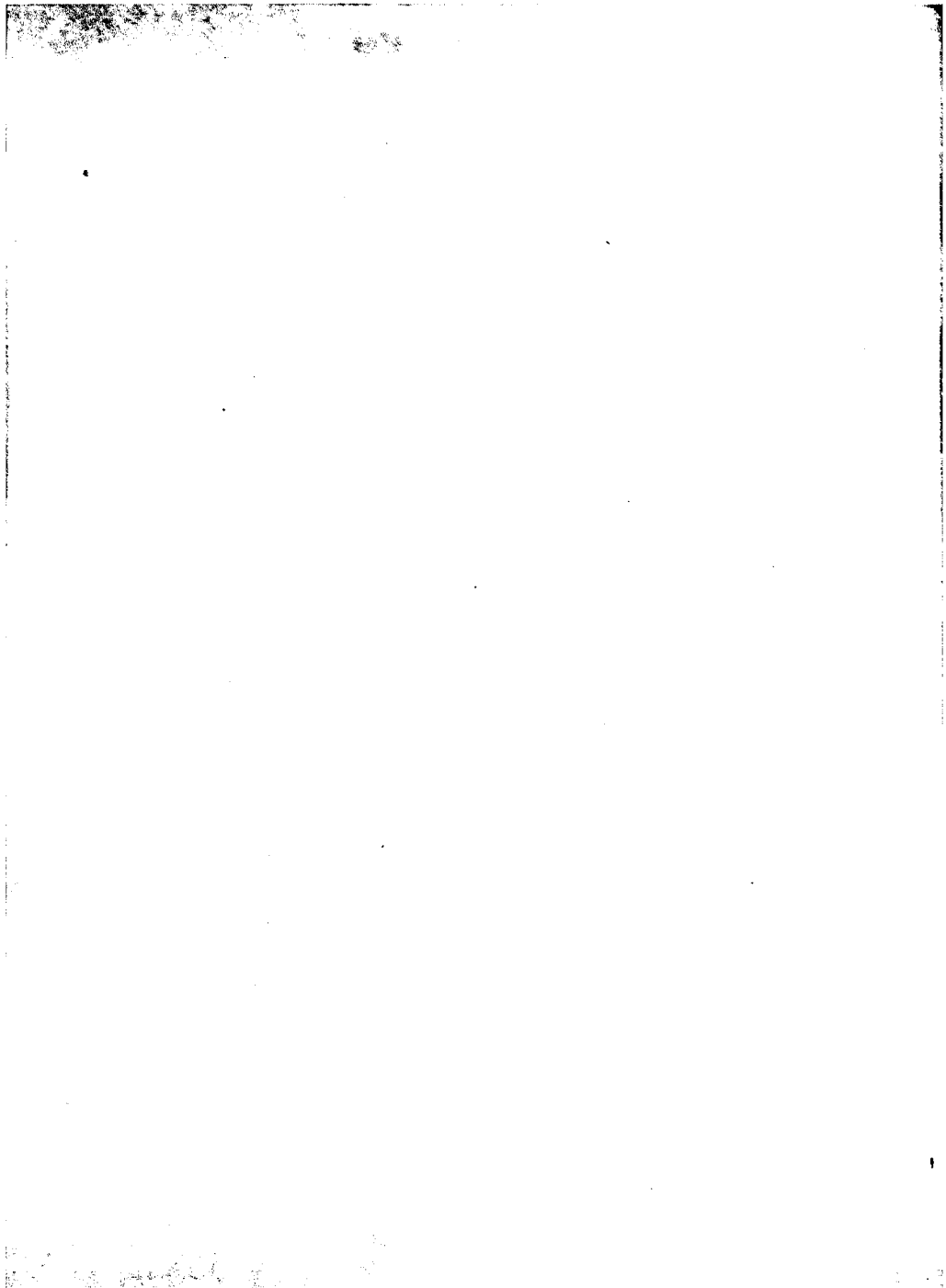

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1737

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 E 4⁰

NOVA
ACTA
ERUDITORUM,
ANNO
MDCCLXXVII
publicata.

---

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxonie Privilegiis.*

LIPSIÆ,

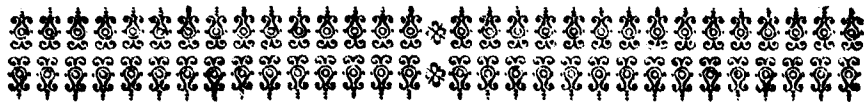
Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHII B. Fil.
MAURIT. GEORG. WEIDEMANNUM,
& CASP. FRITSCHIUM.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Parisiis apud
BRIASSONUM, & Amstelodami in WAESBERGIORUM
& WETSTENII officinis.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.
MDCCLXXVII

Lectori Salutem!

Quam olim maiores nostri de salute literarum, & bono publico, in his Annalibus merendi rationem tenuerunt, eam nos ab ipsis inde instituti huius primordiis ad præsens usque tempus ita, quantum recordamur, sancte constanterque servavimus, ut, sive formam operis externam, quam nemo non lectorum valde commodam & usui communi aptam iudicavit, sive ipsum de libris novis dicendi genus molle, & compositum ad lenitatem, spectes, nihil Anni præsentis Acta a vetustioribus illis, cana senectute venerandis, discrepent. Nam, cum aequalis omni tempore doctiorum hominum, si non plausus, saltem approbatio, labores nostros sit secuta, omniumque eo vota conspiraverint, ne quid sinistri unquam Musis nostris, rei literariæ sic satis bene consulentibus, accideret; eo nos adduxit amicum hoc, plenumque omnis gratiæ, iudicium, ut, leviores quasdam maculas, a maioribus nostris hæreditate ad nos transmissas, non abesse in posterum a nostro opere, quam in dubiam favoris publici nos aleam adduci, satius consultiusque duceremus. Enimvero, abittere nunc demum hoc consilium, & si non Actorum formam prorsus habitumque mutare, horum tamen aliqua ex parte limites amplificare, quædam nos necessitas, remque literariam pro viribus iuvandi minime vituperandus ardor, cogit. Et fuit nobis semper, & esse omnino debet, præcipua hæc omniumque prima cura, ut temporis recentioris literariam Historiam, quam fieri posset, plenissimam ex his Annalibus cognoscerent Lectores, nec magno hoc lectissimorum ingeniorum theatro, in quo tanquam congregati omnium terrarum gentiumque docti ac præclari cives de palma doctrinæ & industriæ certarent, bonum quemquam atque nobilem scriptorem exulare nostra culpa pateremur. Id ipsum sedulo diligenterque cogitantes, cum largiorem mensis singuli librorum optimorum messem darent, quam perexiguo sex plagularum spatio includi posse videretur, necessaria huic Operi Supplementa adiunximus, eademque pari cum Actis ipsis ambulare passu iussimus. Sed ne sic quidem, in tanta copia librorum, quos nostra inprimis ætas partu felicissimo

cissimo excludit, aut votis nostris, aut desideriiis Lectorum, factum esse satis intelleximus. Quantumvis enim nostri esse moris constet, librorum argumenta breviter & quasi per compendium commemorare, iis tamen semper novorum Scriptorum cumulibus nos obrutos & tanquam circumvallatos sensimus, quibus uno fasce complectendis, ardor magis studiumque nostrum, quam illæ Annalium nostrorum angustia, sufficerent. Fieri igitur non potuit, quin eorum multi, qui nos iudices poscebant iure suo, aut intacti nobis dimitterentur, aut certe tardius, quam quidem vellent ipsi, suæ præmiæ virtutis ex nostris manibus acciperent. Qui ne in posterum negligentius se nobis habitos, & aliis præter rem postpositos, querantur, iam de nostri operis augenda mole, instruendisque novis epulis, cogitandum nobis serio videmus. Imitabimur igitur doctissimos Diarii Trevoltiensis & Gallici Mercurii Autores, quibus dudum esse positum in more scimus, cuique Anno partes tres aut quatuor annectere, ita quidem, ut Menses alterum altero, si non plagularum copia, ipso tamen voluminum numero, locupletiore pleniorque faciant. Eodem modo nos, qui singulos huc usque Menses inter se æquales dedimus, hos subinde, prout novorum librorum apparatus iusserit, in duas, molis non dissimilis, partes secabimus, efficiemusque hac ratione, ut laxiores, quam olim habuit, annus quisque sibi terminos constituat, & solitam re vera mensuram excedat, nec videatur tamen excedere. Atque sic futurum nos confidimus, ut, si non omnia, quaqua terrarum parte edita, quod quidem fieri nullo modo poterit, nec sanus quisquam lector postulaverit, saltem ea, quæ præ ceteris in eruditi orbis notitiam venire atque gratiam merentur, illa etiam ex parte, qua placere possunt novitatis pretio, suum in his Annalibus decus atque dignitatem tueantur. Cumque, rebus ita comparatis, nec animum nobis deesse, nec facultatem, promte inserviendi tuis commodis, intelligas; age, bone Lector, tuæ monumenta doctrine & industriæ, qualia & olim tuo munere ad nos venerunt, & nos grata semper mente accepimus, porro ornamentum præbere Actis nostris patere, & quod fecisse te omni tempore gaudemus, antiquæ fidei & probitatis viris, animum ab odio invidiaque liberum servantibus, in neminem iniuriosis, non ita suæ, ut alienæ, laudis studiosis, rem tractantibus magis arduam, quam gloriosam, fave.

No. I.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCLXXXVII.

C. SÜETONIUS. TRANQUILLUS, CUM
Notis integris JO. BAPT. EGNATHI, HENR. GLA-
REANI, LÆV. TORRENTII, FULV. URSINI, IS-
CASAUBONI, JAC. GRUTERI, THEOD. MAR-
CILII, JO. GE. GRÆVII, CAR. PATINI, & selectis
aliorum; curante PETRO BURMANNO, qui
& suas Annotationes adjecit.

Tomi II.

Amstelædami, apud Janssonio-Waesbergios, 1736, 4.

Tom. I Alph. 4 plag. 12, Tom. II Alph. 6 plag. 1, cum
Tabb. æn. 34.

Non ergo fefellit spes, in quam nos *Burmanni*, Criticorum
facile nunc principis, & promissa & nomen erexerant.
Prodiit enim *Suetonius* ipsius cura, & eo quidem habitu ac cul-
tu, ut nunc demum, si quis harum rerum mortuis sensus ef-
set, perpolitum se satis atque exornatum putaret. Quod ut o-
mnibus appareat, age, breviter, quid, quibus subsidiis, & quo-
modo, Cel. *Burmannus* hic præliterit, quid ei cum *Sueto-*
nio, tum omnis literatus orbis, debeât, commemoremus.
Duo genera eorum hodie sunt, qui ad edendos veteres Au-
tores, aut cum magna ipsorum pernicie, aut sine ulla pæne uti-
litate,

A

litate,

2 NOVA ACTA ERUDITORUM

litate, animum adiungunt. Alterum eorum est, qui, quem Auctorem nunquam legerunt & cognoverunt, ad emendandum librorum precibus ac pollicitationibus inducunt: alterum vero horum, qui ostentandæ imperitis eruditionis causa omnes copias suas, quacunque occasione arrepta, effundunt, & quæ ad Lexica sermonis Latini aut Antiquitatum releganda erant, ea notis inferciunt; in quo si tirones in his literis forte juvant, aut eorum laudes ferunt, qui tironum numero sunt ac loco, multum profecto proficiunt, ipsas literas nihil juvant. Ab utroque genere quantum rationes suas sejunxerit *Burmannus* in *Suetonio* edendo, id vero cum res ipsa demonstrat, tum Præfatio testatur. Nam primo hunc *Suetonium* non solum enarrantem audivit *Grævium*, τὸν πάλιν, sed ipse etiam vicies eum in Academia Trajectina & Leidenfi enarravit. Deinde vero in ipsis Notis, *Suetonio* adjectis, eum modum tenuit, ut non scholas adolescentibus hic haberi, sed doctis scribi, diligenter cogitaret. Itaque præcipuam quidem curam emendatæ & ad Codices MStos, aut priscas editiones, exactæ lectionis habuit, & præterea nihil dixit, nisi quod aut aliis indictum, aut non satis illustratum, putaret. Atque ea ipsa res fecit, ut *Pisisci* aliorumque Notas, ab hoc consilio alienas, prætermitteret, neque earum in hac editione rationem habendam putaret. Illud mirum videri non satis harum literarum gnaris poterat, quomodo post tot interpretes, imprimisque summos Criticos, *Casaubonum* & *Grævium*, satis materiæ sibi relicta putaret *Cel. Burmannus*, in qua eruditionem suam explicaret. At enim vero, si quis interpretes superiores excutere velit, facile intelligat, in paucis eam, quam in edendis Autoribus vel præcipuam putare debemus, diligentiam fuisse, quæ in conferendis inde ab incunabulis artis typographicæ editionibus collocanda erat; quandoquidem *Jf. Casaubonus* ipse principem editionem Romanam raro in subsidium vocavit. Quod cum animadvertisset *Burmannus*, id operæ dedit, ut, quantam posset, primarum editionum copiam sibi pararet, easque inter se diligenter comparando intelligeret, quinam in *Suetonio* aliquid mutandi autores exstiterint.

Prin-

MENSIS JANUARIII A. MDCCXXXVII. 3

Princeps editio *Suetonii* semper habita est *Romana*, edita A. 1470 a *Joanne Andrea*, Episcopo Alerienti, cujus ope *If. Casaubonus* multa emendavit, etsi non satis eam cum reliquis contulit: de qua cum aliunde constare possit, non est, quare nunc dicamus. Sed alia quoque est *Romana* editio, eundem annum 1470 præferens, ab *Ant. Campano* curata, ab illa memorata editione diversa, atque ex alio codice expressa, & ea adeo prior tempore. Hujus editionis diversas lectiones ab eo tantum tempore annotavit *Celeb. Burmannus*, quæ eam accepit. Has secuta est *Venetica* A. 1471, per *Nic. Jenson*, & *Mediolanensis* A. 1475, a *Mombritto*, ut ipsi videtur, curata, qua non usus est *Burmannus*. Post A. 1490 *Sabellius* edidit *Suetonium Venetiis* cum Notis, quarum non, nisi ubi aliquid criticæ eruditionis occurrit, habuit rationem, eaque editio aliquoties repetita est. Majorem lucem huic Autori affudit *Phil. Beroaldus*, senior, cujus cum *Commentariis* prodiit *Suetonius Romæ* A. 1493, autore *Maittaire*, post *Beronie* A. 1506, qua editione, ut præcipua, usus *Burmannus* est. Ceteræ, quæ in Italia postea prodire, editiones hanc fere sequuntur; quemadmodum etiam *Parisiensis* A. 1515, majoris formæ, quanquam Bononiensi illa vitiosior. Prodiit etiam A. 1508 *Lugduni Suetonius*, quæ editio, etsi a *Guidone Morileto* e Codice *Abbatæ S. Victoris* correctâ dicitur, tamen ita vitiosa est, ut comparationis tædium *Burmannum* ceperit. Eam expressit *Juntina* A. 1510 accuratissime. Post *Aldinas* A. 1516, & 1519, quæ cum *Scriptoribus Historiæ Augustæ* prodierunt, a *Jo. Bapt. Egnatio*, cujus Notas, quod in iis referendis sæpe *Glareanus*, & *Casaubonus* versantur, hic quoque vides, curatas, ab *Erasmo Suetonius* editus est *Basilea* A. 1518, 1531, & 1533, in quibus editionibus semper quædam mutavit. Annotationes paucas adjecit *Erasmus*, sed multa mutavit. Lectiones diversæ autem partim ingenio ejus, partim Codici *Tornacensi* egregio, debentur. Atque hanc ob causam illæ editiones diligentius excutiendæ erant his, qui *Suetonium* ediderunt; inprimis cum, qui postea *Suetonium* edidere, *Colineus*, *Gryphius*, alii, usque ad *Plantinum* & *Torrentium*, etsi in fronte librorum se emendatiorem *Suetonium* edere professi sunt, tamen *Erasmianas* editiones exprimunt. *Juntinam* ex-

4 AD NOVA ACTA ERUDITORUM

pressisse videntur editiones *Argentinas*, etsi interdum ab ea recedant, quarum duas adhibuit Vir. Cæl. alteram typis *Matth. Schurcrii* A. 1515, alteram literis *Jo. Brusi* A. 1520, iisdem characteribus expressas. Emendatam admodum editionem deinde prodidit *Steph. Doletus* A. 1541, adjectis margini *Erasmi* & *Jo. Rayneri* Scholiis quibusdam. Ceterum editionem *Gryphii* A. 1536 expressisse videtur, apud quem correctoris labores suslinerat. Secuta est, & omnes superiores superavit, editio *Rob. Stephani* A. 1543, e Codice *Mammiano*, sed ita, ut, ubi manifestæ mendæ essent librarium, ab eo discederetur. Ejus ope multa loca restituit *Grævius*. Post A. 1560 *Glareanus* Basileæ *Suetonium* edidit, adjectis Annotationibus, quibus, pro more suo, non nisi difficillima quæque illustraret; quare eas totas servavit *Burmannus*. *Plantiniana* editio nil præcipui fere habet, nisi varias lectiones, e Codicibus *MStis* a *Pulmanno* adjectas, in quibus quicquid bonæ frugis est, *Torrentius*, *Casaubonus*, *Scriverius*, in suas editiones transtulere. *Torrentius* autem primum edidit *Suetonium* A. 1578, forma minori, deinde amplioribus Notis instruxit & edidit A. 1592, quibus sibi magham paravit, etsi non satis meritam, famam. Nam & vulgaria sæpillime fuscè tradit ex antiquitate, & alios compilat. Est in Bibliotheca *Leidensi* Academica exemplum *Suetonii Plantiniani*, Notis *Lipsii* repletum. Ibi multa, quæ ad verbum in his *Torrentii* Commentariis reperiantur, deprehendit *Burmannus*; quæ utrum *Torrentio* sublegerit *Lipsius*, qui post hunc editum *Torrentii* Commentarium demum *Leidæ* docuit, an *Lipso* *Torrentius*, non audeo pro certo affirmare. Ex his *Lipsii* Notis quædam etiam huc transtulit *Burmannus*. Ceterum *Lipsii* Notæ in tres posteriores e gente *Flavia* Imperatores etiam post mortem ejus *Offenbaci* A. 1610 prodire, ex quibus quoque, quæ videbantur, selectæ sunt. Plurimum vero *Suetonius* *J. Casaubono* debet, qui eum doctissimis, quanquam non absolutissimis propter festinationem nimiam, Commentariis edidit A. 1595 aut 1596, quos auctiores deinde edidit *Parisiis* A. 1610. In verbis etiam *Suetonii* quædam mutavit, non semper ratione mutationis in Notis reddita. Post eum cum Notulis emisit

emisit *Suetonium Fulv. Ursinus*, typis *Plantini*, A. 1595, adjectis fragmentis Historicorum, & in alios Historicos Notis. Memorat veterem quendam Codicem, quo se usum dicit; sed sublesta est in his rebus ejus fides. Paulo post novam *P. Scriverius* editionem dedit, A. 1596, in verbis quidem *Cusauboni* vestigiis insistentis, in Notis vero *Plantiniunam*, *Pulmanni* cura editam, descripsit, & præterea cum aliunde corrasa, tum de suo non ita multa, adjecit; ex quibus pauca, ad rem facientia, in hanc editionem translata sunt. Adjectæ etiam sunt integræ Notæ *Gruteri*, quas ille cum aliis Historiæ Augustæ Scriptoribus A. 1611 vulgavit; quod in iis trium Codicum Pall. varietates proditæ sunt fide summa, & Notæ illæ, in tanto corpore latentes, a paucis excutiuntur. *Boxhornii* quoque Notæ quædam accessere; reliquorum vero Interpretum, *Schildii*, *Babelonii*, *Pitisci*, *Almeida*, nulla habita ratio est; quod vulgaria continent, nihilque, quod non in vulgaribus Lexicis reperiatur. Judicabunt ex his ipsi facile Lectores, quantum sit utilissimarum ad Criticam rerum accessio *Graviana* editioni factum, quæ quoniam omnibus satis nota doctis est, nihil de ea dicere attinet. Illud, restat, ut dicamus, quibus, præter editiones commemoratas, subsidius usus sit *Cel. Burmannus*. Inter schedas *Lipsanas* in Bibliotheca Leidensi servantur excerpta Codicis *Cujaciani*. Ea omnia in hanc editionem transcripta sunt. Dubitatio tamen quædam injecta est Viro *Cel.* an ex eo Codice, quo & *Casaubonus* usus est, satis fideliter descripta sint, quandoquidem a *Casaubono* quasdam varietates notatas invenit, quæ in excerptis illis non reperiuntur. Inter omnes *Suetonii* Codices laudatissimus fuit *Memmianus*, qui & *Turonensis* appellatur. Eo usi sunt *Rob. Stephanus*, & *J. Casaubonus*. Sed & *Stephanus* innumeris locis ab eo discessit, nec, *Casaubonus* quæ prodidit, semper conveniunt cum his, quæ *Cel. Grævius* e *Salmasiani* Excerptis protulit: quamquam, nec hunc ea Excerpta satis diligenter excussisse, censet *Jac. Gronovius*, qui, e *Salmasiano* exemplari omnia se religiosissime edidisse, professus est, & propterea A. 1698 *Leide* novam editionem procuravit, quæ omnes *Memmiani* Codicis apices & puncta referret. Usus etiam est Vir *Cel.* exemplo edi-

tionis *Torrentiana*, cujus margini lectiones varias adscriptit *J. Vossius*, verum in paucissimis a *Memmiano* Codice diversas, ut aut ex ipso, aut Excerptis *Salmasianis*, descriptæ videantur. *Jac. Gronovius* habebat trium Codicum Mediceorum, *Memmiano* nihii cedentium, varias lectiones, quibus multum prodesse *Suetonio* potuisset, si eas edidisset. Accessere etiam huic editioni varietates Codicis *Harlemensis*, cujus excerptis *Gravius* usus est, nec non Codicis *Copesciani*, *Hulsiani*, recentioris illius quidem, sed cum optimis consentientis, denique *Perizoniani*, Bibliothecæ *Leiden* legati, in cujus margine & aliorum Codicum varietates adscriptæ sunt. His commemoratis, illud superesse videtur, ut observationum *Burmannianarum* quædam specimina proferamus. Quod priusquam facimus, vel tribus verbis de divisione *Suetonii* in Libros & Capita dicemus. In omnibus Codicibus *MStis* nulla nisi in singulas vitas reperitur distributio. Primum *Casaubonum* constat in VIII libros divisisse XII Vitas, ita ut septimus *Galba*, *Othonis*, & *Vitellii*, octavus vero reliquos tres e Gente *Flavia*, complecteretur. Ab eo, neque immerito, *Boxhornius*, & omnes eruditi, discessere. Ab antiquo Glossatore *Virgilii* apud *Barthium Adv. XXXVII, 5*, citatur *Suetonii* Liber decimus; unde satis apparet, eo tempore non in VIII libros, sed, ut *Boxhornio* placet, in X, distributum *Suetonium* fuisse. Ceterum hodie non juxta divisionem Librorum *Casaubonianam* citandus est *Suetonius*, tum quod non omnes editiones eam sequuntur, atque adeo ea res molesta Lectoribus esset, tum quod suspicionem compilationis, & non lecti inspectique *Suetonii*, affert. *Cel. Burmannus* ex Jurisconsulti cujusdam, qui, omnibus Musis invitis & indignantibus, magnam eruditionis humanioris famam olim sibi, ut fit, acquisierat, ex ejus igitur libellis, in quibus juxta utramque divisionem citavit *Suetonium*, probat, multis locis adductis, eum hujus divisionis rationem ignorasse, ac ne inspexisse quidem *Suetonium*, nedum legisse; quod quam turpe sit humaniorem Juris scientiam proficenti, facile intelligitur. Distinctionem in Capita *Erasmo* deberi, putat *Vir Celeb.* Certe ante ejus editiones nulla est, quæ in Capita Vitas dividat. Locus difficilis est in *Cas. Cap. 28 de*

Cl. Marcello ad senatum referente, ut *Cæsari* succederetur ante tempus &c. & ne absentis ratio in comitiis Consularibus haberetur, quando nec (alii ne) *Plebiscito Pompejus postea abrogasset*: *Casaubonus*, abrogare esse, dicit, derogare, & *Plebiscito* ablativo casu capit, ut sensus sit: absentis *Cæsaris* non esse habendam rationem, quia *Pompejus* legi suæ, qua idem genere prohibebatur, non derogasset *Plebiscito*, sed propria autoritate tantum correxisset, jam in ærarium relata. Ea interpretatio displicebat *J. F. Gronovio*, quod durum esset *Pompejus abrogasset*, pro *Pompejus legi suæ derogasset*, & falsum, nulli legi derogari potuisse, nisi per *Plebiscitum*. Itaque legi volebat: quando & *Plebiscito*, casu dativo, hoc sensu, *Plebiscito*, quo *Cæsari* absentis licebat petere, abrogatum esse lege *Pompeja*; quod autem populus postremo jussit, id jus esse. *Cel. Burmannus* probat quidem *Gronovii* sententiam, *Plebiscito* dativum esse; & quoniam *Pompejus* in lege sua non exceperat *Cæsarem*, atque adeo *Plebiscitum* de petitione *Cæsaris* vim suam obtinebat, nec vel ne locum habere non posse, atque adeo & vel ei legendum esse; sed præterea pro *abrogasset* cum editione *Stephani* legendum putat *abrogasset*, quod abrogare quidem legem, sed obrogare legem dicimus. *Cap. 45 Julius* dicitur calvitii tegendi causa deficientem capillum revocasse a vertice. Hic capillorum positus, quem *Græci* ἀνάσιλον vel ἀνασίλλον vocant, qualis fuerit, alii docuerunt, atque in his *Cl. Pausanias* ad *Horapoll.* pag. 305. Nempe crines in orbem ita ponebantur, ut coronæ similitudinem referrent, ac calvitio tegendo apti essent. Sed arridet tamen vehementer *Cel. Burmanno* *Cl. Schultingii* conjectura, qui ad verticem legi vult. *Calvus* imprimis vertex esse solet, superstitibus ad inferiores partes capillis. Atque ea demum deformis est, & apud veteres conviciis obnoxia erat calvities, ut ex *Martiale* & aliis constat. Hinc eos capillos, qui in fronte, & in temporibus, supererant, retro flectere & revocare ad tegendum verticem nudum solebant; quod ex illo *Martialis* X, 3, intelligi potest:

*Raros colligis hinc & hinc capillos,
Et latum nitida, Marine, calvæ
Campum temporibus tegis comatis.*

Quod.

Quod si in vertice capilli fuissent *Julio*, quid opus eos ad frontem revocare, ad quam sua sponte, ut scimus, descendunt. A fronte autem & temporibus ad verticem retro agere, id fit contra naturam, ut *Quintilianus Inst. Or. XI, 3*, ait, qui id ipsum in Oratore reprehendit. *Cap. 32* mentio fit *navis Ithacae*, a *Philopatore* aedificatae, qua *Casar* usque ad *Aethiopia* penetravit. Eam similem fuisse, *Casaubonus* putabat, praefatorum *Paradis*, quarum apud *Ausonium* & *Sidonium* mentio fit, in quo fallitur vehementer. Nam *paradis*, id quod jam ad *Rustii Itinerarium pag. 109* ostendit, non ipsa *navis*, sed in foris vel transtris aliquid tentorio simile, fuit, ut ipsi *Iulii Ithacae* & *Sidonii*, si quis attenderit, doceat, sibi quo veris injuriarum & solis ardorem vitare potuere, & quod alii *Conopsea*, *Galli Ravennae*, vocant. Id suspicatus jam erat *Turnebus Advers. XXII, 10*. Originem nominis, vocatumque esse a *parade* dixisse, quo verbe a *Juv. xvi* scriptoribus omnium magnificentissimi apparatus & pompam appellabant, unde Gallorum *parade* extitit, ut *Salmafus ad Salinum pag. 789* ostendit. In *cap. 12* haec sunt: *Ut cognovit Antonium post fugam a M. Lepido receptum, ceteroque duces & exercitus consentire pro partibus, causam optimatum sine cunctatione discussit. Pro partibus cum in plerisque Codicibus MStis, tum in editionibus quibusdam, est patribus; quorum hoc *Pitbanus, Ursinus*, aliisque, illud *Casaubono* imprimis, magis placet. Hunc sequitur *Cel. Barmannus*, sed ita, ut utriusque lectionis eandem vim judicet esse, & *partibus* dici de Senatu, non, quod *Casaubono* & *Berneggero* visum, de *Antonio* & *Lepido*. Simpliciter positae *partes* saepe indicant illas, quibus favemus. Atque id hoc locum vel illud manifestum facit, quod paulo post *optimatum causam* deseruisse dicitur *Augustus*, & cum *Antonio Lepido*que coevisse, quia exercitum *Hirtii* & *Pansa*, reliquosque, qui omnes in diversis imperii partibus, senatui & percussorum causa favere videbat, ideoque se non posse his adjunctis necem avunculi vindicare, & acta tueri. *Suetonius* saepe significat, se favisse senatui & *optimatum causa*, & ideo dixit absolute *partes*, quibus ipse favebat, ut saepe *Lucanus* facit. Sed haec, ut se forte nobis*

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVII. 9

nobis obtulerunt; quibus simillima, atque adeo majoris momenti, afferri possent, si plura dicere liceret, ac non modus adhibendus esset. Ceterum vehementer optamus, ut eadem felicitate in perficienda *Virgili* editione Vir Celeberrimus utatur, cujus motam nobis olim spem in ipsa huic *Suetonio* præmissa Præfatione confirmavit.

VOLUNTARIUM IMPERII CONSORTIUM
inter Fridericum Austriacum & Ludovicum Bavarum, Augustos, quod ex pacto de A. MCCCXXV adstruxit JOANNES FRIDERICUS Nobilis DE BAUMANN, S. R. I. Eques, & Sacre Ces. Maj. Consiliarius actualis.
Editio nova.

Francofurti & Lipsiæ, absque mentione typographi, 1735, fol.
Alph. 2 plag. 2.

Non inutiliter, imo præclare, laborem suum collocant illi, qui controversias, in Imperii Romano-Germanici Historiæ obortas, examinant, & accessito omnis generis eruditionis apparatu decidere conantur. Verum equidem est, & constat inter omnes, summos jamjam in hac palæstra viros desudasse, in quibus natura omne, quicquid potest, experta videbatur. Habet tamen Imperii quoque Historia commune hoc cum omnibus artium disciplinis fatum, ut post messes majorum amplissimas non ingratum posteris spicilegium relinquatur. Tale quid pollicitus, & nostro quidem judicio, affectus etiam est Ill. Jo. Frid. Baumannus, Equitum Imperii decus eximium. Hic, dum iterata vice suæ specimen doctrinæ cum literata communicare voluit civitate, controversiam selegit & dignitate argumenti illustrem, & rerum varietate jucundissimam, in qua examinanda tam præclare suo satisfecit muneri, ut super locos veterum diligenter collectos, nihil, quod vel ab ingenii venustate, vel ab acumine judicii, proficisci poterat, jure desideres. Nos, quod nostrarum est partium, agemus sedulo, & pon-

pondera, quæ pro regni societate, a *Friderico*, Austriæ Archiduce, & *Ludovico* Bavaro inita, militant, Lectoribus nostris exhibebimus. Omne Opus *tribus* absolvit Ill. Autor *Partibus*. *Prior* Diplomata exhibet, quæ Bibliotheca Vindobonensis ex clementissima Invictissimi Cæsaris liberalitate abunde suppeditavit. Mirabitur Lector præstantiam monumentorum, simulque Generosissimi Equitis in describendo industriam ac delictum æquis celebrabit laudibus. Sequitur *Parti altera*, quæ varia, vitam resque *FridERICI* Austriaci gestas illustrantia, profert in medium, prætermittaque ab aliis copiose illustrat. Licet nobis ea, quæ ad argumentum proxime non spectant, ne extra oleas vagari videamur, sicco pede prætere omnia: & in *Parte* potius *tertia*, quæ ipsam veritatis habet probationem, explicanda versari, quam fieri poterit, accuratissime. *Majestatis* criterium duplex est, *internum*, salutem publicam promovendi facultas, & *externum*, usus titulorum, atque honoris splendor. Quodsi pluribus idem jus competit tam salutem promovendi publicam, quam utendi titulis, nec alter alteri sine præjudicio anteponi potest, *consortium imperii* inde nascitur. Hæc ad præsens accommodare licebit argumentum. Etenim non est animus in præsentem urgere, & multis deducere, utrumque Principum, a magno Statuum cœtu fuisse electum, indeque paria majestatis jura statim fluxisse, & controversiam coortam, gladio unice, unico inter gentes liberas & principes viros judice, decidendam. Ipsa pacti historia asserti hujus veritatem confirmabit. Adest in promptu testis, scriptor Anonymus, sed æqualis, cujus ætatem quatuor argumenta reddunt probabilem. Primo genus scribendi illi apprime convenit tempestati. Deinde ordo præclarus, quo in recensendis æmulo- rum gestis utitur, penitentiorem omnis rei notitiam supponit. Porro is unicus est, qui nomen loci, ubi prælium commissum, *Kaisleden* servat, cum a sequioris ævi Scriptoribus per ignorantiam *dis-Fochwiese* nominetur. Tandem Austriacum quendam, qui *Joannem* Regem, equo dejectum, instanti subtraxit periculo, nominare recusat, *ita quippe inter omnes notum, ut nominis non opus sit*. Manfit captivus *Fridericus* per biennium, ante-

S. 89.

91.

92.

MENSIS JANUARIII A. MDCCXXXVII. II

antequam plena libertas sequeretur. De pacto cum *Ludovico* §. 94 seq. Cæsare inito convenit inter omnes, sed, quid eo contineatur, nondum satis definitum, adeo, ut *Rainaldus*, aliquid in re tam obscura decidere, plane temerarium arbitretur. Alii *Fridericum* volunt imperii jus A. 1325 d. 15 Martii ejurasse, alii, eundem Septembri mense in regni societatem a *Ludovico* adscitum, tradunt. Non confundunt hæc dissensiones Doctiss. Equitem, qui ad solidam potius argumenti sui probationem, colligendaque *Quæsiuone*, se accingit. In limine statim *Petri Abbatis* locum affert, memorantis, *liberatum ob turbas a Papa motas Fridericum, tabulas fœderis nunquam literis consignatas, utrumque semper titulo uti regio, comedere, bibere, conversari, simul dormire, & verbis pacificis unum esse, Ludovici filiam filio FridERICI archiepo matrimonii sociatam fœdere.* Et quis, Regem esse. desuisse *Fridericum*, assereret, qui tot tantaque administravit imperii negotia? Feuda fratribus in Burgovia assignavit Diplomate A. 1326, 4 id. Febr. dato, apud *Ludewigium*. Eodem anno in vigilia Pentecostes Oberakirchæ oppido jus civitatis Offenburgicæ concessit charta, quam emisit *Wenckerus*. Privilegia Erfortensia A. 1236, 4 id. Febr. confirmavit per tabulas, ab Illustriss. Comite *Warmbrandio* cum *Baumanno* nostro benignissime communicatas. Nec quidquam post captivatem in stili mutavit solennibus, sed eosdem titulos, eadem Augustæ dignitatis nomina, sibi semper arrogavit. Quid ergo dubium, *Fridericum Ludovico* in imperio socium *facto* fuisse? Nihil igitur restat, quam ut de quæstione, an *jure* fuerit, dispiciamus paulo uberius. Ictum Trausnizii fœdus, Scriptores æquales scribunt, conjugia & regale nomen utrinque continuatum commemorant, pacti vero formulam ignorant. Veri autem simile non est, duriores *Ludovicum* obtulisse pacis condiciones. Namque 1) a *Leopoldo*, Austriæ Archiduce, in summas redactus erat angustias; 2) ipse amicis habebat opus, & tales re vera sibi quærebat, futuri, ut scriptor istius ævi ait, habens rationem; 3) summa fides, quæ illo in primis tempore morata in terris legitur, & pietas utriusque non fucata, nec *Ludovico* permisisset, sacramento corporis D.

96.

97.

98.

99.

100.

103.

104.

107.

108.

105.

- N. J. C. ad turpe factum frui, nec *Friderico*, regium sibi nomen contra datam fidem adsciscere, sicut etiam 4) vir integerrimus, *Gottfridus*, Cartusie Maurbacensis Prior, qui ad latus *Friderici* erat, pacti læsi memoriam certissime in animum Regis revocasset; 5) arctissima apparet contrahentium erga se invicem fiducia, quæ victorem movit, victo terrarum Boicarum commendare præsidium; 6) apud scriptorem æqualem legimus: *unnd ward Chunigk Friedreich ledig gelosien*; quid, quod 7) inscriptio ipsius pacti habet: *Wir Ludowich unndt Friederich zu allen Ziten mer dez Riches*. Sed unde hæc, inquires, pacti formula? Illam Ill. Autor, exemplaria *Cuspiniani Lambecii*que secutus, exhibet, adjectis ex vitioso alias *Fuggeri* textu monogrammatibus. Non dubitat, fore plerosque, quibus hoc pactum leve & indignum magnorum virorum fide videri posset. Omnem ergo movet lapidem, quo innotescat, chartam hanc re vera genuinam esse, & præclarum ævi veteris documentum. Tria confirmant dubitantem Cl. virorum testimonia, 1) *Cuspinianum*, quod Diploma ex Archivo A. 1527 a *Guil. Putschio, Ferdinandi* Cæsaris a Secretis, sibi communicatum ait, 2) *Lambecianum*, quod authenticum monumentum, *Cuspiniana* editioni geminum Germanum, A. 1666 d. 17 Octobris, hora post meridiem quinta, ab augusta *Leopoldi Augusti* manu sibi traditum fuisse testatur. Pondus addunt 3) *R. P. Ant. Steyereri*, S. J. literæ, Dresda A. 1725, 4 non. Febr. ad Cl. *Kælerum* scriptæ. Ad ipsum textum progreditur Ill. Autor, ipsaque verba examinat, quæ cum definitioni consortii imperantium, supra §. 29 exhibitæ, exacte congruant, socios majestatis fuisse *Ludovicum Bavarum* & *Fridericum Austriacum*, secure concludit. Bina conclusionem firmant Diplomata, alterum A. 1325 d. 4 Sept. datum, ubi uterque sub signo suo, in fine adjecto, se *Henrico*, Carinthiæ Duci, Palatinatum Imperii Patavinum perpetuo esse servaturos, promittunt: alterum A. 1326, regni 12, scriptum, quo *Fridericus* data *Bertbolde*, Comiti Hennebergæ, privilegia confirmat. Satis probavit Ill. Eques, *Fridericum* & *Ludovicum* in perpetuo vixisse regni consortio. Sed non contentus, suam probasse

opinionem, sub finem Operis se adversus contradicentium objectiones tuetur. Oblat 1) pacti formula, superius adductæ e diametro contraria, quam ex tabulario Boicorum Principum *Herwartus ab Hobenburg* protraxit, ejusque *áuSerriav* clarissimis Scriptorum præstantissimorum, *Burgundi, Adlzreiteri, Monachi Rebdorfensis, Joannis XXII, Papæ*, testimoniis corroboravit. Neque hanc vocat in dubium *Baumannus*, conjicit potius, duriores has pacis condiciones initio a victore oblatas, postea amice mutatas fuisse per pactum, a *Cuspiniano* aliisque exhibitum, cum in eo esset Pontifex, ut in hac æmulorum dissensione *Carolo Pulchro*, Francorum Regi, coronam Germanicam, repugnantibus licet *Leopoldo*, Archiduce Austriæ, *Balduino*, Archiepiscopo Trevirensi, & *Joanne*, Bohemiæ Rege, imponeret. Obest 2) hæsitatio perpetua, in qua versatur *Cuspinianus*, cum modo, eodem cum *Ludovico* Cæsare habitum loco *Fridericum*, modo, de Italia non adeunda fidem dare coactum, asserit. At fieri aliter haud potuit, cum varias has narrationes ex diversis, quæ citantur, hauserit *Cuspinianus* Chronicis. Obest 3) deficiens consensus Ordinum, qui tamen in regno electivo plane est necessarius. Sed & huic objectioni responsio est parata. Uterque Cæsar a magno Principum numero fuit electus; ideoque consensus adest in utriusque imperium. Nec is consensus in hoc pacto jure desiderari potest, cum tacite consensisse credatur, qui novo se non opponit capiti, imo ab eo accipere privilegia non dubitat. Quid, quod *Ludovicus* regni Italici curam mandaverit *Friderico*, *es sei mitt Fürsten willen, oder on iren willen*, in memorabili charta, cujus exemplar authenticum se in monasterio Carthusianorum Maurbacensi vidisse testatur *Lambecius*, formis descriptum orbi literato dedit *Cuspinianus* in Austria pag. 640. Nihil efficiunt, quæ moventur 4), perpetuæ de expeditione Italica contradictiones. Vox *cessionis* non plenam imperii abdicationem, sed potestatem regendi negotia Transalpina, communicatis, ceu *Artic. 14* pacti ait, consiliis, denotat. Titulus *Friderici*, quo *Rex in Roma* appellatur, nihil reale involvit, sed ad meras stili solennitates pertinet. Gravius foret, si congrueret veritati,

§. 118.

120.

121.

122.

123.

124.

126.

- §. 127. argumentum, 5) pacti Diploma ad A. 1525 latuisse. Tunc enim magna recte oriretur de falsitate illius inter eruditos suspicio. At plane contrarium historiarum edocent monumenta.
128. Sunt omnino veteres, qui oculis se usurpasse pactum hoc Cæsarium testantur. In his eminent *Jo. Villanus*, qui A. 1364 floruit, *Albertus Mussatus*, qui A. 1330 obiisse legitur, *Autor Annalium Fürstfeldensium* ineditus, *Matthias Hagerus*, civis Viennensis, cujus vita annis 1365 ad 1395 absoluta est, *Vitus Arenspeckius*, qui circa A. 1456 in vivis fuit, *Thomas Ebendorfius*, qui A. 1464 naturæ debitum reddidit, *Joannes XXII* Papa in literis ad *Carolus*, Regem Francorum, datis. Dubium facit 6), quod in *Artic. 15* pacti *Fridericus*, Marchio Milnensis, gener vocetur, qui A. 1329 demum duxisse *Mechtildin* legitur.
129. Sed statim conficietur negotium, si, per sponsalia & pactum fuisse jam tunc generum Marchionem, dicas. Quæ 7) de clandestina usurpatione urgentur, ex supra adductis confutationem suam capient. Quod 8) dicunt, *Fridericum Cæsarem*, qui ab A. 1440 ad 1493 regnavit, dum se *tertium* vocat, nostrum e serie excludere *Fridericum*, pondus haberet, nisi Cimmericæ istius ævi tenebræ & summa ignorantia omne, quicquid stupidum, fest & inficetum, excusaret. Agmen objectionum claudit 9) Diploma confirmationis privilegiorum, monasterio Maurbacensi a *Carolo IV* datum, quo se supplere ea ait omnia, quæ vel ratione formæ donationis, vel imminutæ autoritatis objectione, oriri poterant controversa. Nihil sibi cum charta hac negotii esse vult Ill. *Baumannus*, in qua quippe tantam *ἀτιμίαν* catervam deprehendit, ut facilius, cloacas Augiæ purgare, putet, quam ejus moliri defensionem. Ita tandem bona Ill. Autoris causa triumphat, in qua ornanda omne, quicquid desiderare jure queas, adhibuit. Iniqui esse minus veritatis estimatores, si eas *Baumanno* denegaremus laudes; quas ab omnibus eruditis sine controversia laturus est. Quod si Deus O. M. annos & vires Ill. Equiti concesserit, nulli dubitamus, eum, sicut industria eruditionem præceptoris *Kæleri* nactus est, ita & scriptorum præstantia famam ejus esse assecuturum.

MENSIS JANUARIJ A. MDCCXXXVII. 15
LUCUBRATIONES IN SURRENTINORUM-
Ecclesiasticas Civilesque Antiquitates, nuncupatæ
Sanctissimo Domino nostro CLEMENTI XII, Pont.
Max. a PHILIPPO ANASTASIO, Patriar-
cha Antiocheno, pridem Archiepiscopo Surren-
tino.

Partes II.

Romæ, typis Joannis Zempel, 1731 & 1732, 4 maj.

P. I Alph. 3 plag. 10, P. II Alph. 2 plag. 13.

Nulla gens ad explorandas Antiquitates aptior magisque est idonea Italis, a quibus, cum ante pedes sita spectentur rudera, merito expectatur, quicquid in hac arte dici potest absolutissimum. Præsentia in rebus, quæ sensus attinent externos, maximi est momenti, ne dicamus, utramque facit paginam. Quilibet vel nobis intelligit silentibus, Autorem, qui audivit, qui oculis usurpavit omnia, fide plurimum superare illum, qui vel ab aliorum ore pependit, vel ex vetustis voluminibus sua hausit omnia. Videmus inde, quod de amplissimo *Philippi Anastasi*, Patriarchæ Antiocheni, Commentarjio in Antiquitates Surrentinæ civitatis, quam per plures annos sancti pastoris perfungens munere rexit, ferendum sit judicium. Attulit ad collecta studiose rudera, quod boni scriptoris est officium, elegantiam ingenii, judicandique vim, quam ætas matura juvit, nihilque, præter pietatem, & Ecclesiæ reverentiam, impedire potuit. Opus in duas Partes divisum est, quarum quæque tribus Libris absolvitur. Altera antiquitates Ecclesiasticas, civiles altera Pars explicat. *Prima Partis Liber I* ab illa & Cimneriis obvoluta tenebris tempora illustrat, quibus Surrentina civitas Christianam amplexa fidem, illiusque Ecclesia in Episcopatus, imo & Archiepiscopatus, dignitatem evecta legitur. Concinnæ sunt, quæ curiose ex pia civium Surrentinorum traditione adversus *Fridericum Spanhemium* de *S. Petri* in istas oras pere-

CAP. I.

- peregrinationibus a Ven. Præfule pie recensentur: nec injucundæ, quas de dignitatibus Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharumque, Ecclesiasticis suscipere placuit, digressiones. Episcopus ex optimi Sospitatoris instituto Presbyteris huiusmodi majores, quovis certat pignore, negantesque damnat *Acrium, Wiclefsum, Lutherum, Calvinum, Chemnitium, M. Antonium de Dominis, Franc. Duarenum, &*, qui sub ficto *Vallonis Messalini* nomine latere voluit, *Claudium Salmasium*. Sub communi Episcoporum genere, ceu species simplices, Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas, collocat, quos non ordine, sed jurisdictione ac potestate, discrepare asserit. Magnus in hoc negotio adversarius est *Elias Pinus*, cum quo adeo collectis omnibus argumentis collatisque signis congreditur *Anastasius*. Ubi ad illud pervenit tempus, quo ecclesia Surrentina pallio, quod a *Joanne Andrea* & sectatoribus male *palleum* scribi notat, ornata est, haud pauca, nec ea proletaria, de varia figura & forma pallii, quod olim ab Imperatoribus obtinebant, nunc a Pontificibus Maximis accipiunt Episcopi, apposite explicavit, longissime a doctissimo alioqui viro, *Petro de Marca*, dissentiens. Non exigui laboris est, quam de Martyribus Surrentinis subjunxit, tractatio. Opus enim fuit, singula pervolvere martyrologia, deque illis dexterum ferre iudicium. Palmam tulit præ ceteris Romanum, cuius tamen fidem contra *Henschenii Papebrochii*que objectiones defendere oportebat. *Liber II* vitas Episcoporum patronorum Ecclesiæ Surrentinæ tractat, quas, sine Chronologia hætenus congestas, & plurimis mendis commaculatas, restituere veritati *Anastasius* non ster annis est. Clara hic sunt *Antonini, Catelli, Baculi, 272 seq. Renati, Valerij, Anastasique*, nomina. De singulis singulæ 296 seq. Dissertationes conscriptæ sunt, quarum *quarta* cum primis miracula *Renati*, cum *Andrea Sauffayo & Petro Ribadineira*, contra irreligiosas *Lauroji, Riveti, & Ballei*, impugnationes vindicat acerrime. Sed in ipso etiam *Baronio* quasdam monstrare oscitationes, & egregium Chronologum, quem *Bollandi* amici secuti sunt, impugnare fortius, satagit Ven. Autor. Variis tandem modis lectorem in grata deducit diverticula, doctasque

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVII. 17

Etasque miscet de variis argumentis digressiones. Ritum condendi cadavera ex antiquitatibus Christianorum tractat solide. Artem Romanorum *πολιεργητικην* breviter, sed apte & perspicue delineat. Cum de antiquis in Episcopos Ecclesiasticis judiciis iusta differendi opportunitas obveniret, plurima obscura vetustate obducta ad lucem revocavit. In *Libro III* seriem Episcoporum peragrat, & post varios labores, eam deprehendit veritati congruentem, quam Archiepiscopus quidam ope Antiquarii Neapolitani parietibus aulæ palatii Surrentini inscripsit. Non injucundum erit, ipsorum Præfulum audire nomina. Sunt vero 1) *Renatus Cbeosbedrus*, Endegavenlis, 2) *S. Valerius de A-preda*, 3) *Rosarius*, 4) *Joannes*, 5) *Armandus*, 6) *S. Athanasius*, 7) *Agapitus*, 8) *S. Baculus*, 9) *Hiacynthus*, 10) *Stephanus*, 11) *Leopardus*, qui primus A. 913 beneficio *Joannis X* Pont. Rom. Archiepiscopus renuntiatus est, 12) *Sorgius*, 13) *Philippus*, 14) *Jacobus Cotizius*, 15) *Joannes*, 16) *Barbatus*, 17) *Ursus*, 18) *Alferius*, 19) *Petrus I*, 20) *Petrus II*, 21) *Ludovicus de Alexandro*, 22) *Joannes Mastrogiodices*, 23) *Mirabellus*, 24) *Marcus*, 25) *Franciscus*, 26) *Richardus*, 27) *Frater Mattheus de Capua*, 28) *Petrus*, 29) *Andreas Serfale*, 30) *Petrus*, 31) *Guilielmus*, 32) *Franciscus*, 33) *Robertus Brancia*, 34) *Angelus*, 35) *Bartholomeus de Miserata*, 36) *Bernardus Caracciolus*, 37) *Antonius*, 38) *Demetrius*, 39) *Matthæus Brancia*, 40) *Domitius Falangola*, 41) *Scipio Cicinellus*, 42) *Jacobus*, 43) *Nardus Mormile*, 44) *Menelaus de Gennaro*, 45) *Aloysius Mormile*, 46) *Franciscus*, Cardinalis, & Prorex Neap. 47) *Gibertus Remolinus*, 48) *Fr. Philippus Strozza*, 49) *Florentinus Coquerellus*, 50) *Bernardus Picolomini*, 51) *Bartholomeus Albanus*, 52) *Julius Pavesius*, 53) *Laelius Brancacius*, 54) *Josephus Donzellus*, 55) *Plutius Bonjoannes*, 56) *Carolus Baldino*, 57) *Hieronymus Provenzalius*, 58) *Jo. Antonius Angrifanus*, 59) *Antonius de Pezzo*, 60) *Paulus Suardo*, 61) *Didacus Petra*, 62) *Philippus Anastasius*. Alii aliam commententi sunt seriem, quorum errores detegit Ven. Præful, cum Rev. Abbate *Ugello* inprimis manus conferens. Absolutis ita antiquitatibus Surrentinorum ecclesiasticis novam telam doctif-

Diff. 3

Cap. 12.

Pag. 440.

441 seq.

- CAP. I. **simns Patriarcha orditur, ea, quæ ad civiles dictæ Reipublicæ antiquitates spectant, sedulo & cum cura explicaturus. Libro I** tabulam promontorii Surrentini, in omnibus fere Geographicis descriptionibus mendosam, correxit, eaque arrepta opportunitate, quam proclives in errorem sint modi ad metiendam inveniendamque longitudinem & latitudinem Geographicam huc usque traditi, ipsaque adeo *Ptolemaica* poli elevatio, animadvertit, conjecturas *Josephi Scaligeri*, quas sibi dignas habuit *Ricciolus*, non prorsus rejiciendas existimans, modos vero practicos emendandarum longitudinum, ab *Isaaco Vossio* exhibitos, vehementer reprehendens. Latitudinem promontorii ipsam jam dimetiens, bellam ac facilem rationem decernendæ montium altitudinis, a *Bernardo Vareno* expositam, captiosam esse, haud pœnitendis ostendere documentis laborat. Præstantiam elementorum intra hos fines monstrat incomparabilem, deque naturæ in agrum Surrentinum munificentia haud parce loquitur. Ibi nonnulla simul circa nuperrimam aqua medendi methodum attingens, perspicacissimum *Newtonum* & alios circa glutinosam ac viscosam ipsius aquæ crassitiem refellit, *Archimedis*que potius doctrinam tutatus, in iis etiam, quæ de innantibus aquæ egregie scripsit *Galileus*, nonnihil emendandum detexit. **Libro II** antiquissimam Surrentinorum tractat originem. Varias de ea veterum opiniones breviter primum verbis *Nicolai Partb. Giannetrasii* in *Histor. Neap. Dec. I Lib. II* repræsentat, dein uberius collustrat. Dictam & extractam a Sirenibus urbem, Ven. Præsuli, autoritate *Strabonis* nixo, extra aleam dubitationis positum videtur. Hinc paulisper in Sirenium exspatiatur origines, eas a voce Ebrææ, quæ *canere* notat, derivat, numerum incertum relinquit, castitatem contra *Vossii* & *Gyraldi* sententiam evincit, victoriamque tandem de illis ab *Orpheo* reportatam in tempora *Gideonis*, circa A. M. 3467, & septimum septuagesimum ante crematam Trojam, collocat, ridens simul *Homeri* anachronismum, qui belli Iliaci ævo *Ulysses* consilio *Circes* Sirenium insidias eludentem comminiscitur. His positis principiis, ante Trojanum bellum conditam jam a Sirenibus urbem Surrentinam decernere

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVII. 19

nondubitat. Mox ad religionem Surrentinorum mentis intendens aciem, *templa Sirenum, Junonis Argivæ, Palladis, Neptuni, Herculis, Cereris, Fortune*, celebrat, & *ἑπιπέποιον* in priinis varia antiquitate illustrat. *Libro III* tandem plurima de statu civili ac politia Reipublicæ Surrentinæ eruta leguntur. Quæque tempora solícite distingui vult Rev. *Anastafus*. Præmo Græco more vixerunt Surrentini; dein in manus venire Quiritium; tum Langobardis paruerunt; postea jugum tulere Normannorum; tandem, post ortam regni Neapolitani formulam, varios externos Reges submisisse coluerunt. Satis diximus, ut Lectori benevolo institutum Rev. Patriarchæ de meliori commendaremus nota. Cogitavit de Opere amplius poliendo, & imprimis de Tabula Geographica exactiori fuit solícitus, ut & de Indice rerum ac verborum copioso. At senectus morbum, morbus tabem, tabes tantum negotii cujusvis suscipiendi tædium attulit, ut edere Opus nondum omnibus absolutum numeris, quasi inter absolvendum mori, merito maluerit. Gratæ debentur Ven. Præfuli communi literatæ civitatis nomine pro tam egregio & amplo, quem inter sacras Ecclesiæ curas compilare suscepit, Commentario. Nihil magis habemus in votis, quam ut summus rerum humanarum arbiter tam grave meritis caput diu in seros conservare annos, & omnibus, quæ virtus ipsius meretur, præmiis largiffime exornare velit.

CAP. VII--
XIII.

HISTOIRE DU SEIXIEME SIECLE PAR
Mr. DURAND, &c.

h. e.

HISTORIA SECULI DECIMI SEXTI, AU-
tore DURANDO, Ministro Ecclesiæ S. Martini, &
Societatis Regiæ Londinensis Socio.

Tomus IV.

Hagæ Comitum, apud C. de Rogissart & Sorores, 1734, 12.
Tom. I plag. 20½, Tom. II plag. 20, Tom. III plag. 19,
Tom. IV Alph. 1.

C a

Res

Res gestas Seculi XVI lingua Gallica memoriz proditurus Rev. Vir, *Davidus Durandus*, presso pede sequi constituerat ejusdem argumenti Commentarios historicos Cel. *Jacobi Perizonii*, qui ante hos viginti annos lucem adspexere. Sed, re curatius expensa, ut plenius satisfaceret lectorum cupiditati, mutavit consilium, & cum res ipsas diligentius excutiendas, tum elogia virorum illustrium adjicienda, putavit, cum iisdem, quorum ope Commentarios suos *Perizonius* concinnaverat, tum aliis, subsidiis usus. Tractatio tota divisa est in *quatuor Tomos*. *Primus*, a Seculi hujus initio, atque adeo ab extremis decimi quinti annis, ut facies rerum in Europa sub ea tempora rectius pateret, exorsus, in Seculi ejusdem vicesimo desinit, *sex Libris* omnia ea, quæ nosse imprimis circa initia & progressus reformationis in sacris susceptæ lectorum interest, complexus. *Alter* totidem *Libris* quinque tantum annorum res persequitur. *Tertius*, a *XIII Libro* ad *XVIII* usque progressus, annorum XXI seriem percurrit, initioque ab anno vicesimo quinto facta, in *quadragésimo sexto* subsistit. In hoc *Tomo* imprimis errores nonnullos, qui aliud agenti exciderant *Perizonio*, correxit Rev. Antor, cujusmodi est, quod Comitem *Anguianum* (*d'Enguien*), in prælio Cerizollensi victorem, cum Duce *Anguiano* confudit, qui partium, quæ repurgatis in Gallia sacris nomen dederant, ductor, Principis *Condai* nomine inclaruit. Neque alias judicium *Perizonii* ita sequendum duxit, ut non aliter sentiendi libertatem sibi integram servarit. Sic *Carolus V* Imperatorem excusat *Perizonius*, ex cujus sententia illi vulgo sine ratione planeque immerito malæ fidei dicam impingunt scriptores, quod *Philippum*, Landgravium, contra, quam ille sibi persuaserat, custodiæ mandari jussit. Sed Rev. *Durandus* opinionem propugnat vulgarem, non facturus id fortasse, si, quæ *Celeb. Kalerus*, ante Altorfensium, nunc Göttingensium, Professor, ea de re memoriz prodidit, legisset. Sequitur *Tomus IV*, qui *septem* prioribus adjungit *Libros*, ita, ut in universum *viginti quinque* efficiantur. Ab anno illi *quadragésimo sexto* Lectorem ad annum usque *quingagesimum octavum*, quo *Carolus V* decessit, perducunt. In eo nempe
anno

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVII. 27

anno & *Perizonius* Commentariis suis finem imposuit, quod vivo Imperatore eo acciderunt fere, quæ notatu digniora Seculi XVI historia complectitur. Quæ enim post ejus fata gesta sunt, potissimum ad incrementa gentis Borbonicæ, ortumque Reipublicæ fœderati Belgii, pertinent, cujus historiam *Groziius* immortalis Opere condidit. Prostat ejus versio Gallica, sed averfo Apolline procusa, qua curatiorem aliquando dabit Rev. Autor fortasse, si, ulterius, quam *Perizonius*, progressus, ad finem historiam Seculi hujus perduxerit. Monendi autem sunt Lectores historię literarię studiosi, *Tomo quarto* præmissum cerni elogium eruditissimi *Perizonii*, in quo Noster, eo per annos plures doctore usus, haud pauca, alibi haud obvia, & scitu digna, congescit.

MACHINES ET INVENTIONS, APPROU-
vées par l'Academie Royale des Sciences, &c.

h. e.

*MACHINÆ, ET INVENTA, APPROBATA
ab Academia Scientiarum Regia, inde a sua fundatio-
ne ad nostra usque tempora; una cum illorum descri-
ptionibus. Delineata ac publicata, consensu
Academię, per GALLONUM.*

Tomus I.

Parisiis, apud Gabr. Martin, Jo. Bapt. Coignard, fil. & Hip-
polyt. Ludovic. Guerin, 1735, 4 maj.

Alph. 1 plag. 4, Fig. 21. 66.

Siſtimus hic apparatus locupletissima Machinarum huc us-
que ignotarum varietate instructissimum, & quo non nisi
ingens fieri potest ad artem Mechanicam accessio. Ecquid enim
majus ipsi pretium conciliare potest, quam quod non nisi tales
exhibeat Machinas, quas ingeniose inventas, & usibus accommo-
datas, factis experimentis judicarunt Academici Regii, callentis-
simi quippe & æquissimi harum rerum æstimatores? imo,
quod plures exhibeat ab ipsismet Academię membris excogi-
tatas & constructas? Quocirca nulli dubitamus, quin ab om-
nibus talium scientiarum cultoribus & æstimatoribus magnam

Cl. Editor gratiam initurus sit, talia nunc, indulgente Academia, evulgando, ex quibus perspicere licet, res Matheos practicas sub directione Celeberrimorum hujus corporis membrorum, iisdem accessionibus auctas, & ad idem perfectionis fastigium evectas fuisse, ad quod hactenus fuerunt theoreticæ. In Commentariis Academix, qui quotannis in lucem prodeunt, recensitas quidem legere licet Machinas, & earum effectus indicatos; sed suppressa ampliori constructionis descriptione, & Schematiformis, qui artificibus ad imitandas illas sufficere possent, prætermittis. Utrumque horum præstitit Cl. *Gallonus*, exprinendo Machinas iconiformis nitidis, & scenographice delineatis; adiciendo etiam, ubi constructionis perspicendiæ ratio id postulat, Machinarum tam *Ichnographiar*, quam *Sectiones*, sive, ut appellant, *Præfata*. Imo lineis punctatis designavit partes Machinarum, quæ in motu sunt & quæ quiescunt, dum ipsæ Machinæ producendo effectui applicantur. Figuras descriptionibus sat amplis illustrat, in quibus singulæ Machinarum partes enumerantur, earumque combinatio uberius ostenditur, quo de effectu Machinæ eo melius judicari possit. Subinde calculum instituit pro viribus requisitis ad id, ut Machina agat, & ad superandas frictions, &c. Nec raro accidit, ut comparationem instituat inter Machinam novam, & aliam, eodem scopo, & pro eodem effectu præstando, inventam, ut eo melius pateat, in quo differant, & quales sint recentioris præ altera prærogativæ. Nec quoque celat, quænam aliquando sese prodant incommoda in executione aut constructionis, aut applicationis. Ut adeo occasionem sedulis artium Mechanicarum cultoribus præbeat, de mediis cogitandi, quibus vel omnino evitari, vel, quoad fieri potest, imminui, hæc talia possint, & sic ad summam, quam assequi licet, perfectionem Machinæ perducantur. Nec minus in eo est, ut Lectores instruat, an constructio Machinæ alicujus omnino *nova* sit, an prius jam cognita, & immutata solum, aut correctæ, & praxibus accommodatior reddita? Exinde enim de ratione inventionis rectius statuere licet, & tutius. Interdum quoque calculum effectus Machinæ instituit, ita, ut Mechanicæ studiosus abunde hic inveniat, in quo ipsemet

vires

vires suas periclitari, regulasque Staticas pro determinanda effectuum quantitate ad usum traducere queat; sepositis scilicet Frictionibus, per experimenta definiendis, aut per alias æstimationes, de quibus jam agere, non est hujus loci. In recensendis Machinis ordine temporum utitur Cl. Editor, quibus Academiae oblatæ fuerunt, non ordine materiarum, cui incommodo remedium attulit in Indice, *Tomo* ultimo suffixo, ubi Machinas juxta nomina Autorum & materiarum recensitas invenire licet. Totius hujusce Collectionis Examinatores & Commissarii ab Ill. Academia nominati fuerunt Viri Celeberrimi *de Reaumur & de Mairan*, quorum judicio subjectæ fuerunt omnes Machinarum tam descriptiones, quam delineationes. Nil itaque prodit, quod eorum approbationibus munitum hæc fuerit. Putamus, id solum sufficere posse ad ferendum de præstantia Operis judicium. Agedum igitur, postquam de meritis pulcherrimi hujus Operis satis diximus, introeamus in ipsum Machinarum theatrum, &, quænam in singulis *Tomis*, quorum prodire sex, conspectui sese offerant, pro ratione instituti nostri breviter dispiciamus. Et jam quidem de *Tomo primo* dicemus, ad reliquorum commemorationem Mensibus proximis progressuri.

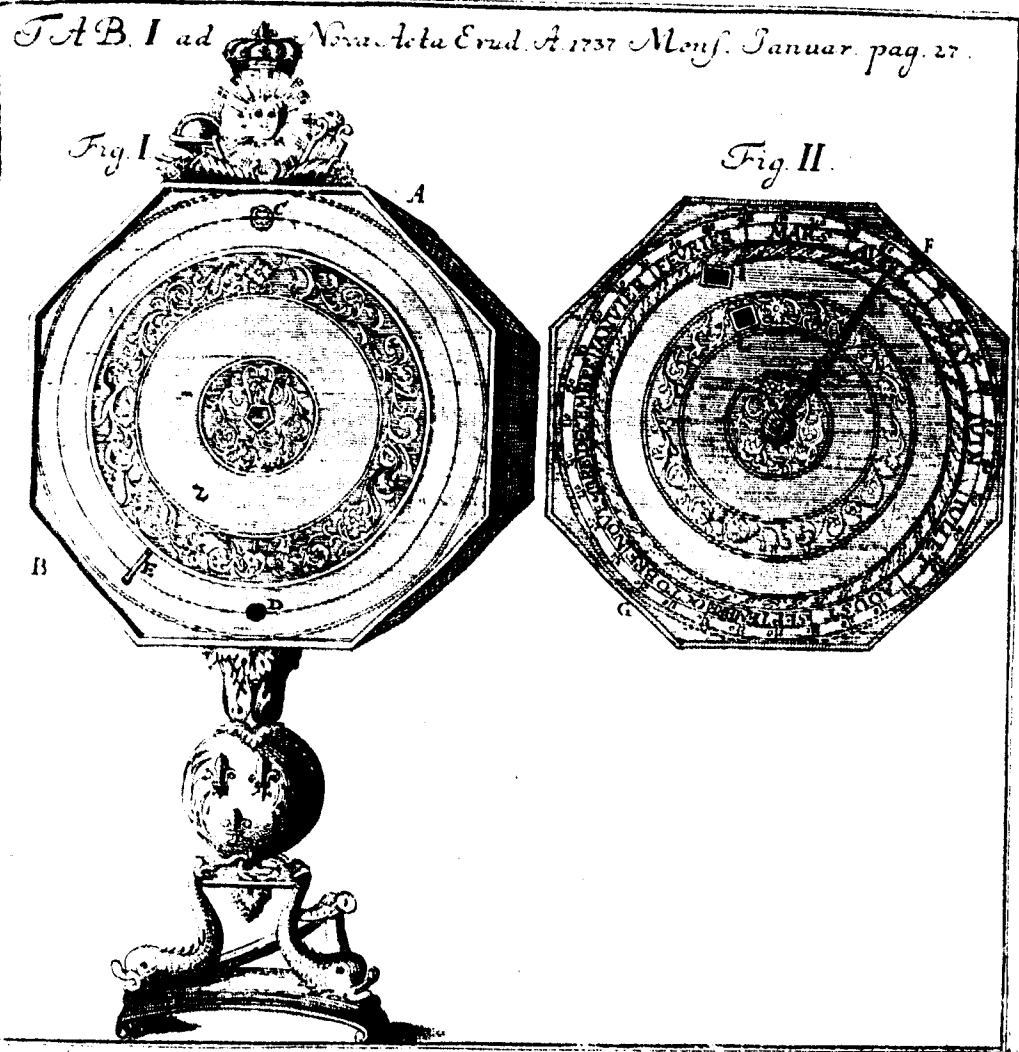
In *Tomo* igitur *primo* comparent omnes Machinæ, inventæ inde ab A. 1666 usque ad 1701, ex quibus primo describuntur tredecim *Perraltiana*, quarum novem jam pridem publici factæ sunt juris, sed ob raritatem libellorum, in quibus describuntur, eas hic inferendas judicavit Cl. *Gallonus*, & jungendas cum iis, quæ nunquam adhuc comparuerunt. Sunt autem sequentes: 1) *Sacula tollendis oneribus apta*, (*un Cric d'Equilibre, pour elever des fardeaux*), quæ eximios præstare potest effectus, licet lentior aliquanto sit ejus motus. Dicitur autem *Cric d'Equilibre*, quoniam unice ex principio velis & æquilibrii, sed ingeniose, constructa est, ita scilicet, ut, mediantibus duabus laminis utrinque ferratis, duobusque elateriis (*Resorts*), quæ ad vestem, quo pondus attollitur, & cui contrapondium appenditur, affixa sunt, hypomochlion modo ex una, modo ex altera laminarum parte locetur, prout scilicet

con-

contrapondium vel retrahitur, vel promovetur. Quando onus & contrapondium in æquilibrio sunt, contrapondium retrahendum erit, ut ejus momentum momento oneris superius sit, tuncque onus attolletur per spatium dentis unius in lamina ferrata; promovendo deinceps contrapondium versus onus attollendum, oneris momentum majus erit momento contrapondii, adeoque hoc per spatium unius dentis ascendet, hypomochlio ad alteram laminæ partem translocato. Retra-cto contrapondio, onus rursus ascendet, & sic alternis vicibus momentum contrapondii augendo & minuendo, hypomochlionque mutando, onus per omnes laminæ dentes, id est, per totam suam altitudinem, attolletur. 2) Embolus pro Antliis, novæ constructionis, constans ex tribus diaphragmatis cupreis, corio facile tractabili circumvolutis, & foraminibus pertusis, per quæ aqua in tubum intrare debet; qua constructionis ratione nimias frictiones evitari ait *Perraltus*, quas Emboli nimia sua ad latera tuborum adhesionem in Antliis producant. 3) Machina pro augendis effectibus armorum, pulvere pyrio agitatorum, ut tormentorum, &c. cujus ope globus explodi possit duplo fere majori velocitate, quam quidem exploditur per modos ordinarios. Id autem incommodi observamus, quod multum temporis requiratur ad tormentum pulvere pyrio sic onerandum, ut de aliis nil dicamus. Sequuntur Machinæ quædam, elevandis oneribus aptæ, absque frictionum incommodis, de quibus evitandis *Perraltii* tractatio inseritur. Summa huc redit, ut vectis applicetur ea ratione, qua agit, dum simpliciter & solus agit: in simplici enim vecte circa hypomochlion frictiones non adeo sunt sensibiles. Deinceps aliud adhuc organum in considerationem venit, scilicet *Cylindrus (Rouleau)*, super plano horizontali vel inclinato revolubilis, utpote cujus nulla prorsus est frictio, quia motu volvente incedit. Id igitur sibi operæ sumsit Inventor, ut ex vecte simplici & Cylindris super plano horizontali vel inclinato revolvendis compositionem Machinarum suarum efficeret. Post expositam itaque talium Machinarum naturam & requisita, conspectui sese offert 4) Machina pro elevan-

elevandis absque frictione oneribus. Constat ex plano inclinato, super quo Cylindrus revolvitur, cui circumvolutus est funis, ex quo pondus attollendum pendet. Cylindro juncta est Trochlea, quam alius ambit funis, cujus ope una cum Cylindro & pondere movetur. 5) Alia ejusdem generis Machina, & ex iisdem principiis constructa, sed in eo differens, quod Cylindrus mobilis non amplius super plano volvatur, id quod obstacula aliquando motui opponere posset, sed volvatur inter ipsos funes ambientes. Verticalis igitur est tota Machina, non inclinata. 6) Machina elevandæ aquæ inserviens. Constat, ut præcedentes, ex Cylindro mobili, cui Trochlea inserta est, quam funis ambit, atque ex qua descendens circumvolvitur dolio vel Cylindro cavo, qui, dum funis trahitur, perinde ac alter Cylinder, cum sua Trochlea attollitur, donec aquam in receptaculum effundat. Dolium valvula instructum est, quæ, dum ad receptaculum pervenit, ope laminæ ferreæ aperitur, ut aqua effluere possit. Dedit quoque Machinam pro elevandis sine frictione aquis *de la Hire* in Tractatu *de Mechanica*, Gallice scripto, pag. 369 seq. sed ex aliis principiis constructam, adeoque ab hac penitus diversam. 7) Machina pro trahendis (horizontaliter scilicet,) oneribus. Utitur illa Cylindris super plano horizontali volubilibus, & situm semper parallelum inter se invicem servantibus. Magnos illa præstare potest effectus, licet aliquanto lentius, nec nisi hominum ope, agitari possit. 8) Machina, cujus ope ad usus commodiores adhiberi possunt Telescopia longiora, mediante speculo plano, quod imagines objectorum in tubum Telescopii reflectit. Speculum ita adaptatum est, ut quovis momento situs ejus mutari possit, id quod summe necessarium est, quoniam altitudo & situs sideris respectu directionis Telescopii semper variat. Telescopium hac ratione immotum manebit, & solum speculum semper ad sidus pro variato ejus situ dirigendum erit, ut reflexio debito modo fiat. Ingeniosa est constructio, sed, maximam difficultatem in eo sitam, ipsemet Inventor fatetur, ut conficiantur specula, quæ non corrumpant radios objecti, adeoque genuinam ejus imaginem reflectendo exhibeant.

9) Horologium pendulo instructum, & aquæ ope agitatum.
 10) Eadem Machina, sed magis perfecta, & quæ iplo facto constructa fuit. Ait Autor, cursum aquæ ita temperari posse, ut in horologiis minime sit contemnendus ejus usus, nec eum iis inæqualitatibus affici, quibus laborant Elateria in Horologiis ordinariis. Motum penduli obtinet ope canaliculi, furcæ penduli annexi, in quam ex receptaculo per tubum aqua decidit. Quando pendulum quiescit, aqua in medium canaliculi decidit, quod exacte quadrat furcæ: quando autem oscillatur, aqua alternis vicibus ex utraque canaliculi parte effluendo continuationem vibrationum efficit. 11) Machina, quæ impedit, ne spissi anchorarum funes tam facile dirumpantur. 12) Pons longitudinis insolitæ, mira facilitate attollendus ac deprimendus; id quod fit ope plurium contrapondiorum, catenæ affixorum. Curiosa autem est catenæ & contrapondiorum constructio; possunt enim omnia simul, vel quotquot etiam volueris, simul agere; qua ratione semper æquilibrium inter pontem & contrapondia servatur, quia modo demere, modo addere, licet. Deprimendo enim pontem, momentum ejus semper crescit, quo magis deprimitur: attollendo, ejus momentum semper decrescit, quo magis attollitur. Itaque hacce catena, & sacomatum modo additione, modo subtractione, idem, licet non in tanta exactitudine, efficitur, quod per unum sacoma, mediante *Curva æquibrationis*, obtineri invenerunt Cel. *Bernoulli* & Ill. *Marchio Hospitalius*. 13) Abacus Rhabdologicus, pro operationibus Arithmeticis facile instituentis. 14) 15) Pons ligneus, unico arcu constans, & cujus Diameter est 30 hexapedarum, trajiciendæ Sequanzæ causa propositus. Arcus 17 compagibus constat, ita dispositis, ut una vi figuræ alteram fortiter teneat, & quas lapidibus cæcis durabiliores afferit *Perraltus*, utpote non tanto pondere præditas. Enarratur, qua ratione exstruendus esset pons, & quænam præ aliis sint ejus commoda, indicatur. 16) Machina pro cognoscenda declivitate, quam capit aqua in canali ad libellam posito. Sedecim hæ Machinz omnes a *Perralto* fuere inventæ. 17) Norma Azimuthalis, inventa a Cl. *Buot*, Academiæ Scientiarum Mem.

Membro. Usus ejus hic est, ut in plano aliquo horizontali inveniantur Sectiones communes duorum circulorum verticalium, a meridie æqualiter distitorum; angulo enim, quem comprehendunt, bifariam diviso, habebitur linea meridiana.

18) Machina pro mensuranda vi motrice aeris, autore *Christiano Hugenio*. Constructio simplex & ingeniosa est. 19) Modus impediendi, quo minus naves rupibus allisæ rumpantur, autore eodem; quem vero in aliquibus saltem casibus usum præstare, judicat Cl. Editor. 20) Modus attollendi aquas, propositus a Cl. *Joli*, Divionensi; sed huic præcipue incommoditati obnoxius, quod aqua per intervalla attollitur. 21) Bilanx Danica, una cum sua divisione in proportione harmonica, autore Cl. *Ræmero*. Additur ejus constructio, quam reperire etiam licet in Tractatu Mechanico *la Héris* pag. 122.

22) Planisphærium pro fixis & planetis, autore eodem *Ræmero*. Est prisina octogonum, diametrum habens $15\frac{1}{2}$ digitorum, in cujus una basi repræsentatur circulus horarius, horizon, &c. & in altera Systema *Copernicanum* cum excentricitatibus & nodis planetarum, juxta Tabulam, pro A. 1716 constructam. Circuli autem sive orbitæ planetarum artificiosa rotarum dispositione ita sunt tractabiles facti, ut eorum loca, ortum & occasum, revolutiones, &c. facile invenire pro quovis temporis momento liceat.

23) Ejusdem Planisphærium pro eclipsibus. Iterum ex prisinate octogono constat, cujus diameter est 16 dig. 9 lin. Ob curiositatem hujus Machinæ non abs re erit, si duas ejus facies exhibeamus. In *Fig. 1* A B est prisina octogonum; super quo descriptus est circulus, Eclipticam repræsentans. In superiori hujus circuli parte locatur Tellus C, super qua eclipses Solis apparent. In inferiori locatur imago Lunæ D, quæ eclipses ejus indicat. Brachiolum E, quod una cum lamella Z revolvitur, cui adaptatum est, orbitam Lunæ repræsentat: & quoniam modo prolongatur, modo contrahitur, lamellam circumagendo, circulus ipsi affixus eclipticam secabit, & nodos lunares ostendet. Circelli C, D, novilunium & plenilunium repræsentare possunt, locando in C imaginem Solis, & in D imaginem Lunæ. In altera facie *Fig. 2* apertura I annum

TAB. I
Fig. 1 & 2.

monstrat, in quo eclipsis contingere debet, e. g. A. 1710. Ope indicis H super circulo mensium indicatur mensis: & apertura L ipsum mensis diem monstrat. Tota Machina ope clavis circumagitur. Spatii autem prohibet ratio, quo minus structuram ejus interiorem exhibeamus. 24) Constructio rotæ, quæ motu suo inæqualitatem revolutionum planetarum exprimit, autore eodem. Rota est propemodum ovalis, & constat dentibus 24, a tympano conico 6 dentium agitata; dentes rotæ inæquales sunt, ita, ut in quibusdam partibus revolutio eadem celeritate fiat, ac si e. g. non nisi 12 haberet, in quibusdam autem, eadem tarditate, ac si haberet dentes 48; numeri 12 & 48 maximam & minimam planetæ celeritatem exprimunt. 25) Machina telescopiis 100 pedum commode dirigendis idonea, autore P. *Sebastiano Truchet*, Academiæ Regiæ Membro. Impedit præcipue, quo minus tubi nimia sua mole flectantur, & curvaturam induant. Potest adhiberi majoribus quoque & minoribus. 26) Pendulum hydraulicum, ad exhauriendas aquas, inventum a Cl. *Cusset*, Academiæ Regiæ Membro. Oscillatio una hujus penduli fit spatio 6" circiter, qua semimodius exhauritur: igitur hora una exhauriuntur 600, & die uno 14400 semimodii. Magnæ igitur utilitatis esse potest Machina, ubi commoditas loci id permittit; namque spatium 20 pedum occupat. 27) Carrus pro transportandis permagnis oneribus, structura sua ab ordinariis aliquantum differens, & commodior, autore eodem. 28) Monochordum, inventum a Cl. *Carré*, cujus exemplar affabre factum in Observatorio Parisiensi asservatur, & quod ad alia invenienda occasionem præbuit. 29) Antlia pro elevanda aqua, inventa ab *Amononio*, ingeniosa, sed maximam in constructione operam & curam requirens. Machinam hanc non sine successu Antliæ pneumaticæ applicari posse, ait Cl. Editor. 30) Molendinum vento agitatum horizontale, autore *Completo*. Facilior ejus constructio est, & minus sumtuosa, quam ordinariorum; commode quoque versus omnes plagas mundi verti potest. 31) Aliud ejusdem generis molendinum, autore *Du Quet*. 32) & 33) Machina lapidibus ferra secandis idonea, in qua tot, quot

quot volueris, ferræ simul applicari & agere possunt. Tota Machina ope trabis, vel arboris, agitatur, cui rota affixa est, ab equo, mediante veste, circumagenda. 34) Machina ad elevandam aquam idonea, cujus vero constructio nec nova est, utpote ex *Ramellio* desumpta, nec magno usui, ob nimias friciones. 35) Mola ferraria pro asseribus, ex eodem *Ramellio* desumpta, & quæ in pluribus locis, v. g. Picardia, usurpatur. 38) 39) & 40) Molæ, frumentaria & chartaria, ab ordinariis diversæ. 41) Machina palis fortiter intrudendis idonea. Tres sunt mallei (*moutons*), ope rotæ, ab hominibus calcandæ, & funium, trochleas ambientium, sursum trahendi, qui, dum decidunt, ictu suo tres simul palos feriunt. Nil quoque obstat, quo minus malleorum numerus augeatur, atque ita plures adhuc pali simul terræ infigantur; imo facili opera Machina ita construi potest, ut plures mallei nunc addi, nunc demi, possint, pro ratione circumstantiarum, & pro numero palorum, qui infigi debent. 42) & 43) Machina trahendæ (horizontaliter scilicet) moli apta. Rota est, calcando circumagenda, cujus axis cochlea sine fine circumdatus est, quæ impellit rotam dentatam, cujus axi duo Cylindri affixi sunt, quibus funes circumvolvuntur, dum moles trahitur. Magnos hæc Machina præstat effectus, & facile in locum quemvis transferri potest. Supponendo, vim hominum calcantium valere 250 libras, subducto calculo invenietur, eam æquilibrium facere 8283 libris, adeoque, si tantillum augeatur, molem moturam esse. Segnior autem est motus, uti in omnibus aliis, quæ cochlea sine fine moventur, Machinis. 44) Planisphærium cœleste, inventum a *Cel. Cassino*. Constat duobus orbibus circularibus, quorum unus alteri superimpositus est, ita, ut inferior, utpote major, ultra superiorem promineat. In superiori designatæ sunt omnes constellationes hemisphærii Borealis, & australes, usque ad 41 gradus infra Æquatorem. Inferior divisus est in 360 gradus, in 24 horas, & quælibet hora in 60 minuta. Comparat quoque ecliptica, in suos gradus & signa distributa, horizon obliquus, &c. Meridianus filo argenteo representatur, ad horas 12 & 12 oppositas per polum mundi,

qui est ipsum planisphaerii centrum, ducto. Hoc planisphaerio, forma Machinae exhibitio, omnia problemata solvuntur, quae alias globo vel astrolabiis vulgaribus solvi consueverunt. Praecipuum est, quod tempus æquinotiorum ejus ope determinare liceat. 45) Bilanx Arithmetica, autore eodem, cognoscendis mercium tam ponderibus, quam pretiis, inserviens. 46) Machina hydraulica, inventa a Cl. *de Francini*, & jussu primum temporis Regis Franciae Ministri, *Colberti*, in horto regio constructa. Atque hae quidem Machinae ante annum 1699 omnes Academiae Regiae exhibitae sunt. Sequuntur igitur illae, quae inde ab A. 1699, quo scilicet instaurata fuit Academia, & novo splendore ornata, inventae fuerunt. Anno itaque 1699 ab Academia sequentes fuerunt approbatae: 1) Machina vel Antlia pro elevanda aqua in incendiis, autore Armamentario quodam Semuriensi. Differt aliquantum ab ordinariis, praesertim in applicatione vectium, quae commodior est, & embolum semper in situ corpori Antliae parallelo conservat, id quod frictiones multum imminuit. 2) Machina pro incidendis simul limis quamplurimis, autore *du Verger*. 3) Fornix plana, pro qua singularis & curiosa est lapidum sectio, inventa a Cl. *Abeille*. 4) Fornix plana, autore *P. Sebast. Truchet*, ingeniosa, sed difficulter executioni danda. Ejus utilitas haec est, ut momentum, sive energia, Fornicis per quatuor muros distribuatur, cum in ordinariis distribuatur solummodo per duos. 5) Machina reciprocandis simul pluribus ferris idonea, autore *du Gues*, quae sectionibus solum rectis sufficit. Idem igitur Autor addidit 6) Machinam, qua sectiones quoque curvas, ut circulares pro columnis, &c. efficere liceat, oppido ingeniosam. 7) Remi versatiles, autore eodem. Propositi fuerunt hoc anno; sed plenam demum approbationem nacti A. 1702. Institutus fuit calculus a *Chazellio*, quidnam praestare possint, quem videre licet in Commentariis Academiae ad A. 1702, & comparatio facta cum effectu remorum vulgarium. Non igitur opus est, ut ibi dicta hic repetamus. 8) & 9) Duo Sonometra vel Monochorda, a *Loulliao* inventa, portatilia, & instrumentorum concentui conciliando apprime idonea. Quae A. 1700 appro-

approbationem Academiæ meruerunt, Machinæ, sunt sequentes: 1) Clavichordium, inventum a *Mario*. Constat pluribus partibus separatis, quarum quælibet chordis suis instructa est, & quæ facile complicari possunt, quo commodius totum instrumentum transferri queat. 2) Machina pro ferrando marmore, autore Cl. *de Fonsjean*. Componitur ex duabus rotis horizontalibus, semet impellentibus, quarum revolutiones sunt ut 1 ad 4. Rotæ minori junguntur ferræ, quæ unam reciprocationem tempore unius revolutionis efficiunt. Quoniam igitur rota minor quater revolvitur, dum major semel; tempore revolutionis rotæ majoris prodibunt duodecim ferrarum itus & reditus, id quod spatio unius minuti primi ab equo, rotam majorem ope vectis trahente, præstari potest. 3) Machina poliendo marmori apta, autore eodem. 4) Sclopeta structuræ singularis, autore Cl. *de la Chaumette*. 5) Modus naves submersas e maris fundo extrahendi, autore Ill. Barone *de Redingues*. 6) Machina hydraulica, inventa ab *Adr. de Cordemoy*. Anno 1701 Academiæ fuerunt exhibitæ 1) Machina (*Cric circulaire*) pro movendis ponderibus, proposita a Cl. *Thomas*, licet parum differat a Machina *Stevini*, quam *Pancratium* appellat. Calculo subducto, reperitur, potentiam 10 librarum manubrio ejus applicatam cum 480 libris æquilibrium facere. Experimenta quoque hanc in rem cum successu instituta sunt. 2) Machina, quæ inservit impediendo fumo, in caminis a ventis excitato. Dubitatur de successu Machinæ iis in casibus, ubi venti spirantes sunt valde horizontales, vel lateribus camini paralleli, vel etiam, ubi ventus nimio Solis calore in camino producitur. 3) & 4) duæ Machinæ (*Crics*), inventæ a Cl. *Goder*, quarum structura a vulgaribus diversa est. Atque hæc sunt, quas in *Tomo I* conspiciere licet, Machinæ.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE &c.

h. e.

COMMENTARII, HISTORIÆ CELEBR-
 rimorum in Republica literaria Virorum inservientes.
 Accedunt Catalogi librorum, a singulis editorum,
 de iisque judicia.

Tomus

Tomus XXVI & XXVII.

Lutetiæ Parisiorum, apud Briassonium, 1734, 8.

Tomus quisque habet plag. 18, & totidem plag. dimid.

Offendimus in *priore* horum *Tomorum* vitam *Pauli Morula*, mortui A. 1607 d. 20 Julii; *Jo. Mich. Wanslebi*, Erfurtenſis, m. A. 1679 d. 12 Junii, qui ipſe ſux vitæ diarium reliquit, unde hæc deprompta ſunt. Miſſus ſcilicet fuit A. 1663 a Duce Saxonix, *Erneſto Pio*, in Æthiopiã: ſed non reſpondit ejus expectationi, factus quippe A. 1666 Romanæ monachus Dominicanus. A. 1672 *Colbertus*, Regis Gallix Conſiliarius princeps, in Ægyptum eum miſit ad deportandos inde Codices Mſtos Arabicos, Turcicos, ac Perſicos. Horum is 334 ad *Colbertum* miſit, qui poſtea proficiſci eum juſſit Conſtantinopolim. Sed hujus itineris nullus rediit fructus ad *Colbertum*, *Wanslebio* A. 1676 reduce re infecta. Edidit tamen is *Narrationem de præſenti ſtatu Ægypti*. Sequitur vita *Hieronymi Mercurialis*, mortui A. 1606 d. 9 Nov. *Petri Lotichii*, m. A. 1560 d. 7 Nov. (qua occasione etiam *Jo. Petri Lotichii* ſcripta commemorantur:) *Jo. Chardini*, clariffimi peregrinatoris, m. A. 1713 d. 5 Januarii; *Nicolai Borbonii*, ſenioris, (quem *Sammarthanus* inter magnos poetas, *Scaliger* majore jure inter mediocres, refert,) mortui A. 1550; *Nicolai Borbonii*, junioris, longe melioris priori Poetæ, m. A. 1644 d. 6 Aug. *Andrea Schotti*, Jeſuitæ, m. A. 1629 d. 23 Jan. *Maphai Vegii*, m. A. 1459, qui unum librum adjecit *Æneidæ Virgilianæ*; *Balthaſaris Caſtilionii*, illuſtri genere nati in regione Mantuana A. 1478 d. 6 Dec. a Duce Urbini miſſi ad Regem Angliæ *Henricum VIII*, qui recepit eum in Ordinem Periſcelidis. Poſtea *Leo X* Papa ſuo eum præfecit exercitui, donavitque Comitatu Novolarenſi. A. 1524 ipſi mors eripuit uxorem *Hippolytam Taurellam*, quæ injuſte refertur in numerum doctarum mulierum, cum Elegia ejus ad maritum ſcripta ipſum illum maritum habeat autorem, & Venetiis A. 1534 hoc præſcripto titulo ſit edita: *Balth. Caſtilionii Elegia,*
qua

qua fugit Hippolytam suam ad se ipsum scribentem. Mortua hac uxore, factus est Clericus, & a Papa *Clemente VIII* ad *Carolus V* ablegatus tanquam Nuntius Apostolicus. Constituit eum hic Imperator Episcopum Abulensem Hispaniæ. Toleti mortuus est A. 1529 d. 8 Febr. Ejus *Aulicus* sæpissime est editus Italica lingua, & Latina, item Gallica. Imo tres diversæ exstant Gallicæ hujus libri versiones. Carmina quidem *Castilioni* exstant pauca, partim Italica, partim Latina, sed ea elegantiae plenissima. Sequitur vita *Damiani de Goez*, nobilis Lusitani, cujus annus mortis est incognitus, quique, præter alios libros, inter quos unus *de religione & moribus Aethiopum, sub imperio Pretiosi Joannis degentium*, Lovanii A. 1540 prodiit, *Historiam Regis Lusitaniæ, Emanuelis*, edidit, quæ valde laudatur; *Joannis Aurati*, mortui A. 1588 d. 1 Nov. cujus nec Latina, nec Gallica, carmina placent Nostro, qui & observat, nullum opus exstare, e quo cognosci queat, eum jure a *Scaligero* ornatum esse elogio eximii Critici; *Jacobini le Grand*, Abbatis, mortui A. 1733 d. 1 Maji, cujus vitæ descriptio non alibi, quam hic, reperitur. Disceptavit is cum *Burneto de reformatione Ecclesiæ Anglicæ*: edidit item *Historiam Ludovici XI*: demique una cum multis appendicibus suis, iisque summa eruditione refertis, emisit *Jeremie Lobo Historiam Abyssiniæ*. Proxima est vita *Simonis de la Loubere*, noti ob iter suum Siamense, Regis Galliarum jussu A. 1687 susceptum, & mortui A. 1729 d. 26 Martii, superatis vivendo sex & octoginta annis; *Casparis Peuceri*, mortui A. 1602 d. 25 Sept. *Marquarati Gudis*, m. A. 1689; *Jo. Feri*, Franciscani monachi, multorum librorum Theologicorum editoris, m. A. 1554 d. 8 Sept. Noster pag. 211 commemorat Disputationem, in Academia Altorfina A. 1729 editam, de hoc *Joanne Ferro*, cujus Autor contendit, eum fuisse doctrinæ Protestantium addictum. Sed non satis id ibi probari videtur Nostro, cum nulla *Feri* doctrina proferatur, quam non approbent doctores Catholici optimæ notæ. Quare illud tantum inde apparere judicat, fuisse *Ferum* virum moderatum ac modestum, & ita rejecisse abusus Clericorum, ut ipsam Ecclesiæ suæ doctrinam sin-

cere tenuerit. Legitur jam vita *Ludovici Ferdinandi Marsilii*, Comitis Itali eruditissimi, mortui A. 1730 d. 1 Nov. cujus & nos Elogium amplissimum in his *Actis A. 1733 pag. 282 seq.* exhibuimus; *Petri Matthai*, Historiographi Regum Galliarum *Henrici IV & Ludovici XIII*, m. A. 1621 d. 12 Oct. *Theophili Raynaldi*, Jesuitæ, cujus Opera viginti implent volumina, testes magnæ industriz magnæque memoriæ, sed perexigui judicii, mortui A. 1663 d. 1 Oct. *Joannis Leunclavii*, m. A. 1593 mense Junio; *Leandri Alberti*, m. A. 1552; *Petri Aponensis*, m. A. 1316; *Petri le Loyer*, Galli, m. A. 1634, postquam quartum & octogesimum annum vitæ egressus erat. Tam felicem is operam navavit poesi, ut in certaminibus poeticis Tolosanis ornaretur brabeo. Ac potuisset ad majorem poeticæ facultatis laudem pervenire, nisi maluisset esse peritus linguarum Orientis. Sed non magno honori ei fuit hoc studium, cum in etymologiis Hebraicis plane delirare visus sit. Edidit enim Lutetiz A. 1620 librum, quem inscripsit *Colonias Idumæas*, in quo docet, Andegaveses esse posteros Esavi, omniaque Gallicarum urbium nomina esse Hebraica. Similia tentavit in lingua Græca, tantaque felicitate est usus scilicet, ut in quodam *Homeri* versu reperiret suum utrumque nomen, locum suum natalem, (qui vocatur *Huillé*,) urbem item Andegavum, cujus in dicecesi natus erat, ac denique ipsam Galliam. Plura idem edidit opera poetica, prætereaque librum *de Spectris* A. 1605, multæ varizque lectionis laude dignissimum. Erat ceteroqui Andegavi Consiliarius Præsidialis, quem ibi vocant, eoque munere functus est per omnem vitam. Jam vita sequitur *Georgii Sabini*, mortui A. 1560 d. 2 Dec. de quo narrationem *Melch. Adami* Noster inter fabellas refert a veritate longe aberrantes, qua e *Sabino* quæsiisse dicitur Cardinalis *Bembus*, quanto stipendio fruatur *Melancthonem*, & quot auditores habeat in scholis suis, quid denique sentiat de resurrectione & vita æterna, miratusque esse, cum audiret, nec de vita æterna, nec de resurrectione, incertum esse *Melancthonem*; *Jacobi Grevini*, Poetæ Galli, mortui A. 1570 d. 5 Nov.; *Joannis Pierii Valeriani*, m. A. 1558 octogenario majoris,

tam-

tamque remoti ab honorum studio, ut oblatum sibi a Papa *Clemente VII* & Episcopatum & Archiepiscopatum accipere recusaret, nulloque jure relati inter infelices literatos a *Cornelio Tollio*; *Joannis Boivinii*, m. A. 1726 d. 29 Oct. *Lucilii*, sive *Jul. Caf. Vanini*, athei, ultricibus flammis extincti A. 1619; *Sylvestri Giraldis*, m. A. 1220, viri singulari credulitate & ingenii simplicitate conspicui; *Stephani Gerlachii*, m. A. 1612 d. 30 Januarii, qui Legato Imperatoris *Maximiliani II* ad Imperatorem Turcicum datus Concionator sacer, postea Theologiam docuit in Academia Tubingensi.

Accedimus ad alterum *Tomum*, in quo vita est *Jo. Boucheti*, mortui A. 1550, cujus inter opera eminent *Epistola*, & *Guil. Boucheti*, qui & ipse inclaruit Opere quodam grandi, sed olim majori, quam nunc, habito in pretio; *Lamberti Danai*, m. A. 1596; *Simonis Morini*, enthusiastæ pessimæ notæ, volentis quippe haberi pro filio Dei, ideoque combusti A. 1663 d. 14 Martii: cujus doctrinæ vel potius errores ac fata copiose hic describuntur & accurate; *Francisci Davenne*, qui *Morini* fuit discipulus, nec eo inferior ingenio fanatico, mortuus A. 1662. Edidit is plures libellos, delirii sui testes, quos inter A. 1650 is prodiit, quem inscripsit *de potestate Regis in populum, deque populi potestate in Regem suum*; ut adeo hic homo etiam Monarchomachis affociandus sit. Sequitur vita *Jo. Baptiste Couture*, m. Lutetix A. 1728 d. 16. Aug. septuagesimo septimo ætatis anno: de cujus fati nativitatæ & pueritæ quæ hic leguntur, permira sunt; *Joannis Francisci Quintiani Stoa*, prædantæ, judice Nostro, eximii. Cum enim nomen gentilitium ipsi esset *Cortius*, id permutavit *Quintiani* nomine, quia videlicet in oppido Italix *Quinzano* natus fuerat. Et, cum ob magnam versus pangendi facilitatem a familiaribus suis appellatus esset *Μουσῶν Στοά*, porticus *Musarum*, etiam *Stoa* nomen adscivit. Initio Brixix magistro usus *Joanne Britannico*, cum hinc Lutetiam se contulisset, ibique A. 1514 nonnulla emisisset carmina, in tanta poetarum penuria tantum consecutus est famæ, ut Rex *Ludovicus XII* coronam ipsi im-

poneret poeticam. Factus postea est Ticini Professor humaniorum literarum: a qua statione post plures annos, tempestate belli coactus, decessit, seque recepit in oppidum natale, in quo & diem obiit supremum d. 7 Oct. A. 1557, major septuagenario. Noster judicat, coluisse quidem *Quintianum* literas magna industria, sed judicandi vim ei defuisse, itemque eloquentiam, ac proinde scripta ejus tum prosaica, tum poetica, esse ineptiarum plena & absurditatum, itemque barbarismorum: adeoque summo merito tradita oblivioni. Eorum catalogum exhibet, quanta potuit, diligentia confectum, simulque docet, A. 1584 *Joannem Plancium* vitam ejus descripsisse peraccurate. Vita nunc sequitur *Baptista Mantuani*, m. A. 1516 d. 20 Martii. Hunc duo Ordinis Carmelitici (cujus Generalis fuit *Mantuanus*,) monachi liberare a nativitatibus conati sunt. Sed vitio id eis vertit Noster, cum ipsos inter Papas fuerit spurius, *Clemens VII*, quem *Juliani Medicei* filium fuisse naturalem, sateri non dabant ipsi Florentini Historici. Poeta fuit *Mantuanus* clarissimus, sed, si Nostri sententiam sequimur, magis ob multitudinem, quam ob præstantiam, versuum laudandus. Prima Operum ejus editio A. 1513 facta est Lutetiz: altera, eaque auctior, Antverpiæ A. 1576. Sequitur vita *Theodori Marcilii*, m. A. 1617 d. 8 Aprilis; *Francisci Favassoris*, m. A. 1681 d. 16 Dec.; *M. Antonii Murati*, m. A. 1585 d. 4 Junii: cujus Operum novam editionem, Veronæ nuper factam, vehementer vituperat Noster ob chartam vilissimam, ob literas haudquaquam nitidas, ob errorum typographicorum insignem multitudinem, denique ob omissionem Præfationis, in qua docendus erat Lector historiam, facta, & editiones ejusque *Murati* libri; *Petri de S. Juliano*, Canonici Cabilonensis, m. A. 1593 d. 20 Martii; *Alexandri Guidii*, m. A. 1712 d. 12 Junii, Poeta Itali, & ob hanc facultatem adsciti in familiam *Christina*, Reginae Sueviæ: carissimi etiam postea *Clementi XI* Pontifici, cujus sex *Homilias* edidit in versus redactas; *Athanasii Kircheri*, Fuldenfis, m. A. 1680 mense Nov. *Samuelis Becheri*, quem Noster vocat *virum immensa eruditionis*,

MENSIS JANUARIJ A. MDCCXXXVII. 37

m. A. 1667 d. 16 Maji; *Nicolai Reufneri*, m. A. 1602 d. 12 Aprilis; *Celii Calcagnini*, m. A. 1540; *Roberti Constantini*, m. A. 1605 d. 27 Dec. non centesimo tertio vitæ anno, id quod *Thuanus* tradit, sed, uti *Scaliger* testatur, hac in re fide dignior, septuagesimo quinto; *Sebastiani Rolliardi*, m. A. 1639; *Francisci Swertii*, m. A. 1629; *Jo. Baptiste Crispi*, m. A. 1594; *Joannis Oporini*, m. A. 1568 d. 6 Julii; *Casaris Baronii*, Cardinalis, m. A. 1707 d. 30 Junii; *Ludovici Morerii*, m. A. 1680 d. 10 Julii, ætatis anno tricesimo octavo: cujus *Dictionarii historici* octodecim editiones hic commemorantur, quarum postrema sex Voluminibus prodit A. 1732 Lutetiz; *Jo. Antonii Magini*, Mathematici, m. A. 1617 d. 11 Febr.; *Matthiæ Berneggeri*, m. A. 1640 d. 3 Febr.; *Abrahami Bzovii*, m. A. 1637 d. 31 Januarii; *Joannis Molani*, m. A. 1585 d. 18 Sept. *Jacobi de Turreil*, m. A. 1715 d. 11 Oct.; *Edmundi Richerii*, m. A. 1631 d. 28 Nov. *Fortunii Liceti*, m. A. 1656; *Marini Curai de la Chambre*, m. A. 1669 d. 29 Nov.; *Petri Curai de la Chambre*, qui prioris fuit filius, m. A. 1693 mense Aprili; *Augustini Mascardi*, m. A. 1640.

Misliche Sammlung verschiedener meistens ungedruckter
Schriften, Berichte, Urkunden, Briefe, Bedencken, &c.

h. e.

COLLECTIO MONUMENTORUM, MAXI-
me ineditorum, ad illustrationem Juris Naturæ & Gen-
tium, præcipue Publici ac Feudalis Germanici, Historiæ
item Ecclesiasticæ, politicæ, ac literariæ, pertinentium,
cum brevibus Annotationibus edita a CHRISTIANO
GOTTLIEB BUDERO, D. Juris & Histo-
riarum Prof. P. Ordin. Jen.

Francofurti & Lipsiæ, apud Christian. Henr. Cunonem, 1735, 8.

Alph. 2 plag. 1½

E 3

Fridery

Pridem placuit & ab insigni utilitate se commendavit eruditus eorum institutum, qui monumenta varii generis inedita aut rariora conjunctim protulerunt. Testes sunt cum alia disciplinae, tum maxime Historia & Jurisprudencia Germanica, quantum lucis bonaeque frugis ex hujusmodi scriptis haberi possit. Certe nihil in historia, nihil in antiquitatibus, oportet contemni; haud raro privati hominis consignatio, barbaramente scripta, saepe etiam Diploma de monachorum ovibus, caseis, pullisque, movit risum, quod peritioribus argumentum dedit eruedae vel confirmandae utilissimae veritatis. Cel. Editor in Praefatione novissimas Collectiones, quae in Germania prodierunt inde ab A. 1720, recenset, harumque utili exemplo se quoque excitatum ait. Singulis Articulis Observationes praemittit, summarias illas quidem, quae tamen de ipsa re utiliter docent. Quo facilius autem de consilio Conf. Editoris judicet Lector, & quae hoc Tomo I continentur, intelligat, titulorum ordinem, cum quadam florum sparsione, indicabimus. 1) Scriptum publicum Belgarum pro Maximiliano Rege contra Carolum VIII ob interceptam Annam, de A. 1491 & 1492. Est hoc authenticum integrum Latinum, cujus partem Mullerus Germanice edidit. Accusatur Rex Galliae, quod Annam, falsa persuasione de instanti morte Maximiliani ex veneno accepto, in suum matrimonium compulerit. 2) Electoris ac Ducis Saxoniae, aliorumque Evangelicorum, Protestatio contra §. 28 Recessus Norimberg. A. 1524, Germanice. 3) Consilium privati alicujus de bonis Ecclesiasticis, digne utiliterque adhibendis, Germanice. 4) Marschalli Pappenheimii gravamina, in Comitibus A. 1541 Legato Saxonico oblata, ubi singularia de antiquis ejus juribus, sub Carolo V deficientibus, Germanice. 5) Acta quaedam de antiqua libertate Germanorum, praecipue illustrium, militandi exteris, edita a Jo. Wilhelmo & Jo. Friderico, Ducibus Saxoniae, A. 1558 & 1559, Germanice. 6) Investitura Augusti, Electoris Saxoniae, A. 1566, Germanice. Consultiss. Editor hanc veteri more sub dio ultimam in Imperio fuisse putat; sed occurrit recentior Maximiliani Bavarici, sub Ferdinando II iisdem fere ceremoniis peracta. 7) Electoris Augusti Mandatum, Legatis suis, ad Conventum Erfur-

Pag. 19.

26.

31.

38.

40.

72.

93.

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVII. 39

Erfurtensem A. 1583 proficiscentibus, datum, in causa <i>Gebhardi</i> Colonienſis Archiepiſcopi, Germanice. Eſt illud ſapientiffime eximiaque moderatione conceptum. Reprehendit Elector præcipientiam <i>Gebhardi</i> cum in aliis tum in ducenda uxore; rem non vi, ſed oratione & conſilio, agendam eſſe, ſuadet. 8) Man-	Pag. 96. 107.
datum Legatorum <i>Henrici II</i> , Regis Navarræ, ad Evangelicos, præcipue ad <i>Auguſtum</i> , Electorem Saxoniz, de A. 1583, Latine. Rex oſtendit, quam ſit puræ religionis & concordiz inter Proteſtantes conciliandæ ſtudioſus. Reſpondent Principes, quid ſibi videatur de Regis Conſilio, Formulamque Concordiz ipſi commendant. 9) Literæ quædam <i>Elifabethe</i> , Reginz, ad Principes Imperii Germanici, pro ſecuritate Proteſtantium in Gallia contra Guiſiorum factionem, Latine. 10) <i>Rudolphi II</i> Mandata, quæ Legatis ſuis edidit, ad Conventus Fuldenſes A. 1606 & 1608 proficiscentibus, Germanice. Quæ ſtatum Imperii & plura capita Juris Publici illuſtrant. 11) <i>Zach. Geizkofleri</i> , Conſiliarii aulici Imperatoris, Diſquiſitio: an <i>Ferdinandus</i> Archidux auxilia circularia contra Venetos evocare poſſit, de A. 1617, Germanice. 12) Epifcopi Thinenſis Conſilia componendæ inter Evangelicos & Romano-Catholicos concordiz, de A. 1683, Latine. 13) Excerpta hiſtorica de <i>Henrico Aucepe</i> & <i>Ottonibus</i> , ex <i>Sagittarii</i> Antiquitatibus Mſtis Marchionatus Thuringiz a B. <i>Joach. Frid. Feller</i> o communicata, Germanice. 14) Duo Diplomata <i>Ottonis I & II</i> , quorum prius jam quidem a <i>Sagittario</i> in Antiquitatibus Magdeburgicis eſt productum, ſed non ita emendate. 15) de Caſtro Helderungen. 16) <i>Jo. Wolfi</i> , Rectoris Vinarienſis, Annales Germanici, quibus quædam Diplomata a Cl. <i>Budero</i> immiſcentur. 17) Duo Diplomata Comitum Orlamundanorum. 18) M. <i>Cyr. Spangenbergii</i> Chronicon Sangerhuſanum, Germanice, ubi recentioris hiſtoriz quædam non inutilia. 19) Monita de communi denario, in Comitibus Spirenſibus A. 1544 propoſita, Germanice. Invehitur Autor in civitates Imperii & mercatores, qui hunc modum commenti fuerint in damnum Principum, &c. 20) Aliquot Diplomata Sulzenſia &c. Egregium eſt Diploma <i>Conradi II</i> de A. 1029, ubi vico Sulze libertatem civicam & jus oppidanum &c. tribuit, ſicut oppida <i>Dobrefol</i> , <i>Walabuſen</i> , &c. habent. Memora-	117. 139 ſeq. 158. 161. 169. 241. 246. 262. 277. 34. 280. 281. 292. 295. 382. 425.

- moratur ibi etiam *Sulzia Dobroscelensis*, id est, Hallensis, *qua hęc Ilmenfis magis ac magis fiebat deterior.* 21) *Friderici Steu-
nui*, Landgravii Thuringici, Confirmatio bonorum & privile-
giorum Monasterii monialium Isenbergensis. 22) Unde nomen
Ducis Franconię acoeperit Episcopus Wirzeburgensis, Latine.
Autor quidem hujus scripti putat, post mortem *Henrici V*, vacan-
te Imperio, Papam de eo Ducatu providisse Episcopo; sed ve-
riorem originem *Augustinus de Canusio*, sive *B. Gundlingius*,
demonstravit. 23) Chronica temporum hodiernorum; quę
sub initia Imperii *Caroli IV* videntur confecta, eo quod ele-
ctio *Gunsberi*, ejusque mors, copiosius enarratur. Sequuntur
deinde res ab aliis adjectę, usque ad A. 1430. 24) De quibus-
dam ritibus Episcopatus Wirzeburgensis, pręcipue de modo &
forma introducendi Episcopum, Latine. Notamus ibi quos-
dam ritus peculiare, & inter eos, quando *Ducatus*, id est, gla-
dius, insigne potestatis secularis, coram Episcopo sit deferen-
dus. 25) De Dynastiis Querfurtanis, & de bonis Ecclesię Quer-
furtanę, Latine. 26) Relatio antiqua de fędere civitatum Rhe-
nensium & Suevicarum de A. 1381 & seq. pręcipue de turbis
civium Wormatiensium cum Clero, Latine. 27) *Fridrici III*,
Imperatoris, Epistola ad Ducem Burgundię, A. 1474, Latine.
Acriter invehitur Imperator in *Carolum*, ut erat seculum. 28) De
exercitu Cęsareo, sub Duce *Alberto Animoso* contra *Carolum*
misso, deque statu Novęsii obsessi A. 1475; item de *Caroli*
expeditione Lotharingica, &c. 29) Duę literę, quibus Duces
Saxonię Vassallos suos ad servitia evocarunt. 30) De *Ferdinan-
di* Regis introitu & coronatione Pragensi, A. 1527, Germanice.
31) Relatio antiqua de Roma A. 1527 per *Caroli V* exercitum
capta, Germanice impressa jam olim, digna tamen, quę recu-
deretur. 32) De *Caroli V* bello contra *Carolum Egmondanum*
A. 1528, Autoris coęvi, Germanice. In eo bello periit *Ernestus*,
Pincerna de Tautenburg, *Georgii* frater; unde tolli potest
dissensus Historicorum, & corrigi Excell. *Struvius* in Historia
Pincernarum, qui *Georgii* fratris filium existimat. 33) *Alberti*, E-
lectoris Moguntini, fundatio quarundam missarum A. 1520, Lati-
ne. 34) *Jo. Cratonis*, Medici Cęsarei, Epistola arcana & fide di-
guissima

gnissima de morbo & morte *Maximiliani II*, Imperatoris, A. 1576 ad *Jo. Sambucum*, Medicum Cæsareum, Latine. Adfuit ægrotanti *Crato*, atque optima conscientia & rectissima voluntate curam salutis gessit; tandem spretus est, & anicula Ulmenfis, commendata Cæsari, vitalem virtutem ejus prostrasse dicitur ineptis nocivisque remediis. Confirmantur ibi etiam ea, quæ de optima fide morientis Principi suo scripserat *Languesus* in *Epist. secret. Lib. I P. II Epist. 93 pag. 241.* 35) De statu interno Sueciæ circa medium Seculi XVII, & de *Axelii Oxensirni* ingenio, moribus, & consiliis, Germanice. Impresum fuit jam tum A. 1644. 36) *Joach. Felleri* Catalogus quorundam Codicum Bibliothecæ Paulinæ Lipsiensis de Vitis Sanctorum, in gratiam *Papebrochii* consignatus A. 1682. Accedit Epistola *Papebrochii* ad *B. Ottonem Memckenium*. 37) Excerpta ex Itinerario Germanico *D. Rud. Wilh. Krausii*, Professoris Medicinæ Jenensis, qui A. 1719 obiit, a *B. Felleri* etiam communicata. Multæ ibi observationes medicæ, varii mores hominum ritusque gentium, multa dicta memorabilia. 38) *Leibnitii* Monita de nævis Jurisprudentiæ Romanæ, eorumque emendatione. 39) Ejusdem Examen consilii *Erb. Weigeli*, Professoris Jenensis, de collegio artis consultorum in Imperio instituendo, & de Calendarii emendatione. 40) Excerpta ex Epistolis ineditis *Gruseri*, de quibusdam scriptis ejus. In fronte hujus *Tomi* imago elegantissima *Friderici Sipientis*, Electoris Saxonæ, conspicitur, sicut est in Missali quodam Bibliothecæ Jenensis, artificii manu picta. Is adorat supplex B. Virginem *Mariam*, & pone supra verticem juvenis adstat comtus & venustus, qui genius Principis putatur. Cum voluptate legimus ac recitavimus singula Lectori, precantes, ut non uno atque altero *Tomo*, ut fit, utilissimum finiatur institutum, sed eundo incrementa capiat. Certe non deerunt res doctissimo Editori, quas vel jam possidet, vel ex amicorum suppellectile pollicemur.

Pag. 609.

638.

662.

718.

728.

C. A. H. OBSERVATIO CRITICA, QUÆ
insigne mendum tollitur e *Diogene Laertio*.

F

Apud

Apu**d** *Laertium* *Lib. VIII §. 63* hæc verba leguntur: Μέ-
 γαν δὲ τὸν Ἀκρόγαντα εἶπεν Φησι Ποταμίλλα, ἐπεὶ
 μυριάδες αὐτὸν κατῴκεν ὀγδοήκοντα, quibus hæc adjungitur
 interpretatio: *Amplum vero Agrigentum dixisse aut Po-*
tamilla, quod in illa octingenta hominum millia inhabi-
tarent. Jam, quivis quærat, necesse est: Quis, vel quæ, hic,
 vel hæc, *Potamilla*? *Menagius* in annotatione sua, postquam
 docuisset, verbum *Ποταμίλλα* non esse in ceteris editioni-
 bus, esse tamen in MStis Regis Galliæ, hocce addit veluti
 epiphonema: *Ignoratissima mihi omnium feminarum hæc*
famina. *Kubnius* in sua & ad hunc locum & ad §. 71 an-
 notatione censet, verba ista, quæ *Potamilla* dixisse hic dici-
 tur, esse *Τίμαι*, Historici. Verum non utitur sua ἐνδοξία,
 nimis incredibilem afferens rationem, qua factum esse cre-
 dit, ut *Τίμαιος* mutaretur in *Ποταμίλλα*. Ac rectius fecit-
 et, si post hæc sua verba: *Unde hæc semigræca vox in*
textum venerit, dictu difficile est. Illam non agnoscunt e-
ditiones Stephani & Frobenii; adjecisset nihil. Illud u-
 num recte conjecisse puto *Kubnium*, nomen istud natum esse
 e glossemate. Nam hæc eadem mea est sententia, quam prius
 dilucide probabo, deinde verum glossema proferam, quod
 sive hanc, sive hunc, *Potamillam* progenuit. Scilicet in pro-
 xime præcedentium versuum hexametrorum primo urbs *A-*
grigentum vocatur μέγα ἄστυ. Jam igitur, recitatione ho-
 rum versuum facta, *Laertius* subjicit hanc suam annotatio-
 nem, qua, cur μέγα appelletur ἄστυ, docturus est: Μέ-
 γαν δὲ τὸν Ἀκρόγαντα εἶπεν, ἐπεὶ μυριάδες αὐτὸν κατῴ-
 κεν ὀγδοήκοντα, hoc est, *Agrigentum* vero vocavit (subaudi
 hic posta,) *magnum* ideo, quod *octingenta millia* habebat in-
 colarum. Εἶπεν reddidi vocavit. Nam & §. 61 hac phrasi
 usus *Laertius* ait: Εἶπεν αὐτὸν ἰατρὸν, vocavit eum medicum.
 Apparet nunc, nihil loci relinqui pari isti verborum: Φησι
 ποταμίλλα, jureque recipi meam emendationem, qua εἶπεν
 scripsi pro εἶπεν. Ac vel inde satis confirmatur, duo esse
 hæc verba ejicienda, quod unus duntaxat MStus Codex ea ha-
 bet, ceteri non habent. Liquet igitur, *Potamillam* nullum fuisse
 in

in orbe literario, etiamsi, unde is huc loci irrepsit, manifestum facere possit nemo. Afferam tamen, quæ in mentem mihi venit, conjecturam, eamque acutis hominibus, qui Critici vocantur, æstimandam permittam. Existimo videlicet, nonneminem margini inscripsisse verborum horum: *μυριάδες ὀγδοήκοντα*, Latinam interpretationem: *octoginta millia*; vel quempiam iisdem verbis hanc adscripsisse quæstionem: *Quota millia?* subaudi *hæc sunt*. Quæ duo verba cum essent obscurius scripta vel vetustate detrita, librarius, nimium male acutus, inde effecit *Φησὶ πεταμίλλα*. Quod si quis alius certiozem hujus glossematis clarioremque indicaverit ortum, me profiteor esse assensurum in primis. Ceterum, cum hac occasione *Undecimilla*, quam virginem constat undecim mille peperisse virginum, S. *Ursula* sociarum, in memoriam redierit meam, simul recordor, in *Reinesiano Inscriptionum veterum Syntagmate Lib. I n. 24 pag. 53 & Lib. XII n. 105* memorari quandam *Decumillam*.

NOVA LITERARIA.

Fervent hoc ipso tempore Venetorum prela in excudendis denuo *Antiquitatum Græcarum & Romanarum Thesauris*, *Græviano & Gronoviano*, cujus instituti uberrimam notitiam suppeditavimus Lectori in *Actis Anni 1736 Mens. April. pag. 194*. Illis jam, rogatu Editorum, alia addimus, ex Programmate illorum, eam in rem publice edito, excerpta; nimirum *Celeberrimum Sigebertum Havercampum, Professorem Historiarum, Eloquentia, & Lingue Græcæ, in Lugdunensi Batavorum Academia, tribus Clarissimis Viris, Apostolo Zeno, Jo. Poleno, & Jo. Bernardo Mariæ de Rubeis, edendi ornandique operis socium se adjunxisse. Sciendum præterea, optimos illos Viros, qui propositæ editionis curam susceperunt, fidem eximie servare. Jam enim eorum cura prodierunt Volumina octo Thesauri Græviani, totidemque Gronoviani, nec non tria Thesauri novi, ab Alberto Henrico Sallengrio congesti. Absolutis itaque in presentiarum, & in lucem jam editis, Voluminibus decem & novem, reliqua proximo quæque tempore sequentur. Quam vero nitide & emendate hæc omnia, res ipsa loquitur. Neque vero minus solliciti*

erunt Editores, ut (præter ea jam edita, quæ Sallengrius collegerat,) lucem videant etiam Supplementa illa novissima, de quibus alio tempore commemoratum; eademque congestu diligenter, ac prorsus nitide & emendate impressa, quæ fortasse erunt octo; fortasse, dicimus; nam in præsentia rerum, num futurum sit, ut uno Volumine augeatur ille numerus, aut uno deficiat, certe affirmari non potest, cum propositum sit, præstantia congerendorum Operum, non numeri Voluminum, rationem habere. Satis itaque sit indicavisse, ea Volumina futura circiter octo. Quibus accedet Volumen aliud, profecto utilissimum, continens Indices in Volumina Grævii, inque omnia Supplementa. Quemadmodum enim Vir summus, Jacobus Gronovius, Thesauro suo Græcarum Antiquitatum Volumen Indicium, optimo sane consilio, adjecit; ita quidem Antiquitatum Romanarum Thesauro, Supplementisque, Indices sui addendi sunt; quorum usus quam opportunus sit atque utilis, ii optime norunt, qui sunt optimis in studiis diu multumque versati. Nunc autem, ut etiam commodo consulatur illorum, quorum interest, sola hæc Supplementa, Indicesque, sibi comparare, illis institutio Societatis novæ proponitur. Societatis vero etiam hujusmodi leges duæ omnino erunt. Nempe ut socii in singula Volumina libellus Venetas quinquaginta solvant; atque ut summam primam statim representent, quæ pro extremo Volumine omnino erit. Illud præterea hic loci monendum est, futurum, ut nullum Volumen constet foliis paucioribus centum & quinquaginta. Hujusmodi Supplementorum exempla plura imprimuntur in charta equali majoris illius, quæ in prima Batava editione adbibita fuit, dabunturque hæc exempla requirentibus. Si quis autem poscunt etiam Sallengrii Supplementa, dabuntur hæc quoque conditionibus iisdem. Novissimis vero hisce imprimendis Supplementis manus admovebitur statim hoc ipso Mense. Horum tamen Volumina, & Volumina reliqua Thesauri Græviani Gronovianique, alternatim prodibunt. Demum superest admonendum, ut, qui Societati nomina adscribere volent, ad Jacobum Feltrium, ejusque socios, duntaxat literas Venetias mittant. Negotium enim omne editionis ad eos solos spectat, ii quoque sunt,

qui

qui suis sumptibus sub nomine Joannis Baptistæ Pascalis, Veneti librarii, rem curant.

Præclarum est institutum *Gerardi Block*, Hagensis Typographi, novis typis excudendi *Antonii Matthæi*, quondam Juris in Academia Lugduno-Batava Antecessoris Clarissimi, *Veteris avi Analecta, seu Vetera Monumenta, hæctenus nondum visa, &c.* Opus cuilibet rerum Belgicarum æque, ac Germanicarum, curioso utilissimum, tamque raro obvium hoc ipso tempore, ut intra centum florenorum Belgicorum pretium vix vendi soleat. Librum hunc, decem olim Voluminibus, forma 8, editum, jam, compendii causa, & ut cum reliquis Autoris scriptis commode conjungi possit, tribus Voluminibus in 4 sistet *Blockius*, constituto his Florenorum Belg. 16 pretio, quorum partem sub ipsum imprimendi initium, partem vero absoluto Opere, exsolvendam statuit. Exemplaria Operis non nisi sexcenta prelo sunt destinata. Hos igitur, quorum interest, hoc Opere in posterum non esse destitutos, ut mature ea de re per literas agant cum editore Typographo, serio ananterque moneamus.

Viennæ proditurum proxime, accepimus, cura S. Rev. Patris, *Marquardi Herrgoest*, Ordinis S. *Benedicti* Capitularis eruditissimi Viri, Opus illustre, & argumento æque, ac scribendi ratione, splendidum, cui titulum faciet Autor *Genealogiæ Diplomaticæ Augustæ gentis Habsburgicæ*. De quo ut plenius cognoscat Lector, en Conspectum ejus, qualem ad nos misit nuper, & innotescere per nos viris eruditis Autor ipse voluit. Constabit Opus omne *Tomis duobus*, quorum primus exhibet in ipso limine Prolegomena, seu Dissertationes Præliminares. In his *prior* Prænotiones Genealogicas affert, ad quas hoc Opus Diplomaticum exigendum sit; *secunda* agit de fide Actorum S. *Trusperti*, deque Cenotaphiorum Habsburgensium, in Cœnobio *Trusperti* repertorum, autoritate, ad probandam Genealogiam Habsburgicam; *tertia* in ætatem atque authenticam Actorum Murensium inquirat; *quarta*, Comitatum Vindonissensem Habsburgi majoribus a *Guslimanno* perperam tributum esse, docet; *quinta* de Comitatu Altenburgensi, quem Scriptores nonnulli, præter fidem convincentium monumentorum, genti Habsburgicæ adscripserunt; *sexta* de Comitibus

bus veteris Alemanniæ & minoris Burgundiæ, quorum memoria nostris occurrit in monumentis, antequam nomen Habsburgicum clueret, exponit; *septima* notitiam de Provincia Burgundiæ Transjuraniæ subministrat; *octava* recensum agit Codicum MStorum, qui de rebus Habsburgicis tractant, quos hinc inde in diversis Bibliothecis, præcipue vero in Augustissima Vindobonensi, libris MStis instructissimum, invenimus. Opere ipso hæc continentur: *Liber I* de Chorographia Habsburgica; ubi de Comitatibus ac possessionibus; item de clientibus & sigillis Comitum Habsburgi, nec non de veris eorundem originibus. *Cap. I* de Chorographia Habsburgica. *Cap. II* de pago Brisgovix, in quo secundum Diplomata, ab Autore collecta, majores gentis Habsburgicæ sedes suas collocaverant. *Cap. III* de Alsatia, primigena majorum Habsburgi Comitum sede trans-Rhenana. *Cap. IV* de Comitatu Habsburgensi in Argovia. *Cap. V* de etymo nominis Habsburgici. *Cap. VI* de foundatione castri Habsburg, & de pluribus castris, eodem nomine insignitis. *Cap. VII* de Comitatu Badensi in Argovia. *Cap. VIII* de Comitatu Lenzburgensi. *Cap. IX* de Comitatu Kyburgensi. *Cap. X* de Comitatu Pherretano. *Cap. XI* de Comitatu Rhinfeldensi. *Cap. XII* de Dynastia Comitum in Lauffenburg. *Cap. XIII* de Landgraviatu Sisgovix. *Cap. XIV* de Landgraviatu Cleggoviensi. *Cap. XV* de Comitatu Rapperswilano. *Cap. XVI* de Curia feudali Habsburgica, Nobili & Equestri. *Cap. XVII* de Sigillis & insignibus Habsburgensibus. *Cap. XVIII* de veris originibus gentis Habsburgicæ. *Liber II* de Genealogia Habsburgica, in qua a *Rudolpho I*, Romanorum Rege, ad ejus majores ascenditur. *Cap. I* *Rudolphus I*, Rex Romanorum, & ejus pater, *Albertus*, Comes de Habsburg. *Cap. II* *Rudolphi I*, Romanorum Regis, avus, *Rudolphus III*, Comes de Habsburg. *Cap. III* *Albertus III*, Comes Habsburgi, *Rudolphi I*, Romanorum, Regis, proavus. *Cap. IV* *Wernerus III*, Habsburgi Comes, abavus *Rudolphi I*, Romanorum Regis. *Cap. V* *Otto II*, Comes Habsburgi, atavus *Rudolphi I*, Regis Romanorum. *Cap. VI* *Wernerus II*, Comes Habsburgensis, tritavus *Rudolphi I*, Romanorum Regis. *Cap. VII* *Radeboto*, Comes in pago Cleugeuve, *Rudolphi I*, Romanorum Regis, major in septi-

n^o gradu. *Cap. VIII Lantboldus*, seu *Lanzelinus*, Comes in pago Turgouwe, *Rudolphi I*, Romanorum Regis, in gradu octavo major. *Cap. IX Guntramnus*, Comes, *Rudolphi I*, Romanorum Regis, major in nono gradu. *Cap. X Hunfridus*, filius *Luitfridi*, Comitit, inter genuinos *Rudolphi*, Romanorum Regis, majores censendus. *Cap. XI Luitfridus Illustris*, Comes, *Hunfridi* pater, & *Rudolphi I*, Romanorum Regis, major. *Cap. XII de Ramperto*, nepote *Orperti*, qui in privilegio *Luitfridi*, Comitit, inter majores Habsburgicos recensetur. *Cap. XIII Orpertus*, avus *Ramperti*, inter majores Comitum Habsburgi recte sibi locum vindicat. *Cap. XIV de Luitfrido V Illustri*, Comite, patre *Luitfridi VI*, ac *Rudolphi I*, Romanorum Regis, majore. *Cap. XV Hugo I*, Comes, *Luitfridi V* pater, ac *Rudolphi I*, Romanorum Regis, major. *Cap. XVI Luitfridus IV*, pater Comitit *Hugonis I*, *Rudolphi I*, Romanorum Regis, major. *Cap. XVII Luitfridus*, sive *Lantfridus*, hujus nominis tertius, Dux Alemanniæ ultimus, pater *Luitfridi IV*, Comitit, atque gentis Habsburgicæ major. *Cap. XVIII de majoribus Luitfridi III*, Ducis Alemanniæ, linea recta ascendendo, usque ad *Ethiconem I*, Alemanniæ Duceem, gentis Habsburgicæ autorem ultimum. *Cap. XIX apex stemmatis Habsburgici in Ethicone*, seu *Adalberto I*, Alemanniæ Duce, statuitur. *Liber III de Genealogia Habsburgo - Austriaca*: in qua a *Rudolpbo I*, Romanorum Rege, ad ejusdem posteros descenditur. *Cap. I de Alberto*, Romanorum Rege, filio natu majore, atque reliqua progenie *Rudolphi I*, Romanorum Regis. *Cap. II de conjugio & prole Alberti*, Romanorum Regis, *Rudolpbo* scilicet, *Friderico*, *Lupoldo Ottone*, *Alberto*, atque *Henrico*. *Cap. III de Alberto II*, Ducis Austriæ, filiis, *Rudolpbo*, *Friderico*, *Alberto*, & *Lupoldo*. *Cap. IV Alberti III*, & *Lupoldi Probi*, Ducum Austriæ, propagines, ad *Ludislannum* & *Maximilianum*, Imperatores, usque deductæ. *Liber IV de genealogia Lauffenburgo - Habsburgica*, in qua a *Rudolpbo*, Comite de Habsburg, primi Alsatia Landgravii filio natu secundo, ad ejus posteros, Habsburgi Comites, dominos Lauffenburgi, dein & *Rapperswilæ*, *Rottenbergæ*, & in *Krenkingen*, nec non Landgravios *Cleggoviæ* & *Sisgoviæ*, usque ad ultimum hujus stirpis Comitem Habsburgensem, stem-

ma deducitur. *Cap. I* de *Rudolpho Taciturno*, Habsburgi Comite, fatore stirpis Lauffenburgo - Habsburgicæ. *Cap. II* de *Gottfrido*, aliisque prædicti *Rudolphi* filii. *Cap. III* de *Rudolpho*, *Gottfridi* filio, Comite Habsburgi, Rapperswilæ domino. *Cap. IV* de *Joanne I*, Habsburgi Comite, Landgravo Cleggovix, Domino Rapprechtswilæ, filio *Rudolphi*, Comitis Habsburgi. *Cap. V* de *Joanne II*, *Rudolpho*, *Gottfrido*, & *Agnete*, prole *Joannis I*, Comitis de Habsburg. *Cap. VI* de *Joanne III* a scriptoribus perperam extremo lineæ Lauffenburgo - Habsburgicæ constituto. *Cap. VII* de *Joanne IV*, postremo lineæ Lauffenburgicæ masculo. *Cap. VIII* de *Ursula*, *Joannis*, ultimi Comitis Habsburgensis, filia, ejusque sorore, *Agnete*. *Liber V* de genealogia Kyburgo - Habsburgica, seu de Kyburgiis posterioribus, qui ex Lauffenburgo - Habsburgica stirpe descenderunt. *Cap. I* de *Eberhardo I*, Comite Habsburgi, patre posteriorum Comitum Kyburgi. *Cap. II* de *Hartmanno I* & *Eberhardo II*, Comitibus Kyburgi, filiis *Eberhardi I*, Habsburgensis. *Cap. III* de *Eberhardo II*, Comitis Kyburgensis, filiis, *Hartmanno*, *Rudolpho*, *Berchtoldo*, aliisque. *Cap. IV* de *Egone*, ultimo Kyburgi Comite, & reliquis natis *Hartmanni II*, Comitis. *Liber VI* de consanguineis & affinibus Augustinæ Domus Habsburgicæ, quorum memoria in monumentis nostris celebratur. *Cap. I* afferuntur notiones de consanguineis & affinibus Habsburgicis, cum nonnullis eorundem monumentis & sigillis. *Cap. II* de familiis, necessitudine vel affinitate genti Habsburgicæ junctis, quæ floruerunt, antequam hæc per *Albertum*, *Rudolphi I*, Rom. Regis, patrem, & *Rudolphum*, illius fratrem, Lauffenburgicæ stirpis autorem, in duas lineas divisa fuit. *Cap. III* de consanguineis & affinibus lineæ Habsburgo - Austriacæ, sumendo epocham ab *Alberto*, *Rudolphi I*, Rom. Regis, patre. *Cap. IV* de consanguineis & affinibus lineæ Lauffenburgo - Habsburgicæ. *Cap. V* de consanguineis & affinibus Kyburgiorum posteriorum, qui ex linea Lauffenburgo - Habsburgica descenderunt. *Tomus II*, Codicem probationum exhibens, in quo Pontificum Rom. Bullæ, Imperatorum Regumque Diplomata, Episcoporum, Ducum, ac Comitum, Chartæ, alique plura monumenta authentica, continentur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXXXVII.

COLLECCAM DOS DOCUMENTOS DA ACADEMIA Real da Historia Portugueza, &c.

h. e.

ACTA ACADEMIÆ HISTORIÆ LUSITANICÆ, Annorum 1727, 1728, 1729.

Tomi III.

Ulyssipone, ex Typographia regia, 1727 – 1729, fol.

Tom. I Alph. 10 plag. 12, Tom. II Alph. 8 plag. 5, Tom. III Alph. 7 plag. 10.

Discimus ex *tribus* his *Tomis*, in laudabili sua pergere Academicos industria, dum in iis de Operibus ad Historiam Lusitanicam illustrandam pertinentibus, jam elaboratis, edendisque, colloquuntur, aut de suscipiendis deliberant. Sic in *priori Tomo pag. 1* de Ordinum Equestrium expeditionibus militaribus, & Regis *Alphonsi V* vita, scribendis, *pag. 2 & 4* de terris ad Prioratum de Crato dictum & Episcopatum Lamecensem spectantibus, agitur, ac his dein colloquiis Oratio Marchionis *de Alegrete*, eorum initio habita, in qua exercitia Academica cum agrorum cultu comparantur, subjuncta est. *Num. 3 pag. 5 & seq.* occasione urnarum sepulchralium, cum numis duobus cupreis *Constantini & Constantis* alicubi repertarum, veterum Christianorum & gentilium sepeliendi ritus illustratur.

65 NOVA ACTA ERUDITORUM

tur. *Num. 4 pag. 1* Catalogus Reginarum Lusitaniz, a *Barbosa* scriptus, laudatur. *Num. 5 pag. 1* difficultas historiz Episcopatus Portalegrensis & Conimbricensis condendz exponitur. *Num. 6 pag. 3* *Brandani* Historiz Lusitanicz defectus memorantur. *Num. 7* Elogium defuncti *P. Ferdinandi de Ayres* insertum est. *Num. 8* momenta Historiz Ecclesiasticz *Ulyssiponenfis* dijudicantur, ejusque scribendz ratio declaratur. *Num. 9* electio novi Academici, *Ferdinandi de Almida*, ejusque gratiarum actio, refertur. *Num. 10* in Genealogiam *Stephani Agnesii de Vasconcellos* inquiritur, variis Dissertationibus utilibus porro explicandam. *Num. 11* Catalogi Episcoporum Algarbiz & Septiz difficilis, & Ecclesiz Eborensis Archiepiscopi, *Theotonii de Braganza*, vitz obscurz, mentio fit. *Num. 12* varii errores in Historia Episcopatus Conimbricensis recensentur. *Num. 15* de Equitum Melitensium in regno Lusitaniz monasteriis & bonis ecclesiasticis sermo fit. *Num. 18 & 22* Panegyrici, in die Reginz & Regis natali recitati, extant. *Num. 24* varia dubia in Historia Ecclesiastica Conimbricensi occurrentia explanantur. *Num. 25* *Barbosa* Monumenta historica Collegii *S. Pauli* Universitatis Conimbricensis, a *Joanne III* fundati, *Cap. I & II*, & Collegiatorum ac Portionistarum Collogii, Index amplissimus, a *pag. 1* usque ad *426*, exhibentur, in quo, prater alia notabilia, non pauci huc usque in Historia literaria Lusitanica incogniti viri eruditi occurrunt. *Num. 27* Oratione, in ultimo hujus anni Colloquio, de numeri septenarii mysteriis, & septem annis, quibus *Ulysses* in antro fuit, ad Academiam relatis, habita, & *num. 28* Catalogo Academicorum addito, *Tomus* hic clauditur.

In sequente, Anni 1728, *num. 2* Oratio in principio anni octavi institutz Academiz recitatur. *Num. 3* conjugium Principis Brasiliz, *Josephi*, cum *Maria Anna Victoria*, Castelliz Principe, & *num. 4* aliud *Mariae Barbarae*, filiz Regis Lusitaniz, cum *Ferdinando*, Asturiz Principe, initum, Panegyrico celebratur. *Num. 5* de primo Monasterio Ordinis Melitensis differitur. *Num. 7* pro clementia Regiz, qua Academiz nuptias illas futuras significarat, peculiari Oratio.

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 51

Oratione gratiæ aguntur. *Num. 11* Monasteria quædam Equitibus Templariis in Lusitania falso tribui ostenditur. *Num. 13* Elogio funebri *Emanuel de Sa*, Patriarcha Æthiopiæ, & simili *num. 15 Michael de S. Maria* condecoratur. *Num. 19* Manuscriptorum Comitum *Vimieiro* index continuatur. *Num. 21* an Monasterium Religiosarum de Estremos ad Melitenfes pertineat, disquiritur. *Num. 22* mors Serenissimi Infantis Regii, *Alexandri*, Oratione lugubri deploratur. *Num. 26 & 30* natalem diem Reginæ & Regis Panegyricis prosequuntur Academici, & *num. 34* Oratione ultimo hujus anni Colloquio finem imponunt. *Num. 35* Dissertatio amplissima de antiquitatibus Conventus Bracaraugustani *Libris quatuor*, vernaculo Latinoque sermone conscriptis ab *Hieronymo Contador de Argote*, differitur. *Num. 36* Catalogus Academicorum adjicitur.

Tomus tertius, Anni 1729, *num. 2* Elogium funebre Censoris Academici, *Ferdinandi Mascarenhas*, Marshionis de *Fronteira*, & *num. 4* Panegyricus, in adventu *Mariae Annæ Victoriae*, Principis Brasiliæ, habitus, exhibetur. *Num. 4* Lusitanicæ legum initia & progressus enarrantur. *Num. 19 & 23* Orationes, in die natali Reginæ & Regis recitatas; *num. 24* Elogium *Francisci de Sousa*, & *num. 30* Orationem, qua ultimum hujus anni Colloquium obsignatum fuit, & novem anni Academici fundatæ cum novem Musis comparantur; *num. 31* Apologiam Analyticam, pro Monasterio Religiosarum de Estremos, S. *Joannis* de pœnitentia ad Melitenfes pertinente, a *Luca de S. Catharina* scriptam, & cum *num. 21* Anni 1728 conferendam, complectitur.

ÆGIDII TSCHUDII, gewesenen Land-Amtmanns zu
Glarus, Chronicon Helveticum, oder gründliche
Beschreibung ꝛc.

h. e.

ÆGIDII TSCHUDII, PRÆFECTI QUON-
dam agris Glaronensibus, Chronicon Helveticum, seu
solida Descriptio rerum memorabilium, non tantum in

G 2

Impe-

Imperio Romano-Germanico, sed etiam in ditione Helvetica, eique conterminis regionibus, gestarum. Omnia secundum Epistolas authenticas, Documenta, & maximam partem Diplomata, singulari studio perpolita, & ex precipuis pagorum Helveticorum tabulariis collecta, primum nunc ex autographo evulgavit, Prefatione instruxit, & Annotationibus necessariis illustravit, JO. RUDOLPHUS ISELIUS, J. U. D. Ordinis Jurid. Basil. Assessor, Regiæ Societ. Berolinensis Membrum. Pars prima, ab Anno M usque ad MCCCCXV.

Basileæ, sumptibus Jo. Jac. Episcopii, 1734, fol.

Alph. 7 plag. 15.

Quaquam argumentum hujus libri, totaque rei tractatio, ex inscriptione fere pateat, tamen Cl. Editor in Prefatione Lectorem fusius edocet, quæ hujus Operis facies, quæ conditio, sit, probe sciens, exteros non adeo cupidos esse domestici laboris, saltem non tantam adhibere curam, ut univsum Opus evolvent, nisi in limine statim dilucide exponantur memoratu dignissima, totusque libri ambitus in nuce quasi lecturis propinetur. Hujus igitur officii partibus satisfactorius, enarrat primo, qua via, quibusque meritis, gens *Tschudiana*, seu, uti alio loco nominatur, *Schudiana*, ad equestrem dignitatem sub auspiciis *Ludovici III*, Regis, aspiraverit, quantosque viros ex eodem stemmate prognatos viderit ætas nostra, in magna sacrorum rei que publicæ dignitate constitutos. Satis enim constat, *Dominicum*, Abbatem Murensem, qui de origine & genealogia Comitum Habsburgicorum scripsit, & *Georgium*, Abbatem Creutzlingensem, qui temporibus re purgatorum a *Luthero* sacrorum vixit, huic stirpi suos debere natales, quaquam in eo plerique vehementer errant, qui, fratrem nostri *Agidii Georgium* fuisse, sibi persuadent. Eam ob causam, ne diutius in his eruditi tenebris versentur, vitam & fata

fata *Agidii Tschudii* enucleatius delineavit, dixitque, ipsum A. 1505 Basileæ natum fuisse, jactisque ibi literarum fundamentis, sub *Henrico Lorito Glareano*, populari suo, invisa cum eo Lutetia, non tantum in patria, sed & apud exteros, splendidis interfuisse negotiis, muneribusque gravissimis eo usque defunctum esse, cum summam Præfecti cujusdam publici dignitatem adipisceretur, & non ita multo post A. 1559 ad Imperatorem *Ferdinandum I.*, in Comitibus Augustanis tum commorantem, solenni ritu formulaque mitteretur, ubi benignissime exceptus, & tandem, rebus feliciter confectis, cum applausu civium & lætissima gratulantium acclamatione, in patriam rediit, aureo torque ab Imperatore donatus. Naturæ debitum persolvit A. 1572. Postea Cl. Editor ostendit, nullum Autorem nostrum fuisse aptiorem ad ejusmodi Opus historicum conficiendum, propterea quod non tantum insigni doctrinarum copia instructus erat, sed etiam, præter splendidissimum librorum apparatus, quotidie per literas cum eruditis egerat, animosque sibi plerorumque Mæcenatum devinxerat, a quibus omnino præsidia haud ficulnea peti poterant. Nam illa eruditorum muta confabulatio animum eruditione multijuga perpoliebat; hac autem summorum virorum gratia efficiebat, ut liber ipsi ad tabularia Principum, urbium, atque monasteriorum, pateret aditus, siquidem nemini tunc temporis ita præclusa erat adeundi scrinia Principum via, sicut nostro ævo fieri solet. Quod vero non perfunctorie rem pertractaverit, sed totum se rebus patriæ suæ conscribendis dederit, factis abundeque patet ex Collectaneis Diplomatum, aliisque ad hanc rem facientibus scriptis, quæ magnis post fata voluminibus reliquit, & quæ, velut cimelia maximam partem incognita, postera gens, sanguine ipsi juncta, recondidit. Cl. Editor primum mentionem injicit Descriptionis præcæ & Alpinæ Ræticiæ, ab Autore adumbratæ, quæ licet incio & invito Autore A. 1538 Basileæ typis exscripta, & Latina ejusdem versio, a *Munstero* elucubrata, *Schardii* Scriptoribus rerum Germanicarum inserta fuerit, nihilo minus tamen ab Autore, dum viveret, purgata nævis, aucta, ornataque egregiis annotationibus,

bus, procul dubio cum reliquis ipsius Operibus Geographicis a Cl. *Iselio* prelo subjicietur. Deinceps conscripsit Autor Tomum, de insignibus & sigillis nobilitatis priscae Helveticae exponentem, quem R. P. *Wülbert*, Ord. Bened. h. t. Praefectus Ecclesiae Gurtulilensi, Collectioni suae Diplomatum copiosae adjiciet. Porro duos Tractatus composuit, *de igne purgatorio*, & *de invocatione Sanctorum*, qui satis superque probant, Autorem sacris Romanensibus addictum fuisse, quantum corruptos Ecclesiasticorum mores subiude in Annalibus suis admodum reprehenderit. Praesens Chronicon, quod indicandum nobis summus, ita comparatum est, ut non indigeat multis verborum lenociniis, longoque laudum firmate, sed sua se doctrina, scribendi jucunditate, & documentis fide dignis, commendet. Hinc etiam factum est, ut multoties descriptum ubivis fere tanquam ornamentum gentis Helveticae sancte reponeretur, nec ad externos unquam perveniret, nisi quod Illustriss. Comes *de Trautmansdorf* illud ad exemplar templi Murensis accurate descriptum Viudobonam transferendum curaverit, qui etiam Codex MSus in hac editione non neglectus, sed cum cura evolutus, multum adjumenti praebuit Cl. Editori. Ideoque mirari ne subeat Lectorem, quod in inscriptione professus sit Cl. Editor, se autographum Codicem luci publicae exponere. Nam, quamvis omnia studiose perquisita fuerint, ut autographum ipsum ad manus esset, nullibi tamen illud comparuit; hinc Murensi tantum, utpote tersissimo ac idiographo ipsi non dissimili, Codice usus, properavit ad evulganda Nostri scripta, spe fretus, fore, ut, si viderint eruditi populares ipsum strenue in hoc Opere pergentem, forte inducantur, ut vel idiographum exire juberent, vel saltem cum ipso communicarent. Quae spes etiam non inanis fuit, sed paulo post tantus scriptorum numerus confluit, ut tres sat magnae molis Tomos publici juris facere posset, qui res ab A. 1200 usque ad 1470 in Helvetia gestas percentent, & a *Tschudio* ipso in ordinem Chronologicum redacti fuerunt. Neque his includi terminis animus Cl. Editoris plus ultra tentandi & solertia ejus laudabilis se passa est, sed favor erga Musas *Tschudianas* ipsum impellebat, ut
alium

alium sibi compararet Codicem, ipsa Autoris manu nitide perscriptum, cujus *prior Tomus* ab A. 1000 incipit, & ad A. 1300 pertingit. Hanc a fortuna sibi datam occasionem, editos jam libros secundum autographa sollicitius expendendi, ambabus manibus arripuit, & lacunas inde reliquorum librorum suppleendi negotium sibi datum esse existimavit: de quibus omnibus *Præfatio*, huic Operi adjecta, fuse eleganterque disserit. *Pars prima*, si inscriptionem spectes, continet Historiam, seu potius Annales, ab A. 1000 usque ad 1414, *Libris VIII*. Quoniam vero Cl. Editor partim ex quibusdam Chronici hujus testimoniis, partim vero etiam ex aliis fide dignis Documentis, exploratum perspectumque habet, Autorem non solum rerum investigationem altius a Seculo XI, & quod excurrit, repetiisse, sed & fila longius duxisse, & ultra A. 1440 progressum fuisse, nullis se deterreri sumtibus, nulla infringi animum opera, patitur, sed contendit, ut residuos etiam ingenii *Tschudiani* fortus ex umbra in lucem protrahere possit. Cujus itaque desideriis & precibus ut quidam genti *Tschudiana* proxima cognatione conjunctus locum relinqueret, Nostrum spe demulsit certissima, se reliquos *Tschudii* libellos manu exaratos, imprimis Historiam Burgundici Suevicique belli, & additamenta Chronici usque ad A. 1679, ingenue cum ipso communicaturum esse. Quorum cum particeps factus fuerit monumentorum, navabit operam Cl. Editor, ut literato orbi quamprimum innotescat talismodi liber, quali ætas nostra non vidit perfectiorem, tum si dicendi genus consideres, tum vero etiam, si rei gravitatem paulo accuratius perpendere non dedigneris. Prior Historia, in qua nihil prorsus immutatum est, sua pulchritudine, suavitate, atque deliciis, ita sibi devinciet animos lectorum, ut nullum dubium sit, quin interius admissi lautitias & rerum affluentiam demiraturi sint. Nam præcipua rerum gestarum momenta tutis nituntur testimoniis, Latine pariter ac Germanice adjectis, adeo, ut, si quis Autoris diligentiam, fidem, & animum veritatis studiosum, iusticias ire auderet, hominis oppido virulenti & lividi mores proderet. Ne autem fugiat Lectorem, qui fuerint labores, qui conatus Cl. Editoris, monendum est, ipsum

majora

majora præstitisse, quam in consilio quodam, antea evulgato, promiserat. Scilicet dispescuit totum Opus in Libros, & cui-libet Libro adjecit argumenta, porro margini succincte breviterque universum apposuit rerum complexum, deinceps calcem uniuscujusque plagulæ annotationibus exornavit, ubi plerumque multa attextuntur Diplomata, & errores Autoris emendantur, denique agmen claudit Index bene digestus, quo etiam reliqui Tomi exsplendescunt. De cetero is, cujus sumtu prodire scripta *Tschudii*, omni contentione laboravit, ut terse, eleganter, nitideque, typis exscriberentur. Quapropter non tantum curam habuit chartæ, quæ satis splendida est, sed etiam, ne quid decoris huic Editioni deesse videretur, Figuras nonnunquam æneas admisit.

*EXCERPTA EX LITERIS N. N. AD N. N.
d. 11 Febr. A. 1735 datis, de falsis & suspectis Diplomatibus in Monasterio Fabariensi, & de quibusdam Diplomatum Chronici TSCHUDIANI.*

Ablegatus, ut te sine dubio non fugit, anni præteriti autum-nali tempore ad Sarunetes, ut Monasterii *Fabariensis* Documenta inspicerem, examinarem, deque eorum genuinitate juxta cum dignissimo Comitatus Sarunerani Praefecto apud amplissimos Cantonum Tigurini, Bernensis, & Glaronensis, Senatus referrem, non laboriosam magis, quam triflem, vitam duxi, eoque etiam magis ipsemet mihi invisam, quo ponderosius ipsum hoc negotium facile conjicere possem. Desudavi hætenus in formanda visorum a nobis Diplomatum idea; imo detuli nuper oretenus coram summo Ducentorum Concessu, summo quidem cum applausu, ast, ut vereor, non sine gravi Monachorum *Fabariensium* secutura invidia, & eorum forsan etiam, qui hætenus Ordini huic monastico, imprimis inter Cantones ita vocatos Catholicos, faverunt; sinceritatem, honesti viri officium, & inde fluentem veritatem, omnibus iræ & invidiæ incommodis longe prætuli; dixi, scripsi, detuli, quod rei veritas exigebat: nimirum plura, eaque præcipua, præfati Monasterii

nafterii Documenta aut manifeste falsa esse & supposititia, aut falsitatis summopere suspecta. Res, si Documentorum talium pluralitatem spectes, haecenus inaudita. Chronici *Tschudiani* apud vos Editor multis encomiis extollit quendam *Josephum Leodegarium Tschudi*, laudat etiam editum ab ipso anno praeterito scriptum de Sarunetorum terra, sub titulo: *Historische Nachricht vom Sarganser Land*, omni sine dubio hunc in finem publicatum, ut per hoc ipsum exactius & jam diu meditatam a tribus Illustrissimis Cantonibus Documentorum examen impediretur. Offendit me in dicto *Tschudii* scripto temerarium, facile dixerim, pag. 11 assertum, quod A. 1050 ab *Henrico III, Rege, Fabaricensi Monasterio concessum & donatum fuerit jus omne superioritatis territorialis super toto illo Rucantiorum districtu*, quod ex Diplomate originali se vidisse subjicit; cum e contrario *Fabarienses* Monachi uno sapius ore affirmaverint, ipsum hoc Diploma *Henricianum* in Monasterii *Fabariensis* incendio A. 1666 flammis consumtum periisse. Vidit forte *Tschudius* ille originale quoddam, quod *Fabarienses* illi oculis nostris subjicere ob adherentes falsitatis notas maxime sunt veriti. Circa *FridERICI I* Diploma de A. 1161 pag. 11 Instrumentum originale allegare *Tschudius* idem nullus dubitat, cum tamen de eodem asseruerint *Fabarienses* Monachi, eodem illud incendio periisse, imo eo etiam procedit, ut citare audacter Chronicon *Tschudii* MStum, ejusque *Tomum I*, non erubescat. Nulla hujus Diplomatit mentio occurrit in copia illa MSti, quam possidet Bibliotheca civica Tigurina; quapropter audax illa citatio suspicari me fecit, copiam forte illam aliquid ad hunc annum omisisse. Ast, eandem cum exemplari nuper typis vulgato praecise convenire, miratus sum, cum e contrario idem, prorsus ut copia ista, mentionem faciat Diplomatit alicujus *FridERICIANI* de A. 1158, quo *Fabariensi* Monasterio ejus privilegia fuerint, & quidem simpliciter, confirmata. Retinet novus ille *Tschudius*, non, ut opinor, sine artificio, Diplomatit datum *Erfordiae*. Constat etenim, *Fridericum I* A. 1161 non *Erfordiae*, sed in Italia, fuisse.

Monitum Collectorum Actorum Eruditorum.

Publicamus hæc Excerpta, bona fide, nobiscum ab Amico ignoto communicata, de cuius fide, non est, cur dubitemus, propterea quod Monasterium *Fabariense* non solum est illud Monasterium, quod tot falsa Diplomata, tot falsas chartas, aservat. Quin potius peropportune recordamur eorum, quæ *Rich. Simonius* in *Epist. Crit. Tom. III pag. 63* ex *Antonii Gallonii* Libro Apologetico pro assertis in Annalibus Ecclesiasticis *Cas. Baronii*, Romæ A. 1604 impresso, excerpfit, ex quibus patet, in Monasterio Cassinensi Benedictinorum plura etiam falsa Diplomata inveniri: quæ quidem si vera sunt, ab Anonymo nostro & a *Gallonio* asserta; certe, vel nobis non monentibus, est eorum, qui Diplomata in lucem protrahunt, ut in eorum veritatem diligenter inquirent, nec spuriiis ejusmodi chartis sibi aliisque imponant.

MOSIS CHORENENSIS HISTORIÆ AR-
menicæ Libri III, cum ejusdem Scriptoris Epitome Geo-
graphiæ, opera & studio GULIELMI & GEOR-
GII, GUL. WHISTONI Filiorum, Arme-
nice & Latine editi.

Londini, apud Joannem Whistonum, 1736, 4 maj.

Alph. 2 plæg. 4.

Quo rariores sunt ac pauciores Historici & alii scriptores Armeni, eo majore applausu ac laude digna est, & eo gratior esse debet reipublicæ literariæ, opera, quam nobile illud per Interpretum doctissimorum Historiæ huic Armeniæ, splendide editæ, impendit, dum non solum eam ex difficili admodum lingua in Latinam vertit, sed & selectis Notis additum textum Armenicum illustravit. Luculenta etiam Præfatione insigne hoc Opus ornarunt, in qua de literaturæ Armenicæ, cujus primum hoc specimen in Anglia per eos typis vulgatur, ac versione Codicis sacri Armenicæ, agitur, ejus
 anti-

antiquitas ac præstantia laudatur, ac dictis ex Vet. & Nov. Testamento, cum ea collatis, confirmatur, in fine vero tam de ipso hujus libri Autore, qui probus, simplex, & sincerus, appellatur, & a *Nerse Clajensi* carmine historico in compendium velut redactus dicitur, quam de ejus conditione ac versione, laboreque ei impenso, disseritur. Historia ipsa continet præcipue Principum Regumque Armenicorum ac Episcoporum vitas, ex quibus sequentes annotabimus: scilicet inter Principes Armenicos *Haicus* maxime clarus est, Armenicæ gentis ac linguæ conditor dictus, de quo, & aliis pluribus, ut *Aræo I & II, Anusavano, Pharezo, Arbaco, &c.* Principibus, *Libro primo* varia commemorantur pag. 49 & seq. Primus Armenorum Rex fuit *Paroerus*, de quo pag. 58, & aliis, qui ei successerunt, ut *Phasao, Pharnua, Pazoezo, Babio, pag. 74, Aravano pag. 75,* usque ad *Vaben*, ab *Alexandro M.* devictum, agitur. Post hujus mortem in Armenia interregnum per ducentos circiter annos fuit. Dein ex Regibus Armeniorum Arfacidis fuerunt *Valarsaces pag. 81, 86, 93, Arfaces I, Artases I, pag. 102, 104, Tigranes II pag. 108, 118, Artavanus I pag. 119, Arsamus pag. 122, 125, Abgarus pag. 126, 141, Sanatruces pag. 142, 146, Ervandus II pag. 147, 158,* & reliqui successores usque ad *Artasiron*, Regem vigesimum sextum, qui in serie Principum ac Regum, annexa, & ex Autore decerpta, pag. 391 & subsequentibus porro nominantur, ac in Notis adjectis, ut in ipso Opere eorum vitæ ac res gestæ, amplius illustrantur. Ex Episcopis Armenicis sunt *Gregorius, Illuminator* dictus, pag. 224, 225, *Aristaces, Vertanes, Jusicus, Pharnoses, Nerses Magnus, Isaacus I, Zavenus, Aspuraces, Isaacus II Magnus,* cujus tempore *Mesrobes*, literarum Armenicarum inventor, floruit, pag. 291, & nonnulli alii, qui in allegata serie simul recensentur. Historiæ huic adjuncta Epitome Geographiæ ab eodem Autore ex *Pappi Alexandrini* Commentariis depromta fuit, quam *Uscanus*, Episcopus, qui versionem *Haicanam* edidit, in lucem primus protraxit, quod tamen Opusculum nimis jejunum ac inconditum, atque a librariis mendosissime depravatum esse, judicant Clarissimi Editores, qui & Appendicem addiderunt, quanquam

diversi prorsus sit argumenti, nempe duas Epistolas Armenicas, primam Corinthiorum ad *Paulum*, Apostolum, alteram *Pauli*, Apostoli, ad Corinthios, nunc primum ex Codice MSto plene ac integre divulgatas, ac Græce simul ab iis versas, de quibus tamen, an probæ, an germanæ, sint, ipsi addubitant pag. 22 in Præfatione, ibique, & in antecedentibus paginis, doctissimum *Crozium*, qui ipsis in hoc Opere luci publicæ exponendo adjumento fuit, merito collaudant.

JAC. PERIZONII ORIGINES BABYLONICÆ & ÆGYPTIACÆ. Editio secunda, cui Præfationem, & alia quædam, addidit CAROLUS ANDREAS DUKERUS. Accedit Tomo II HIERONYMI VAN ALPHEN Dissertatio de Annis Judicium Hebræorum.

Tomi II.

Trajecti ad Rhenum, apud Justum Reers, 1736, 8.
Alph. 2 plag. 20.

Cum jam hunc *Perizonii* per se sat vendibilem libellum, novo aliquo ornamento auctum, denuo in publicum emitere decrevisset Bibliopola, cujus in eam rem opera uteretur, potissimum invenit *Dukerum*. Qui, pro sua, qua gloriatur, cum *Perizonio* amicitia, has partes ita executus est, ut in Præfatione inexpectatam ejus defensionem institueret. Ubi adversarium primum cum sibi deposcat *Gronovium*, satis æquo jure cum eo nobis contendere videtur. Nam, cum unam alteramve *Perizonii* reprehensionem non injustam pronuntiasset, reliquas in Observationibus ad *Herodotum* invidia quadam & malevolentia passim frustra captatas, evincit. Quod se maxime invitum facere cum dicit, alios mirari non vult, si eos aliqua temere in *Perizonium* jacentes sibi sumat confutandos. Nos tamen maxinopere miramur, cur humanitatis atque officii erga mortuos, qui nunquam male, quin potius occasione plus una optime, de nobis meriti fuerunt, oblitus *Dukerus*, Virum inter Germanos optimum, *Jo. Burchardum Menckenum*, cujus

cujus pios manes reverenter habebit, dum literis constabit honor suus, Germania nostra, incessere non dubitet. Et, si ea, quæ crimini dat, diligentius excutimus, ridiculas plane eas deprehendimus molitiones, quibus famam tueri ille *Perizonianam* laborat, rem tanta animi contentione gerens, quantam vix adhibet Circe aliqua, *una laboranti cum vult succurrere Iunæ*. Quantum tricatur, atque se in omnes partes vertit, ut magnam exinde conficiat calumniam, si multa *Perizonio* dicta falso affirmetur illata, cum *Hubero* potius in æstimationem injuriarum cesserit. Pugnat sane gladiatorum more *Dukerus*, qui, ut fortes videantur inspectantibus, magnis ictibus ventos medios, non hominem, feriunt. Putes, Viro senescenti jam ingenium hêbescere, ut bonas chartas nugis futilibus implere, quam abstinere prorsus a scribendo, malit. Sed enim, si dicendum, quod res est, solet hoc tempore pessimi exempli mos tales Præfationes faciendi aut hæredibus aut bibliopolis mediocri pretio aut commodo tribui, Rectius pietatis titulum prætexuisset *Dukerus*, si in his, quibus famam petit *Menckenii* nostri, æque justas causas habuisset, atque habuit in iis, quæ duo de natione *Diariorum* confectrice impudenter sinxerant. Ceterum tam ea quæ *Perizonius* ipse voluit, suis locis inseruit, quam indicavit quædam, de quibus contra *Perizonium* disputatum est. Ex *Jameisonii* quoque Spicilegio Antiquitatum Ægyptiacarum ea, in quibus Autori cum *Perizonio* non convenit, unicuique loco subjecit. Idem pag. 130 Tom. I pulchram de Tyro & Palætyro disputationem ex *Relandi* Palæstina repetiit. *Hieronymi van Alphen* Dissertatione vindicatur vetus lectio sacri Codicis *Reg. VI, 1*, contra *Perizonii* correctionem, explicaturque locus *Astor. XIII, 20*, novo modo: de qua tota hoc habemus dicere, eam maxime fore in rem Theologorum.

CAROLI LINNÆI, DOCTORIS MEDICINÆ, *Fundamenta Botanica, quæ, majorum Operum prodromi instar, theoriam scientiæ Botanices per breves Aphorismos tradunt.*

Amstelodami, apud Salomonem Schouter, 1736, 8.

Plag. 3.

H 3

Clæ-

Clarissimus Autor, rei herbariz novam lucem allaturus, in Fundamentis hisce suis quædam nova adjecit, plurima, jam ab aliis tradita, nova dictione declaravit. Habitum plantarum externum, a modo crescendi, foliis, caule, radicibus, definitum, haud obscure pro caractere constituendo admittit. Potissimum tamen *Petri Magnolii*, Montepessulano defuncti, vestigia secutus, calycem methodi suæ fontem habet, ea exequi statuens, quæ clarus ille vir imperfecta reliquerat, unde se & *Magnolium* Calycistas appellare suevit. In flore quatuor recenset partes, Calycem, Corollam, Stamina, Pistillum. Corolla eidem est, quod vulgo petala floris dicitur, unde, si qui a petalo definitionum suarum primordia trahunt, Corollistæ appellantur. Calyx eidem vel perianthium est, vel involucrum, vel spatha, vel gloma, vel amentum, vel calyptra. De calyce suo, quamvis florem fructumque ipsum intactum haud reliquat, sequentia habet: *Calyx in tot segmenta; quot Corolla, seu flos ipse, dividitur: Stamina huic numero respondent: Stamina antheris suis bilocularibus instruuntur; nempe, de floribus androgynis & masculis id intelligendum esse, arbitramur. Nam, quod ipse in Musa sua Cliffortiana, quam Mense proximo laudabimus, pag. 18 dixerat, florum Hermaphroditico-fœmineorum stamina antheris destituuntur. Pistilli divisio cum pericarpium loculis convenit. Aliis Calyx angustior est, aliis amplior, his, prout decet, Corolla minor est, illis, prout in Tragopogone, Corollam excedit. Calyx interim a receptaculo discrepat, hoc petala floris sibi infixæ sustinet, cujus centrum germen eidem dicitur; hujus apici stilus insidet, cujus summitas stigma est: germen sit pericarpium, receptaculum floris germi, vel subnascitur, vel circumnascitur, vel supernascitur; Calyx hoc pericarpium semper sustinet. Calyx differt quoad numerum, compositionem, partes, lacinias, æqualitatem, figuram, marginem, extensionem, locum, persistentiam. Stamina, quæ calycis pars sunt, florum petalis deciduis quandoque superesse solent, exceptis, quorum parietibus infiguntur, qui etiam propterea non decidui sunt. Polypetali vel Monopetali eleganter admodum sub examen revocantur, Filamentorum numerus instruitur, figura, proportio, situs, declaratur. Pistilla, quandoquidem*

ex germine, seu receptaculi centro, prodeunt, hoc sensu ad Calycem pertinebunt, quo ipso methodus a Calyce desumpta eo majorem habet tura est ambitum, corrumpetque duplex fructificationis ex pistillo vel calyce modus, omni fructu ex calyce futuro. Interim flores ipsi, seu floris Corolla, a simplicitate & compositione, eidem definitur. Ingeniosus maxime est in sexu florum stabiliendo: de quo arduo negotio sequentia notat: *Omnis planta ex ovo, semina plantarum ova vegetabilia, existunt: Plantula seminalis est cotyledon, vel placenta ipsius herba; nullum ovum, adeoque nec vegetabile, nisi fecundatum, fertile habetur: Flos organa generationis secum fert: Fructus partus est: Anthera plantarum sunt genitalia mascula, calyx thalamus, Corolla auleum, filamenta vasa spermatica, Anthera testiculi, Pulvis genitura, stigma vulva, stilus vagina, germen ovarium fecundatum.* Quo comparationum lusu terram plantarum ventriculum, radicem earundem vasa chyliifera, truncum ossa, folia pulmones, plantam animal inversum, effecit. Plantas, quæ floribus masculis gaudent, inares, foeminis foeminas, utrinque mixtis hermaphroditos, masculinis & foeminis, sed separatis, Androgynas, hermaphroditis & masculinis, sed separatis, hybridas, floribus plenis, utpote quibus aliquando nulla sunt semina, evnuchos, declaravit. De methodo in genere & usu characterum eleganter differit. Ducentesimus illius Capituli, & qui hunc excipit, Aphorismus Neoteris, nomina plantarum temere mutantibus, scriptus esse videtur. De eo, quod iustum est circa nominum impositionem, ita ratiocinatur: *Genuinis saltem Botanicis id in potestate est, interim genuinorum Tournefortii, quis enim dubitat, & aliorum elocutiones proscribuntur, ille potissimum, quæ oides sonant, aliaque: Durum est, mutare, quod per secula invaluit, plurimorum in arte peritorum consensu constat, inter omnes vulgatissimum est, aptum in visceribus significandi valorem obtinet, cum analogia nihil pugnat, & a paucioribus impugnatur.* Debentur interim Clarissimo Auctori, quas ingenio artis cogitandi & ordinum instituendorum peritissimo meruit, laudes, de cujus ulterioribus, ad salutem reipublicæ herbariæ spectantibus, conatibus eidem impense gratulamur.

CAROLI

64 NOVA ACTA ERUDITORUM
CAROLI LINNÆI, DOCTORIS MEDICI-
ne, *Systema Naturæ, sive Regna tria Naturæ Systema-
tice proposita per classes, ordines, genera, &
species.*

Lugduni Batav. apud Theodorum Haack, 1735, fol. forma
patente.
Constat Tabulis 7.

Quam in Aphorismis suis sparsim proposuit Autor Clariss.
methodum plantarum novam, sequens, qua hoc Naturæ
Systema exhibetur, Tabula uberrime docet :

NUPTIÆ PLANTARUM. Actus generationis incola-
rum Regni Vegetabilis. *Florescentia.*

- A) PUBLICÆ. Nuptiæ coram toto mundo visibili aperte
celebrantur. *Flores unicuique visibiles sunt.*
- a) MONOCLINIA. Mariti & uxores uno eodemque
thalamo gaudent. *Flores omnes hermaphroditi sunt,
& stamina cum pistillis in eodem flore.*
- æ) DIFFINITAS. Mariti inter se non cognati sunt.
Stamina nulla sua parte connata inter se sunt.
- ñ) INDIFFERENTISMUS. Mariti nullam subor-
dinationem inter se invicem observant. *Sta-
mina nullam accuratam proportionem longitu-
dinis inter se invicem habent.*
- 2) SUBORDINATIO. Mariti certi reliquis præfe-
runtur. *Stamina duo semper reliquis breviora
sunt.*
- ß) AFFINITAS. Mariti propinqui & cognati sunt.
*Stamina coherent vel inter se invicem aliqua
sua parte, vel cum pistillo.*
- b) DICLINIA. A *dis*, bis, & *κλίση*, lectus, thalamus.
Mariti seu fœminæ distinctis thalamis gaudent. *Flo-
res masculini vel feminini in eadem specie.*
- B) CLANDESTINÆ. Nuptiæ clam instituuntur. *Flores
oculis nostris nudis vix conspiciuntur.*

Gene-

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 65

Genera inferiora, quæ summis hisce subsunt, hoc incedunt ordine:

INDIFFERENTISMUS continet

- I. MONANDRIA. Α μόνῳ, unicus, & αὐτῆς, maritus. Maritus unicus in matrimonio. *Stamen unicum in flore hermaphrodito.*
- II. DIANDRIA. Mariti duo in eodem conjugio. *Stamina duo in flore hermaphrodito.*
- III. TRIANDRIA. Mariti tres in eodem conjugio. *Stamina tria in flore hermaphrodito.*
- IV. TETRANDRIA. Mariti quatuor in eodem conjugio. *Stamina quatuor in eodem flore cum fructu. Obl. Si Stamina duo proxima breviora sunt, referatur ad Classem 14.*
- V. PENTANDRIA. Mariti quinque in eodem conjugio. *Stamina quinque in flore hermaphrodito.*
- VI. HEXANDRIA. Mariti sex in eodem conjugio. *Stamina sex in flore hermaphrodito. Obl. Si ex his Stamina duo opposita breviora, pertinet ad Classem 15.*
- VII. HEPTANDRIA. Mariti septem in eodem conjugio. *Stamina septem in flore eodem cum pistillo.*
- VIII. OCTANDRIA. Mariti octo in eodem thalamo cum foemina. *Stamina octo in eodem flore cum pistillo.*
- IX. ENNEANDRIA. Mariti novem in eodem thalamo cum foemina. *Stamina novem in flore hermaphrodito.*
- X. DECANDRIA. Mariti decem in eodem conjugio. *Stamina decem in eodem flore cum pistillo.*
- XI. DODECANDRIA. Mariti duodecim in eodem conjugio. *Stamina duodecim, in flore hermaphrodito.*
- XII. ICOSANDRIA. Ab ἱκοσι, viginti, & αὐτῆς. Mariti viginti communiter, saepe plures, raro pauciores. *Stamina (non receptaculo) calycis lateri interno adnata.*
- XIII. POLYANDRIA. Α πολὺς & αὐτῆς. Mariti viginti & ultra in eodem cum foemina thalamo. *Stamina a 15 ad 1000 in eodem, cum pistillo, flore.*

SUBORDINATIO:

- XIV. DIDYNAMIA. Α δις, bis, & δύναμις, potentia. Mariti quatuor, quorum 2 longiores, & 2 breviores. *Stamina quatuor, quorum 2 proxima longiora sunt.*

XV. TETRADYNAMIA. Mariti sex, quorum 4 longiores in flore hermaphrodito. *Stamina sex, quorum 4 longiora, 2 autem opposita breviora.*

AFFINITAS:

XVI. MONADELPHIA. Α μόνος, unicus, & ἀδελφός, frater. Mariti, ut fratres, ex una basi proveniunt. *Stamina filamentis in unum corpus coalita sunt.*

XVII. DIADELPHIA. Mariti e duplici basi, tanquam e duplici matre, oriuntur. *Stamina filamentis in duo corpora connata sunt.*

XVIII. POLYADELPHIA. Mariti ex pluribus, quam duabus, matribus orti sunt. *Stamina filamentis in tria, vel plura, corpora coalita.*

XIX. SYNGENESIA. Α σύν, simul, & γέννησις, generatio. Mariti cum genitalibus fœdus constituerunt. *Stamina antheris (raro filamentis) in cylindrum coalita.*

XX. GYNANDRIA. Α γυνή, fœmina, & ἀνήρ, maritus. Mariti cum fœminis monstruose connati. *Stamina pistillis (non receptaculo) infident.*

DICLINIA:

XXI. MONOECIA. Α μόνος, unicus, & οἶκος, domus. Mares habitant cum fœminis in eadem domo, sed diverso thalamo. *Flores masculini & fœminini in eadem planta sunt.*

XXII. DIOECIA. Mares & fœminæ habitant in diversis thalamis & domiciliis. *Flores masculini in diversa planta, a fœmininis nascuntur.*

XXIII. POLYGAMIA. Α πολὺς, & γάμος, nuptiæ. Mariti cum uxoribus & innuptis cohabitant in distinctis thalamis. *Flores Hermaphroditi & masculini vel fœminini in eadem specie.*

CLANDESTINE:

XXIV. CRYPTOGAMIA. Α κρυπτός, occultus, & γάμος, nuptiæ. Nuptiæ clam celebrantur. *Florent intra fructum, vel parvitate oculos nostros subterfugiunt.*

ORDI-

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 67

ORDINES a Fœminis, seu pistillis, ut classes a Maribus, seu staminibus, desumuntur; in classi Syngenesiæ autem a ceteris parum differunt Ordines. E. g.

MONOGYNIA, Digynia, Trigynia, Tetragynia, &c. a γυνή, fœmina, præpositis numeris Græcis μόνῳ, δίς, τρεῖς, τέσσαρες, &c. i. e. Pistillam 1, 2, 3, 4, &c. Numerus hic pistilli desumitur a basi stili; si stilus autem deficiat, a numero stigmatum calculus fit.

MONOGAMIA, constat multis nuptiis, conjugia pura contractibus; i. e. multis stoculis, staminibus, & pistillis, instructis. Flores ejusmodi maximam partem vulgo compositi dicuntur.

POLYGAMIA, ubi thalami vere nuptorum discum occupant, & ambitum cingunt thalami meretricum, maritis destitutarum, ut a maritis uxoris fœcundentur; i. e. ubi stoculi Hermaphroditi discum occupant, & marginem cingunt stoculi fœminini, staminibus destituti, idque triplici modo:

α) SUPERFLUA dicitur, cum fœminæ maritatæ fertiles sunt, ac familiam propagare queunt, adeo, ut meretricum auxilium videatur superfluum; i. e. cum flores disci Hermaphroditi stigmatibus instruuntur, & semina proferunt, flores quoque fœminini, radium constituentes, similiter semina ferunt.

β) FRUSTRANEA dicitur, cum fœminæ maritatæ fertiles sunt, & speciem propagare queunt; meretrices autem ob defectum vulvæ, veluti castratæ, imprægnari nequeunt; i. e. cum flores disci Hermaphroditi stigmatibus instruuntur, & semina proferunt, stoculi vero, radium constituentes, cum stigmatibus careant, semina proferre nequeunt.

γ) NECESSARIA dicitur, cum fœminæ maritatæ, ob genitalium labem & vulvæ defectum steriles, familiam propagare nequeunt; meretricibus autem, a maritis fœcundatis, uxorum locum suppletibus, sobolemque læte propagantibus; i. e. cum flores Hermaphroditi, ob

defectum stigmatis pistilli, semina perficere nequeunt; floribus autem femininis in radio semina perfecta proferentibus.

Uniuscujusque familiae genera subalterna, inferiora, infima, peculiaribus Tabulis depinguntur. Idem facere aggressus est in reliquis naturae regnis. Mineralium sicut elegantem in itinere Suecico sibi comparaverat cognitionem, ita de singulis Fossilium productis apte cogitare, & scienter eloqui, potuit: prout sequens Tabula synoptica docet:

I. Petrae.	II. Minerae.	III. Fossilia.
I Petrae.		I Petrae.
Apyrae incombustibiles.		Spathum
Asbestus.		lamellatum.
Suber montanum.		vulgare.
Aluta montana.		Crytallus Islandica.
Caro fossilis.		Marmor
Amianthus.		variegatum, poly-
Linum incomb.		zomias, Serpentinus,
Al. plum. off.		Lazulus, &c.
Amianth. immat.		Gypsum, Alabastrum, La-
Pseudo - Amian-		pis Calcarius.
thus.		Vitrescentes.
Ollaris, seu Lebetum lapis.		Cos
Talcum officinarum		Arenarius.
Aureum.		Cotricula.
Mica.		Vitrum.
Sterile nigrum.		Silex.
Mica vulgaris.		Pyromachus, Calce-
Vitrum Moscoviticum.		donius, Jaspis, Car-
Calcariae, igne in farinam de-		neolus, Malachites,
hiscentes.		Turchesia, Sardius, A-
Schistus		chates.
Vulgaris.		Quarzum.
Tegularis, Ardesia.		Pseudo - Topasius,
		Pseudo-

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 69

Pseudo - Rubinus,
Pseudo - Amethy-
stus, Pseudo-Saphi-
rus, Pseudo - Sina-
ragdus, Pseudo-
Beryllus.

II.

Mineræ.

Salinæ.

Nitri.
Maris, vel falis Alkali-
no - acidi.

Aluminis.

Vitrioli.

Omnes variis vel Prif-
maticis, vel Hexæe-
dris, vel Tefsellatis
Rhomboidalibus &c.
Figuris.

Sulphuræ.

Electrum, Bitumen,
Pyrites.

Arsenicum.

Mercuriales, quæ fusa igne
Metalla dicuntur,
Hydrargyrus, Sti-
bium, Zincum,
Bismuthum, Stan-
num, Plumbum,
Ferrum, Cu-
prum, Argentum,
Aurum.

Hæc Mineræ studio ab ea-
rundem venis, &, quibus
continentur, matricibus, di-
vifit, fiquidem de his pecu-
nari Tabula agitur.

III Foffilia.

Quæ prægnantia funt
Lapidibus pretiofis, Cryftal-
lo, Topafio, Rubino, &c.

Salibus Metallicis.

Vitriolo Cupri.

Vitriolo Martis.

Bituminibus.

Naphta, Petro-
leo, Maltha, As-
phalto, Gagate,
Carbone fos-
fili.

Sulphuribus.

Sulphure nati-
vo, Auripigmen-
to, pyrite, vel
Martis, vel Ve-
neris, juncto.

Arsenico.

Pyrite Arsenicali,
Cobalto, nigro, ru-
bro.

Quæ prægnantes funt

Hydrargyro.

Minera Mer-
curii, Cinnaba-
ris nativæ.

Antimonio, Zinco, Calami-
nari, Molybdæna, Cobalto,
Vismutho.

Stannæo.

Vulgari, polyedra,
Granato læpius.

Plumbo, quorfum pertinet
Galena tefsellata, Mineræ-
ve Saturni reliquæ.

I 3

Ferro,

Ferro, quod statim suum est, vel puro, Magnete, Hæmatite Schiffi nodo, quem Nucleum hæmatiditis appellare placuit.

Cupro, nativo, azureo, vitreive coloris.

Argento.

Nativo, vel suis venis contento.

Auro nativo, aliove.

Sequuntur 1) Fossilia, particulis mineralibus mixta.

Terræ, Argyllæ, Boli, Arenæ, Ochreæ, Chryfocola, viride montanum, Rubrica, Creta Lithomarga.

2) Concreta, Coalita, Pumex, Stalactita, Tophus, Saxum,

Animalium amplissimas confecit Tabulas, singulæ eorundem familiz distinctum characterem adjudicans. Homini, quem quadrupedibus, corpore hirsuto, fœmella vivipara & lactifera, dentibus primoribus quatuor, accenset, socios dat simias, a quibus Tardigradus ita dictus, solo digitorum numero, nam duo vel tres in utroque pede ipsi sunt, utrinque diversi. Ex feris dentes primores sex obtinent, ex quibus ursus anthropomorpha generi vicinior habitus fuit, cum talo insillat, pollice extus posito, reliquæ singulari signo a mammillarum numero, digitorum conditione, unguium habitu, caudæ dimensione, designantur. Dentibus exfertis, animalia duabus mammis inguinalibus instructa sunt quædam, quædam decem, ut sus, in qua classe equus hippopotamus, elephas, unguis omnes, discrepant. Pecora dicuntur, quæ ruminant, dentibus gaudent primoribus inferioribus tantum, camelo

Steatites, ipse Tartarus cum Calculo Animalium.

3) Petrificata.

Graptolithi, regionum, arborum, urbium, simulacra ferentes.

Phytolithi, plantarum imaginibus impressi.

Helmintholithi, vermium formis notati, forte & concholithi.

Entomolithi, qui insectorum formas inducunt.

Ichthyolithi.

Amphibiolithi, Anguium, Lacertarum, Ranarum, quorsum & Ornitholithi & Zoolithi, qui integri animalis quadrupedis figuram arguunt, vel partibus cujusdam animatz symbolo notantur.

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 71

camelo solo incorni. Avium classes instruuntur a digitorum anteriorum & posteriorum numero, Uropygii qualitate, penarum remigum dimensione, rostri, unguium, capitis, forma. Pisces hoc ordine incedunt: Familiæ cetaceæ cauda est horizontalis dorso impenni, excepto delphino, & aliquibus balenis. Cartilaginei *Aristoteli* dicti omnes quinque branchiis respirantes, vel septem, cum Acipensere chondropterygii, id est, pinnis cartilagineis instructi, dicuntur, inde a definita pinnarum conditione terminari, malacopterygiorum, Acanthopterygiorum, & sic porro, enascuntur. Insectorum classes eleganter admodum adornat, servata in coleoptera, seu vaginipennia, anangioptera, nudipennia, hemiptera, semipennia, & aptera, & impennia, subdivisione. Genera intermedia postea constituuntur ab antennarum, capitis, rostri, caudæ, conditionibus, vel corporis ipsius figura. Vermes generico nomine recensentur omnia animantia, quorum muscoli corporis alicui basi fixæ implantantur. Crustæ aut domicilii speciem ferunt reptilia, annulis cincta, testacea, ostracoderma, zoophyta, in quibus recensendis ordinem majorum parum mutavit; dignus, cui hecatombe mactetur.

MACHINES ET INVENTIONS, APPROU-
vées par l'Academie Royale des Sciences &c.
h. e.

MACHINÆ, ET INVENTA, APPROBATA ab Academia Scientiarum Regia, inde a sua fundatione ad nostra usque tempora; una cum illorum Descriptionibus. Delineata ac publicata, consensu Academiæ, per GALLONUM.

Tomus II.

Parisiis, apud Gabr. Martin, Jo. Bapt. Coignard, fil. & Hippolyt. Lud. Guerin, 1735, 4 maj.
Alph. I plag. 1, Tabb. æn. 72.

Egregii hujus Operis haud ita pridem *Tomum primum* illustravimus; jam ad *secundum* convertimur, quo illæ continen-

tinentur Machinæ, quæ inde ab A. 1702 ad 1713 excogita-
 tæ fuerunt. Anno 1702 Academia approbavit sequentes: 1) Ergatam, (*un Cabestan,*) pro usibus navium, inventore
de Madelaine. Composita hæc ergata est, quoniam tym-
 pano instructa est, quod a rota radiata impellitur; sed pro
 re nata etiam ut simplex usurpari potest. Lentior ejus est
 motus, quam qui anchoris promte attollendis sufficiat; sed
 in iis casibus usum præstare potest, quando vires ergatæ com-
 munit non sufficiunt, nec de velocitate motus agitur. 2) A-
 liam ejusdem fere generis & structuræ Ergatam, autore
de Bourges. 3) Machinam, quæ inservit navibus ad litus
 trahendis, inventam a *du Mé,* & satis ingeniosam. Qua-
 tuor sunt Ergatæ, tympanis instructæ, (*Cabestans a lanterne,*)
 simul circumagendæ. Plano, cui insistent, alligati sunt qua-
 tuor funes, ad totidem anchoras fixi. Quando Ergatæ ver-
 santur, trahuntur alii quatuor funes, totidem Polyspasti, hori-
 zontaliter positos variis flexibus transeuntes, qui ope trium
 trochlearum grandium, funiumque, ipsis annexorum, in litto-
 re firmantur, & hac ratione navis semper versus litus protrudetur.
 Applicatio virium in hoc a Polyspastis ordinariis dif-
 fert, quod fiat in ipso illo plano, in quo est onus, cum id vul-
 go contraria ratione fiat. Magna virium augmenta hæc
 machina producere poterit, pro multitudinæ funium, in Poly-
 spastis circumventium; sed, nisi summa cura omnia peragan-
 tur, effectus vel a vacillationibus navis perpetuis, vel disrup-
 tione funium, vel dentium in rotis, quæ Ergatas impellunt,
 sufflaminari potest. Sperat tamen Cl. Editor, remedium hisce
 defectibus afferri posse. 4) Machinam elevandæ aquæ aptam,
 a *Gayo* propositam. Structura ejus magnam partem ex *Ra-
 mellio* desumpta est, & laborat frictionum incommodis. 5) Vec-
 tem, ope rotæ dentatæ agentem, (*Levier a roue dentée,*) in-
 ventum a *de la Garouste.* 6) Alium ejusdem generis vec-
 tem, autore eodem. Major hic est rotarum dentatarum nu-
 merus; nec tamen hic vectis utilitate sua priori comparandus
 est, utpote cui longe cedit. 7) Alium adhuc vectem, (*Levier
 à Rochet,*) inventore eodem; qui præcedenti commodior vi-
 detur

detur, licet tanta virium augmenta non producat. 8) Peculiarem fenestrarum constructionem, a fabro quodam arculario, *Godofredo*, propositam, & valvis instructam, quæ, licet aliquanto sumtuosiores sint vulgaribus, maximam tamen commoditatem secum ferunt, quoniam facile complicantur, & in volumen satis parvum rediguntur, nec adeo ventorum tempestatumque furore facile disjiciuntur. 9) Loricæ versatiles, (*Parapets tournans*,) propositas a *Barvillio*. Si quam utilitatem præstant, præstant in defensione viæ coopertæ, ubi loco loricarum transversarum (*traverses*) usurpari possunt, licet adeo solidæ non sint; aut in iis quoque locis, ubi occupationes improviæ ab hoste fieri possunt. 10) Machinam, navibus adverso flumine trahendis inservientem, autore *Martenotio*. Ingeniosam illam esse, Academia pronuntiavit, sed a qua parum commodi expectari possit. 11) Sclopetum, quod in partes distribui potest, (*une Carabine brisée*,) inventore *de la Chauvette*. 12) Machinulam, pulveri pyrio probando aptam, autore *Du Mé*, officario Pyrotechnicæ. 13) Machinam, ad naves adversus flumen trahendas, autore *du Guet*. Dux naviculæ in flumine ope pali & funis firmantur, duabus trabibus transversis junctæ, quæ sustinent axem rotæ alatæ, a cursu fluminis circumagendæ. Axi huic affigitur Trochlea, quam funis ambit, quo navis adverso flumine movenda trahitur. Dum enim rota alata vi fluminis agitur, navis necessario ascendet. Et, quo motus magis facilitetur, alteri funis extremo alligatur alia navicula, a cursu fluminis impellenda, quæ erit instar ponderis funem trahentis, visque ejus eo major erit, quo major superficies ejus ab aqua impulsæ. Judicarunt Academici, factis quoque experimentis, Machinam hancce multum habere commoditatis, quia 1) constructio simplex, nec valde sumtuosa sit, nec 2) prematur tanto funium apparatu. A. 1703 Academia fuerunt exhibitæ sequentes Machinæ: 1) *Thomas* Sacula circularis, (*Cric circulaire*,) differens ab ea, quam A. 1701 proposuit, & cujus jamjam mentionem fecimus, inultum tamen affinitatis habens cum illo veterum instrumento, quod *Pancratium* dixerunt. Habet hæc sacula pauciores priore rotas;

tas; nec magnum occupat spatium, motumque magis temperatum & uniformem producit. Subducto calculo, reperitur, potentiam 50 librarum, manubrio ejus applicatam, æquilibrium facere cum onere 360 librarum, abstrahendo a frictionibus. Recensetur quoque 2) Suculæ hujus applicatio ad currum quendam onustum, & 3) ejusdem quoque applicatio ad gruem tractoriam (*la Grue ou la Chevre*). 4) Ejusdem Cylindri cavi elateriis spiralibus intus instructi, ex quibus rheadarum lecticas suspendendas esse censuit. Ob prævisas autem difficultates executioni non datæ fuerunt. 5) 6) & 7) Tres modi pro remis navium efficaciter movendis, inventi a *Cama*. Primus ingeniose excogitatus est, sed nimis frictionum incommodis laborat, quibus Machina brevi temporis spatio destrui potest. Secundus in triremibus præcipue, vix autem in aliis navibus, usui esse posset. Tertii constructio magis adhuc composita est, & majorem navis deviationem (*dérive*) efficit, quam quæ ope gubernaculi evitari possit, ut nimias quoque, quibus obnoxia est, frictiones silentio prætereamus. 8) Magna lampas, illuminandis noctu urbibus inserviens, proposita a *Favrio*. Constat ex quatuor Conoidibus parabolicis, in summitate columnæ alicujus collocatis, & in maxime eminente urbis loco. Axes Parabolæ genitricium cum horizonte parallele excurrunt. In foco cujusvis constituitur lampas cum receptaculo, cui oleum infunditur; & in latere opposito tubus est, per quem fumo patet exitus. Quatuor hi tubi tandem in unicum communem desinunt, per quem fumus libere egredi potest. Clarum igitur est ex natura Parabolæ, radios lucis omnino omnes ita reflexum iri, ut axibus Parabolæ sint paralleli. Ex quo patet, hac ratione loca urbis maxime a lampade disita optime illuminata fore, dum proxima parum lucis forsitan accipiunt. Præstaret itaque, ita inclinare Paraboloides, ut axes sint ad horizontem paulisper inclinati. 9) Machina, inserviens navibus ad littora trahendis, inventa a *Blancharto*. Parum differt a Machina *du Mé*, de qua jam diximus, nisi dispositionem ergatarum excipias. Hic enim ergatæ solùm simplices adhibentur, cum ibi tympanis ac rotis

denta-

dentatis instructæ sint. Et, quo melius institui possit inter Machinas hæcæ propositas, illasque, quæ in usu sunt, comparatio, effectuumque iniri tutior æstimatio, Cl. Editor adjecit 10) descriptionem Machinæ, qua in celeberrimo Galliæ portu Brestienfi ad naves littori attrahendas utuntur. Sex adhibentur ergatæ cum vectibus 12 pedes longis. Quatuor ergatis trahuntur totidem polyspasti (*mouffes*), horizontaliter positi, & navi alligati, quorum quilibet tres habet trochleas mobiles. Reliquæ duæ ergatæ navis directioni conservandæ temperandæque inserviunt, & sine polyspastis agunt. Facile igitur est, calculum instituire, quid hac Machina præstari possit. Cylindri vel axes ergatarum diametrum unius pedis habent. Supponitur, vim hominis trudentis æquipollere 25 libris. Sex autem homines uni vecti adhibentur. Primus est in distantia 12 pedum a centro ergatæ, adeoque ut radius axis ergatæ ad longitudinem vectis, ita 25 libræ ad resistantiam vel pondus superandum, quod est = 599 librarum. Primæ trochleæ igitur hac ratione applicatur vis 599 librarum. Atqui constat, esse, ut unitas ad duplum numerum trochlearum mobilium, ita vim ad pondus superandum. Igitur $1 : 6 = 599 : 3594$, qui numerus indicat pondus, quod ope ergatæ & polyspasti in æquilibrio teneri potest. Secundus, qui vectem eundem trudit, homo, vel, ut brevius dicamus, secunda potentia applicata est 11 pedes a centro; iisdem igitur analogis reperietur, illam æquilibrium facere cum 3294 libris. Tertia potentia 10 pedes a centro ergatæ distat, & per easdem regulas æquilibrium facit cum libris 2994. Quarta, quæ in distantia 9 pedum agit, æquilibrat ope polyspasti cum 2694 libris. Quinta in distantia 8 pedum a centro cum 2298. Sexta in distantia 7 pedum æquipollet oneri 996 librarum. Una igitur ergata, a sex potentiis impulsæ, æquipollet 15870 libris. Et, cum sex vectibus quælibet ergata instructa sit, sextuplum effectum edent, adeoque æquilibrabunt cum 95220 libris. Quatuor igitur ergatæ cum suis polyspastis sufficient resistantiæ 380880 librarum superandæ. Si addatur vis duarum reliquarum ergatarum, quæ directioni navis inserviunt, resultabunt libræ

412620. Jam vero onus trahitur super plano inclinato, ita, ut vis parallele cum longitudine plani agat: & longitudo plani ad altitudinem, ut 300 ad 12. Fiat igitur $12 : 300 = 412620 : 10315500$, qui numerus exprimit onus, quod a 316 hominibus, toti machinæ applicatis, in æquilibrio teneri potest. 11) Machina, inserviens globis ignitis ex fornace ad orificium usque tormenti bellici commode transportandis, autore *Bedaut*. Longe securior foret hæc globorum translatio illa, quæ fit forcipibus communiter: ast majus quoque temporis spatium exigit. 12) Machina, portibus maritimis purgandis idonea, autore *Gouffeo*. Moles hujus machinæ sat magna est; & accommodatior erit lapidibus, aliisque corporibus solidis ac ponderosis, e mari extrahendis, quam limo amovendo. Potest quoque adhiberi extrahendis, quæ mari submersæ fuerunt, mercibus. 13) Modus, quo vires plurium remorum in uno solo uniendæ sint, propositus a *Martenotio*. Remus hicce novus formatus est ex prisma triangulæ, quod puppi navis adaptari debet. Prisma hoc nil aliud est, nisi sector Cylindricus, cujus latus semicirculo minus est. Cylindri, in quo sectio fit, diameter debet æquari maximæ navis latitudini, altitudo autem, sive axis, æquatur profunditati aquæ, ad quam navis deprimitur. E. g. quando latitudo navis est 20 pedum, & profunditas aquæ 5 pedum, habebitur cylindrus, cujus axis est 5 pedum, & radius 10 pedum. Quælibet igitur sectoris cylindrici facies exhibebit reſtangulum, cujus area est 50 pedum quadratorum. Prisma hoc cylindricum circa arborem quandam, (vel axem,) versatile est, quæ ad navis usque summitatem pertingit, & triangulo ferreo, ad fundum navis probe firmato, insistit: in summitate hujus arboris applicatur manubrium, in partem utramque alternative trudendum, qua ratione motus remi hujus efficitur. Dux superficies hujus prismatis, quæ alternis vicibus mari obvertuntur, eundem effectum præstabunt, quem omnes remi producant navi applicabiles. Vix autem adhiberi poterit Machina in aliis navibus, quam in iis, quæ vulgo *Fregates* dicuntur, & gubernaculi actionem liberam quodammodo impedire videtur. 14) Modus naves aggeribus

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 77

ribus superinducendi, (*de mettre un vaisseau sur la cale,*) qualis in famosissimo portu Telonienfi exstructa est, excogitatus a *Celeb. de la Hirio*. Descriptio ejus habetur, ab ipso Inventore data in Commentariis Academiz Anni 1703, quare non opus est, ut ibi jam dicta hic transcribamus. Inventa Anni 1704 sunt: 1) Machina quaedam volubilis, proposita a *Deflau*, cujus axis parallelipedum est, in cujus quatuor planis disponuntur totidem bombardarum ordines, quorum quilibet ab uno homine simul explodi poterit. Primum hoc ope duarum rotarum circumagendum est. At vix ab uno homine regi Machina poterit, cum nimium sit ejus pondus. Nec bombardarum tanta facilitate onerabuntur, quia virgæ slipatoriz non adeo expeditus est usus. Possunt autem duæ tales Machinæ in locis angustioribus cum successu contra hostem adhiberi, ita scilicet, ut una explodatur, interea dum altera pulvere pyrio rursus oneratur. Dicunt Academici in Historia Academiz Anni 1704, aliam ejusdem generis Machinam alio jam tempore exhibitam Academiz fuisse. 2) Bombarda ex postica parte oneranda, autore *de la Chaumette*, qui eam non solum facilius ordinariis pulvere implendam, sed globos quoque longinquius propulsaturam esse contendit, id quod per experimenta decidi debet. 3) Constructio aggerum cum suis portis, inventa a *de Bourgeois*, quam novam, solidam, & ingeniosam, Academia judicavit. Eum in finem præcipue excogitata fuit, quo flumina magnis navium malis deferendis apta reddantur. Portæ & canales inserviunt aquæ, quantum sat est, immittendæ. 4) Libella, quam invenit *Verius*. Satis ingeniosa est ejus constructio, sed ita complicata, ut rectificatio ejus (id quod tamen palmarium est in libellationibus,) perdifficilis evadat. Anno 1705 dignæ, quæ approbarentur, judicatæ fuerunt sequentes Machinæ: 1) & 2) Umbellæ portatiles, (*Parasols ou Parapluys,*) inventæ a *Mario*, quæ adeo complicari possunt, ut volumen perquam parvum constituent, & in pera huc illuc transferri facile possint. Invenit autem tam rotundas, ut sunt ordinariæ, quam semi-rotundas, ut ita loquamur, & formam sectoris circularis habentes, quas prioribus præstare contendit. Umbella, quæ in spa-

tium 5 pedum extendi potest, complicabitur in volumen 14 digitorum. Imo construi etiam sic possunt, ut umbella rotunda, cujus diameter est 6 pedum, & sub qua adeo mensam aliquam collocare licet, in spatium unius circiter pedis redigi possit. 3 & 4) Ejusdem Tentoria, ex partibus facile disjunctis composita, (*Tentes brisées*), formæ tam rotundæ, quam quadratæ. Utilitas eorum hæc est, quod sint satis solida, postquam tensa fuerunt, & quod spatium interius omnino liberum relinquunt; quod facile complicari, & in volumen angustum cogi queant, nec pondere suo onerosa sint, ex paucioribus quippe partibus composita, quam sunt tentoria, quibus hodie utimur, adeoque facile, quo volueris, transferri possint. 5 & 6) Duæ iterum bombardæ, a postica parte pulvere pyrio onerandæ, inventore *de la Chaumette*. Posterioris constructio usibus accommodatior est prior, quoniam longe promptius onerari potest. 7) Micrometron novæ constructionis, inventum a *le Fevre*, instrumentorum Mathematicorum fabricatore. Integram ejus structuram hic transcribere, spatii prohibemur angustia, imo quoque supervacaneum id esset, cum nullis adhuc usibus adhibitum fuerit. Divisio ejus ita ingeniose excogitata est, ut motus filorum exacte & sine fractionibus semper respondeat minutis & secundis, licet in Telescopiis differentibus adhibeatur. Eadem divisio, modo numerationem mutaveris, inservit diametris solis & lunæ in 20 & 20 digitorum secunda distribuendis, licet variables sint in ipso observationis tempore. Notamus solummodo, divisionem in 60 partes esse factam in regula aliqua, ut & divisionem de 0 usque ad 12 in 5 & 5 partes, quæ pro digitis eclipticis adhibetur. Regula hæc circa centrum mobilis est, ut inclinatio ejus semper mutari possit, pro re nata, donec divisiones exacte cuidam extensioni (e. g. diametro solis vel lunæ) observatæ respondeant; deinceps ope cochleæ regula in situ hoc conservari potest. Ea est adhuc Micrometri hujus opportunitas, quod in iis casibus usum præstare possit, in quibus promptus requiritur motus, id quod in ordinariis fieri nequit. Annus 1706 hæc tulit inventa: 1) Modum sortiendi, (*Maniere de tirer les*

les Loteries,) inventum a *d'Aubicourt*, quem tutum & expeditum esse, factis experimentis, contendit. 2) (atenam sine fine, propositam a *Marzenotio*. Non est prorsus nova, sed similes reperiuntur apud *Ramellium*. Describitur una pro trahendis horizontaliter oneribus, & alia ejusdem generis pro elevandis. Utilis autem esse potest, modo exacte fabrefiat, & plus præstare potest, quam simplex axis in Peritrochio. 3) Cultri facile complicabiles, autore *de la Chaumette*. Ingeniosum esse inventum, Academia pronuntiavit. 4) 5) 6) & 7) Varia instrumenta acustica, hominibus surdis præcipue inservientia, autore *du Quet*. Primum est cornu, formam coni truncati habens, cujus basis major permultis foraminulis, sibi invicem quamproximis, pertusa est; ei afferruminatur tubus, superne horizontaliter recurvus. Inferius hujus coni truncati latus, quod Autor pelvim appellat, est paraboloidicum, ita, ut axis & focus parabolæ genitricis jaceant in plano basis majoris coni. Basis pertusa sono obvertenda est, qui ejus ope fortior reddetur, & cavitas paraboloidica, utpote radios sonoros axi parallele reflectens, ad id plurimum contribuit. Ope tubi afferruminati sonus ad aures deferetur. Secundum a primo non differt, nisi in applicatione, quæ ad baculum quendam vel arundinem fieri potest. Tertium iterum non differt, nisi quod super pileo gestari possit. Quartum, ex iisdem prorsus principiis constructum, fœminarum præcipue usibus destinatur. Quintum, idem fundamentum habens, pectori applicandum est, & ope tubi sonum ad meatum auditorium deferet. 8) Ejusdem Machina, augendæ vi soni inserviens. Est Conoides parabolicum, cujus sectio superior iterum foraminulis quamplurimis pertunditur, & cui immittitur tubus, ultra sectionem prominens, & superne recurvus, ut auri facile applicari possit. Pars tubi intra conoides latior est, ut formam infundibuli habeat. Radii igitur sonori in focum Parabolæ (si scilicet paralleli sunt axi,) reflectentur, adeoque ibi colligentur, sonumque concentrabunt, qui deinceps ope infundibuli ac tubi ad aures deferetur. Hæc Machina sua constructione & effectu omnibus reliquis palmam præripit. 9) Ejusdem Sella
pro

pro hominibus surdis, quæ nil est nisi instrumentorum, de quibus diximus, acusticorum ad parietes sellæ applicatio. 10) Machina pro elevandis oneribus, inventa a *Thoma*, quæ alia solum est applicatio fuculæ circularis, cujus ad A. 1703 jam mentionem fecimus. Machina non est prorsus nova, nec multum utilitatis habet. En Anni 1707 inventa: 1) Constructio Molendini, quod inservit antliis navium efficaciter impellendis, proposita a *du Quet*. Rota circumagitur per impulsum alarum contra mare, adeoque per resistantiam aquæ; itaque hæc vis pro velocitate navis intendetur aut remittetur. Axis rotæ intra navem manubriis instruitur, quæ impellunt antliarum embolos. Hac ratione multum aquæ exhauriri sine hominum opera poterit. Judicavit Academia, Machinam in theoria bonam esse, & executioni in multis occasionibus dari posse; in quibusdam vero orituras esse difficultates, de quibus consulendi forent Viri rerum nauticarum periti. 2) Lectica portatilis, (*Chaise à Porteurs*), inventa ab Abbate *Wilin*, quæ ab iis, quibus vulgo utuntur, in eo differt, quod omnem, quem volueris, situm facile capiat. Homo enim, in ea collocatus, ope manubrii ac duarum in quolibet latere rotarum dentatarum lecticam nunc attollere, nunc deprimere, valet, ita, ut sui respectu in situ semper recto conservetur. Putat Cl. Editor, frictiones commoditati motuum in hac Machina, alias ingeniosa, plurimum obesse, & pondus lecticæ hac ratione justo majus evadere. 3) Machina, navibus adverso flumine trahendis apta, inventore *Laviero*. Judicavit Academia, illam multis in rebus novam, & satis ingeniose excogitam esse. In anteriori navis parte collocatur (perpendiculariter ad latera navis,) axis libere circumvolvendus, cui extra navem jungitur in quolibet latere rota aquaria, fluminis cursu circumagenda. Propius ad navem axi huic ex utraque parte infiguntur duæ virgæ (*Barres*) ad angulos rectos, & in suis extremitatibus in uncis curvatæ. Quando itaque rotæ aquariæ impelluntur, virgæ ferreæ in fundo fluminis uncis suis hærebunt, & sic successive loco hypomochlii inservient, qua ratione navis adverso flumine propelletur. Solidus autem debet

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 81

bet esse fluminis fundus, & eadem semper profunditas. 4) Machina, qua quatuor simul molæ frumentariæ moventur, proposita a *de la Garouste*, quæ nihil aliud est, quam peculiaris applicatio vectis illius, quem A. 1702 invenit, & cujus jamjam mentionem fecimus. 5) Umbellæ portatiles, (*Parosols*,) magis adhuc perfectæ a *Mario*. 6) Tentoria, de quibus jam quoque diximus, magis perfecta ab eodem. 7) Ensis, quem loco sicæ (*Bayonnette*) bombardis adhibere commode licet, inventus a *de la Chaumette*. A. 1708 inventa fuere sequentia: 1) Modi duo reprimendi equos effrænes, & furibundo cursu properantes, inventi a *Dalesmeo*. Quoniam scilicet experientia constat, equos furiosos mox detineri, postquam visione prohibentur; hoc principio nixus Autor monstravit, qua ratione duobus equis rhedæ junctis ab homine in ea collocato duo corii frustra ita objici queant, ut omni mox visione prohibeantur. 2) Clavicymbalum, inventum a *Cuisinæo*, cujus structura ex veteri desumpta, sed magis perfecta est. Chordæ non a latere pulsantur, ut in ordinariis, sed inferius. Credit Cl. Editor, sonos hac ratione reddi suaviores. Anno 1709: 1) Machina pro movendis Horologiorum indicibus, ab ipso horologio valde diffitis, autore *Molardo*. 2) Alia adhuc umbella portatilis, autore *Mario*. 3) Machina, sortibus, vel, ut appellant, Loteriis, inserviens, quam Academia ingeniosam judicavit. Anno 1710: 1) & 2) Dux Machinæ, plurimis simul candelis in Modulo fundendis aptæ, quarum posterior priori perfectior, ejusque usus expeditior est, autore *Olainio*. 3) Sella, ope rotularum & manubrii mobilis, inventore *Bezu*. Quater versandum est manubrium, donec sella spatium 8 pedum & 4 digitorum percurrat. 3) Machina, pluribus navibus adverso flumine simul trahendis adhibenda, inventa a *Chaberto*, quæ variis in casibus utilis esse potest. Anno 1711: 1) & 2) Dux Machinæ, a *Camo* inventæ, quarum ope plurima simul crebra agitantur, quibus ad cribrandum pulverem Cyprium, (quem vulgo appellant *Poudre*,) utimur. Ingeniosa est, expedita, & executioni facile danda. 3) Machina, ad movendam sellam idonea,

autore *Girardo*, licet non omnino nova sit, & frictionum incommodis prematur, ita, ut plus virium requirere videatur, quam habet homo in sella collocatus. Anno 1712 exhibita fuit ingeniosa applicatio Cochleæ hydraulicæ *Archimedeæ*, facta a *l'Heureux*, & ad executionem feliciter in quibusdam Delphinatus locis perducta. Habes itaque omnes, quas *Tomus secundus* continet, Machinas. Continuationem recensio- nis exhibebimus in *Mense* proxime secuturo.

JO. BERNOULLI DEMONSTRATIO ME-
thodi Analyticæ, qua usus est pro determinanda aliqua
Quadratura exponentiali per seriem, traditam olim
in Actis Eruditorum A. 1697 pag. 131.

I. **P**incipia calculi exponentialium, a me primum inventa, **P**ac postea quoque publici juris facta in *Actis Anni 1697 Mense Martio*, pro ea, qua fuerunt, fecunditate uberrimam de- derunt eruditis materiam provehendi pomœria Geometrix sub- limioris per incrementum hoc novum calculi infinitesima- lis, antea non satis, vel omnino non, cognitum.

II. Inter exempla curvarum exponentialium, quæ ibi tracta- veram, occurrit aliqua ex classe harum curvarum, cujus natu- ra exprimitur hac æquatione $x^x = y$, nominando coordi- natas x & y ; vid. *pag. 130 & 131*, ubi, postquam varias osten- dissem affectiones, interservientes partim constructioni ipsiusmet curvæ, partim ducendis tangentibus, partim etiam *Maximo- rum* vel *Minimorum* quorundam determinationi, quæ omnia circa insolitam hanc materiam non spernenda videbantur, tan- dem in mentem venit aliquid dicere de assignanda quadratura, hoc est, de inveniendis (in hac curva) $\int y dx$ seu $\int x^x dx$. Quod quomodo perageretur, tunc quidem, ostendere, non erat ex instituto meo, quocirca contentus fueram, unicum, quasi in transitu, exponere casum, qui præ ceteris ob insignem sui sin- gularitatem videbatur mereri aliquam attentionem, suppressa tamen in hunc usque diem demonstratione.

III.

III. Casus autem, de quo hic sermo, ita habet: Sit abscissa $x = 1$, adeoque etiam ordinatim applicata y seu $x^x = 1$; erit, ut tum jam inveneram & insinuaveram, area curvæ huius coordinatis respondens, hoc est, $\int x^x dx = 1 - \frac{1}{2^2} + \frac{1}{3^3} - \frac{1}{4^4} + \frac{1}{5^5} - \&c.$ Quæ series mirabili adeo celeritate convergit, ut terminus decimus $\frac{1}{10^{10}}$ non nisi unicam decimam millesimam millionesimam particulam constituat unitatis seu termini primi.

IV. Sicuti summus tum temporis Geometra, *Leibnitius*, cum quo frequens literarum commercium colueram, ita quoque alii Viri insignes, huius seriei concinnitatem & elegantiam mirati, originem ejus, quam sibi non obviam fuisse, ingenue fatebantur, a me edoceri maluerunt, quam ei investigandæ diu frustra insudare. Nec defuere longo post tempore, qui ex locis non tantum vicinis, sed procul quoque remotis, me convenientes, vel saltem per literas compellantes, analyfin abs me peterent rei hujus, quæ tamen non adeo abstrusa, vel inventu difficilis, rectam viam incedentibus apparebit.

V. Ut itaque ultiores prævenirem sollicitationes, cum præsertim nuper admodum idem ad me factum fuerit petitem, tandem commodum fore judicavi atque utile ad avertendas importunas preces, si semel pro semper luci publicæ exponerem calculum nullo sane mysterio dignum. En igitur processum: Ex logarithmo posito Z invenitur numerus N , formando hanc seriem: $N = 1 + z + \frac{z^2}{2} + \frac{z^3}{2.3} + \frac{z^4}{2.3.4} + \frac{z^5}{2.3.4.5} + \&c.$ id quod jam dudum cognitum est, atque nunc tritissimum.

VI. Per naturam logarithmorum, scitur esse logarithmus ipsius $z^p = p lz$ (per l intelligitur logarithmus quantitatis, quæ eandem literam immediate sequitur,); unde logarithmus ipsius $x^x = x lx$. Scribendo igitur in serie præcedente pro z , zz , z^3 , z^4 , z^5 , &c. eorum valores $x lx$, $x^2 lx^2$, $x^3 lx^3$, $x^4 lx^4$, $x^5 lx^5$, &c. habebimus ipsum ejus numerum

merum seu x^x expressum per suos logarithmos & logarithmorum potentias; hinc oritur sequens series: $x^x = 1 + x \ln x + \frac{x^2 \ln^2 x}{2} + \frac{x^3 \ln^3 x}{2 \cdot 3} + \frac{x^4 \ln^4 x}{2 \cdot 3 \cdot 4} + \frac{x^5 \ln^5 x}{2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5} + \&c.$ cujus singuli termini multiplicati per dx dabunt elementum $x^x dx$ figuræ quadrandæ.

VII. Restat, ut integrentur singuli termini hujus seriei $(1 + x \ln x + \frac{x^2 \ln^2 x}{2} + \frac{x^3 \ln^3 x}{2 \cdot 3} + \frac{x^4 \ln^4 x}{2 \cdot 3 \cdot 4} + \frac{x^5 \ln^5 x}{2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5} + \&c.) dx$, quod fit, si unusquisque separatim tractetur, ac debito modo convertatur in plures alios, qui bini & bini sumti ex ipsa formatione reddantur integrabiles, sicuti hoc olim ita præfuit in formatione mez seriei universalis, omnes integrationes generalissime complectentis: vid. *Acta Erud. Mensē Nov. A. 1694.* Ita e. g. si secundus terminus $(x \ln x) dx$ sub hac facie exponatur $(x \ln x dx + \frac{1}{2} x x dx) - \frac{1}{2} x dx$, cui res vera æqualis est $x \ln x dx$, ideo quia $d \ln x = \frac{dx}{x}$; proinde $\frac{1}{2} x x dx$ destruitur per $-\frac{1}{2} x dx$; erit igitur terminus $(x \ln x) dx$ absolute integrabilis sub hac facie $(x \ln x dx + \frac{1}{2} x x dx) - \frac{1}{2} x dx$ expressus; ejus namque integrale est $= \frac{1}{2} x x \ln x - \frac{1}{4} x x$; simili modo cum reliquis terminis erit procedendum.

VIII. Ista itaque alterna signorum positio, qua quantitates sub alia facie positæ destruant præcedentes, si probe observetur, termini $dx, x \ln x dx, x^2 \ln^2 x dx, x^3 \ln^3 x dx, \&c.$ exponentur, ut sequens refert Tabula:

$$\begin{aligned}
 dx &= (dx) \\
 x \ln x dx &= (x \ln x dx + \frac{1}{2} x x dx) - \frac{1}{2} x dx \\
 x^2 \ln^2 x dx &= (x^2 \ln^2 x dx + \frac{2}{3} x^3 \ln x dx) - (\frac{2}{3} x^2 \ln x dx + \frac{2}{3^2} x^3 dx) + \frac{2}{3^2} x^2 dx \\
 x^3 \ln^3 x dx &= (x^3 \ln^3 x dx + \frac{3}{4} x^4 \ln^2 x dx) - (\frac{3}{4} x^3 \ln^2 x dx + \frac{3 \cdot 2}{4^2} x^4 \ln x dx) + (\frac{3 \cdot 2}{4^2} x^3 \ln x dx + \frac{3 \cdot 2}{4^2} x^4 dx) - \frac{3 \cdot 2}{4^2} x^3 dx.
 \end{aligned}$$

$x^4 \ln^4 x dx$

$$x^4 l x^4 dx = (x^4 l x^4 dx + \frac{4}{5} x^5 l x^3 dx) - (\frac{4}{5} x^4 l x^3 dx + \frac{4 \cdot 3}{5 \cdot 2} x^5 l x^2 dx) + (\frac{4 \cdot 3}{5 \cdot 2} x^4 l x^2 dx + \frac{4 \cdot 3 \cdot 2}{5 \cdot 3} x^5 l x dx) - (\frac{4 \cdot 3 \cdot 2}{5 \cdot 3} x^4 l x dx + \frac{4 \cdot 3 \cdot 2}{5 \cdot 4} x^5 l dx) + \frac{4 \cdot 3 \cdot 2}{5 \cdot 4} x^4 dx.$$

$$x^5 l x^5 dx = (\&c.)$$

IX. Hæc ita continuabuntur, quousque libuerit, quorum si capiuntur integralia per partes singulis parenthesisibus (...) inclusas, resultabunt sequentia:

$$\int dx = x$$

$$\int x l x dx = \frac{1}{2} x^2 l x - \frac{1}{2} x^2$$

$$\int x^2 l x^2 dx = \frac{1}{3} x^3 l x^2 - \frac{2}{3} x^3 l x + \frac{2}{3} x^3$$

$$\int x^3 l x^3 dx = \frac{1}{4} x^4 l x^3 - \frac{3}{4} x^4 l x^2 + \frac{3 \cdot 2}{4 \cdot 3} x^4 l x - \frac{3 \cdot 2}{4 \cdot 4} x^4$$

$$\int x^4 l x^4 dx = \frac{1}{5} x^5 l x^4 - \frac{4}{5} x^5 l x^3 + \frac{4 \cdot 3}{5 \cdot 3} x^5 l x^2 - \frac{4 \cdot 3 \cdot 2}{5 \cdot 4} x^5 l x + \frac{4 \cdot 3 \cdot 2}{5 \cdot 5} x^5$$

$$\int x^5 l x^5 dx = \&c.$$

X. Lex progressionis terminorum cum satis sit evidens, superfluum foret explicare, quomodo hæc Tabula sit ulterius extendenda; hoc tantum faciendum superest, ut integremus ex hac Tabula terminos seriei, in *Artic. VII* expositæ, $\int (1 + x l x +$

$$\frac{x^2 l x^2}{2} + \frac{x^3 l x^3}{2 \cdot 3} + \frac{x^4 l x^4}{2 \cdot 3 \cdot 4} + \&c.) dx,$$

quæ erit æqualis quæsito $\int x^x dx$. In hunc finem multiplicentur valores terminorum $\int dx$, $\int x l x dx$, $\int x x l x^2 dx$, $\int x^3 l x^3 dx$, &c. per has fractiones respective sumtas $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2 \cdot 3}$ &c. eritque,

$$\text{postis columnis, quæ sunt verticales, in situm horizontalem, area vel } \int x^x dx = x + \frac{1}{2} x^2 l x + \frac{1}{2 \cdot 3} x^3 l x^2 +$$

$$\begin{aligned} & \frac{1}{2 \cdot 3 \cdot 4} x^4 l x^3 + \frac{1}{2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5} x^5 l x^4 + \&c. \\ & - \frac{1}{2^2} x^2 - \frac{1}{3^2} x^3 l x - \frac{1}{2 \cdot 4^2} x^4 l x^2 - \frac{1}{2 \cdot 3 \cdot 5^2} x^5 l x^3 - \&c. \\ & + \frac{1}{3^3} x^3 + \frac{1}{4^3} x^4 l x + \frac{1}{2 \cdot 5^3} x^5 l x^2 + \&c. \\ & - \frac{1}{4^4} x^4 - \frac{1}{5^4} x^5 l x - \&c. \\ & + \frac{1}{5^5} x^5 + \&c. \end{aligned}$$

XI. Hinc primo obtuto ultro patescit, in casu, quo $x = 1$, terminos omnes, in quibus reperiuntur $l x$, ejusque potentiae $l x^2$, $l x^3$, $l x^4$, &c. evanescere ex natura logarithmorum, quo fit, ut logarithmus unitatis sit $= 0$. Destructis itaque istis terminis, superflites remanebunt initiales tantum termini serierum horizontalium, qui proinde (scribendo ubique unitatem pro x , x^2 , x^3 , &c.) formabunt hanc seriem: $\int x^x dx = 1 - \frac{1}{2^2} + \frac{1}{3^3} - \frac{1}{4^4} + \frac{1}{5^5} - \frac{1}{6^6} + \&c.$ Q. E. D.

Scholium.

XII. Modus, *Artic. VIII* adhibitus, resolvendi terminos $x l x dx$, $x^2 l x^2 dx$, $x^3 l x^3 dx$, &c. per alternam additionem & subtractionem æquivalentium, ad id institutam, ut integrabiles fiant, sicuti ostensum est *Artic. IX*, modus, inquam, iste potest reddi generalis, explicando nempe, quo artificio integrari possit terminus $x^m l x^e dx$, ubi m & e sunt exponentes dati qualescunque quantitatum x & $l x$. En ipsum processum: $x^m l x^e dx = \left(x^m l x^e dx + \frac{1}{m+1} x^{m+1} d l x^e \right) - \left(\frac{e}{m+1} x^m l x^{e-1} dx + \frac{e}{(m+1)^2} x^{m+1} d l x^{e-1} \right) + \left(\frac{e \cdot e-1}{(m+1)^2} x^m l x^{e-2} dx + \frac{e \cdot e-1}{(m+1)^3} x^{m+1} d l x^{e-2} \right) - \left(\frac{e \cdot e-1 \cdot e-2}{(m+1)^3} x^m l x^{e-3} dx + \frac{e \cdot e-1 \cdot e-2}{(m+1)^4} x^{m+1} d l x^{e-3} \right) + \&c.$ Æqualitas ista nititur destructione terminorum secundi & tertii, quarti & quinti, sexti & septimi, atque sic porro, quo fit, ut re ipsa primus tantum terminus superstes maneat, æqua-

æqualis utique ei, qui ad integrandum proponitur, dum interim progressio terminorum ea arte est facta, ut bini quilibet junctim sumti, & signis parentheticis (...) inclusi, fiant integrabiles. Etenim, integratione ritè instituta, habetur

$$\int x^m l x^e dx = \frac{1}{m+1} x^{m+1} l x^e - \frac{e}{(m+1)^2} x^{m+1} l x^{e-1} + \frac{e \cdot e-1}{(m+1)^3} x^{m+1} l x^{e-2} - \frac{e \cdot e-1 \cdot e-2}{(m+1)^4} x^{m+1} l x^{e-3} + \&c.$$

Corollarium.

XIII. Quotiescunque exponens e est numerus integer affirmativus, liquet, seriem abrumpi, atque tot acquirere terminos, quot sunt unitates in $e + 1$. Sed, si series terminorum numero infinitorum pro quocunque casu admittere velimus, alia insuper suppetit methodus construendi ejusmodi series haud sane inconcinnae, quæ exprinunt valorem ipsius $\int x^m l x^e dx$. Rem ita exequor: Pono $(m+1) l x = y$, erit $x^{m+1} = n y$ (per $n y$ intelligo numerum ipsius y , sicuti semper per $l x$ mihi intelligitur logarithmus ipsius x .) unde $l x^e = \frac{1}{(m+1)^e} y^e$. Est autem, ut dudum constat, $n y =$

$1 + y + \frac{1}{2} y^2 + \frac{1}{2 \cdot 3} y^3 + \frac{1}{2 \cdot 3 \cdot 4} y^4 + \&c.$ Differentiando hanc seriem, habetur $d(ny)$ seu $(m+1) x^m dx = dy$ $(1 + y + \frac{1}{2} y^2 + \frac{1}{2 \cdot 3} y^3 + \frac{1}{2 \cdot 3 \cdot 4} y^4 + \&c.)$, multiplicando membrum prius per $\frac{1}{m+1} l x^e$, & alterum per æqua-

le $\frac{y^e}{(m+1)^{e+1}}$, prodibit $\int x^m l x^e dx = \frac{dy}{(m+1)^{e+1}} \times$ $(y^e + y^{e+1} + \frac{1}{2} y^{e+2} + \frac{1}{2 \cdot 3} y^{e+3} + \frac{1}{2 \cdot 3 \cdot 4} y^{e+4} + \&c.)$; sumtis autem actu ipso integralibus terminorum singulorum,

$$\text{obtinebimus } \int x^m l x^e dx = \frac{1}{(m+1)^{e+1}} \times \left(\frac{y^{e+1}}{e+1} + \frac{y^{e+2}}{e+2} + \frac{y^{e+3}}{2(e+3)} + \frac{y^{e+4}}{2 \cdot 3(e+4)} + \frac{y^{e+5}}{2 \cdot 3 \cdot 4(e+5)} + \&c. \right) =$$

(sub-

(substituto loco y ejus valore $(m+1)lx$) $\frac{lx^{e+1}}{e+1} + \frac{(m+1)^e \cdot lx^{e+2}}{e+2} + \frac{(m+1)^2 \cdot lx^{e+3}}{2 \cdot (e+3)} + \frac{(m+1)^3 \cdot lx^{e+4}}{2 \cdot 3 \cdot (e+4)} + \&c.$ Habemus igitur jam aliam seriem, compositam quidem semper ex terminis numero infinitis, nihilo minus tamen æqualem illi alteri supra inventæ $x^{m+1} \times \left(\frac{1}{m+1} lx^e - \frac{e}{(m+1)^2} lx^{e-1} + \frac{e \cdot e-1}{(m+1)^3} lx^{e-2} - \frac{e \cdot e-1 \cdot e-2}{(m+1)^4} lx^{e-3} + \&c. \right)$ quæ constat semper terminis numero finitis, modo e sit numerus integer & affirmativus.

XIV. Quod superest, Lectorem benevolum scire volo, hæc a me jam olim aliquot annis ante finem superioris Seculi communicata fuisse in privatis meis literis ad Illust. *Leibnitium*, nunc vero demum edenda ob rationem *Artic. IV* dictam, sine qua lucem forsitan nunquam visura fuissent. Multa enim apud me premo, hisce digniora, quæ tamen tanti non facio, ut in publicum emitti mereantur.

PROBLEMA, CHEMICIS AC PHYSICIS
propositum, per J. R. K. a K. Amstelæ-Batavum.

Cum chalybs alliditur filici, excutiuntur scintillæ, quæ, exceptæ in charta alba, & microscopio examinatæ, deprehenduntur esse chalybs fusus, & in scórias vel vitrum redactus, qui a magnete non amplius attrahitur. Idcirco quæro:

- 1) *Quodnam amborum corporum hanc destructionem fecerit?*
- 2) *Quanam substantia hanc destructionem perfecerit?*
- 3) *Quonam modo hæc destructio peragatur?*
- 4) *Quare, si loco chalybis usurpatur ferrum, excussa scintilla, sive ferri partes, raro, aut fere nunquam, in scórias sint conversa?*

Hæ quæstiones prima fronte insolubiles videntur, quoniam concipi fere nequit, chalybem, qui, ut fundatur, maximum postulat ignem, ictu oculis non modo fustum, sed penitus destructum esse.

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVII. 29
JO. HERMANNI BENNER, PROFESSORIS
Acad. & Pedagogiarche, Otia sacra, in divinis
quibusdam Oraculis occupata.

Gissæ, apud Jo. Philipp. Kriegerum, 1736. B.
Plag. 14.

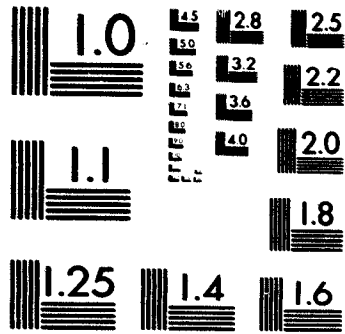
Quodsi tempus fallere licet, haud sane melius & sanctius
istud fallitur, quam in sacris otis, hoc est, iis, quæ in
divinis oraculis enodandis occupantur. Quam ob causam lau-
damus Cl. Bennerum, quod bonas horas non male, sed tam be-
ne, collocaverit, ut locos quosdam Novi Fœderis selectiores ex-
poneret, quo sanctiorem juvaret civitatem. Is adhuc libros di-
vini Codicis aliquos publice interpretatus est, & eorum tulit
puncta, quibus ea explicandi ratio probatur, quæ neque secta-
tur quempiam, neque magistros optimos adspernatur. Horum
igitur suavis impulsus, chartas illas in lucem emisit, quarum
nunc res contentas indicabimus verius, quam explicabimus, of-
ficio nostro sic facturi satis. *Octodecim* illæ Novi Fœderis locos
complectuntur, qui breviter quidem, nec verbose, at satis ta-
men perspicue luculenterque, exponuntur. *Primus* est *1 Pet.*
III, 21, ubi ω ad *Noachum* refertur, isque cum Christianis, &
aqua diluvii cum aqua baptismi, comparatur, voce vero $\epsilon\pi\eta\gamma\epsilon\upsilon\sigma\tau\eta\mu\epsilon\varsigma$
ad fœdus Dei cum *Noacho* initum alludi, statuitur. *Al-*
ter Gal. III, 15, ubi hæc versio: *Nemo mortalium suam consti-*
tutionem, tametsi humanam tantum, si rite sancita sit, vel ab-
rogat, vel accessione nova mutat, defenditur, indeque Dei con-
stantia promittentis, exemplo bonæ fidei hominis, illustratur.
Tertius est *Gal. III, 16*, & hic quidem inquiritur, quo sensu
Paulus promissionem *Abrahamo* datam allegaverit. *Quartus*
Gal. III, 17, legitur, & hæc ejus versio: *Huc autem mea spe-*
ctat oratio: constitutionem ante sancitam a Deo in Christum,
ista, tametsi post quadringentos & triginta annos data, lex
non resignat, ut aboleat promissionem, satis declarat, quænam
hic expositio inveniat. In eo nimirum versatur *Paulus*,
ut falsam Judæorum argumentationem, quam ex tempore la-
tæ legis adversus antiquam ducebant pollicitationem, convel-

Pag. 1.

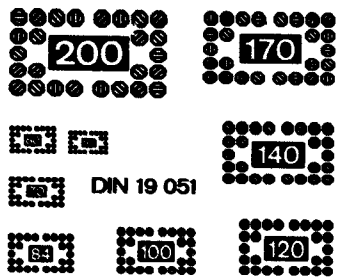
13.

22.

34.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1737

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 E 4⁰

- Pag. 45. lat ac diluat. Ad quintum Gal. III, 24, de lege, gentis Hebraea pedagogo, differitur, τὸ νόμος nomine tota legalis oconomia, adeoque lex non tantum ceremonialis, sed etiam moralis, intelligitur, ipsaque rerum pondera enucleantur. Ad
51. sextum Ephes. III, 17 - 19, de quatuor dimensionibus templi sancti, in mentibus piorum conspicui, agitur. Occasione septimi loci 1 Cor. X, 22, de Deo forti, per rivalet non provocando, in octavum Rom. V, 12, de culpa generis humani capitali, & morte filii Dei salutari, ad nonum Gal. II, 11 - 14, de Petro imprudente, sed a maligna simulatione vindicato, ad decimum Rom. V, 6, de fructu piorum praesenti ex morte Christi praterita, ad undecimum 2 Cor. VI, 14, de amicitia improborum a probis non expetenda, ad duodecimum Jude v. 13, de doctoribus planetis, ad decimum tertium Gal. I, 10, de doctrina S. Pauli, non ab hominibus, sed a Deo, profecta, ad decimum quartum 2 Cor. V, 14, de communi amore Christi, validissimo adversus arrogantiam argumento, ad decimum quintum 2 Cor. XI, 6, de Paulo idiota, disputatur. Locus decimus sextus 1 Cor. XI, 15, de poculo, quod est Novum Testamentum, inscriptus est. Verba Graeca, τὸ το ποτήριον ἢ καὶ τὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἔμῳ αἵματι, ita Latine redduntur: *Ufus hujus poculi est nova constitutio sacramentalis, qua sanguis meus vobis exhibetur.* Ad locum decimum septimum Rom. IX, 17, cum Exod. IX, 16, comparatum, demonstratur, Pharaonem publicum divinae potentiae monumentum extitisse. Cl. Autor inprimis omnem navat operam, ut verbum Graecum ἐξήγησέναι ἢ Hebraico עַמְרָהּ conciliet, hancque ingreditur viam, ut hoc vertat: *te tanquam publicum monumentum posui.* Non male quidem, fateimur, si res ipsa, extra sanctioris vinculum orationis, consideretur. At vero vox Hebraea significat idem, quod Latinis, *in vita servavi te, superstitem te in vivis esse jussi*, Exod. XXI, 21, 1 Reg. XV, 4, alibique. Atque hanc enodationem phrasos etiam flagitat opposita, *peste e vita delere*, quod sibi in promptu fuisse, ut Regi inferret, ipse Deus fatetur *vers. 15*, quam rem antiqui etiam Hebraice peritissimi viri, *Jonathan, Onkelos, Syrus interpres, nec non Alexandrini Vet.*

Vet. Testamenti enarratores, accurate intellexerunt. Hoc autem S. Paulus hic loci, sicut alias solet, de industria haud secutus est, emphasin vocis Hebrææ verbo ἐξήγειρα efficacius declaraturus. Istud enim verbum, præter alia, *aliquem agrosantem e presenti mortis periculo liberare*, etiam designat Jac. V, 15, itemque *ex mortuis excitare*, 1 Cor. VI, 14. Jam, si sacram in auxilium vocamus historiam, nonne Pharaos tot plagis expositus, toties in orci faucibus hæsit, a Deo vero ex his ereptus, velut semi jam vivus, ac mortifero vulnere ictus, in vitam revocatus est? Nihil in hac explanatione, quod non planum & simplex sit, nos quidem perspicimus. Contra vero ea longius arcessita hæc est potestas, quam Græcæ voci ἐγειρον, ἐγειρέ- Pag. 202.
 γεω, affingit Cl. Bennerus. Ita enim subducit rationes: *Herodianus* hoc verbo de *manibus ac trophæis erectis* utitur; ergo huc etiam loci eadem notio haud quadrat inficere. Non abnuimus, *Herodianum ἐγειρον τρόπαιον, statuere, construere, excitare trophæum*, nec non *ἐγειρεῖ τῶν τυγῶν, constructio manium in altum*, dicere. Anne vero hæc valebit consecutio: verbum aliquod, quod de *re* adhibetur, etiam de *homine ac persona* usurpandum? Vir doctus non videt, quod a notione *propria*, de *re* quadam dicta & usitata, ad notionem *metaphoricam*, eandemque *persona* affictam, ingeniose concludat. Fal-
 so. Locus ultimus, idemque *decimus octavus*, est ex Rom. VIII, 29, ductus, & observatio hic instituta *de fiducia in Christum, ab eligente Deo spectata*, inscribitur. Præmissam Præfationem *Synopsis* statim sequitur *rerum ac locorum sacri Codicis*, quæ in his Otis ex instituto exponuntur. Iisdem vero Index rerum non inutilis imponit finem. Ceterum præcipua argumenta cuique præmittuntur pertractationi, nec tam *philologica*, quam *exegetica* potius *roales*, hic inveniuntur disquisitiones.

211.

ORTOGRAFIA LATINA ED ITALIANA, &c.

h. e.

ORTHOGRAPHIA LATINA ET ITALICA, AU-
 tore THOMASIO ACETI, Clerico beneficiato Basili-

M 2

ca

ae Vaticanae, adornata, inscripta Eminentissimo & Reverendissimo Principi Domino Cardinali ANNI-BALI ALBANI, Sanctae Sedis Cubiculario.

Romae, typis Hieronymi Mainardi, 1733. 8.

Plag. 6.

Libellus bipertitus est ubique ob geminam, quam edocet, orthographiam, Latinam videlicet & Italicam. Delibabimus singulares Auctoris Rev. opiniones, iis, quae apud alios quoque sunt obvia, praetermissis. Literas putat ab exordio mundi fuisse in usu, quod de signis, quorum singula singulas res denotarunt, facilius largimur, quam de alphabetis. *Esdram* existisse inventorem literarum Ebraicarum quadratarum, idem perdocet. *Litteram* putat dictam quasi *legiteram*. Approbat vocem *alucinor*, damnat scriptionem vocis *convitium* loco *convicium*, mavult scribi *iccirco*, quam *idcirco*, *vicefinus*, quam *vigesimus*, *patricius*, quam *patritius*, *Dalmatiam*, quam *Dalmatiam*, pro *Juppiter*! quam *prob Juppiter*! *Sepulchrum* opinatur scribendum, nequaquam vero *sepulcrum*, praefert scriptionem *cerimonia*, *Carthaginensis*, *aetherius*, *hiems*, *fidus*, *silva*, *vindico*, rejecta voce *vendico*. Orthographiam, quae Partem conficit priorem, excipit posterior, in qua de accentibus & interpunctionibus succincte differitur.

Pag. 31 seq.

NOVA LITERARIA.

Quam nuper auctiorem longe ornatioremque, quam olim fuit, eruditissimi quidam Anglorum ediderunt, Linguae Latinae Thesaurum *Stephanianum*, quo plausu passim verae eruditionis aestimatores quique exceperint, notius est inter eruditos, quam ut pluribus hic commemorandum videatur. Unum id Germani nostri, & his vicinae gentes, dolent, carius utilissimum hoc Opus Editoribus suis vendi, quam tenues multorum facultates patiantur. Itaque laude omni dignissimum est institutum Duumvirorum in arte sua principum, *Jo. Matthiae Gesneri*, in Academia Gottingensi Oratoris publici, egregiusque in bonas literas meritis dudum celeberrimi, & *Caspari Kri-*

Fritschii, nobilissimi in urbe nostra librorum mercatoris, quorum alter præclarissima sua opera salutaribusque curis, alter sumtibus suis, efficiet, ut Opus hoc, novo ornatu vestitum, novisque divitiis instructum, sed minori longe, quam olim venierat, pretio, in manus veniat eruditorum. Quod qua ratione perficere propositum sit præstantissimorum Virorum pari, optime Lectorem docebit Epistola Doctissimi *Gesneri*, nuper demum publicata, quam, non solum ad id, ut hinc, quid sperandum sit eruditis, constare unicuique possit, sed ad id maxime, ut pulcherrimo hoc eloquentiæ *Gesneriana* specimine delectetur Lector, commode his *Actis* inferendam judicamus:

JO. MATTHIAS GESNERUS

Lecturis S.

Cum fortuna nos aliqua ad laboris genus minime jucundum appulerit, & culpa quorundam, qui in eo sunt versati, vulgo, quin summis quibusdam viris, contemptum, (de Lexicis me loqui, facile intelligitur,) subinde occasio nata nobis est, cum videndi propius, quid præstitum sit, quid desideretur, tum iis de rebus sententiam publice dicendi. Thesaurum eruditionis scholastica, (Romana quidam malint, nec male,) qui Basilii Fabri nomen adhuc commendat, ut filii nostri dicuntur scilicet, qui tenuia tantum stamina de corporibus nostris decerpta acceperunt; Fabrianum igitur Lexicon dum bis retractavimus totum, & pro virili parte emendavimus, instruximusque, videmur sic satis perspexisse, quibus rebus opus sit ad Lexicon Latinum ita exornandum, ut, quæ a tali libro expectari potest, utilitatem percipere inde liceat. Cum deinde ad Reyherianum similis argumenti, sed fortune paulo humilioris, librum præferer, non injustum modo talium librorum, & qui in iis perpoliendis augendisque rite versantur, contemptum deprecatus sum; sed etiam, qua ratione bonum, & absolutum numeris plerisque certe, Lexicon condi posse arbitrarer, indicavi. Sed exstat etiam repetita nostra promissio, nos etii nostri partem in lingue Latina opibus congerendis, ordinandisque, & publica utilitati exponendis, in posterum etiam collocaturos esse. Parum sane

egisse, tali quidem in re, ille censendus est, qui ostendit modo, quid agendum sit, & operis alicujus formam quantumvis perfectam proponit, nisi etiam manum admoveat, & fieri posse, quae fieri praecepit, ostendas. Atque videtur illud non nimis gloriose dicere posse, nec sine suffragio intelligentium arbitrorum, cum gradum factum esse curis suis etiam, Fabro impensis, ut multo jam propius, quam antequam, ab eo fastigio, quod hac in re summum est, absit. Sed, quo benigniora aliorum judicia lucubrationes illa nostra expertae sunt, tanto minus nobis est laborandum, quam in partem novum, quod paramus, munus homines accepturi sint. Persuasum sane mihi est, non invitis narrari consilium, quod ex superiore instituto, & promissis nostris, cepi, denuo ingrediendi studium illud, quod bis jam sum emensus, donuo recensendi omnes Latinae linguae copias, & in horreum quoddam ita conducendi, ut promi inde ad usum scribentium pariter ac legentium, quanta maxima est, commoditate possint. Vicerunt rationes non contemnendae, ut non jam Fabrum nobis porro expoliendum sumeremus, quae Pandora satis jam ornamentis a nobis habere videretur; sed diversa aliquantum via incederemus, sequeremurque desideratam tot saepe votis rationem, quam tenuit in Thesaurio suo Rob. Stephanus, quae elementorum servatur ordo, cum in ipsis vocabulis describendis, sive prima sint, sive aliunde orta, sive simplicia, sive concreta; tum in formulis, quae exempla vel auctoritates praestant, ordinandis. Inter haec affertur ex Anglia Thesaurus Rob. Stephani, eleganter & splendide pro divitiis beatae illius Insulae typis exscriptus, diligenter & erudite a quatuor Viris doctis, ad eam rem conspirantibus, emendatus, & ex Fabro praesertim nostro, quod non dissimulant Viri candidi, factus optimior: verum idem tamen talis, qui non deterrere nos ab instituto, sed incitare illud atque adjuvare, deberet. Pretium libri, difficultas ejus vel pretio parandi, faciunt, ut ad paucissimos extra Britanniam Thesaurus iste perferatur: & sunt (quod sine contumelia praestantissimorum Virorum, & egregie in hoc opere versatorum, dictum velim,) multa, quae abesse velimus; desunt plurima; plurima non accu-

accurate, ubi inveniantur, indicata: verbo, ita multum nobis in sparta, quam desumpsimus nobis, ornanda superest, ut non tam illud nobis metuendum sit, ne actum videamur egisse, & ignavam adhibuisse ac non necessariam describendi Stephani operam, quam hoc, ne aliqui, vetustatis quodam vel amore vel ambitu ducti, nimium a Stephano nos recessisse, & τὰ καλῶς κειμενα movisse, aliquando judicent. Sed de toto consilio nostro, & quam non temere, neque frustra adeo, quaramus aliquid Lexicis, qua hodie habemus, perfectius, non melius constare poterit, quam specimine aliquo proposito. Sumpsimus ad eam rem verbum submitto, quod ipsum cum maxime, ut diligentius consideraremus, Quintilianus dabat occasionem. Profuit hic nobis, quid enim dissimuletur? quod in rustico Lexico illud ipsum verbum jam diligenter satis tractaveramus. Sed quidni in aliis multis, tum ipsum illud Lexicon, tum alia sudata nobis olim opera, & congestas in alvearia nostra copias, nobis profutura speremus? Bono quidem sumus animo, & non tam infaniam metuimus nobis ab humili, ut quibusdam videtur, labore, quam illud futurum auguramur, ut hac ipsa quoque opera nostra fama quasi restituantur ex parte aliqua librorum utilissimi. Qua in re duo praeterea nobis animum addunt: primo auxiliatrices opera juvenis ingeniosi, diligentis, atque eruditi, Georgii Matthiae, qui animo minimo mercenario, sed eodem, quo nos, rei publica juvanda studio impulsus, ad arduosum laborem mecum accessit, perficietque, spero, ut & maximam utilitatem, & solidum inde decus, reportet; deinde solertia, fides, elegantia, ergodiotica nostri & choragi, Casp. Fritschii, qui nihil faciet reliqui, quo minus cuitissime accuratissimeque instructa in lucem prodeant vigilia nostra. Superest, uti leges indicemus, sub quibus consistere boni patribus familiarum ac diligentibus statuit Fritschius, atque si qui praeterea sint, qui alacritate sua ipsius augere ardorem animumque, & stimulos addere currenti velint: quanquam ipse suum consilium ab aliorum rationibus suspendit minime sed, quicunque hujus promissionis suae executor fuerit, quod captum est, animose, Deo quidem favente, per-

perficiet. Igitur 1) ita instituta omnia & comparata sunt, ut spes sit, intra tertium annum exire posse Opus, cujus titulum supra posuimus, non minus XXVII Alphabeta, quae vocant, complexum, & elegantissimo typorum chartarumque genere expressum. 2) Qui intra annum a Cal. Jan. 1737 currentem dederit imperiales, sive vallenses VI, ille, solutis totidem imperialibus, cum liber prelo liberatus erit, atque adeo pro summa XII imperialium, totum Opus accipiet. 3) Qui illam opportunitatem dimiserit, is absolutum Opus non nisi XVIII imperialibus comparare sibi postea poterit. 4) Exempla nonnulla, nec tamen plura, quam numerus eorum, qui subscribentes nomina sua dabunt, requireret, charta, quam regalem vocant, maxima, excudentur, pro quibus intra annum supra Artic. II indicatum XII imperiales, cumque liber egressus prelo fuerit, totidem, adeoque XXIV imperiales pro integro opere, solventur. 5) Nummi a subscribentibus, optimis quibusque urbium Germania & extra illam bibliopolis, quibus distribuendi specimen nostrum cura commissa est, possunt exsolvi, ipsique Operi subscribentium nomina ordine alphabetico curabuntur prae mittenda. Nullum nobis dubium est, futuros multos, qui & sibi prospicere, & honestissimam voluntatem nostram promptis studiis suis excitare velint: non illis pecuniariis modo, quae Bibliopola expectat; sed literariis etiam, quibus me adjuvari, non mea magis, quam literarum communium, interest, ab his praesertim, qui vitiosa & corrupta quadam, vel nondum animadversa, in his, quibus adhuc utimur, Lexicis deprehenderit, quorum vitiis omnibus, si id datum esset homini, equidem mederi jam cuperem: qui decreverim, si hoc stadium decurrere detur, non plane quidem ab his studiis recedere, qui enim possum? sed ea tamen tractare potius, in quibus minus aliquanto duri laboris insit & opera, major qualiscunque solertia & iudicii exercendi materia suppeditetur. Sed illa quidem, ut volet Deus. Vos Lectores, studio nostro, a bona Vobis inseruendi voluntate profecto, fauete. Scr. Göttingae ipse
Martinalibus sacris MDCCXXXVI.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXXXVII.

PUB. TERENTII COMOEDIÆ, NUNC
primum Italicis versibus redditæ, cum personarum Fi-
guris, æri accurate incisæ, ex MSto Codice Biblio-
thecæ Vaticanæ.

Urbini, sumptibus Hieronymi Mainardi, 1736, fol. maj.
Alph. 3 plag. 17, cum Figuris æneis quamplurimis.

Post nobiles tot eruditissimorum virorum in *Terentio* aut emendando, aut illustrando, collocatas curas, paratasque tot Scriptoris hujus, omnium inter Romanos jucundissimi, editiones nitidas & elegantes, jam demum eo publice ornari prodeuntem, & in tam splendido theatro suas agentem fabulas, spectamus, ut ad incomparabilem illam veteris ævi elegantiam, Latique prisce incorruptum decus, jam deesse ipsi prorsus nihil videatur. Nec poterat illustriori specimine florentissimorum per Italiam Typographorum laudem æmulari *Hieronymus Mainardus*, Vir ad magnum artis suæ incrementum natus, quam si studium ingeniumque omne ad expoliendas, & quocunque posset modo exornandas, optimi Romanorum præstantissimas reliquias conferret. Fecit id tam dextre, & quod vere videmur affirmare posse, tanta cum officinæ suæ & laboris futuri commendatione, ut, si pergat ita liberaliter de artis partim suæ, partim de rei literariæ, proferenda gloria cogitare, jam animo præcipiamus lautitias insignes, ex *Mainar-*

N

diana

diana aliquando officina proditura. Illud enim intuenti hunc *Terentium* facile cuilibet apparet, nullis nec sumtibus, nec curis, peperisse Editorem, ut eo liber habitu procederet, quo nec maximorum Principum conspectum refugeret. Chartæ ac typorum nitor est insignis, & plane magnificus ornatus, talis quippe, quali esse in re libraria vix unquam major potest. Ipsæ *Terentii* Comœdiæ ut emendatissimæ hic legerentur, recte sibi sequendam putavit, quisquis edendi curam in se suscepit, (non enim, qui Præfationem præmisit, nomen suum indicavit,) editionem *Dan. Heinsii*, utpote ad probatissimos Codices MStos expressam, & acuminis critici luculehta vestigia servantem; in qua tamen si quid operarum incuria depravatum, aut defectum loco suo, extabat, id, suum putavit, emendare diligenter, & pristina restitueret integritati. Scribendi rationem eam hic tenuit, quæ esset inter Criticorum principes recepta, nec interpunctiones vocum neglexit, quæ quantum valeant ad explanandam Scriptoris cujusque mentem, dudum inter doctiores constat. Præterea, ne quid hic deesset, quod legendum nobis darent vulgares illæ & ubivis obviæ *Terentii* editiones, frontem Operis *Vita Terentii*, ab *Ælio Donato*, illustri Grammatico, conscripta, nec non veterum Scriptorum de elegantia *Terentii* testimoniis, calcem vero Sententiarum, ex universis *Terentii* Fabulis collectarum, & vetustiorum vocum, quarum proprius ac præcipuus huic Scriptori usus est, Indice sat commodo, ornavit. Annotationum criticarum nihil addidit, forsitan ne ad eam liber molem excreceret, quæ gravis esset manibus summorum Principum, quorum quippe usui hoc quicquid est augusti Operis, dicatum maxime videretur. Sed, ne nimis doleas id factum, habes hic ornamentum quoddam plane exquisitum, quo illud effici, ut editioni huic præ aliis omnibus singulare suum decus constet, periti harum rerum æstimatores agnoscunt. Nimirum oculis & animis Lectorum pabulum jucundum præbent, quas Fabulæ cuique, & cuique Scenæ, Editor præmisit, elegantes Figuræ actorum, in ære expressæ a perito & inter Italos apprimè nobili artifice, ita quidem ad vivum, ut nihil unquam amabilius *Pamphilo*, nihil dulcius *Glycerio*, nihil

hil audacius *Thrasone*, nihil plenius sannorum *Sannione*, videris. Nec vultus tantum naturam imitatur, sed ipse etiam corporis totius habitus, gestusque theatrales, ita sunt feliciter effecti, ut, nostro iudicio, nihil possit felicius. Servaverat ad hunc diem artis præstantissimæ incomparabile hoc monumentum Vaticana Bibliotheca, illa literariis divitiis, & lectissimis antiquitatis fragmentis, omnium per cultiorem Europam instructissima, in vetusto *Publii* Codice MSto, quem mille annorum ætatem excedere, jam suo tempore *Sponius*, certissimus harum rerum æstimator, iudicavit, cujus & præstantiam dudum eruditus *Fulvius Ursinus*, *Lucas Holstenius*, aliique plures, commendarunt. Eo Codice usus olim Perill. *Christoph. Henr. Bergerus*, nunc in Aulico Imperii Senatu gravissimus Assessor, easdem Figuras scenicas, in æs impressas, transtulit in Opus suum eruditum de *Personis, vulgo Larvis, seu Mascheris*, Francofurti & Lipsiæ A. 1722 editum, sed, quod iudicat in Præfatione Editor, ita a sculptore male habitas & deformatas, ut difficile agnosci possint. Nec majoris æstimandæ sunt aliæ icones, quibus *Andriæ* actores vultum suum obtexerunt, ex eodem Vaticanæ Codice desumptæ ab *Anna Dacieria*, & adjectæ *Fabulis Terentii*, Lugduni Batavorum primum, postea etiam Rotterodami, nec tunc, quod ad Figuras illas, emendatius, editis. Vestium, quibus induti sunt actores, varios colores, cum in ære exprimi non possint, nullo negotio addiscet Lector ex *Donati* libro de *Comædia & Tragedia*, ubi satis hæc sunt diligenter tradita. Id vero commode & ad usum nostrum accommodate factum est ab Editore, quod universo Operi concinnam, etsi perbreve, singulorum nominum, quibus insigniti sunt actores, expositionem præmisit, unde ipsa partim ratio & origo nominum, horumque ad personam, quam sustinent actores, accommodatio, partim quam apte eleganterque Figuræ illæ respondeant ingenio actorum, discitur. Ut a suis etiam civibus singularem quandam gratiam iniret Editor, Latinis *Terentii* Fabulis Italicam ejusdem Poetæ interpretationem, metro adstrictam, sed rhythmis carentem, adjunxit, quam ingenio debemus nobilissimi in Italis Viri, *Nicolai Fortiguerra*, Pi-

florii in Etruria nati genere illustri, quem Latina æque ac Italica poesi multum valuisse, ingenique excellentis in urbe Roma præclara multa, eaque publica, inspectante ac applaudente magnacivium corona, edidisse specimina, tum a *Clemente XI*, Pont. Max. Vaticanæ Basilicæ Canonicatu donatum, nec ita multo post in Prælatorum ordinem cooptatum, omnibus approbasse prudentiam, dexteritatem, fidem, & solertiam suam, tandem, a Sacræ Congregationis de Fide propaganda Secretis esse justum, in morbum incidisse gravem atque pertinacem, eidemque succubuisse die 17 Februarii A. 1735, in Præfatione Editor doctissimus nos docet. De pretio & elegantia hujus interpretationis non tam nostrum est judicare, quam eorum, quibus Italici sermonis satis est perspecta ratio, ipsorum, inquam, Itolorum, quorum gloriam novo hoc venerum Italicarum monumento magis auctum iri, quam imminutum, certo nos speramus. Unum id miramur, cum in fronte Operis poeticam hanc *Terentii* interpretationem nulla antecessisse alia dicatur, non recordatam fuisse Editorem similis laboris, quem in *Terentio* Italicis numeris reddendo *Jo. Justinianus*, quemque, teste *Crescimbenio*, nobilis Itolorum Poetria, *Fiammetta Malestina*, atque dein ipsa *Ludovica Bergalli*, inter Pastores Arcadas nomine *Irminde Partenidis* clarissima, jam olim susceperunt, perfeceruntque ex parte feliciter. Ne quid intactum nobis abeat, quod gratiam conciliare Operi tam splendido & elimato possit, illud gaudentes animadvertimus, & plausu quod in publico prosequimur, quod librum hunc suum, tam formoso habitu indutum, & ornatu tam augusto condecoratum, trauderit *Maynardus*, in posterum carissimum nobis nomen, in clientelam Potentissimi Regis nostri, *Augusti III*, Principis vere magni, ejus immortalis fama, ut illustrissimum huic Operi decus conciliat, ita ab hominis peregrini, nulla mercede conducti, libere & aperte judicantis, serio & constanti testimonio, novum, nec prorsus negligendum, robur nanciscitur.

ÆGIDIÏ TSCHUDII, gewesenen Land-Amtmanns zu Glarus, Chronicon Helveticum, oder gründliche Beschreibung, 2c.

h. e.

ÆGI-

MENSIS MARTII !A. MDCCXXXVII. 108

ÆGIDII TSCHUDII, PRÆFECTI QUON-
dam agris Glaronensibus, Chronicon Helveticum, seu
solida Descriptio rerum memorabilium, non tantum in
Imperio Romano-Germanico, sed etiam in ditione Hel-
vetica, eique conterminis regionibus, gestarum. Omnia
secundum Epistolas authenticas, Documenta, & maxi-
mam partem Diplomata, singulari studio perpolita, &
ex præcipuis pagorum Helveticorum tabulariis collecta,
primum nunc ex autographo evulgavit, Præfatione in-
struxit, & annotationibus necessariis illustravit, F. O.
RUDOLPHUS ISELIUS, F. U. D. Ordinis
Jurid. Basil. Assessor, Regiæ Societ. Berolinensis.
Membrum. Pars secunda, ab Anno
1415. — 1470.

Basilæ, sumptibus Jb. Jac. Episcopii, 1736, fol.
Alph. 7 plag. 20.

Sicut amatores historię primo *Tschudiani* Operis Tomo
haud parum sibi devinxit, ita non dubitandum est, quin plures
hoc *secundo Tomo* sibi sit obstricturus: In brevi, quam huic
Tomo adjecit, Præfatione confirmat, se omnia bona fide edi-
disse, nihil plane omisisse, hanc fidem etiam in sequentibus
Tomis, prout decet bonum Historicum, perpetuo servaturum
esse. Quæ a Generoso Equite *Josepho Leodegario Bartholo-*
mao u Schudi accepit, Documenta, ex originalibus, in *Tschu-*
diorum arce hæreditaria Grepfungensi adservatis, accurate
descripta, quæque in posterum accipiet, ea, cum autographis
collata, bona fide, omni cura, sequentibus *Tomis* inferenda cu-
rabit, ornamentum haud exiguum iisdem huic Operi concilia-
turus. Hæc vero *secunda Tschudiani* Chronici *Pars Libros VI*
completur, a nono incipiens, & in decimo quarto desinens.
Quemadmodum vero *Librum IX* historia Concilii Constanti-
entis, a *Tschudio* perscripta, commendat; ita *Libro XII* do-
cumeu-

cumenta, historiam foundationis Academiæ Basileensis, A. 1459 conditæ, & A. 1460 inauguratæ, illustrantia, pag. 633 - 638 ab Historiæ literariæ amatoribus cum fructu legentur. Ceterum Cl. *Iselius* hanc *secundam Partem* Summariis, Annotationibus, Indice etiam, uti primum instruxit, sic boni editoris partibus recte defunctus, & de historia præclare meritis, videtur. Augebit etiam hæc merita magnopere, si reliquos *Tomos Tschudiani* Operis eadem fide ac diligentia propediem evulgabit.

ALBERTI SCHULTENS NOVA VERSIO
 & Commentarius in Librum Jobi.
 Tomi II.

Lugduni Batav. apud Joannem Luzac, 1737, 4.

Alph. 7 plag. 8.

Cum Celeberrimus Autor jam in ætate juvenili difficilem & obscurum Codicis sacri librum observationibus singularibus illuminasset, nunc maturiores eruditionis virilis fructus reipublicæ literariæ exhibere, ac promulgidis, quam dederat, loco, pleniore & exquisitiores doctarum cogitationum epulas apparare, earumque avidas mentes saturare voluit. Integram enim illius versionem, cum Commentario perpetuo, adornavit, in quo veterum ac recentiorum Interpretum cogitata præcipua expenduntur, genuinus sensus ad prisicum linguæ genium indagatur, atque ex filo & nexu universo argumenti nodus intricatissimus evolvitur. Quod in ampla Præfatione uberius exponit, ubi, præmissa Analyfi brevi Capitum totius Libri, & recensione disputationum *Jobi* cum amicis, earum *πρόσως* & sermonis vim exaggerat, ad quod Interpretes non satis attendisse putat. Dein ad ipsos Commentatores progreditur, tam Judaicos, quam Christianos, a se collatos, quorum numerum ultra sexaginta excurrere ait, ac de iis singulis speciatim judicium suum decentibus verbis expromit. Ad novam versionem suam, quæ aliquando longiuscule ab aliis recedit, tuendam, hypothesin non satis intellectam, de Lingua Hebraica

braica ex Dialectis, inprimis Arabica, illustranda, fufius declarat, & contra *Guffetium* aliosque defendit. Autorem quoque ipsum hujus libri Arabem fuisse, cum aliis argumentis, tum præcipue ex grandiloquentia illa Asiatica, ac stili, quo utitur, cothurno, Arabibus proprio, evincere conatur, nisi quod in Introductione *Cap. I & II*, & Clausula *Cap. XLII*, Hebræi alicujus Collectoris vestigia, illo habitu attexta, comparere censeat. Neque tamen diffitetur, majorem adhuc lucem in aliquot Capitibus, quæ allegat, se desiderare, quæque excellentibus ingeniis perquirenda relinquit, ac ipsemet adhuc perquirere studet. In Notis adjectis partim versionem suam novam contra alios dissentientes, longis interdum digressionibus, tuetur, partim hypothesin suam, de Lingua Hebraica ex dialectis accuratius interpretanda, porro confirmat. Sic *Cap. XIX, 25*, non de metaphorica resurrectione ex malis, ad felicitatem temporalem, sed de vera ex mortuis, qua certo futura *Jobus* se solabatur, & *Cap. XXXIII, 23*, per Angelum interpretem non creatum, sed increatum, nempe Dei Filium intercessorem pro hominibus, intelligi, amplissime demonstrat. Sic in veram significationem vocum maxime controversarum *Bebemotb* & *Leviathan* *Cap. XL* studiose inquirat. In reliquis autem observationibus, per totum librum sparsis, quamplurimis obscuris vocibus Hebraicis, ex collatione cum Arabicis, faciem præfert, earumque primigeniam vim deducit, atque ex rarioribus Arabum Criticis probare annititur. Quas quidem hic accumulare non consultum ducimus, sed Lectores, solidioris Linguae Hebraicæ cognitionis cupidos, ad Indicem additum remittimus, copiosum pariter atque utilem valde, quem Rever. & Doctiss. *Hackmannus*, Ecclesiæ Wassenariensi designatus Pastor, ipse Prædicantibus sacris editis, & quod optamus, continuandis, jam clarus, summa industria & ἀριβεία confecit. Et, cum inclytus Autor noster, qui post *Erpenios*, *Goliosque*, & *Relandos*, literarum harum florem in Belgio summopere promovere studet, ad Origines suas Linguae Hebraicæ passim provocet, eum publice hortamur, ut, quas jam edere incepit, porro, promissi memor, continuare, atque opes suas Arabicas ἐλῶ, ut ajunt, ἀγκυθῶ ἐκφυ-

effundere velit. Dissertationes etiam, quas pollicetur, *Jobeas*, Operi huic egregio, supplementi loco, adjiciendas, avide expectamus.

NOVUM TESTAMENTUM, EX TALMUDE & *Antiquitatibus Hebræorum illustratum, curis Clarissimorum Virorum, BALTH. SCHEIDII, JO. ANDR. DANZII, & JAC. RHENFERDI, editumque una cum suis propriis Dissertationibus de Nasi, seu Præsede Synedrii Magni, & de Directoribus Scholarum Hebræarum, a JOANNE GERHARDO MEUSCHEN, Sereniss. Sax. Coburg. & Isenacens. Ducibus a Consiliis Consist. & Ecclesiasticis, Generali Superintendente, Scholarcha, Primario Professore Theologiæ, & Pastore Coburgensi, Regiæque Borussiae Scientiarum Academiae Membro.*

Lipsiæ, apud hæredes Jo. Frid. Braunii, 1736, 4.

Alph. 7 plag. 7.

Hoc Opus copiosissimum, novusque triplex, post *Horas Lightfootianas*, curasque *Schöttgenianas*, thesaurus eruditionis antiquariæ Talmudico-Rabbinicæ, ad interpretationem Novi Fœderis apprime faciens, ita recensetur a nobis, ut prius ea, quæ ad indolem institutumque libri spectare videntur, adducamus, deinceps vero contenta Operis suppeditemus. Summe Ven. *Jo. Gerb. Meuschen*, genuinus gratissimusque *B. Jo. Andr. Danzii*, Theologi quondam Jenensis, discipulus, & intimæ apud suum præceptorem admillionis, egregie consuluit tam famæ laboribusque in Novum Testamentum Talmudicis *Cel. Balth. Scheidii*, Philologi quondam Argentoratensis, *Jo. Andr. Danzii*, Jenensis, & *Jac. Rhenferdi*, Belgæ, quam Reipublicæ literariæ commodis, Opus istud luculentum, ex Triumvirorum, quos diximus, suisque propriis meditationibus compositum, evulgando. Ipse *Meuschenius* suam in eruditione Rabbinico-Talmudica institutionem uni *B. Dan-*

zio debet, ille autem incrementa sua, perinde ac *Scheidius* & *Rbenferdus*, *Meuschenius*que ipse, compluribus præstantissimis sui ævi Theologis Philologisque, Germanis, Batavis, Britannis, quin & ipsis Judæis, eorumque frequenti conversationi, in acceptis refert, nec adeo mediocria & protrita, sed multa & præclara, minatur. Post Dedicationem ad Sereniss. Ducem Saxo-Gothanum, etiam Præfatio Operi præmissa est, in qua primum agitur de varia fortuna literaturæ Talmudico-Rabbinicæ, Talmudisque ipsius, sub Conciliis, Imperatoribus, & Principibus, cum primis vero sub Pontificibus Romanis, qui postremini nunc ultricibus flammis adjudicarunt, nunc, rectius edocti, aureoque imbre placati, siverunt indulgentia sua & Talmud ipsum, & eruditos Talmudistas, usque ad tempora *Jo. Capnionis*, sive *Reuchlini*, qui tandem de persecutionibus studii Hebraici Talmudisque monachalibus gloriose apud Imperatorem *Maximilianum I* triumphans, ea in tuto collocavit. Postea recensentur Autores, qui ex Talmude ac Rabinis vel Theologiam Judaicam, & ex hac simul veritatem Christianæ religionis, vel Antiquitates Hebraicas, vel ipsum denique Codicem Biblicum, Novi cum primis Testamenti, illustrarunt, hodieque illustrant. Dein exponit Summe Rev. *Meuschenius*, qua ratione *Baltb. Scheidii* labores, qui tam diu MSti latuerunt, nec non *Jo. Andr. Danzii* & *Jac. Rbenferdi* Dissertationes, vel ineditæ, vel rariores, ad ipsum pervenerint, de quibus cordate & æque satis judicat. Nimirum dolet quidem, *Baltb. Scheidium* in suis ad Novum Testamentum Annotationibus Talmudico-Rabbinicis, sub titulo: *Præterita Præteritorum* consignatis, non originalem Talmudis textum, æque ac *Lightsfootus* & *Schættgenius*, simul addidisse, sed nudam tantum versionem Latinam exhibuisse, porro passim præter necessitatem excerpta Talmudica cumulasse, imo hinc inde talia ex his lacunis in medium protulisse, quæ ad explicationem locorum Scripturæ Sacræ parum aut nihil conferunt, & interdum casta pectora lædere videntur, v. c. ad *Matth. V, 28*, *Luc. I, 7*, & *Cor. VII, 2, 3*, aut anilibus fabulis indulgisse, v. c. ad *Rom. VIII, 28*; interim tamen asserit simul, hæc *Præterita*

Prætorum Scheidiana non omni caritura fructu, quia nobis ex Talmude ea quoque pandunt, quæ frustra apud nobilissimos quosque Autores quæsieris. De *Danzianis* Annotationibus asserit, eas constare tum Autoris hujus variis Dissertationibus & Programmatibus, hinc inde palantibus, & ad minimam partem obviis, tum MSta ejusdem Dissertatione de Uxore maritum repudiante. De *Rbenferdianis* tandem monet, Opera hujus doctissimi Belgarum Philologica collecta quidem, & Trajecti ad Rhenum edita, a Cel. *Davide Millio*, in præsentis tamen collectione, ab ipso *Meuschenio* adornata, longe plura *Rbenferdi*, quam in *Milliana*, ab interitu vindicari. Præterea refert, Ven. *Jo. Benj. Martinium*, Antistitem Ohrdruffiensem, a *B. Danzio* hæredem constitutum fuisse duorum ab ipomet ad prelum paratorum perfectorumque Operum, quorum editionem ipse serio flagitaverit, ac moribundus *Martinio* injunxerit. Horum alterum est integer *B. Danzii* Commentarius in *Mattheum*, omnia Hebræorum jura, ibidem occurrentia, ex genuinis Talmudistarum fontibus explicans; alterum vero est celeberrimum, quod dudum *B. Danzius* promisit, Opus, inscriptum Masora throno *Θεοπνευσίας* nota. Nos vero Lectoribus nostris nunc contenta universi hujus eruditi Trifolii *Scheidii-Danzio-Rbenferdiani* breviter enarrabimus. *B. Scheidius* sub initium Annotationum suarum peculiari opera collegit loca Talmudica, in quibus Jesu Christi & ejus discipulorum fit mentio, aliaque in ipsis Annotationibus præclara congeffit. Sic statim ad *Mattb. I, 1*, observat & probat, Messiam esse præcipuum Novi Testamenti argumentum, & vocari Filium *Davidis*, usitatissima Novo Testamento & Talmudicis doctoribus appellatione; qua occasione alia Talmudis loca de Messia notatu digna protulit. Ita locus de Eleemosynis *Mattb. VI, 1*, egregie illustratur. Nimis autem ampli foret instituti, ex Opere *Scheidiano* allegata Talmudica, quibus refertum est integrum, huc transcribere; quapropter ad ipsum Opus Lectorem remittimus. Inter *Danzianas* Dissertationes primo loco notissima illa comparet, de

Pag. 1.

11.

62.

233.

de Baptismo Profelytorum Judaico, cui <i>B. Gottlieb Wernsdorfus</i> . Theologus quondam Wittebergensis, se opposuit, porro <i>Danzii</i> Dissertatio contra <i>Wernsdorfium</i> , cui titulus: Antiquitas Baptismi initiationis Israelitarum vindicata. Subsequuntur deinceps reliquæ Dissertationes <i>Danzianæ</i> , v. g. Inauguratio Christi ad docendum, haud obscurior Mosaica, e Spectaculis, circa Christi baptismum universæ multitudinî visis, & ad Dei cum <i>Mose Exod. XIX</i> colloquium collatis, in qua Dissertatione Judæorum <i>Jo. IX, 29</i> , cavillatio enervatur, Evangelicæque doctrinæ Θεογνωσία asseritur; porro origo Talionis, ad mentem gentilium, Judæorum, ac Christianorum, examinata, ad <i>Matth. V, 38, 39</i> ; Christi curatio Sabbathica vindicata ex legibus Judaicis, ad <i>Matth. XII, 1 - 14</i> ; de ritu Excommunicationis, ad <i>Matth. XVIII, 18</i> ; de cura Judæorum in conquirendis profelytis, ad <i>Matth. XXIII, 15</i> ; de uxore, maritum repudiante, ad <i>Marci X, 12</i> , & <i>1 Cor. VII, 10, 12</i> . Post hæc Dissertationes sequuntur <i>Danziana</i> copiosissima Programmata, de Schechinah, cum piis cohabitante, ad <i>Jo. XIV, 23</i> ; Promulgatio Evangelii haud obscurior legali, ad <i>Act. II, 1 seq.</i> de Festo Judaico Septimanarum abrogato, & surrogato in ejus locum festo Pentecostali Christianorum; de Spiritu ardente ad <i>Jes. IV, 4</i> , coll. <i>Act. II, 2</i> ; de Animalibus esu interdictis, <i>Act. X, 12 seq.</i> ; de λύτρωσι redemtionis humanæ, ad <i>Jes. LIII, 10</i> , & <i>1 Pet. I, 18, 19</i> ; porro de Paschate Judæorum abrogato, & surrogato in ejus locum festo Resurrectionis Dominicæ in <i>1 Cor. V, 7</i> , ac tandem de functione Pontificis Maximi in adyto anniversaria, ad <i>Ebr. IX, 12</i> . Post curas <i>Danzianas</i> comparent labores <i>Rbenferdiani</i> hic collecti, nimirum <i>Jac. Rbenferdi</i> comparatio expiationis anniversariæ Pontificis Maximi Veteris Testamenti, cum unica atque æterna expiatione Jesu Christi ad illustranda varia loca Epistolæ ad Hebræos; porro <i>Rbenferdi</i> observationes ad loca Hebræa Novi Testamenti, & Mantissa de Pharisæis, ejusdemque Dissertationes, de Lepra cutis Hebræorum; de stilo Apocalypseo Cabbalifico; de Phrasi Græca Novi Testamenti ὁ Αἰὼν ὁ μέλλων, & Hebræa עָוֹל עָוֹל, exhibens summam argumentorum, quibus probatur, seculum futurum	Pag. 287. 306. 488. 569. 615. 649. 677. 701. 737. 751. 787. 795. 830. 897. 912. 1013. 1039. 1057. 1090. 1116.
--	---

- turum non denotare dies Messiz, sed potius vitam æternam; altera Dissertatio de hoc argumento, exhibens testimonia recentiorum Rabbiorum de seculo futuro & diebus Messiz, quæ *Herm. Witsius*, *Rbenferdi* Antagonista, & receptæ sententiæ defensor, produxerat, & tertia veluti *Rbenferdi* Vindiciæ sententiæ de seculo futuro, cui superaddita est ipsius *Herm. Witsii* Dissertatio de Seculo hoc & futuro. Agmen claudunt Ven. Editoris Diatribe de *NWJ* seu Directore Synedrîi magni Hebræorum, contra R. Cancellarii Brunsvicensis, *Schwarzkopfi*, Consilium, a *B. Christ. Thomasio* evulgatum, directæ, nec non Oratio *Menschoniana* de Directoribus Scholarum Hebræorum. Operi universo quatuor locopletes subjiciuntur Indices: 1) Dictorum Scripturæ Sacræ adductorum, explicatorum, vindicatorum; 2) vocum & phrasium Hebræicarum; 3) vocum & phrasium Græcarum; 4) rerum & verborum. Nos S. Rev. Editori vitam viresque precamur, ut promissam in hujus Operis Præfatione Bibliothecam Antiquitatum Hebræicarum, secundum materias instructam, propediem luci exponere queat, eandem hinc, quam ex Opere præsentis, a Philologiæ sacræ amatoribus laudem publicam reportaturus.

JULII CAROLI SCHLÆGERI COMMENTATIO de Numo Alexandri M. cum summa raritate, tum typo singulari, conspicuo, & Thesauri Fridericiani ornamento maximo. Accedit de Thesaurio supellectilis antiquariæ, sive Collectione Opusculorum rariorum, quibus viri eruditi numos, gemmas, lapidesque, illustrarunt, edendo Consilium.

Hamburgi, ex officina Jo. Georg. Piscatoris, 1736, 4 maj. Plag. 12, cum Tab. æn. 4.

Quantum operæ pretium faciant, qui numerorum, gemmarum, lapidum, statuarumque, & quicquid tandem elegantioris vetustatis naufragia enatavit, ejus argumenta atque significationes explicatas atque illustratas ad literarum incrementa

&

& splendorem transferunt; id satis ea declarabunt, quorum ne in ignoratione versaremur, sola numariz rei per duo Secula effecerunt studia. Quod cum intelligeret optimus Vir, *Jul. Carol. Schlagerus*, collocare ab aliquo tempore in ea re ætatem decrevit, editisque aliquot doctrinæ jam ante speciminibus, in hoc libello admodum lubricæ arenæ se committere non dubitavit. Tantam autem ingenii fiduciam ostendere visus est, ut plurima contra consentientes atque constitutas artis numilinatice magistrorum sententias affirmaret, & quasi patriæ arbitrio aut diffideret, aut in eo non satis gloriæ sibi futurum existimaret, quicquid hoc est libelli, Regiæ Parisiensium Societati, quæ se humanioribus musis addixit, dedicaret. Quam ob causam Eruditissimus vir nobis, cum ob præclarissimum, de quo postea, institutum, tum ob insignem aliarum literarum notitiam, mirifice ei faventibus, ignoscere, & remittere hoc in communem patriam pietati, debet, si eum his vocibus, quas ex patriæ ore profectas credat, licebit, alloquamur: Et ingenium, mi. *Schlageri*, tuum, & eruditionem, & illustria, quæ tibi comparasti, subsidia eximie hujus doctrinæ, amamus, miramur, colimus. Optamus quoque prosperrimos sat bene ominatis tuis studiis, & in cœlestissimam literarum partem conatibus, successus; fatemurque lubentes, volentes, te, si modo culturam adhibueris iis, quibus fortasse aliquid ad maturitatem deest, venturum olim in societatem laudum illarum, quas doctorum ingenii quique *Spanhemio*, & si qui *Spanhemio* sunt simillimi, maximis viris, se debere præclare sentiunt. At unum niimirum superest, quod nos ad necessitatem tui & nostrum gratia dolendi, tibi que aurem modeste vellendi, adducit, maceratque haud leviter. Quod quamvis etiam atque etiam celari potuisset cupissemus; quia tamen ipse ad externos emanare passus es, ingerere quantumvis inviti cogimur. Consideres autem, quales verborum & phrasium deformitates stilo passim permiseris; ut neque in ipsis verbis, neque in flexionibus & affectionibus eorum, neque denique in compositione, ipsa illæsa latinitatis quandoque rationem habere memineris. Hanc autem libertatem nostram Cl. Autor minime iniquo animo ferre debet, si cogitaverit.

rit, quæ Gallorum ad hæc sapientiæ futuræ sint. Ejus enim gentiæ homines, ceteroqui boni, cum ad crimen, quod paucorum est, in omnes jaciendum plus æquo proclives sint, cumque hanc veterem nobis imposuerint contumeliam, ut impeditum atque incultum prætionis habitum toti genti vitio darent, requirerentque plane in Germanis concinnitatem cum verborum, tum sententiarum; elaborandum *Schlegero*, & nobis, maximopere fuit, illi primum quidem, ne hujus negligentia autor, at nobis quoque, ne saltem approbatores videamur existisse. Totus præterea stilus, satis difficili decursu laborans, hortari diligentissimum Virum debet, ut, si quidem ab exteris intelligi velit, huic curæ emendandi sui dicendi generis inter reliquos fragiferos labores animum præcipue attendat. Hujus nostræ admonitionis molestiam omnem ex animo Cl. Auctoris evellere subsequens nostra industria conabitur, quæ ad id incumbet, ut justis hujusmodi egregiæ eruditionis laudibus perpetuo & accurato recensu satisfiat. Autor, ad id, quod de hoc numo animo concepit, quasi inde ex *Alexandri* ævo supervit, efficiendum, sex argumentis suarum rationum arcem complexus est. Quorum primum pertinet ad exactam similitudinem vultus *Alexandri*, quam pæne unice expressam atque insignem retinuisse hic numus ei videtur. Eam enim satis declarari retortis & incomtis crinibus, quos tam signatos & conspicuos exhibeat. Qua in libelli parte multa egregia & culta nescio quo pacto Talmudicarum quoque impuritatam admissione temerantur: a quibus, dudum cum scarabæis suis hinc ad æternam noctem ablegatis, ut requiescere doctorum hominum aures sinamus, literarum cultiorum majestas atque castimoniam nos movere poterit. Oculos *Alexandri* illustres fuisse, aliquot locis apte demonstrat: quod autem ampli fuerint, ea, quibus utitur, testimonia nequaquam faciunt. Apud *Plutarchum* enim qua ratione *ὀμμάτων διάχυσιν* intellectum habeat *latitudinis oculorum*? quod solum commode veritas per *splendorem atque letitiam oculorum*. Apud *Solinum* autem *lotos oculos* mutare in *lotos*, id vero esset *Alexandri* oculos pingere, quasi ingentes sint, ut *Polyphemi lata acies*,

acies, per quam solers evasit Ulysses, apud Juvenal. IX, 65. Ὑπότης ἐμμάτων præterea apud eundem *Plutarchum* alia docet. De cervice reflexa eximia commentatur, & curiosissima artificis sedulitate in hoc numo effectam credit. Data mox opportunitate, *Cel. Heumannii* sententiam, veras vultuum similitudines ullas in numis exstare negantis, sat firmis rationibus, & fide dignis testimoniis refellit. Secundum argumentum affert, quod leonis in altera numi parte-effigies *Alexandrum* sine dubio signet: quod quidem satis erudite executus est, ostendendo, hunc heroea patri per somnium sub leonis figura olim in obsignata Olympiadis natura monstratum, a Poetis quoque leonem passim appellari. Deinceps novo argumento molitur explicationem symboli, Cupidinis leoni insidentis, & lyram pulsantis. Unde significari Cupidinis de *Alexandro* victoriam concludit, cum in nostro numo *Cupido*, leoni æque insidens, non tanquam bellicum aliquod numen, quod alii putarunt, effectus sit: improbatæque de *Alexandri* castimonia objectione, ostendit, *Alexandrum* interdum libidinibus & stupris indulgisse. Affert autem plurima nuptiarum *Alexandri* exempla, earumque historia & temporibus pertextis, tandem ad constituendum tempus, quo numus videatur cufus, accedit. Colligit ergo ex absentia cornutum in capite *Alexandri*, quasdam ante profectionem ad Jovis Hammonis oraculum nuptias hujus numi argumento fuisse designatas. At vero, *Roxanes* matrimonium ei tempori maxime congruere, docet. Deinde quartum, si ita vocare licet, quod solam difficultatis declinationem continet, argumentum ducit exinde, quod *Liebius* ipsi errasse videtur in cognoscendis epigraphes literis. Ubi enim Ξ legi debeat, ibi eum Π positum affirmasse, figura Seculo III usitatissima. In quo eum tamen falli apertissime, cum Ξ litera hac tantum nota Ξ expressa fuerit. Sed nos hic optaremus, ipsum *Schlagerum* tam parum lapsum fuisse, quam *Liebium*. Etsi enim vel hoc nunc plane omittamus, potuisse *Liebium* lineolam transversam intermediam ab unoquoque addendam intellectu duntaxat & tacita mentis cogitatione relinquere; at multæ esse possunt causæ,

causæ, cur aut vetustate, aut quacunquē alia re, tanta minutia obliteraretur evanesceretque. Sed non contentus hac *Liebi* oppugnatione, nimis sane confidenter denuo eum insimulare fatagit, tanquam iterum sub finem scripturæ falso compendium literarum O & Y commentus sit, cujus loco fuisse vel □Y, vel Y, vel solum □, quod antiqui pro OY scripserint, ei sit probabile. Etsi autem hoc refellatur, sperat tamen, sibi credi posse, figuram δ jam *Alexandri* ætate fuisse usurpatam. Quod, cum sit contra omnium, qui hujus antiquitatis peritiam habent, sententiam, duobus probat verisimilitudinis signis; primo, quod jam monograminata & aliz contractarum in arctius spatium literarum species jam tum in usu fuerint; altero, quod figura δ jam secundo a Christo nato Seculo usurpata sit in quadam Inscriptione. Pro qua quidem opinione nos neque veritatis, neque doctorum assensus, sponsonem in nos susceperimus. Quintam rationem ei suppeditare videtur similitudo hujus numi cum alio quodam Comitum Winckeliseensis, in quo perspicua *Alexandrea* ætatis signa deprehendi confirmat. Ubi iterum complura occurrunt, nequaquam tam expeditu facilis, ut hic satis exposite commemorari possint. Ultimo argumento non de suo expromit, sed ab aliena fide & arbitrio mutuatur, disputationem de numi pulchritudine sibi nunquam visa. Quantum probatione hac satis amplos & satis amœnos per locos fusa profecerit, judicare, eorum, qui longa in his literis exercitatione versati sunt, negotium esto. Nos plausum & favoris manifestas significationes hic ad publica hominum judicia & lucem edere minime dubitamus; quando, tam præclara in elegantissimarum literarum studia a doctissimo Auctore propediem parari, cum magna voluptate atque honore literarum publici ominatione intelligimus. Constituit enim, eos doctorum hominum labores, quibus artificiosæ vetustatis reliquias, gemmas, numos, statuas, & tabulas, vel columnas, inscriptione signatas, per partes atque singulatim persecuti sunt, quasi sub una signa atque delectum vocare. Ne enim tam propter multitudinem, quam antiquitatem & rarissimam interdum copiam, plurima politissima excellentium, ingeniorum

monumenta doctorum notitiam & Bibliothecarum divitias fugerent amplius, salutare hoc & omni eruditorum studio sublevandum inflammandumque consilium iniit, cujus & omnes rationes eodem, quo hic proposuit, modo diducuntur conformabunturque, neque utilitatem instituto, neque operi dilectum aut copiam, neque argumentis novitatem, neque libellis ipsis accessiones, neque chartæ etiam, typis, atque figuris, munditiem, ornamenta, splendorem, confirmamus defutura. *Sex itaque Voluminum* modus Operi statutus. Unicuique Dissertationem ipse Editor præmittet; cujus doctrina & in his studiis pertinax industria cum elegantissima omnia nobis promittat; jam jucunda quadam spe præcipimus insignem fructum, ex præstabili hoc Opere certissime nobis expectandum.

A NEW TREATISE ON THE DISEASES
of the Chrystalline humour &c.

h. e.

TRACTATUS NOVUS DE MORBIS HUMORIS Crystallini oculi humani, seu de Cataracta & Glaucomate, cum nova Theoria causæ illorum, & Tentamine demonstrandi, membranaceas cataractas non existere, sed omnes cataractas a mutatione ipsius humoris crystallini fieri. Accedit curatio nova & successus plene methodi descriptio, qua operationes ad removenda varia istorum morborum genera necessaria institui debeant. Opus inscriptum Regiæ Majestati. Cui præfigitur ad Medicos & Chirurgos Londinenses & Westmonasterienses Epistola. Autore JO. TAYLOR, Medicinæ Doctore, Oculario, Collegii Medicorum, quod Augustæ Rauracorum est, Imperialis Colonienfium in Germania Academia, & Societatum Ligensis Rhemensisque, Socio.

Londini, typis Jacobi Roberts, 1736. 8.

Plag. 5.

P

Non

Non defuerunt, qui Clarissimum *Taylorum*, cujus nomen rerum gestarum fama satis jam inter exteros æque, ac inter suos, nobilitatum est, usu magis, quam ratione, Ocularium factum arbitrati, haud levis injuriz in bonum Virum rei exstiterunt. Videtur adeo de se ipso optime promeruisse, quod artis suæ vera & demonstrata principia ante oculos universi ponere, suamque causam dicere, aggressus sit; etsi in proprias laudes nimium effusus putari quibusdam possit, legentibus, quæ in Epistola, ad Medicos & Chirurgos Londinenses data, Operique præfixa, habentur, ubi se *illis rerum per octo annorum experimenta notitiis instructum* profiteretur, quibus aptus effici debuerit ad certam amplioremque Theoriam formandam, quam vel antecessores sperare, vel communi sibi promittere possint, seque primum jactitat methodi inventorem, qua sine maturitatis expectatione, promptè, minorique cum periculo, deponi cataracta possit.

De Cataracta in genere differit, explicato nomine, Græcis *hypochyma*, Latinis *suffusio*, dicto, cujus substantiam plures membranaceam, ab aquei humoris prava dispositione ortam, appellare soleant. Additur ætiologia ex mente eorum, qui pro membranacea cataracta militant, a pure, post rupta uvere vala collecto, eandem generari. Huic opinioni, qua suam de crystallino humore mentem comprobata efficiat, objicit primum, si sic res sese habeat, debere anteriorem magis, quam posteriorem, oculi cameram hujus membranz sedem esse, quod tamen secus observetur, cum ex incremento cataractæ manifeste observari possit, eandem in ipsa humoris crystallini sede primordia ducere, & quo magis ille obscuretur, eo magis videri, ac si morbus versus pupillæ centrum inclinaret. Inde urget, si membrana in aqueo oborta vera esset morbi forma, debere eandem non tantum omnes radios luminosos præcludere, quod tamen contrario modo observetur, siquidem per capsulam lentis aliquid lucis persentiscere ex latere ægri tunc soleant, sed etiam omnem iridis motum sufflaminari. Adducuntur, qui utramque sententiam amplectuntur, Autores, alias membranaceas, alias a lentis crystallinæ alteratione cataracta-

taractas esse, afferentes, *Hecquetius, Woolbousus, S. Yves, Hovius, Morandus*, aliique. Unicam lentem arguunt *Heslerus*, aliique. Quo hancce, quæ ipsius etiam est, opinionem clariorem reddat, plura erudite de situ lentis, de vera profunditate & diametro utriusque cameræ, aqueo humore repletæ, monet, siquidem sine harum circumstantiarum curata observatione cautelæ practicæ ad operationes dirigendas formari haud possint. Ipsam autem camerarum structuram allegat tanquam securum, non dari membranaceas cataractas, argumentum. Urget enim insinul, cum membranæ putatæ remotione non posse non totum ligamentum ciliare disrumpi, & ipsam capsulam lentis violenter affici, sua denique experientia negotium ulterius declarans, sibi tot tantorumque experimentorum successibus membranaceam cataractam obviam haud fuisse. Cataractam ipsam veram aliam, aliam spuriam, appellat; hæc solutio saltem est continui in aliqua aut omnibus humoris crystallini partibus, cum ipsius capsulæ alteratione; illa mutationem lentis per varios opacitatis & coloris gradus, cum diametri jactura & consistentiæ, magnitudinis, figuræ, gravitatis, situs, depravatione, supponit. Causas cataractæ veræ quærit, nova prorsus theoria, in uno pluribusque bulbi musculis, irregulari motu contractis, quibus a presso in suis cameris humore aqueo, ligamento ciliari itidem pressius lenti admoto, humor crystallinus ipse in obliquum plus minus situm divergat, nec, quam in capsula sua servare debebat, legitimam objectisque oppositam directionem obtineat. Nihil penes eundem vel inflammatio, vel vasorum læsa continuitas, vel reliquæ causæ, hætenus allegatæ, valent. In diagnosi tres cataractæ ætates habentur. Prima levem & profundius propiusque centro lentis sitam unbram pro signo habet, unde ipsam lentem majore obstructarum partium numero abundare certum sit. Altera, supra lentem, mediam fere posterioris cameræ altitudinem implere videtur, cum colore albo subcœruleo mixto, & impossibilitate, nisi a latere, ideas cognoscendi. Tertia opacitatem lenti cum inæqualitate junctam habet, pluribus insinul coloribus mixtis. Spuria cataracta

præternaturali mutatione contentorum in sanguineis lymphaticisque globi vasis oritur, cum variis solutionis continui, vel opacitatis, gradibus, ita quidem, ut modo lactis, modo cremoris, modo puris, colorem lens præ se ferat; unde nomen cataractæ lactæ, vel purulentæ, qualis, a prævia plerumque ophthalmia, doloribus primum intra oculum a percepto lumine obortis, colore dein apparente subcæruleo, vel albo, per varios gradus aut morbi ætates, oboriatur. Cujus mali dubiam tamen lubricique effectus curam adornat, evacuantibus, arteriotomia temporum, collyriis, fotibus spirituosus & camphoratis, & legitima oculorum, ne luminosis objectis male habeantur, dicta. Æque obscure apparet, glaucoma, de quo speciatim differit, cataractæ summum gradum esse. Est enim Autori glaucoma, lentis mutatio cum capsulæ ipsius pravo habitu, quo non tantum opacitatis & coloris varii gradus, sed & diametri amplitudo, dilatatio, pupillæ immobilitas, tandemque gutta serena, producuntur. Sic enim contra receptam de paralyti nervi optici, juxta recentiores, *Maitre Jean, & Pitcairnum*, sententiam pronuntiat. (*) Operationis suæ methodum, in deprimenda lente crystallina, eademque intra vitreum recondenda, usitatam, fideliter & liberaliter impertitur. Acus eidem in negotio est convexæ planæ, capsula lentis artificiosè aperitur, incisio in humoris vitrei inferiore parte fit, ligamentum ciliare ne attingitur quidem, integrumque remanet, acus ipsa, quando immittitur, per vitreum transit, vitreus ex concavo nunc convexus fit, & sinum lentis eo promptius implet, quod aliqua ejus pars a depressa lente occupetur, ligamento & capsula suam a cornea distantiam legitimam, cameris suam plenitudinem servantibus. Eadem dexteritate reliquas operationum suarum enchireses detexit, ex quarum numero sunt, quas novas appellat. Elegans est, & materiæ dignitate commendabilis, libellus, quamvis ea, quæ a quibusdam monita in contrarium fuerunt, suo pondere haud carere perhibeantur.

CARO-

(*) Confer librum, *Ophthalmographia, or a Treatise of the Eye*, Londini A. 1713, 8, editum, pag. 71.

CAROLI LINNÆI, MEDICINÆ DOCTORIS,
Musa Cliffortiana, florens Hartecampi
 A. 1736 prope Harlemum.

Lugduni Batavorum, 1736, 4.
 Plag. 6, cum Tabb. xxi. 2.

C*liffortia* gens, quam in suscepti herbarum patrocinii tesseram nobilissima planta, *Cliffortia* dicta, immortalem fecit, nominis sui celebritatem novo horti proventu illustrem efficit, regis prorsus nobilitatis, proceritatis & formæ spectabilis, plantam nobis, interprete Clarissimo *Linneo*, sistens, quam, *Musa* appellatam, altero abhinc anno eadem proceritate, numeroque fructuum haud inferiore, florentem fructificantemque, coluit hortus Lipsiensium *Bosianus*. Eo jucundior erit in posterum omnibus principis illius inter vegetabilia plantæ ad spectus, quæ tantam hucusque omnibus, quotquot eandem præsentem intui sunt, ob singularem indolem, admirationem fecit, quæ certior fiducia est, pluries passim florituram, plenius, sicut *Linnei* industria nunc est, cognitum iri. Fecimus, quantum potuimus, & quantum nobis per spatii angustiam licuit, hæc in *Actis Anni 1734 Mense Aprili pag. 171 seq.* & si qua ad characterem floris fructusque, aliquo ex nostris observante, pertinere visa sunt, fideliter retulimus, gaudemusque, non prorsus hanc nostram operam *Linneo* displicuisse, cujus eruditissimam rerum varii argumenti huc pertinentium suppellestem lubenter adoptamus. Evolvuntur primo plantæ nomina, additurque, singulari prorsus conquirendi studio, ex quo Autoris vastissimam lectorum memoriam intelligere possis, qui, quotque Autores hæc plantam *Musam, Maur, Pacoveram, Bacoba, Banana, Pacoveram, Palaur, Balam, Pysang, Platanum, Ficum, Dudaim*, appellaverint. Adducuntur, quibus antiquitus ad hæc tempora innotuerit, gentes. Inde, quam diversi methodorum Autores illi classem assignarint, apponitur. *Casalpino* scilicet est arbor baccifera monosperma, *Morisono* heteroclita loculamentis ternis, *Rajo* arbor caudice simplici folio lato, *Hermanno* arbor pomifera umbilicato poly-

pyreno fructu, *Barbavio* arbor monocotyledon, ex Palmarum gente, *Tournefortia* anomala polypetala, calyce in fructum abeunte, *Rivino*, ejusque affeculis, tripetala irregularis pericarpio carnofo, *Magnolia* arbor calyce interno tantum, dipetalo flore, ipsi Autori polygamia monoecia, secundum novam suam acute excogitatam methodum, palma scilicet spatha composita spadice ramofo. Quamvis enim plura Autoribus, cur palma esse nequeat, dubia enata sint, ob partium tamen omnium in hac classe diversitatem, aliis scilicet maribus, aliis foeminis, aliis hermaphroditis, aliis bacciferis, aliis nuciferis, existentibus, cum nihil hactenus praeter spatham seu spadicem palmarum genus definiverit, ob hujus involucri, ex quo flores confertim erumpunt, in Musa praesentiam, palma merito appellabitur. Hac occasione in palmarum umbracula exspatiatur, spatha unica simplici, spatha unica composita, spathis pluribus simplicibus. Musa haec, communi spatha persistente, duplicis generis flores tulit, hermaphroditica exin appellanda, inferiores foemininos, seu fertiles, superiores masculos, seu steriles, singulo flore suam propriam spatham denuo obtinente, alternam ovatam, coriaceam, coloratam. Petalum floris *Linnaeo* visum fuit unicum, sex staminibus receptaculo insertis, quibus nullae antherae superstant. Pistillum mutatur in germen, omnium maximum, longissimum, obtuse triquetrum, lateribus inaequalibus, gibbum versus alterum latus, sessile, intra receptacula floris positum, stilo erecto, nec deciduo, longitudine petali, stigmate, in summitate coronato. Eadem omnia in masculo flore obtinent, nisi quod antherae supersint sex staminibus, fructus vero nullus, quamvis pistillum ad fructum inclinare videatur, abortivum scilicet, stigmate itidem obsoleto. Semina fructui insunt nusquam foecunda, vel propagationi apta. *Plumieria* tamen & *Barbavio* flos polypetalos dictus fuit, quo ipso ad *Mesembryanthema*, seu *Ficoides*, spectare videtur, cum quibus tamen male sub eadem classe collocari docent calyx, corolla, stamina, pistillum utrinque magnopere diversum. Nec ficus esse poterit, tametsi, foeminibus in fructu sterilibus, aliquam similitudinem habere videatur. Plantae habitus a radice, caudice, foliis,

liis, florendi modo, an elegantius exsculptus sit, an doctius descriptus, dubium superest. Hortus *Bosianus* noster, Carolsruhanus, Viennensis diyi *Eugenii*, alteram illam speciem fructu cucumerino breviori colunt, quam præcocem appellare sueverunt, ab incrementi celeritate, id quod quo jure dictum sit, tempus docebit. Peregrinatores hanc Musam in infinitis propemodum observarunt & detexerunt locis, ex quorum observationibus curiosissimum ducit calculum *Linnaeus*, eandem inter gradus 30 latitudinis loci utrinque ab Æquatore sitis regionibus nasci. Ab aliquo nostrum Tripoli Barbariæ, quæ urbs 33 gradu definitur, pleno solo nata deprehensa fuit, ex Ægypto tamen illuc translata. Longitudine vero locorum nullis omnino circumscripta esse dicitur limitibus. Culturam definit Autor ab irrigatione frequenti, quod eo magis usu venit, quod filtrum vegetabile sit nobilissima ista planta, siquidem post irrorationem aquæ guttæ per transpirationis speciem ex apicibus foliorum in filum terminatis depluunt. Observavimus inde, frequentio-rem singulis mensibus, quamdiu juvenes sunt, ad nova vasa translationem easdem ad incrementum excitare. Usus plantæ in patria, ubi nascitur, uberrimus est; inservit enim umbraculis, vestitui, quæ res forte, folium Adami ex hac planta fuisse, sentientibus occasionem præbuit, de pabulo elephantum cogitandi. Fructus copioso proventu integras gentes alit, recens æque ac coctus, vel in panes pistus. Potum etiam præbet, succo in vinum mutato, imo & medica quædam subest utilitas, siquidem & pectoris & renum cruciatui opem ferre habita fuit. Adduntur omnis antiquitatis encomia, disputatur, *an arbor scientiæ boni & mali, an ficus, cujus foliis nuda sua circumdederunt corpora protoplasta, an uva e terra Canaan, an Dudaim, an arbor, cujus fructu Alexander milites interdixerat, an cibus sapientum India, an Pbanix antiquorum, fuerit hæc Planta, & si qua alia sunt eruditionis & industriæ monumenta, de quibus, aliisque, propediem lucem literariam adspecturis, Autori cum applausu gratulamur.*

MACHINES ET INVENTIONS, APPROU-
vées par l'Academie Royale des Sciences, &c.

h. e.

MA-

MACHINÆ, ET INVENTA, APPROBATA
ab Academia Scientiarum Regia, inde a sua fundatione ad nostra usque tempora; una cum illorum descriptionibus. Delineata ac publicata, consensu Academiæ, per GALLONUM.

Tomus III.

Parisiis, apud Gabr. Martin, Jo. Bapt. Coignard, fil. & Hippolyt. Ludovic. Guerin, 1735, 4 maj.

Alph. 1 plag. 4, Fig. æn. 75.

Perlustratis nuper Collectionis hujus prioribus *duobus Tomis*, age, eodem studio reliquos quoque percurramus. *Tertius* igitur eas conspectui sistit Machinas, quæ inde ab A. 1713 usque ad 1719 Academix fuerunt ostensæ. Anno igitur 1713 sequentes fuerunt, quibus Academia suum addidit calculum. 1) Machina, palis terræ fortiter intrudendis idonea, quam exhibuit *de Camus*. Magna hujus Machinæ præ aliis, eodem scopo adhibitis, est opportunitas. Malleus enim, (quem appellant Gallice *Mouton*, & in vernacula nostra *die Ramme*,) postquam decidendo palum feriit, extemplo ac sine dispendio temporis sursum trahi potest, ita, ut decem ictus eodem tempore perficere possit, quo vix duos absolvere liceret per machinamenta ordinaria. Malleus sursum trahitur hac ratione: funis, cui alligatus est, in summitate trabis verticaliter erectæ trochleam ambit, ex qua descendens, per aliam adhuc transit, ut directio ejus evadat horizonti parallela; deinde circumvolvitur cylindro vel ergatæ alicui, verticaliter erectæ, & ope vectium circumagendæ, in cujus constructione præcipuum totius machinæ artificium consistit. Primo est cylindrus vel ergata, cui vectes & potentix agentes applicantur. Huic in eodem axe verticali alius jungitur cylindrus, non adeo altus, sed ejusdem profus diametri, & circa axem mobilis, cuique funis circumvolvi debet. Fibulis quibusdam ferreis instruitur, quæ annectuntur circulis,
 hac

quibus probe cingendus est, ferreis. Deinde in summitate cylindri prioris adhibetur vectis recurvus, super ipsum prominens, ita, ut altero suo extremo unam ex fibulis posterioris cylindri offendat. Quando itaque cylindrus prior circumagitur, vectis hicce fibulam, & ejus ope cylindrum alterum, trudet, & sic malleus sursum trahetur. Malleo ad summitatem trabis verticalis evecto, deprimendus est vectis, ut fibulam non amplius retineat, tuncque malleus omni, qua potest, vi decidet. Ictu facto, vectis, ope elaterii in cylindro priori adhibiti, rursus attolletur, ut aliam offendat posterioris fibulam, & sic malleus, eadem, qua prius, ratione, mox iterum evehi potest. 2) Ejusdem Rheda, quæ subverti haud possit. Id hac ratione obtinetur, ut lectica Rhedæ ex medio altitudinis suæ suspendatur, utque adeo onus semper infra punctum suspensionis collocetur. Verendum autem est, ne succussus hujus Rhedæ sint paulo rudiores, adeoque securitas incommoditate aliqua compensetur. 3) Traha novæ constructionis, una cum modo frictions Machinarum diminuendi, proposita ab *Hermando*. Modus hic consistit in applicatione cylindrorum, quibus onus imponitur, de quo jam diximus in recensione *Tomii primi*, occasione Machinarum *Perralti*. Ita enim obtinetur motus *volvens* loco *radentis*. In applicatione horum cylindrorum vulgari, uti oneribus trahendis supponuntur, hæc fere deprehenduntur incommoda: 1) Situm inter se parallelum difficillime conservant, nisi centra laminis ferreis probe jungantur. 2) Vix tres quatuorve simul adhiberi possunt, quæ causa est, ut ob oneribus grandioribus ita comprimantur, ut figuram ovalem vel cylindroidicam induant, adeoque superincessui remoram haud exiguam objiciant. 3) Si ex materia duriori, quam est traha, construerentur, cavitates ipsi imprimerent. 4) Quando traha incedit, opus est hominibus, qui eos a parte postica ad anteriorem semper transferant, ac de novo applicent. 5) Summo studio cavendum est, ne cylindri in ipso motu sese contingant, quoniam exinde resultarent frictions vix superabiles. Hisce igitur incommodis mederi nova sua constructione studuit *Hermendus*. Tra-

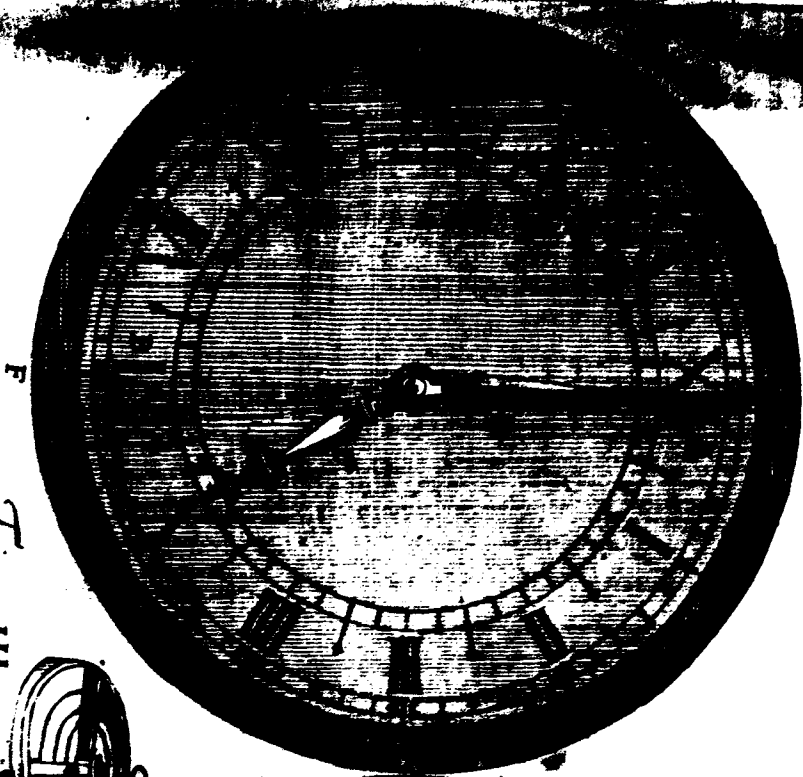
ha hæc constat ex duobus cancellis reſtangulis, ſibiſmet ſuperimpoſitis, & parallelis, ope fulcrorum probe junctis, quorum longitudine a ſe invicem diſtant. Inferior inſtructus eſt cylindris plurimis, latitudini trahæ parallelis. In ſpatio iſto, quod inferius reſtangulum a ſuperiori ſeparat, adhibentur alii cylindri, forma roſarii ſibiſmet invicem juncti, (*un Chapelet de Rouleaux,*) quorum diameter major eſt diametro priorum. Quando traha movetur, Roſarium hocce circulando quaſi ſuper cylindris prioribus incedit. Hac cylindrorum multiplicatione obtinetur, ut onus probe diſtribuatur, & æqualiter per omnes partes ſuas ſuſtineatur. Traha igitur hæcce facile erit tractabilis, nec iis, quæ diximus, incommodis obnoxia; ſed requiritur, 1) ut cylindri roſarii omnes eandem habeant diametrum, 2) ut traha hæc non adhibeatur, niſi in planitiibus, alias enim cylindri onus non ſuſtinebunt æqualiter; &, uno ſolum diffracſo, tota Machina inutilis evadet. 4) Pons ductarius, vel fluctuans, (*Pont flottant,*) inventore *Camo*. Conſtat ex pluribus trabium compagibus, quarum una ex 5 vel 6 compoſita eſt: trabes hæ intus, ciſtarum inſtar, cavæ ſunt, & cellulis quamplurimis interſinctæ: quælibet trabs eſt 6 pedes longa, lata & alta unum pedem. Cellulæ probe debent eſſe junctæ & obturatæ, ut aquæ omnis præcludatur ingreſſus. Sex hujusmodi trabes compinguntur ope duorum afferculorum tranſverſalium, quorum quilibet tot foraminibus pertuſus eſt, quot ſunt trabes jungendæ. Hiſce foraminibus quadrant cochlearæ ſcæminæ, in extremitatibus cujuſque trabis collocatæ: deinceps ope cochlearum marium, quas ſcæminæ recipiunt, afferculi trabibus firmiter & ſolide junguntur. Plurium compagium connexio etiam fit ope cochlearum marium & ſcæminarum, & hac ratione totus Pons conſtructus erit. Porro quælibet trabs ita conſtrui poterit, ut partes ejus facile a ſe invicem divelli & conjungi iterum poſſint, ita, ut Machina tota huc illucque commode transportari poſſit. Pons hic executioni jam datus fuit A. 1710. 5) Idem Pons ab eodem Autore magis perfectus. Diſfert a priori, quod trabes ciſtulis inſtructæ ſint, ſibi invicem propiores, & commiſſuris junctæ, ita, ut plu-

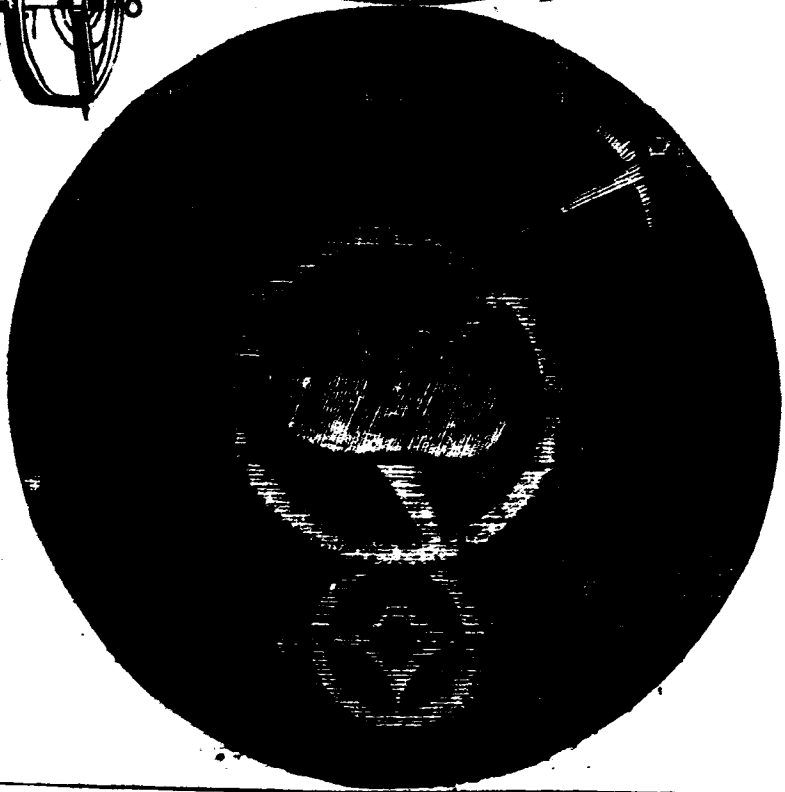
_____

B II ad Nova Acta Erud. et 1757 Menſ. Mart. pag. 125 et 127.

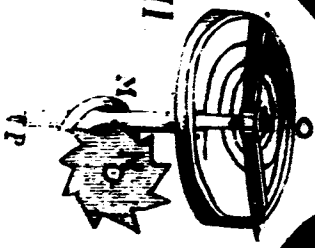
Fig. I.

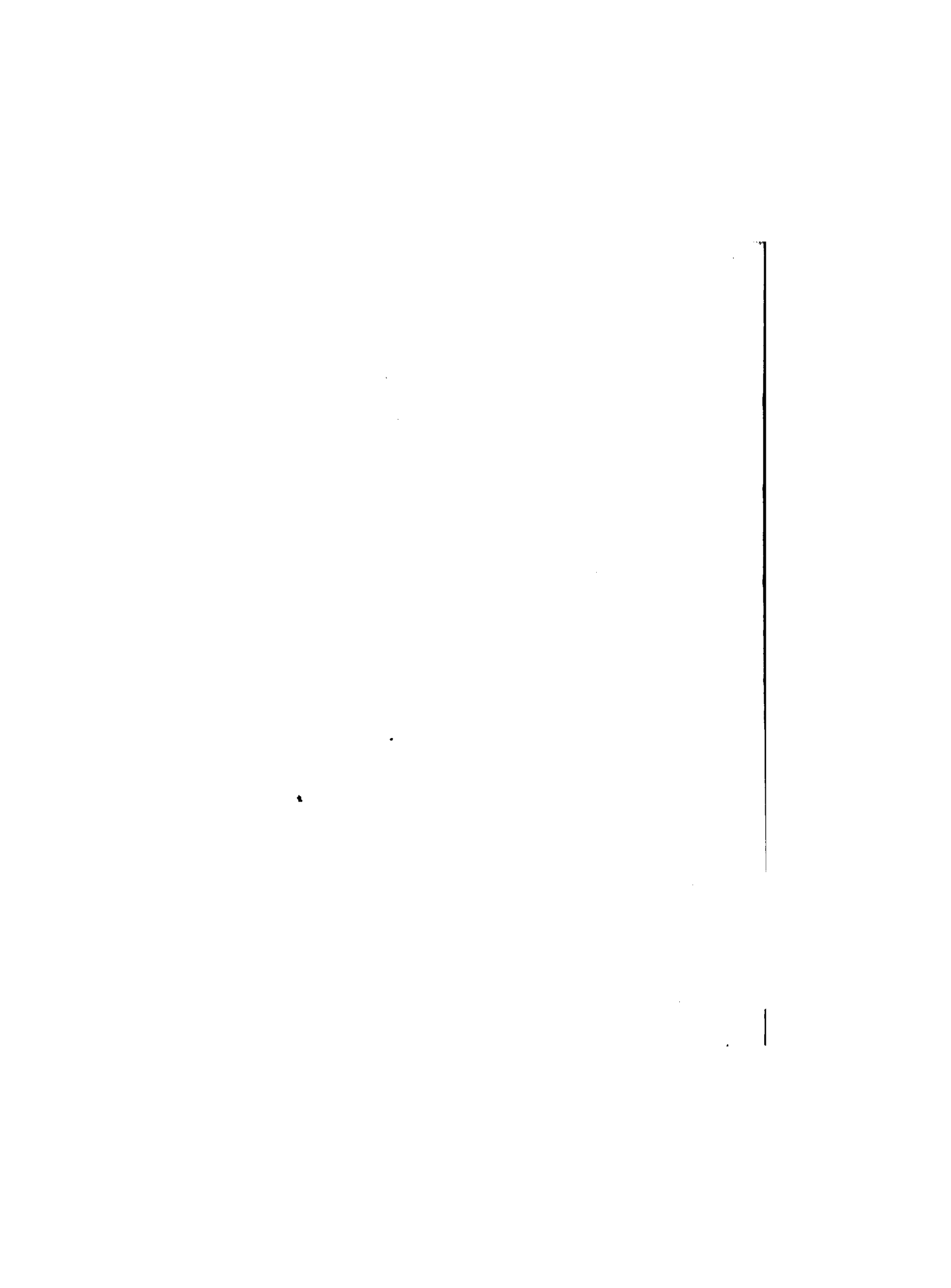

Fig. II.

Fig. III.

res simul in unum quasi fasciculum colligi queant. Quando igitur Pons construendus est, fasciculus talis explicari, & hac ratione compages 10 vel plures pedes lata in promptu esse potest. Magno igitur usui esse potest, in locis præsertim præcipitibus, e. g. fossis trajiciendis. Cochleas ex cupro fieri jubet Autor, ut sic a rubigine defendantur. 6) Ejusdem generis Pons, autore *Hermando*. Vix differt a præcedente, nisi quod trabes loco cochlearum jungantur sibus, cuneisque ligneis. Promptus est Pontis hujus usus. Inventor enim, Rege spectante, 10½ minutorum spatio illum canali Verfalienti induxit. Cum inventum hocce Academiæ ostenderet Autor, *Camus*, ejus autorem se esse, contendebat; & Commissarii, eam in rem nominati, roaspe invenerunt, Pontem *Camis* aliquo jam antea tempore executioni datum fuisse. *Hermandus*, de inventionis gloria non disputans, solummodo asseveravit, sese de ponte *Camis* nil antea audivisse. Anno 1714: 1) Horologium oscillatorium, quod tempus verum sive apparens indicat, autore *Bono*, horologiorum fabro. In *Fig. 1* AB est circulus horarum mediarum immobilis, cui minutorum mediorum circulus contiguus est. Hinc proximus est circulus EF, mobilis, & qui ope indicis D tempus verum monstrat, ita, ut index D in circulo immobili tempus medium, & in mobili verum simul, indicet. *Fig. 2* exhibet mechanismum, qui pro movendo hoc temporis veri circulo adhibetur. GH iterum est circulus hicce movendus, cui affixa est rotula dentata I, impellenda ab arcu dentato KLM, rasstri pæne formam habente. Rastrum hocce circa punctum L in medio sui fixum mobile est, & brachii ejus extremum M unco suo dentes curvæ OP arripit, ab elaterio N eo semper directum. Curva OP æquationis curva est, dentibus 360 instructa, junctaque rotæ pari modo dentatæ RQ, eodem, ac curva, dentium numero præditæ, ac dentata ab lamina Z, quæ ab elaterio N protruditur. Rota alia S circuitum suum heris 24 absolvit, impellenda a minori T. In circumferentia ejus fixa est sibula V, quæ media qualibet nocte in unum rotæ PQ dentem impingit, eamque una cum curva OP impellit, & per spatium unius dentis movet, in quo

TAB. II

Fig. 1.

Fig. 2.

Q 2

situ

situ deinceps a lamina Z retinetur, donec fibula sequenti nocte iterum in alium dentem impingat. Evidens igitur est, rastro KLM unco suo M quolibet die novum curvæ OP dentem arripere, &, prout partes curvæ vel altiores, vel depressiores, attingit, nunc progredi, nunc retrogredi, debere, & hac quoque ratione circulum GH, utpote rotulæ I firmiter affixum, quasi oscillaturum fore. Et hac ratione circulus hicce notabilis tempus apparens commonstrabit. Est hoc horologium unum ex simplicissimis. 2) Idem quoque Artifex modum exhibuit pondus horologiorum sursum trahendi ope rotarum, quæ malleam campanulæ impellunt, ut adeo motus penduli nunquam interrumpatur. Tantum quoque abest, ut in nuda speculatione hæc omnia consistant, ut potius in pendulis quamplurimis ad executionem feliciter perducta fuerint; quibus ex causis Academia titulum sui horologiorum Fabri Auctori impertivit. 3) Machinamenta, oneribus ex altitudine aliqua demittendis idonea, autore P. *Raffino*, Oratorii Socio. Loco contraponnii adhibetur situla aqua plena, quæ, ubi ad summam pervenit, in infundibulum effunditur, ex quo aqua in vas grande infra positum effluit, ut adeo hæc operatio absque aquæ dispendio, quoties libuerit, repeti possit. 4) Ejusdem modus elevandi trabes, lapides, &c. in constructione ædificiorum; id quod fit ope aquæ in summitate machinæ per tubum in situlam, qui loco contraponnii est, effluentis. Non autem, nisi in casibus quibusdam particularissimis, locum invenire potest. 5) Ejusdem modus peculiaris navem onerandi & exonerandi. Nimis autem implicatus est, ideoque in particularibus solum casibus usui esse poterit. 6) Ejusdem modus demittendi currum onustum ex acclivitate nimis præcipiti. Ut reliquas ejus difficultates taceamus, eum inprimis nimis sumtuosum esse, Cl. Editor observavit, neque adeo adhibendum, nisi iis in locis, quæ sine maximo circuitu & molestia evitari haud possunt. 7) Currus velis instructus, inventus a *du Quet*, adeoque a vento propellendus. Ingeniosum esse, Academia pronuntiavit, licet judicaret, quamplurima obstare, quo minus feliciter usibus adhibeatur, e. g. inæqualitates viarum,

vico-

vicorum & sylvarum obstacula, &c. 8) Alius ejusdem generis currus, priori commodior, ab eodem Autore propositus. 9) Applicatio hujus constructionis in navibus, autore eodem, quæ vero incommoditatibus quamplurimis eo præsertim casu obnoxia foret, quando vento adverso navigandum esset. 10) Ejusdem Plaustrum, quod semet ipsum ope venti onerat & promovet, ex iisdem fere principiis, ac currus velis instructi, excogitatum. Anno 1715: 1) Media quædam, quibus impedire licet, ne camini nimis fument, proposita a *de la Chaumette*. Verendum autem est, ne in quibusdam casibus effectu suo careant. 2) Pyxis pro pulvere pyrio, (*fourniment*), novæ constructionis, autore eodem, cujus usus facilis & expeditus esse posset. 3) Alia pyxis, pulveri pyrio globisque simul bombardæ immittendis idonea, autore eodem. 4) Ejusdem tormentum bellicum, ex postica sui parte (*par la Culasse*) onerandum. Ejus generis tormenta hac tempestate valde in usu esse incipiunt; citius enim ac expeditius onerantur, nec adeo incallescunt, quoniam aeri liberior in animam tormenti ingressus patet, postquam pars postica aperta est. Ex hac ratione in vernacula nostra vocantur *Geschwindigkeit-Sstücke*. 5) Ejusdem pyxides tabacariæ, (*Tabatieres*), quarum usus frequentissimus fuerat, nunc autem ob incommoda quædam fere abolitus. 6) Ejusdem Scalpella, quorum ope unico solum tractu calaminum temperare licet. Non opus est, ut de iis multa dicamus, cum apud nos quoque cuilibet nota sint. 7) Machinula, vi pulveris pyrii explorandæ apta, & bombardis applicanda, autore eodem. 8) Ejusdem candelabra, atramentaria, &c. ab ordinariis diversa. 9) Rheda subversioni haud obnoxia, ab eodem *Chaumette* proposita. Duos hoc efficiendi modos exhibuit. Judicat Cl. Editor, Rhedas sic constructas non satis esse solidas, neque adeo personarum iis vectarum securitati satis prospici. 10) Ejusdem adhuc Tabula picta, quæ simul conopei loco inservire potest, cum in situam horizontalem & verticalem facile dirigi queat. Anno 1716: 1) Machina pro fabricandis bombardarum tubis, autore *Villone*, quam valde ingeniosam esse, Academia pronuntiavit, & in præxi com-

mode usurpanda. Inservit autem præcipue laminis ferreis, ad formandos exinde tubos probe præparandis. Opus autem ab artifice harum rerum probe perito conducatur, necesse est. Tota Machina aquæ cursu agitatur. 2) Ejusdem Machina, tubis bombardarum perforandis inserviens, vi fluminis rursus agitanda, & ex iisdem, quibus prior, principiis constructa. 3) Ejusdem Machina, pyrobolis minoribus jaculandis idonea, quæ, licet sumtuosa sit, & plus pulveris pyrii requirat, magnas tamen habet utilitates, 1) quia pyrobolus securius dirigitur, & multo longinquius projicitur, quam quidem sola manu militis fieri potest; 2) quia spatium haud magnum occupat, adeoque commode transferri potest, & utiliter adhiberi in occupationibus improvisis, ut alias jam taceamus. 4) Alia adhuc ejusdem Autoris Machina, fabricandis tormentis pyrotechnicis destinata, cujus usus præcipuus is est, quod inserviat rotunditati conciliandæ istis partibus, ex quibus tubus sive anima tormenti formari debet. 5) Alia porro ejus generis Machina, cujus ope plura frustra ex ferro cusa, & probe præparata, calefactaque, sibi invicem ita jungi & quasi afferruminari possunt, ut tubum tormenti longitudinis desideratæ exhibeant. Fabrefacta fuerunt hæc tormenta ex ferro cuso Marliæ ab ipso Autore; imo quædam in armamentario Parisiensi videre licet. Hisce omnibus denique 6) additur Machina, perforandis tormentorum tubis idonea, valde simplex, & executioni facile danda, adeoque perutilis iis in locis, ubi tormenta bellica vel funduntur, vel cuduntur. Ut pleniorum horum inventorum descriptionem exhibeamus, instituti nostri ratio non permittit. Sufficiat, recensuisse usus eorum bene multos & magnos. Præclara harum rerum scientia se imbatum esse, ostendit Inventor, id quod ipsissimum fuit Academiae judicium. 7) Clavicymbalum, malleolis instructum, autore *Maria*. Malleoli substituuntur loco plectrorum subsultantium, & pennarum, spicibus chordas tangentium. Credit Autor, sonos hac ratione reddi suaviores, & magis temperari posse, ita, ut chordæ modo fortius, modo lenius, tangi queant. Ipsa quoque Academia, ingeniosam esse hanc constructionem, judicavit. Ex hoc deinceps fundamento 8), 9), & 10), di-

10), diversas exhibet pro adhibendis hisce malleolis methodos, unam altera meliorem. Ostendit præcipue, quomodo in uno eodemque Clavicymbalo plectra & malleoli simul applicari queant. 11) Organon pneumaticum, tot follibus instructum, quot clavibus, (quod vix ad praxin deduci posse arbitramur,) autore eodem. 12) Horologium portatile, mari usurpandum, inventum a *Sully*, Anglo, quod novæ constructionis & valde ingeniosum Academia prædicavit. Est autem horologium hujus formæ cylindricæ, cujus diameter est 3 digitorum & æqualis profunditatis. Differt ab aliis ejusdem generis horologiis in eo præsertim, quod axis pinnatus alia ratione constructus sit, & librationes suas aliter, ac vulgo fieri solet, conficiat. Loco duarum pinnularum in axe, qui unum, plus minus, digitum longus est, adhibentur duo frustula cylindrica & chalybea, quorum diameter est 3 linearum, & quæ axi, vel arbori, oblique & situ subcontrario applicantur, ac a rota libratoria (quam ita appellare liceat,) 15 vel 20 dentium alternative excipiuntur. In *Fig. 3* O est libramentum, (*Balancier*,) OMP axis, M & R frustula cylindrica, ipsi applicata, N rota libratoria. Ceterum, ne motu navis horologium turbetur, suspendendum erit ea prorsus ratione, qua suspendi consueverunt pyxides magneticæ. 13) Ejusdem methodus evitandi frictiones in Horologiorum axibus pinnatis. Scilicet quælibet axis pinnati extremitas includitur inter quatuor cylindrulos, probe fabrefactos, ac adamanti, vel alii cuidam durissimo politissimoque lapidi, insistere debet. Eadem quoque ratione axis rotæ libratoris includitur. Hac methodo frictiones multum minuuntur, & quod ex iis adhuc restat, ad æqualitatem perducitur, ut nihil amplius motum horologii turbet. 14) Rheda pro vedariis, (*Chaise de Poste*,) subversioni haud obnoxia, proposita a *Godofredo*, quæ multum affinitatis habet cum Rheda *Cassini*, cujus jamjam mentionem fecimus. 15) Nova Salarum constructio, satis ingeniosa, & ab eodem Autore proposita, & executioni jam A. 1699 data. Inservit in iis præcipue locis, ubi adhibendæ sunt scalæ occultæ, quas appellant *Escaliers des robes*. Quoniam Scalæ hujus gradus separatione aliqua a se

disting-

TAB. II
Fig. 3.

distincti sunt, ut duos quasi ordines efficiant, & alternative conscendendi sunt, hinc vocatur *Escalier de Répétition*. 16) & 17) Machinæ frumentis ventilandis aptæ, propositæ a Barone *de Knopperf*. Prima prorsus convenit cum ea, quam exhibuit *Agricola de re Metallica* eo fine, ut laboratoribus in metallifodinis novus aer ejus ope affluere possit. Ejus autem applicatio ad frumenti ventilationem utilis visa fuit. Secunda ex priori, sed perfectius, constructa est, & executioni in quibusdam Flandriæ locis data. Anno 1717: 1) alia adhuc Rheda, subversioni haud subjecta, a *Camo* exhibita. Narratur in *Historia Academiæ* ad hunc Annum, eam ab Autore executioni datam fuisse, & coram Academia ambulasse. Lectica suspenditur ex sui medio, eo fine, ut onus puncto suspensionis semper inferius evadat. Rotæ anteriores eandem, ac posteriores, diametrum habent, qua ratione efficitur, ut temo quoque magis elevatus esse debeat, adeoque equi terræ parallele trahant, &c. Nihilo minus subest adhuc quibusdam difficultatibus, quæ in magnis præcipue acclivitatibus sese prodituræ forent, nisi ex ferro construantur, quæ alias ex ligno fieri solent, adeoque Rheda nimii sit ponderis, & valde sumtuosa. 2) Instrumentum Geometricum, cujus ope angulorum gradus una cum minutis & secundis exacte in quolibet plano capere licet, & in chartam transferre, autore *Du Val*, Presbytero. Usus itaque ejus idem est, qui Graphometri, vel Semicirculi. Judicat Cl. Editor, operationes ichnographicas hoc instrumento sat accurate perfici posse, modo non sint nimis magnæ, quoniam dioptræ Telescopici ii difficulter applicari possunt. 3) Culcita, inventa a *de la Chaumette*, quæ cum primis in Nosocomiis utiliter adhiberi potest. 4) Modus naves a naufragio præservandi, sub pontibus transeuntes, propositus a *Figuerio*, occasione pontis, quem vocant, S. Spiritus, super Rhodanum fluvium facti, utpote cujus rapiditas quamplurimas naves dicto ponti allidit, & sic in naufragium conjicit. Methodus in eo consistit, ut Pontium pilæ; per quas navium frequentissimus est transitus, ex illa, quæ fluminis cursui objecta est, parte textura aliqua circumdentur, quæ ad culcitæ fere formam acce-

accedit, id quod Galli vocant *matelaffé*. Culcitæ hæc ultra fluvium prominent, & catenis annectuntur, quæ in superiori pilæ parte trochleis circumducuntur, contrapondis que instruuntur, ita, ut textura probe tensa maneat, & nunc elevari, nunc demitti, pro ratione incrementi vel decrementi fluvii, possit. Navis igitur, quæ alias in pilam impingeret, texturæ huic sine detrimento impingit, eoque in directionem torrentis reducitur. Cf. Editor aliquas contra hanc methodum objectiones formavit, de quibus, nisi fiant experimenta, dicere hæud licet, an sint solidæ, an fecus. Ipsa enim methodus, si executioni daretur, variationes forte subire deberet, quæ non, nisi experientia magistra, addisci possunt. 5) Rota elevandæ aquæ idonea, exhibita a *Jouco*. Scilicet radius rotæ a torrente circumactæ adhibentur cistulæ, parallelepipedo formam habentes. Quilibet cistula duobus foraminibus, per quæ aqua in receptaculum effluit, instructa est; quæ ut aperiantur, rursusque claudantur, ingeniosa satis ratione efficere docuit Autor. Foramina scilicet in iis parallelepipedo planis sunt, quæ sunt muris rotam sustentibus parallela. Super eo plano canali inseritur asserculus vel regula, huc illuc facile trudenda, & brachio recurvo affixa. Muro infigitur horizontaliter in fundo torrentis virgula lignea, vel ferrea, ut & in receptaculo, quod super muro extruendum est. Quando cistula aqua plena attollitur, brachiolum recurvum virgulæ receptaculo infixæ occurret, & sic regula, quæ duo foramina obtexit, protrudetur, ut foramina aperiantur, & aqua effundatur. Foraminibus sic reclusis, cistula ex altera parte in torrentem descendet, & postquam aqua repleta fuerit, alteri virgulæ, quæ muro inserta est, sensu priori contrario occurret, & sic regula foraminibus rursus inducetur, donec iterum ad virgulam receptaculi pervenerit. 6) Alia adhuc rota, eidem scopo inserviens, & ab eodem Autore exhibita. Postquam scilicet ei objectum esset, rotam priorem iis in torrentibus, qui magnam arenæ limique copiam secum vehunt, huic defectui fore obnoxiam, ut asserculi vel regulæ motus facile sufflaminari, imo ea diffringi, queat; illum corrigere alia constructione conatus

fuit. Situlas scilicet non amplius radiis rotæ affigit Autor, sed in fronte peripheriæ ex ansis suis suspendit. Et, quoniam ansæ sitularum per cavitatem cylindri alicujus ferrei transeunt, qui in extremitate virgæ ferreæ, peripheriæ rotæ infixæ, & situlam sustentis, collocatus est, liberrime in eo movebuntur, & sic situlæ in situ semper verticali constitutæ erunt, & aqua plenissima ad receptaculum pervenient, non procul a summitate rotæ positum; in illud deinceps impingent paulo infra centrum suum gravitatis, ut facilius inclinentur, & aquas effundant. Hæc rotæ constructio priori multum præferenda est.

7) Differentes methodi strætæ vel pavimenta viarum bona & commoda efficiendi, propositæ a *le Large*, cujus integram Schediasma, utilibus utpote cogitatis referuntur, hic exhibetur. Loquitur Autor primo de incommodis, quibus ordinaria viarum pavimenta premuntur, ex quibus id præcipuum est, quod rotæ currum nimios ipsis sulcos imprimunt juxta commissuras lapidum. Credit quoque, latitudinem absidum rotæ pro talibus pavimentis nimis esse exiguum, utpote quæ non est nisi $2\frac{1}{2}$ digitorum, suadetque 1), ut fiat quatuor digitorum, imo quinque vel sex, super pavimento veteri & nimis jam sulcato. 2) Suadet tale pavementum efficere, ut commissuræ lapidum in longam (quibus scilicet integra lapidum series alteri jungitur,) collocentur sub via rotæ, sive, quod idem est, parallele eum directione rotæ, sed probe, quoad ejus fieri potest, jungantur, & ab uno ad alterum spatium 5 pedum 8 digitorum, quæ est latitudo currus, relinquatur. 3) Potest quoque pavementum simplex & duplicatum alternis vicibus adhiberi. 4) Si pavementum duplicatum solum adhibetur, tanta spissitudine opus non erit, sed 4 vel 5 digiti sufficient; imo nec sabulo opus videtur, ita, ut conservatio talis pavimenti dimidiis fere sumptibus fieri queat. 5) Possunt commissuræ lapidum oblique locari, qua ratione illis nulli omnino sulci a rotis imprimi poterunt. 6) Quando pavementum ex silicibus sternitur, viæ rotarum ita formari possunt, ut sine ulla aurigæ opera rota semper in medio maneat, duos scilicet silicium ordines ad se invicem inclinando. Rotæ currum brevi tempore omnes silicium in-

quali-

qualitates ita deterent, ut via perfecte plana & pæne polita evadat. 7) Idem modus adhiberi potest sic, ut rotarum solummodo viz formentur, interque eas spatium silicibus vacuum pro caballis relinquatur. Deinceps Autor examinat obstacula, ex succussibus curruum oriunda, ac tabellam obstaculorum exhibet, quæ ex succussibus in altitudinibus unius lineæ usque ad 9 digitos 8 lineas oriuntur, supponendo, diametrum rotarum esse $5\frac{1}{2}$ pedum, & quomodo in suis pavimentis evitentur, monstrat. Adjicit annotationes utiles, quæ ad vecturas generatim spectant, quibusque subjungit alias de vi equorum trahentium, ac de viis montosis. Ultimo denique loco ad duas objectiones respondet, quæ contra hanc viarum emendationem fieri possent. 8) Machina, quæ inservire possit aquæ marinæ a salsetine purgandæ, inventa a *Gauthierio*. Cubus ligneus excavatus est, in quo tympanum est ope manubrii veriatile, cui acerra cum igne includitur. Aqua marina ope canaliculi in fundum cubi intrare potest. Super cubo collocantur quinque quasi capitella intus cava, & in canalem communem desinentia, qui epistomio instruitur. Quando tympanum calefactum versatur, aqua marina, superficiæ ejus adhærens, in vapores resolvetur, qui sursum ascendent, & in capitellorum cavitatibus colligentur, ac in canaliculum communem rursus decident. Verum est, quamplurimas hac operatione particulas salinas ab aqua separari; sed non absque ratione dubitatur, an eo usque omnes expellantur, ut aqua dulcis plane & potabilis evadat. 9) Pendulum, tempus verum monstrans, una cum loco & declinatione solis, inventum a *Juliano Regio*. Fundamentum & constructionem ejus, quæ sane ingeniosa est, copiosius explicat & demonstrat *Cel. de la Hire* in *Commentar. Acad. Scient. ad h. A. pag. 306 - 317 edit. Batav.* Breviter autem huc redit fundamentum constructionis: Supponitur ellipsis, quæ per centrum Solis transit, cujusque semiaxis major est distantia centri Solis a centro terræ, & semiaxis conjugatus axis Telluris. Consideratur deinceps hæc ellipsis tanquam meridianus circa axem Telluris mobilis, & a continuo Solis motu abreptus. Exinde deducitur, punctum hujus meridiani ficti,

quod in plano circuli polaris tetrestri jacet, indicis locum subire posse, qui tempus verum super polari hoc circulo ostensus sit. Hos itaque motus sua horologii constructione imitari conatus est Autor; quam, cum ex *Hircana* descriptione satis colligere licet, transferre huc nolumus. 10) Machina pro elevandis aquis, autore *Martenotio*. Ceterum inter inventa hujus Anni imprimis quoque numeranda est rota, elevandis aquis idonea, inventa a Cel. *Fayo*, quam Cl. Editor hic exhibere supervacuum judicavit, cum integro Schediafmate describatur in *Commentar. A. S. R. ad. b. A. pag. 76. seq. edit. Bat.* Præcipua ejus novitas & præstantia consistit in applicatione curvæ, quæ ex evolutione circuli describitur. Jam autem Petropolim transferri eam curavit *Petrus I.*, Russorum Imperator, postquam ejus utilitatem satis perspexisset. Anno 1718: 1) Ponto, inserviens portibus maritimis curandis, i. e. a sordibus purgandis, propositus a *de la Balme*. Quo prærogativæ novi hujus Pontonis eo melius innotescant, Cl. Editor delineationem descriptionemque illius adjunxit, quo in portu Brestiensi, Toloniensi, &c. utuntur. In Machina ordinaria duabus rotis ab hominibus calcandis opus est, quarum una vasis, quo sordes exhauriuntur, elevando, altera eidem iterum ad fundum portus deprimendo, inservit. Nova Machina non nisi unica rota instruitur, cujus diameter est 24 pedum: quælibet axis ejus extremitas rotulam dentatam habet, quæ virgam, super duabus trabibus horizontalibus (quibus tota quoque rota incumbit,) positam, dentatamque, prout in fuculis ordinariis adhibetur, impellit, cuique annectitur catena, vas, quo sordes exhauriuntur, trahens. Descensus vasis temperatur contrapondio, alteram virgæ dentatæ extremitatem trahente. Altera igitur rota in hac Machina penitus suppressa est: sed ob tenacitatem fundorum, & pondus vasis repleti, fuculis a frictionibus metuendum esse, Cl. Editori videtur. Ceterum multæ ejus prærogativæ præ ordinaria sunt, quia cum primis minore virium & temporis dispendio effectus suos præstat. 2) Alia, eadem scopo inserviens, Machina, cujus exemplar in theatro Machinarum Academico, quod in Observatorio Regio est, as-

ser-

servatur. Non est nova, cum ante illarum, quibus hodie utuntur, inventionem jam in usu fuerit; sed, ob affinitatem, vel potius identitatem, effectus, Cl. Editor eam hic inferendam esse judicavit. Hodie vero negligitur ob nimiam compositionem, motuumque difficultatem & asperiem; vix itaque opus est, ut plura de illa dicamus. 3) usque ad 11) Inventa varii generis, armis pyrotechnicis applicanda, & proposita a *Descampio*, quorum nonnulla executioni data fuerunt cum successu. 12) *Vergierii* Machina, inserviens palis in aqua figendis, quam haud esse novam, ait Cl. Editor, utpote quæ parum differat ab alia ejus generis Machina, in *Jac. Bessonii* Theatro Instrumentorum Mathematicorum & Mechanicorum (*Lugd. 1579 fol.*) pag. 23 proposita. 13) *Marchandii* Fons artificialis, cujus constructio ingeniosa quidem est, sed haud nova, & pluribus in locis executioni data. 14) Machina, oneribus attrahendis idonea, exhibitæ ab *Alixio*. Funis, onus trahens, axi verticali circumducitur, in cujus summitate horizontaliter posita est rota libratoria, eum prorsus in modum dentata, ut rotæ horologiorum libratoriæ: & hanc impellit cylindrus pin-natus, sere ut in horologiis. Ex duabus cylindri hujus extremitatibus vectes dependent, quibus vires applicantur, quæ oscil-lando, perinde ac horologiorum pendula, onus attrahent. Magnos hæc Machina præstare potest effectus, sed paulo lentius. Anno 1719: 1) Currus, constructionis novæ, quem ejus inventor, *le Large*, vocat *Chariot brist*, & cujus plurimæ possunt esse præ ordinariis commoditates, e. g. quod nec frictionibus, nec subversioni, adeo obnoxius sit, &c. 2) Ejusdem Currus, eadem fere ratione, mutatis mutandis, constructus. 3) *Pour-chesii* Horologium pro metiendo navium itinere, quod ex rotis sex, & quinque tympanis, componitur. Motus ejus fit ope catenæ sine fine, situlis instructæ, & vestigiis navis expositæ. Sustinetur catena a tribus trochleis, lateri navis ita insertis, ut in formam triangularem dispositæ sint. Quando Machina hæc navi probe applicatur, nauclerus quovis momento longitudinem itineris sui cognoscere poterit. Autor quoque hanc in rem tabulas promisit, quarum usus foret expeditus. Me-

tuunt autem Academici præcipue ab irregularitatibus catenæ, & iis in navigationibus utilem esse Machinam, pronuntiant, quæ vel prorsus tranquillæ sunt, vel ubi venti constantes spirant. 4) Rheda, subversioni haud obnoxia, inventa a *du Tanney de Gourney*, cujus adhuc quædam sunt incommoda. Et sic quidem *Tomum tertium* ea, qua licuit, brevitate absolvimus, ad *quartum Mense* proximo accessuri.

PENSÉES CRITIQUES SUR LES MATHE-
matiques, &c.

h. e.

COGITATIONES CRITICÆ IN DISCIPLINAS Mathematicas: ubi varia afferuntur præjudicia, ad ostendendum, neque plane certas esse illas scientias, neque multum contulisse ad perficiendas bonas artes.

Parisiis, apud Gabrielem Valleyre, filium, 1733, 8.
Alph. 1 plag. 10.

Libellum, qui tardius ad manus nostras pervenit, omittendum tamen non putamus, ne id studio partium fecisse videamur. Enarrabimus simpliciter præcipua capita, integram judicandi potestatem legentibus relicturi. Autor, cui nomen est *Cartaud*, in scientiis Mathematicis, ut ipse profitetur, mediocriter versatus, ceterum nimis harum scientiarum elogiis offensus, nec principiis earum satis fidens, ut Mathematicos excitaret ad sua principia magis percolenda, operæ pretium se facturum ratus est, si præjudicia quædam contra eos colligeret, præsentique Opusculo pro virili persequeretur. Unum horum præjudiciorum ita se habet: Mathematicis, antequam certi aliquid demonstrare possint, cum Scepticis & Epicuræis decertandum, difficultatesque metaphysicas de natura Dei, mentis, perceptionum, corporum, atomorum, infiniti, expediendas esse. Alterum est præjudicium autoritatis: ubi varia afferuntur loca, ex utroque *Pico Mirandulano*; *Jos. Scaligero*;
P. Ba-

*P. Batio, Huotio, Carsefo, Agrippa, Gassendo, Clerico, Pasca-
lio, Mereo*, quæ loca infallibili veritati principiorum conclu-
sionumque mathematicarum minus favere videntur. Tertio
præjudicio, quod prioribus affine est, autoritate potissimum
Fontenellii, de Malezieu, & P. Lamy, quam profundas habe-
ant & incomprehensibiles abyssos scientiæ Mathematicæ, in
iis, quæ ad infinitum & ad incommensurabilia spectant, incul-
catur. Quarto, de dissensu magnorum Mathematicorum, ex-
emplo *Rollet & Abbatis Galois*, qui *Leibnitii* novam methodum
improbarunt, & *P. Casteli*, qui contra *Fontenellii* Geometriam
infiniti quædam opposuit, testimonio *Thom. Hobbesii*, cum en-
comio Critices, disseritur. Quinto, objectum Matheleos consi-
deratur, ostenditurque, nullas nos habere notiones satis fir-
mas, neque de magnitudine in genere, quæ plane nulla sit, ne-
que de materia, neque de numero, neque de tempore & ino-
tu. Sexto, paradoxa quædam geometrica promuntur, ex sy-
stematè indivisibilium desumpta, quale hoc est: a quovis pun-
cto A ad quamvis rectam BC plures, quam una, duci perpendi-
culares possunt: incidat enim perpendicularis AD in elemen-
tum D ipsius rectæ BC, & sit elementum O elemento D con-
tignum, erit etiam recta AO rectæ AD contigua & parallela,
ideoque perpendicularis. Septimo denique & ultimo præju-
dicio, hoc contendit Autor, Mathesin, præcipue sublimiorem,
parum aut nihil ad inveniendas & perficiendas artes contulisse.
Præmisit septem his præjudiciis sermone aliquem prælimi-
narem, quatuor distinctum Capitibus: quorum uno de Geo-
metria dicit, quæ paulo post repetit: altero de Idololatria pa-
ganorum in molliorem partem, multa excusans, & commo-
dius explicans, cultumque idolorum cum cultu Sanctorum in
sua Ecclesia haud gravate componens, disputat: tertio de A-
strologia; quarto de Magia, verba facit. Influxum siderum
non penitus inficiatur, eumque ex parte cum vi magnetica
congruere censet, ita, ut, exempli causa, in sympathia exhalationes
astrales ex corde hominis in cor alterius facile penetra-
re, in antipathia repelli, imo vero in corde quovis duos esse
polos, & homines inter se amantes, dum se mutuo assidue re-
spi-

spiciant; polos amicos sibi invicem obvertere, augeretur. Præterea etiam in ipso Opere varia occurrunt, quæ non facile in eo quæras. De Geometria elementari & vulgaribus Matheseos disciplinis interdum satis benigne judicatur: in sublimiorem vero Mathesin inclementior Autor est. Adjiciemus extremo loco elogium Mathematicorum, ne quid notatu dignum præteruisse videamur. Non est mirandum, inquit, Geometris pro idolo esse suam Mathesin, sensusque expertes videri, qui eam audeant infirmare: cum enim omnis eorum vis imaginandi occupata sit lineis, planis, solidis, directionibus, motibus, curvis, haud sane idonei videntur, qui ad difficiliore disquisitiones purioris Criticæ descendant: ratiocinia abstracta sublimium speculationum humores melancholicos & lymphaticos ita in iis excitant, ut, cum semel irritati fuerint, non facile veniam ab iis sperare possit, qui res eorum impugnare contenderit. Hæc ille.

JO. SIMONIS ARCANI FORMARUM NOMINUM Hebrææ Linguae Pars altera, de Nominibus autis. Accedunt 1) Appendix de Participiis Benomin nominaliter usurpatis, nominibus animalium, peregrinis & compositis; 2) Exercitatio Philologica, qua usus significationis formalis in enucleandis vocibus difficultioribus demonstratur; 3) Indices necessarii in utramque Partem.

Halæ Magdeburgicæ, impensis Orphanotrophi, 1735. 4.
Alph. 2 plag. 8.

Summa cum voluptate excipimus *Partem* hanc alteram, in *Actis* Anni 1735 *Mens. Dec. pag. 583 seq.* in eam igniculis desiderii jam accensi. In hac ipsa *Parte altera* Autor Clarissimus, ut nominum Hebraicorum significationem formalem, quam *priori* in *Parte* ex Punctis ipsis eruerat, ex literis servilibus, seu heemanticis, excuteret, dedit operam. Multa hic offendimus, si non paradoxa, nova certe, ac prorsus
fin-

prorsus singularia. Literæ ille heemanticæ huc usque plurimis otiosæ fuerunt visæ, vel eandem usum ac significatio ad minimum existit ignota. Quantopere in eo fuerit erratum, fide hic edocemur oculata. Nec minus plerique crediderunt ad hanc usque nostram ætatem, Hebræis vel nulla, vel saltem paucissima, esse *composita* appellativa. Enimvero Appendix, hic subiuncta, integrum lectori de Compositis Caput serraginemque eorum, exhibet satis diffusam. Eadem Appendix præterea sinit participia Benoniim nominaliter usurpata, ac nomina animalium, quæ significationem, reliquis nominibus communem, respuunt: eo quidem fine, ut singula Codicis Hebræici nomina appellativa hic in unum congesta habeamus, quorum nonnulla, insuper, quæ in ipsa tractatione fuerant prætermittenda, in Indice Hebræico, admodum copioso & accurato, Autor Cl. supplevit. Ita in Indice vocem **גִּילְגִּיל**, *Psalm. CXXXIX, 16*, obviam, exponit per *glomum*, massamque rudem, quacum ibi conferatur embryo, utero matris adhuc involutus, **גִּלְגִּל**, *convolvendo, involvendo*. Porro vocem **מִרְוֵן** exponit per *mutilatum*, sinum, siquidem Arabes consentiunt. Item vox **כַּס** *Exod. XVII, 16*, ei est *obronus*, a radice **כָּסַח**, *texis*: **עַקְב**, *impresso calcanei*, seu vestigium, ex **עָקַב**, *calcaneo*: **שִׁירִירָת**, *pravitas*. Denique Autor coronidis loco subiecit *Exercitationem philologicam*, ad usum illum in enucleandis vocibus difficilioribus demonstrandum, aliquot ante annos loco speciminis conscriptam, nunc vero nova facie indutam. Reliquos usus, ibidem commemoratos, alii Commentationi Autor reservat, qua eos ipsos declarabit uberius, & cujus proxime videndæ desiderio tenemur. Exercitatio illa philologica enodat tres voces vexatissimas, **דִּרְדָר**, **דִּרְדָרִים**, & **דִּרְדָרִים**. Quantum ad vocem attinet primam, illam Autor de-

ducit ex radice inusitata **דָרָר**, alias **דָרָר**, Arabico **وَدَّ**, *dilexit*, & ex forma geminata **דָרָרָר**, quæ objectum actionis iteratæ & continuæ, h. e. iterum iterumque repetitæ, vel objectum ipsum iteratum & continuum, denotat. Quare significat vox **דָרָרָר** vi originis formæque suæ *objectum actionis*,
S idque

idque iteratum, continuum, varium, & copiosum, hoc est, flores vel fructus dilectos & grator, conjunctim & copiose crescentes. Unde vox pluralis פריהם denotabit plures ejusmodi fasciculos, seu plures congeries florum vel fructuum, in eadem arbuscula pendentes. His adde, quod 1) Dudaïm habent flores, vere ineunte effulgentes; *Cant. VII, 14*; 2) habent fructum, tempore mellis triticæ maturescenstem, *Genes. XXX, 14*; 3) habent flores & fructus suavissimos, ita, ut a diligendo queant jure dici; 4) fructus rarior est, ideoque perquam expectatus. Quæ singula duntaxat ficui Indicæ, Orientalibus *Maus* dictæ, imprimis conveniunt. Hæc enim est fructus præcellentissimus, sapore delicatus, gratusque palato, ac, teste *Plinio*, succi dulcedine admirabilis: in Syria rarior, nec ubique obvius, siquidem clima exigit calidius: præditus floribus odorem spirantibus admodum & suavem & salubrem, rosæ similem: maturescens mense Junio: ex cujus fastigio plantæ velut thyrsus quidam florum nascitur, in morem pinei strobili congestorum, ex cujus malleolis nodisque ficus prodeunt. Eadem sententia jam arrisit *Jobo Ludolfo Gussotius* quidem & *Caspar Neumannus* dubitarunt, an *Ludolfi* opinio stare possit talo firmiore. Dubia quoque obmovit *Hillernus* in *Hierophyt. pag. 266*, quæ ab Autore Cl. remouentur. Pergit deinde ad animal, quod vocatur פריהם *Prov. XXX, 31*, ac cum *Jobo Ludolfo* nidem zecoram, animal Autoribus sub specie onagri notum, interque quadrupedia totius orbis omnium longe pulcherrimum. Originationem repetit ex פריהם, פריהם, פריהם, *cinxit*. Unde פריהם notat multis variisque cingulis cinctum. *Tellez Hist. Æthiop. Lib. I Cap. 14* distincte de hac bestia: *Lumbos ambit circulus coloris nigri, in morem cinguli, quem utrinque plures sequuntur, pro corporis portione modo latiores, modo arctiores, tam nigri, quam cineracei, coloris nitidissimi, tanta elegantiâ atque ordine, ut cujuslibet etiam egregii pictoris artem superare videantur*. Tandem Autor vocem פריהם cum *Conrado Mel de corio preparato & tincto, Ezech. XVI, 10*, exponit, tum quod inde facti fuerint calcei, tum quod vox Æthiopica פריהם denotet actum *fricandi, consfricandi,*

atq;

sterendi, conserendi. Vocat quoque in subsidia Arabum & Per-
 farum vocem **شعبيان** *seebian*, i. e. *corium ex pelle caprina* Pag. 329.
preparatum, sive Cordubense, Corduanum. Pelles, quæ vocantur
מחמיר, interpretatur ipse per *rubefactas, easque depila-*
tas, & arte coriaria preparatas. In subsidium arcessit Ara-
 bem interpretem, qui transtulit **أودوم**, i. e. *corium odoratum,*
 quod ex Arabia Felice apportatur, & ex quo Arabes coria-
 riuna vocant **أولم**. Alexandrini interpretes transtulerunt *δὲ*
μαρτα νεοσφοδαίνομύλας, pelles rubia tinctas. Rubiam tingen-
 dis coriis esse necessariam, autor est *Plinius Lib. XIX Cap. 3,*
Lib. XXIV Cap. II. Specimine hoc delibato, retrocedimus ad
 nomina, ab initio aucta per **ו**, cujus literæ significatio
 in nominibus locorum & instrumentorum non aliam ac
 præfixi **ו** Autor Cl. esse contendit, ita tamen, ut id discer-
 nendum sit a **ו** præfixo, & **ו** præformante Participia. Di-
 stribuit deinde nomina in classes, & quidem in ea, quæ desi-
 gnant 1) locum actionis vel passionis, 2) possessionem qua-
 litatis, 3) locum, in quem, vel ad quem, vel per quem, uti
מחמיר *fossa, per quam aqua fluit, ex Arabico* **מטר**, *fluxit*
aqua, 4) instrumentum, cujus interventu peragitur actio, 5)
 tempus, in quo aliquid fit, e. g. **מיער**, *tempus indictum,*
משחר, *tempus aurora,* diluculum, 6) occupationem in ope-
 rando & laborando, 7) occupationem circa motum & quie-
 tem. Præformativa **ו** ex **ו** conjugationis Hitpaël arcessi-
 tur, ac præcipue actionem intransitivam designat, nonnun-
 quam actionem mutuam. Dabimus exempla. Vox **מקור** 523 seq.
 est ex **ק**; *flo, funiculo,* ac denotat extensionem sui ac dire-
 ctionem erga aliquid, tam in funiculo ipso, quam in animo
 erga bonum cognitum, necdum præsens, impetrabile tamen
 & verosimile, exporrecto & prominente. Hac ratione uter-
 que significatus ad communem & generalem reducitur notio-
 nem; qui solet esse character genuinæ inventæ significationis
 in vocibus, quibus complures inhærent significatus. Ita
משחר *mutuam notat sui suarumque opum compositionem,*
 S a ex

447.

472 seq.

491 seq.

523 seq.

534.

- Pag. 536. ex *ἄνω*, *πενήδε*, hoc est, *κατανοήσιμ*, *σοφίας* initio-
 nem. Præterea præformativæ literæ *ἄ* continuitatem & inde-
 finentem durationem exprimit, qualis in verbo Græcorum
 medio latet. Cum classe nominum, ab initio per *ἄ* auctorum,
 544. convenire respectu significatus propemodum aucta per *ἄ* & *ἄ*,
 Autor Cl. pronuntiat. Vocula *ἄνω* Dei propria, *Exod. III,*
14. vi formæ designat hoc pacto æternum, qui existentiam
 549. *ἄνω* in continuat. *ἄνω* notat illud, quod pertinaciter persistit
 & perennat. Aucta nomina quædam, ab initio per *ἄ*, *ἄ*, &
ἄ aucta, jubet æstimari ex conjugatione, ex qua descendunt.
 558. Eadem ratione idem nomina a fine aucta per *ἄ*, *ἄ*, & *ἄ*, per-
 562 seq. censet. Appendix subjecta de Participiis Benignè nominali-
 ter usurpatis, de nominibus animalium, & de peregrinis com-
 politisque, agit. In ea occurrunt varia, eaque latè egregia, pas-
 sim delibata, quibus successu temporis aliqua possunt adjungi.
 Gratulamur Autori Cl. promissum generose & in tempore
 præstitum, comprecantes ei in posterum quoque vegetas & ala-
 cres corporis animique vires.

CAROLI FRIDERICI KRUMBHOLZII, V.
D. M. Weid. Varisc. Operarum subserviarum, sive A-
nimadversionum sacrarum in loca quedam Novi Fœde-
ris selecta Libellus primus. Accedit Dissertatiuncula ad
1 Reg. XVII com. 11 seq. qua, Eliæ quondam non sine
miraculo cibos ministrasse corcos, adversus celeberrimi
nominis Virum, CHRISTOPH. AUGUST.
HEUMANNUM, defenditur.

Norimbergæ, apud Jo. Christoph. Gopnerum, 1736. 8.
 Plag. 18.

Non male agunt Viri sacris officiis adnoti, qui horas a fan-
 ctioribus negotiis, si quas habent, vacuas explanationi di-
 vine Scripturæ tribuunt, collectasque Animadversiones suas
 cum literata communicant civitate. Successivis ejusmodi horis
 multa debemus *καταγγεῖλαι*, quæ in doctorum virorum manibus
 hodieque versantur. Horum numerum nunc Operæ augent
 luc-

MENSIS MARTII A. MDCCXXXVII. 147

successiva, quae nominatim designavimus, jamque breviter, mo-
 ras nostrae, sumus indicaturi. *Duodecim* sunt Animadversio-
 nes, quae in hoc apparent libro, si ab ea, quae separatim adje-
 cta reperitur, discesseris. *Prima*, Viro Cl. Georg. Lud. Oede-
 ro opposita, antiquam coherentiam vocum εως εν τοπω α-
 γιω, ad *Matth. XXIV. 15*, tuetur, sic, ut participium hoc ad
 το βδελυγμα τας ιερουσαλας referendum sit. Haec quidem,
 Bibliothecae Bremensium jam antehac inserta, auctior hic sistitur.
Altera de sale terra, nec non de sensu vocis μωρανθη, ad
Matth. V. 13, inscripta est. Cl. Autor *salis* nomine vulgarem
 intelligit, eibus condiendis destinatum, verbaque, εων δε το α-
 λας μωρανθη, si sal insulsus fuerit factus, vertit, duce ac in-
 terprete *Marc. IX. 50*. *Tertia*, *Miscellaneis* olim *Lipsiensibus*
 jamjam inserta, de virtute *Servatoris mirifica in urbe Naza-*
reth cessante, ad *Marc. VI. 5*, agit, & verba, εν ηδυνωτο ποιη-
 σου, idem, quod εν εποησε, significare, cum *Dan. Heinsio*, a-
 liisque, coll. *Matth. XIII. 58*, contendit. *Quarta απιστιαν*
Judaeorum a Christo reprobatam, ad *Jo. IV. 48*, exponit,
 hancque verborum sacrorum adsciscit sententiam: εων μη ση-
 μεια και τερατα ιδητε, ε μη πισυσητε, (οτι δυναται, σημεια
 και τερατα ποιησαι.) nisi signa atque prodigia videritis, (li-
 gna me ac prodigia in aegrotis, etiam absentem, edere posse,)
 non estis credituri. *Quinta de legis perito, Christum malo*
animo pertentante, ad *Matth. XXII. 35. 36*, disserit. *Sexta*,
in qua ira, cui locum dare debemus, ad *Rom. XII. 19*, explo-
 ratur, de ira ac ultione Dei iustissima locum accipit sanctissi-
 mum. *Septima de Servatore sustibus caso*, ad *Matth. XXVI.*
67, ita commentatur, ut voces, οι δε εγχοπιουσαν, quidam vero
 baculis quoque seu sustibus cum percutiebant, praesentibus
Theod. Beza, Erasmo Schmidio, aliisque, convertuntur. *Octa-*
va, vim ac potestatem vocis εινη, ad *Matth. V. 22*, evolvens,
 hunc *Servatoris sensum esse jubet: quisquis ira in fratrem*
suum exardet εινη, non repugnanter, seu indulgenter, h. e.
 ita, ut primis animi ad iram accensi motibus non ratione re-
 sistat atque repugnet, sed iis potius cedat & obsequatur; di-
 gnus est ille, qui tanquam homicida iudicio sistatur. Nos
 quidem, ut vere dicamus, veremur, ut haec vera sit expositio,

Pag. 1.

40.

55.

73.

91.

97.

109.

123.

ab ingeniosa & incerta vocis εἰκῆ notatione ducta. Hæc nimirum a verbo εἶπω, cedo, non repugno, derivatur; ut *Homerus* θυμῷ ἐξέσσα, *animo suo cedens, sive obsequens*, & ὕβρις ἐξάντες, *audacia indulgentes*, dixit. Istum quidem verbi usum nemo paulo intelligentior in dubium vocabit, quippe quem & *Thucydides*, *Isocrates*, aliique castiores Græciæ scriptores, firmant. Hoc vero fictum ex ingenio & excogitatum est, voculam sacram εἰκῆ verbo illi, & huic quidem separatæ ejusdem potestati, qua *cedere, non repugnare*, designat, suos natales debere. Est illa potius ex earum numero vocum una, quæ ex alia originem non ducunt, verum unde aliæ potius derivantur. Ab εἰκῆ enim εἰκαῖος, εἰκαισύνη, εἰκαιότης, aliæque nascuntur vocabula; ut illi docent, qui Græcas voces in separatis exposuerunt libris. Sed veram ac genuinam particulæ notionem Vir doctus non accurate putavit. Vocula εἰκῆ non significat *temere*, hoc est, *sine causa*. Verum sententia totius locutionis, ἐργίζεσθαι τινι εἰκῆ, hæc est, *ira in aliquem exardescere temeraria quadam & inconsulta ratione, importune insolenterque, verbis ac gestibus effervescentibus, ob levio-rem forsitan causam*. Is sane in Græcis melioris notæ libris perpetuus est voculæ usus. Testem hanc in rem citamus phrasin *Isocrateam*, illuc egregie pertinentem, τοῖς εἰκῆ καὶ φορτικῶς καὶ χυδῶν, ὃ, τι ἂν ἐπέλθῃ, λέγουσιν, *qui temerario impetu, importune, & citra delectum, quicquid in buccam venerit, effutiunt*. Sed mittimus hæc, ad nonam perrecturi Animadversionem: Hæc notionem verbi διχοτομεῖν *Matth. XXIV, 51, Luc. XII, 46*, enucleat, & *synecdochen speciei pro genere* defendit, ut, *dissecare in duas partes*, idem sit, ac *gravissimis aliquem panis afficere*. Conf. *Histor. Susann. v. 55, 59*. Ceterum hæc eadem Observatio in Bibliotheca Bremensi jam locum obtinuit. Decima, quæ consequitur, in *Marc. XV, 11*, conscripta est, ubi hæc longior, eamque ob causam coacta, ellipsis admittitur: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον (κατὰ τὸν Ἰησοῦν, καὶ κραζῶν αὐτὸν ἠτήσαντο παρὰ τῷ Πιλάτῳ,) ἵνα μᾶλλον τὸν Βαράββην ἀπολύσει αὐτοῖς, *Sacerdotum principes concitabant populum (contra Jesum, & maximo iste sublato clamore postulabat a Pilato,) ut Barrabam ipsis dimittere mal-*

Pag. 134.

67.

mallet. At vero quidni sufficiat ellipsis τῆ ἀιτῆσαι post τὸν ὄχλον, quam *Erasm. Schmidius*, & *Ge. Frid. Heupelius*, Viri Græce peritissimi, commendarunt? Sed nulla omnino adsciscenda erit omissio, si verbum ἀνασεῖον rectius, & sicut plenior ejusdem potestas requirit, vertatur, hoc modo: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, Pontifices autem Maximi concitarunt multitudinem ad seditionem ac tumultum. Quoniam vero consilio? ἴνα μᾶλλον τὸν Βαβυλωνίαν ἀπολύσει αὐτοῖς, quò Barrabam potius ipsis dimitteret. Animadversio undecima *Ellipsis in Novo Testamento usum frequentiore* exemplis demonstrat. Sic, exempli gratia, *Matth. V, 22*, ad ἔνοχος τῆ κρίσει verbum παρ᾿ αὐτοῦ, ad εἰς τὴν γένεσιν verbum ἐληθῆναι, *Cap. VII, 6*, post μήποτε ἴδοι scilicet χοῖροι, & post καὶ, ἐκείνοι, scilicet κύνας, *Matth. IX, 24*, *Marc. V, 40*, *Luc. VIII, 53*, post κατεγγέλων αὐτῆ nimirum τὸν λόγον, τὰ ῥήματα, *Matth. X, 23*, post τελέσητε τὸ κηρύσσειν διὰ, suppleri debet. Ut cetera taciti exempla prætereamus. *Duodecima*, eaque ultima, *Observatio Δέκα Animadversionum in loca Novi Fœderis selecta* inscribitur. Spectant nimirum illæ ad *Matth. I, 11, V, 42, VIII, 4, XXI, 42, Marc. IX, 10, XII, 10, 11, Luc. I, 73, II, 52, XV, 7, XXII, 42, 2 Cor. I, 15, 16, coll. 1 Cor. XVI, 5, 6*. Dissertatiuncula subjuncta, ad *1 Reg. XVII, 4 – 7*, *Cel. Heumanno* adversa est. Hic videlicet, corvos, ut sit in locis desertis, longius evolantes, ex remotioribus terris, præter carnem cadaveribus avulsam, segetes, semina, poma, & alia, secum attulisse, quo se suosque alerent, sciscit, hisque *Eliam*, sanctissimum vatem, quantum ad vitam tantisper conservandam opus esset, eripuisse arbitratur. Ita vero divinam *Elia* sustentationem mirabilem largitur, at, miraculosam eam fuisse, negat. *Cl. Adversarius* nihil horum concoquere valet. Prius quidem non putat verosimile esse, propitium Deum cibus in lege vetitis, & nauseam præterea moventibus, vesci sanctum jussisse vatem. Deinde negat, a corvis esculenta, quo se suosque alerent, allata, cum ideo allata, ut cibum *Elia* necessarium ministrarent, præpotens Deus disertis affirmet verbis. Ac denique urget, *Eliam* panem carnemque corvis non eripuisse, sed hos illi attulisse, perspicue in sacra dici Historia. Ex quo concludit, corvos *Elia* non

Pag. 177.

204.

235.

sine

non sine miraculo cibos ministrasse. Ceterum Horis his succisivis tres subjiciuntur Indices. Primus Animadversiones hoc libello contentas recenset, alter loca Scripturæ Sacræ explicata, tertius res ac voces, nec non præcipuos enarrat Autores, quorum viæ aliqui hic sunt laudati, plerique vero omnes notati & confutati.

FRANCISCI FABRICII, THEOLOGI, THEOLOGIA Christiana, ex solis Christi Salvatoris verbis, in Evangeliiis relatis, succinctè adornata.

Lugduni Bat. apud Sam. Luchtmans, 1735. 4.

plag. 10.

Ex inscriptione libri ipsa apparet, Rev. Autorem religionis Christianæ capita nova quadam ratione hic tradidisse. Hæc vero in eo posita est, ut secundum ordinem systematicum Articulos doctrinæ Christianæ omnes proponat, eosque solis Christi verbis, quæ ab Evangelistis accepimus, muniat & firmet. Tota tractatio *Capitibus quinque* absolvitur. *Caput I* ea complectitur, quæ Dominus noster docuit de Deo, essentia ejus, existentia, subsistentia, cultu, & operibus. *Caput II* de fœdere gratiæ, fideque in Jesum, tanquam mediatorem, agit, ubi tota doctrina de persona, officiis, & duplici ejus statu, exponitur. *Caput III* spectat ad conditiones fœderis gratiæ, agitque adeo de resipiscencia, vocatione, regeneratione, justificatione, sanctificatione, conservatione, oblatione, & glorificatione. *Caput IV* denique ostendit, quomodo ex his omnibus ostendi possit, Jesum esse verum Messiam. In Præfatione monetur, Commentationem hanc primo quidem pro cathedra Ecclesiastica propositam, & Belgice editam, deinde Latine conversam, & publice disputatam, jam vero ab Autore industrio recognitam, & hac forma vulgatam esse. Mentio præterea fit B. Jo. Henr. Maji, Theologi quondam Giessensis, qui *Synopsin Theologiæ Christianæ ex solis verbis Christi erutam & demonstratam* ediderit Francof. ad Moen. A. 1708. Additur vero, & methodum ejus a sua esse diversam, & Tractatum ipsum non ante sibi conspectum, quam suus ille in lucem prodiiisset.

Publicavimus haud ita pridem *Supplementorum ad Nova Acta Tomi II Sectionem VII & VIII.*

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXXXVII.

**GLOSSARIUM GERMANICUM, CONTI-
nens origines & antiquitates totius Linguae Germanicae,
& omnium pene vocabulorum, vigentium & defitorum.
Opus bipartitum, & quinque Indicibus instructum,
JOANNIS GEORGII WACHTERI.**

Tomi II.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. Filium, 1737, fol.
Alph. II plag. 5.

Cum Linguae vernaculae studium inter praecipuas eruditi
hominis curas referre, magis in dies magisque discant
nostri, facillimo illis negotio persuadebimus, multum de-
bere *Wachtero* suo Germaniam, quod in sermonis patrii origi-
nibus investigandis tot annos infumserit gnaviter, exactoque
nunc feliciter opere, fidem ante aliquot annos datam plenissi-
me liberaverit. Solent, qui in aliquo scientiarum genere sine
ducibus progredi sustinent, si vel maxime crudum imperfe-
ctumque laborum specimen protrudunt, veniam tamen accipe-
re ab aequis rerum aestimatoribus, suaeque laude omnino non
privari. Quali ergo decore ornandus erit, qui primum Ger-
manis Glossarium tanto successu scripsit, ut illos in sui rapiat
admirationem? Majores nostri nunquam viderunt Linguae suae
Glossarium, nunquam etiam vidit aetas nostra, quod causam
suam

suam agens, modeste monet Auctor. Quo certius autem illud affirmari utique potest, eo majori cum gaudio nos fructus hos indefessi sudoris accipimus, & doctissimo non tantum Auctori superatos ex voto labores gratulamur, sed *Gleditschio* etiam nostro, cujus sumtibus typo eleganti atque nitido descriptum est Glossarium, interpretes sumus communis lætitiæ, quam suis impensis cuilibet genuino Germaniæ civi excitavit. Si in laudes excurrere nostrum esset, dignum diceremus librum, qui nomen supremi rectoris atque parentis totius Germaniæ præ se ferat, quod ipsum in Dedicatione, ad invictissimum Imperatorem *Carolus VI* data, videmus factum esse. Nonnulla etiam dicenda putarem de Præfatione Auctoris ad Germanos, nisi illa decem ante annos in lucem jam emissa cum specimine Glossarii, paucis ignota esse posset. Repetendum tamen hoc est, Virum doctissimum existimare, linguam, qua utimur Germani, non ex lingua Scythica descendisse, quod *Salmasio* placuit, neque ex Celtica, quod *Cluverio* visum fuit, sed ex utraque simul coaluisse. Hinc, quando Doctiss. Auctor in his & cognatis linguis aliquid annotavit, unde vox aliqua Germanorum deduci posset, sine omni animi hæsitatione illud arripuit. Quæ sequuntur Præfationem Prolegomena, silentio a nobis præteriri nequeunt. Sistunt enim nobis *Sectiones sex*, quarum 1) continet doctrinam de Etymologia in genere; 2) proponit genesis literarum; 3) observationes doctissimas tradit de cognatione & permutatione literarum; 4) docet transpositionem, augmentationem, & diminutionem literarum; 5) agit de literis & particulis præpositivis; 6) de literis & particulis terminantibus. His expositis, ipsæ Glossæ ab *A* ad *M* usque exhibentur, & *Tomus I* ita finitur. *Tomus II* continet glossas ab *M* usque ad finem alphabeti. Additur Epilogus, & post hunc Indices verborum adjiciuntur. In hisce Indicibus talis ordo servatur, ut primo nomina propria gentium, personarum, locorum, deinde voces ex legibus antiquis Germanorum, post Latino-barbaræ mediæ ævi, forenses & non forenses, deinde Latino-barbaræ antiquiores, tandemque Franco-Gallicæ voces sistuntur, Vocum Italicarum, quæ perinde ut Gallicæ cum Ger-

mani

manicis passim contenduntur, Indicem desideramus. Agmen claudit brevis catalogus erratorum, quæ sub prelo irreperunt. Bene autem ac sapienter egisse existimamus Clarissimum Virum, quod in Prolegomenis, Operi præmissis, de origine, permutatione, attractione, & additamentis vocum, multa copiose dicta præmiserit, animosque lectorum hac ratione ad Opus ipsum præparaverit. Necessarium hoc utique erat, ne lectoribus harum rerum, quales utique plerique sunt, ignaris peregrinum nimis videretur, quod tantæ vocum & syllabarum mutationes in lingua nostra materna occurrant. Quis enim rudis & expers originum sermonis patrii primo statim intuitu persuaderi sibi patiatur, *beide* derivari ab *αἰθερος*, *Bilgram* a *peregrinus*, *Brust* a *brechen*, quia fractum fit in medio pectus, *fas* Latinorum ab *φοις*, justitia, *dignus* ab *αἰξιος*, *gicht* ab *αἰξος*, *Bussem*, sinus aut gremium, a *fassen*, quod significat capere, comprehendere, *facer* ab *αἰγος*, *sum* ab *εἰμι*, *knix*, genuflexio, quasi *genix*, *kalben*, quod vaccarum est, a *κοιλια*, venter, *Dinte*, atramentum, a Cambrico *du*, ater, per *epenthelin* *τῆν*, adjecta terminatione antiqua *te*, & id genus alia? Quis nullo usus magistro isthæc sine mentis repugnantia statim valeat arripere, & vera reputare? At vero, qui Autoris nostri Institutiones Etymologicas vel fugitivo perlustrat oculo, tantum abest, ut incredulus & hebes ad hæc maneat, ut & regulis & exemplis doceatur, qua ratione tam mira literarum mutatio atque adjectio secundum indolem Germanicæ linguæ fieri omnino possit, & in multis vocibus vere ita facta sit. Noli autem existimare, solas vocum derivationes in hoc Glossario contineri, nihilque amplius egisse *Wachterum*, quam ut fontes quæreret, ex quibus rivulos deducere posset. Utique ex eo palmam deportaret, si vel in hoc laborum genere constitisset. Sed majora tibi Glossæ ejus exhibent. Nam quarundam vocum occasione excursionem ad rem ipsam facit, uti in vocibus *Rune*, *Soldurii*, *totre Hand*, *Druiden*, *Sal-Recht*, aliisque pluribus. Unum tamen est, quod nonnullis lectoribus fortasse minus placebit, nempe peculiaris quædam scribendi ratio, quæ, præter consuetudinem inter nostros receptam, alia litera voci

intruditur, alia, tanquam supervacanea, consortio ceterarum excluditur. Nescimus, quo fato fieri dicamus, ut, quæ inusitata & nova sunt, quamvis forte jure suo usurpentur, difficillimo tamen negotio accipi soleant. Offendi videtur oculus rei novitate, si quando voces Germanorum *reue, zaueu, traueu, bauueu*, in medio litera *w* auctas cernit, *bauwen, zauwen, trauwen, reuww*; aut si sequentes voces, & plures insuper, suo *b* privatas videt, *nemen, sumere, lan, merces, eren, honorare, maion, pingere, onc, sine, welen, eligere, raten, consilium dare, rat, consilium, versüren, decipere, sal, pars ædium amplior, zal, numerus, &c.* Pari modo nova apparet facies vocum *Beispil, exemplum, kennen, posse, Her, exercitus, segen, benedictio, selig, beatus, Schaf, ovis, &c.* Speramus tamen, fore aliquando, ut his assuescat Germanorum calamus, si rationes, in Glossario additas, secum diligenter expendant, & majorum scribendi modos innovare haud erubescant. Speramus etiã, excitatum iri hac præstantissimi *Wachteri* opera alios in posterum Germanorum eruditos, ut pari industria Linguae maternæ confulere vel incipiant, vel eo majori studio pergant, quibus singulis pares tanto labori successus precamur.

*HENRICI CATHARINI DAVILÆ DE BEL-
lo civili Gallico Historiarum Libri XV, quibus res gestæ
ab Francorum Regibus, FRANCISCO II, CAROLO
IX, HENRICO III, & HENRICO MAGNO, conti-
nentur. Ex Italicis Latinos reddidit PETRUS FRAN-
CISCUS CORNAZANUS, Foro-Cornoliensis, additis
ad Operis calcem Notis, & Virorum illustrium
Numismatibus.*

Volumen I.

Romæ, typis Rocchi Bernabò, 1735, fol.

Alph. 4 plag. 3.

Volumen hoc primum attingit Francorum Reges primos, æ
a *Francisci II* rebus gestis exorsum, ad anni usque 1573 fi-
nem

nem decurrit. Præmittitur formula Dedicacionis ad Pontificem Romanum, *Clementem XII*, cujus facta magnifica recensentur. Excipit eam vita *Henrici Catharini Davila*, & Præfatio Interpretis, instituti sui rationes exponentis. Cognomen *Davila* trahit originem ex urbe Avila, Madritum & Salamanticam interjacente. Ex ea gente & *Navasi* & *Mirabelli* Domini *Caroli V* munificentia insignibus Marchionum receptis decorati fuerunt. Ex eadem gente *Petrus Davila* A. 1464, avita relicta sede, in Cyprum profectus, ibi lares suos fixit, *Jacobi Lusignani* gratiam iniit, & ad summam armorum præfecturam ab eo fuit evectus, quod munus brevi redditum est genti illius *Davila* hæreditarium. *Antonius*, ex eadem stirpe genitus, a *Selimo*, Turco, Cypri potito, fortunis omnibus exutus, patria insulaque profugus, assumpta secum *Florentia Scincistica*, uxore, ac novem liberis ex ea susceptis, Patavium demigravit, ubi forte nonnulla possidebat prædia. Iter dein instituit in Hispaniam, sed a cognatis sensit sibi multa promitti, verba dari. Abiit itaque in Galliam A. 1572, facilique impetrato ad Regnam *Catharinam*, ex *Henrico II* viduam, tum regni moderatricem, accessu, servatus ibi fuit. Rediens inde Patavium ad uxorem, paulo post prole nova est auctus, *Henrico Catharino*, nato A. 1576 d. 30 Oct. in oppido agri Patavini, quod Plebis Sacci vocant. Nomen filio impositum ad gratam beneficiorum acceptorum a Regina & *Henrico III* memoriam testandam. Filius, egregia indole florens, omne tempus æqua dispensatione in palæstram & literarum studia contulit, ut brevi & arma & equos egregie tractaret, ac eleganter sciteque non minus oratoriam, quam poeticam, facultatem exerceret. Duodecennis Lutetiam delatus, & a *Catharina* Regina ephebis aulæ adscriptus fuit. Tum Philosophiæ sese addixit excolendæ. *Catharina* Regina mortua A. 1589, castra sequi decrevit. Pericula in bello adiit multa, præliis & obsidione Ambianensi fatigatus. In ipsis expeditionibus bellicis & historiarum lectioni & Philosophiæ vacavit. Intentus inter hæc fuit describendo illi bello civili Gallico, cui ipse interfuerat, initia ab A. 1560 deducenda a proceribus aulæ regis & exercitus ducibus percunctatus. Finito illo A. 1598 bello, ad paternam Patavii domum

remigravit. Duxit uxorem *Urfeolam Ascuffiam*, nobili genere natam, ex qua posthæc filios quinque, filias quatuor, habuit. Paucis annis post, Parmæ cum degeret, implicatus fuit cum *Thoma Striliano*, Appulo Equite, altercationibus de re literaria. Res a verbis ad arma & certamen singulare pervenit, in quo discessit superior A. 1606. Contulit deinde sese Venetias, ac ei reipublicæ perpetuo sese dedit, honesto stipendio donatus, quod inde per totum vitæ suæ tempus meruit, variis obeundis muneribus adhibitus in Creta Insula, in tractu Illyrico, Brixix ceterisque terræ continentis regionibus. Intra triginta annos e Galliis redux, Historiam ad finem A. 1630 perduxit, scriptam ea stili elegantia, & veritatis eo candore, ut palmam reliquis Historicis reddiderit dubiam. Gaudium ejus, ex eò Opere conceptum, interceptit casus post menses perpaucos miserabilis. Cum enim jussu *Aloysii Georgii*, copiarum terrestrium præfecti, Cretram iter suscepisset *Davila*, ut eidem urbi ejusque regionis militibus præesset, & ad *S. Michaelis* pagum in agro Veronensi venisset, ad loci cauponam divertens cum uxore & liberis, ibi pernoctaturus; exceptus fuit ab incolâ quodam, quem ab immani feritate Turcum vocabant, & qui carros ad transportandas *Davila* sarcinas parare jussus fuerat, super cœnam insolentissimis verbis ac sclopo exploso, cuius ictu trajectus, misere in uxoris gremio & inter filiorum amplexus obiit. Turcam mox reversum *Antonius*, filius *Davila* natu maximus, ense transfixit. Socii sceleris ac reliqui percussores postridie capti, ac in urbem retracti, ad suspendium damnati interierunt. Nondum egressus fuerat *Davila* annua pensio suæ ætatis dignus vita diuturniori, qui e tot præliis bellicisque discriminibus evaserat incolumis. Corpus ejus, peractis in angustia temporis exequiis, in æde *B. Mariæ* virginis sepultum est. Senatus Venetorum uxori ac liberis ejus annuos *Davila* reditus reliquit intactos, ejusque familiam, tam acerbo casu fortunæ prostratam, non mediocriter sublevavit. Vita hæc erit instar Supplementi *Menckeniorum Bibliotheca Virorum militia aque ac scriptis illustrium*. Digna omnino erat dudum *Davila* Historia interprete Latino;

nam

nam victurus Latium debet habere liber. *Baldwinus* eam in Gallicum jam converterat. Interpres noster præstantissimus fuit ab Epistolis Eminentissimorum Cardinalium, *Jacobi Cantelmi*, Neapolitanæ, & *Thoma Ruffi*, Ferrariensis Ecclesiæ, Pontificum, postea Magni Comitum stabuli Regii Neapolitani, *Philippi*, ac in præfens Excelsi Principis ejus filii, *Fabritii*, *Columniorum*: adeoque non nisi subsceivas horas huic Operi Latine reddendo insumere potuit. In appellandis rebus bellicis, quas veteres ignorarunt, verborum circumscriptionem, exempla *Bembi* & *Jovis* imitatus, adhibuit: in reddendis Gallicarum familiarum agnominibus *Jacobum Augustum Thuanum* secutus est: Parisiensem Historiæ editionem, regiis typis concinnatam, utpote emendatissimam, ut ad eam in interpretatione adornanda Latina potissimum respiceret, præcipue consuluit: vitam *Davila* desumpsit tam ex *Brullartio*, quam ex ea, quam Cl. Vir *Apostolus Zenus*, numeris omnibus absolutam, eidem Historiæ, nuper Venetiis elegantissime evulgatæ, præposuit. Ad Operis vero calcem rejicere decrevit uberrimas, quas parat, Notas, ex ejusdem ævi scriptoribus depromptas, easque ornabit Virorum illustrium, qui in Historia recensentur, Numismatibus. Applaudimus destinationi tam utili, tamque gloriosæ, omnibus contententes a Viro Cl. precibus, ut ea, quæ restant, eadem fidelitate & industria cum orbe erudito communicare ne dedignetur. Dolemus, Libros in membra minora non esse distributos, ac sphalmata nonnulla Operi irrepsisse, e. g. *primave* pro *primava* pag. 5. *fin. equabilis* pro *aquabilis* pag. 3, *imbecillitatem sexus obsecundans* pag. 13, *obsequi quem* l. c. *obsecundare consilium* pag. 17, &c. ne dicamus, periodos nonnullas nimis esse circumductas, nec interpreti vicio verti potuisse, si eas divisisset in duas vel complures; interpunctionis leges sæpius esse neglectas; structuras, Latio quondam familiares, nonnunquam fuisse immutatas.

APPARATUS AD HISTORIAM HUNGARIÆ, sive Collectio miscella Monumentorum, ineditorum partim, partim editorum, sed fugientium. Conquisivit,
in

in Decades partitus est, & Præfationibus atque Notis illustravit, MATTHIAS BEL. Decadis I Monumentum tertium, exhibens Juveni Cælii Calani Dalmatæ Attilam, post Venetam & Ingolstadiensem editionem, tertium recusum, recognitum, & Notis uberrimis illustratum.

Posonii, sumtu Philohistorum patriæ, typis Jo. Pauli Royer, 1736, fol.

Plag. 22½.

Quod est civis boni & de patria præclare merentis, insigni nobilique studio illustrare res Hungariæ, gentisque omni tempore florentissimæ historiam, adhuc nimis incultam, & in tenebris jacentem, in clarissimam revocare lucem, strenuo pergit eruditissimus ille, & quantumvis nobis laudatus, nunquam inferior nostris laudibus, *Matthias Belius*. Is, magno animo ad colligenda, si qua exstarent usquam, veteris monumenta Hungariæ conversus, laboris hujus Partem primam, Scriptorum rariorum selectu commendabilem, & in *Actis superioris Anni Mens. Aprilis pag. 160 seq.* copiose laudatam, haud ita pridem, magno patriæ suæ commodo, nec minori eruditi orbis plausu, publicavit. Cujus instituti adeo ab illo tempore non pœnituit præstantissimum Virum, ut jam de prosequendo eo, & si fieri posset, proxime perficiendo, sedulo diligenterque cogitet. Exire igitur e scriniis suis, optimarum rerum apparatu plenis, *Monumentum* hoc alterum passus est, exhibens Scriptorem, fama, quam pretia & dignitate sua, majorem, sed eruditorum diu votis expetitur, neque adeo indignum novo hoc ornatu, quo præ ceteris ætatis suæ Scriptoribus jam superbit, & quam fuerat antea, in multis modis illustrior efficitur. Est is *Juencus Cælius Calanus Dalmata*, cujus *Historia Attila*, continuam quandam gestorum illius Principis narrationem, apud alios Scriptores nimis dispersam, continens, hic diligenter recognita, & varia eruditione illustrata, comparet. Ejus Operis copiam olim fecerat

cerat Cel. Editori *Martinus Schedelius*, Pisoniensis, publicata Argentorati, Præside *Matthia Berneggero*, de *Hungaria* Dissertatione Academica, quam postea ibidem A. 1676 *Jo. Ferdin. Behamb*, observationibus perpetuis instructam, in scripto *Notitia regni Hungaria* titulo, denuo edidit, inter cives suos clarissimus, qui *Juvencianam* hanc *Historiam* Argentorati, ubi studiorum causa tunc temporis agebat, ex Codice *Rebdorffensi* transcripserat. Exultavit Noster munere tam diu frustra expectato, id quippe, multorum testimonio, certissime persuasum sibi habens, non inter editos referendum hunc *Attilam*, nec suis ad hunc diem tenebris egressum. Inductus in hunc errorem, quali nec oculatissimi semper carent, & in eo multis rationibus confirmatus, accinxit se statim ad edendum expoliendumque hoc quicquid est operis, & ut omni ex parte expectationi satisfaceret eruditorum, amplissimum, & si dicendum, quod res est, ipsius merito Scriptoris diligentiorum, in partem hanc *Historiæ Hungariæ* Commentarium paravit, vocato in laboris hujus societatem Viro æque docto, *Joanne Tomka*, cujus & in hoc negotio tam præclara industria enituit, ut valde sit dubium, acceptiorne eruditus ipsa *Juveni*, an hujus doctissimorum Virorum parisi, mûsa sit futura. Inter hæc consilia opportune accidit, ut, facto *Vindobonam* itinere, hic, aditum parante Ill. *Pie Nicolao Garellio*, Augustissimo Imperatori a corporis cura & Bibliotheca, admitteretur Noster ad congressum Viri, ut in omni doctrina prorsus excellentis, ita in literaria *Historia* vix habentis parem, *Dominici Passioneji*, Archiepiscopi *Ephesini*, & Pontificis Max. ad Augustissimum Imperatorem *Carolus VI* Legati, ex cujus scilicet sermonibus cognovit, jam dudum luce frui publica hunc *Attilam*, quippe ante duo jam *Secula* ad calcem *Vitarum Plutarchi* adjectum. Rem eandem eodem tempore ipsi per literas confirmavit Amicus quidam Germanus, cujus & liberali opera idem deinde liber ille, A. 1502 *Venetis*, typis *Pincii* cujusdam, cura *Hieronymi Squarciafeci*, *Alexandrini*, in *fol.* editus, in manus Cel. Editoris venit, id sibi datum judicantis, ut *Rebdorffensem* Codicem cum *Veneta* editione accurate

rate conferret, & si quid hic diversitatis obveniret, id diligenter annotaret. Qua in re jam occupato, novum incepti laboris tardium injectum est, cum aliam ipsi opellæ hujus editionem, in *Promptuario Ecclesiastico Canisano*, edito A. 1608, obviam, & ad Codicem Rebdorffensem expressam, idem ille, quem modo diximus, Illustriss. *Passionejus*, interprete *Garellio*, non indicaret tantum, sed utendam etiam in rem suam permitteret. Atque sic facile errorem suum agnovit *Belius*, de Codicis MSti olim præstantia conceptum, cujus nec expertus fuerat, quisquis hunc *Attilam Canisano* illi *Promptuario* adjunxerat, quippe qui primæ editionis gloriam sibi tribuerat, majori jure *Vitarum Plutarchi* Editori Veneto tribuendam. Non tamen ideo ab editionis novæ instituto penitus cessavit, partim quod commendatissimam hanc cuiuslibet efficere cura & annotationes Editoris possent, partim quod Opus utrumque, cui olim accesserat *Juvenus*, jam fere oculos eruditorum, multorum etiam rotitiam, effugerit. Qua in re prævenit industriam *Erici Benzeli*, quem ejusdem *Juveni*, cum aliis Scriptoribus Septentrionalibus, editionem parare, docemur ex *Diario Venetorum*, *Giornale de' Letterati d'Italia*, Tom. XXXV pag. 395. Obsèrvantiz & grati animi ergo dedicatum est alterum hoc *Historiæ Hungaricæ Monumentum* Reverendissimo *Passionejo*, cujus amplissimas virtutes, & in re literaria incomparabilem doctrinam, exquisitis laudibus Epistola, ipsi Operi præfixa, concelebrat. Præfatio Cel. Editoris varia *Juveni* lata, & institutum edendi, commemorat. Docemur ibidem probatissimum Scriptorum & Diplomatum fide, vixisse hunc *Calanum* Seculo XII, (Seculo XV antiquiorem non esse, contendit *J. A. Fabricius* in *Biblioth. Lat. med. & inf. ætatis Lib. IX pag. 629*.) A. 1197 sub *Emerico* Rege Episcopatum Quinqueecclesiensem gessisse; cognomen *Dalmata* ab eo habuisse, quod *Dalmatiæ* & *Croatiz* gubernator fuerit; distinguendum etiam videri ab alio *Calano*, Ecclesiæ Quinqueecclesiensis eidem Episcopo, sed ætate aliquantum inferiori, nec non a *Culano* quodam, *Bolnæ* Bano, quem vixisse ante *Calanum* nostrum, dubitari vix possit. Ne in præfando copiosior esset Noster, effecit nobilis & omni laude

laude dignissima industria Ill. *Garellii*, qui, pro sua incredibili humanitate, & labores exterorum adjuvandi studio, ex præstantissimis omnis generis Scriptoribus, quorum usum Augustissimi Imperatoris Bibliotheca ipsi concesserat, selectissima quæque de *Historia* hac *Attila* collegit, eademque, in concinnum ordinem disposita, amplissima ad *Belium* Epistola complexus est, quam ideo, quod nihil fere annotatu dignum prætermitteret, nec ulla indigere lima videretur, in ipsa Operis fronte collocandam Noster merito putavit. Hujus lectione, dici vix potest, quantum simus delectati, nec temperare nobis possumus, quin plausu publico *Garellianæ* Musæ in observando solertiam, in conjectando acumen, in enarrando suavitatem, profequamur. Neque adeo hanc manibus dimittemus Epistolam, nisi penitus inspectam, & in Lectorum aliquod commodum conversam. Singulare est, quod de *Promptuario Ecclesiastico Canisi* animadvertit Autor, non in omnibus ejus exemplaribus reperiri *Attilam Juvenci*, etsi, qui singulis præfixus est, *Index contentorum* eundem promittat; in his vero, quæ habeant libellum, ad calcem voluminis adjectum esse, tanquam appendicem quandam, sine numero paginarum, ita, ut absque magno voluminis dispendio abesse potuerit, & singulatim vendi. Addit & illud Autor, nihil differre hoc *Promptuarium* a *Tomo quinto Lætionum antiquarum Canisi*, A. 1604 edito, nisi quod *Monumentis* quatuor, sed iis vix viginti paginas implentibus, auctum sit ab *Angermario*, Typographo, qui in ipsa fronte Operis inscripserit annum 1608, cum extremæ paginæ subnotatus sit annus 1604, idem nempe, quem ipse *Lætionum Antiquarum Tomus V* habet. Ill. Autori mira hæc videntur; sed non æque nobis, qui ex manifestis his indiciis id certo satis colligimus, quæ distincta videntur, & diverso titulo incedunt, librum plane eundem esse, sed Typographo, aut potius sordido lucri studio, quod esse his hominibus familiare solet, id deberi, quod libro per se veteri, ut eminentia novitatis specie vendibilior evaderet, extincto forsitan jam tum Autore, (non enim annum mortis indicant Scriptores,) novus titulus, cum novo editionis anno, sit præfixus, additumque aliquid *Monumen-*

torum, quod allicere emtores possit, & egregie decipere. Cauter vero in eo factum, quod adjecta recens *Monumenta* nihil paginarum numerent; quo ipso illud effecit *Angermarius*, ut vel separatim hæc vendi, si qui forte jam olim sibi comparassent *Canisianum* Opus, vel illa reliqua, si quidem id e re sua putaret Typographus, rursus conjungi cum Opere *antiquarum Læctionum* possent. Parum vero prudenter in extrema pagina servatus est annus 1604, qui, nostro judicio, fraudem omnem maxime apertam facit. Confirmat suspicionem nostram illud inprimis, quod nec *Andrea* in *Bibliotheca Belgica*, nec *Sweercius* in *Athenis Belgicis*, nec si qui alii de scriptis *Canisii* diligenter commemorant, ullam hujus *Promptuarii* mentionem faciant. Nos igitur, dum certiora edoceamur, ipsi *Caniso* Historiæ hujus editionem tribuendam, etsi aliter videatur Ill. *Garellio* & *Casp. Barbio*, non putamus. Nec dubitamus, in eadem opinione fuisse *Jac. Basnagium*, hincque satis causæ habuisse, cur nec *Attila Juvenci*, nec reliquis *Promptuarii Ecclesiastici Monumentis* quatuor, locum concederet in nova *Antiquarum Læctionum* editione, quod ipsum Ill. *Garellio*, autorem *Promptuarii Canisii* putanti, non potuit non mirum valde ac singulare videri. Notat hac occasione Ill. *Garellius* errorem *Colomesii*, *Attilam Juvenci* adjectum *Læctionibus Antiquis Canisii* perhibentis; quod ipsum tamen facile ferendum putes, si levem utriusque Operis diversitatem, non Autori, sed typographo, tribuendam, consideres. Allata exempla *Peirescii* & *Colomesii*, *Attilam* hunc, diu ante editum, in *Anecdotis* habentium, excusare facile possunt similem errorem *Belii*, si quidem dicendus est errare, qui omnes omnium librorum editiones, inter rerum graviorum curas, in numero non habet. Ipsi *Jo. Alb. Fabricio*, in *Historia literaria* principi, ignota fuit editio *Juvenci* Veneta, de qua nihil habet nec in *Bibliotheca Latina* veteriorum temporum, nec in nova illa *media & infima Latinitatis*, in cujus *Lib. IX pag. 628 seq.* de *Juvenco* hoc ex instituto agit, variaque affert, unde *Garelliana* hæc *Epistola* aliquantulum suppleri possit. Quin eo processit magnus ille *Leibnizius* in *Otio Hanoverano* p. 417, ut *Attilam* hunc plane diceret supposititium; quod suspicari dubitanter, quam affirmare & pro-

pronuntiare audacter, impunius licebat. Inter hæc literaria, non infeliciter, quantum posset in Græcis literis, expertus est *Garellius*, interpretando locum *Prisci* cujusdam, Rhetoris, quo usi fuerant *Barthius*, & alii Scriptores, ad probanda Hunnorum incesta cum filiabus matrimonia. *Prisci* hæc sunt verba: ὡς τῆ Ἀττήλας ἐς κόμην τινὰ παροσομένην, ἐν ἣ γαμῶν θυγατέρα Ἐσκάμ ἐβύλετο, πλείστας μὲν ἔχων γαμηταῖς, ἀγόμενος δὲ καὶ ταύτην κατὰ νόμον τὸν Σκυδικόν. Hæc ita acceperat *Barthius*, ut *Attila*, Hunnorum Principi, filia fuerit nomine *Esca*, quam ipse ducere in matrimonium voluerit, idque ex instituto Scytharum. Sed, deleri posse hanc maculam, genti Scythicæ inustam, prorsus persuasum sibi habet *Garellius*, si voculam Ἐσκάμ, non inusitata scribendi ratione, positam pro τῆ Ἐσκάμ, porro si nomen hoc fuisse viri cujusdam, non fœminæ, denique si illum νόμον Σκυδικόν non ad morem ducendi filias, sed ad polygamiam, Scythis omnino maxime familiarem, pertinere arbitremur. Ingeniosa interpretatio, cui similem jam quælim in *Originibus Hungaricis* dederat *Franc. Foris Otrokocfius*, in eo æquior longe *Barthio*, qui, si satis fuisset ad hæc pervidenda acutus, Scytharum fortassis famæ pepercisset. Ceterum in *Diario Trevoltiano A. 1715 Mens. Octobr. Artic. 134 Rev. Pater de la Porte* ex Italia & Gallia, inter alios MStos Codices, attulisse dicitur *Juveni Calli Dalmata Attilam*, conversum ex Græco in Latinum a *Pontico Belvino*, ex Codice MSto Bibliothecæ Ambrosianæ; quæ an recte sint narrata ab Autoribus Diarii, hoc magis dubitari possit, quod ad hunc diem nemo fuerit, qui *Bern. Justiniano*, Latine scriptum a *Juvenco Attilam*, docenti in libro *de urbis Venetæ origine*, fidem negaverit. Sed, inde natum errorem, felicissimo suspicatur Ill. *Garellius*, quod sua fere omnia desumerit *Juvencus* ex *Historia Prisci*, Sophistæ, Græce composita. Quod ad ætatem *Juveni*, dissentire a Cel. *Belio* Ill. *Garellium* videmus, quippe qui Scriptorem judicat Seculo XII multo recentiorem, idque ex variis indiciis, quæ ipse in *Historia* sua suppeditat *Juvencus*, luculente probat. Tantum de *Epistola Garellii*, ad id satis idonea, ut, quantum expectari possit a polita illa & venusta musa, nisi graviores curæ

interciperent labores doctos, omnibus perspicuum ac manifestum faciat. In Commentario, quo illustrata est Historia *Juveni*, tantum olei & operæ consumit *Belius*, ut, si ve molem, si ve doctrinam, spectes, nihil valeat *Juvenus* ipse, cum Commentatore suo comparatus. Non enim illud tantum agit, ut, quæ obscurius narrata sunt a *Juvenco*, his ope Critices clarissimam accendat lucem, sed supplet etiam sæpissime lacunas ejus, modisque variis honori ejus prospicit, nunc emendantis, nunc defendentis, vices sustinens. Et facillimum nobis esset, ex tanto numero Notarum, in quibus sunt nonnullæ, quæ ad Dissertationis integræ modum accedunt, varia selectioris doctrinæ specimina exhibere, nisi ea jam esset ingenii & eruditionis *Beliana* fama, ut quilibet Lectorum in universi hujus Operi lectionem abditurus se sponte sua, & magnum illum disquisitionum non vulgarium apparatus conversurus in rem suam, videatur.

D. SALOMONIS DEYLINGII OBSERVATIONES
Miscellaneæ.

Lipsiæ, sumtibus hæredum Frid. Lauckisii, 1736, 4.

Alph. 5 plag. 5.

S. Reverendus Celeberrimusque Autor, post *tres sacrarum Observationum Tomos*, superiori tempore, antequam in hanc Academiam venit, editos, quorum primum *A. 1709 Mens. Febr. pag. 55, secundum A. 1711 Mens. Sept. pag. 405, & tertium A. 1715 Mens. Sept. pag. 430*, in hisce *Actis* recensuimus, nunc addit *Tomum quartum*, qui miscellas varii generis Observationes & Exercitationes continet. In *priore* hujus *Volume* *Parte* argumenta, ex Theologia puriore, Historia, & Antiquitate, sumta enodate tractat, & multos Patrum locos illustrat. In *posteriore* difficiliora utriusque Fœderis oracula exponit, & a dissentientium, imprimis recentiorum, ac Deistarum, singulatim *Jo. Tolandi, Ant. Collins, Guil. Cowardi, Thom. Woolstoni, Martb. Tindalii*, aliorumque empæctarum, depravatione atque injuriis solide vindicat. In limine comparent *Vindiciæ S. Irenæi contra Ren. Massuetum*, jam olim, cum summi sacrorum Antistitis munere in patria *B. Lutheri* adhuc
fun-

fungeretur, ad celebrandam emendatæ religionis memoriam bifecularem adornatæ, & nunc valde auctæ & emendatæ. *Maffuetus* in Dissertatione, S. *Irenæi* Operibus, abs se emaculatus editis, præmissa, hunc Lugdunensium Præfulem ecclesiæ suæ asseruerat, contendens, illum doctorem perinde ac universam ecclesiam primitivam, omnes Romanensium corruptelas, a nobis damnatas, agnovisse. Contra sentit Cel. Autor noster, & eundo per exempla, clara veritatis Evægelicæ testimonia ex eo depromit, & verba obscuriora, quæ adversariis patrocinari videntur, ex clarioribus elucidat. Sic observat, *potiorem principalitatem*, Romanæ ecclesiæ ab *Irenæo* adscriptam, non inferre potestatem ac dominatum in alias ecclesias, sed ordinis duntaxat & externæ ejusdam dignitatis ac suffragii ferendi prærogativam, ab urbis magnitudine, ipso *Baronio* non dissentiente, repetendam. Perspicue etiam ostendit, Lugdunensem Antistitem justificationem soli obedientiæ & merito Christi adscripsisse, realem corporis & sanguinis Christi præsentiam in sacra cœna docuisse, sed a barbaro transubstantiationis commento, & sacrificio missatice, aliisque corruptelis Pontificiis, temporum injuria investis, per alienum fuisse. Quid veterum exomologesis, & ἐπιλησις in S. Eucharistia, quo sensu hoc Sacramentum ab *Irenæo* nova oblatio dicatur, notato *Scip. Maffejo*, item quo sensu *Græbius*, aliique Theologi in Anglia, illud appellarint sacrificium verum, proprium, ac propitiatorium, accurate exponit, & disquirat, an *Irenæus* aliique veterum præluserint *Dodwelliano* & *Cowardiano* commento de anima naturaliter mortali; quod Autor noster negat, vindicans *Irenæi* verba & opinionem de tribus hominis partibus essentialibus a crasso Fanaticorum errore. Sequuntur Vindiciæ pro *Cyrillo*, Hierosolymitano, scriptæ adversus *Nat. Alexandrum*, *Dupinsum*, *Tillemontium*, & in primis contra recentem Operum ejus editorem, *Ant. Aug. Tuttaum*, quorum vanitas detegitur in antiquitatis purioris consensu sibi asserendo & jactitando. Eundem Sacræ Scripturæ canonem S. *Cyrillus* nobiscum agnoscit, e contrario ecclesiam catholicam Romanæ hodiernæ dissimillimam describit. Nihil in eo deprehendas de cultu imaginum, nec de cœlibatu sacerdotum, Seculo quar-

to nondum sancito. Qua occasione plurimi sacri ordinis viri, qui ea ætate in conjugio vixerunt, commemorantur. Initiatorum confirmatio ex S. *Cyrillo* describitur, doceturque, eam olim non peculiare Sacramentum, sed baptismi appendicem ritualement, fuisse. Quam sententiam S. Rev. Autor contra *Tuttaum* vindicat, & suffragio *Sirmondi* munit, cujus lites, cum *Petro Aurelio*, sive, quod verum viri nomen fuit, cum *Jo. Vergerio Haurannio*, S. *Sigiranni* Abbate, & Doctore Sorbonico, superiori Seculo agitatae, enarrat. Commemorata Reformatorum in Gallia cum *P. Nicolio*, *Arnaldo*, aliisque *Perpetuitatis fidei* autoribus, lite, docet, a *Transubstantiationis* dogmate S. *Cyrillum*, & alios veteris ecclesie doctores, per alienos fuisse, & ex vocibus *μεταβολῆς* ac *μεταβάλλειν* illud nequaquam probari, quin potius perspicuis veterum testimoniis, & ex ipso Canone Missatico, & orientalium ecclesiarum liturgiis, ac *ἐπικλήσεως* inprimis formula, in omnibus pæne Liturgiis illis, a *Renaudotio* editis, obvia, everti posse, quia illa oratio, post symbolorum consecrationem recitata, supponit, panem & vinum in S. Evcharistia consecrata remanere, quia Sacerdos Dei in rogat, ut Spiritum Sanctum super dona panis & vini mittat, qui suo illapsu efficacique operatione panem faciat corpus Christi. Quia Pontificii hanc sententiam cum suo conversionis dogmate conciliare non possunt, eam *Jacobus Goar* *petram scandali*, & Cardinalis *Bona* pessimum & detestandum appellavit errorem recentioris Græciæ, a quo antiqui Græci abhorruerint. Sed *Eus. Renaudotius* semel iterumque candide falsus est, *ἐπικλήσεως* illius usum per antiquum, & ab Apostolica inde ætate repetendum esse. Idem sentiunt *Rich. Simonius* & *Petrus le Brun*. Illarum precum usum Cel. Autor noster ostendit ex S. *Cyrillo*, ipso ejus elucidatore, *Tuttao*, non dissidente, qui illi formulæ consecrandi vim adscripsit, & negare ausus est, eam sententiam ecclesie Romanæ, adversari. *Renaudotius*, longius progressus, non solum Græcos excusavit, negavitque, eorum sententiam *Transubstantiationi* adversari, sed & validissimum argumentum sibi in illa *ἐπικλήσει* invenisse visus est, pro omnimoda panis & vini in S. Evcharistia conversione. Sed

Sed Vir eruditissimus exiguam gratiam in aula Romana ea transubstantiationis defensione iniit, quemadmodum id *Tomo II Bibliothecæ Orientalis pag. 200* declaravit *Assemanus*, ubi illum *Renaudotii* conatum appellavit *laborem vanum, & valde periculofum*. Inprimis doctore Maronitæ displicuit, quod *Renaudotius* eorum probavit sententiam, qui ajunt, consecrationem a verbis Christi inchoari, & per invocationis formulam perfici ac consummari. Facile, pro sua perspicacia, prævidit incommoda ex illa hypothefi dimanatura. Vilefcet autoritas traditionum & sedis Romanæ, quæ solis verbis Christi: *Hoc est corpus meum*, vim consecrandi adscribit. Quam opinionem Pontifex Romanus *Benedictus XIII* in Concilio Romano, A. 1725 celebrato, confirmavit. Si falsa effæt hæc sententia, & post illa demum ἐπιλήσεως verba panis evcharistici fieret transubstantiatio, omnes sacerdotes, Missam facientes, ac ipse Pontifex, crassi forent idololatræ, quia, prout ex Missali Romano & praxi apparet quotidiana, post verba institutionis, *H. E. C. M.* recitata, continuo procidunt, & panem, tanquam in corpus Christi transubstantiatum, cultu λατρείας adorant. Postea S. Rev. Autor noster insigniores exhibet Romanæ Ecclesiæ variationes circa S. Evcharistiam, ut confunderet *J. B. Bossuetum*, qui in famoso libello *de Ecclesiarum Protestantium variationibus* magna asseveratione asseruerat, veram Christi ecclesiam nulla temporum vicissitudine aut locorum distantia unquam variasse in doctrina, aut sententiam mutasse. Et hunc tam certum ac evidentem veræ Ecclesiæ, sigillatim Romanæ, characterem esse ait, ut promiserit, velle se, si vel minima ejus inde a Christiani nominis origine inconstantia ac varietas fidei offendi possit, causa, quam tuendam susceperat, cadere. Sed Autor noster Cel. perspicuis orthodoxæ ac genuinæ antiquitatis testimoniis probat, pompæ theatralis introductionem in S. Evcharistiæ celebratione, quæ ab initio simplicissime fiebat, linguæ vernaculæ abrogationem, sacri calicis subtractionem, Missas solitarias, Sacramenti in sacrificii proprie dicti, sed incruenti, commutationem, nec non *μετεσίαν* illam monstruosam, & Missarum in honorem Sanctorum recitationem,

nem, novellas esse corruptelas, temporum injuria invecas. Quibus expeditis, S. Rev. Autor in originem S. Evcharistiæ inquit, negatque, illam ex ritu & formula Judæorum paschali repetendam esse, quod viris quibusdam eruditis, & fanaticis, nostri temporis perplacuit. Postcœnium Judæorum paschale commentitium esse, demonstrat, & commenti vanitatem funditus evertit, dum, allatis rerum argumentis, palam demonstrat, valde incertum esse, an Christus in ultima cœna agnum paschalem cum discipulis comederit. Realem corporis & sanguinis Christi in S. Evcharistia præsentiam, eorumque cum pane & vino unionem sacramentalem, non tantum ex verbis institutionis probat, sed & primitivæ ecclesiæ consensu, nec non suffragiis Æthiopum, Coptorum, ac Nestorianorum in Oriente, munit atque confirmat. Missæ vocabulum secundum veram suam originem, & antiquum primitivæ ecclesiæ usum ac sensum, nunquam notasse sacrificium expiatorium, pro vivis & mortuis offerendum, nec aliunde ortum esse nomen, quam a populi in cultu publico congregati ἀπολύσει ac dimissione, nec λειτουργίαν Act. XIII, 2, ac alibi, sacrificium missificum notare, ample demonstrat, & J. B. Bossuetum refellit, qui peculiari libello probare voluit, sacrarum epularum sub una specie summionem in veteri ecclesia αἰδιόφορόν τι, & in ejusvis arbitrio, fuisse, velletne sub uno aut sub utroque symbolo hoc Sacramento uti. Cunque, prius extra Missarum solennia multis, ac ægrotis inprimis, usitatissimum fuisse, Bossuetus & Jo. Bona audacter asseruerint, Noster, allatis plurimis exemplis & testimoniis, utrumque refellit, simulque exponit, quid *communio laica*, & *peregrina*, fuerint, quibus in vocibus multi ex adversariis, turpi decepti ignorantia, erroris præsidium quæsierunt. Expositis reliquis, quæ ad hoc argumentum pertinent, Cel. Autor noster ad describendam regiminis monarchici novitatem in Papatu progressus, in limine statim refellit Virum illustrem, G. G. Leibnitium, pacis intempestive faciendæ studio eo inductum, ut opinaretur, regimen monarchicum in ecclesiam universam juris esse divini, licet Romanæ sedis prærogativæ juris tantum sint humani. Negat Noster,
Ser-

Servatorem sacrum aliquod dominium, ac multo minus regimen orbis Christiani monarchicum, quale Præsules Romani multis artibus, ac diuturnis temporum injuriis, & arripuerunt, & usurparunt, instituisse. Ab initio omnes ecclesiarum ministros inter se fuisse æquales, & Episcopos ante Seculi post Christum natum secundi initia nec supra Presbyteros evectos esse, nec peculiare sacri muneris partes & prærogativas sibi vindicasse. Cum illis enim Presbyterorum etiam & Diaconorum ordinem, ne plebe quidem exclusa, in partem regiminis ecclesiastici venisse. Sensim tamen paulatimque caput extulisse Episcopos, & non exiguas sibi sumisse, ac sponte delatas accepisse prærogativas, ita tamen, ut omnes manerent *ἀυτοκέφαλοι*, & nullus in alios haberet juris dicendi potestatem, dum circa Seculi tertii dimidium Metropolitanis, hoc est, antistites sacrorum primæ in provincia urbi præpositi, ob illius civitatis dignitatem, aliquam in ceteros ejusdem provinciarum Episcopos autoritatem nacti, ex iisque tres inprimis, Romanus, Alexandrinus, Antiochenus, adeo se extulere, ut quisque eorum per amplam regeret diocesim, ita tamen, ut singulis *ἴσα* essent *πρεσβυτέρω*, æqualia jura, nec ullus in ceteros aliquid juris vel potestatis haberet. Qua occasione in Patriarcharum originem inquiri, & quamvis neget, illorum jura *Canone sexto Nicæno* confirmata esse, qua ætate & jus & nomen adhuc fuerit ignoratum, facile tamen largitur, Patres Nicænos Romano, Alexandrino, & Antiocheno antistiti, majus aliquid, & supra vulgaria Metropolitanorum jura positum, vel contulisse, vel confirmasse, & hac ratione fundamenta Patriarchalis dignitatis & autoritatis, paullo post sciendæ, jecisse. Illis enim non unam duntaxat provinciam, sed amplissimas dioceses, h. e. plures provincias simul junctas, adscribi, dicique *τοὺς ὑπὲρ τὴν διοίκησιν ἐπισκόπων, & ἐξάρχους τῆς διοικήσεως*, ut ab *ἐξάρχους τῆς ἐπαρχίας*, ab unius tantum provincia *exarchis*, quales Metropolitanis erant, distinguerentur. Sic Romani Præsulis diocesis jam tum tempore Nicæni Concilii plures complectebatur provincias, quæ, quandoquidem urbi Romæ vicinæ erant, *urbicariæ & suburbicariæ* appellantur, de quarum no-

mine, amplitudine, & numero, enarratis sententiarum divortiis, S. Rev. Autor noster disputat, & litem compositurus, tempora probe distinguenda esse, monet. Ab initio, & primis Episcopatus Romani cunabulis, antistitem illum exiguo tractui præfuisse, & tanquam Episcopum specialem ac vulgarem illas duntaxat gubernasse ecclesias, quæ urbi Romæ erant proximæ, ac in ejus territorio, sive Præfectura urbica, sitæ. Postquam autem æternæ urbis Præsul jura etiam *Metropolitica*, exemplo aliorum, quin &, favente occasione, ac crescente opulentia atque fastu, *Exarchica*, usurpare, sibi que vindicare, cœpit, illius autoritas, ac potestatis amplificandæ studium, intra angustos centeni lapidis, sive Præfecturæ urbicæ, limites contineri amplius non potuit, sed jurisdictio ejus sacra in universas Vicariæ Romani provincias, sive in omnem Diocesim urbicariam, tam late extensa fuit, ut cunctis amplissimæ suæ provinciæ Episcopis, quorum supra sexagenos numerantur, jam sub Seculi quarti initium præesset, extra hosce limites autem non extenderetur. Nam dominatus Romani Pontificis in totius Occidentis, aut universi orbis, ecclesias sequiorum demum temporum injuriis, & variis artibus, quo S. Rev. Autor noster vicariorum Romanæ sedis in Gallia, aliisque provinciis, constitutionem, & pallii transmissionem, refert, invecus, illa ætate profunde ignorabatur. Præfulum Romanorum judicium ab errandi periculo nequaquam immune esse, Papæ *Honorii* exemplo probat, & contra dissentientes erudite vindicat. Affectatum Romanorum Præfulum dominatum in ecclesiam universam aliquamdiu represserunt & cohibuerunt Christiani Reges, & Conciliorum Patres, dum *Gregorii VII*, aliorumque Pontificum, ferocia Papalis potestas ad summum fastigium evecta, & ecclesia Christiana depressa, conculcataque Imperatorum majestate, terribili jugo collum submittere coacta fuit. Quæ omnia ex genuinis historiæ monumentis demonstrantur & fulciuntur. *Alter* harum *Miscellanarum Observationum Pars* continet potissimum Philologico-Exegetica. Primo exhibetur Jesu Christi *ἐμφανισμός* in conspectu Dei, ex sacro Codice & antiquitate Hebræa descriptus, ad illustrandum locum *Hebr. IX, 24*. Ubi notat,

tat, τὰ ἁγία Apostolo esse tabernaculi τὸ ἀγιάτατον, & τὰ ἀ-
 ληθινὰ & ἀλήθειαν in multis Novi Fœderis locis opponi um-
 bris ac figuris Leviticis. Hebræorum traditio de quaternario
 S. Pontificis ingressu in adytum festo expiationis die confirma-
 tur. Sociniani, negantes Christi in his terris Pontificatum, re-
 felluntur, doceturque, Servatorem, quoad vixit, omnes mune-
 ris sacerdotalis partes explevisse. Quid ἐμφανίζειν, ac Chri-
 sti ἐμφανισμός in cœlis, quod differat a προσφορᾷ, quid
 item ἐντυγχάνειν sit, enucleate exponitur, & *Jona Schlichtin-*
gio, Christi satisfactionem ex ἐμφανισμῶ everfuro, responde-
 tur. Postea Chirographi ac principum legalium abolitionem,
Coloss. II, 14, 15, descriptam, illustrandam sibi sumit, & obser-
 vat, in hoc loco directe ac proxime non agi de glorioso Chri-
 sti triumpho super hostes infernales, sed de legis cerimonial-
 lis abrogatione per Christum facta, victisque & exutis Sy-
 nedrii Patribus, potestatibus, & magistris, in Mosis cathe-
 dra sedentibus, sumtis loquendi formulis ex more veterum
 militari, quo hostes in prælio occisi exui, & spolia iis de-
 tracta publice figi, ac amicis mitti, solebant. Lux affunditur
 loco *Eph. IV, 8*, & phrasis δειγματίζειν ἐν παύσησιν ex anti-
 quis triumpho ritibus, perinde ac verba *Phil. II, 6*, illustrantur.
 Per Philosophiam, ab Apostolo *Coloss. II, 8*, rejectam, non tam
 corrupta Platoniorum & Stoicorum placita, quam Philoso-
 phiam Judaicam, vult intelligi, qualem Pharisaici inprimis
 Doctores in Synagogis profitebantur, & qualem hodiernum
 deprehendimus in Talmude, quæ corruptissima erat, &
 יהרבה ἐν παραδόσει τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ σοιχῆα τοῦ
 κόσμου, consistebat. Deinde sistitur ὀρθοδομία τοῦ λόγου τῆς
 ἀληθείας ex 2 *Timoth. II, 15*, ubi phraseos vis, rejectis viro-
 rum eruditorum conjecturis, quorum alii a victimis rite
 dissecandis, alii ab œconomo, distribuentē panem famulitio, aut
 a coriariis, aut hortulanis, vel marmorariis, aut agris recte aran-
 dis, formulæ originem repetere voluerunt, expenditur, & Vul-
 gatus Interpres laudatur, qui ὀρθοδομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀλη-
 θείας interpretatus est recte tractare verbum veritatis, ita, ut
 idem sit ac ὀρθοπεδεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, *Gal.*
II, 14, h. e. verbum divinum recte exponere & applicare pro
 flatu

flatu & diverſitate auditorum. Contra hanc regulam peccabant falſi Apoſtoli, *καπηλεύοντες τὸν λόγον, 2 Cor. II, 17*, quæ verba ex Philologia Græca copioſe illuſtrantur, oſtenditurque, *Neforianas* controverſias ad *λογομαχίας*, ut multis viſum eſt, referri nequaquam poſſe. In illuſtratione *Pſalmi CXIV, 2*, ſiſtit Iſraelem Jehovæ dominium, rejectaque *Adr. Houtuyini* ſententia de Hebræorum monarchia, & ariſtocratica regiminis forma, quæ *Carolo Sigonio* in mentem venit, defendit *Θεοκράτειον*, non a rudioris ſeculi ingenio, nec bruta Iſraelitici populi indole, ſed a Dei ſingulari amore, repetendam, cujus luculenta indicia ex Scripturis profert, unde obſcurioribus locis lux affunditur. Sic enim rationem reddit, cur Iſraelitis nullum cum vicinis gentibus ſœdus inire licuerit. Quia videlicet Jehova ſui populi defenſor & Rex ſocia aliorum opera non indigebat, quæ etiam citra diſſidentiam & defectionem eo tempore quæri non poterat. Porro, cur eo tempore falſus propheta, crimen læſæ majeſtatis regis committens, & cives ad rebellionem & defectionem a Deo, Iſraelitarum Rege, ſolicitans, ultimo ſupplicio fuerit afficiendus? item cur nonnulla delicta apud Iſraelitas in foro civili abierint impunita? nec non cur Regum objurgatio vehementior a Prophetis olim facta, hodie a verbi miniſtris non ſit imitanda, quia nunc videlicet theocratia deſiit, ſub qua vates olim divinitus afflati & miſſi, tanquam Dei, ſummi Regis, miniſtri & legati, agebant, ejus voluntatem ſummis & imis in Republica denuntiantes. Loci *Rom. IX, 13*, *Gen. XXV, 23*, & *Mal. I, 3*, a *Jo. Marckii* aliorumque corruptelis vindicantur, doceturque, Judæorum rejectionem non adſcribendam eſſe decreto alicui abſoluto, cujus originem non ab *Auguſtino*, ſed a Prædeſtinatianis, repetendam eſſe ait. Cumque multi negent, hanc hæreſin olim re vera extitiſſe, S. Rev. Autor noſter docte oſtendit, eam fabulis annumerari non poſſe. S. Scripturæ recte interpretandæ rationem traditurus, optima ſubſidia non ſolum commemorat, ſed & veterum doctorum induſtriam examinat, & monet, eorum perpaucos rectum interpretandi genus ſecutos eſſe, id quod, eundo per ſingula ſecula, luculenter declarat. Patres enim, linguarum Orientalium cultu, & aliis adminiculis, deſtitu-

tos,

tos, difficultates, in sensu literali eruendo obvias, superare non potuisse. Hinc ad sensus allegoricos delapsos, vel ad varia doctrinæ capita tractanda festinanter nimis evagatos esse. Ad *Exod. XIV, 19*, agit de angelo Domini, seu Filio Dei, in columna nubis & ignis gratiose præsentis, & Israelitarum per vastas Arabiæ solitudines ductore, & refellit *Jo. Tolandum*, qui in *Hodego* asserere ausus est, illum angelum non fuisse alium, quam *Hobabum*, solitudinis Arabiæ gnarum, qui, tanquam speculator locorum, & insidiarum explorator, ac dux itineris, exercitum Israelitarum præverit, & fumi ac ignis signo, more Arabum, tempus profectionis, ac viam, qua eundum esset, monstravit. Descripta *Ant. Collini* impietate, qui, edito virulento libro, ipsa religionis Christianæ fundamenta subvertere conatus est, ostendit Christum verbi Prophetici nucleum & scopum, atque locos *Esa. VII, 14*, ac *Hof. XI, 1*, ab evangelicæ historiæ conditoribus recte ac sensu literali de Christo Jesu expositos esse. De oraculo *Esa. XIV, 13*, de mirabili ecclesiæ incremento, ab *Esa. LXVI, 7*, prædicto, de sacrorum emendandorum necessitate tempore *B. Lutheri*, allatis ex rerum gestarum serie argumentis, copiose agit, & divinum purgatæ religionis beneficium, uti par est, celebrat. Paulo post bina *Esa. IX, 1-5*, oracula exponit de Galiliæ Messiæ doctrina illustranda, & de principatu humeris ejus imponendo, quibus verbis non ad epomidem regiam, ab humeris pendentem, uti *Vitringa* voluit, sed ad gestationem clavium, quæ apud veteres prælongæ, graves, instar falcium curvæ, & propter pondus *κατωμαδιαί* dictæ, hoc est, *umeris gestari solita*, domini domestici insigne erant, respici opinatur. Rei illustrandæ causa de Diis Deabusque *κλειδούχοις*, ac eorum sacerdotibus clavigeris, qui in numinis & aliis monumentis antiquis comparent, agit, & angelum illum *Jacobi* colluctatorem *Gen. XXXII, 24*, ab injuriis cujusdam empæctæ in Anglia vindicat, ac demonstrat, illum non sicarium, ab Esavo ad fratrem e medio tollendum emissum, sed Filium Dei, fuisse. Quæ sententia ex rei gestæ historia, & amplitudine prædicatorum, quæ huic angelo tribuuntur, confirmatur, & antiquæ purioris ecclesiæ consensu munitur. *Jona* a ceto deglutiti historiam, & pereximium

mium Christi ex morte resuscitati typum, periade ac agni paschalis ceremoniam, elucidat & applicat. Veritatem resurrectionis Christi Jesu contra *Spinozam*, *Th. Woolstonum*, aliosque adversarios, solide vindicat, & difficultates circa tempus resurrectionis motas tollit. Mittimus alia non adspernandi argumenti capita, e. g. de dispersis Israelitis ad Apostolicam Ecclesiam per præconium Evangelii colligendis, *Zach. X, 9*, de effundendo Spiritu gratiæ & supplicationum, *Zach. XII, 9, 10*, de largis Spiritus Sancti donis, credentibus in Christum promissis, *Jo. VII, 37 & 38*, & in festo tabernaculorum per aquæ ex fonte Siloz haustæ effusionem repræsentatis, & his similia, quæ apud ipsum legi possunt Cel. Autorem. Tandem universo Operi finis imponitur illustratione loci *Esa. XX, 3*, ubi prophætæ nuditas a *Matth. Tindalii*, novi in Anglia Deistæ, irrisione vindicatur, ostenso emperctæ stupore, ignorantis, apud Hebræos illos dici nudos, qui, superiore exuti veste, interiore duntaxat tunica sunt amicti, *1 Sam. XIX, 24*, & *2 Sam. VI, 20*, circa quem locum *Davidis* modestia contra *Jo. Clericum* asseritur. Eundem vocis γυμνῶ & nuditatis usum esse apud Græcos & Latinos, allatis Autorum testimoniis, probat, & locum illustrat *Matth. XXIV, 18*, qui in agro est, videlicet nudus, arando metendove occupatus, & tunica tantum, vel alio leviori & quotidiano vestimento, indutus, non revertatur domum omiſſa fuga, ut summat τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, seu vestes exteriores & meliores, quibus Hebræi in publicum prodire solebant. His qui carebant, nudi dicebantur, & tunica interiore & indusio amicti erant. Sic, *Esaïam* non omnia abjecisse indumenta, sed exterius duntaxat vestimentum: deposuisse, & discalceatum ambulasse, censet, quod in tantæ autoritatis viro omnino portentosum erat.

DISSERTATIONES MEDICÆ, QUARUM
 prior περὶ τῆς Ἀλλαντοειδούς, sive de Membrana allantoide, versatur, Autore LUDOVICO DE NEUFVILLE, Med. Doct. posterior περὶ τῆς Νύμφης, de Clitoride, differit, Autore THEODORO TRONCHIN, Med. Doct. Editio nova, emendatior, accuratior.

Lugdu.

Lugduni Batavorum, apud Jo. & Herm. Verbeek, 1736, 8.

Plag. 4.

Prima istius *Dissertationum* Bigæ controversam de numero & conditione membranarum, quæ fœtum humanum obvolvunt, quæstionem nova luce illustrat. Altera ex membranis istis, exterior, totum fœtum cum membranis ac humoribus, ad eum pertinentibus, ambiens, a vasorum numero Chorion dicta esse reputatur, quæ in placentiferis, saltem illo in loco, ubi cum placenta cohæret, vasorum sanguiferorum myriadibus superbit, in ceteris vero glanduliferis animantibus tota vasis ita quidem suffunditur, ut rubicundæ ex arteriarum venarumque concursu hinc inde formentur maculæ, cujus quidem in homine unicus est adhærendi utero modus, in animantibus pro generum diversitate varius. Imbibit hæc membrana liquorem alendo fœtui idoneum, vasa umbilicalia fulcit, carunculas vel cotyledones in glanduliferis, placentam in placentiferis, sustinet, eandemque undique cingit. Membrana altera, fœtum proxime investiens, Ἄμνιος Græcis, Latinis Amiculum, indusium, appellatur, figuræ fere ovalis, tenerriima, nec duplex, prout *Fabricio ab Aquapendente* visum, cui error Allantoidis pro parte τῆς Ἄμνις habitæ imputatur, laxè fœtum ambiens, nullis, quod hæctenus constet, vasis sanguiferis stipata, quæ intra sese liquorem continet, mucosum, oleosum, sero lactis haud absimilem, fœtui nutritium, & diversum a liquore urinoso, qui copia, sapore, odore, facile distingui possit. Hic excrementitius, ille laudabilis, est; ille in ore, œsophago, ventriculo, embryonis reperitur, hoc ipso, cum nutrirî incipit fœtus, renes sui reminiscuntur officii, majoresque, quo ortui suo propior est embryo, laxique, urinam in vesicam destillant, qua illa plenissima efficitur, prout in quatuor mensium partu reperta fuit. Quorsum urina ista effluat, quæsitum fuit ab omnibus. Uracho ex vesica per umbilicum transeunte, evacuationem in Allantoidem fieri, quod ad bruta animalia attinet, omnes consentiunt, de homine res clara hæctenus nondum extitit, aliis, per urethram evacuari, aliis, in amnion, aliis, medio inter amnion chorionque loco, effundi, contendentibus. Quæ sententias hæc omnes dubias reddere possint

possint argumenta, allegantur sollicitè, additurque maxime spinosa de allantoide & uracho humano quæstio. Hunc impervium habuerunt, illam prorsus absentem declaraverunt, inter Anatomicos haud incelebres viri. Viam ex urinaria vesica ad umbilicum esse posse, Clariss. *Albinus* in viginti quatuor annorum aucto, cujus urachus ad unius pollicis profunditatem pervius fuit, demonstravit. *Ridleyus* carunculam, orificio urachi præfixam, adjecit, sed frustra. Urinæ demonstratur ex vesica transitus necessarius, & cum quadam alia in parte urinalis liquoris cloaca nulla existat, istud est Allantoidis humanæ officium, quam antiqui Medici fere omnes homini concesserunt, etsi forte brutorum anatomiam ad humanam transfulerint. Cl. Autor experimentis, a se aliisque institutis, Allantoidis præsentiam & usum declarare annititur, taxans *Vesalii*, *Fallopri*, *Columbi*, *Higbmori*, descriptiones, quod aliqua ex parte mutilæ sint, parumque constantes. Laudatur *Haleus*, Anglus, qui præ omnibus hocce embryonis organon accurate descripserit. Hæc membrana, inter amnion chorionque sita, est omnium tenuissima, tenerior amnio, eoque multo pellucidior, nullis ad sensum vasibus sanguineis instructa, totum fœtum non obvolvens, sed solam partem chorion respicientem, neque ad totam placentam directam, sed margini placentæ, qua parte utero cohzret, irradicata. Detegendi methodus ea est, qua, invento foramine, quo prodit urina, flatu Allantois distenditur, ita, ut omni suo ambitu & volumine appareat. Plurimum apud Autorem valet *Hallei* auctoritas, quem nec hallucinatum fuisse, ut duplicaturam vel amnii vel chorii pro tertia quadam membrana haberet, nec imponere aliis voluisse, supponit, maxime quod celeberrimos in arte viros, *Keilium*, *Litriumque*, suffraganeos obtinuerit. Ipse Autor a Celeberrimo *Albino* feliciter detectam inspexit. Erat Allantois fœtus circiter septem septimanarum, laxè per tenues fibrosos nexus intra amnion chorionque hærens, ubi chorio subest placenta, instar vesiculæ oblongæ, vesica multo capacioris. Comparebat quoque distincte in umbilicali fune urachus instar tenuis fili albi, devians ad latera, & desinens in hanc vesiculam, Allantoidem dictam. Ex qua urachi directione,

ortu, progressu, termino, itidemque ex analogia urinæ, necessario aliquam in partem depluentis, usus Allantoidis facili negotio intelligi poterit.

Altera Dissertationum de Nympha, seu Clitoride, agit, quæ Græcis Νύμφη, Μύτρα, Υποδερμίς, Latinis vel ab usu, vel ab usu, vario modo appellata fuit. A se primum detectam fuisse, gloriantur *Columbus & Fallopius*. Magnitudo pro ætate, tempore, natura, moribus, differt. Plura cum parte virili communia habet, glandem, præputium, foraminis simulacrum, corpora spongiola & fungosa, ligamentum, musculos, vasa, papillas nervosas, prurimum, tentiginem. In fœtibus humanis proportione major est, unde puellæ pro pueris haud semel habitæ; inde deërescit, aliquando vix conspicua, donec maturiore ætate nubilibus justæ fiat magnitudinis. Lixuriantis exempla allegantur, unde fuerint, quibus præscissa fuerit, siquidem & circumcisionis fœminæ locus hic penes Arabes habeatur. Tribadum historia hic loci conditur, artiumque libidinofarum lenosinia ex omni antiquitate adducuntur. Morborum etiam sedes est, virginibus, nuptis, parturientibus, haud raro molesta, siquidem & Medicinæ forensis objectum esse suevit.

MACHINES ET INVENTIONS, APPROU;
vées par l'Academie Royale des Sciences, &c.

h. e.

*MACHINÆ, ET INVENTA, APPROBATA
ab Academia Scientiarum Regia, inde a sua fundatione
ad nostra usque tempora; una cum illorum Descriptio-
nibus. Delineata ac publicata, consensu Academicæ,
per GALLONUM.*

Tomus IV.

Parisiis, apud Gabr. Martin, Jo. Bapt. Coignard, fil. & Hip-
polyt. Lud. Guerin, 1735, 4 maj.

Alph. 1 plag. 4, Tabb. 21. 75.

Ferente ita ordine, ad præclarissimi hujus Operis *Tomum
quartum* accedimus, qui omnibus reliquis paulo est
spissior & locupletior. Comparent hic Machinæ, ab

A. 1720 ad 1726 Academiæ exhibitæ. Anno 1720 approbatæ fuerunt sequentes. 1) Machina pro asscribis ferræ secandis, inventa a *Guyoto*. Ejus commoditas hæc est, quod ferræ quamplures simul reciprocari queant, id quod fit ope duorum pendulorum, quæ duobus Machinæ lateribus applicantur, & simul agitanda sunt. Constructio tota satis ingeniosa est, respectu tum ferrarum reciprocandarum, tum ligni secandi, semper ferræ admovendi. Quoniam tota res ex itu & reditu pendulorum pendet, qui valde inæquabilis esse potest, multa exinde incommoda in ipsa praxi resultare possent. Huic itaque malo remedium asserre studuit Autor, utpote cujus exhibitæ fuit 2) Additio, sive correctio, adhibenda Machinæ prædictæ. Scilicet motum pendulorum temperare contendit per manubrium, quod ope ponderis pendulo applicatur, & ope vectis, in ipsa Machina fixi, sic movetur, ut potentia semper percurrat spatium radio manubrii æquale. Quanquam autem hac ratione vibrationes pendulorum ad æquabilitatem prope reducantur, negari tamen haud potest, frictions sic quamplurimum augeri, & vires satis magnas ad movendam hanc Machinam requiri. 3) Tunica virilis adstrictior, (*juste au corps*), sex solummodo partibus constans, autore *Cayo*. 4) Novæ Caminorum constructiones, autore *Gaugerio*, qui totum de hoc argumento Tractatulum composuit, satis notum, qui inscribitur: *La Mécanique du Feu*. Igitur opus non est, ut plura hic dicamus, præsertim cum structuræ ratio adeo breviter explicari haud possit. 5) Fornacis, ad servandam hominum sanitatem imprimis aptæ, inventæ ad eodem *Gaugerio*, licet ab Academia demum approbatæ sint A. 1722. Præcipua illarum commoditas hæc est, quod aer calefactus, in conclavi circulans, semper sit novus aer, qui ope tubi advehitur; id quod non potest non esse saluberrimum. Possunt duo quoque conclavia simul hac ratione calefieri, licet de eo adhuc dubitare videatur Cl. Editor. Anno 1721: 1) Sucula (*Cric*), inserviens embolis antliarum elevandis ac deprimendis, proposita ab *Augerio*. Duo scilicet emboli communi brachio ferreo & circulari superne junguntur; circulo huic ferreo inferitur virga ferrea,

ferrea, sat fortis, quæ ambos hosce embolos simul elevat, deprimitive. Apex virgæ inferitur alteri circulo ferreo, priori opposito, qui jungit duas virgas dentatas, sibi invicem oppositas; quas inter collocatur rota, ex aliqua solum circumferentiæ suæ parte dentata, trabique, quæ totam fuculam sustinet, firmiter affixa. Quando rota hæcce ope manubrii circumagitur, impellet unam solum ex virgis dentatis, quoniam in aliqua solum circumferentiæ parte dentata est; motu continuato, dentes rotæ alteram virgam juxta directionem priori contrariam impellent. Rotam igitur continue versando, laminæ dentatæ, consequenter & emboli duo, ope circuli ferrei, ipsis juncti, nunc attollentur, nunc deprimentur. Duplicando totum hunc mechanismum, effici poterit, ut duo emboli simul deprimantur, & alii duo simul ascendendo adspirent. Ingeniosa totius Machinæ constructio est, nisi a frictionibus ipsi metuendum sit. 2) Sera, obicibus (*fermetures*) quatuor & viginti instructa, & valde approbata, inventa ab *Aumontio*. 3) Additamentum, eidem seræ ad eodem Autore factum; quod nil aliud est, nisi alia ejusdem generis sera, tribus solummodo obicibus instructa, & portis conclavium applicanda. In utraque mechanismus valde ingeniosus adhibitus fuit, qualem nunquam antea in his casibus applicatum fuisse, Academia judicavit. Anno 1722: 1) Machina, tritrandis frumentis apprime idonea, inventa a *Gueto*. Refertur in Historia Academiæ ad hunc Annum, Machinam hanc pluribus in locis magno cum successu adhibitam fuisse. Numerus tribularum varius esse potest, pro magnitudine aræ. Moventur omnes ope vectis & manubrii alicujus; unusque equus toti Machinæ movendæ sufficere potest. 2) Additio, Machinæ modo dictæ ab eodem Autore facta, quæ tamen haud nova est, utpote in Theatro Machinarum *Victorri Zonca*, Architecti Itali, impresso Patavii A. 1607, pag. 25, ut & in *Ramslio*, conspicienda. 3) Modus elevandi & deprimendi Antliarum embolos, propositus a *Perpoint*. Quemadmodum illa *Augerii*, quam paulo ante recensuimus, Machina, ita hæc quoque, id commodi habet, quod motum embolorum reddat corpori Antliæ parallelum, nec adeo obnoxia sit frictionibus, quæ

ex motu emboli obliquo oriuntur. Idem quoque mechanis-
 mus fere in hac adhibetur, licet commodius; qui cum ex vir-
 gis rotisque dentatis dependeat, merito suspicionem facit, ex
 hac parte eadem, si non plura, frictionum incommoda ori-
 tura, quæ sunt in Machina *Augeriana*; utque adeo, quæ per
 embolorum motum parallelum evitantur, per nimias virga-
 rum rotarumque attritiones compensentur. Ceterum animad-
 vertit Cl. Editor, ambas hæc Machinas multum similitudinis
 habere cum alia ejusdem generis, exhibita a *Ramellio pag. III.*
 4) Additiones, factæ ad Antlias, quæ reslinguendis incendiis ad-
 hibentur, ab *Ublemanno*. Præcipua est, quod uni eidemque
 embolo applicantur duo vectes, sibi invicem oppositi, qui sem-
 per exacte moventur in plano verticali; ex quo illud com-
 modi obtinetur, ut emboli semper teneantur in directione
 ad horizontem perpendiculari, minuanturque frictiones; ut
 jam taceamus, plures Machinæ homines adhiberi posse, qui
 tamen sibimet ipsis nihil obstaculi efficient, &c. 5) Molendi-
 num parvum, & compendiosum, propositum a *Gacheo*.
 Licet Machina nova haud sit, ejus tamen executionem appro-
 batione sua dignam Academia judicavit. Commodissima autem
 esse potest, cum exiguum admodum volumen, 8 vel 9 pe-
 dum circiter, occupet, satisque magna farinæ copia ejus ope
 obtineri possit. Mechanismus autem idem est, qui cernitur in
 molendiis ordinariis, hic tantum in compendium redactus. 6)
 Scapha, proposita a *Droueto*, licet non adeo nova sit, & pluri-
 bus jam in locis usui adhibita. 7) Nova constructio molendi-
 ni pro pulvere pyrio, inventa a *Moyaleccio*. Differt ab ordinariis
 in eo, quod mortaria, in quibus materia pulveris pyrii conteritur,
 a se invicem separata sint, & unumquodque cellulæ peculiari in-
 cludatur, quæ ipsa cellula alia adhuc ejusdem generis circum-
 datur. Licet itaque pulvis pyrius in aliquo mortariorum ignem
 concipiat, nequaquam tamen reliquis a flamma metuendum
 erit. Fieri autem hanc in rem debent experimenta exacta, ut
 probe innotescat, ad quamnam distantiam flammæ pulveris
 pyrii sese communicent; exinde enim distantia mortariorum
 dependet. Non autem absque ratione auguratur Cl. Editor,
 exe-

executionem hujus molendini magnas subituram difficultates, sumtusque hand mediocres requisituram. 8) *Droussi* Machina pro navibus adverso flumine trahendis. Est navicula, cujus lateribus perpendiculariter incumbunt quinque tympana, diversis diametris gaudentia: in utraque tympani alicujus extremitate est rota aquaria, quæ a vi fluminis impellitur. Tympanis circumvolvitur funis, quo navis onerata trahitur. Facile igitur patet, navem hac ratione facile tractum iri, ob satis magnum tympanorum numerum; nisi frictionum incommoda effectus quantitatem nimis imminuant, magnamque funium vim consumant. 9) Horologium oscillatorium, quod tempus verum sive apparens monstrat, inventum a *Bono*. In recensione *Tomi prioris* exhibuimus aliud ejusdem generis Horologium, ab eodem Autore inventum A. 1714. Rota annua in hoc, de quo dicimus, perinde ac in altero, curva æquationis instruitur, quæ vero hic non dentata, sed polita, est, & ope trochleæ, quæ ipsi innititur, brachioque rotæ alicujus dentatæ affixa est, (quæ eandem, ac in horologio superius memorato, rastro formam habet,) reliquas horologii partes movet. Magna præcautione opus esse ait Cl. Editor in eligendo rotarum numero, quibus index temporis veri movetur; nec aliquid certi de eo definit, cum Inventor id sibi met ipsi hæcenus reservaverit. Putat autem, repetitis tentaminibus atque combinationibus eo tandem absque aliis auxiliis perveniri posse. Anno 1723: 1) Machina, inserviens mensurandis variorum elateriorum viribus, proposita a *Deschampsio*. Ejus idea & aliqua applicatio jam datæ fuerunt A. 1718, uti supra diximus, pro iis elateriis, quæ in igniariis bombardarum usurpantur. Tota res nihil aliud est, quam statera Romana vulgaris, quam appellant *la Romaine*, ad hoc negotium applicata, & eadem prorsus methodo divisa, ac fieri ordinariæ solet. Vis enim elaterii cum vi ponderis, brachio stateræ appensi, æquilibrium facere debet; & hac ratione vires differentium elateriorum ad examen revocari, atque inter se comparari, possunt. Imo vires elateriorum æqualium & similium, quæ sæpissime multum a se invicem discrepant, ad æqualitatem reduci possunt, & sic e. g. igniaria
bona.

bombardarum quamplurimarum elateriis instrui possunt, quorum prorsus eadem sunt vires, id quod non potest non esse valde commodum. Enarratur quoque a Cl. Editore, quantum virium habere debeant singula talis igniarii elateria. 2) Machina, cujus ope aer advehi potest metalla ex visceribus montium effodientibus, proposita a *des Barrieres*. Inventum hocce ab *Agricola de re metallica* jamjam proponitur: tota differentia huc redit, ut in Machina *Agricole* tubi, aerem advehentes, sint lignei, in hac vero ex corio forti confecti, quæ tota est ejus prærogativa. 3) Sphæra mobilis, inventa a *Meynierio*, quæ ex parte juxta systema *Ptolemaicum*, ex parte juxta *Tychonicum*, & ex parte juxta *Copernicanum*, composita est. Eam cingunt Luna, Sol, Mars, Jupiter, & Saturnus; Solem vero cingunt Venus & Mercurius, juxta systema *Tychonicum*. Quilibet Planetarum superiorum epicyclis suis instructus est, cujus ope repræsentantur ejus directiones, stationes, & retrogradationes. In inferiori hujus Sphæræ parte collocantur circuli revolutionum Planetarum, varie ad semet invicem, & ad eclipticam, inclinati, qui, dum manu versantur, motum Planetarum in longitudinem & latitudinem repræsentant, utpote qui ope brachiorum iis affixi sunt, ut simul revolvi debeant. Monstrat quoque hæc sphæra dies phasesque Lunæ, ortum & occasum Solis pro omni climate, & horam loci cujuslibet in superficie telluris, &c. In medio præne sphæræ est globus, terraqueum repræsentans, cujus idem ac sphæræ axis, circa quem revolubilis est, id quod ex systemate *Copernicano*, vel, si mavis, *Semi-Tychonico*, (quale fuit *Riccioli*,) habet. 4) Ejusdem Horologium, quod ostendit locum Solis, ejusque transitum per meridianum, una cum horis primi mobilis. Ait Cl. Editor, ab Autore adhuc additum esse mechanismum, qui ostendat locum Lunæ in Zodiaco, phases, & transitus per meridianum; qui vero secum nondum communicatus fuerit. 5) Ejusdem Planisphærium, quod componitur ex duobus circulis concentricis, quorum interior super exteriori mobilis est. In iis descriptæ sunt quamplurimæ circumferentiæ circulares, varia ratione divisæ, quarum prima & maxima Equatorem repræsentat, in 24 horas

horas divisum, & in singula terna minuta. Secunda divisa est in $365\frac{1}{4}$ partes, pro totidem diebus, quibus Sol motum suum in ecliptica absolvit. Divisiones ejus inæquales sunt, pro varia motus solaris irregularitate in ecliptica; & quævis respondet uni diei. Tertia dividitur in suos 360 gradus, & monstrat Solis adscensiones rectas ad A. 1730, qui pro Epocha fixus fuit. Ejus quoque ope inveniri potest transitus stellarum per Meridianum, quæ in astrolabio haud projectæ sunt, modo sciantur earum adscensiones rectæ. Ultimus & intimus circulus unice pro stella polari adhibetur, ac ex uno solum latere dividitur in duos quadrantes, quorum quilibet in 64 partes inæquales subdividitur, & quælibet divisio valet 2 minuta prima, id quod usibus nauticis, quibus potissimum destinatum est hocce planisphærium, sufficere potest. Circulus hic inservit inveniendæ elevationi poli quolibet temporis momento, modo cognita sit altitudo stellæ polaris. Ceterum centrum totius planisphærii repræsentat polum Arcticum, circa quem locantur septem constellationes boreales, secundum catalogum *Flamsteedianum* insertæ. Igitur, cum ope hujus planisphærii altitudo poli & distantia stellæ polaris a meridie versus ortum vel occasum cognosci possit, evidens est, illud quoque variationi pyxidis magneticæ noctu cognoscendæ quamplurimum inservire. Ceterum ejus usus copiosius ab ipso Autore describitur in libello, cui titulus est: *Memoire sur le sujet du prix proposé par l'Academie Royale des Sciences, en l'année 1729, touchant la meilleure méthode d'observer sur mer la declinaison de l'Aiguille aimantée, ou la variation de la Bouffole. A Paris, chez Jacques Guerin, 1732, 4. Anno 1724: 1) & 2) Duo Horologia oscillatoria, tempus apparens monstrantia, excogitata a Thiout. Primum æquationem temporis in ipsis secundis monstrat. At vero valde compositum est, ac difficillimæ forsitan executionis; mechanismus autem satis ingeniosus. Alterum æquationem in minutis solum primis exhibet, adeoque multo facilius effectui dabitur, quoniam longe simplicius est, licet ex iisdem, quibus prius, principiis constructum. 3) Machina pro altitudinibus mari capiendis, proposita a Meynieris.*

rio. Est scilicet semicirculus radio unius circiter pedis, cujus diameter situm horizontalem sponte sua acquirit, quoniam perinde ac pyxides nauticæ suspenditur ex quatuor punctis. Eius ope capientur distantie limbi Solis superioris a zenith, licet visio horizontis non in auxilium vocetur. Namque illud commodissime obtinebitur mediante umbra, facta per radios Solis, per fissuram aliquam transmissos, quæ centro semicirculi respondet. Umbra enim in circumferentiam circuli gradibus distinctam projicietur, adeoque distantiam Solis a puncto verticali satis distincte ostendit. Adhiberi quoque instrumentum potest observandis Solis astrorumve altitudinibus ab horizonte ad 50 usque gradus, mediantibus duobus pinnulis, mobili uno, altero immobili, per quæ observator collineare debet. Commoditas instrumenti hujus, quod ingeniosum Academia pronuntiavit, præcipua est, quod oculus in eadem semper altitudine constitutus esse potest, licet altitudo syderis varietur, & quod observatio horizontis non est necessaria. Experientia autem constare debet, an ita exacte observationes mari fieri possint, sicut factæ terra fuerunt. Eo enim casu hoc instrumentum omnibus aliis hujus generis palmam præcipiet.

4) Horologii constructio, quod dimetiendis mari temporibus, & consequenter longitudinibus locorum determinandis, perquam accommodatum est, proposita a *Sullio*, Anglo, qui peculiarem de ea Tractatum publici juris fecit, cujus compendium exhibet Cl. Editor. Id scilicet sibi agendum existimavit *Sullius*, ut Horologium inveniatur, quod motus adeo regulares producat, ut pendulo, minuta secunda vibranti, haud cedat, nec illi laboret imperfectionibus, quibus obnoxia sunt Horologia mari, & in diversis climatibus. Imperfectiones Horologiorum præcipuas judicat, 1) variationes, ortum a frigoris calorisve diversitate trahentes, quibus corpora quævis vel dilatantur, vel magis condensantur; 2) eas, quæ oriuntur ex diversitate gravitatis in locis globi terraquei diversis, & quæ nullis adhuc regulis certis subjectæ ac definitæ sunt; 3) difficultatem, vel, si mavis, impossibilitatem, pendulum sic suspendendi, ut temporibus mari mensurandis infer-

viat,

1

J. A. B. III ad Nova Acta Erud. Ar. 1737 Mens April. pag. 179 186 188.

Fig. I.

Fig. II.

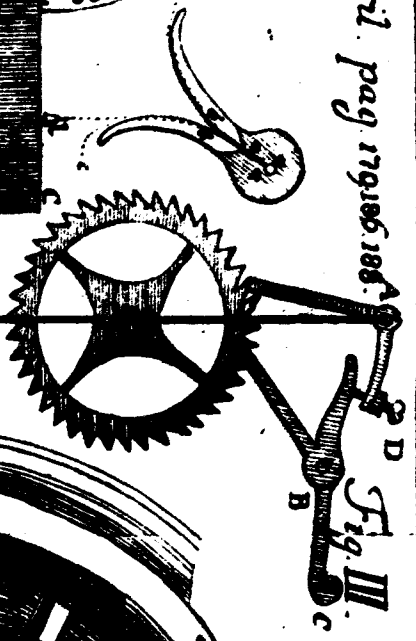
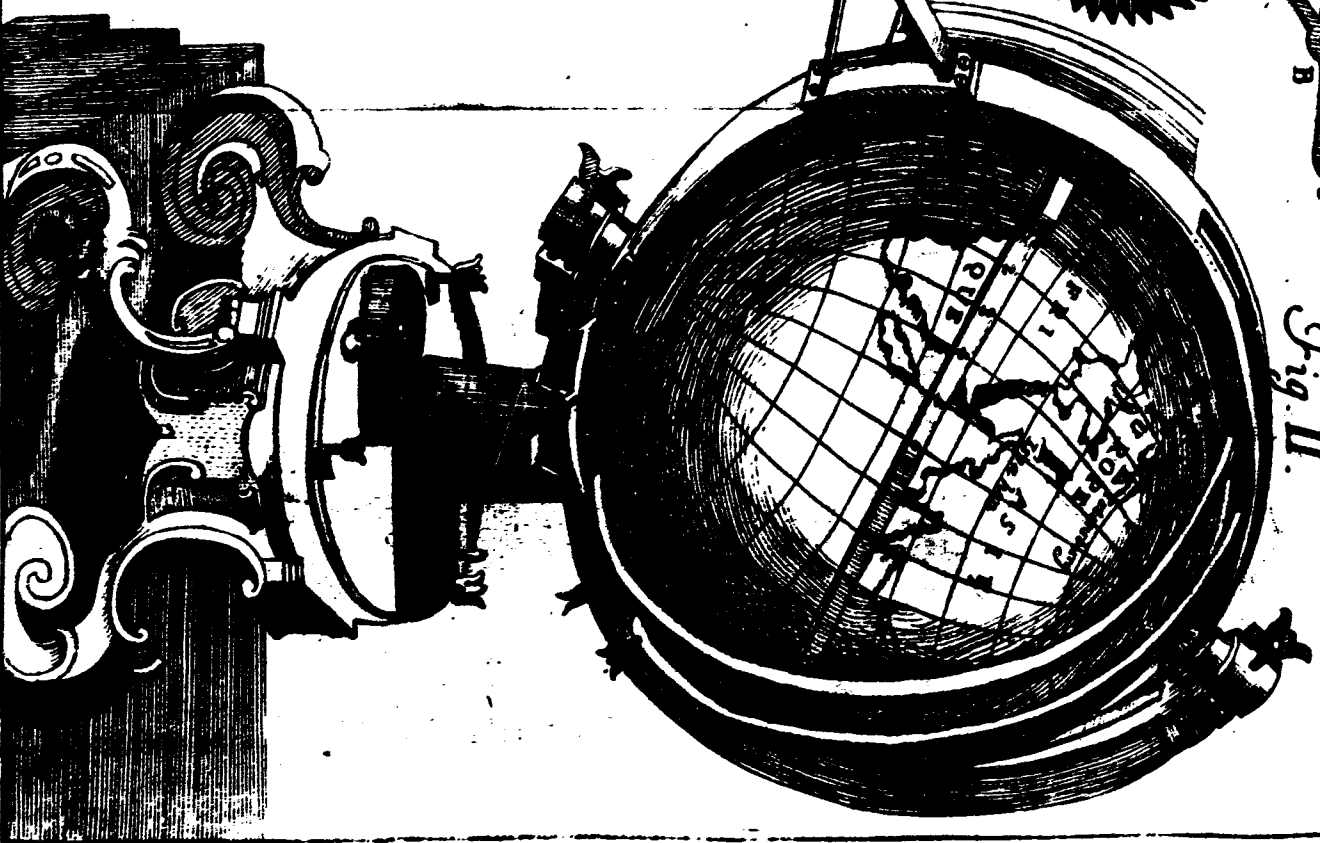
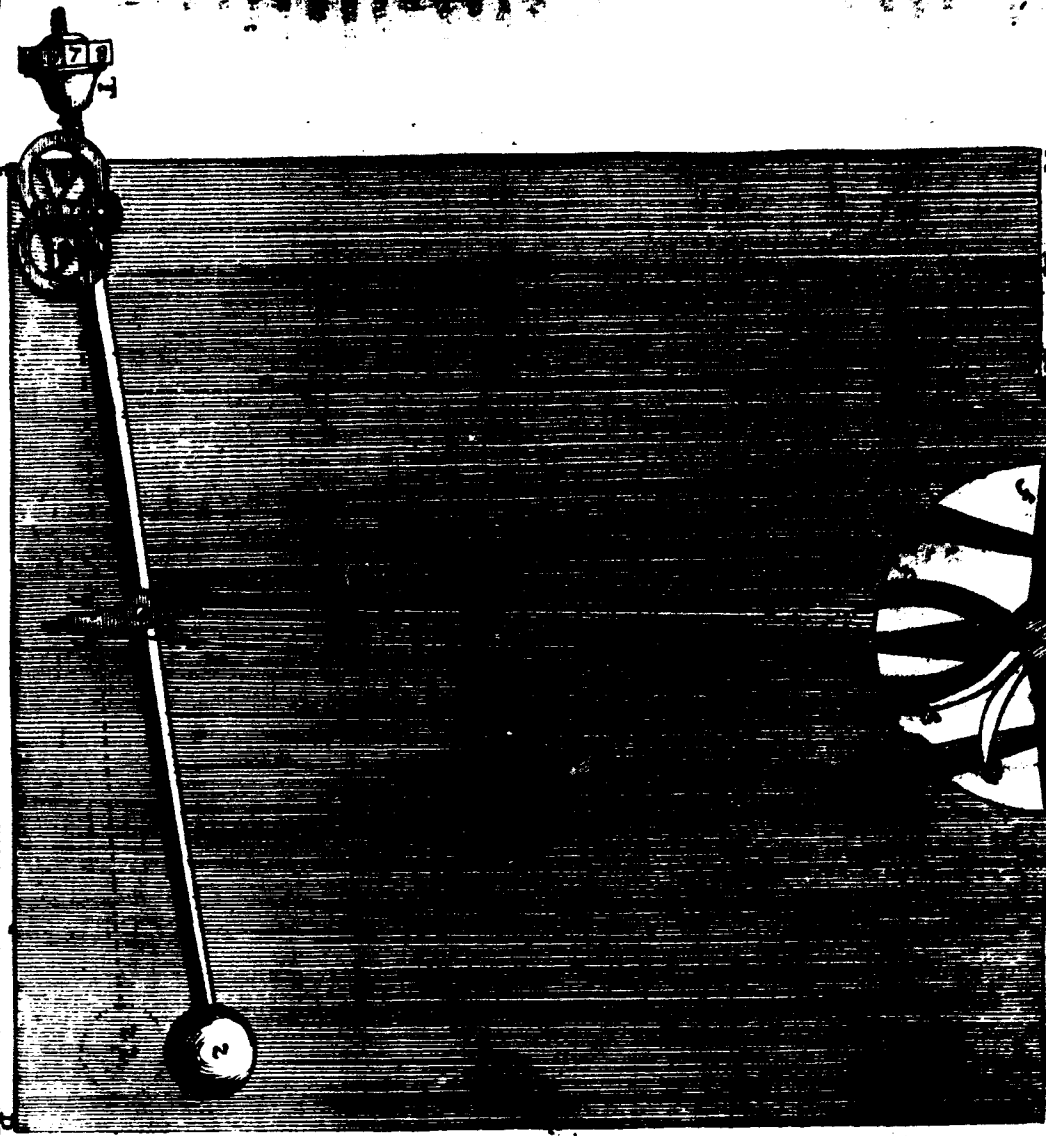
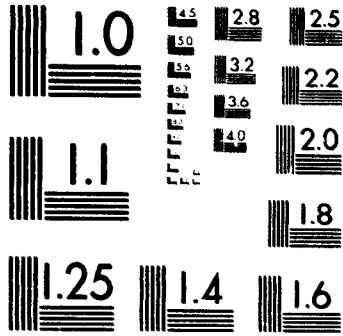

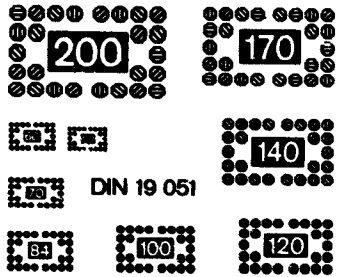
Fig. III.

Small vertical text on the left margin, likely a printer's mark or reference number.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

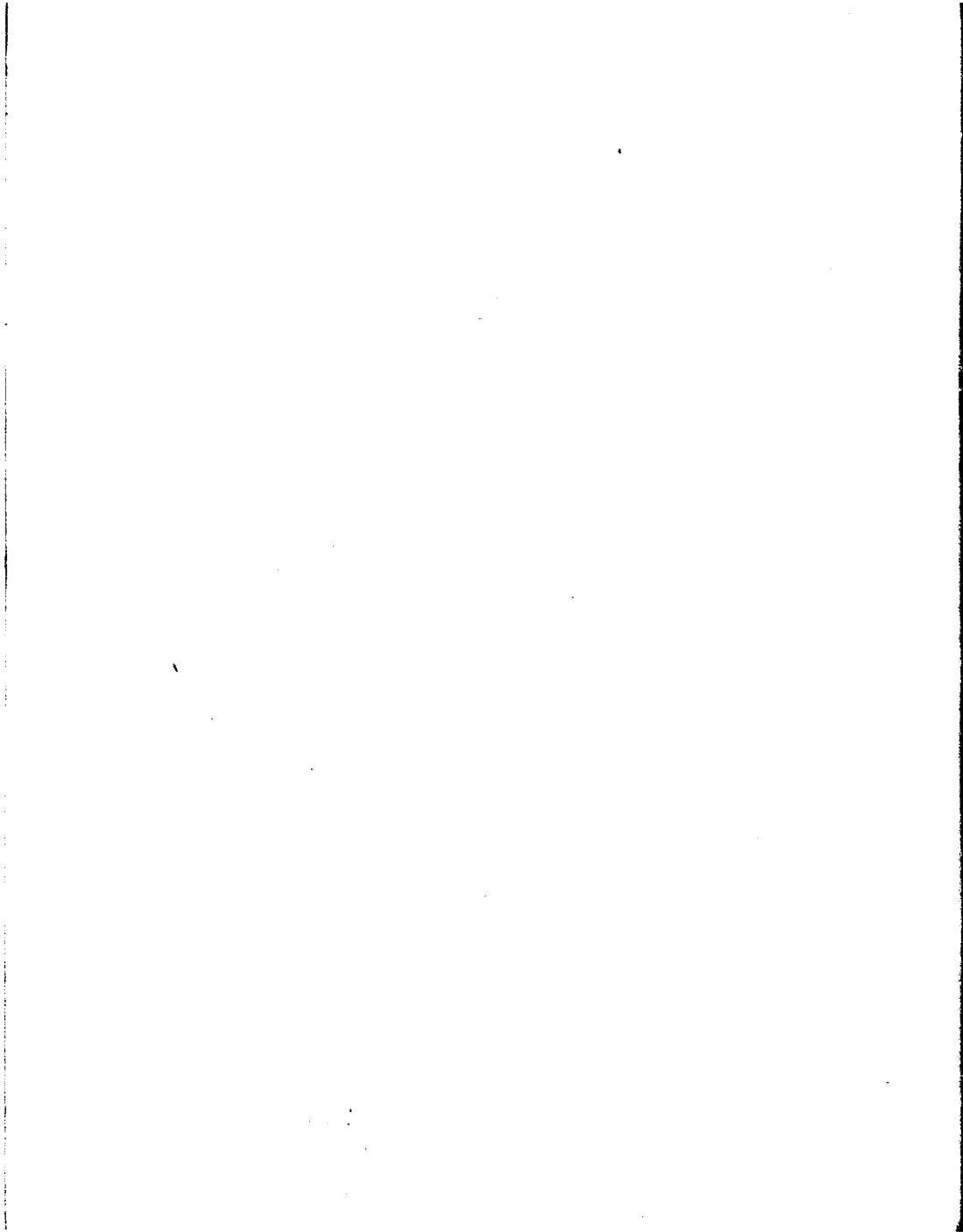

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1737

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 E 4⁰

viat, nec ab oscillationibus succussibusque navis motus ejus turbetur. Hæcce igitur incommoda in nova Horologii sui fabrica evitare studuit Autor, cui adhuc superaddidit proprietates quasdam valde memorabiles, ex quibus duæ sequentes præcipuam merentur attentionem. Prima existit in applicatione curvæ alicujus, quam ait nondum cognitam esse Geometris, sed eorum curiositate dignam, quæque inservit conservando isochronismo perfecto in arcibus vibrationis diversæ magnitudinis, ex quacunque etiam causa diversitas isthæc proveniat. De hac curva peculiari Schediasmate egit Cel. Eulerus in *Commentariis Acad. Petropolit. Tom. II pag. 126 - 138.* Secunda consistit in methodo aliqua, cujus ope friciones potentiz determinatricis (*de la puissance réglante*) in nihilum pæne reducuntur. Age, structuram Machinæ paulisper ante oculos ponamus. A E C D est pars Horologii posterior, in cujus summitate est apertura circularis, ut internam partium dispositionem perspicere liceat. G H I G inter duos circulos punctatos est rota vel circulus libratorius, cujus axis horizontaliter positus est; *m. 1, m. 2*, sunt duo circuli, quos ab officio appellat cylindros (vel *rouleaux*) æquales; longitudo axium est $1\frac{1}{2}$ pollicis; *c* est centrum circuli libratorii, & axicula hujus circuli, dum oscillatur, circumferentiis quoque rotarum *m. 1, m. 2*, motum aliquem vibratorium, valde licet exiguum, imprimit. Axi quoque huic, qui ultra corpus Horologii prominet, affiguntur curvæ æquales & similes *qV1, qV2*; quibus ex altera parte jungitur index *q0*, cum lenticula *n*, ope cochleæ huc illuc movenda, ita, ut lenticula, circulus libratorius, curvæque, perfectum semper æquilibrium teneant. *xyz* vectis est, in extremitate sua gestans globum *Z*, & in medio arcum *tt*, centro *x* descriptum, quod est hypomochlion vectis. *Sss* filum est valde flexile, vel catenula, qualis in Horologiis adhibetur portatilibus, intra duas curvas descendens, & semper tangens unius ex curvis, & arcus *tt*. T alia est lenticula, vectis *xz*, ultra centrum *x* continuato, applicata, & ope cochleæ mobilis. Usus ejus est, ut inserviat vibrationibus determinandis, prout admovetur removeturve a centro *x*; a-

TAB. III
Fig. I.

xiculamque x circumferentiæ duarum rotarum non dentatarum rr apprimat, frictionum minuendarum causa. KBL est semicirculus exterior, cujus uterque quadrans in 90 gradus divisus est. Quando motus Machinæ sistitur, index qs erit in B , & filum sss horizonti normale, & vectis horizonti parallelus, ut $yyzz$. Vibrationes ab indice monstrabuntur alternative ex utraque puncti B parte; adeoque filum curvas alternative tanget, vectemque xz semper elevabit, qui proprio deinceps pondere descendet; & hac ratione perspicitur, quomodo in qualibet vibratione motus circuli libratorii & vectis combinentur, seque secum invicem communicent. Tempora vibrationum pendent a ratione inter pondus vectis, & axis libratorii, quæ cum arbitraria sit, patet, quomodo hæc Machina *Sulliana* ipsa minuta secunda vibrare possit. Notandum est, cum vectis xz præcipuas a calore & frigore mutationes subire possit, id regularitati motus haud præjudicare; xy enim semper æqualis est yz , adeoque potentia in y & z semper æquilibrium idem tenebunt, & sic vectis & libramentum eodem semper modo in se invicem agent. 2) Quando pondus z augetur, vibrationes erunt celeriores, quando minuitur, tardiores. E contrario, si circulo libratorio pondus additur, erunt tardiores; si demitur, celeriores. At vero, quando libramento vectique simul adduntur demunturque pondera, & quidem in ratione massarum respectivarum, durationi vibrationum nulla continget mutatio, adeoque in diversis globi terrestris locis semper eadem conservari poterit. Quod ad mutationem ex succussibus oscillationibusque navis attinet, experimenta hanc in rem capta sunt a Viris Clarissimis, *Saurino*, *Cassino*, *Reaumurio*, *Mairano*, qui ad hujus Machinæ examen ab Illustriss. Academia fuerunt constituti; ex quibus illud præcipue notari meretur, quod, dum tota Machina in cista aliqua (quam vocant *berline*.) suspenderetur, quæ super via lapidibus strata, maximis cum succussibus ad duorum usque miliarium Gallicorum distantiam vehebatur, vibrationes vix uno secundo a pendulo observatorii discesserint. Notatur tamen in Historia Academiæ ad hunc Annum, quod, dum Machina in arcus circuli paulo grandiores ex-
cur-

erreret, pluribus minutis secundis pendulum observatorii anteverteret. Experimenta autem hæc simul considerata haud exiguam spem faciunt, fore, ut ope hujus Horologii mensura temporis satis exacta dari obtineatur. Adeoque omnino interest, ut experimenta hanc in rem in ipso pelago instituantur. Ceterum lectu omnino dignissima sunt, quæ tam de curva hæcæ tautochrona, quam de aliis adhuc isochronismum præstandi modis, deque correctionibus Horologio *Sulliano* adhibendis, in dicto *Schediasmate* explicata dedit *Cel. Eulerus*. 5) Instrumentum, quod usus & proprietates plurimum aliorum in se comprehendit, propositum a *Meano*. Inservit expediendis regulis Arithmeticis quamplurimis, resolvendis problematibus trigonometricis & nauticis, sine calculi ordinarii auxilio: imo & quadrantis horizontalis ac verticalis vicem subire potest. Et his quidem operationibus adhibendum est unum instrumenti latus. Ope vero alterius lateris inveniri potest locus Solis in ecliptica, locus Lunæ, item horæ fluxus & refluxus maris. Ait *Cl. Editor*, instrumentum hocce aliis adhuc gaudere proprietatibus perquam notabilibus, quas vero silentio præterit, dum ipsemet Inventor peculiari Tractatu eas publicare decreverit. 6) Methodus proveniendis longitudinibus, proposita ab Equite *d'Albert*. Consistit in eo, ut per calculum determinetur hora ortus & occasus Solis pro quolibet anni die, & pro qualibet poli altitudine, ut per observationem occasus Solis innotescat, quoniam in loco versetur navis. Judicat autem, observationem occasus Solis præstare observationem ortus, quoniam circa occasum minores sunt refractionum irregularitates. Ut vero horæ illius Meridiani, in quo navis solvit, innotescant, Autor proposuit Horologia arenaria, quorum unumquodque per spatium 24 horarum durat, quorumque auxilio metitur tempus, ab uno Solis occasu ad alterum usque elapsum; & quando hoc intervallum non est exacte 24 horarum, differentiam capit ope alius minoris Horologii arenarii, vel etiam portatilis, quod secunda vibrat. Cum igitur notum sit, quantum temporis spatium Sol sub data latitudine ab uno die ad alterum usque impendere debeat, capienda est

differentia inter tempus calculo exquisitum, & illud, quod ope Horologii observatum fuit; exinde enim æstimabitur quantitas itineris, a nave ad orientem vel occidentem confecti, ac differentia longitudinum, quæ quærebatur. Refert Cl. Editor, Autorem multis suam methodum experimentis tentasse, quorum successus haud fuerit infelix, ita, ut sperare liceat, eam inveniendis maris longitudinibus quamplurimum conducturam.

7). 8) & 9) Hodometron, inventum a *Meynieris*. Antequam Cl. Editor ad descriptionem novi Hodometri progrediatur, formam & usum Hodometri, quod vulgo adhibetur, exhibet, quo facto, structuram novi exponit, quo ejus præ ordinario prærogativæ eo melius perspiciantur. Cum autem ejus descriptio longior ampliorque sit, quam ut huc transferri queat, ideo de usu ejus præcipua saltem annotabimus. Ope igitur hujus Hodometri mensurari possunt omnia itinera, idque absque molestia, temporisve dispendio; quod sane magno usui erit in distantis diversorum locorum a se invicem definiendis, viis signandis, &c. In consiciendis itaque topographiis vel mappis specialissimis, in quibus omnes viæ, & quæ sunt alia ejusmodi, signari debent, magno cum successu potest adhiberi. Licet enim per methodos geometricas vel trigonometricas distantia locorum satis accurate innotescant, in iis tamen nulla irregularitatis viarum, montium, sinuositatum, &c. habetur ratio: ut adeo de quantitate itineris nil certi per eas statuere liceat. Exhibuit quoque Inventor applicationem aliquam instrumenti sui ad rhedas, currus, variaque carpentorum genera. Potest scilicet in interiore rhedæ parte suspendi, ut oculis semper observetur; nec alia re opus est, quam ut numerus revolutionum rotæ alicujus observetur, qui perinde, ac horæ in horologio, per indicem notatur. Structura quoque sic comparata est, ut nil ei a succussibus quantumvis violentis metuendum sit. Judicavit Academia, operæ omnino pretium esse, ut omnis Auctori procureretur opportunitas, quo Hodometron hocce facile construi ac multiplicari queat.

10) Machina, inserviens arboribus majoribus transplantandis, inventa a *Sebastiano*, valde simplex, haud sumtuosa, magnos tamen effectus præstare valens.

lens. Inventa & adhibita jam fuit ante annum 1699; sed ob affinitatem cum aliis ejusdem generis, de quibus mox dicemus, eam hic inferendam esse duxit Cl. Editor. Magnus ejus usus fuit, cum grandiores arbores in hortum Versalensem transferrentur, posteaque multis aliis casibus applicata fuit, & ob ingentes, quos edit, effectus nomine *Diaboli* insignita. 11) & 12) Ejusdem generis Machinæ, excogitatæ a Marchione *de Coetnsfan*. Primæ mechanismus omnis is est, ut arbor transplantanda ope ergatæ, quæ currui applicatur, e terra penitus elevatur, postquam circa radicem jam satis terræ effossum fuit. Arbor autem super curru in situ horizontali jacet. Secunda id peculiare habet, quod arbores super curru sint in situ verticali. Exhibita autem Academix fuit anno demum 1728. Tantos autem effectus præstat, ut unus vel ad summum duo homines prægrandem aliquam arborem ejus ope elevare possint, una cum terra, quæ circum radicem effoditur. Eadem facilitate arbor transplantanda in foramen, cui inferenda est, demitti potest. Machinæ hujus auxilio ingentem jamjam arborum numerum cum successu transplantavit. Inventor; & præcipue animadvertit, quolibet anni tempore id fieri posse. Quo autem utilia hæc circa arborum transplantationem inventa eo magis innotescant, & in aprico ponantur, peculiarem de iis Tractatum publici juris facere secum constituit. 13) Siphon, vel, si mavis, Antliola, inserviens injectionibus ori faciendis, inventa a *Guyoto*. Viri Celeberrimi, *Winslous* ac *Morandus*, hoc fere de ea judicium tulerunt, facto examine: *Pars hujus Antlie principalis est tubus vel siphon recurvus, qui fundo oris immittitur post vel supra palatum, eo sine, ut applicari queat canali communicativo, in quem fieri debet injectio. Nunquam antea extitit instrumentum tali injectioni aptum; sed hoc Guyoti videtur ingeniosum, & quod ad minimum inservire possit laxando orificio tubæ Eustachiana, id quod in aliquibus casibus ejus utilitatem comprobabit.* Ab ipso autem Inventore destinatum quoque fuit circulationi sanguinis, systolæ ac diastolæ cordis, &c. demonstrandæ. Inventa Anni 1725 sunt: 1) Machina pro minuendis frictionibus, proposita a *de Mondran*,

dran, quæ nil aliud est, nisi certa quædam applicatio cylindrorum volubilium, de quibus sæpius jam diximus. Eodem vero modo pæne fit, quo in Horologio *Sulliano*, aliisque. Usus Machinæ præcipue is est, ut inserviat attollendis ponderibus grandioribus. Est vero nil aliud, nisi rota radiata, (quam vocant *Lanterne*,) axi infixæ, quæ a duobus manubriis circumagitur. Rota radiata aliam impellit dentatam, cujus axi, qui tympani instar est, funis circumvolvitur, pondus sursum trahens. Atque hoc quidem novum haud est; ast videamus, quomodo frictiones evitare studeat Autor. 1) Radii rotæ radiatæ circa axem suum convertibiles sunt, quo efficitur, ut punctum appressionis contra dentes rotæ dentatæ continuo mutetur. 2) Axis rotæ dentatæ incumbit circumferentiis duarum rotarum politissimis, uti in Horologio *Sulliano*, sed quarum diameter fere eadem est cum diametro rotæ dentatæ, id quod adhuc majorem frictionis imminutionem producit. 3) Centra vel axes rotarum modo dictarum incumbunt aliis circumferentiis minoribus, quod adhuc circa axes suos sunt convertibiles; quæ omnia junctim sumpta frictionum decrementum satis magnum efficiunt. In *Miscellaneis Berolinensibus ad A. 1710 pag. 294 seq.* similis frictiones evitandi methodus proponitur, antliis applicata. 2) Applicatio hujus Machinæ, quam autor in carpentis fecit, ubi quædam adhuc proponuntur ejus correctiones. 3) Machina pro incidendis limis grandioribus, autore *Fardouin*, Horologiorum fabro, quam simplicem, ingeniosam, perutilemque, Academia judicavit. 4) Eiusdem Machina ejusdem generis pro limis minoribus, cujus mechanismus præcedenti adhuc videtur ingeniosior, cujusque auxilio limæ quantumvis subtiliter dividi possunt. 5) Machina Arithmetica *Lepinii*, quæ *Pascaliana*, aliisque jam notis, est simplicior, continetque res quamplurimas, tam novas, quam ingeniosas. Placuit Cl. Editori, typum ac descriptionem decantatæ Machinæ *Pascalianæ*, cujus exemplar ab Academia asservatur, hic, & quidem num. 262 & 263, inserere, ut eo facilius cum *Lepiniana* comparari, & hujus prærogativæ perspici queant. Longe vero copiosior est structuræ descriptio, quam ut in compendium

dium commodè contrahi, & hic exhiberi, queat. Notamus solummodo, operandi modum tam in *Pascaliana*, quam in *Leviniana*, Machina unum fere eundemque esse. 6) *Henrici* Machina, quæ oneribus elevandis inservire debet, & quæ nil aliud est, nisi rota, eum fere in modum dentata, ut sunt rotæ horologiorum libratoriæ, quam continuo impellit pendulum, in sua extremitate unco aliquo vel brachio ferreo instructum, quod dentibus rotæ quadrat; qualibet igitur penduli vibratione dens rotæ unus protrudetur, & retinaculo continebitur, donec vibratio iteretur; funis autem, qui pondus sursum trahere debet, axi rotæ circumvolvetur. Magna huic Machinæ intercedit affinitas cum vecte a *de la Garouste* invento, de quo in *Tomi primi* recensione diximus. Utilis autem in iis præsertim casibus est, ubi dispendii temporis non magna habetur ratio. 7) Peculiaris quidam Globus terrestris, inventus, & executioni feliciter datus, ab *Isaaco Brucknero*, Basileensi, & hoc tempore Academiæ Scientiarum Imperialis Petropolitane Mechanico. Prodiit ipsius descriptio completa, lingua Germanica Russicaque, & typis nitidis, sub titulo: *Beschreibung einer Universal-Sonnen-Uhr, verfertigt von Isaac Bruckner, Sc. Petropoli, A. 1735. 4.* Autor Illustrissimæ Academiæ Parisiensis exemplar aliquod Globi hujus ostendit, sed nondum plene elaboratum exalciatumve, adeoque ullis vix usibus accommodatum; quod talem nihilo minus approbationem meruit, ut Regii Geographi titulo Autor cohonestatus, ac stipendio donatus fuerit; quod æque ac cetera, Machinam hanc spectantis, ex Tractatulo modo dicto referimus. Postquam vero Petropolin concessisset *Brucknerus*, omnem operam studiumque eo convertit, ut Globus hicce, quam fieri posset, nitidissime & accuratissime elaboraretur. Pro locis exacte in ejus superficie designandis usus est observationibus Astronomicis & Geographicis, per totum Russiæ Imperium, jussu *Petri Magni* summa cum cura institutis. Globum, sic constructum, & magnifice elaboratum, Academia Imperialis dignum judicavit, quem sub anni 1735 auspiciis strenæ quasi loco ipsi Imperatrici Gloriosissimæ, *Annæ*, offerret, utpote adhuc Inscriptione Russica in laudem ejus ornatum. Eum hic exhibemus,

TAB. III
Fig. 2.

mus, qualis Imperatrici oblatus fuit, & in dicto Tractatulo describitur. Sphæra cuprea tota est, sed deaurata, una cum circulis, qui ipsam ambiunt. Diameter est 8 pollicum decimalium Rhenanorum; sed augeri pro lubitu potest. Circuli hujus Globi sunt sequentes: A est Meridiani pars septentrionalis in parte Globi postica, quæ quidem circa Globum mobilis haud est, sed tamen huc illucque pro re nata trudi potest. B alius est Meridianus, totum Globum ambiens, & circa eum mobilis. Ei inninet alius paulo latior, C, qui a polis ad distantiam $23\frac{1}{2}$ grad. (qualis est maxima Solis declinatio,) removeri potest. S est lamella foramine minutissimo pertusa in parte Meridiani orientali, per quod radii solares incidere debent, punctumque lucidum formare. Meridianus hic in parte sua occidentali indicem habet, sursum deorsumque mobilem, qui lamellæ alicui, Meridiano inferiori B affixæ, quadrat, cui inscribitur 1) Calendarium, vel dies mensesque totius anni, stilo veteri, apud Russos adhuc recepto; 2) singuli gradus declinationis solaris; 3) duodecim eclipticæ signa. Reliqui circuli circa sphæram mobiles sunt: D est circulus finitor, qui hæmisphærium illuminatum ab obscuro separat, & a loco Solis semper 90 gradibus distat. Ei in distantia 18 graduum parallelus est circulus crepusculorum. Pyxis magnetica, in basi collocata, inservit lineæ Meridiani prout inveniendæ. Usus Globi hujus vel Horologii solaris sunt, invenire horam diei, & quidem pro quibuslibet terræ locis, declinationem Solis, & locum in ecliptica, ortum & occasum pro quolibet loco, tempora crepusculorum, &c. Machinam hic loci inserere non incongruum judicavimus, cum sine dubio unica sui generis in toto orbe hæcenus existat. At vero jam ad librum nostrum redeamus. 8) Anelia pro elevandis aquis: quæ vero vix novi aliquid continet, si a constructione manubrii alicujus discesseris, quod percommodum esse videtur, utpote cujus radius modo longior, modo brevior, fieri potest. Reliquum Machinæ jam quoque comparet in Diario Gallorum, *Journal des Savans*, A. 1678 *Mens. Februar.* 9) Constructio penduli, quod tempus apparens monstrat, per Vicarium Monasterii S. *Cyriaci*. Adhibetur & hic curva æquationis, eodem præ modo, quem in alio quodam horologio, de qua

quo ad Annum sequentem dicemus, *Thioutus* in subsidium vocavit. Anno 1726 inventa & approbata fuere: 1) Pendulum ejusdem generis, propositum & confectum a *Ducbeinsio*, quod monstrat tempus tam medium, quam apparens, in horis, minutis primis & secundis. Tempus medium indicatur in circulo fixo: apparens vero in alio mobili & concentrico. In limbo circuli horarii adhuc indicantur signa & gradus Zodiaci, menses ac dies. Autor curva æquationis utitur, ut alii; sed modus, quo curva partes horologii movet, quæ ad tempus apparens pertinent, visus fuit novus ac ingeniosus. Præcipua hujus Penduli commoditas est, quod ope indicis temporis medii, si quando aberraverit, facillime in ordinem redigi, & ad motum Solis componi possit. 2) Aliud hujus generis Pendulum, autore *Kriegsfeiffio*, quod ultra tempus medium & verum adhuc indicat loca Solis & Lunæ, una cum suis phasibus, transitum primi arietis puncti per Meridianum, horas tam medias, quam veras, diversarum urbium, diem mensis, epactas, numerum aureum, cyclum solarum, &c. quæ vix omnia a Calendario expectare possis. Machinam hanc Academia ingeniosam judicavit, utpote in qua tot & tam diversi motus methodo & combinatione valde simplici obtineantur. Ceterum & hic curva æquationis adhibetur. 3) Mola quædam alata, quæ inservire debet terræ absque jumentorum ope colendæ, proposita a *Laffio*. Dissert a curru velis instructo, quem *Gustus* eidem scopo adhibere conatus fuit. Licet satis ingeniosa Academix visa fuerit, supplementis tamen adhuc indiget. Ut taceamus, eam a ventis impetuosis subversum iri, ab aliquibus simul hominibus regendam esse, nec facile de loco in locum transferri posse, &c. 4) Machina quædam, inventa a *du Bois*, quæ inservit fluminibus vel canalibus a sordibus purgandis. Licet ingeniosa videatur, nimis tamen composita est. ac frictionum incommodis valde laborat. 5) Ejusdem Malleus (*Mouton*), cuneis ferreis armatus, cujus ope terra labefactari potest, quinque adeo in obsidionibus castellarum, præcipue in accessibus (*approches*), in usum vocare licet. Constructio ejus multum affinitatis habet cum Machina præcedenti. 6) Ejusdem Machina, cujus ope terram labefactatam vel effossam remove, ac in vas aliquod

grande conjicere, licet. Est autem magis composita, & frictio-
num incommodis presso, quam quæ usibus commode adhiberi
queat. 7) Alia adhuc ejusdem generis Machina, usibus fortas-
sis applicabilior, & ab autore eodem proposita. 8) & 9) Duæ
ejusdem auctoris Machinæ, quarum commodus usus est in so-
lo fortiter quatiendo & complanando. Simpliciores sunt, omni-
busque præcedunt, adeoque executioni facile dari possunt; in
excavationibus igitur, construendis munimentorum operibus,
inque aliis ejusmodi casibus, opportune adhibebuntur. 10)
Constructio Penduli, quod tempus medium & apparens in mi-
nutis primis & secundis monstrat, proposita a Clarissimo, quem
aliquoties jam nominavimus, *Thionto*. Dena equidem tempo-
ris veri secunda tantum ostendit; quem vero defectum abun-
de compensat Machinæ simplicitas, constructionisque actualis
facilitas. Curva æquationis, quæ partem horologii princi-
palem constituit, tanta cum cura, tamque exacte, descripta
est, ut cum Tabulis æquationum ipsi perfecte semper conve-
niat. Præterea vibrationes Penduli singulari quadam ratione
diriguntur, quam hic exhibere libet, quoniam ab Autore in o-
mnibus, quæ construit, Horologiis adhibetur. Libramentum
igitur hoc (quod ita appellare liceat,) componitur duobus ve-
stibus, AD & CB, qui, ut ex Figura apparet, ad dentes rotæ li-
bratoris pertingunt. Prior cochleæ D instructus est, quæ alte-
ri BC insistit, atque una cum pondusculo, in C affixo, exactitu-
dini librationum obtinendæ inservire debet. 11) Additio, huic
Machinæ a suo autore facta, quæ in eo consistit, ut tempus appa-
rens ipso quoque campanulæ sono indicetur, id quod omnino
aliquid novi est, nec ab ullo antea Horologo præstitum. Autor
vero illud obtinere facile potuit, cum omnes rotæ, quæ tem-
pori vero indicando inserviunt, unius horæ spatio semel re-
volvantur. 12) Peculiaris quidam cochleam adhibendi modus,
exhibitus a *Jacobo le Maire*, qui in eo consistit, ut duæ pluresve
cochleæ ope rotarum dentatarum ita se mutuo impellant, ut, una
circumacta, & altera sensu contrario circumagatur; hacque ra-
tione pondus sibi semper parallelum in descensu manebit, & vi-
res cochlearum ubivis æqualiter distribuentur. Peringeniosa igitur
& utilis hæc est applicatio, nec tamen nova, quippe a *de Villis*

in

TAB. III
Fig. 3.

in suo de Munimentis Tractatu pag. 228 Tab. 37, & ab aliis quoque, jamjam exhibita. 13) *Augerii* Machina, conterendo cortici querno, (quo utuntur coriarii,) & elevandæ aquæ, aliisve oneribus, idonea. Notatu dignum est, Autorem in usum vocare curvam aliquam, quæ ex evolutione circuli describitur, quam & adhibuit *Fayus* in Machina sua hydraulica, de qua superius pauca diximus. Hac de curva plura scitu digna legas in Historia Acad. Reg. Scient. ad A. 1717 pag. 91 seq. edit. Batav. Ejus ope id Machinæ suæ commodum obtinuit *Augerius*, ut vires aquæ, aliorumve ponderum elevationes, sint semper æquales, id quod non levis est momenti; de cetero quoque regularitati motuum, ac facilitati, satis prospexit. 14) Machina, quæ aquam elevat adminiculo ignis & ponderis atmosphæræ, exhibita a *Meyo & Meyer*, qui tamen ejus inventores haud sunt; sed eam *Passii*, prope Parisios, duntaxat extruxerunt. Constat, eam Londini quoque esse, & aquas, ex Tamesi flumine elevatas, per urbem distribuere. Ingeniosissima est ac utilissima Machina, sed cujus descriptione ulteriori supersedere possumus, cum eam copiose in suo de Machinis rarioribus Tractatu exhibuerit *Cl. Weidlers*, quem & suo loco jam recensuimus. 15) & 16) Duæ ejusdem generis Machinæ propositæ a *de Bosfrand*. Prima a præcedente ulla vix ratione differt, nisi in levibus quibusdam circumstantiis, quæ caput rei haud spectant. Contendit autem *Bosfrandus*, se proprio Marte in hanc incidisse, nec ullam antea de Anglicana illa, quæ eadem est cum præcedente, notitiam habuisse. Secundæ vero constructio aliter sese habet; sed aliquibus forsitan exceptionibus adhuc obnoxia est. 17) & 18) *Boulogni* Machinæ, inservientes navibus adverso flumine trahendis, quæ cum iis, quæ hactenus inventæ fuerunt, multa habet communia; sed in dirigendis funium directionibus & applicationibus differt, quæ vitæ fuerunt novæ & ingeniosæ, atque ita comparatæ, ut ad tympana, ergatas, aliaque hujusmodi Machinamenta, quæ vulgariter in usu sunt, transferri cum successu possint. Licet autem hoc domum anno Academiæ fuerint ostensæ ambæ Machinæ, eas tamen inde ab anno 1702 a se animo conceptas ac dispositas fuisse, Autor commiseravit. Postquam Privilegium Regium iis obtinere contenderat,

jussa fuit Academia, ut experimenta majora cum iis institueret, ut eo tutius de successu judicare liceret. Quæ cum agerentur, aliam ejusdem generis Machinam Academia ostendit *Caronus*, quam *Boulogniana* multis adhuc in rebus præcellere asseveravit; qua de causa accidit, ut in utramque partem experimenta caperentur, quibus tandem constitit, *Boulognianas Caronianamque* Machinas eosdem fere effectus præstare, nec alteram alteri valde præferendam esse. Quapropter pontes Parisienses concessi sunt *Boulognio*, prope quos Machinas suas exstrueret, id quod ad pontem novum præcipue fecit; & *Caronio* aquæ Marlienses, ubi magna cum commoditate suas adhibuit. 19) Machina *Caroni*, de qua modo diximus. 20) Nova Musices methodus, inventa & proposita a *Demauffio*, cujus præcipua commoditas ex scopo Autoris hæc esse debet, ut sit, quam fieri potest, compendiosissima. Refert Cl. Editor, Autorem integrum Breviarium Romanum notis nova hæc ratione expressum in lucem emisisse, nec non methodum Musices completam, juxta hoc systema concinnatam, ad quam adeo Lector ablegandus est. 21) Systema plurium Machinarum, invicem junctarum, inventum & constructum a *Lepinierio*. In Historia Academia ad hunc Annum refertur, Autorem viginti omnino Machinas jungendi modum excogitasse; cum vero de successu talis constructionis in praxi fere desperandum sit, atius esse, postea judicavit, si aliquarum saltem effectus in una eademque combinarentur. Construxit itaque Machinam, ex aliis quinque compositam, scilicet 1) ex mola fullonaria, 2) Machina pro sulphure conterendo, 3) pro ligno ferra secando, 4) mola pro pulvere pyrio, 5) Machina pro navibus adverso torrente trahendis. Unius arboris & manubrii adminiculo integrum hocce systema moveri potest. 22) Praxis Pythometrix, proposita a *de Gamaches*, qui integrum de ea Tractatum publici juris fecit, qui continet Tabulas & theoriae suæ demonstrationes, ac Parisiis apud *Claudium Jombertum* prodit; quo Lectorem remittimus. Et sic quidem brevissimum Tomi hujus *quarti* conspectum exhibuimus. Cum autem duo adhuc restent nobis recensendi, eos, ne limites instituti nostri hic transiliamus, in *Menses* proxime secuturos differre necessum habemus.

VIRI ILLUSTRIS, GODOFREDI GUILIELMI
LEIBNITII, *Epistolæ ad diversos. Volumen II, quo res
Mathematicæ & Philosophicæ, præcipue Philosophia Si-
nica, data opera pertractantur. E MStis Autoris edi-
dit, & Dissertationem Præfationis loco præmisit, CHRI-
STIAN. KORTHOLTUS, M. A. Ordinis Philosophici
in Academia Lipsiensi Assessor, & Collegii minoris
Principum Collegiatus.*

Lipsiæ, sumtu Bernh. Christoph. Breitkopffii, 1735, 8.

Alph. 1 plag. II.

Orbem eruditum novo labore ac ornamento sibi devincit
Plur. Rev. Editor, nunc Regis Daniæ in Aula Viennensi Le-
gato a Concionibus sacris, dum *Leibnitii*, Viri super æthera no-
ti, foetus literarios Epistolæque in lucem producit. *Volumen* hoc
secundum, tertii nuntius, Illustrissimo atque Excellentissimo
Bernardo L. B. a Zech, Heroi in toga vere magno, fuit inscri-
ptum ac dedicatum. Si *Leibnitius* tersa castaque Editoris usus
fuisset latinitate, exoptari nil posset amplius. Eam adhibet Plur.
Rev. *Kortholtus* ubique verborum venustatem, eam ordinis lu-
cem, eum orationis decursum, in Dissertatione præcæmiali, ut
vel uno hoc nomine *Leibnitiana* Musæ elegantissimum hunc
præconem gratulemur. Præcæmialis illa Commematio lectori
porrigit solum Ariadneum, quo adjutus, *Leibnitiana* promptius
intelligere possit. Insunt ei nonnulla, quæ *Leibnitiana* brevitati
superaddunt illustrationem & nova argumenta. Agendæ sunt
gratiæ, ac habendæ, magnis Viris, qui e penu sua *Leibnitiana*
commercia epistolica cum Autore communicarunt. Hosce in-
ter effulgent summa nomina *Joannis Ludovici de Holstein* ac
aliorum. *Ræmeri*, cujus hic afferuntur literæ nonnullæ, vitam
haud ita pridem dedit Professor Mathematicum Hafniensis, *Pe-
trus Horrebowiius*, Societatis Scientiarum Parisiensis Sodalis. Pag. 12.
Lis Calendaria, sub initium hujus Seculi exorta, multis literis
Leibnitii occasionem suppeditavit. Hinc tum de parallaxi Lu-
næ, tum de *Tybonis & Picardi* Observationibus Astronomi-
cis cum Barone Illustri ac Astronomo, *Kroschko*, fuit a *Leib-
nitio* actum. Habes hic *Leibnitii* Disputationem de Complexio-
nibus,

- nibus*, quam A. 1666 Lipsiæ e cathedra Academica publice defendit pro obtinendo Philosophorum ordine amplissimo, specimen præcocis ingenii. E Corollariis & ipsa Disputatione patet, Laconismum & principia philosophica fere eadem semper summo *Leibnitio* arrisisse. Propugnat inibi principium rationis sufficientis pro theorematibus contingentibus. Quod qui debellant, quid aliud agunt, quam ut mundum contingenter talem citra autorem absolute necessarium admitti posse statuunt? *Leibnitii* porro hic habentur *Meditationes*, quas ipse *Nizolii* Commentariis *de stilo philosophico* præmisit. Ipsæ haud uno nomine legi dignæ sunt. Variæ enim ibi elucet & literaria & philosophica momenta. Nonnunquam *Nizolii* hic evelluntur navi. *Leibnitii* Epistolæ duæ, una ad Ven. *Molanum*, Abbatem, contra *Puffendorhium*, altera ad Ven. *Jo. Franc. Buddeum*, de origine mali, conscriptæ, odia, quibus carebant, traxerunt. Tres sequuntur scriptiones Gallicæ, quæ ad Philosophiam ac religionem Sinensium pertinent, & a *Leibnitio* notulis sunt perspectæ. Primum librum *de rebus religionem Sinarum spectantibus* contexit *P. Nicolaus Longobardi*: alterum *P. Antonius de S. Maria*. Uterque primo apparuit scriptus sermone Hispanico. A. 1701 Galli eos in linguam suam transtulerunt. Tertiam addidit Cl. Editor de rebus Sinensibus disceptationem in
- 20 seq. Dissertatione præcemiali, erudite commentans de classicis Sinarum libris, & solide ostendens, veterrimis Sinæ Philosophis, uti *Leibnitius* affirmaverat, de Deo, spiritibus, & de animarum immortalitate, rectam sedisse sententiam. Quem in finem verba & testimonia ipsa ex classicis Sinarum libris afferuntur. Quid plura? Epistolæ & Dissertatio præcemialis Lectorum oculis animisque ita sunt dignæ, ut *Leibnitio* & *Kortholto*, Viris laudandis semper, injuriam videremur inferre, nisi Lectores ad *Volumen* hoc *secundum* dimitteremus & incitaremus. Faxit summus rerum arbiter, ut vires porro Plur. Rev. Editori abunde suppetant, ac *Volumen Epistolarum tertium* propediem manibus nostris offeratur. Nolint vero Lectores singulas *Leibnitii* sententias Editori simul attribuere, id quidem eos peramanter rogamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCXXXVII.

Mürnbergische Friedens - Executions - Handlungen und
Geschichte, &c.

h. e.

ACTA EXECUTIONIS PACIS PUBLICA,
in ordinem historicum redacta, adjectis Documentis pu-
blicis, a JO. GOTHOFREDO DE
MEIERN.

Tomus I.

Hannoveræ & Tubingæ, apud Jo. Ge. Cottam, 1736, fol.
Alph. II plag. 5.

Non contentus Autor Illustris ac Generosissimus descripsit
se in *sex Voluminibus*, jam a nobis recensitis, *Acta pacifi-*
cationis Westphalica, (quod immortale Opus nuper publico
trium plagularum, eoque eruditissimo, elogio ornavit *Erhardus*
Reuschius, Professor Julix clarissimus,) nunc & *Acta execu-*
tionis Pacis hujus exhibet, & quidem duobus in *Voluminibus*:
quorum *prius* nostris nunc versamus manibus. Inierant scili-
cet pacem partes belligerantes, sed negotium pacificationis
non statim finierant. Leges pacis erant sancitæ, sed, quod
iis præscriptum erat, exequi plures cessabant: imo metum al-
teris incutiebant, ne dictum a facto futurum sit diversissimum.
Novæ hinc curæ, novæ lites, ac propemodum novæ lachrymæ.
Erant, qui publicis scriptis docere audebant, injustam, adeoque

Bb

mini-

minime servandam, esse promissionem bonorum ecclesiasticorum Protestantibus factam; simul contendentes, non obligari eos ad præstandum, qui metu adacti fuerint ad comprobandas pacis condiciones. Imo ob oculos erat cum Nuntii Apostolici *contra Pacem Monasteriensem Protestatio*, tum ipsius Pontificis, *Innocentii X, Declaratio nullitatis Articulorum nupera Pacis Germanica, personis & juribus ecclesiasticis præjudicium*: quos duos libellos *Jagerus* exhibet in *Historia sua hujus Seculi Lib. VIII Cap. 2*. Verentes igitur Sueci, ne ideo urgeatur discessus exercitus sui e Germania, ut metu omni soluti nonnulli impune possent pacem violare, sancte confirmabant, se minime recessuros ante e Germaniæ finibus, quam suum cuique redditum fuisset secundum pacta & conventa pacificatoria. Hinc Noriberga eligebatur, qua in urbe agerentur consilia executoria non solum a Plenipotentariis Cæsareis & Suecis, sed pluribus etiam Germaniæ Principum & Civitatum Legatis. Hic octo Deputati e Legatis his eligebantur, quibus curæ esset cordique, ut suum cuique bona fide restitueretur, ac simul ut Suecis persolveretur promissa pecunia quinque millionum. Verum hoc quoque Deputatorum collegium multis obnoxium fuit querelis partim Suecorum, partim Protestantium: quibus tamen tandem paratum fuit remedium. Hæc omnia sigillatim & partitim debito ordine exponuntur in *Meieriano* hoc Opere, cujus fontes paucis nunc indicandi a nobis sunt. Pauca quidem scripta de hoc negotio adhuc edita fuerunt in lucem, eaque partim imperfectissima, partim ne digna quidem Politicorum oculis. Recenset ea singula *Illustris Autor* in *Præfatione*, & quidem censorie. Ceterum, cum in *Novellis Parisiensibus* illius temporis potissima hujus historiæ capita sint producta, dignam dedit *Noster* illam istarum *Novellarum* partem, quam hic totam recudi curaret. Præstantiora autem multo sunt illa monumenta, quibus potiri *Nostro* contigit singulari fortunæ indulgentia. Nam & ex *Principis Schwartzburgici*, cujus sedes est *Rudolphopolis*, tabulario, & a primario quodam *Norimbergensis civitatis Viro*, multa hujus argumenti accepit: prætereaque *Carpozoviano Diario Actorum*

horum executionis usus est, ac denique *Erskeinii*, Consilarii Suecici bellici, Commentarios, fervente hoc negotio conscriptos, pecunia sibi comparandi nactus est occasionem plane singularem inusitataeque felicitatis. Nec vero hæc singula Noliter auda exhibet orbi & cruda, sed inde perfectam rerum tum gestarum contexuit historiam, scriptis publicis suo loco intertextis. Antea vero, quam ipsum corpus historiarum hujus nostro sistit conspectui, præmittit, præter *Novellas*, quas diximus, Gallicas, Indicem Legatorum illorum, qui concilio huic executorio interfuerunt, de nonnullorum vita afferens potiora; ac Protocollum *Erskeinianum* Actorum executionis.

Jam primo in *Libro* relatum legimus, postquam Noriberge advenissent mense Aprili Legatus Cæsareus, Comes *Piccolomineus*, & Generalissimus Sueciæ, *Carolus Gustavus*, Princeps Palatinus, (quem aliquot annos post Regem Suecorum factum esse, constat,) tum d. 27 Aprilis primum habitum fuisse congressum executorium. In hoc cum Gallicus Legatus diceret, nihil sibi a Rege suo traditum esse præter *Instrumentum Pacis*, se igitur nihil aliud agere, quam ut re vera præstetur id, de quo inter partes conventum fuerit in illo *Instrumento*; respondebat Cæsareus, sibi a suo Domino mandatum esse, ut exactionem militum & evacuationem oppidorum urgeat: cetera jam esse transacta in *Instrumento Pacis*, ac fore, ut omnia, quæ nondum receperint sui Domini, restituantur. Quo responso non contenti Sueci, Cæsareis exhibebant longum locorum, Dominis suis nondum restitutorum, catalogum: cum eodem tempore Galli urbis Francothalii ab Hispanis occupatæ urgerent evacuationem. Legati quoque Principum ac Civitatum Germaniæ a Moguntino Legato postulabant, ut ipsos convocaret, de publica re deliberaturos. Quod cum is recusaret facere, identidem admonitus, graviter reprehensus est a Legato Brandeburgico. Succedebant Imperatoris responsa ad Suecos & Gallos, quibus id faciendum esse contendebat, ut mutuo liberentur oppida a militibus præstidariis, utque milites ab utraque parte exauctorentur: addens, operam se daturum, ut suum cuique Germaniæ sive Principi sive Civitati re-

§. 6.

7.

8.

9.

10.

11. 12.

- §. 14. **Situatur.** Sueci contra (qui suis in literis Regem quondam suum, *Gustavum Adolphum*, appellant pag. 17 & 23 *Gustavum Magnum*,) volebant præcedere finem omnium gravaminum restitutionemque locorum, tanquam scopum hujus pacificationis primarium: haud obscure accusantes Cæsarem, quod executionem eorum, de quibus in *Instrumento Pacis* conventum erat, tam diu protraheret: eidemque objicientes, quod nondum restituta sit urbs Francothalium, id quod tamen se præstiturum esse pollicitus sit: ut reliqua non minus gravia prætereamus silentio, maxime indignationes & comminationes illas Generalissimi Sueci, quas §. 16 & 19 exhibet. Apparet tamen e declaratione Imperatoris, retineri Francothalium ab Hispanis ipso invitissimo, seque paratum esse, Electori Palatino quamcunque suarum urbium tam diu tradere, donec ei reddatur ab Hispano Francothalium: qua de urbe quæ præterea disceptata fuerunt, commemorantur §. 24 & 25. Postea octo constituebantur Deputati, duo Legati Electorales, quatuor Principales, ac duo Civitatum, qui lites de restituendis ex capite amnestiæ & gravaminum (liceat nobis hic uti stilo politico,) definirent. Quæ ad hos Deputatos delatæ fuerint querelæ a diversis Germaniæ Principibus Civitatibusque, in sequentibus §§. exponitur, quidque præterea fuerit actum in executionis negotio. Inter hæc occurrit Epistola Legati Hispanici investiva ad Imperatorem, Electores, Principes, & ceteros Romani Imperii ordines, ob ruptam, ut ait, ab Imperio Romano Fœderis Burgundici fidem. Mire quidem is paratragædiat, quod Westphalica pacificatione non fuerit comprehensus Rex suus. Nec veremur, ne ingratum sit futurum Lectoribus nostris, epilogum pariter ac prologum illius Philippicæ hic legere: *Imperator, Electores, Principes, ceterique Imperii Romani ordines! Philippus IV, Austriaci, Hispaniarum Regis, — — justam indignationis causam si in hoc — congressu pro rei merito exprimam, vereor, ne oratione mea vestrum nimis excitem pudorem: pro ratione tamen mei debiti rem, quam modestissime & brevissime potero, expediam. Neminem autem esse reor, qui nescias, circulum Burgundicum in hunc*

bunc usque diem validum Imperii Romani fuisse membrum, donec pace vestra cum Gallis tanquam putridum, & cæno nescio quo infectum, tantum non præciditur: quippe quod tam diu removetur, dum inter Hispaniæ Galliæque coronas pax icciatur, hoc est, quam diu purpurato Gallorum Numini ita videbitur. Quæro, qua lege, quibus moribus, qua verecundia, Regem amicum, belli socium, — — externi hostis nutui subijcere non dubitastis? Sed ecce! non desunt, qui probrum vestrum necessitate pallioli loco obvolvère contentur. Quæ verò tam angusta vos pressit necessitas, ut tam angustam distrahere cogereamini necessitudinem? — — Qua, quaeso, justitia, qua constantia, quo denique honestatis officio, mutuum mutui auxilii vinculum emta turpiter pace soli dissolvere potuistis? — Ego Regis Hispaniarum, Domine mei, nomine ad commune universi orbis judicium & ad posteros vestros, imò ad vosmet ipsos, forte aliquando externarum vulpium artes aquilæ pennarum & sanguinis mercede edoctor, sanioris consilii futuros, de rupta fœderis Burgundici fide publice provocho & protestor. Quis in hac Epistola quidquam desideret, nisi forte Ciceronianum illud, quod quidem omitti minime debebat: O tempora! O mores! Illud tamen nos vereri non dissimulamus, ne futuri sint, qui hanc Epistolam habeant pro supposititia. Ingressi *Librum secundum*, docemur, venisse nunc Noribergam alterum Imperatoris Plenipotentiarium, *Isaacum Volmarum*, virum ob res in pacificatione Westphalica gestas Imperatori carissimum: sed a Generalissimo Succiæ non fuisse concessum, ut is sustineret personam Plenipotentiarium, causato, in *Instrumento Pacis* negotium executionis permissum esse solis supremis utriusque partis ducibus bellicis. Remanet nihilo minus *Volmarus*, & licet succus in sua sententia persisteret, non fuit otiosus sectator, sed tam strenue egit personam ministri Cæsarei, ut re vera princeps esset sui Domini Legatus, ejusque judicium sequeretur *Piccolomineus*, Legatique Cæsaris ceteri. Hoc igitur in *Libro* continuatio describitur cerum in causa executionis Noribergæ gettarum. Nobis non licet persequi singula, sed tantum eminentiora. Hic

§. 2.

17 seq.

igitur cognoscimus, quantas turbas excitavit libellus quidam *Interim*, (qui exhibetur pag. 253 - 258 & pag. 317 - 323,) a Suecis propositus. Ei enim cum subscribere recusarent Legati Cæsaris, vehementer exarsit Generalissimus Sueciæ, multaque comminatus est. Postea Legatos Principum & Civitatum adhortabantur Sueci, ut ipsi subscriberent: quo facto Cæsareos quoque Legatos subscripturos esse sperabant. Ac Legati Principum Civitatumque, novis Suecorum minis territi, non solum adducebant Cæsareos, ut per literas a Domino suo quaererent, an sibi sit subscribendum; sed etiam subscribebant ipsi, ac rogabant eos etiam atque etiam, ut in tanto periculo ante nuntii sui reditum subscriberent spe rati, atque ex præsumpta voluntate Imperatoris. His vero id facere haud sustinentibus, tandem post moram justo longiorem reversus Vienna nuntius referebat, Cæsarem esse ea de re deliberaturum. Non ita multo post alter nuntius redibat cum hoc responso, Cæsarem subscribere nolle. Tum vero Legati Principum, veriti, ne novum bellum paci vix initæ succedat, novis precibus fatigabant Imperatoris Legatos, ut subscriberent, addita promissione, se esse ipsos Imperatori excusaturos. Quod cum necdum facerent illi, Principum Civitatumque Legati per literas orabant Cæsarem, ut in tanto Germaniæ periculo subscribere ne gravaretur: ipsi quoque Imperatoris Legati novas eo nomine mittebant ad Dominum suum literas. Quo facto tandem Cæsar subscribere iussit Legatos suos, atque ita Suecis satisfecit. *Tertio* in *Libro* narratur, post multas difficultates multosque labores Deputatos Imperii cum Gallicis Legatis pactum iniisse, & subscribendo firmasse, de munimento Ehrenbreitensteinio Galliæ Regi assignando propter Francothalium adhuc ab Hispano retentum. Tum exponitur de pignore Electori Palatino dando pro eadem urbe Francothalio, quippe ad Palatinatum pertinenti. Longæ & hic ambages, alio spectantibus Suecis, alio Gallis. Quare, cum Deputati Gallos hortarentur, ut exemplum Suecorum sequentes dimitterent curam Francothalii, hi his ipsis verbis respondebant: *Quod hac in re Sueci fecerunt pro prudentia sua, id nos faceremus pro stultitia nostra.* Subsequenti

sequenti in *Libro* refertur, quid actum sit de restitutione, hoc est, facta partim, partim facienda, suorum cuique locorum redditione. In prius §. 18 pag. 496 — 538 exhibentur disputationes de iurium urbis Egræ restitutione. *Libri quinti* initio *Volmarum* deprehendimus tam durum, ut minetur, Cæsareos Legatos discessuros esse. Postea tamen redditur tractabilior. Hic præterea plures offendimus *Tabulas restituendorum*, multa item monumenta ideo producta, ut appareret, iustissimum esse, civitatem Egræ sua jura pristinaeque religionis libertatem recuperare. Ex *Libro sexto*, qui & ipse *Tabulas restituendorum* plures exhibet, illam commemoramus gravissimi momenti disputationem de restituendo religionis Lutheranae exercitio in Palatinatu superiori, ditioni Electoris Bavaricae nunc subjecto. Elector hic scilicet credi vult, specialiter convenit fuisse Osnabrugæ, ut nulla fiat posthac de religione Lutherana illic restituenda mentio: at Sueci contendunt, falso id tradi, nec certo ullo testimonio probari posse. Denique ex tota hujus *Tomi* lectione apparet, tarditatem negotii hujus executorii inde potissimum ortam esse, quod Sueci persuasissimum haberent, si e Germania excederent ante plenam executionem eorum, quæ fuerant in *Instrumento Pacis* promissa, Imperatorem ea minime præstiturum esse, adeoque nec in civilibus, nec in religione, satisfactum iri Protestantibus. Cognoscimus etiam facile, inde auctum fuisse eum metum, quod Legato uteretur Imperator *Volmaro*. Hunc enim Sueci oderant, & insidiosæ moræ præcipuum autorem habebant. Hactenus igitur exhibuit Generosissimus Autor acta anni 1649: quæ subsecuto anno sunt gesta, *Tomus alter* exhibebit, quem & ipsum brevi sumus recensituri. Illud ad ultimum docemus Lectores nostros, non minorem esse hujus Operis splendorem externum, quam *Actorum Pacis Westphalicae*, & hic suaviter conspici non solum imaginem æneam peringeniosam ac perelegantem toti *Tomo* præfixam, sed etiam imaginem *Caroli VI*, Imperatoris, cui hoc Opus dedicatum, & inscriptione concinna, & ornamentis plurimis, decoratam; imaginem item Curia Noribergensis, in qua habitæ sunt

Pag.
857 — 887.

consilia illa executoria; tum nummos aliquot, facta Pacis executione cufos; denique ipsius Autoris imaginem, tam bene expressam, ut confirmare possimus, melius & veritati convenientius eam exprimi non posse.

HISTOIRE DU CONCILE DE TRENTE, &c.

h. e.

HISTORIA CONCILII TRIDENTINI, scripta Italico sermone a Fratre PAULO SARPPIO, Ordinis Servitarum, ac denuo translata in Gallicum, cum Notis criticis, historicis, & theologicis, opera ac studio PETRI FRANCISCI LE COURAYER, Doctoris Theologiae in Academia Oxoniensi, Canonici regularis, & senioris Bibliothecarii Abbatiae S. Geneveve, quae est Parisiis.

Tomus II.

Amselodami, sumptibus J. Wetsteinii & G. Smith, 1736, 4.

Alph. 8 plag. 19½, cum Fig. æn. 2.

Magni præstantissimique Viri Historiam Gallice ab integro interpretatus fuit Vir magnus, ac mensuram eruditissimi Theologi implens, merito inscriptam ac dicatam ab ipso & maximæ & ad omnem ætatem commemorabili *Gustelmina Carolina*, Augustissimæ Britannorum Reginae, quæ Autori hoc Opus perficiendum injunxerat. In Dedicationis formula Autor Ven. indolem propagandæ ac stabiliendæ veritatis divinæ eleganter solideque delineavit, tantum rationi & caritati æquitatiq; Christianæ concedens, ut acerbitati vel odio in dissentientes raro exemplo nihil indulserit. Opus ipsum in *duos Tomos* distributum fuit, quorum *prior* priores *Libros IV, posterior* posteriores totidem, complectitur. Præmittuntur Reginae & *Pauli Sarpis* effigies, artem pictorum ac chalcographorum spirantes. Prælatio Autoris nullam præbet introductionem & criticam isagogen in Opus universum. **Ex-**
cipit

cipit eam *vita Sarpis*, in compendium ab eodem missa, maximam partem ex *P. Fulgentio* collecta, ac in justam methodum digesta. Notæ sunt prorsus exquisitæ, solidæ, a partium studio vacuæ, quod adeo Interpres novus procul habuit, ut facile prævideamus, Librum hunc, tanta pulchritudine ornatum, orbi universo Christiano probatum iri. Inprimis lucernam olet Index, Operi subjectus, isque dignus labore, & pro merito copiosus. *Vita Sarpis* haud adeo est incomperta, quare ex ea propemodum nihil delibabimus. Interpretatio ipsa non eget vel hederis, vel commendatitiis, quippe clara, perlucida, elegans, ac suo eminens nitore. Ad Præfationem idcirco & Notas est digrediendum, ut ex utraque penu delicias Lectori apponamus, & expectationi respondentes, & utilitate sua sese commendantes. *Paulus Sarpus* ingenue Historiam suam scripserat, quod ipsum in causa fuisse videtur, cur in fronte ejus dissimularet nomen suum. Ne quidem *Fulgentius*, intimus ejus affectator & amicus, in *vita*, quam scripsit, *Sarpis* arcanum illud recludere sustinuit. Initio itaque incerti hærebant multi, quisnam Historiæ ejus fuerit Autor. Alii tribuebant eam Archiepiscopo Spalatrensi: alii *Fulgentio*: alii, *Sarpium* esse Autorem, feliciter suspicabantur; ipse enim id arcani A. 1622 Venetiis detexit, ac credidit Principi *Condio*. Addimus, nomen *Pauli Sarpis* per anagramma latere in ficti Autoris nomine, quod *Sarpus* Historiæ suæ præfixerat. Nam *Paolo Sarpio Veneto* per anagramma convenit cum *Pietro Soave Polano*. Cum *Sarpus* A. 1623 d. 14 Jan. diem obiisset supremum, amici ipsius, Autoris nomen silentio amplius tegere, duxerunt supervacuum. Ipse jam A. 1608 telam hujus Historiæ texere erat aggressus, ideoque actis Concilii, quæcunque conquirere potuit, colligendis operam infumisit. *Marcus Antonius de Dominis*, amicus *Sarpis*, jam A. 1619 MStam *Sarpis* Historiam Londini typis publicis evulgavit. *Sarpus* ipse per *Wottonum*, *Jacobi I* ad Venetos Legatum, ad Regem Angliarum illum transmiserat Volumen manu sua exaratum, verens fortasse, ne illud ab excessu suo supprimeretur. Editionem ipse vivus fuisse non videtur. *Marcus Antonius de Dominis* addiderat et

titulum & Epistolam ad Regem *Jacobum* dedicatorem, universis & singulis ob acumen servidius displicentem. Utraque additio fuit denuo demta in translatione Latina, paulo post inter Anglos adornata, nec non Genevensi A. 1629, 1656, & 1660. Scripsit *Sarpus* citra bilem partiumque studium, sincere, mansuete, & pragmatice; quare Historia ejus perplacuit Pontificiis, quibus est mens moderata, & Protestantibus. Romani eam fastidiebant, quorum artes & abusus dilucide in illa erant expositi. Stilus *Sarpis* Italicus non est nitidissimus, sed is, quoniam Veneti utebantur. Narratio ipsa est facilis, connexa, & pragmatica, exemplar & speculum, in quod gens Historicorum intueatur necesse est. Arridet studium veritatis, compositionis, ac judiciorum salubrium, quibus eventa prosequitur. Ut ea, quae ad factorum veritatem attinent, exquireret, nihil ipse fecit reliqui. Amicissimus erat *Camillo Oliva*, qui a secretis purpurati Patris *Mansuani*, unius ex Concilii primoribus, fuerat. In manibus habebat ephemerides *Cheregati*, qui *Adriani VI* Nuntius exsilerat Apostolicus, aeta legationis *Contarini* Ratisboneusia, partem literarum Cardinalis *del Monte*, primi sub *Paulo III* Concilii praesidis, nec non *Visconti*, cui *Pius IV* Tridentina in mandatis dederat negotia, commentarios Cardinalis *de Mula*, relationes Legatorum, Venetis ad Concilium missorum, ac Legatorum Galliae, plerasque, ne quid moneamus de commentariis aliorum. De cetero consuluit Historicos fide dignissimos, *Sleidanum*, *Guiccardinum*, *Adrianum*, *Pandum Jovium*, *Bocarium*, *Popelinierium*, *Tbuanum*, aliosque. Non dissimulamus errata *Sarpis* leviora, quippe qui nec Concilio interfuerat, nec literas secretiores ac anecdotas obtinere valuit, licet permulta arcana feliciter attigerit divinando. Interpres errata fideliter indicavit, ac veriora eis substituit in Notis, quas contextui subjecit. Veritatem a superstitione *Sarpus* distinxit, auctoritatem superiorum legitime sancte habuit, abusus nauseavit. Adhibet ubique libertatem sine licentia, religionem sine furo, ingenuum pectus citra impudentiam, modestiam sine affectatione, severitatem sine ruditate, accuratorem sine superstitione, scientiam amplitudinem sine ostentatione.

ne. Censores in eum insurrexerunt quidem nonnulli, sed quorum censuris fulgor *Sarpis* magis enituit, tantum abest, ut eis potuerit obscurari. Primus eorum erat *Philippus Quorli*, qui priores duos suæ Censuræ Libros edidit Venetiis A. 1655, duosque posteriores reliquit ineditos, qui cum prioribus simul prodierunt in lucem Panormi A. 1661, sub titulo: *Historia Concilii Tridentini. Pte. Suavis Polani ex Autorismet assertionibus confutata*. In quo Opere Autor nec ex actis Concilii, nec ex Historicis cœvis, attulit quidquam, quod *Paulo* opponeret. Conquisivit potius ex *Paulo* ea, quæ ipsi videbantur fronte inter sese adversa pugnare. Conatus erat irritus, & Autoris liber vix in ullius notitiam pervenit. Eodem fere tempore exibat in vulgus aliud Opus Theologi Messinensis, cui nomen *Scipionis Henrici*, sub titulo: *Censura theologica & historica*, in cuius parte priori exhibentur ea, quæ in *Paulo* videntur ipsi bona, vera, & probabilia; in posteriori recensentur ac refutantur maligna, falsa, & damnanda. Ipse non duntaxat *Pauli* Historiam sub censuram vocat, sed ipsius quoque *Pallavicini*, ac suam ipsius, assumpto nomine commentitio *Aquilini*. Ita tamen iudicio suo defungebatur, ut *Sarpio* ubique palmam concederet. Romani hosce insuleus reputabant ipsi pro levioribus. Circumspiciebant itaque defensorem terribiliorem. Mandatum Pontifex eo nomine dedit Jesuitæ *Alciato*, eique recludi iussit tabularia quæcumque. Terebat *Alciatus* bonus horas colligendo apparatus, ac inter hæc, ni veritati cessit, cessit ad minimum fato, & e vita discessit. Lampas tradebatur porro *Pallavicino*, æque Jesuitæ, ac posthæc Cardinali, qui, subsidiis undique præmunitus, sese ad tantum opus accingebat. Sed quo tandem successu? Notabat in Opere *Sarpis* nexos leviores, alia minus accurate exposita, alia in nominibus ac diebus notandis errata, alia in momentis circumstantibus peccata, quibus tamen nexus haud adeo erat magnus cum scopo primario, alia per conjecturas minus felices festinata. De cetero *Sarpis* inter & *Pallavicini* Historias tanta est conformitas, ut *Aquillinus*, de quo dixi-

diximus modo, *Pallavicinum* vocet *Sarpis amplificateorem & interpretem*. Multa vitio vertit *Pallavicinus Sarpis*, quæ nazvis & censuris sunt liberanda. Fidem oculatam fecit in Notis Ven. Interpres novus. Facta, momentum trahentia, utrinque sunt eadem; quæ discrepant, ea ad scopum & facta primaria haud spectant. *Pallavicinus* multa, fatemur, supplevit. Castitatem sibi majorem adhibuit, Rhetoremque magis egit, quam Historicum. Expositionibus utitur ac recensionibus, quibus nomen digressionum merito imposueris. Adulatur ex professo Pontificibus, ut non vereatur notanda laudare, ac abusus admirari, tanquam religionis partes. Protestantes pro fungis habet, ecclesiam suam pro cœlitum grege, partis suæ adeo studiosus, ut vix fidem in aliis inveniret, nisi *Sarpis* & alia Opera superessent. Caret vera notione, quam de ecclesia, de simplicitate fidei, virtute, pietate, & disciplina externa, fovere oportet. *Sarpis* est Concilii Historicus; *Pallavicinus* vero Panegyrista, qui ex ineditis ac privatis chartis sua congestit, de quarum fide nondum constat, quemadmodum jam olim judicavit Celsus in Ephemeridibus seu *Journ. des Sçavans ad A. 1665, ejusque Martium*. Et quanta *Pallavicinus* omisit intacta? Quanta dissimulavit? Quidni communicavit nobiscum mandata secretiora, Tridentum Roma ac Tridento Romam ultro citroque missa? Ac, cum ipse omnia Concilii ac Paparum facta voluit laudare, credimus, ea esse vera, quæ *Sarpis* in contrarium ex Actis & ingenua dexteritate produxit. Non moramur Anonymum, qui A. 1719 Parisiis edidit in 4 libellum: *Critique de l'Histoire du Concile de Trente de Fra - Paolo*. Ipse enim non refellit facta, a *Sarpis* exposita. Id modo agit invita Minerva, ut ostendat, *Sarpis* defuisse virtutes, in Historico requiri solitas, videlicet sapientiam, moderationem, judicium, ac facultatem scribendi. *Diodati* primam dedit *Sarpis* interpretationem Gallicam, secundam *Amelot de la Houffais*, quibus tertiam adjungit Ven. Autor. Primus Gallica non satis calluit: secundus a nazvis haud est liber, ac in locis difficilioribus translationem Latinam in subsidium adhibuit. Ven. *Courayer* emendat *Sarpium* ex Actis, quæ attulerunt *Palla-*
vici-

vicinus, Raynaldus, ac alii. Contextum luculenter interpretatur, nec primo scriptori quidquam demit aut addit. Emendationes in Notas coniecit. Sæpius rursus excusat vel defendit *Sarpium*. Alibi notiones de capitibus fidei, in Concilio controversis subjectis, suppeditat claras, ac fata articulorum fidei ex Historia passim illustrat. Alibi articulos temporum in ordinem redigit. Ac ubique sese talem præstat, ut nec ex vituperatione *Sarpis* laudes aucupetur, nec heroem suum pro aris focusque defendat. Quem in finem consuluit collectionem Opusculorum *Dupuy*, Commentarios *Varga*, literas *Visconti & Cardinalium de Ferrare ac de Santa Croce*, acta *Massarellis*, nec non *Torelli*, recens edita per *P. Martenium*, ephemeridem *Nicolai Psalmi*, Episcopi Viridunensis, editam per *P. Hugonem*, atque præterea illa omnia, quæ Annalibus *Raynaldi* sunt inserta. Consuluit quoque *MSta*, e. g. collectionem actorum, quæ inchoantur ab exordio Concilii sub *Paulo III* usque ad ejus translationem Bononiensem, ac congesta sunt per *L. Pratanum Nervium*. Præmissum eis est compendium, in quo bene multa pro veris hædentur, quæ abnuere studet *Pallavicinus*. Dolendum est, Autori hanc collectionem demum in manus incidisse, cum Opus ejus jam sub prelo sudare cepisset. In ea enim dilucide traditur, primum præsidem Pontificium in Concilio egisse pro autoritate, citra suffragandi libertatem, non sine stomacho ac imperio, cui Hispanorum alique egregii Theologi argumentando & ratiocinando debuerint esse impares. Tenet aliam quoque collectionem literarum, quas Legati ex Concilio sub *Paulo III* scripserunt maximam partem ad Patres purpuratos *Farnesum & Camerlingum*, quarum initium est a Cal. Febr. A. 1566, & finis incidit in d. 27 Dec. anni ejusdem. *Lovelinus* collectionem aliam possidet literarum authenticarum a d. 18 April. A. 1561 usque ad d. 28 Dec. *Pallavicinus* hæc utique in usus suos adhibuit, sed eo quidem pacto, ut ea, quæ Pontifici suo & Transalpinis suis minus probatum iri intelligebat, silentii peplo involveret. Spem nobis Ven. *le Courayer* instillat, fore, ut Cl. *Ferrari* hæc & alias collectiones publicis usibus consecret, quo

nomine gaudia nostra & gratulandi materiam testificamur. Epistolæ *Viscontii* MStæ incipiunt a Junio Mense A. 1562, editæ ab A. 1563 Febr. *Sarpinus* hæc omnino legit, & in usus suos convertit. Restat quoque *Relatio MStæ congregationum mensis Augusti ratiõne communionis sub utraque* in eadem *Lovelii* Bibliotheca. Ex ea admodum profecit *Sarpinus*, siquidem eam fore ad verbum in suum Opus transtulit. Unde ejus fides & sinceritas comprobatur, quæ majorem in lucem collocabitur, simul ac collectiones MStæ, quæ passim latent, publici fient juris. Si qui earum nonnullas tenent, ii in publicos usus erunt liberales, si eas vel descriptas, vel MStas, cum Cel. *Ferrario* communicaverint, quæ & Ven. *Courayerii* & nostræ sunt preces ac vota. Ipse Interpres novus pro fundamento adhibuit editionem Londinensem A. 1619; reformavit tamen eam subinde ad Genevensem anni 1629; quæ est exactior, nævisque magis vacua, licet plerique id vix crediderint. In interpretatione ipsa sensum, ordinem, & claritatem, secutus, fideliter *Sarpium* & assecutus est & expressit, & plerumque superavit, ut nemo sit, quin translationem hanc libentius sit lecturus, quam Venetam *Sarpii* dialectum. In fine addidit *Appendicem*, in qua commemorat, quomodo & quatenus Concilium Tridentinum sit in Galliis receptum. Autores Notarum, quibus hoc Concilium illustraverant, narrationem jam pridem luci exposuerant. *Elias du Pin* in Historia Seculi XVI complura adjunxit, collecta ex Actis Conciliorum Galliarum nationalium. Ven. Editor ex *Tbuano* addidit reliqua, ac libris *Sarpii* singulis præmisit summas & argumenta. In Notis animus *Sarpii* regnat, ad quem illustrandum sunt editæ. Auctor enim earum in numero illorum est, qui heretica amant consilia, veritatemque cum caritate conjunctam volunt. Nec tamen ipsum fugiet, libertatem sentiendi, quam publice profitetur, deberi reformatoribus Theologiæ, seu Protestantibus, non eam duntaxat, qua Protestantes utuntur, sed illam ipsam quoque, qua Itali, Hispani, Lusitani, & Galli, gaudent. Aliud quidem est, esse in ecclesia Romana; aliud est, esse in ecclesia catholica, & catholicas amplecti doctrinas. Veremur tamen,

tamen, ne illa distinctio sufflaminetur & tollatur re ipsa, ni paries intergerinus secessionis illam stabiliat. Egregia sunt & mansuetudinis plena, quæ Autor in decretis Concilii Tridentini notat. Nec dubitamus, rem Christianam redactum iri in concordiam externam, si omnes *Pallavicini* induerent indolem *Curajeriorum*. Prudenter Ven. Autor judicia sua illustrium & sapientum Gallorum testimoniis luculentis ornat & præmunit. Ipse tamen ea quoque laudat, quæ in decretis Concilii illius sunt salubria, & laudibus suis haud defraudanda. Vim & auctoritatem Traditionis enervari per decisiones dogmatum novorum, egregie monet, & pulchre perorat. Quæ de doctrinis Theologorum, auctoritate Conciliorum, anathematibus, decisionibus ecclesiæ recentioribus, ritibus & disciplina ecclesiastica, hic edisseruntur, legi sunt digna, ac magis Dissertationem ornatissimam, quam Præfationem, constituunt. *Sarpium* invenit expositionem modi, quo videmus: valvulas, quæ circulationi sanguinis inserviunt: statuit, nullos vere dari atheos: Protestantibus erat ita amicus, ut odisset modos reformandi violentos: factam cœnam cum fratribus nonnullis sumebat sub utraque specie. Felicem prædicamus *Sarpium*, qui vitæ suæ integros obtinuit scriptores, *Fulgentium*, ac eum, qui *Fulgentium* passim supplevit, meliusque digessit, *Curajerium*. *Sarpium* cum Stoicis doctrinam de avtochiria approbasse, vulgo tradunt. Verum nec vola nec vestigium hujus rei in utraque hac biographia sese offert. Quantum ad Notas attinet, Autor in eis graviora *Ameloti* interpretis errata notat. Hinc inde *Pallavicini* objectiones & reprehensiones eliduntur sæpius quam felicissime. *Petro Waldo*, ejusque discipulis, errores bene multi attribuuntur. Ostenderunt jam alii, *Waldenses* hoc *Petro* fuisse antiquiores, & fit verosimile, *Waldum* illum, seu *de Waldo*, a Waldensibus traxisse cognomen. Bellicosum *Julii II* & lascivum *Leonis X* animum Autor testimoniis coævorum ac ipsius *Pallavicini* comprobat. Indulgentiarum venalium originem cum *Sarpto* ab instituto *Urbani II* repetit, Refellit *Sarpium*, qui credidit, morem in Saxonia viguisse, ut indulgentiarum Papalium promulgatio Eremitis

Pag. 24.
seq.

29 seq.

31.

44.

47.

65.

67.

8. 9 seq.

10.

13.

- Pag. 15. mitis *S. Augustini* ante *Leonem X* fuerit propria. *Sarpus* fuerat confessus, *Lutherum*, ut sese defenderet, nova edidisse scripta, ideoque diligentiam studiis impendisse majorem, e quibus magis magisque lumen ipsi fuerit obortum, quod secutus, detexerit res antea sibi incognitas. Addit *Curajerius* in
31. Notis: *Hic debet esse fructus studiorum ipsius genuinus. At dicere etiam possumus, ipsum, quo plus cognitionis per operam literis navatam sibi comparaverit, eo impensius errasse etiam in doctrinis multis, & eo majorem exhibuisse atque adhibuisse pervicaciam, violentiam, impetumque iracundiae plenum.* Prædixerat scilicet Censor in Præfatione pag. 29 isthæc: *Nativitas, educatio, amor pacis nimius, ac anticipatus opinionum favor, ad avia deducit homines nec scientes, nec opinantes.* Distinguendum videlicet est inter eum, qui scalam muro primus applicat, vel eum invadit & disjicit, & inter eum, qui pace & libertate sentiendi parta, infestationem illam ante actam, cujus omnis vis in celeritate & prompto impetu residet, dijudicat. Quidni milites, acie ac prælio dudum defuncti, notant carpuntque actiones ducum? Sed hæc obiter. *Seckendorffus Lib. I Sect. 44 §. 98* tradidit, sciente Imperatore *Lutherum* fuisse in arce quadam occultatum prope *Henacum*, scilicet *Wartburgi*, Addit Censor: *Conjectura hæc penitus est frivola.* De Romanis Papparum administris Ven. Autor hæc judicat: *Non est omnino locus in orbe terrarum, ubi minutia traherentur majori cum gravitate, quam Romæ.* *Adrianum, Caroli V* præceptorem, postea Pontificem, in lucem fuisse editum A. 1549, idem docet, ratus tamen, eum A. 1522 Pappam fuisse electum. Sed quid moramur sphalma typographicum? Tanta enim rerum ecclesiasticarum notitia & historia in Notis ubique eminent, quarum argumenta comperta in præsens delibare non licet, ut solem contemnere, licet ei maculæ obversentur pauculæ, non audeamus. Gratulamur potius Autori Venerabili Opus tam amplum & tam varium, felicissime eruditissimeque adornatum.

JO. CONRAD SCHWARZ, S. S. THEOL. DO-
 ctoris, & in Casimiriano Profess. Publ. Ordin. ejus-
 dem-

demque Directoris, Commentarii Critici & Philologici
Linguae Graecae Novi Foederis divini.

Lipsiae, apud haeredes Jo. Frid. Braunii, 1736, 4.

Alph. 9 plag. 5.

Insignem omnino laudem merentur illi, qui eo suum studium & omnem operam intendunt, quo Novum Foedus ex Autoribus exteris illustrent, dictionemque ejus Graecam partim explicent, partim confirment. Dicit enim vix potest, quantum lectio antiquorum Autorum, eorumque Graecorum, ad Novum Foedus interpretandum, dilucidandum, & phrasin ejus exponendam, conferre possit, cum hoc modo vera notio & vocabulorum & totius sermonis optime intelligatur. Perbene igitur suum tempus collocasse censendus est S. Rev. Autor, quod nobis Commentarios suos in Nov. Foed. Graecum dederit, satis elegantes, & labore non exiguo confectos, qui illis utiles omnino esse poterunt, qui non solum Novum Foedus rite intelligere, sed, num eadem ratione antiqui Graeci dixerint, scire, cupiunt. Gratulandi itaque sunt S. Rev. Autori hi nobilissimi labores, quos juventuti non solum utiles, sed & provectionibus valde gratos fore auguramur, nec nos facile fallat augurium, inprimis cum jam quatuor anni, & quod excurrit, elapsi fuerint, ex quo hujus Commentarii nobis spes est facta, ejusque contenta cum orbe erudito sunt communicata. Quamvis in illis ipsis nonnulla immutaverit, quod curis posterioribus, quae semper meliores esse solent, tribuendum est. Nostrum in praesenti erit, paucis indicare Lectoribus nostris, quae S. Rev. *Schwartzius* in hoc Libro praesliterit, & quomodo commodum Graecae Linguae studiosorum promoverit. Excitatum sese profitetur ad suscipiendos hos conatus a B. *Jo. Georg. Prizio*, qui ipsum, perlustratis, quas olim scripserat, Annotationibus in *Olearium*, ad perficiendum hunc laborem frequenter hortatus sit, cujus & honestis petitis repugnare sibi religioni duxerit. Ante omnia de propria significatione vocum, ubi haberi potuit, sollicitus fuit, &

in hoc Lexico eam primo loco exhibet, reliquas deinde improprias non negligens, atque in illa stabilienda omnino reliquis Lexicographis diligentior se præstitit. Varias deinde significaciones vocis collegit, atque adjecit omnes, quas in Novo Fœdere poterat reperire, hasque uno quasi intuitu repræsentat, ut factum est in vocibus ἔχω, ὀδός, ἐπί, πρὸς, &c. Neque tamen in his acquiescit S. Rev. Autor. Qui enim de vocibus est sollicitus, non solum earum significatum verum evolvat necesse est, sed etiam inquirat, num hæc vel illa vocabuli notio bonæ sit notæ, & a Græcis scriptoribus admissa. Atque hoc inprimis est, in quo diligentiam suam exercuit laudatus Autor, quando vocum notiones ex Autoribus Græcis, iisque probatissimis, asseruit, & exemplis subjectis semper confirmavit, quod quantum laboris sit, illi tantummodo norunt, qui in adstruenda vera notione vocis unquam fuerunt occupati. Illud egit in animadvertionibus sat multis, in quibus laudem omnino meruit, quod hac ratione parallelismus dictionis sacræ & Græcorum scriptorum satis dilucide pateat, cujus exempla in omnibus fere locis occurrunt. Inde etiam factum est, ut multos significatus vocum probatis Autorum testimoniis communiverit, qui ab aliis huc usque fuerunt in dubium vocati. Plerique, qui ejusmodi libellos concinnarunt, de vocum notione tantum laborarunt, & quæ illa sit, exposuerunt, at in Græca lingua non solæ voces, sed integræ etiam locutiones & phrasæ, sunt considerandæ, id quod etiam in Novo Fœdere fiat oportet. Atque ex his causis additas videbis in hoc Lexico ejusmodi locutiones & dicendi modos, qui non solum ex sacro Codice afferuntur, sed testimoniis præterea Græcorum Autorum stabiluntur, ut patet ex verbis ποίω, ἔρχομαι, ἔχειν, & sic porro. Præterea constructiones etiam diligenter considerat, hasque autoritate firmat. Optandum tamen esset, ut S. Rev. Autor & in his illam differentiam verborum, quæ μέγα, seu media, vocare solent Græci, adjecisset, & qua ratione medium ab activo seu passivo distat, diligentius demonstrasset. Magna enim est differentia inter ποίω & ποίωμαι, ἔχειν & ἔχωμαι, & quæ sunt alia, de quibus nihil annotare placuit Autori. Quæ
tamen

tamen in his desunt, aliis elegantissimis observationibus compensantur, pertinentibus ad phrasin Græcam & constructionem sanandam, quam multi sollicitare olim solebant. Circa ellipses Græcorum cura ejus eo tendit, ut partim fictas nonnullas a Grammaticis ellipses refellat, partim illas, quas pro talibus non agnoverunt, restituat. Propterea monet, *Rom. XI, 28*, non ellipsin Θσϛ, nec *Rom. IX, 6*, ἀληθείας, esse querendam, & in voce ἀπορίτω supplet ellipses *Lamb. Bosii*. Castitatem Græcæ linguæ Novo Fœderi ut asserat, omnem navat operam, & cum olim jam in libello *Oleariano* hanc curam sibi concreditam esse putaverit, nec illam in hoc Commentario abjecit. Industrius proinde est in profligandis Novi Fœderis Latinismis, Hebraïsmis, Chaldaïsmis, Syriaïsmis, & reliquis, quos loquendi modos Scriptorum Græcorum testimoniis probare annititur. Exempla habes in vocibus σάριξ, ὀφείλημα, ἀνοίγειν τὸς ὀφθαλμούς, ἐλθεῖν εἰς κόσμον. Neque tamen in præsentibus disputamus, num omnibus in locis illa, quæ adducta sunt, testimonia Autorum illud probent, quod vult S. Rev. Autor, & an non similes phrasæ nonnunquam adhibuerit ex Græco Autore pro Latinismo, Hebraïsmo, & sic porro, confundendo; nec illud conficiamus, an ea dictio non proxime ad Latinismum accedat, quæ adhibita est ab Autore Græco quidem, sed quem hanc vel illam phrasin aut vocem ex Latino sermone in Græcam recepisse, satis clarum est, uti *Josephus* aliique fecere. Interim S. Rev. Autor ad *Olearium*, & quæ ibi monuerat, semper provocat, nec alios Scriptores, qui in his atque reliquis rebus eandem rem probaverant, omittit, sed fideliter & summa cum cura nominatim producit. Mascule insuper iis obviam ivit, qui alia vitia sermonis, ut solæcismos, barbarismos, &c. in dictione Novi Fœderis sibi invenisse visi sunt, quo ipso non quod pueri in faba se reperire credunt, & in Scripturam sacram omni contentione invehuntur, atque pro detrahenda ejus autoritate hoc argumento utuntur. Habemus itaque in hoc libello multa, quæ ad Græcam linguam addiscendam, & imprimis in lectione Novi Fœderis, maxime sunt utilia, quæve varia representant, alias non ubivis obvia. Neque tamen hi soli habent,

de quo sibi possint gratulari, sed sæpius præterea explicatas videmus antiquitates & Judaicas & Romanas & Græcas, nec non Historiam & Geographiam sacram, quantum scilicet ad Novum Fœdus intelligendum faciunt. Vide e. g. vocem Ἀσισίχνης, Ἀντίλυτρον, Ἀνδύνατος, Ἀστρμυς, Ἀντιόχεια, &c. Tandem & illi, qui sanctioribus literis operam dant, invenient in hoc libro, quod ipsis aliqua ex parte usui esse possit. E. g. satis probavit, δικαιοῶ, *justum judico, sententia mea justum pronuntio*, apud Græcos scriptores significare, per σημεῖον τῷ υἱῷ τῷ ἀνθρώπῳ optime posse intelligi filium Dei insignite & clarissime demonstratum, ex *Matth. V, 17*, non posse demonstrari, Christum novum esse legislatorem, cum verbum ipsum iis repugnet. Habere itaque ex his & aliis credit doctores ecclesiæ, quibus mores Christianorum conformare, & viva Dei templa ornare possint. Tacemus in præsentī exegeticas observationes, quas hinc inde adspersas videbis, Lectorem ad usum hujus libri remittentes, ex quo certe emolumenta capi poterunt non contemnenda. Denique & illud silentio non prætereundum est, notas quasdam huic Libro a Filio S. Rev. Autoris fuisse adspersas, quæ etiam ejus nomine sunt insignitæ, ne cum Parentis Notis confunderentur. Exhibent autem potissimum nonnullos Autorum locos, quibus jam dicta ulterius confirmantur. Ceterum in toto hoc Opere multum se sublevatum fatetur S. Rev. Autor labore *Joannis Dawsoni*, cujus tamen ordinem, brevitate, opiniones, multis in locis reliquit, correxit, & immutavit, multa etiam adjecit, illudque effecit, ut, cum illius liber tironibus tantum, hic provectoribus, insignem possit usum præstare. Claudit Librum Index triplex. *Primus* explicat siglas, quæ in his Commentariis occurrunt; *secundus* sistit voces Græcas, quæ ipsæ non extant in Novo Fœdere, quarum tamen derivata aut composita in eo reperiuntur, nec non illas, quæ omittuntur aut subintelliguntur; *tertius* continet voces omnes ac phrasas Latinas, in his Commentariis occurrentes, qui simul instar Lexici ac Phrasæologiæ Latinæ esse potest.

TRACTATUS QUINTUS ANATOMICUS
 de Aure humana; cui accedit sextus de Aure monstri
 humani, cum tribus Figurarum Tabulis. Autore JOAN-
 NE FRIDERICO CASSEBOHMIO, Med.
 Doct. & Profess. Publ.

Halæ, sumptibus Orphanotropei, 1735, 4.
 Plag. 10, Tabb. æn. 3.

Fidem datam liberavit, atque spem nostram abunde implevit, Cl. *Cassebohmius*, dum prioribus *quatuor* de Aure humana Tractatibus, quorum mentionem in his *Actis Anni 1735 Mens. Nov. pag. 507* merita cum laude injecimus, *duos* alios adjecit, quorum *prior* labyrinthum, variasque ejus partes, exhibet, *alter* aurem monstri humani delineat, ut, quæ cum statu naturali convenerint, quæ diversa fuerint, inde appareat. Quæ de totius Operis præstantia in *prioris Partis* commemoratione judicavimus, hic repetere supervacuum censemus. Eandem enim in accurate investigandis minimis etiam absconditæ hujus partis anfractibus industriam, eandem in earum descriptione pariter, ac in Figurarum ænearum delineatione, curam, ubique adhibuit Cl. Autor. Numeri Paragraphorum & Tabularum cum prioribus continuati sunt, mensuram vero paulo aliam, quam in prioribus Tabulis, adhibitam monet, cujus decem lineæ unciam pedis Rhenani conficiant, quoniam maxime recepta sit hæc mensurandi ratio; magnitudinem tamen partium auris, in prioribus indicatam, facile ad hanc posse revocari, cum prioris $1\frac{1}{2}$ lineæ unam circiter lineam posterioris referat. In labyrintho potissimum vestibulum, canales tres semicirculares, cochleæ gyri cum suis scâlis, nervique auditorii mollis portio hic varie distributa comparent, circa quas partes potissimum *quinto Tractatu* versatur Cl. Autoris labor, singularum peculiarem situm, inter se connexionem, in embryonibus incrementum & ab adultis discrimen, variam dimensionem, sollicitè notantis. Ubi Autores, qui de aure ex instituto egerunt, diversa tradunt, singulorum sententiam refert, atque cum suis conferens observatis, veram

partium constitutionem docet. Sic de nervi auditorii distributione *Cassiri, du Verneji, Valsalva, Simoncelii*, placita commemorat, & de pluribus ejus ramis, numero interdum variantibus, nunc specie filamentorum, nunc membranarum, nunc variarum eminentiarum, conspicuis, ex instituto agit: varias hinc inde quæstiones de situ cochleæ, canalium semicircularium, eorumque fabrica, proponit, quarum solutionem ultimo Tractatu, quo de usu singularum partium ager, expectare jubemur. Plura de his commemorare merito superfedimus, cum rectius illa ex ipso cognoscantur Tractatu. De *sexto Tractatu*, quo fœtus septimestris monstruosi, cujus caput omnes fere partes duplicatas exhibebat, organon auditus delineatur, pauca addimus. Quatuor conspiciantur in illo aures externæ, quarum binæ situm naturalem obtinebant, binæ in nuca proxime sibi adstabant, cavitatibus & eminentiis sibi oppositis; cute separata, duo crania sibi conjuncta apparebant, ita tamen, ut in utroque os temporum in loco conjunctionis deficeret, inter bina vero occipitis ossa os quoddam præternaturale adverteretur, superius acuminatum, inferius subrotundum, cui aures externæ posteriores annexæ erant. Aperto capite, duæ cavitates, septo intermedio distinctæ, quibus singulis cerebrum inhaererat, repertæ, quatuor partes petrosæ occurrebant, quarum duæ, loco consueto sitæ, omnia in naturali statu exhibebant, reliquæ posteriores novo ossi insculptæ erant, in quo lamina ossea tenuis eminebat, merito pars squamosa communis posteriorum ossium temporum nominanda. Ore aperto, quod pariter duplex erat, quatuor etiam tubæ *Eustachii* inveniebantur, partim ad os petrosum naturale, partim ad postica illa, tendentes. Partes petrosæ posteriores membranis connexæ erant, quarum altera a superficie interna & superiori, altera a superficie externa & inferiori, ad easdem oppositi ossis plagas tendebat. Priori remota, cavitas occurrebat, in quam utraque tuba hiabat, quæ ossicula auditus etiam cum suis musculis continebat, sicque loco cavitatis tympani haberi merebatur; inferiori membrana soluta, utraque ossicula a se dehiscabant, ut singulum lustrari posset. Quæ præterea de ossiculis auditus, quorum septem

septem a statu naturali plus minusve recedentia numeravit, ut & de reliquis eminentiis & cavitatibus, annotavit Cl. Autor, ea ex ipso Tractatu, Figurisque appositis Lectoribus harum rerum studiosis cognoscere non ingratum erit. Spem facit Vir Clarissimus ultimæ Partis, qua structuram auris quorundam brutorum evolvere, & deinde usum singularum partium, in his organis contentarum, curatius exponere, decrevit, quo ipso cum reus publico gratissimam, atque ad obscuram de soni perceptione doctrinam illustrandam apprime accommodatam sit facturus otium ei & sanitatem ex animo comprecamur.

DISSERTATIO EPISTOLICA, DE DIFFERENTIIS quibusdam inter hominem natum & nascentium intercedentibus, deque vestigiis divini Numinis inde colligendis, Viro Prænobilissimo, Experientissimo, & Excellentissimo, Domino JO. GEORGIO HENRICO KRAMERO, Philosophiæ & Medicinæ Doctori, Copiarum Cæsarearum Medico primario, inscripta a D. CHRISTOPHORO JACOBO TREW, Serenissimi Marchionis Brandenburgico-Onoldini Consiliario Aulico & Archiatro, Reipublicæ Norimbergensis Physico Ordinario, Academia Cæsareæ Naturæ Curiosorum, ut & Societatis Commercii Literarii Physico-Technico-Medici, Collega. Accedunt Tabulæ Veneæ in duplo, alteræ variis coloribus illustratæ.

Norimbergæ, prostat apud Petr. Conr. Monath, 1736, 4.
Plag. 15.

Doctane & industriæ plena, an pia magis, dici debeat hæc Clariss. Autoris Commentatio, dubium supererit legentibus; jucundissimum futurum est omnibus artis salutaris cultoribus, insignem magni in Iatrica Viri, *Trewii*, Philosophi, Medicique, in secando dexteritatem, & in exponendo præstantiam, singulari exemplo conspicerem. Dignissimum sibi
sele.

selegit argumentum, in quo ingenii sui vires experiretur, hominis nascentis conditionem, quæ exercitatissimorum omni tempore virorum animos in diversas partes traxit, ut, quo primordio rerum homo fiat, certo affirmari haud possit. In medio reliquit Cl. Autor spinosas de homine intra ovulum quæstiones, quandoquidem nec, quale sit illud ovarii muliebris productum, hæcenus declarari potuerit, ovumne, an ovi simulacrum. Illas sibi exponendas sumit hominis in utero materno degentis circumstantias, quæ sensuales admittunt demonstrationes, & cultelli anatomici ministerio evolvi, lucique admoveri, poterunt. Neque vero in omnem æconomiae embryonis ambitum exspatiari decreverat; alioquin ipsi in Osteogeniæ campis excurrendum fuisset, declarandumque, quæ singularum partium vitalium in nascente natoque homine diversitas, quæ sufficienti ratione auditus organon tenello fœtui, externe, coeuntibus trago & antitrago, interne, prætensa membrana, quæ epidermidis propago est, præclusum sit, ita quidem, ut ista conditio embryoni cum amphibia, rana, testudine, delphino, communis deprehendatur, cur & alia fiant. Sed in illo potissimum argumento suam collocavit operam, quo detegeret circuli sanguinei & humorum leges, quæ aliter in fœtu, aliter in respirante homine, obtinent. Habet Cl. Autor singularem antiquitati cultum, & plura a majoribus de isto argumento dicta vel scriptis edita fuisse, docet, quæ rectius ingeniosiusve a nostri seculi viris dici vix possent. Nempe & Galeno descripti canalis arteriosi, qui inter arteriam pulmonalem & aortam descendentem est, gloria debetur, & Fallopi discipulus, Jo. Bapt. Carcenus, hanc tenelli conditionem omni ex parte feliciter executus est, nec valvulam omittens, etsi, proprie loquendo, valvula dici haud possit, quæ ineunti & desinenti huic canali utrinque affigitur, quo etiam describente, foraminis ovalis, quod est inter utramque venam cavam & pulmonalem, historia habetur. Addit sua Cl. Autor, & quo potissimum artificio anatomico usus, viarum sanguifluarum, embryoni propriarum, indolem detexerit, exponit. Simplex visa fuit methodus, cordis, quæ est inter utramque arteriam & utramque venam, communicationem,

abluto saltem sanguine, visui exponendi; alia ingeniosior, quæ injectione in venam umbilicalem facta contigit, qua scilicet administratione circuitus sanguinis omnis, prout in fœtu est, silli ante oculos solet. Verum, cum, ob plenitudinem vasorum, nec canalis arteriosus, nec foraminis ovalis, specialiores circumstantiæ, post injectionem cera peractam, oculis paterent, novam viam ingressus est. Liberavit scilicet vasa cordis a cera, quam effluere leni deliquio per calorem modestum passus est. suspendens corculum tenerum præscisso apice, in olla molliter calente, quo denique factum, ut situm naturali proximum partes omnes servaverint. Sicut autem in re Anatomica plurima est iconum artificiose exsculptarum utilitas, ita singulorum, quæ in ornatissimo libello exponuntur, momenta delineantur Tabulis, quarum singula sociam habet, coloribus illustrem, in niato arterias, cœruleo venas, describentibus, & singula circumstantia diverso quopiam colore declarata. Tabula nempe prima silitur organorum, thorace vel abdomine tenello contentorum, conspectus, prout in nexu suo omnia cohærent; neque tantum hæc facies illa est, prout singula, nullo cultello admoto, apparent, sed & dissecta sunt quædam, nempe portio ista hepatis, quæ inter canalem venosum portæ & cavam venam interest, quo circuitus sanguinis rudi penicillo prius delineatur, quam curatius singula exequi inciperet. Eadem scilicet Tabula existunt cordis varii situs, alius quidem, quo adscensus venæ cavæ, œsophagus, aspera arteria, cum nervo recurrente, aliæque, habentur, quæ cordi sic verso propria esse sueverunt, nec impedivit quidpiam, quin eadem facie, dissecta aorta descendente, canalis arteriosus insertio appareret. Eo usque doctrinam hancce digessit indefessa Cl. Autoris industria, ut & omnium vasorum diametros, quæque illas intercedunt, differentias proportionales, exponere aggressus fuerit. Secatur hac Tabula in variis facies cor; silitur confluens venæ descendens, ac adscendentis venæ cavæ, illo in loco, ubi valvulam *Vesalii*, qua fluvius uterque purpureus, ne impingat in se mutuo, dirigitur, esse decet; habetur septum, quod est inter utramque auriculam, & canalis arteriosus, cum valvularum suarum productionibus ita

delineatus, ut coram intueri arbitreris. Oppido rarum est, quod in muliere juvenula extitit, exemplum observati inter utramque septi partem amplissimi hiatus. Tabula secunda non mediocrem huic doctrinæ lucem accendit, declaratis uberime vasorum propaginibus, quæ ad vitam embryonis faciendam, quam diu in utero hæret, committuntur. Conspicitur scilicet sinus venæ portæ in secur immerfio cum ramis, per hepatis minorem lobum distributis; dextri enim seu majoris lobi vena hinc umbilicalem venam recipit, illinc vero canalem venosum de se dimittit, qui, trunco venæ cavæ, ascendens infra ramos, qui ab hepate redeunt, immerfus, maternum sanguinem junctum cum tenelli cruore superiora versus adducit. Dextra cordis auricula qua lege venas allapsas suscipiat, declaratur, additis, quæ ad arteriologiam fere omnem truncorum corporis majorum faciunt, nec venæ majores intactæ relinquuntur, quarum & generalis & specialis, quæ ad infantem attinet, historia sic exponitur, ut rectius haud possit. Tabula tertia partim novas affert rerum ad motum sanguinis facientium facies, partim vero vasorum umbilicalium cum vesica urinaria nexum illustrat. Luculenta scilicet est sic dicti urachi, arteriarumque umbilicalium, ab iliaca interna emergentium, declaratio, quibus vagina quædam membranacea, funiculi umbilicalis latius accepti propago, circumducitur, seduloque annotata fuit in interiore fundi vesicæ parte existens papillula, quæ uracho apte respondere videtur. Cumque non una semper possit esse foraminis ovalis, sua valvula instructi, conditio, adduntur circumstantiæ, quæ in embryone nondum respirante, in foetu tres septimanas nato, circa istud momentum exstiterint. Reliquæ Tabulæ leges istas motuum novis observationibus illustrant. Hinc conferuntur sententiæ Celeberrimorum in re Anatomica Virorum, inter quos non convenit, unicone, an duplici, vena umbilicalis termino in hepar desinat. Unicus scilicet esse asseritur, nisi canalem venosum pro altero agnoscere velis, qui tamen venæ portæ propago videtur. Eruditissima est diametrorum, quæ vel venam portæ, vel umbilicalem, describunt, definitio. Inde, postquam res Anatomica suæ luci adnota fuit,

de

de usu partium ingeniose differitur, allatis primum, quæ ad valvulæ *Eustachiana*, a *Winslowio*, postquam tere oblivioni tradita fuerat, revocatæ & insinuatæ, effectum, quem præstat, pertinere poterant, inde adductis motuum legibus, quæ ad sanguinis circa cor & pulmones embryonis motum attinent. Nempe hæc omnia, prout antea dicta fuerant, fieri demonstratur, quo intacti a sanguine pulmones quieti permanere, & expansionis necessitate carere possent. Adducitur Autoris cujusdam nova de sanguine per pulmones etiam, quam diu embryo est homo, decurrente sententia. Nam, etsi de foraminis ovalis apertura, deque sanguine per illud moto, dubium esse haud possit, evictum tamen nondum esse perhibetur, an sanguis, hac aperta via, a dextra auricula ad sinistram, an vice versa, feratur, & an non potius liber sit sanguinis fluxus ex dextra auricula in sinistram, & ex sinistra in dextram promiscue. Sanguine scilicet carere pulmones, nec arteriosus canalis, nec foramen ovale, satis demonstrare feruntur. Adducuntur varix, hanc eruditissimam litem, vario successu excussam, spectantes, circumstantiæ. Digna etiam declaratu res visa fuit, quem cordis motum sequatur, vel sequi possit, foraminis ovalis vel clausura, vel apertura; nam in eodem situ versari nequitquam potest. An systoles, an diastoles, tempore vel claudatur, vel aperiat, quæstio proposita fuit. *Vieussenius* in systole fieri, perhibuit, quæ antea in diastole fieri dicebantur. Cum utrinque supponat apertum foramen ovale *Meryus*, non tantum exinde infert, a sinistra ad dextram auriculam refluere sanguinem, contrario, quam hætenus dictum fuit, modo, sed postulat etiam, tres debere esse sanguinis in sinistra auricula superpondii rationes, unam saltem in dextra, quo dato, sententia ejus non potest non esse salva. Contrarium scilicet defenditur ex conditione valvulæ, foramini oppositæ, quæ ad utramque simul plagam mobilis esse, ex indole valvularum, nequit. Reliqua miram Autoris ingenii fertilitatem abunde testantur, habetque hoc ipso Republica & literaria, & cujus salutem ille tuctur, civilis, de quo sibi impense possit gratulari.

NOVA ACTA ERUDITORUM
 COMMENTARII ACADEMIÆ SCIEN-
 tiarum Imperialis Petropolitane. Tomus quartus,
 ad Annum 1729.

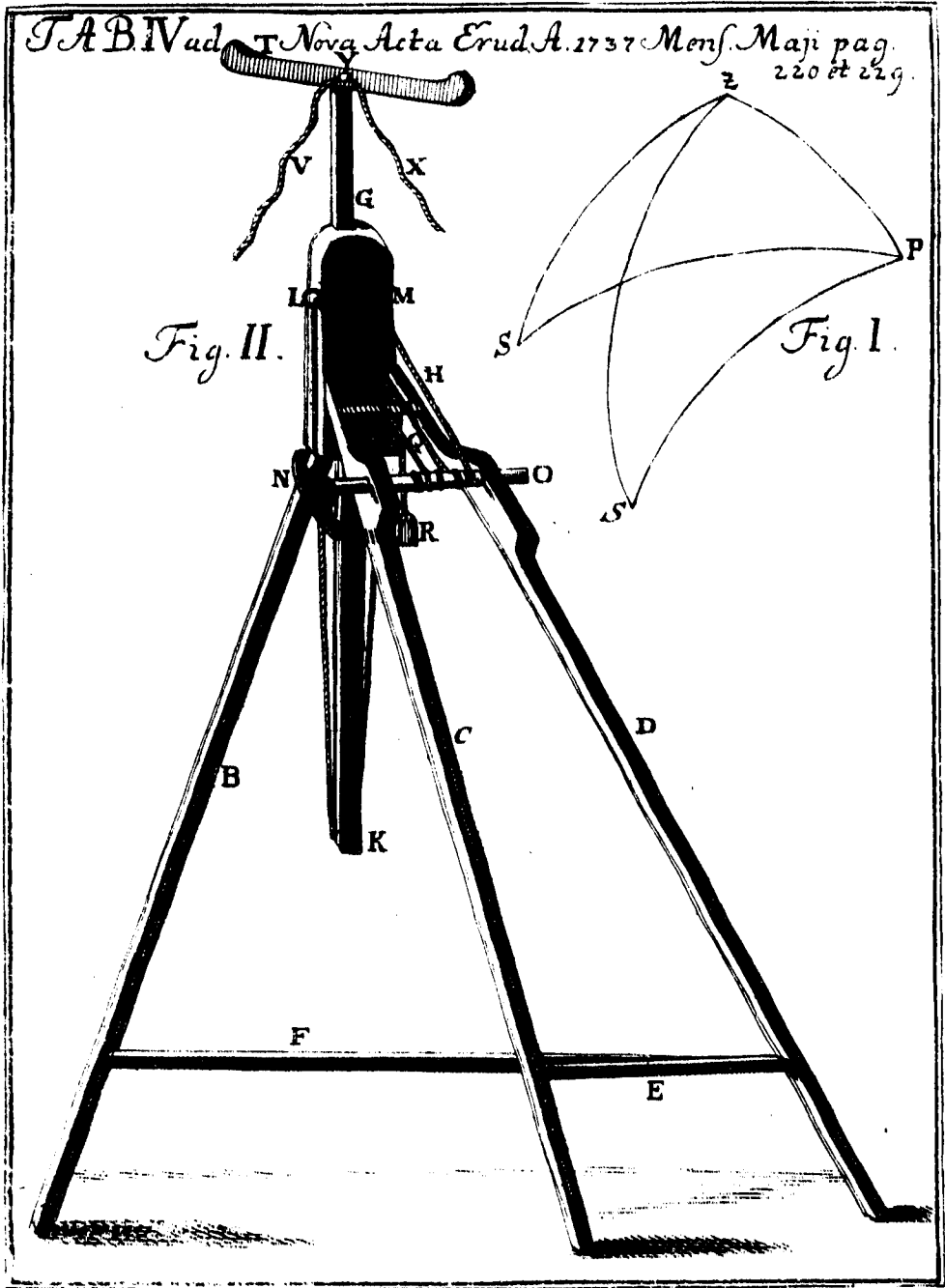
Petropoli, typis Academiæ, 1735, 4.

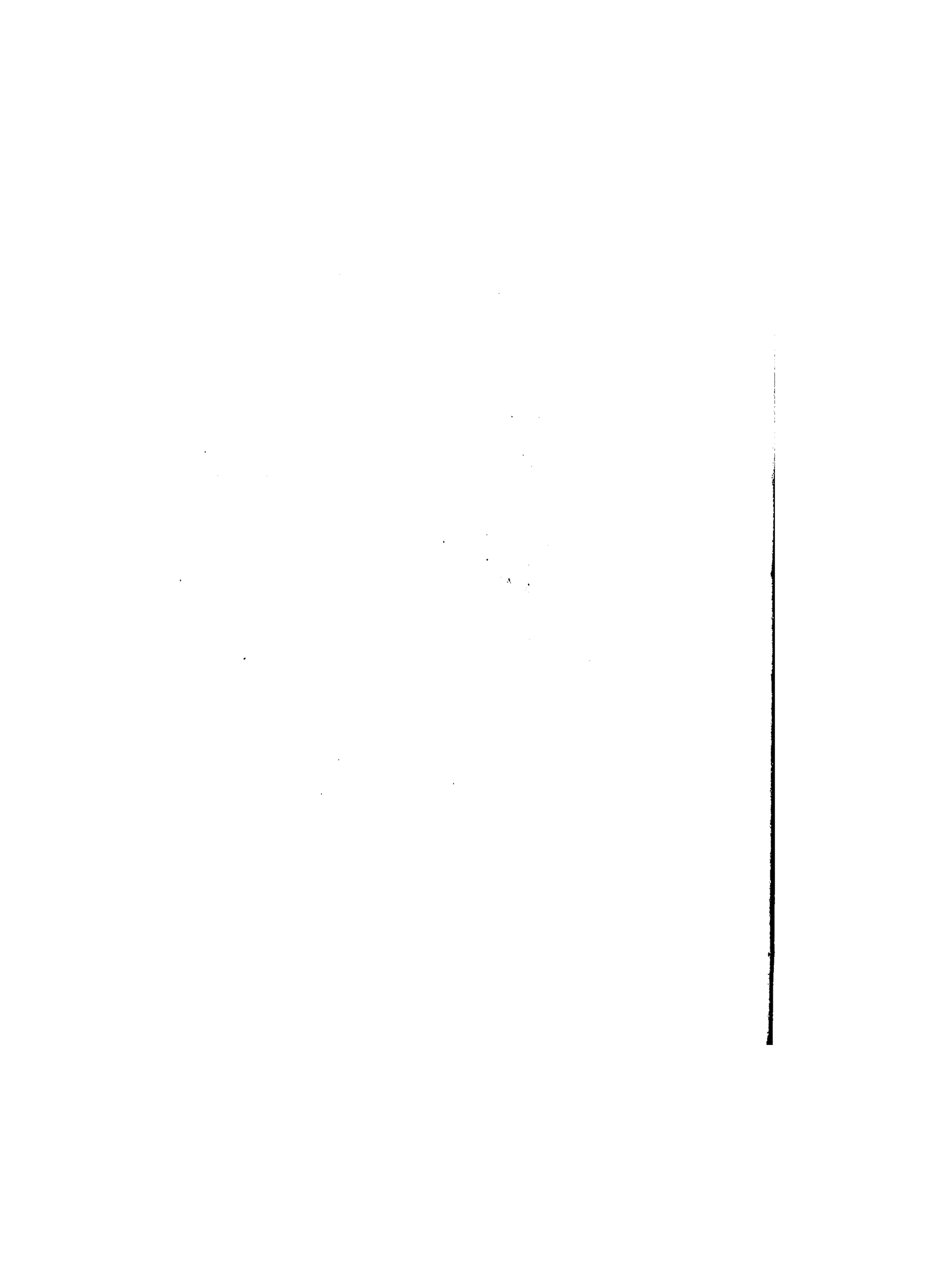
Alph. 2 plag. 3, Tabb. æn. 38.

Illustris Academia Scientiarum Petropolitana, ad exemplum Parisiensis, non nimium novitati studens, interjectis demum plusculis annis, edere rerum suarum Commentarios solet. Itaque præsens Volumen ea scripta complectitur, quæ a Membris Academiæ jam A. 1729 sunt exhibita. Et in Classe quidem *Mathematica* hæc occurrunt. *Frid. Christoph. Maier* de orbita Solis accuratius definienda disserit. *Jac. Hermannus*, *vōv év αὐγίαις*, de locis solidis agit, ad mentem *Cartesii* concinne construendis. Cum enim *Cartesius* assertionum suarum demonstrationes fere ubique reticuerit, *Florim. a Beaume & Fr. Schootenius* in hanc & alias Geometriæ *Cartesiana* partes, & hic quidem admodum copiosas Notas & Commentarios, conscripserunt. Igitur successores, maximeque *Jo. de Witt & Craigius*, alias vias magis compendiosas in doctrina locorum tentaverunt. At, cum *Cartesiana* methodus re vera æque brevis sit, si non brevior, quam ulla alia, præterea vero directe procedat, & hoc tamen non obstante, nunc pæne oblivioni tradita sit, eam, nitori suo restitutam & illustratam, postliminio in scenam producendam *Hermannus* existimavit. *Frid. Christoph. Maierus* docet, quomodo ex altitudinibus Solis meridianis, & culminationibus quarundam stellarum, quotidie accurate observatis, æquinotiorum & solstitiorum momenta, porroque obliquitas Eclipticæ, erui rite possint. Idem ex variis problematibus sphericis, quæ solvere ipsi contigit, ab aliis nondum satis exculta, nunc sequens affert: In duobus triangulis sphericis, SPZ & sPZ , communi basi PZ insistentibus, & latera SP & sP æqualia habentibus, sint dati anguli ad P & Z omnes, quæruntur reliqua. Posito autem radio $= r$, si aut anguli $SPZ = A$, & $sPZ = a$, con-

TAB. IV
 Fig. 1.

tan-

tangente anguli $SZP = M$, & $sZP = m$, sinu semisummæ angulorum SPZ & $sPZ = N$, sinu vero semidifferentiæ $= n$, denique cosinu baseos $PZ = y$, reperit $y = \frac{AM + am}{2Nn} r$.

Quod ad usum hujus problematis Astronomicum attinet, notandum est, S & s designare duo loca sideris alicujus in suo parallelo, quod declinationem intra horas aliquot aut nihil aut insensibiliter mutat: angulos ad verticem Z esse azimutha sideris observata, angulos ad P esse horarios, azimuthis datis respondententes: esse etiam PZ altitudinem æquatoris, & $PS = Ps$ declinationis complementum; item ZS & Zs esse altitudinum complementa. Hinc, datis, observatione sideris alicujus, declinationem ad sensum intra paucas horas non mutantis, duobus azimuthis, vel eorum complementis ad duos rectos, SZP & sZP , angulisque horariis SPZ & sPZ , ad illa azimutha pertinentibus, invenire licet, 1° altitudinem æquatoris PE , sive poli, 2° declinationem sideris, 3° altitudinem ejus, ad momenta observationis. Cum azimuthorum observationes non parum difficultatis habere videantur, modos varios se reperisse putat Vir doctissimus, quibus illæ observationes reddi faciliores queant: multumque se confirmatum dicit inspectione schematismorum, quibus *Rameri* Machinæ Astronomicæ novæ depinguntur. Ceterum judicia eruditorum de suo problemate expectat. *Jac. Hermannus* curvas considerat, in punctum positione datum projectas, ac de affectionibus earum, inde pendentibus, disquirit. Idem de Ellipsi conica agit, cujus axis alteruter datus est, angulo, positione & magnitudine dato, ita inscribenda, ut centrum ejus intra datum angulum sit etiam positione datum. Hoc problema, jam olim a *Philippo de la Hire* ad eximium quendam Geometram transmissum, cum hic ope calculi analytici solvere conaretur, in æquationem incidit biquadraticam. Neque simpliciore hac via sperari solutionem posse, *Hermannus* arbitratur. Ostendit autem hoc loco, si via geometrica constructionem quaeras, oppido simplicem ac facilem reperiri: ex quo intelligere liceat, quam vere jam alias a Viro doctissimo sit monitum, Geomet-

triam linearem, absque calculo procedentem, sæpenumero simpliciores suppeditare solutiones, quam calculum analyticum. *Leonh. Eulerus*, curvam tautochronam considerans, animadvertit, cum de invenienda illa curva quaestio proponitur, duas omnino quaestiones, bene a se invicem distinguendas, in ea esse involutas: quarum altera hujusmodi curvam requirat, in qua grave descendens æqualibus temporibus ad punctum infimum perveniat, ubicunque sumatur initium descensus: altera vero talem, super qua integræ oscillationes, ex descensu & ascensu constantes, omnes sint isochronæ. Et illi quidem quaestioni solam cycloidem satisfacere fatetur: huic vero, præter cycloidem, innumerabiles alias convenire reperit: quæ tamen omnes ita sunt comparatæ, ut vel ex duabus diversis consentent curvis, in puncto infimo connexis, vel certe ex duabus partibus, inæqualiter utrinque a puncto infimo adiacentibus, ea scilicet ratione, ut grave oscillationes suas, quo citius ex una, hoc tardius ex altera, parte absolvat. Inter curvas huc referendas unam invenit Algebraicam Vir Clarissimus, cujus hæc est æquatio: $81y^2 + 54ay^3 - 216axy - 256ax^3 + 9aayy - 72aaxy + 48aaxx - 9a^3x = 0$. Idem *Eulerus*, cum in *Actis* nostris *A. 1726 Mens. Aug. pag. 361* constructionem proposuisset linearum isochronarum, in medio quocunque resistente, vel potius ejusmodi linearum, super quibus grave, in medio resistente, æqualem habet descensum, ac super cycloide in vacuo; re postea accuratius perpensa, intellexit, hujusmodi lineas re vera pro isochronis haberi non posse. Etiam si enim habetur curva, super qua grave, in medio resistente, eodem modo descendat, ut super cycloide in vacuo, (initio descensus videlicet dato,) tamen hæc nondum eam habet proprietatem, ut grave, ubicunque descensum inchoaverit, eodem tempore ad punctum infimum perveniat: neque enim descensus cum descensu in cycloide congruet, nisi is ex dato puncto incipiat. Igitur nunc alio modo curvam *Eulerus* quaerit, tautochronam in fluido, quod resistit secundum quadrata celeritatum. *Dan. Bernoulli, Jac. Hermannus, Leonh. Eulerus, & Frid. Christoph. Maierus*, diversas

fas proponunt solutiones problematis Astronomici, quod est hujusmodi: ex observatis tribus altitudinibus stellæ, declinationem non mutantis, temporumque inter observationes intervallis, invenire altitudinem poli, & stellæ declinationem. Idem problema pertractat *Ge. Wolffg. Krafft*, simul cum aliis quibusdam consimilibus: v. g. invenire locum, quem Sol obtinere debet, ita, ut ejus motus in longitudinem sit æqualis motui ascensionis rectæ: item, datis duabus altitudinibus stellæ, una cum azimuthis, quæ illis altitudinibus conveniunt, invenire elevationem æquatoris: item, datis duabus altitudinibus Solis, aut stellæ cujuscunque, una cum earum temporibus, vel distantis a meridiano, invenire altitudinem meridianam & elevationem poli. Sed tempus est, ut a Classe *Mathematica* ad *Physicam* transeamus.

In hac Classe primo loco *Frid. Christoph. Maierus* nonnulla affert, quæ in luce boreali Mense Oct. A. 1728 observavit: ex quibus didicit, non semper, (ut olim putaverat ac scripserat,) etsi plerumque, virgas recta via ad verticem tendere, & altissimam arcus partem boream exacte tenere, & chalina, sive interius arcus lucidi spatium, tenebricosum esse. Deinde, post alias nonnullas conclusiones, ex novis suis observationibus deductas, problema solvit, quomodo, datis altitudine lucis borealis maxima, ejusdemque amplitudine horizontali, & latitudine loci, ubi spectator est, inveniri possit vera distantia materis lucidæ, quam semper existere in aliquo atmospheræ circulo, cum æquatore parallelo, pro certo ponit. *Jo. Georg. de Vernoi* sinus quosdam cerebri, qui anteriores *Galeno*, aliis superiores, itemque laterales, vocantur, accuratius describit, & schematico illustrat, maximeque sinum hippocampi, seu vermis bombycini Arantii: in quorum sinuum ex aliorum descriptionibus figurisque addiscenda structura operam sæpius se perdidisse memorat. Idem de lienis in sano corpore naturali tumore meditationes quasdam satis curiosas affert. *Georg. Bernb. Bülfinger* de solidorum resistantia specimen exhibet: idem de tracheis plantarum, ex melone defunctis observationibus, nec non de ventriculo & intestinis, agit: problema etiam solvit.

solvit, de vi centrifuga corporis sphaerici, in vortice sphaerico gyantis. *Dan. Bernoulli* theorema proponit de motu curvilineo corporum, quae resistentiam patiuntur, velocitatis suae quadrato proportionalem, una cum solutione problematis, quod extat in *Actis nostris A. 1728 Mens. Nov. pag. 523*. Curvae scilicet in problemate desideratae hanc esse æquationem

docet: $dx = c^{2n} s ds$: ubi s denotat ipsum arcum curvae, x abscissam, n numerum, qui multiplicatus per quadratum velocitatis dat resistentiam fluidi, c vero numerum, cujus logarithmus est unitas. Idem, ope theoriae suae de motu aquarum per canales quoscunque fluentium, (quae theoria reperitur in *altero Volumine Commentariorum Acad. Sciens. Petropol.*) Staticam fluidorum motorum adornavit integram, cujus specimina quaedam hic apponit, ceu exempla, experimentis coram Societate confirmata. Ceterum, ea universa, quae circa res aquarias meditatus est, in unum se congeffisse Tractatum, significat, propediem, ut speramus, publicandum. *Jo. Georg. Leutmannus* anamorphoseos polyedricæ constructionem accuratam tradit, notatis falsarum manuductionum passim propositarum anomaliis opticis. Idem dilatationem & contractionem metallorum atque vitrorum momentaneam, a calore & frigore ortam, per nova quaedam experimenta & instrumenta confirmat. Denique ab eodem annotationes nonnullæ & experimenta proponuntur, ad rem sclopetariam pertinentia. *Jos. Weitbrecht* de actione musculorum, ab ipsorum directione pendente, specimen exhibet; ligamentumque clavicularum commune describit; & observationes quasdam Anatomicas affert. In his primo loco par musculorum pectoralium, insolitum alias, & magnitudinis non contemnendæ, producit, quod in cadavere militis cujusdam observavit: insinulque de alio quodam musculo extraordinario abdominis, calami scriptorii crassitiem fere habente, & sibi antea nunquam viso, mentionem facit. Porro in cadavere foeminae, 24 annos natæ, quæ maritata fuerat, filiumque pepererat, tubam *Fallopianam* utramque in extremitate, quæ fimbriata esse solet, coalitam & plane imper-

imperviam deprehendit. Fimbriarum ne vestigium quidem aderat, sed loco illarum bulbus aliquis pyriformis, materia fluida subalbida turgens, in cujus medio fibra plana nervea, cicatriculæ æmula, apparebat, quæ, sub ligamenti specie, usque ad ovarii involucria protendebatur. In eodem cadavere etiam alia quædam curiosa deprehendit: quæ perinde ut observationem de obliquo uteri situ, itemque de abscessu in principio aortæ, hoc loco prætermittimus. Ultimum in Classe *Physica* locum occupant Observationes *Jo. Christ. Buxbaumii*, de *Ocymophyllo*, novo plantarum genere, de plantis submarinis, & de fungoidibus pediculo donatis.

Restat *Clavilis Historica*, quam unus implet *Theod. Sigfr. Bayerus*, quatuor Dissertationibus: quarum prima elementa *Brahmanica*, *Tangutana*, & *Mungalica*, persequitur: altera Numos duos *Ptolemæi Lagidæ* explicat; tertia de *Venere Cnidia*, in crypta conchylata horti Imperatorii collocata, & de duobus Numis *Cnidiis*; quarta de *Varagis*, agit. In superiori *Commentariorum Acad. Petropol. Volumine* Tabulas decem scripturæ *Brahmanicæ*, *Tangutanæ*, & *Mungalicæ*, exhibuit Vir Clarissimus; nunc Tabulas reliquas octo, ex eodem Libro *Sinice Typographiæ*, cum interpretatione sua adjungit. De *Brahmanis* ipsis memorat, gentem esse *Indicam*, (quales apud Romanos gentes *patriciæ* fuerunt, *Fabia*, *Cornelia*, & *Claudia*.) quæ & divinam originem a *Brama*, supremo Deo, sibi attribuit, & summam nobilitatem, & sacrorum, auspiciozum, docendique alios, quod verum rectumque sit, prærogativam. Sunt igitur *Brahmanes* diversi a *Gymnosophistis*. *Gymnosophistæ* ex quibuscunque aliis gentibus & familiis esse possunt: *Brahman* ut quis sit, necesse est, nascatur *Brahman*. Hi, per universam *Indiam* dispersi, ubi de rebus divinis ceremonisque tractant, pro diversitate locorum aut peculiaribus linguis utuntur, aut populari quidem aliqua, sed literis diversis, quas sanctas vocant. Literæ illæ vehementer inter se discrepant: ut doctissimus *Bayerus* deinceps ostendit. Idem, ubi de *Venere Cnidia* disputat, quanquam non temere omnes *Veneris* statuas, in quibus tot *statuarii* ingenium ad artem & nequi-

quitiam exercere, pro Cnidis commendandas esse fatetur, minime tamen dubitat, quin statua Veneris, ante annos admodum viginti Roma Petroburgum transvecta, & in crypta conchyliata horti Imperatorii posita, vere Cnidia fit, traducta in exemplum ex *Praxiteles* opere. Describit hanc statuam, & eam duobus aurnis Cnidis componit, quorum alterum, e museo Imperatorio productum, ob admirabilem elegantiam iis temporibus omnino inferendum censet, quæ haud ita longe a *Praxiteles* ætate distent: alterius, ex Asia a *Buxbaumio* advecti, eam esse ruditatem ostendit, qualis, post *Anthoninorum* tempora, in numis Græcis fere spectatur. Atque hac occasione multa curiosa affert, quæ ad ipsum *Praxitelem*, ejusque duplici exemplo elaboratam Venerem, spectant. De Varagis Noster differens, principio, inquit, Russi Reges ex Varagis habuere. Pulsis iis, *Gostomishus*, Slavico ex genere, principatum tenuit, intestinis dissidiis infirmum, & a Varagorum afflicti potentia. Huius ex consilio Russi regiam domum ad Varagis revocarunt: *Ruricum* scilicet & fratres. Inde jam Varagorum non infrequens memoria in annalibus Russicis. Qui ex qua gente orti fuerint, cum non satis huc usque constet, refutatis aliorum sententiis, asserere *Bayerus* non dubitat, Varagos fuisse ex Scandinavia Daniaque homines nobiles, socios in bellis, & stipendiarios milites Russorum, Regum olim satellites, limitum custodes, rebus etiam civilibus & magistratibus admotos: atque ab iis deinde in universum omnes Suecos, Gothlandos, Norvagos, Danos, appellatos fuisse Varagos.

Hactenus tres *Commentariorum Petropolitanorum* Classes. Postremum locum occupant Observationes Astronomicæ & Physicæ, in Russia institutæ. Atque huc referuntur Observationes defectus lunæ, habitæ a *Jo. Poleno*, Patavii, A. 1733 Calend. Dec. Has sequitur continuata relatio eclipsum satellitum Jovis, Petropoli observatarum a *J. N. de Hlsle*. Denique *J. N. de Hlsle* Observationem fratris recenset, *Ludovici de Hlsle*, Archangelopoli factam, circa longitudinem penduli simplicis. Ex qua Observatione elicitur, veram longitudinem penduli simplicis Archangelopolitani, isochroni pendulo ad observatio-

vationem usurpato, excedere longitudinem penduli simplicis Parisiensis, parte fere septima, vel tribus vicibus unius lineæ Parisiensis.

MACHINES ET INVENTIONS, APPROU-
vées par l'Academie Royale des Sciences, &c.

h. e.

MACHINÆ, ET INVENTA, APPROBATA
ab Academia Scientiarum Regia, inde a sua fundatione
ad nostra usque tempora; una cum illorum descriptio-
nibus. Delineata ac publicata, consensu Acade-
miæ, per GALLONUM.

Tomus V.

Parisii, apud Gabr. Martin, Jo. Bapt. Coignard, fil. & Hip-
polyt. Lud. Guerin, 1735, 4 maj.

Alph. 1, Tabb. æn. 65.

Tanta rerum pulcherrimarum notatuque dignarum, quæ in præclaro hoc Opere continentur, est copia, ut de *Tomis* singulis dicendum nobis huc usque singulatim fuerit. Eodem modo versabimur in recensendis, quæ supersunt, *Voluminibus*, progressuri jam ad *quintum*, huic *sextum*, eumque ultimum, addituri *Mense* proximo. In *quinto* igitur illas reperiæ Machinas, quæ inde ab A. 1727 ad 1731 usque approbatione Academiæ ornatae fuerunt. Sunt autem, quæ sequuntur. 1) Mensula, sive Instrumentum Trigonometricum, vices gerens Astrolabii, (sive Instrumenti Gonometrici,) & Quadrantis, quem appellant, reductionis, pro Topographiis conficiendis, pyrobolis majoribus projiciendis, altitudinibus astrorum capiendis, navium itineribus absque calculo resolvendis, idque eadem fere præcisione, ac vulgo fit per Logarithmorum Tabulas, autore *Clairaut*, Patre. Valde compositam ex titulo Machinam suspicareris; quæ tamen longe est simplicissima, magnam quippe affinitatem habens cum notissimo proportionum Instrumento. Est scilicet sector circuli, cujus diameter est æ pollicum, intra cujus radios ingens circumferentiarum concentricarum numerus descriptus est; super quibus notantur omnes tam sinuum, quam numerorum naturalium ad 100000 usque, Logarithmi. Et hæ quidem

dem omnes in Mensula descriptæ sunt, alhidatæ vero, sive regulæ mobiles, pinnicidiis instructæ, formam Instruimenti proportionum exacte referunt, & ope cochleæ centro sectoris in Mensula insiguntur. Judicavit Academia, ingeniosum esse hoc Instrumentum; quæ vero sit ejus commoditas & exactitudo, experientia cognoscendum erit. 2) Clavicymbalum, inventum a *Tbevenarto*, quod numero chordarum, (qui est ordinarij dimidius,) & plectrorum constructione, a vulgaribus differt, 3) Pons, super navibus constructus, & inventus a *du Bois*, qui in duas partes separari potest ope duarum ergatarum, ita, ut neque a torrente impetuosiore, neque a frustis glacialibus, detrimentum patiatur. Ingeniosa est tota constructio, & solida, adeoque utilis, modo in ejus usu adhibeantur quædam adhuc præcautiones. 4), 5), & 6), Globus cœlestis mobilis, cum suis additionibus & ulteriori perfectione, inventus ab *Ouzbierio*, Diœceseos Velontiensis Presbytero. Globus cuprens diametrum habet 5 pollicum, & sustinetur ab axe mundi & meridiano, ut sphaeræ ordinariæ. Equator in 360 gradus, & ecliptica in signa sua divisa est, ut vulgariter: sed præterea in interiore Globi cavitate horologium pendulo instructum collocatur, cujus ope horæ, & si velis, minuta, in circulo horario (qui est ut in Globis ordinariis,) indicantur, totusque Globus spatio 23 horarum, 56 minutorum, circum axem revolvitur. Circa polum Eclipticæ australem inveniuntur duo brachia, una cum circulo vel rota aliqua eccentrica, quæ moventur a tympanis & rotis, quarum numerum & proportiones Inventor sibi reservavit. Unum ex brachiis vehit Solem, alterum latitudes lunæ efficit, & rota eccentrica nodos lunares contra ordinem signorum in Zodiaco movet. Globus eburneus ex parte niger, ex parte albus, in extremitate brachii secundi fixus est, qui Lunam representat, & hemisphaerium album (i. e. illuminatum) Soli semper obvertit, qua ratione phases Lunæ indicantur. Brachium, quod Solem vehit, ita artificiose movetur, ut Sol per occiduum in signis eclipticæ borealibus plus commoretur, quam in australibus. Ope itaque artificiosissimi hujus Globi semper videre licet, 1) ortum & occasum Solis, & locum in ecliptica, anni mensem & diem, differentiam tempo-

sis medii & veri, declinationem, altitudines meridianas, &c. 2) ortum, culminationem, & occasum Lunæ, locum ejus in Zodiaco, conjunctiones, oppositiones, &c. latitudinem australem vel borealem, & per consequens eclipses tantæ Solis, quam Lunæ, &c. Judicemus exinde de ingenio Inventoris. 7) Horologium arenarium, propositum a Comite *Prospero*, quod tempori satis accurate dimetiendo inservire potest, nisi incommodum patiatur ab incommodis talium Horologiorum communibus, & ab alterationibus ex aeris injuria vel climatum variatione oriundis, si mari adhiberetur, ut taceamus, illud non nisi ab hominibus expertis, & magna attentione tractari debere. 8) Novum pro Telescopiis instrumentum, quod Cl. Editor appellat *Cyrc*, inventum a Cel. *Mairano*, cujus structuram hic exhibemus. Scilicet *A* est parallelepipedum, quod sustinet tria fulcimenta *B, C, D*, juncta ope transversalium regularum *E, F*; parallelepipedum hocce in *A* foramine quadrato pertusum est, per quod ascendit descenditque arbor prismatica quadrata *Y G K*, ope funis *HS*, qui in *K* duplicatur, & postea per annulos *L, M*, transit, tandemque cylindro *NO* circumvolvitur, qui ope ansæ *N* convertibilis est; hacque ratione arbor *Y G K*, una cum Telescopio, quod in *T* constitutum est, attolli demittique commodissime poterit. Evidens est, frictionum resistenciam huic Machinæ peropportunam esse, & hic eo magis utilem, quo magis nociva est Machinis aliis. Cum vero continua partium attritione frictiones Machinarum vehementer imminuantur, id quod nostræ valde incommodum accideret, (cum ansam manu semper tenere deberet observator,) huic malo ita medetur Cel. Inventor, ut alium adhuc funem cylindro *NO* applicet, cui appenditur pondus *R*, 4 vel 5 librarum, quod cylindrum in directionem priori contrariam trahet. Ceterum funiculus *PX* inservit tubo versus astra elevatione commode dirigendo. Quanta sit Machinamenti hujus præ ordinariis commoditas, facile perspiciet, qui consideraverit virgas vel arbores (qualis hic est *XY*,) ferreas ac dentatas, adeoque, ut taceamus reliqua, nimis suntuosas, quæ quidem communiter adhibentur. 9) Machina, cujus ope terram absque jumentorum auxilio arare licet, propo-

TAB. IV
Fig. 2.

sita a *Jarowaglia*, quæ magnam cum illa affinitatem habet, quæ jam circa annum 1720 inventa fuit a *Tschudô*, Helveto. Anni 1728 inventa fuerunt: 1) Follis continuus, propositus a *Toralio*. Constructio autem prorsus nova haud est, utpote in aliis jam Machinis, quas recensuimus, jam adhibita, & descripta *Agricola* in sua *re metallica*. 2) Machina, cujus usus est in plumbo in laminas diducendo, Academiæ exhibita a *Fayolle*, & cujus structuram quoad singulas partes 14 integris Tabulis Cl. Editor exhibet. In *Historia Academiæ ad b. a.* narratur, eam non multum differre ab illa, quæ Hamburgi ad usus eosdem exstructa sit. Notat vero Cl. Editor, eam præcipue ex Anglia ortum suum traxisse. Cum autem explicatio structuræ, utpote nimis longa, & plurima requirens schemata, hic exhiberi nequeat, jurebit aliqua de effectibus hujus Machinæ perutilibus annotasse. Refert igitur Cl. Editor, Machinam hancce constructam tanta præcisione atque exactitudine fuisse, ut Tabula plumbea 15 vel 17 pollices spissa in laminam adeo tenuem redigi queat, ut folio chartæ haudquaquam sit spissior. Plumbum ne minimam quidem alterationem subit, uti quidam contenderunt. Tabulæ sunt planissimæ, compactæ, & malleo ductiles. Nulli tumores, aut quæ sunt alia hujusmodi, repetitis plurimis tentaminibus in eo deprehendi potuerunt, & ut paucis dicamus, frequens usus ejus præstantiam, adeoque & Machinæ, satis jamjam comprobavit. Ceterum, qui exactam harum rerum noticiam sibi comparare voluerit, eum Cl. Editor ad Tractatum aliquem ablegat, qui inscribitur: *Memoire sur le Laminage du Plomb, mis au jour par Mr. Remond, de la Societè des Arts, à Paris, 1731, 4.* Notamus adhuc, Tabulas 13 & 14 exhibere Machinas, quæ inserviunt prismatis plumbeis fundendis, & commode transferendis. 3) Modulus pro fundendis ex plumbo tubis, ab eodem Autore propositus, qui pluribus in locis jam in usu est, & una cum priore ex Anglia translatus. 4) Machina, cujus ope ingentia onera elevari possunt, proposita a *Montignio*. Constructio iisdem prorsus principiis innititur, quibus usus est *Garoustius* in vectibus suis, & parum quoque differt a sicula *Dalesnæi*, quæ peculiari

Sche-

Schediasmate describitur in *Commentariis Academia Scientiarum ad A. 1716*. Scopus Autoris fuit, Machinam suam in eo navium loco collocare, ubi vulgo sunt ergatae; quamvis autem sine dispendio temporis agere possit, motus tamen Cl. Editori videtur lentior, quam ut iis casibus applicari queat, qui magnam omnino operæ promptitudinem efflagitant, prout fieri in navibus solet. 5) Eiusdem Instrumentum pro altitudinibus mari capiendis; cui additus fuit 6) modus istud commodè suspendendi, quæ ambo in praxi non inutilia fore, Academia judicavit. 7) Nova dispositio Horologii, horas repetentis, (quod vulgo appellant *horloge à répétition*.) inventum a *Juliano le Roy*. Partes, quæ Horologium hocce ingrediuntur, eadem plane sunt, quæ in ordinariis; ut adeo totum discrimen ad partium dispositionem redeat. Scilicet illæ, quæ repetitioni horarum interserviunt, partes corpori Horologii haud includuntur, sed extus construuntur; id quod talium rerum curiosis non potest non esse perjucundum, cum ea ratione integram partium combinationem, motum, & effectus, contemplari libere liceat. Ut taceamus aliud adhuc commodum, quod scilicet pro correctione repetitionis minime opus sit pendulum sistere, aut plane auferre, utpote quod ab ipsa profus separatum est. Tale Horologium ab Inventore affabre confectum, & in ipso Regis cubiculo collocatum fuit. 8), 9), & 10, Pendulum, quod tempus apparet monstrat, inventum a *Petro le Roy*. Cum plurimi jam præstantissimique Artifices in construendis ejusmodi Horologiis desudarint, & certatim quasi sese exercuerint, Academia hanc de nostro sententiam tulit, quod cum perfectissimis, quæ huc usque constructa sint, de palma certare possit. Præcipuum est, quod Autor curvam æquationis, de qua sæpius jam diximus, quæque una cum rota annua revolvitur, juxta annum solarem exactissime divisit, ita, ut spatio 365 dierum, 5 hor. 48' 53" præcise revolvatur. Quomodo vero anni bissextilis ostendi possint, id ingeniosa profus ratione excogitavit Autor, ut nulla omnino correctione opus sit, quæ alias in annis bissextilibus omnibus horologiis talibus adhiberi debet, & tempus anni solaris cum tempore an-

ni civilis in iusta semper relatione maneat. Effecit quoque Artifex, ut tempus verum ipso campanulæ sono indicetur, modo, qui omnibus horologiis applicari potest, si nempe sint circulo æquationis instructa. Ino, quod plus est, omnes illæ partes, ex quibus motus annuus cum æquatione temporis dependet, ab iis rotis moventur, quæ sonum horarum efficiunt, id quod non nisi percommodum est, cum non magis oneretur pendulum, ac in Horologiis ordinariis, & quæ sunt alia hujusmodi, magno ingenii acumine excogitata, & feliciter ad praxin perducta. 11) Modus efficiendi, ut tempus verum indicetur ab Horologio, horas repetente. Inventoris nomen non additur. 12) & 13) Horologii repetentis, constructio, proposita a *Collierio*. Motus penduli eadem prorsus ratione, ac in horologiis vulgaribus, efficitur. Omnis itaque differentia ad illas partes redit, quæ horas repetunt, ab Autore magis perfectas. Scilicet Horologium hocce in eo aliis præstat, quod non quadrantes modo, sed & semiquadrantes horarum, repetat, malleolosque simplici admodum & ingeniosa ratione impellat. Præterea quoque nova illius partis constructio traditur, quam Galli appellant *le Tout ou Rien*. Quid hoc rei est? Constat nimirum, Horologium repetens ope funiculi alicujus, vel alia adhuc ratione, veluti trudendo, ut in portatilibus fieri vulgo solet, sollicitari debere; at vero, cum sollicitatur juxta debilius, falsam omnino horam repetet, & ab ea, quam scire cuperes, differentem; opus itaque est Machina, quæ impediatur, quo minus cuilibet sollicitationi Horologium respondere possit, nec prius horam quaesitam repetat, quam sat fortiter traxeris, vel truseris; ut adeo hora exacte, aut nihil omnino, repetatur. Ex hoc igitur officio id nominis huic parti inditum est, quam nova ratione construere docet Autor, quæ non solum facilioris est executionis, sed iis etiam erroribus, quibus vulgares laborant, haud obnoxia. 14) Horologium, duplici pendulo instructum, cujus præcipue usus mari esse debet, inventum & propositum a *Du Tertrio*. Videamus, quomodo duplex pendulum oscillationes peragat suas. *A* est rota dentibus unciformibus prædita. *B* & *C* sunt alia duæ, suis semet invicem dentibus in partes contrarias sollicitan-

tantes, instructæque pinnis *E, F*, quæ dentes rotæ *A* impellunt. Pendula *L* & *M* ex filo non suspenduntur, sed axibus rotarum *B* & *C* firmiter affixa sunt. Quamcunque igitur corpus Horologii inclinationem in navi subeat, oscillationes penduli duplicis *L, M*, exinde non mutabuntur. Supponamus e. g. Horologium a sinistra dextram versus inclinari; pendulum *L* eadem vi versus *M* descendere conabitur, qua alterum *M* versus *L* ascendere; sicque duæ vires æquales, & sibi mutuo oppositæ, semet invicem elident. Cetera mechanismus hujus Horologii, quod veluti pyxis nautica in navi suspendendum est, a vulgaribus parum differt. En Anni 1729 inventa: 1) Machina, inserviens superficibus quibuslibet, regularibus vel irregularibus, opere tornatorio producendis, inventa, & integro scripto proposita, a *de la Condamine*, Regiæ Scientiarum Academiæ Membro. Notum est, principalem torni partem esse machinulam, quæ ob figuram, qua sæpius gaudet, rosula (*rosette*) appellatur, utpote cujus auxilio omnis operum tornatorum diversitas obtinetur, & sine quo nil nisi rotunda efficere liceret. Novitas igitur Machinæ præsentis in applicatione, variaque hujus rosulæ actione, consistit. Effecit enim Cl. Inventor, ut ope unius ejusdemque rosulæ (quæ fere quadrata est) infinitæ figuræ designari possint, sola stili apta collocatione, qui deinceps ab ipsa Machina dirigitur; id quod omnibus huc usque tornatoribus factu impossibile fuit, utpote qui pro qualibet figura opus habent rosula singulari, parum differente a figura, quæ designari debet. Refertur in *Historia Academiæ ad b. a.* Autorem in scripto suo exhibuisse examen earum curvarum, quæ ope hujus torni in plano describi possunt, sic, ut hæc materia prorsus fere nova & quammaxime fecunda evaserit, in qua se Mechanicum & Geometram præstiterit. 2) Ejusdem Machina, inserviens rosulis omnium formarum ex orichalco facile conficiendis, quæ non potest non esse perutilis, cum id difficillimum sit methodis vulgo usitatis. 3) Tornus, inserviens cochleis omnium generum absque arboris auxilio recte sulcandis, inventus a *Grand Jean*, Academiæ Regiæ Scientiarum Membro. Machinæ hujus ope distantæ helicæ cochleæ vel æquales, vel inæquales, fieri possunt, prout desideraveris. 4)

Follis pro officinis ferrariis, autore *Teraffio*, qui duas hanc in rem constructiones proposuit, quarum posterior priori præferenda est, utpote simplicior, nec illo partium motarum strepitu laborans, quo prior. Ceterum principium constructionis novum haud est, utpote jam ab *Agricola* adhibitum *de re metallica Lib. VI pag. 62*. Nihilominus pro nova recipi debere applicationem Machinæ, utpote qualis nondum facta est, Academia judicavit. 5) *Du Queti* Machina pro navibus adverso flumine trahendis, qualium plures jamjam recensuimus; quæ multa communia habet cum Machinis *Bologniana* & *Caroniana*, paulo ante memoratis, sed in eo differt, quod loco rotarum, quæ a torrente impelluntur, adhibetur vannus quasi aliquis, arbori cuidam (quæ inter duo navigiola fixa eorum lateribus parallela est,) spiralis instar circumvolutus, & ex rectangulis ligneis, qualibus vulgo in rotis aquariis utuntur, compositus, quod constructionis genus in nulla adhuc ejusmodi Machina invenitur. Notamus in transitu, de impulsu torrentis in rectangula vel palas hæc, quas Gallice vocant *Aubes* vel *Palettes*, duo Schediasmata dedisse *Pitotum* in *Commentariis Acad. Scient. ad h. a. pag. 359 & 540 seq.* ubi peculiari opera *Bologniana*, *Caronianam*, hancque *du Quetianam* Machinas examinavit, earumque correctiones ulterius indicavit, quæ itaque Lector Mathematicus & curiosus consulere poterit. 6) Machina, inserviens altitudinibus mari capiendis, autore *M⁺⁺⁺*, quæ aliquibus adhuc incommoditatibus obnoxia videtur. Anno 1730 Academiæ approbationem meruerunt: 1) Machina, inserviens malleis prægrandibus movendis, quorum in officinis ferrariis majoribus usus est, ita, ut a duobus hominibus unus facile regi possit, proposita a *Compagnoto*. Inventum satis est ingeniosum, nec sua destituitur utilitate. Contenditur enim, Machinæ hujus auxilio a duobus hominibus malleos 1000 imo 1500 librarum elevari, ac 200 ictus unius horæ spatio absolvi posse. Quod autem constructio non sit nova, exinde patet, quoniam similis fere & iisdem principiis innixa describitur Machina in *Theatro Machinarum Mathematicarum & Mechanicarum Jacobi Bessons*, quod prodiit Lugduni A. 1569, fol. pag. 12. 2), 3) & 4), tres Machinæ Arithmeticæ, inventæ ab *Hillariv de*
Bi.

Boissifandean, quarum a Cl. Editore sat ampla descriptio, scilicet inde a pag. 103 usque ad 124, exhibetur. Negavit Auctor, sibi unquam visum fuisse Machinæ Arithmeticæ *Pascaliana* exemplar, aut lectam descriptionem. Ceterum Machina ejus multis in rebus similis est *Lespiniana*, cujus in superiori *Mense* mentionem fecimus. Operationes, quæ ope Machinæ primæ fieri possunt, sunt, additio, subtractio, multiplicatio, divisio, & quidem in numeris determinatis, ut libris (*livres*), assibus (*ols*), & denariis (*deniers*); item reductio librarum in asses, assium in denarios, & vice versa. Et hæc quidem sunt, quæ ope primæ Machinæ fieri possunt, operationes Arithmeticæ, quæ ipsi cum *Lespiniana* illa sunt communes. Secunda autem Machina primam longe antecellit, utpote quæ frictionum incommodis laborat, & ad libras, asses, denariosque solos, restringitur. Secundæ vero motus longe sunt leniores omnibus iis, quæ eam præcesserunt; &, quod palmarium est, sola aliqua rotæ mutatione, in promptu facienda, sic disponi potest, ut omnis generis numeros determinatos calculo subjicere detur, v. g. hexapedas, pedes, marcas, uncias, & quæ sunt infinita hujusmodi. Tertia Machina levibus solum mutationibus quibusdam a secunda differt, eosdemque præstat effectus. Præcipuum, quod facilitati & æquabilitati motuum in hisce Machinis quamplurimum conducit, est, quod evitentur intricatæ elateriorum complicationes. De omni itaque successu haudquaquam dubitandum est, cum præsertim exemplaria lignea jamjam exhibuerit Auctor. 5) Candelabri alicujus constructio utilis, inventa a Virgine quadam, cui nomen est *Mademoiselle du Chateau*. Usus ejus inprimis hic est, ut candelæ in eo collocata ad ultimam usque particulam consumi debeat; mechanismus autem in aliis quoque instrumentis jam adhibitus fuit. 6) Machina, quæ inservit triremibus impellendis, inventa ab Illustrissimo Comite Saxonæ, & applicata triremi, quæ 19 in utroque latere remis instruitur. Judicata fuit peringeniosa, & ex optimis principiis feliciter deducta. Cum vero in hac ipsa, quam diximus, triremi ad praxin perduceretur, visa fuit nimium affici a frictionibus, quæ motum ejus duriores reddunt. Præterea perspectum fuit, vim vel impulsum

ab ea remis impressum non esse adeo fortem, ut navis integro illo temporis spatio protrudatur, quo ad elateres rursus tendendos opus est; eam igitur a torrente per spatium aliquod iterum retusum iri, nec celeritatem conservare constantem. Ceterum subducto calculo reperitur, vim huic Machinæ applicandam esse debere ad resistantiam ponderis ut 9 ad 1357½. Anni 1731 Inventa referuntur hæc: 1) Modus naves in mare commodius, ac fieri solet, immittendi, reficiendi, & carinandi, propositus a Cl. totius hujus Operis Editore, *Gallono*, qui copiosam ejus explicationem, & Tabulis quatuor illustratam, dedit. Tota res eo redit, ut in portibus constituantur alvei nova ratione dispositi. Usus alveorum (*Bassins*) est in reficiendis præcipue navibus. Modus hic multum differt ab aliis, qui in celebribus portibus Bresliensi ac Rupefortensi adhibentur. Ita enim excavandus est, ut aqua marina per duas portas ipsi semper affluere possit, profunditatemque determinatam conservet; aqua igitur, in alveo contenta, cum aqua marina ad libellam erit. Cum vero latera alvei hujus multo altiora sint, plus etiam aquæ pro re nata ei iminitti poterit. In ejus extremitate, quæ omnium longissime a mari distat, alius adhuc alveus exstruendus est, cujus fundus paulo elevatior sit libella maris, & parietes prioribus altitudine æquales. Intra hunc alveum naves facile, & absque ulla molestia, ædificabuntur. Quando autem in aquam immittendæ sunt, id hac ratione fiet. Claudendæ scilicet sunt portæ alvei prioris, & is ope antliarum quamplurimarum aqua penitus implendus; cumque posterior alveus priori junctus sit, simul aqua abunde & ultra summum implebitur, adeoque navis in eo constructa fluctuare incipiet, & in alveum priorem facile transferri poterit. Quo facto, aperienda sunt quamplurima ejus emissaria (*Sabords*), tantumque aquæ superfluz emittendum, donec alveus cum mari ad libellam restitutus sit; tuncque, apertis portis, navis sine ulla molestia aut resistantia mare ingredietur; id quod erat faciendum. Autor hanc methodum in mari præsertim mediterraneo adhibendam proponit, quippe quod fluxu & refluxu caret; in oceano autem plures forsitan exceptiones contra ipsam fieri posse fatetur. Quo vero ejus tam simplicitas, quam præstantia, eo
magis

magis pateat, perpetuam comparationem cum illa instituit, qua in portibus quamplurimis utuntur; nullumque est dubium, quin hic Cl. *Galloni* modus longe simplicior, minus sumtuosus, expeditior, & securior, censendus sit. Et, quo melius Academix de eo iudicium suffragiumque lector perspicere possit, integrum approbationis testimonium, quod ab ea obtinuit, pag. 152 - 154 inferendum curavit. 2) Machina, inventa a *Buiffono*, in re monetaria usum habens. Ejus enim ope monetariorum securitati prospicitur, ne, dum signantur monetæ, eorum digiti contendantur, licet id quidem raro contingat. Inservire in iis quoque casibus poterit, ubi monetarii non adsunt satis exercitati: nummus enim, iclu signandus, a Machina in locum competentein protrudetur, absque hominum auxilio. 3) Machina hydraulica, inventa a *Denisartio & de la Douille*, ordinis sacri viris, Academix exhibita a *le Brun*. Dignam iudicavit Cl. Editor, quam suse describeret, & Tabulis omnino sex delinearet; est enim magna ingenii vi inventa, & ad executionem feliciter perducta. Opus est castello elevato, ex quo aqua per tubum decidit; tuncque, opitulante Machina, ad altitudinem satis grandem iterum elevabitur. Postquam elevata fuit, quædam ejus pars rursus descendere debet, & denuo in Machinam actionem exercere suam; & hæc aqua, una cum illa, quæ e castello semper decidit, duo sunt motus principia in tota Machina. Cum exstructa fuisset in loco, cui *Seve* nomen est, constitit, castelli altitudine existente $9\frac{1}{2}$ pedum, aquam ad 32 pedes elevari, adeoque viginti duos ultra castellum pedes. Spatio diei unius ascendunt 120 modii, ex quibus vero non nisi 6, adeoque vigesima pars, usui sunt, cum reliqui ad movendam Machinam descendere rursus debeant, uti modo diximus. Dubium autem non est, quin tota Machina sic ulterius corrigi possit, ut plus quam $\frac{1}{10}$ aquæ elevatæ ad usum redeat. Notatu adhuc dignum est, omnes fere frictiones ab hac Machina penitus exulare. 4) Abacus, qui inservit plurimis operationibus Arithmeticis expediendis, propositus a *de Mean*. Nil aliud est, nisi communis Abacus Pythagoricus, sed amplior, & usibus pluribus accommodatus, additioni scilicet, subtractioni, multiplicationi, divisioni, reductioni fractionum ad simpliciores.

denominatores, & quæ sunt alia hujusmodi, Mathematicorum curiositate non indigna. Ceterum Abacus hic inferendus est ei Instrumento, quod Autor A. 1724 proposuit, ubi quamplurimorum aliorum proprietates unitæ sunt, uti eo loco diximus. 5) Rheda (*Chaise roulante*), quæ movenda est ab homine, in postica ejus parte collocato, proposita a *Mailleto*, diversa ab iis, quæ huc usque sunt inventæ, ac descriptæ, & majoribus itineribus (intellige, quæ in planitiibus fiunt,) accommodatior. 6) Alia ejusdem generis Rheda, inventore eodem, quam is ipse, qui in ea sedet, movere potest & debet. Et sic quoque *Tomum quintum* absolvimus, de *sexto*, eoque ultimo, proxime dicturi.

NOVA LITERARIA.

Rem longe gratissimam facturus iis, qui in jura publica potentissimarum gentium magno studio inquirent, nobilis Hagensium Typographus, *Jo. Neaulme*, in eo nunc est totus, ut *Acta & conventiones publicas Regum Angliæ*, a *Thoma Rymero* olim collectas, Opus & mole magnum, & selectu optimarum rerum egregium, sed majori, quam e re esse plurimorum videtur, huc usque pretio ab editoribus Anglis divenditum, in minorem *Voluminum* numerum redigat, efficiatque hac ratione, ut æquiori, quam olim, sumtu in manus venire eruditorum possint. Nimirum, typis usurus longe, quam habent binæ illæ Anglorum editiones, minutioribus, etiam ne sic quidem oculorum nimis aciem fatigantibus, universum illud *viginti Voluminum* Opus, nulla parte mutilatum, quin accessione aliqua ditatum, in *Volumina decem*, nec ea justo grandiora, coget. Dabit novæ huic editioni, forma majori proditura, titulum: *Fœdera, conventiones, literæ, & cujuscunque generis Acta publica, inter Reges Angliæ, & alios quosvis Imperatores, Reges, Pontifices, Principes, vel Communitates, ab ineunte Seculo duodecimo, viz. ab A. 1101, ad nostra usque tempora, habita aut tractata: ex autographis, infra secretiores Archivorum Regionum thesaurarias per multa Secula reconditis, fideliter exscripta. In lucem missa de mandato nupera Regina, accurante Thoma Rymer, ejusdem Serenissima Regina Historiographo. Editio tertia, ad originales Chartas*
in

in turri Londinensi denuo summa fide collata & emendata, studio Georgii Holmes; X Voluminibus in folio comprehensa. Habebit hæc editio præ vetustioribus illis id præcipui, quod Operi universo accedet rerum notabiliorum Index generalis, cum Editores Angli singulis Voluminibus singulos Indices adjecerint, id quod in tanta Voluminum copia non potest non molestum accidere. Præterea, quæcunque olim Anglico sermone legebantur, hic in Gallicum translata comparebunt, servatis tamen simul ipsis Anglicis, ut ad hæc conferri possit Gallica interpretatio. Opus omne plagulis circiter bis mille constabit, quibus statutum est pretium Florenorum Belg. 112 & fl. 10 in charta, quam vocant, scriptoria, Florenorum 168 & fl. 15 in charta regia seu maxima. Sed hæc ita in portiones dividuntur, ut Floreni 10 intra mensem hunc & proximum, totidemque accepto *Tomo primo*, & sic porro, accepto vero *Tomo ultimo*, Floreni 12 & fl. 10, solvantur. Exemplaria Operis non nisi quingenta & quinquaginta prelo exhibunt, nisi major forsitan eorum, qui nomina sua dederint, fuerit numerus. Utque certo constet, non esse plura publicata, singula exemplaria numero suo signabuntur, & nomina eorum, qui societatem cum Typographo inierunt, in ipsa Operis fronte præfigentur. Si forte plura in posterum Operis hujus Volumina in Anglia prodierint, eadem huic editioni additurum, recipit Typographus. In chartæ elegantia & nitore literarum, quod desideres, nihil erit. Eam spem nobis facit specimen Operis, nuper denum publicatum, quod mire nobis placet, legentiumque oculos pascit. Mense Martio anni 1738 in manus tradetur euntorum *Volumen primum*, cui *alterum* Mense Septembris ejusdem anni, & sic, exactis mensibus sex, cetera singulatum, succedent. Symbolas colligendi cura demandata est, ut in aliis urbibus Typographo nobilissimo cuique, in hic Lipsiæ *Casparo Friischo*, in cujus etiam officina ipsum, quod diximus, Operis specimen cuilibet expetenti dabitur inspiciendum.

Sudant jam sub prelo *Jo. Brædletii*, Typographi Ultrajectini, *G. Marani*, Jcti Tolotani, *Opera juridica*, rarius huc usque obvia, sed omnibus elegantioris doctrinæ studiosis cupidissime expetita. Curam edendi suscipiet elegantissimæ eruditio.

tionis JCtus, *Christian. Henr. Trotzius*, patria Westphalus, sed Batavorum gloriam hoc tempore felicissime sustinens, qui, ut prorsus est aptissimus ad spartam hanc ornandam, ita recognoscendis eliminandisque his Operibus insignem operam impendet, doctissimaque Præfatione eruditissimi *Marani* in bonas literas præclara merita commemorabit.

Ex ejusdem officina *Brædeletii* quamproxime prodibit *F. mundi Merillii*, notissimi inter elegantiores Jurium doctores nominis, in *Institutiones Juris Commentarius*, denuo nunc editus, & ejusdem *Trotzii* Præfatione compolitissima instructus. Gratus hic nuntius sine dubio iis, qui ægre huc usque caruerunt pulcherrimo hoc doctrinæ *Merilliane* monumento, tanta antiquitatum Juris copia redundanti, ut eo nomine cum paucis aliorum scriptis comparari possit.

Nec tacebimus præclarum institutum, cui se nunc idem *Trotzius* cum suo *Brædeletio* accingit, in magnum quoddam corpus colligendi scripta præstantissima, & Philologiæ æque, ac Jurium, amantibus percara, duorum in Germanis JCtorum, *Alberici & Scipionis Gentilium*, patris & filii, quorum sancta est inter cives nostros, & esse debet inter externos, memoria, ob incomparabilem doctrinam, positumque in illustrandis legibus Romanis insigne ac minime vulgare studium.

Æque salutare est Viri hujus egregii consilium, aureum illud *Sam. Petiti in Leges Atticas Commentarium*, nunquam nec laudandum satis, nec satis commendandum, denuo in lucem proferendi, & suis partim, partim aliorum in Critica herorum, doctissimis Annotationibus ornandi.

Gaudentes etiam propediem expectamus elegantissimi hujus JCti novam *Hugoniani de origine scribendi* libelli editionem, multo studio recognitam, annotationibusque prorsus egregiis instructam. Cui si & brevi post adjecerit *Epistolas Symmaci*, in quibus emendandis partim, partim illustrandis, certo scimus nunc esse totum, insigni profecto sibi beneficio rem literariam, doctosque homines ad unum omnes, obstringet. Nos destinatis hisce, cum magno sanæ *Trotziane* incremento conjunctis, non tantum applaudimus ex merito, sed lætos etiam prosperosque successus ex animo comprecamur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXXXVII.

JAC. AUGUSTI THUANI HISTORIÆ SUÆ
temporis.

Tomii VII.

Londini, excudi curavit Samuel Buckley, 1733, fol.

Tom. I Alph. 10 plag. 12, Tom. II Alph. 9 plag. 7, Tom.
III Alph. 9 plag. 9, Tom. IV Alph. 9 plag. 18, Tom. V
Alph. 9 plag. 6, Tom. VI Alph. 8 plag. 17, Tom. VII
Alph. 11 plag. 14.

Cum Jac. Augustus Thuanus illustrem suorum temporum memoriam complexus eo Opere esset, quo adeo superasse gravissimi argumenti gratiam putabatur, ut, cum omnes dignitatem utilitatemque rerum esse maximam cognovissent, qui tamen præter res in eo excellens omnino nihil, & ad vitam prudentiæ instruendam, & ad animum artis & doctrinæ luminibus oblectandum, sectaretur, reperire potuisset neminem; ex eo jam multum in vita veræ gloriæ cum constat meruisse. Inerat enim ei ingenium amplum, sublime, magnificentum; tanta vi, æquabilitate, constantia, industriaque, ipsis rebus gerendis promptum, quanta in cognoscendis iis alacritate ac vigore abundabat. Fieri itaque non poterat, quin admirabili nascendi felicitate, cognataque quasi immotæ fortis

& factorum lege, tali ne ævo ex posteritate honos deesset, his omnibus ille ad Historiæ dignitatem bonis instructus, antecessiones rerum animadverteret, causas reperiret, progressus notaret, componeret atque exigeret diversorum temporum congruentes inter se connexasque plane similitudines, consequentia denique & eventus, tanquam qui cœli tempestates permutatione aeris ex longinquo prævidere solent, conjungeret, & in omnes partes conformaret; ut, non minorem eam esse, quæ legentium animos contineat, voluptatem, sit necesse, quam quæ ipse omnia in luce sibi collocata atque disposita, concinnoque ordine ac ratione manifesta, conspexisset. Cui tam præclaro muneri natura, ne parum in ornando eo vices suas experta, atque ostentasse divitias, videretur, adjunxerat judicium, temperamento & conspiratione omnium virtutum, quas sibi vindicat humana ratio, mirabile. Tanta enim cura sapientiaque ubique perspexit, quæ vera, quæ falsa sint, ambigua distinxit, repugnantia contempsit, ut, res aut eo, quo is explicavit, modogestas fuisse, aut omnino geri non potuisse, facile crederes. Jam delectus rerum, ordo tractationis, vis explicandi, ardor docendi, sententiarum dignitas, orationis perspicuitas, copia, & splendor, supererant huic, quem natura & majorum genius tantum Historicum sinxerant instruxerantque; cum accessit his longe major aliqua & nobilior virtus, quæ sola reliquorum in eo jacturam pensare abunde potuisset, si forte Dii immortales hoc beneficium suum integrum invidere nobis, nec potius humano generi alterum hoc a *T. Livio* decus, quo possimum suam gloriam excellentiamque æstimaret, concedere in magnæ atque inusitatæ virtutis honorem ac solatium voluissent. Quæ laus semper tanta fuit, ut eam ne nominare quidem in *Tibiano* opus sit, cujus solo, quando audiunt, nomine summi ac perfecti in veritatem amoris appellationem quandam, qua nulla reperiri possit honorificentior, contineri, intelligunt omnes. Adeo ubique impavidus & candidissimus omnium rerum æstimator, nunquam deseruit ingentem generosæ & erectæ vim mentis, conscientiæ integerrimæ spiritus ac libertatem; ut, omnibus in rebus nihil ipsius animo, omnia rebus,

bus, dedisse, in aperto sit.' Nunquam non vitia virtuti pœnas vituperate, virtus vitis infamiam dat laudata. Quodsi Romani olim Diis gratias agendas putarunt pro maximo, quos liberi viderant, imperatorum, quod is in sua potissimum republica natus esset, quod, ubicunque is imperator exstitisset, ibi imperium orbis terrarum esse oportuisset; nos profecto hoc uno nostræ ætatis felicitatem metiendam putamus, quod ea *Tbuanum* tulit, cum, cuicunque ævo is Historicus contingere potuerit, ejus virtutem atque memoriam fatis sanctam illustremque deberi, facile intelligamus. Quæ, cum nemini, possint esse obscura, cujus rei causa hic a nobis differantur, ut cognoscant Lectores nostri, hoc sibi, cupimus, persuadeant, cum *Tbuanus* tantum, quantum a nullo ævo tribui possit, meruerit honoris, cumque invida quamvis & tanquam conjurata in eum sua ætas nullam tamen debitæ ei gloriæ partem eripuerit, nihilo minus nunc demum de ingrato erga tanta beneficia genere humano pulcherrimam videri reportasse victoriam, quando ab hac cultissima potiore partem, & tot literarum bonis circumfluente, ætate ejusmodi consecutus est ingenii doctrinæque testimonium, eam ad nominis immortalitatem commendationem, ut jure dubites, cujus major sit laus seculi, superiorisne, quod genuit, an hujus, quod divini viri tanquam cœlo delapsam operam justissimo judicio æstimandam, insignique ornandam studio, præclare suscepit. In quo illud perquam auspicato evenit, quod hæc potissimum cura ab Anglis sit profecta, quæ gens, qua est ingenii libertate animique magnitudine incredibili, ingeniorum hodie delectum diligentissime servat, polletque acutissimo judicio ad colendas artes exercitationesque literarum, quas, Romanorum exemplo, quibuscum dudum ei libertatis intercessit æmulatio, ingenti hominum ad id maturitate acerrime sequitur. Ex his itaque magnæ Vic eximique eruditionis, *Samuel Buckley*, autore hortatoreque *Rich. Meado*, Medico regio, editionis vero rationes procurante, operisque augmenta & apparatus instruyente, *Thomas Carpio*, nova *Tbuana* Historiæ exemplaria publicis hominum

uibus adornavit. Quo in negotio quam animosa *Buckelii* in-
 dustria, honestique sumtus, quam accurata & indefessa *Cartii*
 sollicitudo, opera, consilium, sint spectata, & publica seculi
 vota & favorem ad se vocent, non antea poterimus judicare,
 quam narratione de hoc Opere instituta ejusmodi, qua varietas
 fortunæ, casus sæpe magni & mirabiles, causæ perplexæ &
 graves, fluctus denique irarum atque offensarum infani, decla-
 rentur, quibus clarissimum hoc humani ingenii monumentum
 jactatum semper, quassatum sæpius, interdum & particulis
 quibusdam suis imminutum fuerit; donec hodie ab editoribus
 Anglis, omnibus tabulis feliciter collectis, nec pristino solum
 splendore recuperato, sed novo insuper augustius, veluti lenis-
 simo in portu, conquiescit. *Thuanus* enim, qua erat non na-
 turæ tantum & morum bonitate, sed insigni quoque, a præcla-
 ris parentibus tradita, in patriam caritate, erga Burbonicum im-
 perium fide, in cives & gentiles suos pietate, ægro admodum
 animo fluentis procumbentisque patrii regni mala spectabat.
 Finitimis quippe continuæ felicitatis ejus invidia irritatis, Gal-
 lia, cum florere suis opibus satis per se potuisset, minimequæ
 externa societate aut præsidio indigeret, internis pestibus, ob-
 injectas mentibus religiones, discordias, perversas ambitiones,
 ad id tandem, miseris furoribus lacerata, devenit, nunc rursus
 erigi atque confirmari vix perfecta concordia, longa constan-
 tia, conspicua auctoritate, quietis consiliis, posset. Hoc itaque
 suis popularibus ut aperiret, atque in pertæxæ insanix reme-
 dium persuaderet *Thuanus*, qui non modo, magnis & gravibus
 rebus ipse nobilitatus atque expertus, pro patriæ salute con-
 stantia & vigiliis enixe laborabat, sed Historiam quoque tunc
 scribendam susceperat; ingressus est in eam consultationem,
 ut causas, quam posset, verissimas ad hominum notitiam & lu-
 cem proferret. Itaque exponendæ Romani Pontificis artes,
 quibus suum nomen & auctoritatem magni cujusdam oneris in-
 star reipublicæ & libertati injicere studebat; Hispanorum da-
 mnanda invidia, qui injustissimis de causis inimicitias & odia
 fovebant; civium notandæ seditiones, perfidia, factiones, sævi-
 tia, superstitiones; sacerdotum reprimendi rabiosi & ferale
 cla-

elamores, quibus homines contra imperia incitare, proceres in exitiosas religiones, plebem in omnium rerum ignorantiam, conjicere, se ipsos in tuto atque otio collocare, satagebant. Præterea vix Regum probari patientia, inconstantia, socordia, & omnium rerum, præterquam voluptatum, incuria, poterat: officiorum vero & potentiorum in aula ne ferri quidem, plerumque incuriosa, nonnunquam mala, fides debebat. Qua ex re cum acerbæ *Tbuanum* offensæ in tantum exagitassent, ut Romana & Hispanica censura oneratus, aulæ insuper frigusculum & fastidia sentire cogere; tum ille quædam lenire, alia mutare, nonnulla etiam, quia aliter veritatis ratio non constaret, plane detrudere, variis temporibus instituit. Quæ cum editionum multitudine difficile omnia noscerentur, in *Tbuanum* vero restituto, vel in alio quoquam libello, satis perfecte aut distincte non continerentur, his Anglicis exemplaribus, ad imam paginam redditis per signa editionum nominibus, accesserunt omnia. Operis autem universitas & verborum filum ad editionem *Genevensis*, quæ contigit ad annum 1620, 1626, & 1630, quæque facta est ex illo, quod supremis Autoris tabulis *Pet. Puteani* & *Nic. Rigaltii* fidei & curæ commissum fuerat exemplar, sunt expressa. Quod autem illud exemplar Genevam missum fuerit ad *Lingelsbemium*, etsi tanquam ab Autore vivo acceptum ad liberandos invidia *Puteanum* & *Rigaltium* ficto nomine ederetur, ex Epistola *Lingelsbemii* ad *Grotium* *Buckelius* præclare demonstravit. Non vero ex editis tantum exemplaribus, sed ex duobus quoque MStis, quæ *Cl. Cartius* in Gallica peregrinatione ad conferendum cum editis impetraverat, omnes mutationes in hæc nova Volumina translatae sunt. Exemplarium MStorum alterum, in Regia Parisiensi Bibliotheca positum, ab ipsius *Tbuanus* manu priora duo Volumina, tertio amisso, reliqua tria a *Sammarthanorum* fratrum manu, profecta continet: alterum, quod in Magloriensi Bibliotheca existat, solam *Sammarthanorum* manum refert. Præterea, cum *Tbuanus* propria nomina, quorum nimis barbarus sonus fuerat, inflexione Latina mollivisset, accidit, ut plurima in iis ne cognosci quidem amplius ob locorum &

temporum intervalla possent. Cui ut succurreretur incommodo, Cl. Editores interpretationes Gallicas nominibus hominum & dignitatum ex typis descripto Genevensi exemplari, cui ipse *Putcanus* eas inter suas emendationes adjecerat, huc transtulerunt: cumque *secundus Tomus* hujus exemplaris perisset, *Cartius* magno labore ex Autoribus & instrumentis publicis, quorum fidem *Thuanus* secutus fuerat, hoc detrimentum sarcivit. Porro, cum *Putcanus*, omnium consiliorum Autoris per totam vitam particeps, cuique omnia ex Regia Bibliotheca & scriniis instrumenta ac Diplomata ad manum erant, quosdam *Thuani* errores ad idem exemplar emendasset, inde omnia hic ad imas paginas suis signis notata reposita sunt. Præterea, cum *Thuanus* mortuus fuerit, antequam ad Operis finem, quem constituisset, perveniret, *Rigaltius*, qui & consilia ejus novisset, & prima ejus lineamenta proposita haberet, continuavit ab anno 1607 ad 1610 hoc Opus tribus Libris, non indigna *Thuano* elegantia. Quod *Rigaltii* pretiosum Supplementum hic, ut multa, primum publicis utilitatibus accessit. Præterea *Epitoma* Librorum, & *Commentarii Thuani de vita sua*, eadem cura multis ex editis & MStis exemplaribus accessionibus hic ornantur. *Narratio* quoque *Colloquii Juliolunensis*, cui *Thuanus* ipse interfuit, nunquam ante edita, *Volumini VII* inserta, multa lectu & memoria dignissima complectitur. Totum autem *VII Volumen* hæc renovati hujus Operis decora habet: 1) *Magnorum & illustrium hominum Epistolæ, de factis, quibus hæc Historia Roma excepta est, cum censura Romana & Hispanica*; 2) *Literas Amicorum, & ad Amicos, de successu, quem in Gallia habuit*; 3) *Scripta Scioppii & Jesuitæ Machaulti in Thuanum contumeliosa*; 4) *Thuani Commentarios de vita sua*; 5) *de successu hujus Operis in Anglia sub Rege Jacobo I*; 6) *doctorum hominum de prioræ Parte hujus Historiæ judicia*; 7) *de testamento & morte Autoris*; 8) *de cura & fide amicorum, qui commissum sibi, & ultimam manum expertum, exemplar emiserunt, cum Elogiis recentiorum Scriptorum*; 9) *quadam a Thuano scripta variis temporibus, quibus erga doctos benevolentia ejus declaratur*;

vatur; 10) *quadam de Francisco Thuano, cum ejus defensione*; 11) *de Amicis precipuis Thuani*; 12) *de Bibliotheca Thuani, & Jac. Thuano.* In quibus omnibus cum innumera maximi momenti & bonæ frugis maximam partem primum eduntur: tum inprimis maximi fieri debent illæ doctorum hominum Epistolæ, quibus non consiliis modo præclaris Autorem juverunt, & subsidia monstrarunt, sed in suæ quisque patriæ rebus eum certiora docere, maximis precibus exorati, instituerunt. Leguntur itaque hic multæ emendationes ipsius Regis Angliæ *Jacobi I, Casaubono dictatæ, Camdeni, Caroli Clusii, Jo. Meursii, Jo. Bockstadii, Petri Danaïsi, Henr. Smetii, Jo. Rosini, Oswaldi Gæbelkoferi,* Historiogr. Würtemb. *Caspari Laurentii,* Profess. Genev. *Franc. Swertii, Dom Luis Lobo da Silveis,* Hispani, *Plessii Mornai,* quorundam præterea Anonymorum; quæ omnia pretium non mediocriter merentur in *Thuani* cognoscenda fide & studio. Commemorantur autem longe plurium insuper per omnes Europæ partes eruditiorum hominum suppeditatæ admonitiones; unde nobis satis constabit, quam in hoc Opere, qua ratione ab Anglorum diligentia & laboribus exornatum habemus, non *Thuani,* aut unius regionis, sed universi orbis terrarum, testimonium nobis ad rerum gestarum fidem possit sufficere. Quod superest, volumus Anglis fortunatos successus, ut, quibus gloriæ permultum ex immortalis hoc ad literarum incrementa monumento contigit, non minora in posterum emolumenta, subsidia, & animi, ad præclare de utilitate literarum merendum, suppetant.

Versuch einer Kirchen-Historie, 1c.

h. e.

DELINEATIO HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ, quatenus ipsa spectari potest tanquam *Introductio ad Jurisprudentiam Ecclesiasticam.* *Seculum primum a Christo nato.* *Autore JOANNE GEORGIO PERTSCHIO,* Jcto, *Regis Magnæ Britanniæ & Electoris Brunsvicensis a Consiliis Aulicis, Assessoris in Judi-*

*Judicio Aulico Hannoverano, Syndici primi Reipublicæ
Hildesienfis, & Directoris Dicasterii Ec-
clesiastici.*

Lipsiæ, impensis Jo. Mich. Teubneri, 1736, 4.

Alph. 4 plag. 6.

Tomus hic *primus*, cujus continuationes & accessiones multi sine dubio avidissime expectabunt, Serenissimo Duci Brunsvicensium ac Luneburgensium fuit consecratus. Præfatio, satis diffusa & copiosa, pertinet ad recentendam Autoris vitam, quæcum res a parente ejus gestæ, ac responsiones ad censorum quorundam obelos & lemniscos, sunt conjunctæ. Scripserat Autor Consultissimus quondam de jure sacrariorum auricularis confessionis, & excommunicationis Ecclesiasticæ, eoque nomine incurrerat reprehensionem societatis eruditæ, quæ in adornanda antiquarum novarumque rerum Theologicarum Collectione occupatur. Quamobrem obmoveret eis nonnullas censuras, quæ ad *Annum 1721 Fascic. 5 Artic. 19* in Collectione illa apparent insertæ. Nostrum non est, spectaculis cruentis interesse, nec opis videtur esse nostræ, motos componere fluctus, vel eis instar Tribuni plebis intercedere: dimittimus potius eos, quorum interest, ad ipsam Præfationem. Illud tamen nondum satis intelligimus, quod Autori arridet: *particulare non continet universale*; nisi hic id, in sese spectatum, voluerit intellectum. Idem adversus censorem suum monet, *actionem confessoriam* dari quoque extra doctrinam de servitutibus, innixam videlicet confessione judiciali ante expromta. Ut consensu sese munit, provocat ad Collegii Argentoratensis, *Lauterbachii, Bachovii, Ummit, & Heinccii*, maximorum Virorum, testimonia. De reliquo vitam Conf. Autoris, quam S. Rev. *Gettenius* dedit, hinc supplere licet. Opus ipsum in XXIV Capita fuit divisum ac distributum. *Primum Caput* de natalitiis momentis Baptistæ Joannis & Jesu Messias inscribitur. *Secundum* continet munus utriusque, inprimis

mis perpeſſiones a Chriſto exantlatas, mortem ejusdem, reſurrecciónem, ac in cœlos adſcencionem; *tertium* complectitur fata diſcipulorum Chriſti ac Eccleſiæ, nomini ipſius aggregatæ, uſque ad Concilium Hieroſolymitanum; *quarto* diſſeruntur, quæ porro fuerunt geſta uſque ad exceſſum *Petri & Pauli*; *quinto* ea adjunguntur, quæ a morte utriuſque Apoſtoli ad finem uſque ſeculi primi evenerunt; *ſextum* diſverſa, eaque mixta, momenta, ad Hiſtoriam de Chriſto referenda, declarat; *ſeptimo* percenſentur ea, quæ ad faciem religionis Judaicæ & ethnicæ, ſeu a cultu veri uniuſque Numinis alienæ, propius noſcendam pertinent; *oſtavo* exponuntur momenta de Eccleſia Chriſtiana, qualis, Chriſto ſpectabilem in modum in terris verſante, exiſtit; *nono* edifferitur Eccleſiarum Chriſtianarum habitudo, Chriſto in cœlos ſublato exorta; *decimo* agitur de ordinariis & extraordinariis Eccleſiæ miniſtris, & quidem *ſeção prima* de Apoſtolis, *ſecunda* de reliquis Evangelii miniſtris extraordinariis, *tertia* de diſcipulis ac adjutoribus Apoſtolorum, ac *quarta* denique de ordinariis miniſtris Eccleſiæ, eorumque conſtitutione. *Caput undecimum* deſtinatum eſt inſtitutis Chriſtianorum primorum generatim exponendis; *duodecimum* de cultu religioſo externo in univerſum agit; *decimum tertium* de locis conventuum inſcribitur; *decimum quartum* in baptiſmi indole enarranda verſatur; *decimo quinto* de agapis, & cœna Domini, diſſeritur; *decimo ſexto* de excommunicatione Eccleſiaſtica; *decimo ſeptimo* de bonis Eccleſiaſticis; *decimo oſtavo* de hæreſibus; *undevigeſimo* de Conciliis, & judiciis Eccleſiaſticis; *vigeſimo* de perſecutionibus & cruciatibus, in doctriinæ Chriſtianæ affectatores exercitis; *vigeſimo primo* de ordine domeſtico & conjugali primorum Chriſtianorum, ubi de divortio & concubinato proferuntur valde ſingularia, & aliis non uſquequaque probata; *vigeſimo ſecundo* de cura, ægrotis deſunctisque adhibita; *vigeſimo tertio* de ſcriptis ſuppoſitiis; denique *vigeſimo quarto* de civili ſub Judæis & ethnicis conformatione rerum publicarum exponuntur ea, quæ ad rem & ſcopum facere videbantur. Index ipſe l'omo

- demum *secundo* accedet. Quæ Autor protulit singularia, paucis nunc delibabimus. Natalem Christi annum pro incerto habet, quem tamen nonnullis *Cornelii Dietrici Kochii* Dissertationibus satis illustratum & ostensum fuisse credimus. Diem 25 Dec. Christiani jam Seculo IV definiunt, quemadmodum reddidit comprobatum *Cotelerius Tom. I ad Patres Apostolicos pag. 314.* Autor Magos, stella duce Bethlehemum accedentes, ex Arabia accessit. Conferri potest *Tribelii Diff. de Magis post Jesum in templo representatum advenientibus, Tom. II Thesauri Philologico - Theologici Haseani pag. III seq.* ac ibidem excusa *Jo. Frid. Miegii de stella Magis conspecta Dissertatio pag. 118 seq.* Autor statuit, Christum accepisse cognomen *Nazoræi* ab oppido Nazareth: miraculum, in Cana Galilææ editum, haud generatim fuisse primum: cognomen Satanæ, quo Beelzebub dicitur, sibi esse ignotum ait, cum ex lingua Syriaca tamen pateat, indicari *calumniatorem & hysem: Joannem Baptistam*, tradit, paulo ante obitum Jesu capite fuisse truncatum: Judæos *περὸν πειρῶν* animarum pro vera reputasse, quod ex *Jo. IX, 1, 2*, it comprobatum: Jesum extremo agno paschali comedendo haud adhibuisse sinem & metam, sed perpeffionibus instantibus a destinatis exequendis esse exclusum: per impura animantia, *Petro* in ecstasi ostensa, intelligendos esse simulacrorum cultores: *Φερόννυ Pauli 2 Tim. IV, 13*, fuisse pallium: oracula ethnicorum Christo nato haud conticuisse: ea pependisse a fraudibus sacerdotum: Christum *Suetonii* fuisse Christum: *Josephi* testimonium de Christo esse genuinum, dummodo oratio illa, quæ in Actis Sanctorum *Macario* tribuitur, nulla laboret suppositionis nota: decretum Tiberii, quo Christum in numerum Deorum referre voluit, haud esse suppositivum: *Matthæum* enarrasse *Josephi* Genealogiam, *Lucam* vero *Maria*. Perperam Pharisæis attribuit dogma metempsychoseos, quod ipsum jam ostenderunt viudices Pharisæorum, quantum ad hunc errorem, falso illis impactum, attinet, Ven. *Jo. Georg. Walchius* in *Part. I Observ. in Novi Testamenti Libros Observ. III pag. 28*, & *Rev. Jo. Christoph. Harenberg* in *Idea Juris*

Juris divini circa id, quod Theologorum est in convincendo & refutando, §. 3 pag. 14. Sadducæi vulgo creduntur negasse spiritus, ob locum *Actor. XXIII, 8.* Verum, quia ipsi duo dogmata inibi negasse, suoque assensu indigna censuisse, traduntur, difficile creditu est, ipsos, non dari spiritus ullos, statuisse. Ipsi enim, Deum existere, haud abnuebant. *Tertullianus* quoque & *Hobbesus* corpora vocarunt illud, quicquid fictis & imaginariis opponitur rebus. Attendendum hic est ad cujusvis definitiones nominales, quæ a cujusque arbitrio pendere solent. Nec illud nobis adhuc ad liquidum videtur esse deductum, quod Sadducæi crediderint, animos hominum esse mortales, siquidem crediderunt, animas exuviis corporis exsolutas, in alia ac alia subinde introire corpuscula, quod ipsi nobis ex *Josepbo* videtur constare. In enarrandis Judæorum ac Philosophorum sectis, earumque dogmatibus, ac vitæ genere, Autor legit *Joannis Clerici* vestigia, ita tamen, ut passim nonnulla adjungat vel emendet. De *Karais R. Mardocheus*, cujus Epistolam ad *Triglandium Ven. Jo. Christoph. Wolfius* edidit, huc usque accuratissime omnium ac ex propria notitia egit & disseruit. Autor III. accurate ostendit corruptelas doctrinarum publicas penes Judæos, Ægyptios, Græcos, & Romanos, ante Jesu nati ætatem invecas, simulque sapientiam Dei celebrat, qui doctorem Messiam, tempore ipso sic exigente, miserit. *Joannes Clericus*, qui eadem fusus pertractat in *Prolegomenis ad Histor. Eccl. Secul. I & II a Jesu nato*, nonnullis id intendisse visus est, quod Sociniani instar dogmatis venditant, nempe Jesum & ore & exemplo perfectissimo mortales veram virtutem docuisse; obnubilantes inter hæc & tegentes illud, quod missioni illi fuit maxime proprium, nempe expromissionem vicariæ satisfactionis pro genere humano. Pergit Autor ac demonstrat, ecclesiam nequam esse imperium vel dominatum, quod ipsum vel ex vita Christi & moribus Apostolorum elucet. Idem exponit dictum, *Mattb. XVI, 18*, de Ecclesia petre inædificata obvium, de Ecclesia, non externa, sed invisibili, siquidem externa fuerit ab Arianis aliquando subacta. Dictum illud, quod *Mattb. XVIII,*

Pag. 110.

111.

115.

117 seq.

126 seq.

129.

- XVIII, 15 seq. occurrit, ita explanat, ut per *Ecclesiam* intelligat *plures*, oppositione ad unum, ad duos, tresve, facta. Ipse per *fractionem panis Actor. II, 42, 46, 1 Cor. X, 16, XI, 2*, intelligit celebrationem agaparum ac sacræ cœnæ. Antiochiæ prima peculiaris Cristianorum congregatio extra Judæorum Synagogam exstitit; fit tamen verisimile, pleraque ejus congregationis ritus ad morem Synagogæ fuisse composita, quippe in qua *Paulus* Judæos docere consueverat. Egregia sunt, quæ Autor de secessione Christianorum a Synagogis Judæorum affert; recentiora vero ea videbuntur nonnullis, quæ de prærogativis Apostolorum tradit, ad quas refert *possestatem remittendi ac retinendi peccata*. Inter eas quoque satis solide collocavit donum linguarum divinitus infusum, promissum, expletum, & continuatum ultra Pentecosten, *Act. II, 1 seq.* commemoratum, ob loca nimis clara *Marc. XVI, 17, & 1 Cor. XIV, 18*. Apostoli haud habuisse successores sunt existimandi. Nec minus ipsi ita fuerunt collegæ, ut primatum in ipsos aut *Petrus* aut alius ipsorum tenuerit, siquidem Hierosolyma cœlestis duodecim inædificata fuit fundamentis, id est, Apostolis, *Apoc. XXI, 14, Eph. II, 20*. Adde, quod Ecclesiastæ & doctores Ecclesiæ haud sint successores Apostolorum; quare ea, quæ Apostolis concessa sunt, haud ideo in ecclesiasten quemvis possunt quadrare vel trahi. Nec minus id pro falso reputandum, quod vulgo existimant, Apostolos fuisse certarum Ecclesiarum Episcopos. *Cyprianus* e primis est, qui eum in errorem incidit, cui *Tertullianus* de *Pudic. Cap. 21* meliora instillare potuisset. *Jo. Darsis* Apostolos fingit exstitisse *Episcopos sine titulo*, quales tamen priora Secula a Christo nato prorsus ignorarunt.
- 164 seq. Apostolos vestimentis sese a diverso hominum genere discrevissent, est improbabile. In MSto Bibliothecæ Noribergensis asservatur Commentarius *Ambrosii*, in quo ad *2 Cor. XI* obvia sunt hæc verba: *Omnes Apostoli, exceptis Joanne & Paulo, uxores habuerunt*. Monachus vero erasit vocem *Paulo*, eique super scripsit *Petro*. Lectu digna sunt, quæ Autor de vitis rebusque Apostolorum in medium attulit *pag. 163 seq.* a *Petro* exorsus, de quo solide differit. Secundam tertiamque *Joannis* Epi-

- tur *Gurslerus* in *Historia Templariorum* pag. 151. *Syrus* vero interpres, *Suidas*, *Hesychius*, *Chryſostomus*, *Osiander* in *System. Theol. Lib. de Script. Sacr.* pag. 57, *Jacobinus Langius*, alique, de mantica libris plena exponunt, siquidem penulas Græci vocarunt *χλανίδας* & *χλανίσκια*. Episcopis interdicit *Paulus* actiones injuriarum. Autor autem officia ministrorum Ecclesiæ ad mentem *Pauli* plene, at nimis etiam, ut verum fateamur, false, edidit. Vocem *cambota*, i. e. litui Episcopalis, deducit ex Germanica *Hambutten*, *Hagbutten*, cynosbati ligno. Per *κλήρον* in Ecclesia prima ac Codice sacro nequaquam solum docentium pastorum ordinem & cœtum intelligi, sed gregem potius ipsum, solide edidit pag. 291 seq. quemadmodum id quoque veritati consonat, quod Ecclesiam Dei totam perhibeat dictam fuisse *λαόν*, *Tit. II, 14*, *1 Petr. II, 8*, *Act. XV, 14*. Distinctio clericos inter laicosque Seculo demum secundo fuit enata. Per *τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων*, commemoratam *Act. XVI, 13*, diem solis Autor intelligit, aliis ad diem Saturni definiendum ibi potius propendentibus. Ex die Sabbati Judaici in diem solis translata fuisse cultus divini, ejusque publici, sanctionem, ipse negat, ratus, per *κυριακὴν ἡμέραν Apoc. I, 10*, æque intelligi posse diem Sabbati Judaici, ac diem solis, quamvis pag. 446 largiatur, *ἡμέραν κυριακὴν*, memoratam *Apoc. I, 10*, esse ipsum solis diem. Ipse locum *Pauli Ebr. X, 25*, de interna animi ad Christum aggregatione exponit, ac vocem teutonicam *Kirche* deducit ex voce *κυριακόν*, siquidem Latini Seculo jam quarto templum dixere *dominicum*, unde restat vox nostra *Dubm*. Quantum ad Baptisimum profelytorum attinet, eum Autor credit esse antiquissimum, laudans *J. A. Danzii* sententiam, quam tamen tum a *Gottlieb. Wernsdorffio*, tum a *Gustav. Georg. Zeltnero*, sub examen revocatam esse constat. Ipse pædobaptisimum haud improbat, eum tamen Seculo II vel III demum debere incunabula, persuasum habet, omittens, quod a Judæis infantes quoque profelyti fuerint baptizati, & quod *Origenes* in *Cap. V Epist. ad Romanos* tradiderit, *Ecclesiam ab Apostolis suscepisse traditionem, parvulis etiam baptismum dandi*. Miramur, Autori haud fuisse cognitum

gnitum illum *Walafredi Strabonis de rebus Eccles. Cap. XXVI* locum, quocum ipsius sententia admodum concordat. Dum autem Baptisma Christianum statim ab origine, tum immersione, tum adspersione, exercitum fuisse autumat, ipsi contrarium tenet *Cel. Beaufobre in Tom. I Histoire critique de Manichéisme & de Manichéens pag. 419*, quippe qui, Seculo demum VI Baptisma adspersionis in Ecclesiam occidentalem fuisse invehum, contendit. Porro Autor noster ævo Apostolico illam Judaicam tribuit formulam paschalem: *Hic est panis afflictionis, quem comederunt patres nostri in Ægypto*, quæ tamen necdum in Codice *Mischnico* est obvia. Ipse, uti credit, *Judam* proditorem interfuisse cœnæ sacræ, a Christo paulo ante mortem institutæ, ita in eo quoque est, ut, Christum, neget, tunc agnum comedissee paschalem, indubie eo, quod argumenta in contrarium, *Tom. II Thesauri Theologico-Philologici*, ab *Hafæo & Ikenio* curati, allata *pag. 539 seq.* nondum potuerit expendere. Sed quorsum hæc? scilicet ut ex pauculis his, quid de Opere universo sit sperandum, judicari possit. Jam continuationem hujus laboris, & Historiæ Ecclesiasticæ *Ver. Testamenti, pag. 636* promissæ, editionem, qua Theologi & Jurisperiti uti possint, cupide expectamus, votis pro incolumitate Viri Amplissimi ex merito nuncupatis, simul ac unum id addiderimus, nos exoptare, ut formulæ illæ ac sententiæ, quæ tolerantiam dissentientium ac conventiculorum licentiam in Ecclesia subindicant, distinctius fuissent determinatæ, nec non illud, ut moderatius subinde Ill. Autor sacrorum ordinum labeculas notasset, nec subinde in viros rei sacræ ad dictos acerbis dixisset, quod ipsum nec decere virum gravem putamus, nec a recte sentientibus ullas ipsi laureolas promittit.

LUCII CÆCILII LACTANTII FIRMIANI
Opera omnia, emendata & illustrata a CHRISTOPH.
AUGUSTO HEUMANNO. *Adjectæ sunt An-*
notationes criticæ MICH. THOMASII &
CHRISTOPH. CELLARII.

Gottingæ, apud C. H. Cunonem, 1736, 8.

Alph. 3 plag. 3½.

Pag. 441
 seq.
 447 seq.

Nova

Nova hæc *Lactantii* editio ut emendatior esset superioribus universis, cum efficere in animum induceret Cæl. Editor, in Academia Gottingensi nunc Professor cum Theologiæ, tum Historiæ literariæ, diversas scripturas tum MStorum Codicum, tum antiquissimarum editionum typographicarum, quippe e MStis haustarum, inspiciendas expendendasque sibi censuit. Jam, cum *Micb. Thomastus*, Hispanus, diversas protulerit scripturas, in novem pervetustis exemplaribus MStis repertas, inter quæ principem locum tenet Codex Bononiensis septimi Sæculi, cujus literas in *Palaographia* sua *Græca* exhibuit *Montefalconius*, Noster, his instructus suppetiis, permultas mendas sustulit. Ob oculos præterea habuit editiones Venetas annorum 1472, 1478, & 1497, Rostochiensem anni 1476, Florentinam, a *Muriano Tuccio* correctam, anni 1513, & *Aldinam* anni 1515, a *Jo. Bupt. Egnatio* castigatam. Consideravit item diversas illas libri *de opificio Dei* scripturas, quas, ex pervetusto Codice descriptas, *Erasmus* A. 1519, una cum ipso illo libello, edidit. Postea etiam recentiores, variis lectionibus ornatas, *Lactantii* Operum editiones perlustravit, *Tornasianam* anni 1587, *Besulejanam* anni 1563, *Thysianam* anni 1652, *Gallaanam* anni 1660, *Cellarianam* anni 1698, & *Walchianam* anni 1715, de quibus singulis suam exponit censuram, nec illas omittens, quæ Oxoniæ & Cantabrigiæ prodierunt A. 1684 & 1685. Nec usus non est Annotationibus criticis Cl. *Bunomanni*, quæ *Miscellaneis* quondam insertæ fuerunt *Lipsiensibus*. Speciatim in *Epitoma Lactantiana* contemplatus est cum cura, quæ ad eam emendandam protulerunt *Pfaffius*, *Davisus*, *Clericus*, *Maffeus*, & Criticus quidam Anonymus. Delatus tandem ad librum *de mortibus persecutorum*, primum omnes eas emendationes criticas suo subjecit examini, quas conjunctas emisit *Bauldrius*, deinde, quas postea *Nic. Nurrius* exhibuit, denique, quas non ita pridem publicavit alius Anonymus Criticus, qui ipsum MStum Codicem, quem unicum habet orbis, inspexit Lutetiæ. *Symposium* vero sine suis annotationibus exhibuit ideo, quod sua ejus editio luculenta, A. 1722 emissa, hisque in *Actis* eodem Anno Mense Jul. pag. 312 seq. recensita, jam est in eruditorum mani-

manibus. Ceterum retinendum duxit textum *Cellarianum*, emendationibus suis omnibus in subjectas Notas relatis, partim ne criticæ artis imperitos offenderet, partim ut veri nominis Critici prius sedeant iudices, quam textus reformetur. Nec vero solum depravata loca correxit quam diligentissime, sed plurima quoque indicavit glossemata, maximam partem aliis inobservata, adjungens causam, cur tanta vis glossematum in hunc Autorem irreplerit. Subinde item adjecit philologicas notas ad interpretanda loca obscuriora, & ea quidem potissimum, quæ vel visa sunt, vel videri queunt, mendosa. Sub exitum laboris oblata ipsi sunt diversæ scripturæ Codicis *Lactantii* Operum MSti, qui in Ducali Bibliotheca Gothæ asservatur. At, cum seruum jam esset, eas exhibere constituit in *Pavergis Göttingensibus*. Finem Præfationi (e qua, quæ adhuc diximus, petimus,) imponit judicium Cel. Editoris de *Lactantio*: in quo tria laudat, tria notat. Agnoscit nimirum magnam ejus & eloquentiam, & doctrinam, & pietatem: judicat vero simul, eum & facultate critica caruisse, & permediocrem fuisse cum Philosophum, tum Theologum: multas ad ultimum justas causas asserens, cur tamen legi relegique dignus sit *Lactantius*.

Poteramus hic subsistere: at, cum Criticis pergratum videamur facturi, si ex tanta correctionum multitudine nonnullas, fere soli ingenio Editoris debitas, hoc loco proferamus in medium, e quibus conjecturam facere possint de ceteris, nec hoc labore superfedere volumus. In *Institutionum* igitur *divinarum* Lib. I, 3, 15, ita legitur: *Qua in re quoniam & sensu deficiamus & verbis. Noster deficiamus* rescribit, & hanc emendationem defendit similibus plurium Autorum locis. Lib. I, 19, 9: *qui partim profuerunt*. Legi Noster jubet: *qui per artem profuerunt*. Lib. I, 22, 28: *qui educaverit Jovem pronepotem*. Rescribit *pro nepote*, id est, quasi nepotem suum, nutritum scilicet, ut antea *num. 19* dictum, a filiabus suis. Lib. II, 1, 2: *convictis inanibus*. Emendatio: *convictis diis inanibus*. Scilicet, cum *diis a Etis* figura perparum differat, facile accidit, ut pro duobus scriberetur unum duntaxat, alterumque o-

mitteretur. *Lib. II, 1, 9: Postquam metus deseruit.* Legit *deseruit*. *Lib. II, 2, 16: succum stultitiæ.* Rescribit *fucum*, quidque hic loci *fucus* sibi velit, docet duce *Nic. Heinsio*. *Lib. II, 7, 8,* pro *disjice* scribit *disfice*, quod antiquum verbum est, cujus in locum successit *disseca*. *Lib. II, 10, 6,* quam imperite Virgilianum *ferrea* mutatum sit in *terrea*, ostendit. *Lib. III, 15, 11: judicium suum professor.* Substituit *indicium*, quidque sit apud veteres *indicium profiteri*, luculenter exponit e *Sallustio, Tacito, Plinio, & Suetonio*. *Lib. III, 16, 14: Nondum sunt mille anni, ex quo initia sapientiæ mota sunt.* Legit *nata sunt*. *Lib. III, 26, 11: Nemo vereatur: nos aquam non vendimus.* Correctio: *Nemo liceatur*. *Lib. III, 26, 13: Pauca Dei præcepta sic totum hominem immutant, & exposito vetere, novum reddunt.* Pro *exposito* scribit *exspoliato*, id est, exuto. *Lib. III, 28, 21,* pro *quo in ore ponit qua in ora*. *Lib. IV, 1, 5: major hominibus ad malum fides fuit.* Pro *fides* legit *impetus*, primam hujus verbi syllabam absorptam esse putans ab ultima præcedentis. *Lib. IV, 6, 1: antequam Deus præclarum hoc opus mundi adoriretur.* Ultimam verbum ita corrigit: *ordiretur*. *Lib. IV, 8, 1,* pro *beatus* docet scribi oportere *creatus*. *Lib. IV, 15, 17: pedum vitio afflictus.* Reponit *affectus*. *Lib. IV, 16, 2,* pro *alieni beneficii bona* scribit *alia non bene dicta bona*. *Lib. IV, 16, 13,* pro *quietum* legendum censet *victum*, & *Lib. V, 1, 1,* *impotentes* pro *impatientes*. *Lib. V, 4, 6: ut suis potissimum refutaretur autoribus.* Legit *autoritatibus*. *Lib. V, 6, 3: Leges etiam sibi justitia nomine munitas iniquissimas injustissimasque sanxerunt.* Sic vero ipsi legendum videtur: *Leges etiam sub justitia nomine multas iniquissimas.* *Lib. V, 8, 5: si quid vobis reliqua mentis est.* Rescribit *reliquum*. *Lib. V, 12, 13: cum diis suis araneosis.* Legit *cariofis* cum *Isæo*. *Lib. V, 13, 8: animum translaturus.* Legit: *in tantum transmutatos*. *Lib. V, 9, 11: que merces in cultu, que pœna in contemptu, maneat.* Correctio: *que merces cultum, (subaudi dcorum,) que pœna contemptum, maneat*. *Lib. V, 20, 2: irascuntur miseri, quod non similes alii pereant.* Mutat *similes* in *simul et*. *Lib. V, 20, 3,* in lege quadam, quam *Cicero Lib. II de Legibus Cap. 8* profert,

fert, quamque hic *Lactantius* repetit, pro *opes amovento* rescribit *opus amovento*, id est, a labore abstinento diebus sacris. *Lib. VI, 9, 24: In eo* (Deo scilicet) *promerendo actus omnis & cura & opera collocetur*. Legit *de merendo*. *Lib. VI, 12, 16: Iis maxime laudis est benefacere, quos nemo speravit esse facturos*. En correctionem! *Iis maxime laudis — paria speravit esse facturos*. *Lib. VI, 23, 25: Divina lex ita duos in matrimonium, quod est in corpus unum, pari jure conjungit*. Legit *quasi in corpus unum*. *Lib. VII, 10, 7: quia virtus adhuc ipsa est*. Pro *ipsa* rescribit *imperfecta*, & originem mendii indicat. *Lib. VII, 22, 2: Ad eos mentio resurrectionis futura obscurorum ore pervenerat*. Legit *obscurum rumore*. Excerptamus etiam pauculas emendationes e Libris ceteris. In Libri *de Ira Dei* *Cap. XI, 4*, pro *nec in armento aut grege* scribit *nec in armentorum grege*. *Cap. XIII, 10*, pro, *multa esse in gignentibus & in numero animalium*, legit, *multa esse in ingenti numero animalium*. *Cap. XXIII, 13: demones & ministri tantae potestatis*. Pro *tantae* scribit *Tartareae*. In Libri *de Opificio Dei* *Cap. X, 20: nihil de quacunque materia odoris deserpit*. Legit: *odor decerpit*. *Cap. XI, 3*, pro *in uteri modum* scribit *in utris modum*. *Cap. XII, 2: quod videmus in corporibus animalium, cum interfecta patefiunt*. Legit *interfecta*: cum loquatur *Lactantius* de Anatomicis. *Cap. XX, 1: Tunc ego te ad verae Philosophiae doctrinam & planius & verius cohortabor*. Omissis priori & legit *plenius & uberius*. In *Epitomes* *Cap. I, 3*, pro, *Fit enim* (volumen hoc) *totum & minus plenum*, ita rescribit: *Fiet enim mutilum & minus plenum*. *Cap. XXVIII, 8: Somnia* (dæmones) *immittunt, aut plane terrores, ut ipsi rogentur, aut quorum exitus respondeant veritati, ut venerationem sui augeant*. Legit: *ut ipsi rogentur, utque, cum exitus responderit veritati, venerationem, cetera*. *Cap. XXXI, 4: Non potest igitur percipere homo divina*. Legit *per se scire*. *Cap. XXXVIII, 5: Plato etiam feminis curiam reservavit*. Scribit *reservavit*. *Cap. II, 2: Sed ne audire quidem patiuntur: violari aures suas sacrilegio putant. Si audierint, nec jam maledictis abstinent, sed, &c.* Hunc locum ita reformat: *Sed ne*

audiunt quidem patienter, violari aures suas sacrilegio putantes, si audierint. Nec jam, cetera. In Libri *de mortibus persecutorum* Cap. IX, 2, pro *naturalis barbaries* legit *natalis*. Patria scilicet ei, de quo hic loquitur, erat regio barbara. Cap. XIII, 3, pro *legitime coctus* scribit *lento igne coctus*. Cap. XXVI, 2: *ut ab hac captivitate ne populum quidem Romanum fieri vellet immunem*. Pro *captivitate* ponit *capitatione*. Cap. XXVII, 3: *imperium reliquerunt*. Legit *impium*. Cap. XXXI, 1: *qui jam dudum provincias adfixerat, auri argentique indictionibus factis, quæ promiserat, redderet, etiam in nomine vicennialium securem alteram affixit*. Legit Noster ita: *factis, ut, quæ promiserat, ederet munera, (id est, ludos publicos,) nomine vicennialium — inflixit*. Cap. XXXIII, 11: *Sub hoc ministro pudicitie integritas nulla, nisi ubi barbaram libidinem deformitas insignis arcebat*. Legit ita: *Sub hoc ministro pudicitie integritas nulli, subaudi mulieri erat*. Cap. XL, 1: *Dat negotium præfidi Eratæneo, ut eam cum dedecore interficiat*. Legit: *præfidi, protinus ut eam*. Cap. XLIV, 2: pro *Mauris atque Italis* scribit *Mauris ac Getulis*. Cap. LII, 2, *Quæ omnia secundum fidem scientium loquor, ita, ut gesta sunt, mandanda literis credidi*. Noster ita hunc locum, quem multi tentarunt frustra, emendavit: *Quæ omnia secundum finem & scientiam ita, ut gesta sunt, cetera*.

Commemorandum quoque fuerit, præter annotationes criticas ac philologicas hic etiam occurrere observationes historicas & antiquarias. *Anthropianos*, quos *Lactantius Inst.* IV, 30, 10, memorat, non fuisse Anthropomorphitas, quæ quidem aliorum est opinio, sed illos Hæreticos, qui *Homuncionite* fuerunt appellati, Noster contendit. Docet item, *Aristophanem*, de quo *Lactantius Lib. V, 2, 17*, loquitur, non esse nomen illum Poetam Comicum, sed Criticum quendam prisce ævi. Ad *Lib. V, 9, 12*, illustrat nomen Martyrum, quos persecutores ethnici ob miram constantiam *desperatos* vocabant. Ad *Lib. VI, 24, 1*, ostendit, *satisfacere Deo* esse dictionem ecclesiasticam, & *pœnitentiam* significare. Quem *Lactantius* Libri *de Opificio Dei* Cap. XVIII, 2, vocet alterum *Epicureum Poetam*,
a Lu-

a *Lucretio* diversum, cum, se nescire, fateantur Annotatores, Noster clare docet, significari *Virgilium*, eumque sectatorem fuisse Philosophiæ *Epicuri*. Ad Libri *de mort. persec. Cap. I*, 2, docet, Ecclesiam sæpe a Scriptoribus Ecclesiasticis vocari *templum Dei*, hujusque rei ignorationem effecisse, ut multa *Lactantii* loca haud recte caperentur. Ad *Cap. IV*, 2 & 3, illustrat pariter & emendat historiam de Imperatore *Valeriano* in Perside captivo. Ad *Cap. VII*, 4, docet, quo munere functi sint, qui *Lactantii* ævo nomen gerebant *Rationalium*. Pluribus de *natali Imperii* agit ad *Cap. XLIX*, 7. Sufficiant hæc de novo *Lactantio*.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE
des Insectes, &c.

h. e.

COMMENTARII, AD ILLUSTRANDAM
Historiam Insectorum compositi, Autore DE
REAUMUR, Academiæ Scientiarum
Regiæ Socio.

Tomus II.

Parisiis, ex Typographia regia, 1736, 4 maj.
Alph. 3 plag. 21, Tabb. æn. 40.

Primus labor, quo Historiam Insectorum maximo omnium applausu aggressus est *Cel. de Reaumur*, gentis suæ decus & gloria, tum alia, tum id potissimum, effecit, ut Insectorum classes, familias, ordines, & genera, obtineremus. Ipsam animalculorum vivendi, suumque genus continuandi, methodum eleganter expositam nunc obtinemus, variis observationum cumulibus, quæ plures una vitas postulasse videntur, ornatam. *Duodecim* existunt *Capita*, quibus selectissimas quasque materias, industriam *Eruce* vel *Papilionis* illustrantes, congestit. *Primo* de termino vitæ, quam animalculum sub diversa forma *Eruce*, *Chrysalidis*, & *Papilionis* explet, differitur. Neque enim, quod jam in omni primi o-

Kk 3

peris

peris ambitu abunde declaratum effecit, *Eruca* interiisse, ut *Papilio* exurgeret, censenda, in quo mirando satis opere nescio quod resurrectionis symbolum Patres Trevoltiensis in Diariis suis invenisse sibi visi sunt, sed continuatur unum idemque animalculum, *Papilio* scilicet sub *Eruca* spoliis latens. Est quædam, qua tres istæ periodi conficiuntur, definita ætas. Omnes intra annum tempus intereunt, quibusdam vel *Eruca*, vel *Papilionis*, formam diutius servantibus. Sunt *Eruca*, quæ ovulis suis, a *Papilione* matre partu editis, sub veris tempus exeunt, *chrysalidem* suam, tredecim dies nati, subeunt, in eadem tres fere septimanas perdurant, inde *Papiliones* diurni vel *Phalena* facti, brevioram vitam peragunt, alis vix siccatis jam coeunt, propediem ova pariunt, inde emoriuntur, naturali quandoque vitæ tædio, quasi rebus abunde gestis, ita quidem, ut haud paucis denegata sint nutritionis organa, id quod de quadam nocturnarum specie fœmina notabile est. Hi omnes autumnum vivendo non attingunt. Ovula tamen, industrie hinc inde circa ramulos arborum disposita, vitæ brevitate duratione suppleant. Nam illa, per hyemem quæta, ineunte vere excluduntur, ita quidem, ut ovulum, *Eruca*, *Chrysalis*, *Papilio*, unum animal sub diverso habitu annum spatium expleat. Quædam hujus classis animalcula ovulo promptius exeunt; *Eruca* diutius permanent, omni scilicet hyeme; inde *Papilio* sunt plus vel minus vivax, cujus ovulis scilicet eadem, qua partu edita fuerunt, æstate exeunt. Aliis *Chrysalis* per hyemem est, *Papilio* vero aut æstate, ovum & *Eruca* autumnum. Quodsi tamen *Eruca* tantum intuearis, tanta in duratione ejus est differentia, ut aliæ sub hac forma vix tredecim dies, aliæ undecim menses, permaneant. Hanc *Eruca* & *Papilionis* vitam arte vel brevioram, vel longioram, reddere ingeniose tentavit Cl. de *Reaumur*, nec tentavit tantum, sed & perfecit. Nempe *Chrysalides*, quæ tardius *Papilio* futuræ erant, vitris utrinque convexis inclusas, gallinis ova cubantibus subiecit, quo ipso quatuor diebus perfecit, quod ceteroquin quatuordecim dierum opus futurum erat. *Eruca*s, ad metamorphosin subeundam in hybernacula delatas, infligavit, inde citius solito
facti

facti Papilioes, partu ovorum edito, breviorẽ vitæ rationem obtinuerunt. Ex opposita parte Erucas ad metamorphosin proclives frigore cellarum, aliove modo, coercuit, quo ipso tardius facti Papilioes longius vixisse reputabantur. Frigus scilicet perquam patienter ferunt Erucæ, maxime quæ gregarix sunt, id quod massis frigorificis, congelationis terminum longe excedentibus, quibus Erucas immergebat, probatum effecit Autor. *Alterum Caput* amores Papilionum, coitum, fœturas, zelotypiam, eleganter admodum describit. Nullus habetur in animalculo, quamdiu Eruca est, sexus nisi latens, quem nisi in Papilione dignoscere vix valeas. Papilionis unius fœmina tercentum, quatercentum, & ultra, ovula parit, ex quibus fratres fororesque habentur. His, quamdiu Erucæ permanent, nullus ardor, nulla libido, nisi ciborum, quos in perniciem arborum herbarumque avide ingurgitant, Cererem Venere potiorem agnoscentes. Verum, si frigit animalculum Eruca, Papilio intensius uritur, qui, vix chrysalide egressus, jam circumvolitat, quam primam invenerit, fœmulam initurus, inde alias, horæ spatio, plures. Expectat procum fœmella, nec plurimum reluctatur, quin allicit & incitat. Nulla sexus dignoscendi, nisi vel in magnitudinis discrimine, vel motus agilitate, vel barbularum ad antennas conditione, habetur commoditas. Majores & spatiosiores mare semper existunt fœmellæ, sed & tardiores sunt; quibusdam profus negavit alas, vel easdem vix conspicuas concessit, natura; barbularum ceteroquin antennis speciosiores fœminis mares obtinuerunt. Robore ita quidem prævalet fœmina, ut maritum coitu coherentem avolando secum auferre possit. Ceteroquin sunt, qui situm corporis diametraliter oppositum coeundo servant, aliis ventres conjunguntur, quibusdam maribus agitantur in opere alæ, reliquis quiescunt. Masculas partes in Tab. III, fœmineas in eadem & in V, delineavit Autor. Magnam uterus vel ovarium fœminæ omnibus admirationem facere potest. Insignis jam præsto est ovulorum in ovariorum tubis octo, a *Malpighio* habitis, numerus. Extat illius rei figura elegans in Tabulæ, quam dedit Autor, V Fig. 18. Neque vero omnium, postquam ovario secedunt, ovulorum una eademque

que forma existit. Bombycum plurimumque aliorum Papilionum prægnantia ova cœruleum vel alium purpureo propiorum colorem obtinent; si qua luteola saltem sunt, pro subventaneis vel sterilibus habentur. Crusta ovulorum coriacea est, figura tamen in pluribus discrepante. Videas sphaerica, cylindrica, rotunda, pyramidalia, quibus tamen omnibus non perpolita est superficies, sed crenis asperitatibusque variis, mathematicum quendam tractum servantibus, exornata, quæ glutine naturali, partu ipso prodeunte, in situ firmantur. Singularis est omnium Papilionum in securitate ovulis concilianda industria. Si qui æstivi sunt, foliis sua credunt ovula, sed, qui hibernant, aut quorum ovula inter frigus brumale degunt, donec clementiore veris vel æstatis aura excludantur, illi ovula circa arborum truncos & ramos collocant, quasi confecti, folia defluvium passura; & hi quidem contra aeris injuriam ovulorum suorum series quovis modo præmuniunt. Sunt, qui hirsutiae canescunt, pilosque suos sibi ipsis evellunt, ut molle ovulis stratum stragulumque hieme duraturum concilient, unde, partu absoluto, qui hispidi apparuerant, nudi fieri post conspiciuntur Papiliones. Quibusdam, sed paucioribus, Papilionibus integrum est, in truncis arborum per hiemem vivere, & sua vere parere ovula, quo ipso frigoris nihil metuunt. Id quidem diurnis potissimum Papilionibus licet; nam Phalænæ omnes ovula sua promte pariunt, promptiusque intereunt reliquis. *Tertium Caput* Erucas gregarias recenset, quæ, eadem matre progenitæ, lorores fratresque, vitam in societate degunt, eandem sibi construunt reipublicam. Hæ vero duplicis habentur generis. Aut enim, quamdiu Erucæ sunt, gregatim vitam degunt, adeoque & chrysalidem omnes una subeunt, aut partem saltem vitæ in consortio trahunt, discedentes, cum superata hyeme metamorphoseos tempus ingruit. Vulgatiore Erucæ, quæ ineunte vere folia arborum depascunt, illæ sunt, quæ societatis vinculo ad mutationis usque ætatem detinentur. Quindecimo, ex quo diurnus Papilio ovula sua folio apposuit, die, Erucæ folium suum depascere incipiunt, turmatim in eodem collocatæ, donec grandiores factæ amplio-

pliozem quærant patriam, pluribus non foliis tantum, sed & ramulis, in nidi pomæria contractis, quæ tunc serico filo, uniuscujusque Erucæ opera, muniuntur, & in cellulas disponuntur. Labyrinthus est, quo tamen sese extricant, quotiescunque ad escam fame compelluntur. Sex scilicet mensibus quietæ permanent, & quamprimum gemmis erumpere folia arborum suscipiunt, suis exeunt latebris, ordine quodam, qui milites decet, unde *precessionaires* vel *evolutionaires* ab Autore appellantur, sed & redeunt, nisi æris clementia arrideat. In nidis suis exuvias relinquunt, quas aliquot, antequam chrysalides fiant, vicibus exuunt. Observare id non tantum in pomiferis arboribus nostris liceat, sed & piceæ arbores aut pinus luculentum exemplum subministrant, quarum tamen Erucæ hispidae, sicut illæ glabræ, existunt. Similes gregarias in plantagine observare licebit. Hæ tamen omnes seorsim mutantur, siquidem terram plerumque subeunt, & in eadem sua fata explent. *Caput quartum* de Erucis gregariis agit, quæ omnem vitam, donec Papillones facti fuerint, in societate conficiunt. Hæ quidem plurimæ, unum agmen constituentes, quoties excurrunt, ducem ex optimatibus seligunt, quo præeunte, primum singulæ, tum binæ, ternæ, quaternæ, quinæ, incedunt, nec alia, quam a duce designata, via incedunt. Pleræque ex illis urunt urticarum more, nec attractu tantum cutem vitiant, sed & e longinquo, Phæoli pruriginosi instar, sua dimittunt spicula, unde intolerabilis fere æstus illos, qui propiores facti sunt, excruciat. Sunt autem ex gregariis, una vitam degentibus, quas *otiosas* appellare liceret, quæ escam non ex longinquo petunt, sed proximam quamque arripiunt, unde de industria foliis vicina cubicula struunt, in quibus quieti ore saltem promiculo foliola depascunt, id quod in malo potissimum arbore observare licet. *Caput quintum* exponit Erucas, vitam solitariam degentes, quarum singula folium arboris vel plantæ occupat, & distinctum sibi format domicillum. Quædam folium, sericeis filis mirabili industria ductis, contorquent, ita quidem, ut pyxidem sibi, in qua nidulantur, conficiant. Has conveniente termino *Rouleuses*, *Convolvular*, appellat. Constans est

observatio, quotquot hoc vitæ genus seligunt, glabras esse, fedecium pedibus, quatuor scilicet, præter solennes, intermediis, in quercu & acetosa. Videas, quæ folia non in tot, quot possibile est, helices convolvant, sed flectant saltem minore, quam antecedentes efficere id solent, industria; has *plieuses, plicatiles*, vocat. Inde habentur, quæ plura folia colligant, quo domum sibi exinde construunt; *lieuses, colligatrices*, appellantur, qualis illa potissimum existit, quæ fœniculi est incola. *Caput sextum* singularem Erucarum quarundam, specie & vitæ genere discrepantium a reliquis, historiam recenset. Memorabilis est Eruca, syringam vel lilac depascens, *sphinx* dicta, quandoquidem situm corporis similem semper servat. *Superbam* appellares; nam & *l'orgueilleuse* a quibusdam dicitur. Hæc terram subit, quo chrysalidem sibi effingat. Insignis itidem est, quæ supra falicem habetur, *bifurcata* a caudæ habitu dicta, quam corporis figuram non temere indipiscitur, sed ex instituto comparatam, quo muscas ichneumonibus Erucarum destructricibus inotitatione averruncet. Notabilis non minus est *aurita* falicis, cui similem nullibi possis reperire. *Caput septimum* destinatum est notabili præ reliquis Erucæ speciei, quæ ab habitu & figura *caput mortuum, tête de mort*, a clamorem vero edendi facultate, qua reliquæ omnes carent, *sonora* dicitur. Hanc semper intelligas lugubrem edere sonum, unde & formæ & clangoris ratione a pluribus mali ominis avicula reputata fuit, morborumque epidemicorum prænuntia. Singulare aliquid curiosorum speculationibus offerunt, quæ *Capite octavo* percensentur, *Erucæ legumina depascentes*, quas *Arpenteuses*, sedecim pedibus, appellat Autor, sic dictas, quia non simplici corporis tractu, sed flexu serpentino, iter dimetiuntur. *Flexuosas* appellabimus interea, donec assuescant eruditi per Galliam viri suo idiomate parcius delectari, & communi omnibus gentibus, a quibus intelligi cupiunt, dictione Latina, ne sibi tantum scripsisse videantur, uti. Numerus autem pedum in Eruca non ubique generis definiendi regula est. Sunt enim, id quod *nono Capite* exponitur, Erucæ solitariæ ex flexuosarum ordine, quæ decem, quæ sedecim pedibus ingrediuntur, idque peculia-

re habent præ reliquis, quod quasi de industria complicatis & sapienter admodum adunatis foliis binis domicilium sibi construunt, in quibus delitescunt, seque ad metamorphoseos opus disponunt. Hisce singularis est serico filo ex arbore descendendi, vel ad domum sese recipiendi, industria. Omnes Papilionæ nocturni fiunt, terramque pro subeunda transformatione intrant, quales potissimum in tilia, fraxino, ulmo, existunt. Regulas, quod semper intendit Autor, quasdam stabilivit: *Erucæ omnes, cingulo sericeo suspensæ, nocturni fiunt papilionæ, omnes flexuosæ nocturnæ.* Intellexit tamen, aliquam hic, sicut nulla regula sine exceptione est, observari anomaliam. Sunt inter flexuosas, quæ miras haud raro contorsiones corporis exercent, *convulsionariæ* exia appellandæ; aliæ baculi instar rigescent, *rigidæ* hoc ipso dicendæ. Singularis est, quæ *Capite decimo* instituitur, de Erucis aquaticis commentatio. Tales in Potamogetone, mediis lacubus innascente planta, observavit Autor, duobus foliis complicatis intermediis, villosas, & ita quidem comparatas, ut, quamvis partium structura a terrestribus dispares haud esse deprehendantur, aquam tamen impune ferre possint. Curiosissima sunt, quæ *Capite undecimo* de inimicis Erucarum enarrantur, non avibus tantum, sed & congenerebus. Patienter scilicet ferri possent Erucæ reliquæ, si liberi esse possemus ab illa gregaria, quæ communis dicitur, nisi vegetabilia ab auritis, versicoloribus, *la Livrée* dictis, a gregariis parvis, maiorum vel africanorum, quæ papillam carneam dorso gerunt, incolis, itidemque a *Lepore* dicta, brassicæque vel leguminum Erucis male haberentur. Optima fortuna id factum esse comperimus, quod Erucæ Erucarum destructores existant, quæ dentibus mutuas iras exercent, seseque mutuo devorant. Accedit commune plerisque Erucis malum, *Icbnevmon*, *musca quadripennis*, & quædam aliæ bipennes muscæ, quæ non tantum arachneos, ipsasque Erucas, jucundo spectaculo arreptas, forficibus auferrunt & depascunt, sed & sua ovula invitis Erucis alte in earundem corpora demergunt, id quod peculiaribus organis perficiunt, unde, vivente Eruca, in ejus visceribus enascuntur ex peregrinis ovulis vermes, qui Nympham intra Erucas induunt,

duunt, nec, nisi Muscæ factæ, ex Eruca, mundo tunc visa, evolant. Aliz a vermibus, nondum nec Nymphis, nec Muscis, exeduntur, & deuique pereunt. Videas, qui gregarii, qui solitarii, in corpore Erucæ vermes ichneumonones Muscæ futuræ existunt. Admirationem non leuem parit, holce Erucarum destructores vermes, alios in visceribus suis destructores secum ferre, qui eandem, quam aliis intulerant, injuriam patiuntur. Accedit Erucarum juratus hostis, vermis niger, qui Scarabæus foetidus futurus est, in utroque habitu Erucas maxime gregarias misere exercens. Ultima est de Erucis caulium, radicum, fructuumque arboreorum, commentatio. Sunt, quæ truncos arborum, lactucarum caules, capita dipsaci seu cardui sullo-nium, subeunt, Erucæ, Papilio, pseudo-Erucæ, Musca quadripennis, futuræ. Appellatur autem pseudo Erucæ, quæ plures sedecim pedibus obtinent, quæ nunquam in Papilionem, in Muscam quadripennem semper, degenerant. Exeduntur horæi fructus non Erucis tantum, quæ, deciduo ob labem contractam pomò, terram, ut chrysalis & papilio fiant, subeunt, sed & vermibus, Musca futuris, ex quibus sunt, quos apodas & elasticos appellares, nam, mordicus arrepta de vermibus cauda, ad definitum spatium dissiliunt. Ejusmodi vermes plures aliquando unum hordei granum obsident, quamvis non nisi unus granum subire, & in eodem nympa fieri possit, unde bella cladesque fraternas supponi necesse est. Haud raro, prout in glaude, Eruca sedecim pedibus & vermis una sunt, sufficiente utrinque pabulo, & provincia æqualiter utrinque distributa. Insignis futura est legentibus eruditissimum librum voluptas, & arduum, in re, specie parva, ad nobilissimas quasque meditationes adspirandi, argumentum. *Tertiam* nobis Operis *Partem* promittit in colophone libri Cel. Autor, tum aliis, tum Apium historia, celebrem futuram.

PLANTARUM MINUS COGNITARUM

Centuria quarta, complectens Plantas circa Byzantium

& in Oriente observatas, per J. C. BUXBAUM,

Acad. Scient. Socium.

Pe-

Petropoli, ex Typographia Academica, 1733, 4 maj-

Plag. 5, Tabb. æn. 66.

Insignem sibi vivus famam lucratus est Celeberrimus Autor tribus Plantarum minus cognitarum *Centuriis*, quarum observandarum opportunitatem itinera ipsi fecerant. *Quarta*, cui immortalus est, nomen ejus prorsus immortale reddidit. Postquam priori Opere plantas perfecto flore gaudentes exposuerat, si quas vel nullibi, vel obscurius, descriptas animadverterat, illos etiam ordines herbarum auctiores effecit, quorum flos vel imperfectus est, & stamineus, vel prorsus nullus. Ex illa familia gramina, ex hac muscos, lichenes, fungos, feliciter aggressus est, feliciter expedit. A fungis incipit oratio, quorum alii a figura *infundibulum referentes* audiunt, quos malæ notæ & perniciosos omnes *Baubinus* pronuntiat, alii lamellarem sortiti sunt nascendi conditionem, qui ipsi non melioris famæ sunt, unde ad cibum inepti appellantur, siquidem in foetidum plerumque ichorem degenerant. Capitati, sive in capitulum exacte rotundum, sive acute effictum, desinant, ex ista lamellatorum classe sunt, quorum alii oris laceris, alii integris, alii albi, alii lutei, alii cœrulei, alii denique spadicei, existunt. Ex violaceis aliquis est, qui exitialis dici meruit, quidam in cellis vinnariis ex ligno putrido, passimque gracilitate pennam anseris æquante, proveniunt. Capitatis accensentur, qui a definita quadam, quam nacti sunt, forma galericulati vel pileati audiunt, qui, sicut colore tetrico, nigro, obsoleto, vario, nullam sui fiduciam faciunt, & olitores in limine deterrent, ita vere exitiales & nonvesci dicti fuerunt *Laffelio* in *Flora Prussica*. Aliquibus succus inest, lacteus, acris, venenosus, utut Ruthenis aceto & oleo conditus inter delicias sit; nempe & napellum illi impune digerunt. Fungi sunt, quos a saporis conditione piperatos Cl. *Baubinus* appellat. Singularis & illa est fungorum diversitas, qua alii solitarii nascuntur, multiplices sunt alii, plures scilicet insimulque ex volva erumpentes, longior aliis, aliis brevior & bulbotus pedunculus, ex quibus esculenti alii, nonvesci alii, habentur. De fungis noxiis in genere hæc est Autoris sententia: falli, qui notas certas, quibus ab innoxiiis & esculen-

culentis discerni queant, tradere conentur, cum id ab experientia & usu his vel illis populis familiari dependeat. Sic recenset inter perniciosos quosdam, qui luteo aureove colore innocentibus per similes habentur. Antequam ad gramina muscosque transeat, in transitu plantas quasdam perfectiores delibat, *linariam maritimum sedi foliis succulentis, Gnaphalium maritimum, Alsinem vernam pratensem, sclerum minorem, comam violaceam, Filaginem fruticosam capitulis parvis conglobatis, Ericam folio juniperi floribus purpureis oblongis, Ericam folio juniperi flore majore, Ericam folio Abietis flore arbuti, Turritim minorem flore purpureo, Cepam palustrem altissimam, Clymenum majus foliis longis striatis.* Inde graminum rariora genera attingit. Quamvis enim non levis sit graminum cyperorumque diversitas, cum perfectus hexapetalos his, imperfectus stamineus flos illis, competat, ob affinitatem tamen, qua sese mutuo tangunt, conjunctim de utraque ista vegetabilium gente egit. Id potissimum animadvertit, quod cyperis solenne est, tria folia subjecta esse florum panniculis, & singulum florem suo singulari sustineri pedunculo. Rariores vix sunt esse species graminum, seu herbarum culmiferarum, prout dici suserunt, quæ, cum repentina sint, spicas elatius aristatas obrinent, vel panniculis sunt latius sparsis. Si quæ alia Botanices pars, illa certe, quæ agrostographia audit, ob rerum immensitatem suis premitur difficultatibus. Inde terminis ex omni rei herbariæ ambitu adoptatis utimur, ut claritati in subsidium eamus. A phalaride phalaroidea gramina, a festuciis gramina festucea, & sic porro, dicuntur, quorum rariores species hic adduntur. Accedunt Musci, qui a coralliorum similitudine, qua nasci suserunt, coralloides appellantur. Iconum elegantia Autoris industriæ par est, cujus ossa nunc, exantlatis itinerum laboribus, in terra patria, nobis vicina, mollior quiescunt.

CARBO PESTILENS A CARBUNCULIS SIVE
Variolis veterum distinctus, delineante utrumque affectum JOANNE GOTHOFREDO HAHNIO, Phil. & Med.

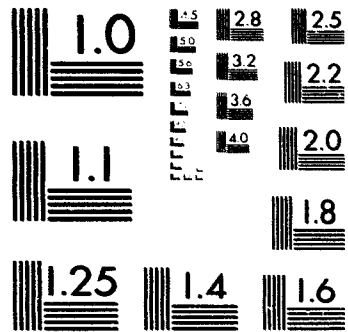
MENSIS JUNII A. MDCCXXXVII. 271

Med. Doct. & Nat. Cur. Soc. Accedunt binæ Excellentissimi Medici, DANIELIS WILHELMI TRILLERI, de eodem argumento Epistolæ.

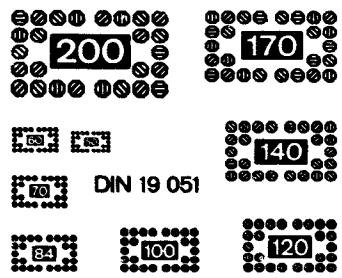
Vratislaviæ, apud Jo. Jac. Korn, 1736, 4.

Plag. 16.

Elegantis libelli de Carbone pestilentiali argumenta, antiquorum æque ac recentiorum principum in arte virorum fide suffulta, sequentia sunt. Carbo, qui Ἄνθραξ Græcorum, tumor est inflammatorius, partem, quam exurere suscipit, celeriter extinguens. Quodsi partem, quam primus invaserat, solum interneccione delet, malo ad vicinas aut remotiores non transeunte, nec gravioribus stipato symptomatibus, benignus, sine fecus, malignus, a subdola nocendi indole, appellatur, qui, ubi plures in eadem societate vertantes in mali societatem pertraxerit, epidemico grassandi impetu pestilens existit. Ad ipsa ossa penetrant carbonis radices, qui parvo principio ortus, sensimque tumefactus, ubi secedere a parte sana & separari incipit, sanitatis fiduciam facit, secus, si latius diffundatur, multo minus, si malignitatis notam secum ferat, siquidem pauciores ex plurimis fata superant, utut carbo in secularibus, pestilentibus, aut epidemicis malis non ipse morbus sit, sed morbi symptoma, dispari tamen eventu, vel in salutem, vel membri corruptionem, vel mortem, desinente. Cum variolis quædam communia habet carbo, quod utrinque nulla corporis loca tuta sint, plurima diversa, maxime illam circumstantiam, qua variolæ cutim, carbo vero omnem loci, quem invadit, ad ossa usque profunditatem occupat, variolarum semina nobiscum nascuntur, carbonum virus ab extranea parte ingruit. Enatæ hinc sunt Cl. Autori cum Cl. *Werlhof*, Medico Hanoverano, modestæ de antiquitate variolarum, & de carbonis variolarumque penes antiquos existente diversitate, contentiones. Quæritur scilicet, an veterum anthraces iidem sint, qui recentiorum, quod affirmat Noster, inde, an veterum anthraces sint variolæ nostræ seculi, quæ sententia est doctissimi *Habni*, quam potissimum in eruditissimo de antiquitate variolarum *Schediasmate* exposuit.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1737

(DIE FEHLERHAFTE PAGINIERUNG DER
ORIGINALVORLAGE WURDE BEIBEHALTEN)

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 E 4⁰

fuit, quamvis largiatur, quosdam antiquorum anthraces nec nostros esse carbonas, nec nostras variolas. In opprobrium id ab adversario vertitur, quod post *Drelincurtium* Cl. *Habnius* de identitate carbonis veterum & recentiorum variolarum dicere susceperit. Æquivocatio sola in visceribus terminorum carbonis & carbunculi veterum latet. Carbunculi antiquorum aliquando nostratum sunt variolæ, id est, utriusque affectus historia ex descriptione *Hippocratis* perinde est, siquidem uterque affectus epidemicus quidem, sed non pestilens, fuit, utpote qui a *Galeno*, anno ante Asiaticam epidemiam, adeoque extra pestem, jam observatus fuerit. Itaque carbo pestilens & carbunculus, seu variolæ antiquorum, morbus existunt, toto cælo discrepans. Plurimum valent ad edocendam carbonis pestilentis & carbunculi epidemici, saltem non pestiferi, differentiam verba *Eusebii*: *præter hæc, pestem scilicet, alterius cujusdam morbi vis sevit, ulcus videlicet, quod ob inflammationem Carbunculus vocatur*: id quod ipsum verbis *Cædreni* denuo intenditur. Etsi autem non sequatur, quandoquidem aliquis anthrax antiquorum fuerit non pestilens, ergo antiquorum anthracem hodiernas variolas esse, nihilo minus anthraces veterum ut plurimum nostras esse variolas, ab Autore ulterius probatur, primum a corpus invadendi modo, quod *Eusebii* anthrax, per totum corpus serpens, nec oculis pepercerit, quibus orbos effecerit quamplurimos, quæ res digitum in nostras variolas intendere videtur, ita quidem, ut valde suspecta sit de variolis ante Arabes non existentibus sententia, siquidem, si *Pauli Æginetæ* anthracis, & aliquorum ex recentioribus, *Sennerti*, *Sydenhamii*, variolarum descriptiones inter se quis comparet, Fratrum *Menzchmorum* similitudinem deprehendere possit. Insigne istius opinionis fulcimentum est, quod, cum carbo pestilens crustam non inducat, carbonas, nam Græci plerumque in plurali de hoc affectu pronuntiant, crustosi antiquis esse perhibeantur. Veri autem antiquorum carbonis pestilentis monumenta eruuntur; quam in gratiam pestis illius, quæ insignem Ægyptiorum stragem ulceribus & pustulis nigris edidit, indoles eripitur. Carbonis pestiferi ex *Hippocrate*, *Galeno*, *Paulo*, *Herodiano*, aliisque, qui pestes

tes provinciarum declararunt, Autoribus, signa evolvuntur, nihilque omittitur eorum, quæ ad ornatum & utilitatem libelli ullo modo, prout lecturis jucundissimum futurum est, facere poterant. Novum sententiæ de antiquitate variolarum, & quod illæ anthraces antiquorum fuerint, pondus addunt Celeberrimi Medici & Philologi, *Trilleri*, quem, bono publico natum, collimus, Epistolæ binæ, quibus vindicantur nonnulli ex Græcorum penu loci, qui id ipsum innuunt. Clara sunt *Astii* Amideni verba, qui anthraces puerorum morbum & efflorescentiæ appellavit, sicut ille ipse clarus in arte Vir omni ex parte cum Cl. *Habnio* contra Cl. *Weribosium*, et si, quod decet virum eruditum, satis amice & modeste, disputat.

MACHINES ET INVENTIONS, APPROUVÉES par l'Academie Royale des Sciences, &c.

h. e.

MACHINÆ, ET INVENTA, APPROBATA ab Academia Scientiarum Regia, inde a sua fundatione ad nostra usque tempora; una cum illorum descriptionibus. Delineata ac publicata, consensu Academiæ, per GALLONUM.

Tomus VI.

Parisii, apud Gabr. Martin, Jo. Bapt. Coignard, fil. & Hippolyt. Lud. Guerin, 1735, 4 maj.

Alph. i plag. 7, Tabb. æn. 69.

Sextus, isque ultimus, Operis nunquam satis commendandi *Tomus*, trium duntaxat Annorum inventa continet, quæ scilicet inde ab A. 1732 ad 1734 Academiæ examini fuerunt submissa, ejusque suffragiis munita. En igitur Anni 1732 inventa: 1) Rheda, postis, quas vulgo vocant, inserviens, & inventa a *Livrio*, quæ tamen incommoditatibus quibusdam sat magnis obnoxia est. 2) Alia rheda, subversioni haud obnoxia, ac proposita a *Du Queto*, quem sæpius jam nominavimus. Id quidem facile obtinet, cum rhedas convertat in trahas; evidens au-

M m teu

tem est, eas hac ratione usibus vix ullis esse idoneas. 3) & 4) Machina hydraulica, quæ elevat aquas, una cum sua applicatione, proposita a *le Demourio*. Tantæ simplicitatis est, ut Machinæ nomine vix insigniri queat, prout in *Historia Academia ad b. a. pag. 167 edit. Batav.* legitur. Principium constructionis hoc est, quod experientia constat, aquam in tubo inclinato, celeriter circumacta, ultra libellam adscendere. Igitur res omnis eo redit, ut tubus sic inclinatus ope Machinæ quam velocissime in gyros agatur, ut aqua, ultra libellam elevata, per orificium superius effluat. Experimentis factis, constat, Machinam hanc, ab uno solum homine ope manubrii versatam, tempore 34 secundorum totidem absolvisse gyros, & 220 circiter aquæ pintas ad altitudinem sex pedum elevasse, tubo ad angulum 50 graduum inclinato. Scopus Inventoris præcipue is est, ut Machina sua inserviat terris promte humectandis. 5) Machina, quæ aquas elevat ope vis alicujus centrifugæ, proposita a *M⁺⁺⁺*. Refert Cl. Editor, *Bosfrandum*, Architectum, ejus inventorem credi, & exemplar fieri curasse. Constructionis principium novum haud est, sed *Ramellio* jam adhibitum, apud quem plures ejus generis Machinas videre licet. 6) Alia, eidem effectui inserviens, exhibita a *Bolognio*. Emboli Antliarum adspirantium & prementium vectibus juncti sunt, qui a radiis tympani, quod axi rotæ aquariæ additur, attolluntur deprimunturque, atque ita ipsos quoque Embolos alternis vicibus attollunt ac deprimunt. 7) Dux Machinæ hydraulicæ, quarum usus est in elevandis aquis, propositæ a *Saulono*, & ex iisdem omnino principiis derivatæ, eo fine, ut Metis ad Mosellam fluvium exstruerentur, id quod autem vix effectum dari posse, judicat Cl. Editor, ob nimiam tuborum longitudinem ac diameterum parvitatem, quæ Embolorum frictions valde auget, & prorsus inevitabiles reddit; ob nimium quoque catenarum, quæ in hac Machina adhibendæ sunt, pondus, ac directionis tam catenarum, quam tuborum, (quæ scilicet verticalis semper esse deberet,) inconstantiam. 8) Modi quamplures aquas elevandi mediante pondere atmosphærico, inventi ac propositi a *Bedaudio*. 9) Applicationes quædam ad alias Machinas factæ,

ab eodem Autore. Licet totius rei theoria sit verissima, & ingeniose excogitata, in executione tamen talium Machinarum difficultates orituræ, quæ vix sint superabiles, optime judicat Cl. Editor. 10) & 11) Duæ Machinæ pro navibus adverso flumine trahendis, inventæ ab Illustrissimo Saxoniz Comite. Prima præcipue consistit in applicatione ergatæ verticaliter positæ, sed cui ope rotarum horizontalium variæ dantur diametri, pro onere & mole navium trahendarum adhibendæ. Ceterum ei a frictionum incommodis, quæ magnam sanium vim consumunt, cylindrorum tam verticalium, quam horizontalium, applicatione, cautum fuit. Secundæ a prima hoc est discrimen, quod actioni ergatarum adhuc jungantur rotæ aquariæ, in utroque navigii latere, cui tota Machina insistit, applicandæ, & a torrente agitandæ, quæ eundem, quem remi perpendiculares, effectum præstant. Axis duarum rotarum communis tympanum gerit radiatum, quod a rota ergatæ horizontali ac dentata impellitur; neutrum igitur absque altero moveri poterit. 12) Novum Micrometron universale, inventum a *Grandjean*, Academiz Regiæ Scientiarum Membro, cujus hæ recensentur præ ordinariis prærogativæ: 1) simplicitas compositionis, & facilitas executionis; 2) facilitas observationum cum eo instituendarum, cum aliquæ, imo plures, magnitudines brevissimo temporis spatio mensurari ejus ope exactissime queant, secus ac fiat in ordinariis; 3) præcisio quantumvis magna, ad quam facillime redigi possit; ac denique 4) ingens verificationis facilitas. Notamus hic, (cum, descriptionem dare integram, nimis longum foret,) partem hujus micrometri principalem & essentialem, cujus ope rectificandum quoque est, esse curvam illam, cujus jam in recensione nostra mentionem fecimus, quæ videlicet ex evolutione circuli describitur. 13) Turris, observationibus Astronomicis commode instituendis perquam idonea, inventa a Cel. *Godino*, Acad. Scient. Regiæ itidem Membro. Diameter turris interior est 7 circiter pedum, & murorum spissitudo 6 pollicum distat; tres habet fenestras, cum una porta, quæ Septentrionem, prout fenestræ plagas reliquas, respicit; muri vero altitudo $5\frac{1}{2}$

pedes non excedit, ut quarum minimæ astrorum altitudines eo commodius capi possint. Tectum circa axem quaquaversum est convertibile, & formam conii truncati habet, in cujus summitate erigitur arbor verticalis, 18 circiter pollices alta. In infima tecti parte compages aliqua lignea est, quam scæle nomine appellat Inventor, quæque tota fere ultra tectum prominet, ac ope funium, qui trochleas arbori modo dictæ applicatas ambiunt, ab observatore elevari, ac demitti, commode potest. Scæle huic imponitur telescopium 15 pedum, quale nimirum in observationibus Astronomorum fere quotidianis adhiberi solet. Patet igitur, observatorem, tectum turris vertendo, motum astri commode cum telescopio suo sequi posse, nec aeris injuriis esse expositum. In interiore turris parte collocari adhuc possunt Horologium oscillatorium, quadrans telescopicus, & quæ alia adhuc est Astronomorum suppellex. 14) Modus observationes Astronomicas cum telescopiis longioribus commode instituendi, propositus ab eodem Autore, & ad executionem jam perductus inde ab Anno 1731. Scopus Inventoris est, observationibus cælestibus omnem, quam quidem licet, facilitatem conciliare, ut non in observatorijs modo, sed in alijs quoque domibus, fieri, atque ita earum numerus valde multiplicari, possit. Commoditas inventi hæc est, ut in podio (Balcon) fenestræ alicujus constitutus observator, sedens, & absque omni prorsus molestia, telescopium 24 vel 30 pedum versus partem cæli sibi obversam dirigere queat. 15) Ejusdem adhuc modus, commode utendi telescopiis maximis, uti 60, 80, vel 100, pedum, & curvaturas, quas tubi circa medium ex nimia mole inducunt, evitandi; hæc enim præcipua ratio est, quare eorum usus non sit amplius adeo frequens. Tubus formam prismatis quadrangularis habet, & quamplurimis diaphragmatis interstinguitur, quæ foraminibus circularibus pertusa sunt, qualis est lentis objectivæ apertura. Tubus in medio sui furcæ, alicui, ferreæ, ligneæve, firmiter adaptatur, ut angulum cum ea rectum constituat. Inter quælibet bina tubi diaphragmata collocatur ex utroque ejus latere annulus vel fibula, quam filum ferreum arripit, altero sui extremo cochleæ
mar

mari annexum, quæ deinceps cum scemina jungitur; cui ipsi quoque in altera sua extremitate filum ferreum jungitur, quod in ipsa tandem furca terminatur. Ope hujus cochleæ maris & sceminæ fila ferrea, quæ ad tubum furcamque firmata sunt, in duas partes distinguuntur, & pro re nata prolongari, vel etiam contrahi, possunt. Patet igitur, tubum, hoc apparatus munitum, a rectitudine deflectere haud posse, cum ope cochlearum semper ad eam redigatur, si quam curvaturam induisse observatus fuerit. Ceterum sustentatur a fune, qui trochileam, in summitate mali alicujus constitutam, ambit. Trochilea super cardine convertibilis est, ut totus tubus circa malum quoque converti, & versus plagam quamvis dirigi, valeat. Modum hunc telescopiorum tubos efficiendi & suspendendi ipso facto Cl. Autor adhibuit, licet in telescopio 40 solummodo pedum, & successum expertus est optimum; neque est dubium, quin pari ratione telescopia, etiam longissima, evasura sint valde tractabilia. 16) Telescopium reflectens, inventum a *Jac. Le Maire*, ac a Telescopio *Newtoniano* Catadioptrico diversum, licet vehementer dubitemus, an eisdem cum ipso effectus præstiturum sit. 17) Methodus, motum pendulorum, quæ ab elateriis impelluntur, perficiendi, & ad æqualitatem reducendi, proposita ab Abbate *Outhierio*. Principium inventi huc redit: quoniam elater in maxima tensione fortissime trahit, ac debilius semper, quando sese restituit; pro æqualitate motus pendulo in duobus hisce casibus concilianda, id agendum erit, ut in majori tensionis gradu pendulum sit longius, in minori, brevius. Adeoque loco futurum circiter conformium, qui hanc in rem vulgariter adhibentur, modum ostendit Autor, quo pendulum semper abbreviari debeat, quando elater sese restituit, adeoque vim debiliorem exserit. Non autem una solum ratione id obtineri posse, Cl. Editor annotat. Inventum hoc peringeniose excogitatum est, sed fuis tamen, quibus hodie utimur, longe inferius, & vix alienius in praxi usus, id quod pluribus rationibus ostendit Cl. *Gallonus*, ex quibus una ex præcipuis est, quod vix possibile sit, talem invenire elaterem, qui pendulum ea præcise quantitate prolonget aut contrahat,

trahat, quæ desideratur, ut taceamus, suppositiones adhiberi, de quarum certitudine parum, aut nihil omnino, constat. Vix igitur opus erit, ut plura de hisce verba faciamus. 18) Brachium artificiale, inventum a *Krieg seiffenio*. Componitur ex quatuor partibus, ex cupro factis, quæ tribus in punctis mobiles sunt. Prima exhibet digitos; secunda manum; tertia anteriorem brachii partem, ad cubitum usque; quarta denique posteriorem. Brachium hocce fabri factum, motus & articulationes naturales perquam curiose imitatur. 19) Molendinum, vento agitandum & horizontale, magis perfectum a *Gallone*, ut majori soliditate gaudeat, ex materia quavis, ligno, lapidibus, &c. constructi possit, nec versus plagas dirigi necessum habeat. 20) Laterna, quæ lucet infra aquam etiam demersa, inventa a *Virgilio*. 21) Instrumentum novum, inserviens altitudinibus mari commode capiendis, propositum a *Grandjean*, Acad. Reg. Scient. Membro. Est scilicet arcus circularis 45 graduum, cujus limbus in bina minuta prima divisus est. Alhidada sive regula mobilis telescopica est, & duobus vitris convexis instructa. In centro Instrumenti collocatur speculum planum, imaginem solis reflectens. Usus instrumenti valde simplex & expeditus est. Namque, dum altitudo Solis capienda est, regula telescopica versus horizontem visibilem dirigitur, ac observator soli dorsum obvertere debet. Deinde movendus erit circuli vel potius octantis, limbus, in cujus centro speculum firmatum est, donec imago Solis a speculo per telescopium in oculum observatoris reflectatur, qui non in centro, sed prope limbum instrumenti, observat. Numerandus deinde est angulus, quem regula effecit cum limbi radio; ejus enim duplum exhibebit solis supra horizontem elevationem. Ingeniosa sane hæc est constructio, & effectui facile danda, modo exiguæ quædam adhibeantur præcautiones, quas Cl. Editor filius enumerat. 22) Libramenta Horologiorum *Sulliana*, de quibus *Mense Martio* quoque diximus, magis perfecta a *Juliano le Roy*, qui ea in Horologiis portatilibus ad praxin jam cum successu a se perducta asseverat. 23) Embolus, a frictionum incommodis liber, & executioni datus in antlia quadam, quæ in horto Regio est,

a Bo-

a *Bolonia*. Scilicet diameter emboli duobus pollicibus minor est diametro tubi vel aulix, sic, ut embolum inter tubique parietes spatium unius pollicis liberum superlit: deinde diaphragma coriaceum ex una sui parte embolo, ex altera parietibus tubi ope clavorum fortiter jungitur, ita, ut spatium, per quod embolus ascendit & descendit, ab isto velut retinaculo determinetur, nec pollices quatuor superet. Cum itaque spatium inter tubum ac embolum diaphragmate hoc coriaceo repletur; facile patet, nullum hic omnino esse emboli ad latera tubi affricium. Judicat Cl. Editor, hoc inventum omnia sui generis alia antecellere, præsertim cum coriacea hæc diaphragmata valde durabilia, nec sumtuosa, sint. 24) Machina pro mensurando navium itinere, autore *Du Buisson*, quæ in quibusdam casibus utilis esse posset. 25) Sphæra nova, inventa a *Maunio*, qui peculiarem de illa Tractatulum in lucem emisit. Cum vero constructa sit ex novo aliquo, quod Autor sibi formavit, mundi systemate, quod lusum aliquem ingenii vere dixeris, pleniori ejus descriptione superfedemus, Lectorem ad Tractatulum modo allegatum remittentes, ubi & Academiæ de ea judicium invenire potest. 26) Variæ Rhedarum constructiones ac suspensiones, autore *Maillardo*, licet partim ab aliis jam, *Godofredo* præcipue, propositæ, partim quibusdam incommodis obnoxie. Anno 1733 hæc prodiierunt Machinamenta: 1) Pons fluctuans, (*Pont flotant*), magis perfectus a Cl. *Gallono*, qui plurimum differt ab iis, qui Anno 1713 Academiæ approbationem nacti sunt, & de quibus jam diximus, ac usibus, quibus ejusmodi pontes destinantur, multo magis idoneus est. 2) Machina, quæ inservit remis trirremium impellendis, inventa a *Limousino*, quæ satis simplex videtur. 3) — 6) Novæ cataractarum (*Ecluses*) constructiones, quarum tres priores ab Anonymo M⁺⁺⁺, quarta autem a *Galloto*, inventæ sunt. Refert Cl. Editor, tres priores executioni cum successu datas fuisse, atque navigationi super Sequanam flumen ipso facto inservire. Quarta autem pontibus versatilibus simul instruitur. 7) Libella magis perfecta, a *Grandjean*. Scilicet in extremitate objectiva libellæ *Picardiana*, qualis describitur

bitur in suo de mensura telluris, & de arte libellandi, Tractatu, collocatur horizontaliter lamina cuprea vel ferrea, cui ad angulos rectos insillere debet speculum planum, idque exiguum, quod cum linea fiducia telescope (quod libella habet) angulum 45° , vel aliud quoque, prout commodum judicabitur, efficit, ac dimidiam circiter objective lentis partem tegit. Deinde super lamina aliud adhuc erigitur speculum planum, super cardinibus verticaliter mobile, cujus usus is est, ut duo objecta, in eodem cum observatore verticali hand existentia, libellari possint, quoniam ope illius alterum objectum per radios reflexos videri potest; adeoque hac ratione errores, ex subitanea refractionum mutatione oriundi, evitabuntur. Ceterum praxis observationum cum hac libella instituenda eadem ratione, atque in aliis, peragitur. 8) Carrus, semet ipsum terra onerans, dum ab equo trahitur, autore *du Queta*. 9) Instrumentum, inserviens altitudinibus mari capiendis, inventum a *Quirineo*. Scopus inventi hujus satis ingeniosi is est, ut altitudines ab Horizonte usque ad Zenith, quæ per tangentes arcuum verticalium innotescunt, separentur in duas partes æquales. Construitur enim triangulum rectangulum isosceles, cujus unum crus divisiones tangentium a 0 usque ad 45° gradus, alterum vero ordine contrario a 45° usque ad 0, comprehendit. Hac enim ratione evitatur prodigiosa Instrumenti longitudo, quæ necessario prodiret, si omnes tangentium divisiones ab 0 usque ad 90° ipsi dandæ essent, cum tangens anguli recti plane sit infinita, uti ex trigonometricis constat. Instrumentum est ex simplicissimis, quæ huic scopo inservire possunt. 10) *Teralii* Machina, quæ usui est in follibus officinarum ferrariarum grandioribus movendis. Prima adhibenda erit eo casu, ubi officina torrente destituitur, cujus ope rota folles movens agitari deberet. Secunda autem adhibenda erit, ubi torrentis usus conceditur. Magnus autem follium numerus ejus ope simul moveri poterit. 11) *Maillardi* duæ propositiones, quas exhibuit pro vi elateriorum, quæ pendula movent, ad æquabilitatem reducenda. 12) Nova Camerae obscuræ constructio, inventa ab Abbate *Noleso*. Est Pyramis, ut vulgo fiunt.

truncata, superne aperta; super apertura constituitur speculum metallicum versatile, ut inclinationem quamvis recipere possit &c. 13) Eiusdem Machina, inserviens essingendis ac præparandis telescopiis lentibus, quæ inter simplicissimas, huic usui aptas, connumerari potest. 14) *Du Buissoni* Machina, cujus auxilio gypsus probe conterendus est. 15) *Du Quesi* Horologium hydraulicum, quod, licet satis ingeniosum videatur, ad æquabilitatem tamen, uti omnes omnino hujusmodi Machinæ, nunquam reduci poterit, adeoque inter curiosas solum numerari meretur. 16) Diversæ Machinæ, ingeniosæ & curiosæ magis, quam utiles, inventæ a *Maillardo*, veluti 1) Cygnus artificialis, qui motus naturales hujus animalis satis exacte æmulatur; 2) Cymba, ab equo marino fabricata trahenda, & in horto Versaliensi ad executionem perducta; 3) Rheda, itidem ab equo artificiali trahenda. 17) *Dux* Machinæ, iis utiles, qui arti saltatoriæ operam dant, propositæ a *Des Hayes*. Prima enim inservit pedibus extus dirigendis; secunda capiti verticaliter tenendo. 18) *Cl. Galloni* constructio pontis arrectarii, iis in locis præcipue adhibendi, ubi nullum est ab hoste periculum. Simplex est, haud sumtuosa, & licet pons arrectus sit, prospectum tamen nullatenus impedit. Ceterum indicavit quoque *Cl. Inventor* mutationes, quas subire deberet, si iis in locis, ubi ab hoste metuendum est, adhiberetur. 19) *Bouveti* Machina, cujus ope vis ventorum marinorum mensurari possit, nondum tamen plene perfecta, experimentisve subjecta, quorum fide constare deberet, in quo adhuc deficit. 20) Duo Inventæ, propositæ a *Raucourto*. Primum saltem curiosum est, & inservit jaculationibus ad scopum ope arcus faciendis. Secundum jactum bombardarum spectat, ac utilius est. 21) Novæ ac diversæ constructiones Radularum, (*Rapes*), quibus tabacum fricant, & in pulverem redigunt. Autoris vel Autorum nomen non additur. 22) Machina pro curandis portibus, fluviis, canalibusque, inventa a *Guyoto*, idque ingeniose, sic, ut plurimis prærogativis gaudere præ ordinariis videatur. Cochlear enim, quod portuum sordes evacuat, majus est, ac fieri vulgo solet. Ro-

tz, quibus elevatur, minorem habent diametrum, adeoque citius elevant; ut taceamus, totam Machinam multo facilius, multoque minori temporis spatio, in alium transferri locum posse, & reliquas operationes magna omnes promptitudine peragi. 24) Ejusdem constructio nova Machinz, quam *Gruem* appellant, destinata præcipue usibus Machinz præcedentis, quoniam ultra 14 pedum altitudinem nihil elevat, nec singulare aliquid præ aliis hujusmodi Machinis habere videtur. 25) Ejusdem Repositorium, apprime inserviens curiositatibus naturæ concinne disponendis, & conspectui exponendis, cujus tam constructio, quam decorationes, ingeniosæ sunt, ut parvo volumini ingens concharum, papilionum, &c. numerus includi queat. Exemplar hujusce Repositorii a Duce *Sullio* asservatur, & sui generis hætenus unicum est. 26) Machina pro elevandis aquis, proposita a *Galtono*, qui copiosam ejus descriptionem quoad singulas partes exhibet, & quinque Tabulis illustrat, una cum calculo effectus, quem præstare potest, ex quo constat, ope hujus Machinz spatio unius minuti primi elevari posse 7776 pollices cubicos aquæ, vel 162 pintas. Ceterum Machina est Parisiis exstructa, huic fere similis, quam vero vidit Autor, postquam hanc suam jam exhibuisset. Anno 1734: 1) Instrumentum, inserviens altitudini Solis cognoscendæ eo ipso momento, quo horam diei monstrat, inventum a *Cartierio*, cujus præcipua commoditas hæc est, quod ejus ope altitudo Solis pro qualibet poli altitudine inveniri possit. Est scilicet mensula vel tabula cuprea, in qua juxta methodos vulgares designatum est Horologium verticale, rectilineum, universale. Deinde fit quadrans circuli corneus, in gradus & minuta ope transversalium divisus, & affixus regulæ mobili, ut parallelis latitudinum imponi possit, ibique firmari ope cochlear. Porro super hæc tabula designantur duo trigona, quorum primum ultra signa & gradus eclipticæ parallelas latitudinum continet, alterum gradus solum eclipticæ. Pro obtinenda igitur hora & altitudine Solis pro aliquo loco, centrum quadrantis in signo eclipticæ convenienti collocandum est, in trigono majori, & ejus gradu, qui locum Solis designat: deinde
filum,

filum, quod in centro firmatur, in minoris trigoni gradum dirigendum, sic, ut unio mobilis cum eo congruat. Instrumento deinceps Soli obverso, lumen solare per duo pinnula, instrumento affixa, transibit, unioque horam indicabit, altitudo autem Solis in quadrante a filo ostendetur. Pro alio autem loco regula mobilis super parallelo latitudinis ejus firmanda est, & reliqua peragenda, uti diximus. 2) Constructio Horologii, quod horas repetit, sic, ut mechanismus pro hora tam indicanda campanulæ sono, quam repetenda, unam eandemque compagem efficiat, autore *Larsayo*. 3) Machina pro navibus adverso flumine trahendis, ope oscillationis penduli alicujus, autore *R. P. du Vivier*. Habes igitur omnes, quæ in *sexto* hoc *Tom*o conspiciuntur, Machinas. Finem *Tom*i facit Index Machinarum, ordine alphabetico digestus, qui conspectum totius Operis simul exhibet. Atque sic quidem & nos recensionem nostræ satis amplæ colophonem imponimus, quam efficere talem studuimus, ut Lectori ipsius præstantissimæ Collectionis perlegendæ salivam movere possit; dulcius enim ex ipso fonte bibuntur aquæ. Cumque sub auspiciis Academiæ Illustrissimæ novis accessionibus artes continuo augeantur, de Operis quoque hujus continuatione nulli dubitamus, quam eadem, qua *Tom*os præsentem, diligentia, claritate, nitore, pertractaturum, ac luci publicæ expositurum esse *Cl. Gallorum*, nobis omnino persuademus.

OBSERVATIO ECLIPSEOS LUNÆ, TOTALIS
ac prope centralis, cum mora H. 1. 47'. 20". Anno 1736
die 19 Sept. Budæ & Pesthii, contiguis Regni Hungariæ
urbibus, tubo pedum 14 & minoribus, temporibus ex
altitudinibus fixarum correctis, ex itinere instituta a
SAM. MIKOVINY, Nobili Hungaro, Sacræ Cæs. ac
Reg. Cathol. Majest. Aulico-Camerale Geometra, &
Societ. Scient. Reg. Bor. Membro.

Immerfiones.

<i>Temp. Ver. Astron.</i>		
H.		
XIV.	5.	0. Limb. Lunæ Orient. pallefcit.
	9.	0. Penumbra fenititur.
	15.	0. Luna umbram ingreditur.
	17.	12. Grimaldus mergitur.
	18.	15. Grimaldus totus.
	19.	50. Galilæus incipit.
	20.	40. Galilæus totus.
	25.	45. Mare humorum incipit.
	26.	45. Keplerus incipit.
	27.	40. Keplerus totus.
	28.	15. Aristarchus incipit.
	29.	20. Aristarchus totus.
	34.	50. Bullialdus incipit.
	35.	40. Bullialdus totus.
	36.	30. Copernicus incipit.
	37.	30. Copernicus medius.
	38.	30. Copernicus totus.
	39.	20. Heraclides.
	42.	30. Tycho incipit.
	43.	28. Tycho medius.
	44.	25. Tycho totus.
	44.	25. Helicon.
	51.	12. Plato incipit.
	51.	50. Plato medius.
	52.	30. Plato totus.
	54.	15. Manilius.
	54.	15. Mare serenitatis incipit.
	58.	10. Menelaus incipit.
	58.	50. Menelaus totus.
XV.	0.	35. Dionysius incipit.
	1.	30. Dionysius totus.
	1.	30. Plinius incipit.
	2.	0. Plinius totus.
	2.	50. Mare neftaris incipit.

Immerfiones.

<i>Temp. Ver. Astron.</i>		
H.		
	3.	50. Fracastorius incipit.
	4.	30. Fracastorius totus.
	6.	50. Mare neftaris totum.
	8.	40. Mare fecunditatis incipit.
	11.	40. Mellala.
	13.	40. Mare Crifium incipit.
	16.	0. Langrenus medius.
	17.	30. Mare Crifium totum.
	21.	10. Totalis obfcurationo.

Emerfiones.

XVII.	8.	30. Luna emergere incipit.
	10.	10. Grimaldus emergit.
	10.	50. Grimaldus medius.
	11.	30. Grimaldus totus.
	14.	0. Galilæus.
	16.	40. Mare humorum incipit.
	16.	40. Schickardus.
	18.	50. Aristarchus incipit.
	19.	50. Aristarchus totus.
	22.	0. Keplerus incipit.
	23.	0. Keplerus totus.
	23.	20. Mare humorum totum.
	32.	0. Tycho incipit.
	33.	40. Tycho totus.
	35.	10. Copernicus totus.
	36.	50. Plato incipit.
	37.	30. Plato medius.
	38.	10. Plato totus.

Hic Plato quiefcere juffit, Sole enim jamjam orituro, crallæ subito elevatæ nebule, finem Observationi noftre impoferunt.

Cum urbes Buda & Pefth montes ab Occidente objectos habeant, patentioris prospectus gratia, Observationem in æde hortenfî Illustr. L. B. Szelenzky, loco 1000 hexapedis orientaliore, inftituimus. Pro obtinenda latitudine Budenfî & Pefthienfî obfervatum eft, Quadrante tripedali cum tubo, Pefthii:

Anno 1736.	Altit. limbi ☉ sup. merid. obfervata.	Elevatio Poli.
Die Sept. 19.	44. 6. 30.	47. 29. 27.
20.	43. 43. 30.	47. 29. 18.
21.	43. 19. 50.	47. 29. 36.

SCHE-

**SCHEDIASMA DE CURA VETERUM CIR-
ca Hæreses, e Scriptura Sacra & antiquissimorum Pa-
trum monumentis collectum, ac, adjuncta Oratione inau-
gurali de Cathechisatione veteris & recentioris Ecclesie,
editum ab ELIA FRICKIO, Ecclesiaste, & Theol.
Cat. Profess. Publ. Ulmenfi.**

Ulmæ, sumptibus Danielis Bartholomæi & Filii, 1736, 8.

Alph. 1 plag. 4.

Quamvis nullo modo sit laudandus Philosophorum anti-
quorum modus philosophandi, quando discipuli in verba
præceptoris jurabant; tamen illorum non est approbandum in-
stitutum, qui, in alterum extremum procurrentes, libertatem
sentiendi sibi arrogant, & quodcumque lubet, adstruunt, atque
defendunt. Inter vitia nostri sæculi hæc ipsa sentiendi liber-
tas sibi non ultimum vindicat locum, cum multi in Philoso-
phia non solum & Historia, sed in ipsa etiam Theologia, quod
ipsis placet, proferant, & aliis obtrudant. Atque hoc ipsum Pl.
Rev. Autori hujus Tractatus occasionem dedit in veterum cu-
ram circa hæreses inquirendi, illamque ex antiquis monumen-
tis demonstrandi. Trium vero primorum Seculorum Patres
hujus rei testes elegit, quibus adjunxit *Eusebium*, & inprimis,
ut *Arnoldum* sæpius confutet, omnem navat operam. Jam ante
triginta annos hic labor occupavit Pl. Rev. Autorem, cum sub
Elia Veielii, Theologi summi, præsidio hanc Tractationem
duabus Dissertationibus defenderet. Denuo nunc edidit ean-
dem, retentis *duabus Sectionibus*, multis insuper additis, emen-
datis, & auctis. *Sectio I* exponit, quid veteres de hæresi sene-
rint, & quos pro hæreticis habuerint. Propterea in genere in-
quirat, quid sit hæresis. Est vox origine Græca, & *eligere, præ-
ferre*, notat, inde & hoc nomine Philosophorum sectæ nota-
batur, quo sensu ad Judæos etiam transit, & Christiana re-
ligio hoc nomine quoque compellatur. In ipsa sacra Scriptura
hæresis & hæreticus semper in malam partem usurpatur, &
est hæresis sententia Scripturæ Sacræ contraria, fundamentum

Pag. 1.

4.

- Pag. 7 seq. fidei convellens, palam in Ecclesia edocta & defensa. In doctrina igitur quaerenda est hæresis, quod Autor ex sacra Scriptura probat, & illos locos vindicat, qui ab adversariis in
13. contrariam partem adducuntur. Non tamen profus negatur, vitia morum, v. g. ambitionem, invidiam, avaritiam, in hæreticis plerumque esse conjuncta cum falsa doctrina. Hæreticum autem non quivis error facit, sed ille, qui fidei fundamentum evertit, qui, si deinde disseminetur, hæresin constituit. Idem antiquos Patres de hæresi & hæreticis sensisse, totus est, ut demonstret, Cl. Autor, & hæreseos vocabulum trium priorum Seculorum Patres non nisi in malo sensu adhibuisse, testimonio *Clementis Alexandrini & Tertulliani* probat, quamvis a *Tertulliano* nonnunquam religioni Christianæ tribuatur nomen sectæ. Ceterum per hæresin vitium doctrinæ intellexisse, ut allatum fuit, antiquos Patres, omnibus viribus contendit, & ex ea ratione testimonia producit in scenam ex Seculo II, hanc rem confirmantia, *Ignatii, Polycarpi, Justini Martyris, Theophili Antiocheni, Irenæi*, quem inprimis, uti & reliquos, contra *Arnoldum* masculè defendit, *Hegesippi, & Rhodani*, ex tertio Seculo *Clementis Alexandrini, Tertulliani, Origenis, Cypriani, Novatiani, Dionysii Alexandrini*, quantum ex ejus fragmentis constat. Luculentius tamen hoc ipsum poterit intelligi, si ipsæ hæreses paullo curatius considerentur, & quare isti homines pro hæreticis sint habiti, ostendatur. An temporibus Apostolorum fuerint hæreses, & tales hæretici, quaestio est, quæ a *Dodwello & Arnoldo* negatur, contra quos Autor disputat, & omnino illud affirmat, hoc sensu tempore Apostolorum fuisse hæreticos. Recte porro antiquos hæreticos priorum trium Seculorum fuisse damnatos ab Ecclesia, confirmat, quia eorum errores fuerint maxime fundamentales, fidei fundamentum subruentes, quod omnibus fere illorum temporum hæreticorum exemplis demonstrat, ut adeo hanc Tractationem pro Historia hæresium trium priorum Seculorum habere possis. Hunc enim in finem disserit de *Simone* Mago, cujus vitam, placita, fata, recenset, & contra *Arnoldum* simul disputat de *Menandro, de Ebione, de Nicolaitis, de Cerintho, de Saturnino*.

no, de *Basilide*, de *Carpocratianis*, de *Epiphano*, de *Prodicianis*, de *Cajanis*, de *Quintilla* hæresi, de *Ophitis*, de *Valentino*, & ejus affectis, de *Bardesane*, de *Heracleone*, de *Gnosticis*, de *Cerdone*, de *Marcione*, de *Apelle*, de *Tatiano* & *Encratitis*, de *Montanistis*, de *Theodotis*, *Coriario*, & *Trapezita*, de *Artemone*, de *Hermogene*, de *Praxea*, de *Novatiano*, & ejus hæresi, de *Noete*, de *Sabellio*, de *Paulo Samosateno*, & de *Beryllo*, in quorum omnium historia sæpe contra *Arnoldum* stilum dirigit, ejusque errores notat. *Sectio II* curam veterum Patrum circa hæreses, quam exercuerunt ipsi, aliis præscripserunt, & exemplo suo præiverunt, producit. Christus ipse & ejus Apostoli suum fervorem in hæreticos sæpius demonstrarunt in suis scriptis non solum, sed & viva voce, quin & communione

Pag. 200.

208.

213.

220.

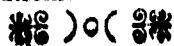
223 seq.

295.

307.

re

- Pag. 337. re demonstrarunt *Cyprianus, Cornelius Romanus, Dionysius Alexandrinus*, & alii. Concilia & Synodi hujus Seculi, imprimis quæ in causa *Nicæana* sunt habitæ, eandem rem ostendunt, imprimis Concilium Antiochenum. Nihil autem ad defensionem hæreticorum facit, ut putat *Arnoldus*, quod multi & interdum eximii nominis viri hæreses fuerint amplexi. Inde Cl. Autor non solum ex Scriptura, sed etiam Patrum dictis, demonstrat, nihil illos hoc ipso proficere. Quo deinde dubium removeatur illud, quod pii viri & graves in hæresin prolabantur, unde concludunt, non adeo malos esse hæreticos, *Tertulliani* assert verba & *Cypriani*, quibus illud refellitur. Tandem & illud urgent adversarii, sæpius hæreticorum errores toleratos fuisse in Patribus, quos tamen in hæreticis damnaverint. At, quamvis Patres nonnullas locutiones ejusmodi usurpaverint, tamen sensu diverso hoc factum est, & orthodoxi impurius nonnunquam locuti fuerunt, quam senserunt, quod nonnullis exemplis probatur. Quo etiam pertinent certamina nonnulla, quæ in Ecclesia magno cum impetu sunt agitata, v. g. controversia de festo Paschatos, de lite *Origeni* mota, de controversia cum *Dionysio Alexandrino* habita, de Baptismo hæreticorum, & sic porro. Hisque adeo Cl. Autor curam veterum variis testimoniis, ex III prioribus Seculis depromtis, circa hæresin & hæreticos satis superque demonstravit, quæ res ipsi omnino feliciter cessit, variaque adspersit, quæ hanc rem optime illustrant, & egregie confirmant. Adjecit his omnibus Orationem de *cathechizandi ratione veteris ac recentioris Ecclesie*, quam habuit, cum Professionem Theologiæ Cathæheticæ susciperet. A Christo cathæcheta illo duodecenni initium capit, deinde ad Apostolos & eorum cathæchesin pergit, porro de cathæchisatione in veteri Ecclesia varia exponit. Tradit imprimis, quales fuerint illi, qui cathæchisationes instituerunt; præterea de loco cathæchisationis, de cathæchumenis, & eorum diversis classibus, de ratione cathæchisandi, de cathæchisationis intermissione in Ecclesia, & per *Lutherum* restitutione, nonnulla differit, & observationibus illustrat.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXXXVII.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ, &c.

h. e.

ORIGENIS OPERA OMNIA, QUÆ GRÆ-
ce vel Latine tantum extant, & ejus nomine circumfe-
runtur. Ex variis Editionibus & Codicibus manu ex-
aratis, Gallicanis, Italicis, Germanicis, & Anglicis, col-
lecta, recensita, Latine versa, atque Annotationibus illu-
strata, cum copiosis Indicibus, Vita Autoris, & multis
Dissertationibus; opera & studio Domini CAROLI
DE LARUE, Presbyteri, & Monachi Benedictini
e Congregatione S. Mauri.

Tomus I.

Parisiis, typis Jacobi Vincent, 1733, fol. maj.

Alph. 10 plag. 20½.

Quod diuturnis eruditorum votis expetitur & valde desi-
deratum fuit, scilicet, ut *Origenis*, celeberrimi, dum vi-
xit, ecclesie doctoris, cognomine *Adamantii*, scripta, post
illas Parisiensium doctorum, *Merlini* & *Genebrardi*, editio-
nes Latinas, denuo in unum veluti corpus colligerentur, serva-
toque inter genuina & spuria ordine, Græca, quæ nobis super-
sunt, exhiberentur, cuncta denique ad veterum Codicum manu

00

exara-

exaratorum fidem castigarentur; illud muneris tandem sui existimavit, & singulari cum cura suscepit, *Carolus Delarue*, Presbyter, & Monachus Benedictinus, e Congregatione S. Mauri, laudabili sane exemplo sociorum suorum, qui quantam in edendis poliendisque Græcæ & Latinæ Ecclesiæ Patribus inde a tot annis posuerint operam, in his *Actis* persæpe indicavimus. Constitutum nimirum est Editori Cl. post *Hexaplorum Origenis* Libros a Cel. *Bernardo de Montefalconio*, non diu post Seculi præsentis initia, editos, reliqua etiam tanti Scriptoris Opera, cum illa, quorum sola non nisi superest Latina interpretatio, tum ea, quæ Græcæ ad nostram ætatem pervenerunt, editione præsentis, *quinque paranda Voluminibus*, complecti, eo quidem ordine, ut *primo* eorum scripta contineantur, quæ peculiaris sunt instituti, & Syntagmata ab *Hustio* nominantur, *quatuor* vero reliquis exegetica, quibus doctissima accedent *hujus Origeniana*, quæ, cum proluxa sint, ad calcem totius Operis rejicere, quam fronti illius præfigere, maluit, ne, quod præfens nobis sistitur, *primum Volumen* justæ excederet magnitudinis limites. Et in hoc quidem, post præmissam ab Editore Præfationem, quæ instituti rationem exponit, primum inter *Origenis* scripta locum occupant ejus Epistolæ, quarum tamen paucissimæ, earumque non nisi fragmenta, habentur, si *Julii Africani* ad *Origenem*, hujusque ad illum, de historia *Susanna* Epistolæ, una cum ea, quam ad *Gregorium Thaumaturgum* scripsit, excipias, quæ integræ Græcæ cum Latina interpretatione exhibentur. Septem in universum illarum sunt numero, non, quod plures olim non existerint, sed quod reliquæ omnes, nominatim, quas ad Patrem *Leontium*, ad *Philippum*, Imperatorem, hujusque conjugem, *Severam*, ad *Tryphonem*, *Fabianum* porro, urbis Romanæ Episcopum, *Beryllum*, aliosque complures Ecclesiarum Antislites, de recta fidei suæ ratione dedit, quarumque, præter *Eusebium*, *Hieronymum* aliique mentionem subinde injiciunt, temporis diuturnitate perierint. Illarum autem, quæ ad nostram ætatem pervenerunt, & Operi huic insertæ leguntur, unicuique variæ lectiones & notæ, scorsim binis, de historia *Susanna*, Episto-

Pag. 2.

li

lis, *Rudolphi Westfensi*, qui Seculo superiori eas Basileæ vulgaverat, adjectæ sunt animadversiones, non quidem omnes, sed eæ tantum, quas a suæ ecclesiæ fide Cl. Editor alienas non esse existimavit, quemadmodum etiam utriusque *γνησιότητά* adversus illius objectiones defendendam suscepit in Præfatione, quam iis præmisit. *Origenis Epistolas* nonnulla *Librorum de Resurrectione*, & Operis *Stromatum*, fragmenta excipiunt, quorum priora, quæ agunt de Resurrectione, ex Apologia, quam pro *Origene* scripsit *Pamphilus*, Martyr, & ex *Methodii* de Resurrectione Dialogo, posteriora, quæ ex sexto & decimo *Stromatum* Libris supersunt, ex Opere *Hieronymi* adversus *Rufinum*, ejusdemque in *Danilem* & Epistolam *Pauli* ad Galatas Commentariis, desumpta fuere. Sequuntur quatuor *Libri* *περὶ ἀρχῶν*, seu *de Principiis*, ex *Rufini* interpretatione Latina, cui tamen aliquot Græcæ orationis & versionis, quam post *Rufinum Hieronymus* adornavit, & quarum utraque, qua maximam partem, temporis injuria jam pridem interiit, fragmenta suis quæque locis e regione adjuncta leguntur. Multo utique emendatiores *quatuor* hi *Libri* in præsentî Volumine comparent, quam sua olim ætate eos in lucem protraxit *Merlinus*. Præterquam enim, quod in hujus editione Græci sermonis reliquæ, quas Philocalia, Imperatoris *Justiniani* ad *Menam*, Patriarcham Constantinopolitanum, Epistola, & *Marcellus Ancyranus* apud *Eusebium*, exhibent, plane desiderantur, incidit ille in Codicem quendam Sorbonicum, bonæ quidem notæ, sed cujus scribendi genus, parum quippe in veterum MStorum lectione exercitatus, assecutus non erat; hinc, cum divinaverit potius, quam legerit, lectiones sæpe absurdas & ridiculas pro veris & genuinis admisit, de quibus emendandis neque posteriori ætate sollicitus fuit *Genebrardus* in sua eorundem Librorum editione, quam anno septuagesimo quarto Seculi XVI luci exposuit. Hisce igitur vitis ut medicam manum adhiberet Editor noster Cl. *Rufini* interpretationem ad fidem sex Codicum antiquissimorum emendavit, &, quoties sese obtulit aut Græci sermonis, aut Latinæ *Hieronymi* interpretationis, fragmentum, versioni *Rufiniana* e regione illud

Pag. 8.

33.

39.

45.

apposuit, ut, quantum a boni interpretis legibus *Rufinus* sæpe recesserit, quantumque *Origeniana* interdum ille adulteraverit, uno statim intuitu appareret lectoribus. Sunt vero ejusmodi fragmentorum circiter quadraginta duo. Accidit interdum, ut eadem columna modo in duplicem secta, ab una parte repræsentet Græca, ab altera interpretationem *Rufini*, vel hinc *Rufini*, illinc *Hieronymi*, vel hinc Græca, illinc versionem novam, ubi deest *Rufiniana*, modo in triplicem divisa, in medio proferat Græca, a sinistris *Rufini*, a dextris novam, ubi *Hieronymi* deest, interpretationem, vel a sinistris exhibeat, quæ *Hieronymus* Latine vertit, in medio Græca, a dextris versionem novam, quæ *Hieronymiana* multo est elegantior. Succedit *Origenis* πρὸς ἑξήκως, seu *de Oratore*, Libellus, a mendis & vitiis, quibus priores editiones, Oxoniensis & Basileensis, quarum utraque ex Codice Cantabrigiensi, sed male, descripta fuerat, scatebant, purgatus, postquam *Joannes Walkerus*, Presbyter Anglus, Vir Græce doctissimus, Cl. Editoris rogatu. Codicem Cantabrigiensem cum editione Oxoniensi denuo contulit, & *Richardus Bentleyus* lectiones depravatas correxit, quibus ille auxiliis, quæ emendatione opus habebant loca, suo enitori restituit. Sicitur jam *Origenis de Exhortatione ad Martyrium* Liber, Græce, ex Codice, quo usi suere *Huetius* & *Wetstenius*, cum hujus, quæ infra leguntur, animadversionibus. Utrique horum Librorum e regione accedunt versiones Latinae, quas *Claudius Flauri*, celebris, dum vixit, Historiæ Ecclesiasticæ scriptor, in usum *Huetii* jam olim adornaverat. Sequuntur *Libri contra Celsum*, gentilem Philosophum, numero VIII, quibus Christianæ Religionis veritatem contra criminationes illius strenue vindicavit *Origenes*, quorumque hoc nomine, dici non potest, quanta fuerit apud veteres, qui Operis hujus mentionem fecerunt, existimatio. Primum hi Libri Græce & Latine simul circa Seculi superioris initia Augustæ Vindellicorum, interprete *Sigismundo Gessenio*, cum notis *Huschelii*, anno deinde ejusdem Seculi 58, cura *Guiljelmi Spencers*, cum doctissimis ejus animadversionibus, Cantabrigiæ, prodierant. Sicuti autem *Spencerus*, dum Codicum ope desituebatur, Græca

Huschelii

Hafselii, fere integra, secutus fuerat, quæ tamen vel maxime emendatione opus habebant, ita non poterat non eodem, quo Augustana, vitio etiam laborare Cantabrigiensis editio. Longe feliciori esse contigit Editori nostro Cl. cui non solum variorum lectiones ex octo MSis adjumento suere, sed & Notæ ac conjecturæ tum eruditi *Francisci Guict*, e Societate Jesu, tum aliarum longe plures, quas orbi erudito proposuit *Elias Boberehus*, ad calcem Gallicanæ suæ Librorum *contra Celsum* interpretationis, quæ A. 1700 Amstelodami lucem adspexit, quibus adjunctis subsidiis, Græca *Origenis* emendavit, iisdemque, relicta *Gesseni* interpretatione, quam a vero *Origenis* sensu sæpius deflectisse constabat, addidit novam, a *Vincentio Thullierio* sibi oblatam, quam, cum ad bonæ interpretationis leges exigeret, elegantem invenit, adeoque dignam, quæ emendatæ orationi Græcæ e regione collocaretur. Inter animadversiones autem, quæ variantes etiam Codicum lectiones exhibent, maximam partem eæ constituunt, quibus hos *contra Celsum* Libros illustravit *Spencerus*. Quæ hæcenus, præveniente Editore doctissimo, enumeravimus scripta, ea per vera & genuina *Origenis* referuntur. His accedunt supposititia: primo quidem *contra Marcionitas, seu de recta in Deum fide, Dialogus*, cujus orationem Græcam Noster ad quatuor Codices recensuit, variæque expunxit menda, quibus editio *Wesseniæ*, quæ ex uno tantum Codice descripta fuerat, erat scædata. Quæ interpretationem Latinam, sibi elegit illam *Joaquini Perionii*, cæteris duabus, *Pici*, Senatoris olim Parisiensis, & *Laurentii Humphredi*, Angli, versionibus elegantiore. Deinde *Dialogo* succedunt *Φιλοσοφόμενα, seu de Placitis Philosophorum* Liber, primum ex Codice Mediceo Græce & Latine editus a *Gronovio* in *Thesaurò Antiquitatum Tom. X*, postea bis recusus, cura & studio *Jo. Christoph. Walfii*, cujus editionem, utpote emendatiorē, variisque accessionibus auctam, in omnibus fere Noster secutus est. Atque hæc sunt *Origenis* scripta, quæ *Synagmatum* nomine in præsentem Volumine habentur, quibus adjecta leguntur *Anonymi Scholia in Oratorem Dominicanam*, eruditi cujusdam Angli in *Origenis Librum de Oratio-*

Pag. 803.

873.

909.
911.

Pag. 930.
934.
941.

ne Animadversiones, criticae partim, partim exegeticae, quae ex altera ejusdem libelli editione Anglicana, quam A. 1728 Graece & Latine vulgavit *Guilielmus Reading*, editioni praesenti, ne quid huic deesse videretur, accesserunt. Sequuntur *Davidis Haeßbelii Nota ad Origenis octo Libros contra Celsum*, una cum *Joannis Croji & Jacobi Gronovii*, illius in *Librum sextum contra Celsum*, hujus in *Φιλοσοφίμωνα*, observationibus. Totum Opus, quod *Clementi* inscribitur *XII*, Pontifici Maximo, duo claudunt, *alter locorum sacra Scriptura*, *alter rerum & verborum, Indices* copiosissimi. Ceterum, quotquot in hoc *primo Volumine* continentur *Origenis* scripta, genuina atque ac ea, quae hujus nomine circumferuntur, eorum omnia, uti ex antecedentibus intelligitur, Editor noster Cl. ad Codices MStos recensuit, quorum quidem cum multi in praestantissimis Galliae & Germaniae, Angliae & Italiae, Bibliothecis, ad quas non aequae facilis ipsi patebat accessus, asservarentur, laudat hinc ad finem Praefationis & honorifice appellat eorum, qui vel ipsi, vel per alios, copiam illorum sibi fecere, nomine, nomen imprimis *Bernardi de Montefalconio*, qui, quicquid parandae huic editioni aptum conveniensque fore existimavit, totum id omne secum communicaverit. Inde ergo enatae sunt variae lectiones, notae, & animadversiones, tum aliorum, tum ipsius Editoris doctissimi, in extrema quaque Libri cujusque pagina, quarum aliae veterem Historiam ac Philosophiam, aliae dogmata & Ecclesiae disciplinam, aliae antiquos Christianorum ritus & caerimonias, illustrant. Adhaec singulis Librorum, Praefationis instar, praemissum est *Monitum*, quo, quae ad historiam illorum spectant, quo scilicet tempore, ubi locorum, quaeve data occasione, quisque prodierit, & quantum saepe Autori invidiam conflaverit, Vir Cl. cum cura excussit, & si liber sit genuinus, ejus *γνησιότητα*, si spurius, ejus *ψευδισμὸν*, contra aliorum objectiones docte probavit. Impetrare a nobis non possumus, quin specimen Lectori inde exhibeamus. Nota jam olim fuit inter eruditos controversia, utrum Autorem *Origenem* habeat, qui vulgo *contra Marcionistas* inscribitur, *Dialogus*. *Joannes Rudolphus Wetstenus*, qui primus omnium
Graece

Græce & Latine hunc Librum edidit, omnem in Præfatione præmissa movit lapidem, ut *Origeni* eundem assereret. Huic vero quod tribui nequeat, inter alia luculenter inde apparet, quia Autor illius Operis, cum de æterna Filii Dei divinitate loquitur, voce utitur *ὁμοῦσις*. Sic in *Confessione Fidei*, quæ post Sectionis primæ initium legitur, ait: Ἐνα θεὸν καὶ κτιστὴν καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων εἶναι πεπίστευκα καὶ τὸν ἕξ αὐτοῦ θεὸν λόγον, ὁμοῦσιον, κ. τ. λ. Eodem modo ad finem Sectionis quintæ S. S. Trinitatem bis vocat *ὁμοῦσιον*, & semel *ἀχώριστον καὶ ὁμοῦσιον*. Nemo sane Doctorum, qui ante Concilii Nicæni, atque adeo Arianorum etiam, tempora vixerunt, ita locutus est. Nemo quoque eorum fidei confessionem reliquit, quæ Ecclesiæ Catholicæ dogma de æterna Christi divinitate, verbis adeo planis, adeo disertis, contra hæresin illorum assereret. Et, si erant hæc verba *Origenis*, cur *Pamphilus*, Martyr, in ejus Apologia illa omisit? Cur *Athanasius* in Libro de Synodis, ubi tria *Origenis*, de verbi æternitate contra Arianos, testimonia habentur, eadem non adduxit, quæ tamen validissimum, hæresi illorum eo fortius contradicendi, præbere poterant argumentum? Neque etiam aliquis veterum rei Ecclesiasticæ scriptorum, ne ipse quidem *Eusebius*, qui alias nihil, quod ad *Origenis* laudem spectat, præterire solet, unquam hujus contra Marcionitas disputationis meminuit, quam tamen celeberrimam esse oportebat, cum insignem ex illa de *Megethio*, aliisque Hæreticis, Ecclesiæ Catholica victoriam reportaverit. Quibus accedit, quod in hoc Dialogo *Adamantii* quidem peritæpe, nullibi vero *Origenis*, nomen legatur, si Præfationem exceperis, quæ tamen cum Opere ipso unum eundemque Autorem non agnoscit. Inde tandem inferi Cl. Editor, duos fuisse *Adamantios*, alterum *Origenem Adamantium*, *Leonidæ*, Martyris, filium, alterum simpliciter dictum *Adamantium*, hujus contra Marcionitas Dialogi Autorem, qui sub *Constantino M.* Imperatore vixerit, cui sententiæ ut autoritatem Vir doctus concillet, testem adducit *Theodorum*, qui, dum primo *Fabularum Hæreticarum Libro Cap. XXV* plures enumerat, qui contra *Marcionem* scripserunt, alterum ab *Origeni*

- Pag. 802. *gene* manifeste distinguit *Adamantium*. Hæc ille contra *Wes-*
senium. Pari quoque successu *Libri*, qui *de Placitis Philo-*
sophorum Dialogum proxime sequitur, *ισθίων* probavit con-
 872. tra *Jacobum Gronovium*. Plura non addimus, cum ex iis, quæ
 diximus, abunde intelligatur, qua cura in edendo hoc *primo*
Volumine versatus fuerit Cl. Editor, adeo, ut, si ad hujus præ-
 stantiam accedant etiam, uti speramus, reliqua, præsentem u-
 tique Operum *Origenis* editionem omnibus æquis hujusque
 rei intelligentibus æstimatoribus valde probatum iri, cur dubi-
 temus, causa sit plane nulla.

A CATALOGUE OF THE MANUSCRIPTS
 of the Kings Library, &c.

h. e.

CATALOGUS MANUSCRIPTORUM BI-
 bliothecæ Regiæ, una cum Appendice Catalogi Biblio-
 thecæ Corronianæ, editus a DAVIDE CASLEY,
 Sub-Bibliothecario.

Londini, sumptibus Autoris, 1734, 4.
 Algh. 2 plag. 3, Tabb. æn. 16.

Operæ utique pretium fecit Cl. *Casley*, quod manu ex-
 aratos Codices Bibliothecæ Regiæ Londinensis recensuerit.
 In ea enim bis mille Volumina MSta reperuntur. Quæ li-
 cet non omnia sint ejusdem ponderis atque momenti, quædam
 tamen antiquissimis atque utilissimis jure meritoque annume-
 rantur. Autor noster in hoc Catalogo non solum annotavit
 ætatem, qua unumquodque MStum exaratum esse existimat,
 verum etiam de quibusdam Codicibus observationes adjectit
 omni utilitate non carituras. Centum etiam atque quinquag-
 inta speciminibus in æs incisus diversam scribendi rationem
 docuit, quæ in MStis a Seculo tertio usque ad quin-
 tum & decimum exaratis obtinet. De quo quidem diversis
 scribendi modo in Præfatione ex instituto commentatur.
 Ad MSta rariora Bibliothecæ Regiæ pag. 3 merito refertur
Inter-

Fig. I.

Codex Alexand. I Joh. V. 1-9.

ΠΑΣ ΟΤΙ ΣΤΕΥΩΝ ΟΤΙ ΗΣ ΕΣΤΙΝ
 ΟΧΣ ΕΚ ΤΟΥ ΘΥΓΕΓΕΝΝΗΤΑΙΚΟΥ
 ΤΑΣ ΟΑΓΑΤΩΝ ΤΟΝ ΓΕΓΕΝΝΗΣΑ
 ΤΑ ΓΑΤΑΚΑΙ ΤΟΝ ΓΕΓΕΝΝΗΜΕ
 ΝΟΝ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΓΙΝΩ
 ΣΚΟΜΕΝ ΟΤΙ ΑΓΑΠΩΜΕΝ ΤΑΤΕ
 ΚΝΑΤΟΥ ΘΥΟ ΤΑΝ ΤΟΝ ΘΝΑΓΑ
 ΠΩΜΕΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΝ ΤΟ ΑΣΑΥ
 ΤΟΥΤΗ ΡΩΜΕΝ ΚΑΙ ΔΙΕΝ ΤΟ ΑΙ
 ΛΥΤΟΥ ΒΑΡΙΑΙΟΥ ΚΕΙΣΙΝ ΟΤΙ ΠΑ
 ΤΟΡ ΓΕΓΕΝΝΗΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΘΥ
 ΝΗΚΑΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΚΑΙ ΑΥΤΗ
 ΕΣΤΙΝ Η ΗΝΙΚΗ ΗΝΙΚΗΣ ΑΣΑΤ
 ΚΟΣΜΟΝ ΗΤΙΣΤΙΣ ΗΜΩΝ.
 ΗΣ ΕΣΤΙΝ ΟΝΙΚΩΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ
 ΕΙΜΗ ΟΠΙΣΤΕΥΩΝ ΟΤΙ ΗΣ ΕΣΤΙ
 ΟΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΥ ΟΥΓΟΣ ΕΣΤΙΝ
 ΟΕΛΘΩΝ ΑΙ ΥΛΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΙΜΑΤΟΣ
 ΚΑΙ ΠΝΣΙΣ ΧΣ ΟΥΚ ΕΝ ΤΩ ΥΛΑΤΙ
 ΜΟΝΟΝ ΑΛΛΑ ΕΝ ΤΩ ΥΛΑΤΙ ΚΑΙ
 ΕΝ ΤΩ ΠΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΑ ΕΣΤΙΝ
 ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΠΝΑ ΕΣΤΙ
 Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ ΤΡΕΙΣ ΕΙΣΙΝ ΟΙ ΜΑΡ
 ΤΥΡΟΥΝΤΕΣ ΤΟ ΠΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΩΡ
 ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ
 ΕΝ ΕΙΣΙΝ ΕΙΤΗ Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ
 ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ ΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ Η ΜΑΡ
 ΤΥΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΥ ΜΕΙΖΩΝ ΕΣΤΙΝ
 ΟΤΙ ΑΥΤΗ ΕΣΤΙΝ Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩ
 ΘΥ ΟΤΙ ΜΕ ΜΑΡΤΥΡΗΚΕΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ

Fig. II.

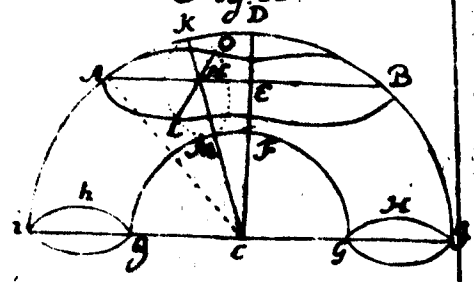

Fig. III.

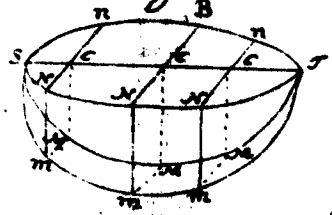
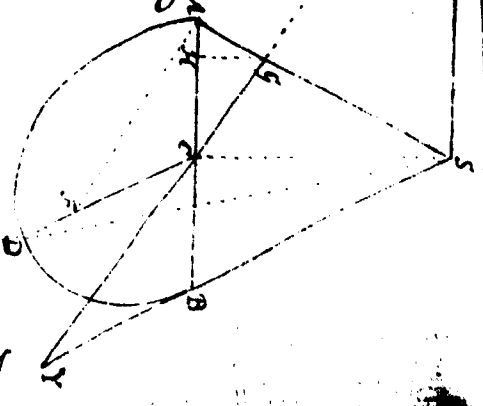

Fig. IV.

Interpretatio Novi Testamenti Anglicana, Seculo quarto atque decimo exarata, & a versione *Wiclefi* diversa. Cl. *Casley* annotat, in ea verbum de verbo esse translatum, neque interpretem de integro sensu accurate sciteque exprimendo fuisse sollicitum. *Pag. 5* de Codice Bibliorum Alexandrino describit. Notum est, *Cyrillum Lucarem*, Patriarcham Constantinopolitanum Sec. XVI, testatum esse, hunc Codicem in manu *Theclac* circa tempora Concilii Nicæni scriptum. Cui quidem sententiæ Autor noster non accedit. Videlicet in hoc Codice Psalterio præfixa est *Athanasii Epistola ad Marcellinum*. *Athanasius* autem tempore Concilii Nicæni juvenis erat 27 annorum, neque hanc Epistolam tum scripserat. Probabile etiam illi non videtur, *Athanasio* vivente hanc Præfationem Codici Alexandrino insertam. *Athanasius* autem A. D. 371 demum mortuus est. Præterea in hoc Codice Evangelii præfixa sunt *κεφάλαια*, de quibus constat, quod A. 396 demum ab *Euthalio Diacono* composita sint. Seculo tamen vel quarto vel quinto hunc Codicem exaratum esse, tuetur. Præter alias observationes, quas de hoc Codice affert, hæc notatu digna esse videtur, quod in Evangelio *Joannis* duo desint folia a v. 50 *Capitis VI* usque ad v. 52 *Cap. VIII*. Duo, inquit, folia desunt, si omittatur historia mulieris in adulterio deprehense. Sic enim per circinos mensurando foliâ hujusce Codicis contenta, & cum impresso librò conferendo, ad amissim convenire reperi. Sin hæc historia adesset, duo folia cum quarta parte abesse deberent, quod est absurdum. Hinc apparet, hanc historiam huic etiam Codici semper desuisse. Ex hoc Codice specimen profert Cl. *Casley* in *Tabula XI*, exhibens *Capitis quinti prioris Epistolæ Joannis versus priores novem*, unde cum egregie illorum temporum scribendi ratio cognosci possit, nos, gratum facturi illarum rerum curiosis, id demum hic describendum, exprimendumque in ære, curavimus. *Pag. 12* *Biblia Latina*, Sec. IX exarata, recenset. Huic Codici correctiones & additiones altera manu pluribus in locis inseruntur, e. g. in prima Epistola *Joannis Cap. V, 7 & 8*, sic scriptum erat a prima manu: *Qui tres sunt, qui testimonium dant, Spiritus, aqua, &*

sanguis, & tres unum sunt. Quod a secunda manu sic corrigi-
tur: *Quia tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus,*
aqua, & sanguis: & hi tres unum sunt. Et tres sunt, qui testi-
monium dant in caelo, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: &
hi tres unum sunt. Et observatu dignum est, quod *testimonium*
in caelo in hoc Codice postponitur *testimonio in terra*, quia ad
finem Paragraphi spatium erat relictum, in quo pars clausulae,
testimonii in caelo, scribi poterat. Aliqui etiam Codices recentiores eodem ordine habent haec testimonia, ex hujusmodi
Codicibus descripti. *Pag. 54* Testamenta duodecim Patriarcharum
commemoratur, translata per *Robertum Grossetest*, Lincolnien-
sem Episcopum, de Graeco in Latinum, scripta manu
Matthaei Paris, qui magnam his Testamentis statuit pretium.
Pag. 78 & 141 ex Codicibus MSis, Seculo quarto & decimo
exaratis, Orationem dominicam sermone Anglicano exhibet.
Pag. 102 de *Martini Poloni*, Episcopi Consentini, Chronico, Se-
culo quarto & decimo scripto, disputat. Commemorabile est,
huic Chronico in margine folii 90 ad A. D. 850 historiam de
Joanna Papissa alia manu inferi, quam qua reliqua sunt scripta.
Pag. 205 mentionem facit *Tractatus faceti*, Seculo quinto atque
decimo exarati, cujus index: *Nominis beatissimi res gestae &*
miracula. *Pag. 231* indicat, in Bibliotheca Regia extare *Matthaei*
Paris Historiam a Conquestu Angliae ad A. D. 1259, quo obiit,
propria illius manu scriptam, cum Calendario, Mappa Angliae,
Picturis urbium inclitarum, Regum Angliae cum Monasteriis,
ab eis fundatis, scutorum variorum, & propria ad sedes B.
Virginis prostrati, & dicentis: O felicia oscula, lactantis labris
impressa, cum inter crebra indicia reptantis infantiae, utpote
verus ex te filius, matri alluderet, cum verus ex Patre Deus,
Deo genitus, imperaret! A *pag. 246 – 250* *Cel. D. Hyde* MSis
enumerat, in Bibliotheca Regia nunc extantia, quae faciunt
ad historiam atque doctrinam veterum Persarum, Sinentium,
atque Samaritanorum, illuminandam. In iis est liber *Sad-*
der, sive *Præcepta Zoroastris*, antiquis characteribus Persicis
atro colore scriptus. Idem tamen liber rubro colore, cha-
racteribus Persarum recentioribus in eodem Volumine li-
neis

neis textui interfertis, exaratus est. Cel. *Hyde* sua manu adscripsit, hunc Codicem esse rarissimum, illumque a Sacerdote Persa nocturno tempore clam descriptum. Nemini enim Persarum licet diversæ religioni addictis hujus Codicis copiam facere. *Pag. 313* Appendix incipit Bibliothecæ *Cottonianæ*. In ea Cl. *Casley* annotat, quinam Codices fatali incendio ante aliquot annos vel laesi vel combusti sint. Inter MSta, quorum hic facit mentionem, præ ceteris notari merentur scripta diversa, vel ab ipso *Henrico VIII*, Rege Angliæ, tempore Reformationis exarata, vel manu ejus emendata, quorum *pag. 339 seq.* meminit. Ad diversos characteres, quibus Codices MSti exarati sunt, quod attinet, centum & quinquaginta specimina, quæ in æs incidi curavit, illi observationibus aliquot criticis faciendis aperuere occasionem. Tenet v. c. MSta, in quibus vocabula continuo sunt juncta, neque ulla distantia separata, mille annos ætate superare. Græca MSta sine accentibus minimum mille annorum esse. Græcorum enim accentuum usum Seculo demum septimo frequentiore evalisse; neque tamen Græcos accentus tum primum esse inventos. In prima enim pagina Codicis Alexandrini accentus reperiri eodem atramento & eadem manu scriptos, qua reliqua hujus Codicis sunt exarata. In Anglia a Seculo septimo ad tempora usque *Guilielmi Conquestoris* Saxonicos characteres fuisse in usu. MSta, in quibus diphthongus *ae* est divisa, ante septem Secula minimum esse exarata, nisi jam inventa typographia sint scripta. MSta, in quibus nullus est diphthongorum usus, quinque Seculis non esse antiquiora. Quando character & in medio vocis ejusdam reperitur, v. c. *psite*, hoc indicium esse, Codicem ante sex Secula scriptum esse. In MStis sex Seculis antiquioribus multas abbreviaturas, quas vocant, non inveniri, at in recentioribus Codicibus easdem ubivis fere esse obvias. Ceterum ex diversis characterum speciminibus, a Cl. *Casley* exhibitis, præcipue commemorabile est, quod e quatuor foliis Evangelicorum Græco sermone exaratorum depromsit. Hæc enim quatuor folia, quæ in Bibliotheca *Cottoniana* extant, neque Codici Alexandrino in Regia, neque Codici Geneseos in *Cottoniana* Bibliotheca antiquitate cedunt.

COMMENTARII AD LIBRUM PROPHE-
 tiarum ZACHARIÆ, quæ supersunt, cum Prolegome-
 nis, cura & studio CAMPEGII VITRINGÆ, Theol.
 & H. S. Prof. dum viveret, posthumum edente H.
 VENEMA, S. S. Theol. Doct. & Prof. &
 Concion. Academ.

Leovardiz, apud Tobiam van Dessel, 1734, 4.

Alph. I plag. 14.

Pag. 2 seq.

12 seq.

40 seq.

Dolendum omnino communi nomine videtur, *Campegium Vitringam*, Virum, dum viveret, summum, & post excessum etiam celeberrimum, Commentario in *Zachariæ* Prophetias conficiendo immortuum fuisse. Neque enim illustratio ipsius Prophetæ in his, quæ ad nos pervenerunt, typis exscripta, excedit *Cap. IV comm. 6*, sed ibi, summo rerum ab itro ita jubente, subsistendum Viro doctissimo, morte occupato, fuit. Quo patientius tamen sacrarum literarum interpretes ferant telam fati interruptam, efficere nobis posse videntur aliqua ex parte Prolegomena, quæ laudatus *Vitringa* non instituit solum, sed & ad finem perduxit, ultimamque jam manum ante ultimum vitæ diem iisdem imposuerat. Nam in his ipsis Prolegomenis eruditissimus Autor 1) de scriptore libri hujus Prophetici exponit copiosius, docetque ex ipsa inscriptione hujus Prophetiæ, collata cum *Esæ V, 1*, extitisse illum & viguisse Prophetam Judææ gentis post reditum ex exilio Babylónico. Quando in *Esæ* libro exhibetur *Zacharius* filius *Ido*, præterito nomine Patris, *Barachia*, id ideo factum arbitratur, quod patre celebrior fuerit avus, qui a *Nebemia* inter capita sive principes familiarum Sacerdotalium celebratur. 2) De tempore editi hujus vaticinii ita disputat Autor, ut non copiose magis, quam erudite, declaret, Prophetam sua oracula *Darii*, non *Notbi*, sed *Hystaspidis*, tempore protulisse, & cum primis *Joannem Vostium* in Dissertatione de tempore instaurati templi Hierosolymitani referet. 3) De argumento Prophetiæ, quod accommodatum ad statum populi, ex captivitate Babylonica reducis, esse dicitur. Speciatim visa & con-

ciones

ciones hujus libri partim argumenti moralis, partim prophetici, esse pronuntiantur, atque illæ rursus vel eleuchtici, vel consolatorii, ita tamen, ut consolatorium genus per librum totum dominetur. 4) De divina hujus libri autoritate disseritur: quam *Cel. Viringa* tam ex traditione certa, constanti, & canonica Ecclesiæ Judææ, quam ex materia, qua nihil divinius, nihil præstantius, aut sublimius, legi posse contendit. 5) Cum revelatio prophetica omnis Prophetis obtingat vel medio imaginationis in somnis aut visis ecclasticis, vel vocis; non dubitat Autor revelationes *Zachariæ* factas ad prius genus, hoc est, ad imaginationem, referre, quamvis concedat, posterioris hujus libri revelata sine figuris emblematicis Prophetam accepisse. Oratio, qua liber conscriptus est, Hebræa esse dicitur, & quidem puræ dictionis, nisi quod mensium Chaldæorum nomina Hebræis sint substituta ad facilitandum popularem libri usum. 6) De clavibus sive principiis interpretandi hujus libri agitur, quæ tum historiam & cognitionem imprimis temporum Maccabæorum, hisque cognatorum, tum *παραλληλίων* factorum Ecclesiæ utriusque æconomix, veteris & novæ, spectant, cujus generalia tantum exhibentur. 7) Denique analysis hujus libri prophetici profertur, diciturque liber quinque constare partibus, sive revelationibus prophetiis, qua emblematicis, quas per visa imaginationi objecta recepit Propheta, qua liquidis, sine imaginibus symbolicis. In visione prima, quæ est *Cap. I comm. 1 - 6, comma 5 & 6: Patres vestri ubi sunt? & Propheta an in æternum vixerunt? Veruntamen verba mea & statuta mea, quæ præcepi servis meis Prophetis, an non assecuta sunt patres vestros?* cum Judæis antiqui temporis per modum oppositionis, ab ipso Propheta adversus exhortationem suam occupatæ, accipit, ut, cum ipse dixisset, *Patres vestri ubi sunt?* ipse, anticipando illorum objectionem, *At propheta an in æternum vixerunt?* hoc est, dicitis, si de majoribus vestris dici queat, *ubi sunt? Prophetas quoque in æternum non vixisse:* suo quoque defunctos esse lato: ad quod ipse mox respondeat, *ita quidem est, verum prophetias istorum fuisse immortales, & verissimum consecutas esse implementum.*

Pag. 48
seq.

52.

54.

59 seq.

65 seq.

71.

97.

Pag. 204.

In revelatione tertia *Cap. I comm. 20*, ubi *quatuor cornua* occurrunt & *fabri*, primum cornu ponit *Babylonios* sive *Chaldaos*, fabrum primum *Cyrum*, alterum cornu interpretatur de *Persis & Medis*, alterum fabrum iis oppositum de *Græcis sub Themistocle & Cimone*. Tertium cornu ipsi est *Darius Codomannus*, & faber, eidem oppositus, *Alexander Macedo*, quartum denique cornu indicat *Syro - Macedonicos Reges*, *Antiochum Epiphanem* maxime, at fabrum iis oppositum appellat duces *Assamoneus*; quæ omnia, uti in reliquis quoque visionibus, ex historia erudite illustrantur & confirmantur.

**CORNELII NEPOTIS VITÆ EXCELLEN-
tium Imperatorum, cum integris Notis JANI GEB-
HARDI, HENR. ERNSTII, & JO. AN-
DREÆ BOSII, & selectis ANDREÆ SCHOT-
TI, DIONYSII LAMBINI, GILBERTI LON-
GOLII, HIERONYMI MAGII, JO. SAVA-
RONIS, &c. curante AUGUSTINO VAN
STAVEREN, qui & suas Notas addidit.**

Lugduni Batavorum, apud Samuelem Luchtmans, 1734, 8.

Alph. 2 plag. 15.

Inter varias multasque *Cornelii Nepotis* editiones, quas Viri doctissimi subinde publico dederunt, ea semper se probavit rerum intelligentibus, quam *Jo. Andr. Bosius* olim procuravit. Quæ cum rarior esset, quam pro illius præstantia atque utilitate par erat, *Samuel Luchtmans*, Typographus diligentissimus, animum induxit, hanc ipsam *Bosianam* editionem *Cornelii* sic, ut Jenæ A. 1675 prodierat, typis iterum exscribere. Ne vero nullis plane accessionibus ornata produceret in lucem, Juveni doctissimo, *Augustino Staveren*, precibus expugnato, negotium dedit, ut augeret *Cornelii* editionem ac poliret. Ille igitur, votis Bibliopolæ honestissimis facturus satis, operi manum adinovit, & Scriptori sibi jam diu familiari operam suam impendit. Concesserunt Cl. Editori amplissimi civitatis Lugdunensis, Consules quatuor manu exaratorum Cordi-
cum

cum usum, quorum primus est membranaceus, qui *Isaaci Vossii* olim fuerat, alter chartaceus, itidem *Vossii*, quo *Baclerum* quondam usum fuisse, plerisque in locis consentientes ex utroque productæ lectiones *Cl. Staverenio* fere persuaserunt, tertius duodecim tantum excellentium Virorum vitas continet, scilicet *Miltiadis, Themistoclis, Aristidis, Pausania, Cimonis, Lyfandri, Timolontis, Regum, Hamilcaris, Hannibalis, Caronis, & Attici*, quibus addita est *Cornelia, Gracchorum* matris, Epistola: quartus pariter chartaceus est, quem jam ante eam editionem *Hackiana* A. 1705 contulerat *Franc. Oudendorpius*, & ejus collationem *Cl. Editori* impertitus est. Accuratius porro consuluit excerpta ex Codice *P. Danielis*, ejus discrepantes lectiones multis in locis omiserat *Bosius*, quibus accedunt excerpta duorum Codicum, quorum alter est in Bibliotheca *S. Trin. Cantabrig.* alter *D. Fr. Bernard*, Med. Doct. & regie Societatis Socii. Observationes, quas retinuerat *Bosius*, politicas ex Commentatorum annotationibus plerumque eiecit. Contra *Jani Gebhardi* observationes criticas, a *Bosio* in iudicem rejectas, nec non *Fryllis*, quæ indici erant præmissæ, annotationes, suis quasque locis inseruit, & singulis paginis exhibuit. Atque hæc fere sunt, in quibus *Bosiana* editio quodammodo immutata fuit. Nam in ipsis Autoris verbis, seu, ut vocant, textu, nihil existimavit Editor mutandum sibi esse, sed lectionem a *Bosio* expressam constantissime ac religiosissime retinuit. Ceterum ipse *Cl. Staveren* nonnullas hinc inde Annotationes de novo adiecit. Quæ quemadmodum maximam partem in nuda lectionum, ex Codicibus antea commemoratis descriptarum, significatione consistunt, sic, quæ ad ipsum Autorem illustrandum faciunt, partim sunt brevissimæ, partim tritissimæ, ut in iis vix inveniantur quidquam, quod ab aliis non sæpius jam fuerit annotatum. Sic ad *Timoleon. Cap. II* multus est in afferendis & antiquis & recentioribus scriptoribus, ut probet, *jacere & adjacere* verba esse Geographica, & pro *situm esse* a Græcis pariter ac Latinis adhiberi. Ibidem etiam solius differit de illo modo loquendi, Latinis cum Græcis itidem communi, quo Activa pro Passivis vel Mediis ab Autoribus celebrantur,

Pag. 321.

320.

tur, & subintellecto pronomine reciproco plerumque explicari possunt. Atque ejusdem notæ omnes sunt paulo longiores observationes, quæ, si in locis obscurioribus & fortasse corruptis occupatæ fuissent vel illustrandis vel sanandis, dignum sane Critico futuro aliquid complecterentur. Sed, qui mos est nostræ ætatis Commentatoribus in edendis Scriptoribus solennis, quæ faciliora sunt, & ubique obvia, ingenti parium exemplorum acervo onerant, quæ autem difficiliora & medicinæ egentia, intacta relinquunt, & hac ratione spem lectorum sæpissime destituunt. Quare hoc minus mirati sumus, cum observavimus, idem accidisse Cl. *Seaveren* in procurando *Cornelio*, quo ætate reliquis, idem facere solitis, est minor. Nos, ut dictis fidem faciamus, duo in præsentî ex *Cornelio* nostro adducemus exempla, ex quibus patebit, abstrusiora sicco, quod ajunt, pede transiri a Criticis, idem ingeminare laborantibus. *Capite V Miliadæ num. 3* ita legimus: *namque arbores multis locis erant rare, hoc consilio, ut & montium tegeantur altitudine, & arborum tractu equitatus hostium impediretur, ne multitudine clauderentur.* Quicumque hæc verba legit, & porro, ac par est, considerat, nullam inde sententiam, quæ sibi constet, percipiet. Nam quomodo hæc sibi cohærent: *arbores erant rare hoc consilio*; deinde illa, *ut arborum tractu equitatus hostium impediretur*; num raritas arborum impedit equitatum? num tractus arborum consistit in raritate? num arbores natura raræ consilio indigent? Variè his difficultatibus mederi studuerunt Critici, sed ita, ut nondum videantur protulisse, quo acquiescere lector possit accuratus. Videant ergo, qui his rebus vacant, an *tractus arborum* explicari possit de arboribus ita evulsis cum radicibus, ut forvæ inde fossæque enatæ dicantur. Nam id certum est, hoc loco tractum arborum non posse accipi, ut vulgo, de regione arboribus consita, & spatio longiori & tractu. Quod si probatum fuerit, facilis etiam sententia erit intellectu verborum, *arbores erant rare hoc consilio*, quia vel verbum substantivum, ut alias, positum dici potest pro *factæ erant*, vel pro *rare legi rursus*, i. e. erutæ. Nos nihil definimus, sed rem omnem per-

mitti-

mittimus, qui Criticem promittunt. Mira etiam est constructio in verbis ultimis vitæ *Cimonis*: sic se gerendo, minime est mirandum, si & vita ejus fuit secura, & mors acerba. Hic quidem interpretes occupantur in explicandis vocibus, sed de constructionis modo altum est silentium. Nam verba, sic se gerendo, requirunt activam constructionem, quæ suppleatur oportet ex verbo *fuit*. Quod hoc loco exponendum videtur, effecit, ut esset. Itaque afferenda fuissent Cl. Editori exempla alia, in quibus hanc notionem prægnantem sustinet verbum substantivum. Nos, his missis, paucis adhuc monemus, singulis Imperatorum vitis subjectas esse in calce singulorum imagines æri incisas, speramusque, fore, ut hæc ipsa editio Scriptoris elegantissimi omnibus cultioris latinitatis studiosis acceptissima sit gratissimaque.

OSTEOGRAPHIA, OR THE ANATOMY OF
the bones, &c.

h. e.

OSTEOGRAPHIA, SIVE ANATOMIA OSSIUM, Autore *GUILIELMO CHESELDENIO*,
Majestatis Regiæ Chirurgo, Regiæ Societatis Socio, Nomenclatorum ad *D. Thomæ Chirurgo*, Academiæ Regiæ
Chirurgorum Parisiensis Sodali.

Londini, absque mentione Typographi, 1733, fol.

Alph. i plag. 3, Tabb. æn. 56.

Equidem in re Anatomica satius est, corporibus, quam corporum imaginibus, docere; in subtiliori tamen arte, maxime si magistris, non tyronibus, si ostentandi, non docendi, animo, quis scribere suscipiat, non infimæ gloriæ res est, Tabulas adornare, quæ eruditionem Autoris, artificisque dexteritatem, eadem pagina demonstrent. Cl. *Cheseldenius* id sane apud omnes, quibus illustre & prætoris sumptibus instructum Opus coram intueri licet, effecit, ut dubium supersit, majoremne in arte Chirurgica, an in Anatomica, factum indeptus sit.

Qq

Huma-

Humana equidem ossa ejus industriam excitaverunt; sed nec brutorum ossibus pepercit investigandi studium, unde futuri suat, qui, prout novarum rerum studio delectamur omnes, frontispiciis paginarum, quibus animantium exoticorum æque ac indigenorum sceleta affabre exsculpta visuntur, inhærentes, reliqua viliori, quam decet, pretio habeant. Sed utrinque optime de re Anatomica promeritus est Noster, qui nobilissimam corporis humani machinam, qua ossea est, ita quidem illustravit, ut facile appareat, eandem, facta cum brutorum ossibus comparatione, unicam inter omnes motuum ad rationem compositorum capacem esse posse. Nec injucunda est illa, qua singulorum animantium mores fulcris, quibus sustinentur, convenire deprehenduntur, meditatio. Qualem ille Osteologie suæ exponendæ ordinem instituerit, breviter jam exponendum; reliqua enim in annexo sub finem, qui magni Operis commentarius est, libello, cum illis, quæ controversiam Autori movere potuerunt, fusius habentur. Usi sunt artifices *van der Gucht & Shinewit* camera obscura, ab Autore excogitata pro sceletorum ossiumque majorum symmetria obtinenda, sine quo auxilio progredi vix quemquam posse, in Præfatione demonstrat. Osteogeniam methodo *Kerkringiana* ita quidem tradit, ut a medio cujuscunque ossis strias in corpore hætenus molliori osseas, versus peripheriam, si lata ossa, versus utramque extremitatem, si longa vel in tubum excavata fuerint, affirmet, cujus rei exempla in *Tabula I* effinguntur. Ossa per medium secta tum tubis vel cellulis, diploen constituentibus, conspiciuntur *Tabula II*. Medulla sanguinea cellulas, oleosa tubos, supplet. Neque tamen una eademque est in omni ossi longitudinali cavitatum ratio. Nempe clavicularæ os tubo destitutum depingitur. Parum tamen curiosiorum quæstionum, quæ de ejusmodi negotiis moveri solent, studiosus extitit. Inde ossa cranii faciei que delineat *Tabula III*, in nexu, quædam vero & divulsa. Perplacet, quæ *Tabula IV* habetur arteriæ, ex carotide externa singulari foramine os bregmaticæ subintrantis, & postea sua in ipso osse vestigia ostendentis, representatio. Mirati tamen sumus, nullum, qui tamen haud infrequens est, vel futuræ
per

per os frontis continuata, vel fonticuli superstitis & offefacti, lulum observatum, quod tantæ amplitudinis Opus decuisset, fuisse, *Tabula VII* ossa exhibentur polymorpha & ethmoidea. Maxillam utramque cum cavitatibus & eminentiis *Tabula IX* illustrat. Sicut Clarissimus Autor observationes suas Chirurgicas passim addit, ita illam potissimum magni facimus, quam occasione fracturæ cranii, cui modiolus felici successu admotus fuit, affert, de motu vasorum in meninge conspicuo, quandoquidem circulus non callo, sed cicatrice, suppletus fuerat. Inde trunci corporis ossa breviori sermone recenser, quam uberrima dicendorum copia postulare videbatur, neque nisi illa afferuntur, quæ tyronibus placere poterunt. Colli, dorsi, lumborum, vertebræ suis ordinibus separatim exhibentur *Tabula X*. Si quæ vertebræ peculiare quid ad motum præstandum faciunt, singulari ob id modo conformatae seorsim singulæ delineantur *Tabula XI*. Ossis sacri sex partes, quod rarius contingit, coccygis quinque, quod quotidianum haud est, depinguntur *Tabula XII*. Nam & viginti quinque spinæ vertebræ, tredecimque costæ, aliquando existunt. Elegans totius spinæ per medium sectæ *Tabula XIII* exhibita imago. Costæ ipsæ cum apophysibus, sinibus, veræ æque ac spuris, prout vertebris dorsi amphiarthrosi, vel sterni sychondrosi, junguntur, prout sternum attingunt, aut ab eodem procul absunt, & liberæ denique inter musculos fluctuant, studiose delineantur *Tabula XV*. Quinque distincte sterni ossa attribuuntur *Tabula XVII*, quod constans itidem & pro uornis esse nequit. Sceleti humani truncus omnium ossium nexu conspicitur, tum qua parte sternum, tum qua dorsum, oculis offert, *Tabula XIX & XX*, quinque ibi, quod commune est, ossibus sacrum formantibus. Scapulæ eminentias, profunditates, & articulum, cum clavicula & humero hinc definit. Humeri icon *Tabula XXIII* extat, & qua parte olecranon ulnæ sinu suo suscipit, & qua tribus apophysibus cum ulna ginglymum, cum radio arthrodiam, celebrat. Haud raro loci etiam indicatur, ubi musculi quidam inseruntur, prout id sæpe occasione tuberculorum radii & ulnæ, quibus illinc bicipitis

pitis musculi, hinc brachii tendines, immerguntur, id *Tabula XXIV* intelligimus. Hoc, si in omni ossium loco, quo vel ineunt, vel desinunt musculi, peregrisset, insignem apud omnes initurus erat gratiam. Ossa carpi, metacarpi, digitorumque, *Tabula XXV*, omnisque superior extremitas, prout spatio *Tabulæ* capi potuit, *Tabula XXVI*, sistuntur. Inde os femoris *Tabula XXVII*, capite, trochanteribus, inferioribus, quæ articulum cum tibia præstant, apophysibus & interceptis cavitatibus, sistitur, cujus articuli cartilagine semilunares *Capite VI*, nulla tamen icone addita; explicantur, quo loco succincta satis cartilagineum & ligamentorum habetur declaratio. Tibiæ fibulæque articulus, quo vel femori, vel astragalo, committitur, *Tabula XXVIII* extat. Extremus pes cum tarso, metatarsi, digitorum ossibus ossiculisque sesamoideis illis, quæ digiti majoris articulo subsunt, *Tabulam XXIX* implet. *Tabula XXXI* osteologia fœtus perfecti, *XXXII* vero pueri unius & dimidii, *XXXIII* pueri novem annorum sceletographia celebris est. Epiphyses, ossium symmetria, eorundem in suas partes, quæ paulo post coeunt, subdivisio, ubique adduntur. Cum, præter utilitatem, & jucundum respexerit Autor, sceleta humana vario situ effinxit. Venerem Mediceam *Tabula XXXIV*, Apollinem Belviderianum *Tabula XXXV*, supplici gestu genibus devolutum osseum hominem *Tabula XXXVI*, sistit. Ligamenta quædam articulorum eleganter describuntur. *Tabula* scilicet *XXXVIII* ligamentum processus odontoidis annulare & longitudinale internum primæ vertebræ exponitur, verum de reliquis hujus articuli, tereti & capsulari, addere forte non placuit, id quod in aliis articulorum ligamentis peractum itidem est, quorum quædam saltem instar omnium adducta, eademque eleganter & apposite, fuerunt. *Tabula* certe *XXXIX* ligamenta, quæ a processu spinoso & tubere ischium vel ad sacrum, vel ad coccygis, os feruntur, itidemque capitis femoris capsulare teres, cum glandula acetabuli, ita effinguntur, ut melius nequeant. Id quod de *Tabula XL* pronuntiandum denuo est, qua ligamenta articuli tibiæ cum femore, tum externa, tum interna, transversale æque

ac rectum, cum illo etiam, quod cartilagini semilunari proprium est, nec non tarsi ligamenta, perbelle delineantur. De morbis ossium eleganter admodum commentatus est. Cariosa a malo venereo ossa habentur *Tabula XXI.* Exostosis oppido rara est, quam *Tabula XLII* designat. Cyrtonosos spinæ singulares conspiciere licet *Tabula XLIII & XLIV.* Reliquæ *Tabulæ* variorum ossium caries cum casibus & observationibus, sua vel amicorum experientia, quorum nomina haud reticentur, factis, recensent, quibus accedunt fracturæ ossium, peculiarem in modum coalitæ, & anchyloses ossium non vulgares. Agnen claudit foetus, postquam viginti sex annorum moram in uteri tuba alterutra *Fallopianarum* fecerat, ossifactus, cujus rei fidem ipse Celeberrimus ille Cereæ Anatomix Parisiensis artifex, *Arneau*, fecit. Prædicanda adhuc est, quæ insignem Operi elegantiam affert, comparata animalium varii generis sceletographia. Frontispicium totius operis *Galenum* sistit, cadaver latronis a viatore occisi, quod vulturum ministerio carnis denudatum fuerat, attentius considerantem. Camera obscura, cujus ope majora sceleta ad mensuram minute depicta fuerunt, in pagina titulum ferente habetur. Introductioni præmittitur simiæ sceleton; suem gruis piscem sceletifacium rostro prehendentis icon coronat. *Caput primum* tigerini capitis cum bovino & hippopotami cranio ornatur. *Capiti tertio* piscium quorundam mandibulæ, inde canis cum sele, mutæ in ossibus iræ, præmittuntur. *Caput quartum* testudinis marinæ, & crocodili, osseam compagem sistit. Gratissima nobis fuit ista sceleti crocodilini representatio, cum petrefacto insignis magnitudinis ex saxo fissili prope Suhlam Hennebergæ effosso, omnino conveniens. Existit illud in celebri quopiam urbis nostræ Museo, cumque, an crocodili ossa fuerint, ambigatur a quibusdam, elegantissima hac icone cum illo comparata, res omni dubio in posterum carebit. Reliquæ paginæ singulæ aliquod animal, vel integrum, vel cujusdam ex eo partis simulacrum osseum, pro ornamento habent. Integrum Opus, splendore paucis cedens, sacro, cui inscribitur, *Reginæ Britannorum nomine est censeturque dignissimum.*

510 NOVA ACTA ERUDITORUM
ANIMADVERSIONS ON A LATE POMPOUS
Book, &c.

h. e.

ANIMADVERSIONES IN SPLENDIDISSIMUM
quendam Librum, inscriptum Osteographia, sive Anato-
mia ossium, per **GUILIELMUM CHESELDE-
NIUM**, Equitem, Chirurgum Regiæ Majestatis,
Regiæ Societatis Sodalium, Nosocomii ad D. Thomæ
Chirurgum, & Academiæ Parisiensis Chirurgorum So-
cium; quas instituit **JOANNES DOUGLASS**,
Chirurgus, Regiæ Societatis Sodalis.

Londini, sumptibus Autoris, 1735, 8.

Plag. 3.

Acrius paulo Cæl. *Cbeseldenium*, quam vel patriæ, vel soci-
tatis, vel artis communis usus, vel controversiarum, quas
sine ira excuti decet, indoles, postulabat, castigare insti-
tuit Clar. *Douglassus*. Non omnino nulla sunt optimi Viri
merita, qui, etiam si jucunditati legentium plus, quam utilitati,
quæ tamen deroganda libro non est, prospexisset, hoc ipso
tamen habuit, de quo publicas gratias mereretur. Sed
videant illi, qua ratione lites suas inter se componere possint:

Illi inter sese multa vi prælia miscens

Vulneribus crebris, lavat ater corpora sanguis.

Quid *Cbeseldenio* ab Adversario objiciatur, succincto sermone
recensebimus. Vitio vertitur, quod librum in genere de ossibus,
incerto nomine an hominis, an animalium, inscripserit; quod
caro nimis pretio, septem aureorum, quos *Guinees* vocant, diven-
datur, cum tamen brevis illa, quæ iconibus præmittitur, oratio
duarum horarum lectione absolvi possit. Non dubitat, quin
quingenta aureorum pretium habiturum sit Opus, si debuisset
omni isto, quem prænum proposuerat Autor, ambitu, per re-
liquas

liquas Anatomiz partes artificis scalpellum excurrere, adjecta animalium viscerum comparatione. Urgetur, quod promissio minus steterit, quo omnia ossa describendi legem sibi tulerat. Nempe desiderantur ossis hyoidis & ossiculorum hordeaceorum icones. Habentur priores in editione Operis hujus, quod octava forma prodiit, proxime post digitorum in pedibus ossa loco: quem tamen omissionis errorem addito osse, quod in corde humano reperiatur, abunde suppleverit. Objicitur porro, quod secus, ac facturum se promiserat, non ossium historia, sed mechanicis descriptionibus, paucas istas pagellas repleverit; quod ossi frontis parum, cujus plurima in chirurgia consideratio, sphenoideo plurimum, dederit, quod tamen nunquam in censum chirurgicum veniat; quod callum, decimo, ex quo os bregmatis puellæ trepano perforatum fuerat, die subnatum, qui vix decimo tertio generari poterat, asseruerit; quod in descriptione antri hygromiani, ejusque usu ad vocem & odoratum præstandum prolixus & in morbis ejus definiendis sedulus minus fuerit; quod maxillam inferiorem inde & claviculam levius cartilagine articulatas esse asseruerit, cum ligamenta utrinque capsularia fortissima adsint. Sed graviora accedunt piacula; scholarum etiam ferulæ crepant, objiciturque dictio Anglica: *The fibula being so small, would have been not strong enough, &c.* quod debuerat sic flecti, *would not have been strong enough*; errores item typographici, & conjunctivarum in fine paginæ vocum omissio. De ligamento *Paupartii* mota, an ligamentum, an tendo musculorum abdominis sit, controversia vitio vertitur, imputaturque ei ignorantia istius controversiæ, an sub hoc vel ligamento, vel tendine, intestinum delabi possint, quam certe debuerit, loco sceletorum canis, felis murisque domestici, profundius rimari. Hac occasione de hernia femorali, sub ligamento hoc transversali contingente, amplissime differitur. Objicitur porro, cum vulgatiores ossium morbos se traditurum promiserat, præter caries, anchyloses, fracturas, exostoses, quasdam luxationes, nihil additum fuisse. Postscripti loco accedit, contra observatum a Cel. *Cbeseldenio* foramen tympani mota quæstio ad mentem *Ravii, Ruyschii,*
Hei-

Heisteri, qui ejusmodi valvulam contra *Rivinum*, *Lipsiensem*, & *Teichmeierum*, *Jenensem*, utrumque magnos in arte Viros, negant. Ex ultima libri pagina intelligimus, parari jam a Cl. Autore *Osteographiam Anatomico-practicam, sive practicam de ossibus Dissertationem, qua partes ossium humanorum, quorum plurimum interest a practicis recte intelligi, distincte describentur, eleganter delineabuntur, ut inde sine magistri ope quis Osteologiae magistrum se ipsum effingere possit. Morborum, quibus illa subjacent, analogia, cum molliorum partium affectibus, & omnium maxime conveniens curandi eorundem methodus breviter & clare explicabitur, &c.* Liber hicce nitidissima charta literisque elegantibus exprinetur; ossa etiam triginta circiter Tabulis æneis delineabuntur, ita quidem prope ad naturam a sculptore exarata, ut conceptus figuræ & superficiei ossium ille ipse, qui ex vivorum adspectu, enasci possit. Pretium Libri duo erunt aurei, quos Angli *Guinees* vocant.

LA THEORIE ET LA PRATIQUE DE LA
Coupe des Pierres & des Bois, &c.

h. e.

**THEORIA ET PRAXIS SECTIONIS TAM
Lapidum, quam Lignorum, pro construendis fornicibus,
aliisque partibus ædificiorum civilium & militarium;
sive Tractatus Stereotomicus, in usus Architectonicos.
Autore FREZIERIO, Equite Ordinis militaris S.
Ludovici, Architecto militari Regio &
primario Landaviensi.**

Tomus I.

Argentorati, apud Jo. Daniel. Dulfseckerum, Fil. & Parisiis,
apud L. H. Guerinum, Seniore, 1737, 4 maj.
Alph. 3 plag. 7. Tabb. æn. 27.

Quanta sit Geometriæ Curvarum in rebus etiam quamma-
xime practicis opportunitas, quin imo necessitas, hic
certe

certe Liber, si quisquam alius, luculenter commonstrare poterit. Est genus quoddam hominum, quibus, uti sordet univèrsa Mathesis, ita cumprimis eo nomine Geometria sublimior displicet, quod tota fere, quanta quanta est, in abstrusis curvarum speculationibus ponatur, vix ullum in disciplinis aliis, & præcipue in vita comununi, usum habituris. Quamvis, autem, hos multum falli, censeant ii, qui penitiorè Geometriæ scientia pollent, nec operæ pretium judicent, eos in viam reducere, utpote præjudicii abreptos; nihilo tamen minus fatendum est, homines quamplurimos, benignius licet alias de Mathesi sentientes, nec ulla ingenii hebetudine laborantes, hisce quasi terriculamentis a nobilissimo studiorum genere arceri, sicque progressus scientiarum non parum sufflaminari. Quod ad Problemata quidem Physica attinet, tot habemus specimina, a Geometris primi ordinis exhibita, quæ Geometriæ reconditoris immensum in rebus Physicis usum commonstrant, ut, qui de eo adhuc dubitat, solem in meridie lucere dubitet. Secus autem est de rebus iis, quæ hæcenus visæ fuerunt mere practicæ, nec ullo speculationum præsidio dirigendæ, quales præcipue ab ignavis praxes judicantur Architectonicæ. Has etenim subtilitatibus Geometricis egregie carere posse, contendunt, qui omnem iis in rebus operam ponunt, quæ ex praxi manuarum, & empirica, pendent. Quin & contra rigorem Geometricum sæpius debacchantur boni illi homines, cum praxes subinde reddat difficiles, certe difficiliore, quam quidem vellent. Exinde vero conficitur, præclare illos de scientiis pariter ac republica mereri, qui, quantum Geometriæ etiam profundiori sit cum iis rebus commercium, ex quibus magna in rempublicam commoda redundant, exemplis declarant manifestissimis. Eximium prorsus specimen est, quod orbi erudito impertitus est Cl. *Frezierius*, hoc ipso, cujus recensio- nem, quantum licet, succinctam, aggredimur, Libro. Isti hunc legenti ad oculum patebit, difficillimum totius Architecturæ Problema, quod in constructione fornicum omnis generis ponitur, solius Geometriæ altioris præsidio plenam perfectamque solutionem nancisci posse, in qua mirum in modum cœ-

cutientes huc usque videris Architectos empiricos. Patebit, inquam, omne punctum in descriptione fornicum ferre lineas curvas diverſi omnino generis, ſectiones conicas, lineas quarti ordinis, ſpirales varias, curvas præſertim duplicis curvaturæ; hem quanta architectis non-mathematicis, quanta opificibus, terriculamenta! Quantum vero de utilitate materiæ novæ ad-huc, & vixdum Geometris conſiderari coeptæ, qualis eſt ſubtilis illa de curvis duplicis curvaturæ, in rebus practicis maximi momenti, documentum! At vero, ne ampliore circuitu Lectores moremur, qui brevitati ſtudemus, perluftramus, age, prælarum hoc Opus *Frozierianum*, quantum id quidem pro noſtri inſtituti ratione licebit, & pauca quædam ex eo delibemus. Prænotamus autem, Autorem procul dubio eundem eſſe, qui Descriptionem Americæ, præcipue meridionalis, in lucem emiſit A. 1713, id quod ex Epistoſa dedicatoria, ad Marchionem *Aſfeldium*, Mareſchallum Franciæ, reique fortificationis Directorem, ſcripta, ſatis colligere licet, cum ſuorum in Americam itinerum mentionem ibi faciat. Antea vero, quam in ipſum Theoriæ ſuæ ſacrarium Lectores immittat, diſcurſu eos præliminari præparat, qui tribus abſolvitur *Capitibus*. *Primum* in eo totum verſatur, ut theoriæ neceſſitatem in omnibus, quæ Architecturam ſpectant, artibus in aprico ponat, lectoribusque præjudicia, quæ modo tetigimus, eximat. Facile largitur, fornices jamjam exſtructas eſſe, cum omni adhuc Geometriæ & Mechanices ope deſtituta fere Architectura fuiſſet, quæ vulgaris illa eſt & inſipida Architectorum non Geometricorum, & ſpeculationibus inſenſorum, objectio. At vero quem fugit, caſui tribuendum eſſe, non arti aut ſcientiæ, quicquid in hoc genere effectum fuit? Ut enim reliqua taceamus, nulla habuerunt Architecli principia, quorum auxilio ex mole & energia potiffimum forniciſ, metiri potuiſſent robur, muris pilisque tribuendum, quæ forniceſ ſuſtinent; quapropter, in tenebris palpantes, aut nimis omnino, quam par erat, fortes eas fecerunt, adeoque ſuntuoſiſſimas, aut adeo contra debiles, ut ab ingraveſcente forniciſ mole labefactatæ penitus corruerint. Quis porro neſcit, tantas in figuris fornicum

nicum difficultates ortas esse, & adhuc oriri, ut nulli sapius Oedipo videantur solvendæ? Hinc tot sapius & tanta formicum monstra, quibus deinceps tantum addunt, detrahuntve, donec oculi iudicio sat exacta videatur partium conformitas. Nosler itaque, contra hanc Architectorum ignorantiam cum multa graviterque dixisset, & lapsu aliquo *Davilerii*, Architecti famigeratissimi, comprobasset, scientias mathematicas Architecto, inprimis bellico, apprime necessarias pronuntiat, exemplo *Archimedis*, Geometrarum principis, Syracusas defendentis, hanc in rem præcipue adducto. Interesse cumprimis, ut multum studii operæque in theoria & praxi Sectionis Lapidum collocet, quæ neglecta fere huc usque & inculta jacuerit. Quo facto, ad *secundum* discursus *Caput* transit, quod rem, de qua acturus est, luculentius exponit. Per Sectionem scilicet Lapidum intelligit scientiam, qua utitur Mathematicus in dirigendo artificis opere, qui lapides secat, ex quibus formari debent fornices. Principia hujus scientiæ ponit 1) Geometriam, i. e. linearum, & superficierum, tam rectorum, quam curvarum, cognitionem, & solidorum, quæ dividi debent; 2) Mechanicam & Staticam, pro determinando æquilibrio partium inter semet invicem, quæ corpus fornices componunt. Hocce vero de fornices argumentum posterius non attingit, cum in eo præclare versati fuerint Viri Clarissimi *de la Hire*, *Parentius*, *Coupletus*, *Bolidorus*; sed Sectionem Lapidum considerat tanquam ad Geometriam unice relatam. Omnis igitur de Lapidum Sectione tractatio eo reducetur, ut 1) cognoscantur curvæ genitæ per Sectionem solidorum concavorum, vel convexorum, vel ab aliis solidis, vel a planis, id quod *Tomomorphiam* appellat Autor; 2) ut describantur curvæ hæ in superficieribus, vel planis, vel etiam, si opus fuerit, curvis, id quod *Tomographiam*, ad evitandas periphrales, nominat; 3) ut solida, eorumque divisiones, repræsententur in superficieribus planis, quoad ejus fieri potest, idque vel ope projectionis orthographicæ, vel evolutionis superficieris propositæ in planum, vel etiam descriptione angulorum in plano, quos efficiunt variæ solidi alicujus superficies; 4) ut hæc omnia rite applicentur

ad ligna lapidesve ita secandos, ut ex iis desiderata fornix componi queat; quo ipso ars hæc omnis absolvitur, quam uno *Tomotechnia* vocabulo insignit. Facile igitur patet, quod Opus hocce distributum sit in *duas Partes* principes; quarum *prima* scientiam, vel, si mavis, theoriam, *Stereotomia* complectitur, *altera* ejus artem. Utraque in duos adhuc ramos abit; in *Tomomorphiam & Tomographiam prima*, *altera* in *Stereographiam*, seu solidorum descriptionem, & in *Tomotechniam* ipsam. In *tertio* discursus præliminaris *Capite* agit de origine Sectionis Lapidum, nec non de ejus usu, & de quibusdam Autoribus, qui de ea scriptis aliquid prodiderunt. Ubi in originem fornicum inquirat, observat, Romanos vix alias, præter cylindricas & sphericas, construxisse fornices, nobili quippe Architecturæ simplicitati quam maxime congruas. Et hinc quoque putat esse, quod nullam Sectionis Lapidum mentionem injiciat *Vitruvius*, ubi de scientiis Architecto necessariis loquitur. Judicat exinde, scientiæ hujus infantiam ex Gothica ædificandi ratione repetendam esse, quam figuris longe intricatissimis sepiissime onustam monumenta adhucdum superstita declarant. Autores, qui de hac arte scripserunt, nominat *Philibertum le Lornis*, *Henrici II*, Galliarum Regis, Eleemosynarium, in Tractatu suo Architectonico, A. 1567 edito, & *Mathurinum Jousse*, in Libro, qui inscribitur: *Secrets d'Architecture*, &c. Flexiæ A. 1647 publicato, cujus deinceps doctrinas ad caput opificum accommodavit *P. Deran*. Eodem anno aliud Systema dedisse *Bossium*, ait, secundum principia *Desarguii*; tandemque A. 1728 *Derani* artificia restituta fuisse a *de la Rue*, qui nova quædam superaddiderit. Omnes autem Autores hosce demonstrationes praxium suarum penitus suppressisse, aut insuper potius eas habuisse, si ab unico *Dechales* discesseris, qui in Tractatu de Lapidum Sectione, quem Mundo suo Mathematico inseruit, demonstrationes exhibuit; licet praxes ipsas ex *Derano* transumerit, atque errores *Derani* aliquoties suos fecerit. Opus igitur *Prezierianum* quin reliquis sui generis omnibus palmam facile præcipiat, non est, cur dubitemus; cujus *Parti prima*, uti jam diximus. *Tomomorphiam & Tomographiam*

pbiam continet; & *Tomographia* quidem hoc ordine disponitur, ut primo loco distincta exhibeatur idea fornicum, partiumque, ex quibus componuntur; quo ipso etiam declaratur, quid sit Sectio solidi per planum, vel & solidi per solidum. Fornices apte dividit in simplices & compositas; illas quidem, quarum figura non nisi unica superficie componitur, quales sunt cylindricæ, sphericæ, ellipticæ, vel quæcunque aliæ, modo ejusdem semper figuræ; has vero, quæ constant ex superficiebus quamplurimis, varie inter se junctis, quas juncturas vocant *Enfourchemens*. Nullam vero fornicum figuram concipit, quæ ad sphericam, cylindricam, conicamve, non referri quodammodo possit; & in hac ipsa relationis varietate differentiam earum essentialem constituit; differentias vero accidentales produci asserit a varia superficialium positione, perinde ac Sectiones solidorum per plana pro vario plani secantis situ differunt; & omnem in juncturarum quasi spinis (*arêtes d'Enfourchemens*) differentiam eam esse, quæ est in diversis curvis, varia solidorum semet invicem penetrantium positione genitis; at vero hoc illud ipsum est, quod cruxem Architectis figit in construendis fornicibus. Hisce præstructis, ad Sectiones corporum per plana transit, ita quidem, ut primum locum lineæ illæ occupent, quæ ex Sectionibus spheræ per plana prodeunt, nihilque, ut notum est, sunt nisi circuli, vel minores, vel maximi. Quod segmenta, zonæ, &c. spheræ sint, exponit. Deinceps loquitur de Sectionibus conicis, de quibus propositiones, pro suo scopo utiles, ex optimis Autoribus adducit, demonstrationibus munitas, ne eas aliunde conquiriti necessitas Lectori imponeretur. Quo facto, expendit Sectiones ellipticas, factas a plano in duobus conis similibus & concentricis, monstratque, non obstantibus conorum parallelismo & similitudine, Sectiones tamen non esse parallelas, nec etiam, nisi in unico solum casu, concentricas. Id quod ad parabolam, ac hyperbolam quoque, facile applicat, cum illa pro ellipti haberi queat, cujus duo foci infinito a se invicem intervallo disjuncti sunt, hæc vero ellipsis quasi inversa sit, cujus foci ultra terminos axis transversi jacent. Exinde errores quosdam

Architectonicos corrigit, ostenditque, duos fornicum arcus (*cointris*) non posse ellipticos fieri, quin a parallelismo devient, & nisi devient, non esse exacte ellipticos, secus ac id quidem videtur opificibus. Considerat porro, quod Sectio conica data infinitorum conorum Sectio esse possit; idque primum esse fornicum conicarum fundamentum, adstruit. Progreditur deinde ad Sectiones cylindrorum, non circularium solum, sed eorum quoque, quorum bases sunt Sectiones conicæ, eorumque usus præcipuos declarat. Ostendit etiam, si duo cylindri similes & concentrici plano oblique secantur, ellipses exinde oriundas similes quidem fore concentricis, aut haud æquidistantes, nisi Sectio sit cylindri scaleni subcontraria, quo in casu duo circuli proveniunt concentrici; & exinde etiam errores quosdam practicos satis graves reprehendit. Agit porro de Sectionibus conoidicis, spheroidicis; nec de conoidibus solum, quæ rotatione curvæ circa axem, sed de iis quoque, quæ rotatione circa tangentem, &c. generantur, mentem facit, & formas fornicum re vera dari tales, inculcat. Sectionem duorum spheroidum concentricorum duas esse ellipses concentricas quidem, & similes, aut haud æquidistantes, iterum demonstrat. Adjungit quædam de Sectionibus corporum annularium; earumque specimen exhibet, quod cum Lecturibus hic communicamus. Sit scilicet *Fig. 2* corpus cylindricum annulare, *HDb*, genitum ex revolutione circuli *GHI*, qui rectus est ad planum circuli majoris *IDi*, cujus centrum est *C*, radius *CI*, ea ratione, ut diameter *GI*, dum revolvitur, ad centrum *C* semper dirigatur. Secetur jam annulus hic cylindricus plano ad planum *IDi* recto; curva *ALBOA* exinde genita æquatione quarti ordinis definiatur. Quod ut intelligatur, assumatur recta *AB* (quæ est occursum plani secantis cum plano *IDi*) pro axe curvæ, & ducatur quælibet ordinata perpendicularis, ut *LN (= NO)*; per puncta *L* & *O* traductus concipiatur circulus *LMKO*, qui est idem ac *GHI*; ex quo patet, ordinatam *NL* esse occursum circuli hujus, ex cujus revolutione annulus gignitur, cum plano secante. Hisce observatis, & ducta *CE* ad *AB* normali, sit $\angle AN = x$, $\angle LN = NO = y$

TAB. V
Fig. 2.

$NO = y$, $CD = CI = CA = a$, $GI = gi = KM = b$,
 $AE = EB = c$; erit $CE = \sqrt{a^2 - c^2}$, & $EN = c - x$,
 igitur, per pythagoricum, $CN = \sqrt{a^2 - 2cx + x^2}$,
 & $KN = CK - CN = a - \sqrt{a^2 - 2cx + x^2}$, si-
 militer $MN = KM - KN = b - a + \sqrt{a^2 - 2cx + x^2}$.

At vero ob circulum est $KN \times NM = NL^2 = ON^2$, igitur,
 substitutis valoribus, erit æquatio ad curvam talis: $y^2 =$
 $ab - 2a^2 + 2cx - x^2 + (2a - b) \times \sqrt{a^2 - 2cx + x^2}$,
 vel, (facto $2a - b = e$,) $y^2 = ab - 2a^2 + 2cx - x^2$
 + $e\sqrt{a^2 - 2cx + x^2}$ quæ, ab asymmetria libera-
 ta, & juxta dimensiones literæ x ordinata, abit in hanc:

$$\begin{aligned} x^4 - 4cx^3 + 2acx^2 - 4acex + y^4 \\ - e^2 + 2ce^2 + 2acey^2 = 0, \\ + 4c^2 - 4cy^2 \\ + 2y^2 \end{aligned}$$

quæ est ad lineam quarti ordinis. Iiquet autem ex schematis
 intotum, curvam $ALOB A$ in duas dirumpi partes, ubi pun-
 ctum E infra F descendit; & cum planum secans per centrum
 transit, curva ex duobus circulis æqualibus & similibus, GHI ,
 & ghi , constabit, id quod etiam ex æquatione posset elici.
 Quando $2a = b$, annulus in spheram mutabitur, & curva
 $ALOB A$ erit circulus, id quod tam ex æquatione, quam sche-
 mate, patet. Ceterum, præter cylindros hosce annulares, cy-
 lindros etiam helicoides, eorumque sectiones, in usum vocat
 Autor, id est, tales, qui axi cuidam cochleæ in modum cir-
 cumvolvuntur, quorumque est in fornicibus cochleiformibus
 necessi-

necessitas; quo facto, ad sectiones, ex corporum superficiebus, sese mutuo quasi penetrantibus, oriundas, pedem promovet, quarum insignis usus est in fornicibus compositis. Ex infinita autem solidorum, quorum superficies sibi invicem occurrere possunt, multitudine examinat sphaeras, conos, & cylindros, se mutuo penetrantes, variasque hac ratione curvas formantes. Methodum vero in hac inquisitione non analyticam illam sectatur, qua utitur Cl. Clairautus in suo de Curvis duplicis curvaturæ Tractatu; licet enim pulcherrimam illam, uti re vera est, & generalissimam, prædicet, non absque ratione tamen monet, illam praxibus manualibus, quæ omne punctum in Architectura ferunt, non adeo facile accommodari posse. Alia igitur ratione, praxiumque cultoribus, imo & opificibus, magis utili, sphaeras, cylindros, & conos, sese penetrantes, sub examen vocat, & curvas duplicis curvaturæ, quæ inde resultant, novis quoque nominibus appellat, quo molestos verborum circuitus effugiat. Sit in Fig. 3 *SBNT* circulus generator, & descripta curva quælibet *SMT* in plano Diametri *ST*, & terminata in *S*, *T*; moveantur ordinatæ circuli *CN* sibi semper parallele, deorsum vel sursum, donec puncta *C*, *C*, in curva *SMT*, ejusque punctis *M*, *M*, locentur, & puncta *N* in *m*; evidens est, curvam *SmT* fore descriptam in superficie cylindri, cujus circulus genitor est *SBNT*. Curvam hanc, quæ duplicis adeo curvaturæ est, Autor vocat *Cycloimbrum*, q. d. *circulum imbricatum*, quia imbricis, vel tegulæ cavæ, figuram æmulatur. Si in locum circuli genitoris *SBNT* substituas ellipsin, curva *SmT* descripta erit in superficie cylindri elliptici, & a Nostro vocatur *Ellipsimbris*, sive *ellipsi imbricata*. Si concipias, ordinatas ellipseos genitricis, dum motu sibi parrallelo deorsum sursumve feruntur, longiores vel breviores fieri, in ratione distantiarum ab ellipsi; curva *SmT* alia erit, *Ellipsoidimbris* Nostro appellata. Sæpissime autem accidit, ut curvæ duplicis curvaturæ componantur ex portionibus cycloimbricis, ellipsoimbricis, ac ellipsoidimbricis. Hisce ideis fundamenti loco præstratis, Sectiones sphaerarum per sphaeras, aggreditur, quæ seu-

TAB. V
Fig. 3.

semper sunt circuli; deinceps sphaerarum sectiones cum cylindris, tam rectis, quam scalenis, exponit, quæ pro varia superficie, sese penetrantium, situ sunt circuli, vel ellipses planæ, vel maximam partem curvæ duplicis curvaturæ, tales nempe, quales modo nominavimus. Quo facto, multus est in explicandis Sectionibus, ex occurfu sphaeræ cum cono recto vel scaleno oriundis, item ex occurfu cylindrorum cum cylindris, & conorum cum conis. De Sectionibus hæc, earumque figuris, idem notandum, quod de Sectionibus cylindrico - sphaericis. Imo quoque Sectiones cylindrico - & conico - & sphaerico - sphaeroidicas separatim aggressus est, ubi propositiones quasdam notatu satis dignas invenit, v. g. quod Sectio sphaerico - sphaeroidica aliquam subinde relationem habeat cum ellipsi plana, quod sectiones conico - & cylindrico - sphaeroidica in quibusdam casibus sint ellipses planæ, &c. Præcipuum vero est, quod in usibus singularum propositionum practicis Autor luculenter admodum versetur, & antiquos errores probe corrigat. Et hac quidem ratione *Tomomorphia* finem facit, ad *Tomographiam* profecturus, in qua descriptionem ipsam curvarum docet, ex sectionibus solidorum memoratis ortarum; id quod hoc ordine exequitur, ut primo loco agat de variis Sectionum conicarum descriptionibus, ex variis datis pendentibus, & vel per puncta infinita, vel per motum organicum, efficiendis. Ubi de Sectione conica per data quinque puncta duenda agitur, seligit illam hujus Problematis solutionem, quam dedit *Mac-Laurin* in Geometria sua organica pag. 9 seq. Hyperbolæ delineationem traditurus, ejus usus in fornicibus bene multos recenset, additque, eam sibi videri magis congruam pro diminuendis columnis, quam quidem conchoidei *Nicomedis*, qua vulgo utuntur. Vid. pag. 154. Alias quoque curvas, quæ non sunt Sectiones conicæ, in praxibus tamen Architectonicis obviæ, delineare deinceps docet; quas inter prima est linea quarti ordinis, ex Sectione solidi cylindrici annularis oriunda, cujus æquationem jamjam dedimus. Secundo loco veniunt spirales variæ, quarum usus aliquis esse potest, Archimæda scilicet, parabolica, elliptica, hyperbolica, &c. quas omnes, cum

finitis aliis, generali sua ac amplissima theoria complexus est Cel. *Varignonius* in *Comment. Acad. Scient. Anni 1704 pag. 91 - 181 edit. Batav.* Postea de arcibus fornicum repentibus, (*Arcs rampans*), qui nec verticales, nec horizontales, sed ad horizontem inclinati, sunt, scitu maxime necessaria, & utilia, profert. Quo facto, modum ostendit, curvas quasdam per portiones circulares imitandi, ellipsin præcipue, & spiralem, id quod ab Architectis in delineatione volutarum potissimum facilitatum fuit. Monstrat, methodum, volutam Ionicam *Goldmannianam* delineandi, unicum solum esse suæ methodi, spiralem imitandi, casum. Hisce dimissis, qua ratione educendæ sint rectæ ad curvam aliquam perpendiculares, a puncto, sito vel in curva, vel extra curvam, vel intra curvam, edocet; quod, post Sectiones conicas, ad spirales quoque transfert, lumine potissimum a *Varignio* accenso usus; ac Theoriæ ad praxes applicationem nunquam non ostendit. *Pag. 205* ait, catenariam quoque inservire posse, quando agitur de æquilibrio inter lapides cæcos (*voussoirs*) fornicis constituendo. Figuram autem ejus ad parabolam quam proxime accedere, advoque in praxi, siquidem e re visum fuerit, parabolam catenariæ substitui posse, licet talis arcuum forma oculos vix delectatura sit. Jam aggreditur Sectiones conicas & cylindricas, in ipsis conorum cylindrorumve superficiebus convexis vel concavis delineandas; cum illas huc usque consideraverit ut in plano describendas. Ostendit igitur, quomodo circuli, parabolæ, ellipses, & hyperbolæ, in superficiebus istis describendæ sint, quam rem dilucide satis tradit, una cum suis usibus. Problema quoque curiosum & novum *pag. 233 seq.* exhibet, quod hoc est, ut conus rectus, cujus basis est ellipsis, plano ita secetur, ut Sectio evadat circulus. Problematis hujus geminam solutionem a Cel. *Bernoulli*, alteram a Parente, a Filio alteram, impetravit. Nos, quos brevitate litare oportet, solutionem Parentis hic exhibemus, quæ contractior, hæc est: Sit in *Fig. 4* *SABD* semi-conus, basin habens semi-ellipsin *ADB*, cujus axis minor *AB*, semiaxis major *CD*; sitque planum ellipseos *ADB* ad planum trianguli *ASB* normale. Res omnis jam eo redit,
ut

TAB. V
Fig. 4.

ut inveniatur positio rectæ GCF , per centrum ellipseos C transeuntis, ac ejus naturæ, ut Sectio plani, quod ad ipsam perpendicularare concipitur, cum semicono elliptico sit semi-circulus. Patet exinde, CD fore Sectionem communem circuli quæsitæ, & baseos semiellipticæ;

adeoque fore $GC \times CF = CD^2$. Ducta jam ex vertice S recta SE normalis ad CS , quæ rectam GF productam secabit in E , sit $SE = x$; axis conæ $SC = a$, $CA = CB = b$, $CD = c$; SD erit $= \sqrt{c^2 + b^2}$, & si in F statuatur

focus, erit ex natura ellipseos $CF = \sqrt{c^2 - b^2}$. Jam triangula similia GES , AGC , præbent $SE : AC = EG : GC$, & componendo, $SE + AC : AC = EG + GC : GC$, sive $x + b : b = \sqrt{x^2 + a^2} : GC$; igitur $GC = \frac{b \sqrt{x^2 + a^2}}{x + b}$.

Porro, ob Triangula SEF , CBF , similia, erit $SE : BC = EF : CF$, & dividendo, $SE - BC : BC = EF - CF : CF$, id est, $x - b : b = \sqrt{x^2 + a^2} : CF$, hinc $CF = \frac{b \sqrt{x^2 + a^2}}{x - b}$. At vero, uti diximus, esse de-

bet $CF \times GC = CD^2$, igitur, valoribus substitutis, $b^2 \left(\frac{x^2 + a^2}{x^2 - b^2} \right) = c^2$, ex quo, facta reductione, elici-

$$\text{tur } x^2 = \frac{b^2 (a^2 + c^2)}{c^2 - b^2}, \text{ vel } x = \frac{b \sqrt{a^2 + c^2}}{\sqrt{c^2 - b^2}} = SE$$

Patet igitur, esse $\sqrt{c^2 - b^2} : \sqrt{a^2 + c^2} = b : x$, id est, $CF : SD = CA : SE$. Patet, data SE , dari positionem

nem rectæ GCT , quæ quærebatur ad Problematis solutionem. Quodsi conus secandus sit scalenus, methodus solutionis nec evadet alia, nec difficilior. Altera *Bernoulli*, Filii, solutio eodem fundamento nititur, & a præcedenti in eo differt, quod AG pro incognita assumat, & in ejus quantitatem (ducta GH perpendiculari ad AB ,) inquirat. Ast pergamus. Noster itaque ad descriptiones curvarum duplicis curvaturæ progreditur, quæ, uti jam diximus, spherarum, cylindrorum, conorumque, mutæ sunt Sectiones. Multus igitur in eo est, ut cycloimbrem, ellipsimbrem, ellipsoidimbrem, curvasque inde compositas in superficiebus cylindricis, conicis, sphericis, designare doceat. Omne Sectiones hæc delineandi fundamentum in eo positum est, ut quælibet earum puncta determinantur ope trium planorum, quorum primum semper datum est, utpote conica Sectio, $SBNT$ Fig. 3, cujus axis ST subten- dit curvam duplicis curvaturæ SmT , quæ est Sectio solida delineanda. Secundum, per punctum quodlibet, ut m , Sectioni $SBNT$ parallelum est; denique tertium $CNmM$ ad ordinatam CN est normale, & secundo in recta mM occurrit, punctaque M , M , curvam SMT formant, quæ axis curvæ SmT dici potest; omnia igitur puncta m , ut hac ratione determinata, considerari possunt. Quicquid jam de delineationibus cycloimbrium, ellipsimbrium, &c. tradit, nil aliud est, quam applicatio hujus fundamenti variis in casibus facta. Exposito tandem modo, helices & cochleas in cylindris, conis & spheris, spheroidibusve, designandi, *Tomographia* colophonem imponit. Pedem itaque profert ad *Stereographiam*, quæ in eo tota occupatur, ut modum edoceat, solida representandi in plano, una cum eorum divisionibus, quoad ejus quidem fieri potest. Hoc descriptionis genus, Gallice appellant *le Trait*, & *l'Epure*, in quo & maxima Sectionis Lapidum difficultas hæret. Quatuor præcipue ejus recenset partes, 1) Ichnographiam, sive projectionem in plano horizontali, 2) Orthographiam, sive projectionem in plano verticali; 3) Extensionem superficierum in planas, vel, si mavis, earum evolutionem, (quæ idem est ac curvarum in rectas extensio,) quam

quam cum *de Lagny* Epipedographiam appellat. 4) Goniographiam, id est, angulorum rectilineorum, curvilineorum, & mixtilineorum, descriptionem. Repræsentationes scenographicas nullius hic esse utilitatis, monet, quippe quæ mensuras rerum haud relinquunt intemeratas. Quibus præmonitis, & natura projectionis (orthographicæ scilicet) clarius exposita, (vid. & pag. 206 — 211) ad specialiorum tractationem descendit, regulas Ichnographiæ pro arcibus fornicum, eorumque divisionibus, fusius primo traditurus; quo facto ad orthographias, sive profila, accedit, quæ pro omnibus fornicum figuris, regularibus, irregularibusque, conficere docet. In Epipedographia, post corporum regularium evolutionem, (quæ dat eorum sic dicta retia,) monstrat evolutionem superficierum varii generis, sphericarum, ellipticarum, cylindricarum, conicarum, polyedricarum, &c. imo & superficierum curvarum, ex pluribus compositarum, totamque rem exemplis fornicum omnis generis illustrat. Specimina vero exinde huc transferre, nimia vetat prolixitas, in quam recensio, nobis vix sentientibus, excrevit. In Goniographia omnes complectitur angulorum casus & descriptiones in plano, quas partes fornicum efficiunt, & exemplis eos abunde illustrat, *Stereographiam* hac ratione absolvens. Restat igitur ipsa *Tomotechnia*, sive artificiosa solidorum Sectio, ad perficiendam Lapidum & lignorum Sectionem accommodanda, cujus gratia omnia dicta sunt, quæ in *tribus*, quæ antecedunt, *Partibus* continentur. Hanc in *Tomo Operis secundo* persequi, *Autor* secum constituit, qui ut lucem propediem videat, est, quod in votis habemus. Ceterum illud adhuc notandum, *Tomum* hunc *primum* claudi conspectu brevi omnium propositionum, cui subjungitur ampla terminorum technicorum explicatio, ordine alphabetico digesta, cum eorum ingens sit numerus; quæ utique percommoda iis erit, qui in hoc studiorum genere desudant.

THE PHILOSOPHICAL GRAMMAR; BEING
a View of the present state of experimented Physiology
or Natural Philosophy, &c.

h. e.

Ss 3

GRAM-

GRAMMATICA PHILOSOPHICA, CON-
 spectum status presentis Physiologiæ experimentalis,
 vel Philosophiæ Naturalis, sistens quatuor Partibus; qua-
 rum prima continet Somatologiam, agens generatim de
 natura & proprietatibus materiæ, aut substantiæ, &
 de specificis qualitatibus naturalium corporum; secun-
 da Cosmologiam, exhibens generalem statum universi, &
 corporum ejus totalium, Solis, Lunæ, Planetarum, Co-
 metarum, Stellarum fixarum, &c. tertia Aerologiam,
 continens philosophiam atmosphæræ, & ostendens ad-
 mirandam naturam & proprietates aeris, venti, me-
 teororum, & aliorum atmosphæræ phenomenorum;
 quarta Geologiam, sistens philosophicam delineatio-
 nem globi terraquei, & omnium ejus partium ac pro-
 ductionum, mineralium nempe, metallorum, lapidum,
 &c. porro leges fluidorum, maris, rivorum, fontium;
 vegetationis, in plantis, arboribus, &c. explicans etiam
 partes corporum animalium, & naturam bestiarum, pi-
 scium, insectorum, reptilium, &c. Omnia ex scriptis
 maximorum superioris æque ac presentis ætatis Physi-
 corum extracta, & ad usum juventutis utriusque se-
 xus, per Dialogos exposita, illustrata etiam variis Fi-
 guris æneis, & Mappis, quarum nonnullæ prorsus no-
 væ, omnes vero ad captum juventutis maxime sunt ac-
 commodatæ. Autore BENJ. MARTIN,
 Φιλοτέχνα.

Londini, apud J. Noon, 1735. 8.

Plag. 21, Tabb. 21. 16.

Novus Libelli titulus est; novus etiam scopus. Non enim ju-
 venibus solum studiosis scriptus est, sed captui quoque se-
 xus sequioris accommodatus. Optima est utique & innocen-
 tissima

tissima voluptas, quæ ex Libri Naturæ lectione capitur; id vero formis suæ gentis non adeo facile Autor persuaserit. Quod si autem successus destinatis plene responderit, non viris solum, sed & si Diis placet, formis, rerum Physicarum scientia instructis Anglia superbiet. At vero missa hæc faciamus; & quibus ex causis, quo ordine, quaque methodo, Libellum concinnaverit Autor, potius dispiciamus. Causas omnino quinque recenset, quibus eo adductus fuit, ut illum publicæ luci exponeret. Primo enim longe nobilissimam cognitionis humanæ partem esse, quæ in admirabili operum divinorum Systemate contemplando ponatur, ita quidem, ut vix homo dici mereatur, qui illius ignorantia laboret. Secundo, nullum exstare librum Anglico idiomate exaratum, qui omnes Philosophiæ naturalis partes & ramos comprehendat; operæ pretium itaque omnino fuisse, ut in una aliqua collectione iis exhiberetur, qui nulla linguarum exoticarum scientia pollent. Tertio, illos quoque libros, qui ex Latino, Germanico, Gallico, sermone in Anglicum translati sunt, demonstrationibus mathematicis difficilioribus, & disquisitionibus eruditis, adeo esse repletos, ut juniores studiosi, & sequior præcipue sexus, ab illorum lectione omnino deterreatur. Quarto, libros his in rebus nobilissimos, ut Principia Philosophiæ *Newtoniana*, Conspectum Philosophiæ *Newtoniana Pembertonianum*, Transactiones Regiæ Societatis, &c. nimis esse sumtuosos, nec a quovis homine comparari posse; ut symbolicarum demonstrationum, quibus abundant, difficultates taceamus. Quinto denique, scripta Physica quamplurima, & melioris quoque notæ, magno materiæ defectu laborare, cujus rei exemplo sint *Robaltii Physica*, *Introductiones Keiliana*, *Clarkiana*, &c. alia quasi esse redundantia, methodo destituta alia. Laudat Theologiam Physicam Cl. *Derhami*; utpote rerum ubertate commendabilem; librum itidem *Niewentiiianum* notissimum, & Principia Philosophiæ *Cheyneana*. Judicavit igitur, libello opus esse compendiofo, qui omnia Physicæ hodiernæ capita includat; qui nullo materiæ defectu laboret; qui facillima, quam fieri potest, methodo gaudeat; qui a quovis homine illiterato &

ἀγνωμετήτω, adeoque a feminis etiam, legi & in usus præclaros converti possit; qui, ut paucis dicamus, Librum naturæ vastissimum intellectu faciliorem, ejusque lectionem expeditam suavemque reddat. Habes igitur scopum *Grammaticæ Philosophicæ*: accipe, si placet, methodum. Est autem popularis illa, quæ formam *Dialogorum* habet; & vix ulla utique datur, cujus major hic esse possit opportunitas. Breves sunt quæstiones & responsiones, & in partes distractæ, ut capiantur eo facilius, nec discursus longioris connexio nauseam pariat. Exulant omnes materiæ disputationibus parum fructuosis obnoxix; exulant demonstrationes difficiliore mathe-
maticæ; exulant omnia, quæ a meris hypothelibus conjecturixve dependent. Quæcunque principia fundamenti loco ponuntur, fide experimentorum stabilita fuere, ab optimis Autoribus factorum, ex quibus suam collectionem depromsit Noster. Sunt autem imprimis, quos nominatim adducit, *Baco, Boyleus, Newtonus, Hallejus, Rohaltus, Samuel Clarkius, Jo. Clericus, Niewentitius, Cheynus, Whistonus, Derhamus, Keilius, Gregorius, Grovius, Freindius, Cartesius, Gravesandius, Barbavius, Gædartus, Lemerius, Bartholinus*, alique, ex quibus sua congestit. Quo ideas rerum magis obvias ac explicatiores redderet, varios propositionum calus numeris illustrat, qui nimis verborum ambagibus exponendi fuissent. Schematissimos adjecit sat multos, & intellectu faciles; paucis, omnem movit lapidem, ut materias, qua fieri posset, perspicuitate ac facilitate proponeret. Totus Libellus in *quatuor Partes* distribuitur, quarum conspectum paucis exhibebimus. *Prima* continet *Somatologiam*, in qua de natura & affectionibus corporum generalibus & specificis qualitatibus agitur, *duodecim Capitibus*. 1) Agitur de materia, corporibus in genere, elementis, eorumque numero. 2) De corporum extensione & dimensionibus, ubi insimul idea magnitudinis datur, nihilque absolute magnum vel parvum esse ostenditur. 3) De divisibilitate materiæ in infinitum, ductilitate, subtilitate, cujus exhibentur exempla, ab aliis passim jam tradita. 4) De soliditate, quæ eadem est cum impenetrabilitate, & quam potius

tius resistantiam appellari debere oporteret, juxta mentem Auctoris, item de figurabilitate. 5) De mobilitate, motu, quiete, affectionibus motus, ut celeritate, directione, quantitate, quæ omnia explanantur exemplis. 6) De luce, præmissis quibusdam de qualitatibus corporum specificis. Lucis causam ignotam esse asserit, & solem omnis lucis fontem esse. Deinde motus luminis progressivus examinatur, & probatur modo ordinario *Ræmeriano*, & computus celeritatis lucis exhibitur. Reflexio item & refractione, ejusque leges, exponuntur, & illustrantur exemplis, ac specimen de incredibili particularum lucis exilitate datur. 7) De coloribus, illorum origine ex radiis luminis heterogeneis, qui coloribus, quos vocant, primariis præditi sunt; de diversa horum radiorum refrangibilitate, reflexibilitate, & quomodo detecta fuerit, de compositione colorum secundariorum ex primariis, &c. adductis hanc in rem experimentis facillimis, ex quibus *Theoriæ Newtonianæ* ideam haurire licet. Adduntur quoque pauca, proportionem harmonicam spectantia, quæ inter sinus refractionum radiorum, qui diversis coloribus respondent, observatur a *Newtono* in *Optica Lib. I Part. II Prop. III.* 8) De sono, ejus natura, propagatione, velocitate, intensitatis æstimatione, duratione, de sonis harmonicis vel non-harmonicis, &c. 9) De gravitate, absoluta, specifica, centro gravitatis, ejus actione in corpora, legibus gravium cadentium, distinctione attractionis & gravitatis, mira particularum lucis attractione, electricitate, &c. Causa attractionis ignota esse dicitur. 10) De transparentia, opacitate, eorumque causis, densitate, raritate, duritie, mollietate, rigiditate ac flexibilitate, &c. 11) De consistentia, fluiditate, calore, frigore, humiditate, siccitate, elasticitate, odoribus, saporibus, &c. 12) De tribus legibus naturæ *Newtonianis*. *Secunda Pars* Cosmologiam exhibet *VI Capitibus*. 1) Agitur de Cosmologia in genere, idea spatii pleni & vacui, quod more Anglorum probare contendit, item temporis. Deinceps 2) de Sole, utpote Systematis nostri centro, ejus diametro, quantitate materiæ, quæ cum planetis comparatur, gravitatione eorum in Solem; item de materia Solis, quæ ignota esse asseritur, maculæ, revolutio circa axem, motusque diurnus apparens, non

realis. 3) De Luna, Planeta secundario, terræque comite; ubi exponitur ejus opacitas, magnitudo, motus diurnus, & periodicus, revolutio circa axem, orbis ellipticus, & semper mutabilis, cujus mutationis indicatur causa; enarrantur maculæ & partes lucidæ, tandemque Lunam incolis gaudere probatur. 4) De Planetis, tam primariis, quam secundariis, eorum numero, legibus motus, proportione, juxta quam gravitas (vel vis centripeta) in Planetas agit, motu annuo, directione, statione, retrogradatione, quæ schemate explanatur; in specie de Jove, ejusque satellitibus, eorumque eclipsibus, ac distantis a centro Jovis; de Saturno, ejusque quintuplici satellitio, annulo; de fasciis Jovis, ex quibus Jovem in terras mariaque distinctum esse deducitur; tandem omnes omnino Planetas ab incolis habitari dicitur. 5) De Cometis, eorumque variis generibus, substantia, caudis, motu circa Solem Planetarum instar, aut in orbibus vehementer eccentricis, ubi orbis alicujus cometicæ longitudo exhibetur in miliaribus Anglicanis, illius scilicet, qui A. 1680 apparuit, determinata ab *Hallejo*; porro de cometarum atmosphæra, insigni calefactione in perihelio; de illorum creatione toti Systemati contemporanea, & usibus, quos viri quidam docti conjectando assequi conati sunt. 6) De Stellis fixis, earum motu apparente, numero, catalogis, distantis immensis; de via lactea, stellisque novis. Qualibet fixa Sol esse dicitur, & centrum Systematis alicujus Planetarii. *Pars tertia* libelli continet *Aerologiam*, quæ *IV Capitibus* absolvitur. 1) Agitur de aere, vel atmosphæra, cujus enumerantur proprietates præcipuæ, fluiditas, gravitas, elater, condensabilitas, pelluciditas, &c. item quod sit menstruum aliquod, causa soni & lucis, refractionis, crepusculi, & quæ sit ejus in respiratione necessitas. 2) de Anemographia, sive ventis, quorum diversa genera enumerantur, & plenioris explicationis causa, peculiari mappa representantur; quibus subjunguntur quædam de velocitate, limitibus, usibus ventorum. 3) De meteoris igneis, aereis, aqueis, fulgure, fulmine, nubibus, nebulis, pluvia, nive, rore, &c. 4) De meteoris emphaticis, iride, variisque speciebus, halonibus item & parheliis, virgisque lucidis. *Pars tandem quarta Geologiam* sinit, & quinque habet Capita; 1) Geo-

1) Geologiam, stricte sic dictam, quæ conspectum philosophicum globi terraquei exhibet, ejusque divisiones tum naturales in continentem & maria &c. tum artificialem quoque in climata, zonas, &c. comprehendit; explicantur diversa anni tempora ope schematis, differentiae caloris frigorisque diversis in locis, minor Solis distantia tempore hyberno, quam æstivo, &c. 2) Geographiam, i. e. descriptionem internæ constitutionis terræ, quæ de fossilibus in genere, mineralibus, metallis, &c. item de lapidibus, gemmis, magnete, aliisque, de terræ motibus, montibus ignivomis, stratis, quæ in terra reperiuntur, & quæ sunt plurima hujusmodi, agit, quæ singula enumerare, operæ pretium non est. 3) Hydrographiam, hoc est, sensu Auctoris, Philosophiam aquæ, quæ continet leges fluidorum hydrostaticas & hydraulicas, item originem fontium, & quæ alia sunt minoris momenti. 4) Phytographiam, h. e. Philosophiam Vegetabilium, quæ varia experimenta exhibet, quibus vegetatio in arboribus plantisque illustratur, plantasque omnes in semine suo jam contineri adstruitur; explicatur structura radicum, earumque usus quoad præcipuas partes, quæ nutritioni plantæ inserviunt. 5) Zoographiam, sive Philosophiam animalium, quæ descriptionem partium, tam fluidarum, quam solidarum, ex quibus corpora animalium organica componuntur, sistit, eorumque usus paucissimis exponit, ac illarum quoque accidentia, morbos, mortem, &c. attingit. Et sic quidem brevem *Grammaticæ philosophicæ* conspectum exhibuimus. Ceterum Auctor *Φιλόσοφος* Cicestræ degit, & variis Matheseos, præcticæ præsertim, partibus docendis operam impendit.

NOVA LITERARIA.

Venetis sub prelo *Modesti Fensî* sudant *Jo. Chryssostomi Scarfo*, Doctoris Theologi Basiliani, & ingenii & animi dotibus pulcherrime præditi, per universam Italiam ob incomparabilem doctrinam clarissimi, Oratoris, Poetæ, Philosophi, Mathematici, Historici, Antiquarii, Diplomatici, ac Theologi prorsus egregii, *Opuscula poetica*, in tres Partes distributa. Sunt Opuscula *primæ Partis Tragediæ decem*, nempe *Elestra*,
Tt 2

Atra, Baccha, Hyppolitus, Medea, Cyclops, Phœnissa, Prometheus, Jesus Christus, Plutus, Nubes; Odyſſea, in 12 Libros diſtributa; *Argonautica; Ranarum, Murumque, certamen. Secunda* continentur *Lusus varii; Lusus ſacri; Anima Deum amantis vota; Poetica in mundi amorem Paraneſis; Scraphici affectus S. Franciſci Aſſiſinatis erga Jeſu Chriſti crucem, ejuſque crucifixionem; Canticum Cantorum Salomonis verſibus jambicis dimetriis expreſſum; & Elegia varia. Tertia* exhibet *Carmena pro nuptiis Priami Legit cum Cornelia ex auguſta Cornetiorum Romana familia; Lusus Poeticos; Epigrammata ſacra; Odas Myſticas; & Lusus Paſtorales. In hiſce ſane Opusculis* imitatione Autor aſſequitur *Anacreonticam* venuſtatem, & *Caſtulli* os tenerum, & *Propertianos* affectus, & *Ovidiana* lumina, & *Martialis* ſales, & *Virgilianum* ſplendorem, ac gravitatem. Mens Poetæ eſt, & ſui, & lectoris, animum aliquando a moerore relevare, ad graviora reparare, piis aliquando affectibus, atque innoxius deliciis, oblectare. Stili haud una forma, ſed multiplex, apparet, juxta & argumentorum, & Carminum, diſtinctionem, atque varietatem. Idem Vir doctiſſimus jam olim plura conſcripſit, & evulgavit, terſo, limato, & gravi ſtilo, tum Latino, tum Italico. Evulgavit Italice *Epistolam Theologico-Myſticam*, Neapoli, anno 1703; *Theophilangelam*, Venetiis, A. 1710; *Epistolam Criticam, Apologeticam, Sophalegologicam, Pandocriticam, Aletologicam, & Dictheologicam, Variorum Elogiorum* Tomos duos, Neapoli, primum A. 1715, ſecundum vero A. 1716; *Variorum Opusculorum* Tomos tres, primum Neapoli A. 1722, ſecundum Panormi A. 1724, tertium denuo Neapoli A. 1727; *Differtationem*, novis rerum naturalium experimentis, ac rationibus mathematicis, illuſtratam, in qua & de *natura*, & de *creatione* agitur *mundi*, Meſſanæ, A. 1730; in *Galleria Minerva*, Venetiis prelo paratæ, *Tomo VII* plura novi argumenti Opuscula, quæ a doctis ac eruditis viris cum voluptate leguntur. Evulgavit Latine *Speculum Marianum Mathematicum*, Neapoli, A. 1700; *Propoſitiones Philoſophicas*, Meſſanæ, A. 1700; *Concluſiones Phyſicales ad mentem Divi Baſilii Magni*, Neapoli, A. 1705; *Lectiones neophyſicas*, Venetiis, A. 1705; *Speculum verum,*
oſten-

ostendens juxta modernorum disputantium Philosophica Principia, Venetiis, A. 1706; *Scoti Logices Breviloquium*; *Sacra Philosophata*; *Ideam Theologicam*; *Analysin & Philosophicam, & Theologicam, ad mentem Damasceni*; *Sacra Stromata Theologico-Dogmatica, Scholastica, & moralia*, Romæ, A. 1709; *Sermones demum Geographicos, nuper demum Venetiis Tomo XIV Opusculorum scientificorum & philologicorum, quæ colliguntur, & Italico partim, partim Latino, sermone vulgantur a Cl. Calogiera, adjectis.*

Qui suis olim sumptibus publicavit magnum illum ac præ stabilem *Juris Romani Theaurum*, *Joannes van der Linden*, nobilis Lugdunensium Typographus, jam novum, ejusdem fere instituti, nec elegantioris Jurisprudentiæ studiosis minus utile futurum, Opus parat, daturum nobis Jurisprudentiæ, non Romanæ tantum, sed Atticæ etiam, Commentatores quosdam præcipuos ita in unum corpus collectos, ut *tribus* majoris formæ *Voluminibus* selectam quandam optimorum Jctorum velut Bibliothecam habituri sint Lectores. En titulum Operis: *Jurisprudentia Romana & Attica: continens varios Commentatores, qui Jus Romanum & Atticum, item classicos aliosque Autores veteres, emendarunt, explicarunt, illustrarunt.* Continebit autem *Tomus I* *Frauc. Balduini, Jcti, Opuscula omnia minora, quæ quidem hæc sunt: Præfata de Jure Civili; Catechesis Juris Civili; Justinianus; Constantinus M.; Nota ad Lib. I & II Digestorum; ad LL. Voconiam, Falcidiam, Juliam, Papiam Poppæam, Rhodiam, & Aquiliam; ad LL. Romuli; ad LL. XII Tabularum; Rustica Justiniani Leges; ad LL. Majestatis, sive Perduellionis; Jurisprudentia Muctana; Disputationes dua de Jure Civili ex Papiniano; de Quæstione in auditorio Papiniani; de Famosis libellis; de Pignoribus & hypothecis; de Conditionibus: de Divisione stipulationum: de Cautione lecta: de Evictionibus: ad Regulam Cæsonianam; Explicatio L. 14 C. de Pactis; in Novellas, & ad Edictum Edictum; Scholia ad Novellam I; Commentarius in Novell. I, IV, XVIII, & CXVIII; ad Edicta veterum Imperatorum de Christianis; Historia universa cum Jure conjunctio; Relatio ad Henricum Andium, Ducem magnum; Latini Pucati*

Panegyricus ad Theodosium A. ; Eumenii Oratio de Scholis, cum Balduini annotationibus in utramque Orationem; de Legatione Polonica Oratio ad Sarium Zamoscium. Tomus II dabit Bart. Chelii, JCs, *Interpretationum Juris Libros II;* ejusdem *Librum de differentiis Juris;* Guid. Panciroli, JCs, *Theſaurum Variarum Lectionum utriusque Juris, in III Libros distinctum. Tomum III* implebit Sam. Petitus *ad Leges Atticas, Commentatio illustrata: cum Observationibus quibusdam ineditis Jacobi Palmerii;* sed cujus Operis editionem, fortassis elegantiore, nunc parari a doctissimo Trotzio, JCo Ultrajectino, nuper diximus. Omnia hæc recens recognita, & Legum numeris, Historicorum & Poetarum Libris, Capitibus, ac Versibus, aucta, prodibunt. Suntus excudendo Operi suppeditabit, ut diximus, Jo. van der Linden, sed adornandi vendendique ejus curam susceperunt Joannes & Hermannus Verbeek, & Abrahamus Kallewier, æque nobiles Lugdunensium typographi, in quorum officinis specimen Operis cuilibet inspiciendum permittitur. Et charta & literarum typi elegantissimi adhibebuntur, quod ipsum Operis specimen testatur, prorsus nitide impressum. Non amplius quam sexcenta exemplaria hac forma, & viginti quinque charta majori, prodibunt. Opus integrum constabit plus minus sexcentis foliis, ac tribus rubricis titulis. Subscriptibus vero pro singulis foliis septem chalo cum dimidio ($7\frac{1}{2}$ duiten) imputantur: & ita pro integro Opere persolvent viginti octo florenos cum quinque assibus, idque hoc pacto: quando quis nomen dabit, flor. 7; ubi primum Tomum accipiet, 7; absoluto altero, 7; cum ultimus prelo descriptus erit, 7:5. Pretium autem exemplarium charta majori descriptorum erit quadraginta duorum florenorum, ita divisim solvendorum: Dato nomine, 10; ubi prius Volumen publicabitur, 10; perfecto altero 10; cum ultimum edetur, 11. Si Opus vel majus aliquot foliis, vel minus, futurum sit, decreset vel accretet pro singulis foliis pretium, secundum dictam computationem. Inscriptentium nomina Tomo I præfigentur. Subscriptio hoc ipso tempore admittetur, & continuabitur usque ad annum hujus finem. Si vero post illud elapsum, & subscriptioni destinatum,

tem-

tempus quaedam e sexcentis hac forma, aut e viginti quinque charta majori, exemplaribus superabunt, nullum minori pretio venderetur, quam triginta octo florenorum hac forma, & quinquaginta sex florenorum charta majori. Vertente anno *Voluntatem* prodibit: alterum insequentis anni spatio: & exeunte Majo 1740 postremum. Colligendi symbolas cura ubicunque locorum demandata est præcipuis Typographis, quorum nomina satis vulgo sunt cognita.

De præclaro eruditissimi *Trotzii*, conjunctim edendi *Guil. Marani Opera juridica*, consilio dicere nos duobus tantum verbis sub finem *Mensis Maji* præsentis *Anni* meminimus. Jam, cum ipsum *Bradeletii*, Typographi Ultrajectini, eo nomine editum Programmata ad nos venerit, potiora inde, quæ scire interest Lectorum, ut eo certius ipsius Operis ratio constet, excerpta hic dabimus. In fronte Operis hæc leges: *Guil. Marani, Antecessoris Tolosani, Opera omnia, seu Paratitla Digestorum, & varii Tractatus Juris Civilis, cum Autoris vita, Bernardo Medonio scriptore, ab infinitis mendis correctæ, novaque Præfatione aucta.* Opuscula *Marani*, quæ conjuncta in hoc Volumine prodibunt, hæc sunt: *Guilielmi Marani de Aequitate, sive Justitia, Commentarii duo; de recta Juris docendi ratione, deque antecessorum delectu, Oratio; Paratitla in XI.II priores Dig. Libros; de Jurisdictione in genere; ad Tit. D. de Rebus cred. & de Condict. si corr. pet.; Ad l. 38 D. de Condict. ind.; Ad l. 31 D. Depositi; Ad l. 91 D. ad leg. Falcid. & l. 24 C. Fam. erv.; Ad Tit. D. de Acq. vel omitt. possess.; Ad l. 77 D. de Reg. Juri.; Ad tit. Cod. de Judiciis; Ad tit. Cod. de Jure emphyteut.; De transmissionibus, sive ad tit. C. de his, qui ante apert. tab. hered. transm.; Ad tit. C. de Sentent. que pro eo, quod interest, prof.; Ad tit. C. de Pignor. & Hyp.; Ad tit. C. in quib. caus. pign. tac. contr.; Ad tit. C. Si res alien. pign.; Ad tit. Instit. de Actionibus.* Prior horum Opusculorum editio diu privatos intra Bibliothecarum cancellos, omnino et auditorum commercio exempta, latuit, ita raro obvia, ut diu frustra quaesita fuerit *Bradeletio*, donec Vir quidam doctus, cujus libraria supellex pretiosissimis, hæque rarissimis, Operibus superbit, omnium horum Operum copiam

piam humanissime ipse fecerit. Ne itaque diutius hoc civilis prudentiæ Thesauro carerent Jurisprudentiæ studiosi, ocyus animum ad novam horum Opusculorum editionem adjecit, præstantissimo *Trotzio* in consilium vocato, qui scriptis variis, Jurisprudentiam illustrantibus, literatis jam innotuit. Emendabit hic ipsum textum a maculis, quæ incuria editoris & typothetarum olim ei adhæserunt, obscuriora vel verbo declarabit, librorum, capitum, & numerorum, distinctiones addet, novamque Præfationem, Operum præstantiam, scopum Autoris, eaque, quæ observatione digna ipsi videbuntur, explicantem, his dabit comitem. Quod ad chartarum & typographiæ elegantiam attinet, sedulo curabit Librarius, ne quid Operi desit, utque omnia statuto tempore, ac bona fide, in publicum emittantur. Exemplorum numerus valde exiguus triplici chartarum genere prodibit; viginti quinque exempla charta, ut vocant, regia, centum & quinquaginta charta, quam vulgo dicunt, media, in gratiam eorum, qui pro Supplemento *Thesauri Juris Rom.* Operibus his uti gestient, & tandem pauca exempla, charta minori, typis novis, illisque similibus, quibus *Voctium* ad Pandectas excusum constat. Totum Opus continebit ducenta folia, excepta Præfatione Editoris, & imagine Autoris, assabre & a celeberrimo Iconum sculptore efficta, aliisque tituli ornamentis, in ipso Operis limine præmittendis. Pro exemplo charta solita impresso subscribentes solvent in ipso statim principio, cum subscribitur, Florenos 4:10, post absolutum & traditum Opus 4; pro exemplo, in charta, ut vocant, media 8, & absoluto Opere 3; pro exemplo in charta majori seu regia 10:10, & post traditionem 7. Initium subscriptionis sub hoc ipsum tempus statutum est, finis vero dies ultimus mensis Octobris anni 1737, si numerus subscribentium exemplaribus imprimendis responderit. Nomina subscribentium, eorumque dignitates, prima Operis pagina exhibebit, addito asterisco nominibus illorum, qui exemplar charta regia & media impressum stipulati fuerint. Ceterum ipsi Operi jam accinxit se typographus, & folia quædam, lectoris curiosi oculis apud librarium subicienda, feliciter jam absolvit. Sic procedet tractu temporis, intra spatium XII mensium post absolutam subscriptionem, & forsan citius, integrum Opus exhibiturum se spondens, statiore termino sibi sumto, ut omnia ordine & cum cura in publicum prodirent. Post finitam subscriptionem, si quid restet exemplarium, charta minori impressorum, (de his enim, quæ charta regia & media prodibunt, nihil desinere datur, cum numerum eorum fere excedant subscribentes,) singula exemplaria non minoris quam 10 florenis totidemque assibus vendentur.

Nomina daturis operam suam nobilissimi quique urbis cujusque typographi accommodabunt.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXXXVII.

C. JULII CÆSARIS DE BELLIS GALLICO & Civili Pompejano, nec non A. HIRTII, aliorumque de bellis Alexandrino, Africano, & Hispaniensi, Commentarii, ad MStorum fidem expressi, cum integris Notis DIONYSII VOSSII, JOANNIS DAVISII, & SAMUELIS CLARKII. Cura & studio FRANCISCI OUDENDORPII, qui suas Animadversiones, ac varias Lectiones, adjecit.

Partes II.

Lugduni Batav. apud Samuelem Luchtmans, 1737, 4 maj. Alph. 5 plag. 20½, cum Mappis Geogr. 3, & aliis Fig. æn. 12.

Dignus est Autor tam illustris eruditissimo isthoc atque accuratissimo Editore, qui mirificis, quæ præstitit, studiis non parum sibi laudis ac gloriæ comparavit, & longinquo alios post se spatio reliquit. Exemplorum loco sibi proposuerat laudatus ille *Oudendorpius* maximos in Musarum castris heroes, quos præceptores simul veneratur, *Jac. Pertzonium*, *Jac. Gronovium*, *Petrum Burmannum*. Horum vestigia tam feliciter premit, ut etiam de palma cum iisdem certare videatur. Ita vero præcipuam in eo curam collocavit, ut textum

Uu

tum

tum nobis quam emendatissimum traderet, cujus instituti tenax, optimos præsertim antiquissimosque Codices, manu exaratos, oculis ipse suis lustravit. Hos inter principem omnino locum merentur nongentorum circiter annorum membranæ, a *Jac. Bongarsio* quondam possessæ, & octo belli Gallici libros complexæ. Proximum ab his locum occupant sex illi Codices, quos Academica Lugdunensium Bibliotheca custodit, recentiores quidem, sed mira integritate, atque insigni accurate, commendabiles. Adjecit præterea membranaceum *Jac. Philippi Dorvillii*, chartaceumque *Caroli Andrea Dukeri*, exemplum. Omnibus ejusmodi literarum cimeliis ad *Jo. Davisi* editionem diligenter exactis, alias etiam hominum doctissimorum suppetias, insigni munificentia oblatas, non sine grata mente suscepit. *Josephus* nimirum *Wasse*, Vir egregius, variantes lectiones, e M^oto Merton. Collegii Oxoniensis, ante quingentos annos consignato, & cum Andinis membranis plerumque consentiente, collectas, sponte sua transmisit. Accessit *Abrab. Gronovius*, qui ipsius Codicis Andini excerpta benevole communicavit. Nec Lugdunensium exhausta fuit liberalitas, verum collationes etiam, præsertim *Gruterianas*, concessit. In istis tamen adhibendis caute admodum versatus est Noster, cum notulas inprimis *Jani Gruteri*, a *Cl. Dorvillio* impetratas, audacissimas esse sentiret. Sapuit etiam ex allis Codicibus, quos quidem non proxime usurpabat, Vir diligentissimus. Huc pertinent Lovaniensis, annorum ad minimum sexcentorum, Codex, Egmondanus, A. 1345 conscriptus, & Gottorpiensis, utroque recentior. Nec parum profecit ex Codice, cujus desideratissimus noster *Fabricius*, pro eximia, qua literas propagavit, contentione, copiam ipsi fecerat, itemque ex emendationibus, a *Paulo Aicardo* editioni *Manutiana* calamo adjectis. Græcum præterea belli Gallici *Metaphrasem* & *Pseudo-Celsum* evolvit; quemadmodum ex Codicibus impressis ad partes præ ceteris vocavit editionem Romanam A. 1469, & incerti loci A. 1473, quam tamen posteriorem corruptissimam esse sensit, & a reliquis ejusdem ætatis, nominatim *Mediolanensi* A. 1477, & *Veneta* A. 1494, maxime diversam, a
qui-

quibus etiam voluminibus, Codices suos, vel ingenium forte, secutus, haud exiguam secessionem fecit *Philippus Beroaldus*, una cum *Aldo*, &, qui ejus vestigiis insisit, *Sebastiano Gryphio*. Accesserunt *Vascofanus*, *Robertus Stephanus*, *Paulus Manutius*, *J. Rossetus Aurimontanus*, *Fulvius Ursinus*, *Justus Lipsius*, *Josephus Scaliger*, atque alii, qui egregiam quidem illis Commentariis operam navarunt, neque tamen ingenio semper, ac levioribus conjecturis, temperaverunt. Consultis Editoribus, interpretes etiam adjecit Vir indefessus; neque tamen integras eorundem animadversiones transcribere voluit, arbitratus scilicet, hac ratione eadem, sæpe fusius, repeti, atque adeo in verbosas passim Codicem istum ungas abire. Solas vero *Dionysii Vossii*, *Jo. Davisi*, & *Samuelis Clarkii*, lucubrationes dignas judicavit, quas omnes exhiberet, perpaucis tantummodo resectis, quæ ex prioribus hauserat postremus. *Vossii* quidem notas suppeditavit, quales *J. G. Gravius* Amstelædami A. 1697 excudendas curavit; *Davisi*anas, non ex priore tantum editione, verum etiam ex posteriore, anni 1727, ubi auctæ comparuerunt atque emendatæ, transcripsit; *Clarkianam* denique editionem, Londini A. 1720 impressam, adhibuit. Ita vero instructus atque exercitatus, eximii non parum ipse etiam subministrare potuit, de quo licet demisse sentiat Vir admodum modestus, ejusmodi tamen judicium feret eruditissimus quisque, quod ad immortalem illius gloriam pertinebit. Ipsam autem omnia Præfationem, ubi rationem rerum istarum reddidit, nonnullis animadversionibus auxit, ubi, præter alia, contra *Bern. Monetam* evincit, *Casarianam* vitam, a *Pseudo-Celso* conscriptam, *Francisco Petrarca* temere fuisse tributam, cum & barbaries stili repugnet, atque antiquiores etiam *Petrarcha* scriptores, nominatim *Vinc. Bollovacensis* & *Gualterus Bursius*, hujus scripti faciant mentionem. Finita Præfatione, post compendiorum in scriptura notas, *Davisi* utramque, & unam *Clarkii*, Præfationes subjunxit. His autem expeditis, ad ipsius *Cæsaris* Commentarios progreditur, ubi argumenta singulis Libris *Lipsiana* præmisit, si quidem unum belli Hispanensis excipias, ubi *Clarkianis*

prærogativam concessit. Varias lectiones, doctissimasque animadversiones, singulis paginis adscripsit, in quibus quid ipse præfliterit, (alienas enim hoc loco celebrare, crambem esset bis coctam apponere,) tota earundem series ostendit, ita quidem, ut difficillimus omnino videatur exemplorum delectus. Solenne tamen servaturi, ex illis ipsis, quæ passim offeruntur, speciminibus vel paucissima decerpemus. Ita vero præ ceteris erit demonstrandum, quanta cum cautione in *Cæsaris* sui scriptura versetur, quam non ipse solum sanctissime tractavit, sed adversus temerarios etiam Criticos strenue vindicavit. Prius illud confirmat, quando e. g. ad *Lib. I Cap. 6 B. G.* licet pronior sit in eorum sententiam, qui *in populo Romano*, pro *in populum Romanum*, collocant, ordinariam tamen lectionem retinuit, quod & ibidem *Cap. 8 fecit pag. 17 num. 1*, item *Lib. II Cap. 2*, ubi quidem non absurde probat, *ulteriorem* potius, quam *interiorem*, *Galliam* esse appellandam, quæ citeriori opponeretur. Quemadmodum etiam *Lib. I Cap. 1 B. C. pag. 520 not. 1* pro *litteris a Fabio C. Cæsaris Consulibus redditis*, multiplici quidem de causa, cum legendum esse putaret a *Cajo Cæsare*, nihil tamen novare ausus est. Et, si vel maxime, gravissimis rationibus permotus, extrudi quædam voluit, servat hæc nihilo minus, uncis tantummodo inclusa, e. g. *pag. 88 lin. 2*. Omnia vero probatissimis, iisdemque non paucis, gravissimorum Auctorum confirmat exemplis, ut facere solet, quando duplicem præpositionis *in* repetitionem ad *Lib. II B. G. Cap. 10* adstruendam laborat. Neque vero in adstruendo solum veritatem, sed etiam in destruendo *Ciacconii*, *Ursini*, *Hotomanni*, *Gruteri*, atque aliorum, temeritatem, versatur. Ita e. g. *Hotomannum*, qui *opinionis* vocabulum *Lib. VI Cap. 1 B. G.* ex imperiti glossa intrusum esse arbitratur, vituperavit. Ita etiam ad *Lib. III Cap. 1 B. C.* phrasin, *ei Consulem fieri liceret*, contra *Cel. Heinsium*, qui, tertio in casu, *Consuli* legebat, *MStis* atque aliis Auctorum locis innixus, gravissime defendit. Nec minorem, quam *Cæsari* suo, dexteritatem laudatissimis, quorum verba recitavit, Interpretibus exhibet, dum sententias eorum, si fieri potest, roborat mitissime atque confirmat. Ita, cum

cum *Vossio* faciens, contra *Ursinum*, ex Inscriptionibus *Gruterianis*, ac *Gudianis*, Atriorum haud incelebre quondam nomen exstitisse, demonstrat pag. 220 not. 3, cuius etiam sententiam, quando *Lib. I Cap. 87 B. C.* pro, *intus adierunt*, *Janum Guilielmium* secutus, legerat: *in jus adierunt*, rationibus cumulatis, defendit. Quodsi vero ad diffensionem cogatur, modestiam tamen, rarissimam apud Criticos virtutem, in oculis semper positam, retinet. Hac ratione *Davissum* refellit pag. 212 not. 7, dum *Vossii* conjecturæ tribuebat, quæ tamen ex Codicibus hauserat vetustis, & sequenti statim pagina, quando *transmissum* putabat esse interpretamentum *vulgarissimæ vocis trajectus*; quemadmodum etiam interdum contra eundem cum *Clarkio* facere solet, alibi tamen ab utroque diversus, e. g. ad *B. C. Lib. II Cap. 15 pag. 628 not. 1.* Sed non Criticum tantum atque Grammaticum agit *Oudendorpius*; verum etiam Historiam subinde, cum Antiquitatibus, illustrat, ita tamen, quod ad laudem ejus pertinebit, ut tribus potius verbis indicasse, quam fusissima oratione demonstrasse, videatur. E. g. *Lib. III Cap. 1 B. G.* præclare observat, *Sergium* gentis esse nomen, *Servium* autem prænomen, idemque *Sulpiciis* gentile. *Lib. IV B. G. Cap. 10 pag. 179 not. 3* veterem patriæ Geographiam haud mediocriter illustrat. Sub initium *Lib. VIII B. G.* de illius Autore disserit, quem *A. Hirtium* esse confirmat, cum ab aliis *Julius Cæsar*, *Suetonius Tranquillus*, *C. Pansa*, vel etiam *Oppius* quidam, appelletur. Huc etiam pertinent, quæ de *Brocho* regulo notavit ad *Cap. 25 de B. Afric.* Bellum denique Hispaniense qui describit, *Librum*, pag. 940, non justum esse *Commentarium*, arbitratur, sed *ephemeridem* potius, ab homine Romano, qui istis expeditionibus interfuerit, temere consignatam, & corruptissimum præterea vulgo circumferri; unde in illius emendatione haud proletariam operam collocavit. Tot laboribus exantlatis, *Julii Cæsaris* Fragmenta, cum honorifico antiquitatis judicio, notisque ad calcem paginarum subjectis, exhibentur. Quibus succedunt *Henr. Dodwelli* Dissertatio de Libro octavo Belli Gallici, & Alexandrini, Africani, atque Hispanensis, bellorum auctore, ex Annalibus ejusdem Vellejanis

descripta; Geographici nomenclatores, *Ortelii, Scaligeri, & Sam. Clarkii*, cum *Jos. Justi Scaligeri ad Paulum Merulam Epistola*, ejusdem, cujus est præmissa Diatriba de Galliarum notitia, argumenti. Accommodati tandem Indices splendidissimo Volumini finem imponunt.

EMANUELIS SWEDENBORGII, SACRÆ Regiæ Majestatis Regniq̄ue Sueciæ Collegii Metallici Assessoris, Principia verum naturalium, sive novorum tentaminum, phænomena mundi elementaris philosophice explicandi.

Dresdæ & Lipsiæ, sumtibus Friderici Hekelii, 1734, fol.

Tomus I Alph. 5, Tabb. æn. 28, Tomus II Alph. 4 plag. 4, Tabb. æn. 36, Tomus III Alph. 5 plag. 19, Tabb. æn. 89.

In Tomo hujus Operis primo id agit Cl. Autor, ut peculiare, quod sibi formavit, de mundo elementari philosophice explicando Systema amplissime exponeret. Constitutum ipsi est, principia philosophica a primo simplici ad ultimum in mundo nostro compositum, a minimo invisibili ad primum visibile, & pariter ad ipsum Paradisum Telluris, condere: idque, ut autumat, ab uno sine per media ad alterum, cum nexu. Veretur autem, ne in ipso statim limine Philosophiæ suæ deterreantur Lectores, cum viderint, peregrina quasi, & a præcepto judicio aliena, pariter ac ipsa nomina, *Finitum, Activum, & Elementare*, nondum in philosophicis ita nota, hæc est, Mechanismo, Geometriæ, & mundo elementari, aptata, occurrere; qua causa adductus est, ut ejus summam & clavem Præfaminis loco traderet, & finito Opere, in Appendice repeteret. Cum scilicet eam sibi legem natura dixerit, ut viam sequatur brevissimam, nec ab uno transfiliat ad aliud, absque transitu per intermedia omnia; necesse est, ut ex uno simplici, ceu causa primitiva, omnia, quæ in mundo sunt, originem duxerint suam, ita quidem, ut entia derivativa, ex simplici oriunda, adhuc in se
con.

continuerint causam istam primitivam, in se derivatam, & sic nulla detur causa, quin ex primitiva illa, per continuum quasi traducem, propagata fuerit. Et, quia mundus natales & incrementa ducit per seriem quandam, a primo vel ab uno sine per media ad alterum connexam & contiguam, & quia causa aderit, (utimur ipsis Autoris verbis,) antequam aliquid in serie producat, & quidem causa efficiens & agens, erit ideo *Passivum*, erit *Aktivum*, erit, quod producat ab utroque, *Compositum*, sive *Elementare*, ergo, si compositum quid, erit ex binis principiis, activo & passivo, &c. Credit igitur Cl. Autor, cum in derivativis entibus eadem lateant, quæ in primitivis, principia, nos ab effectibus naturæ visibilibus a posteriori ad effectus ejus invisibiles & priores, & ad ipsa entia, tam patientia, quam agentia, ut & ad ipsam in omnibus latentem causam, ex Mechanismo noto, duce Geometria, per ratiocinium vere analyticum tuto concludere posse. Ubi vero nos ideam quandam Philosophiæ hujus exhibere Lectori volumus, non melius forsan ea re desungemur, quam premendo, quoad licet, vestigia Autoris, qui ipsemet, uti jam diximus, sui systematis dedit synopsis. Incipiendo itaque a primo simplici, ait: 1) in simplici esse statum internum, consequenter & conatum in motum spiralem; 2) in finito primo inde orto esse partium motum spiralem, adeoque similem in omnibus finitis elementaribus; 3) exinde oriri in quovis finito partium motum progressivum, totius vero axilarem, (h. e. secundum vel circa axem,) & si nihil obstat, localem; 4) si localis, oriri activum, unum simile alteri, ut modo gradu & dimensione differant. Finita igitur, & activa, inter se invicem esse simillima, statuit, ut, qui novit indolem unius finiti, cognoscat eo ipso indolem omnium; par est ratio activorum. Motus in quolibet finito, progressivum, axilarem, localem, ex unico partium motu spirali derivat; negatque, dari quidquam simplicius, naturæve explicandæ accommodatius. Paucis, in simplici, in quo nihil est substantiale, quod inibi moveatur, nec ullum medium, in quo motus fiat, loco motus mechanici & geometrici concipiendus est per simile quasi motus totus &

purus,

purus, (verba sunt Autoris,) hoc est, status, & inde oriundus conatus, ex simili & in similem quasi motum, in quo sic unica causa & vis primitiva rerum dein existentium omnium latet. At vero ipsam rerum seriem, qualis in Opere ipso exponitur, propius, si placet, inspiciamus, carptimque recenseamus. Distribuitur *Tomus* hicce *primus* in *tres Partes* principes. In *priori* agitur 1) de mediis ad veram Philosophiam perveniendi pag. 1-27, quæ statuuntur experientia, Geometria, ratiocinandi facultas. Per verum Philosophum Autor intelligit illum, qui per *dicta media ad ipsas causas & cognitionem rerum in mundo mechanico invisibilium & a sensibus remotarum pervenire potuerat; ut dein ex priori, a principiis, seu a causis, de mundo, & ejus phænomenis, tam physicis, chemicis, quam metallurgicis, & aliis rebus, imperio mechanismi subjectis, ratiocinari possit, & sic ex centro totum ambitum mundi, mechanisimi, & Philosophia sua, permetiri, &c.* Post interjecta quædam, ita concludit: *Si tandem in lucem sic produci possent natura elementaris, dein metallica, tum vegetativa, & tandem animalis; ah! qualem non inde fructum ferret orbis!* Ad veram autem Philosophiam, qualem describit, neminem mortalium pervenire posse arbitratur, præter illum, qui integerrimus fuisse dicitur, sive primus, hoc est, ante vitiorum existentiam, & secundum omnem Philosophiæ & mundi artem, imaginem, & nexum, factus. De statu non corrupto hominis primi ex systemate suo quædam disserit. Ejus delicias secundum omnem rationem in eo constitisse, ait, *ut finis deliciarum ejus, quas ex mundi tam perfecti & lætabilis, sibi-que & posteris in hereditatem relictæ, contemplatione, & ex motuum, in omnibus elementis existentium, per sensus & organa jucunda perceptione, omnino conciperet, fuerit amor Numinis.* Primum hominem porro ita formatum concipit, ut fuerit perfectissimum ens materiale & agens, in quo omnes partes conspirarent, ut motus omnium elementorum reciperentur, & recepti per contiguum successus ad subtilissimum ætivum ferrentur, in quo scilicet continuus nexus finium & mediorum esset, &c. Ex quo infert, hominem primum omnem Philo-

losofiam, sibi naturalem, & scientiam experimentalem, intra exiguum tempus, per nudos sensus acquiritam habuisse, &c. At vero in statu perverso & imperfecto, in quo hodie nascuntur homines, nil pervestigari sine mediis, sine experimentis, sine Geometria, sine facultate ratiocinandi, posse. Sed nobis est pergendum. Traditur itaque 2) Ratiocinatio philosophica de primo simplici mundi & rerum ejus naturalium, h. e. de puncto primo naturali, deque ejus ab infinito existentia, pag. 27—41. Definitionem ejus hanc suppeditat Autor pag. 29, quod sit *ens simplex & primum, ab infinito per motum existens, & sic, qua existentiam, veluti medium inter infinitum & finitum.* Mox essentiam ejus ulterius explicat, dicendo, punctum hocce naturale esse idem cum puncto mathematico, vel puncto Zenonico. Videamus, quomodo Autor Cl. id probare satagat. *Mundus enim, inquit, est geometricus, sive mechanicus; natura per mechanismum, seu per suas regulas, se modificat; ergo idem principium statuendum est mundi, quod Geometria; idem punctum est primum mundi, quia Geometria; sive primum est Geometria, quia est primum mundi. Geometria est lex & ipsum attributum cujusvis individui in mundo, seu totius mundi; et mechanismus est modus, per quem agit, sive agitur, mundus; hinc punctum est utriusque commune, quia utrumque ab eadem origine profuit. Utrumque sic agnoscit aliquod ens ante & extra se, & tanquam semen quoddam sui, ex quo conceptum sit, & per quod deinde existat & subsistat: ergo, quia utrumque, tam mundus, quam Geometria, ab eadem origine, semine, & parente est, ideo ab eodem puncto utrumque provenire statuendum est; differentia est, quod punctum hoc, sive mundi, vocetur punctum naturale, alterum vero, sive Geometria, punctum mathematicum. Quid de hac probatione statuendum sit, judicent alii, absque partium studio. Multus deinceps est in exponendis simplicis proprietatibus, statu interno, conatu in motum spiralem, &c. de quibus jam diximus. Punctum hoc immediato ab infinito productum asserit pag. 31. Nihil ei tribui posse, quod compositis, nisi per analogiam, pag. 35. In motu ejus*

puro & perfectissimo inesse omnia illa tam activa, quam passiva, quæ finiunt finita, & quibus finiuntur per omnes series finita, pag. 35. Motum spiralem fusius explicat pag. 36 – 39. Ubi de puncto naturali, & sensuum vim effugiente, agitur, nihil experimentale produci posse, quo fides principiorum confirmata sit, quam quod natura, quæ vis motrix est, (verba sunt Auctoris) in nullam aliam motus figuram libentius fluere velit & possit, quam in spiralem, per quam etiam omnis celeritas trans omnes suos gradus liberrime & facillime peragitur, cui & omnem vim & potentiam suam mechanicam applicuisse videtur, &c. Transit deinceps ad generationem & originem finitorum, quæ motu & fluxione generata statuit, qualem concipiunt Geometræ. Id vero asserere necessum sane habet, cum elementum faciat punctum mathematicum. At vero citato gressu sequamur Auctorem, qui hanc ob causam 3) proponit ratiocinationem philosophicam de primo finito, sive de simplici finito, deque ejus ortu a punctis, pag. 41 – 54. Simplex finitum, & primum substantiale, Auctori synonyma sunt. Finitum aliquod oriri non potest, nisi per motum inter puncta, si Nostrum audias. Motus punctorum inter se, illorumque status, non potest esse nisi similis motui puro, sive statui interno, qui est in puncto, adeoque etiam est spiralis. Dat igitur hanc finiti simplicis definitionem, quod sit ens primum, seu simplex finitum, ex motu punctorum inter se existens, & sic primum substantiale omnium finitorum. Uterius deinceps exponit, quod sit geometricum, & limitatum; quod spatium impleat, quovis dato minus; quod figura præditum sit, sed in terminis minimis, &c. porro, quod hoc finitum in se possideat eandem vim activam, quam punctum, ut producere possit finita magis composita; quod motu interno pariter gaudeat, ac punctum, & quæ sunt plura hujusmodi. Deinceps ratiocinium, ut vocat, geometricum, de figura & motu punctorum, finitum primum & minimum generantium, insinuare conatur. 4) Comparet inquisitio philosophica de altero finito, & quomodo hoc ortum suum successive a finito simplicis traxisse videatur. Generaliter etiam de ejus coexistente, quod

quod activum primi appellat Autor, & quomodo etiam hoc ortum suum geometricè ab eadem origine, sive a primo simplici finito, traxerit, exponit pag. 55 – 69. En definitionem finiti hujusce: *Est ens alterum finitum, ex motu simplicium finitorum inter se existens; & sic est alterum substantiale omnium finitorum.* Exinde complures Autor derivat conclusiones, ut in Paragraphis præcedentibus. In hoc autem contendit suam de spiritalibus per motum genitis Geometriam specialius & copiosius pertractare; quam Lector curiosus inspicere integram debet. 5) Disquisitio legitur specialis de activo primi finiti, deque ejus ortu a primo simplici finito, motu, figura, statu, aliisque ejus tam attributis, quam modificationibus. Atque, hoc activum unum esse, quod solem nostrum constituit, quod particulas elementares format, contendit Autor pag. 69 – 80. Activum primi substantiale nihil est, nisi motus unius substantialis, in circulos excurrens, per quos formatur superficies. Reliqua, & quæ plura alia sunt, apud Autorem ipsum, si placet, lege. Tam abstrusa enim omnia sunt, tamque operosa subtilitate confecta, ut eorum compendium vix dari posse judicemus, quin tædiosa lectores obscuritate offenderentur. Sub finem Paragraphi nonnulla de activo puncti dicuntur, quod per analogiam cum activo substantiale concipitur; quo facto, transitum Autor facit ad mechanica sua, & ipsum mundum, ideoque 6) agit de primo & universalissimo mundi elemento, sive de particula prima elementari, ex finitis atque activis composita; deque ejus motu, figura, attributis, & modis, nec non de ejus ortu & compositione ex secundo finito & activo primi: quodque hoc elementum constituat vortices solares & stellares, pag. 80 – 98. Inferit Transactionem geometricam de figura, & mechanicam de situ & motu partium compositi tam in finitis, quam in activis & elementaribus, pag. 98 – 102. Agit 7) de activis secundi & tertii pag. 103 – 110. Activum secundi, scilicet substantiale, nil aliud Autori est, quam finitum secundum, in libertatem missum, & sic activum factum; activum tertii idem est ac finitum tertium, in libertatem missum. Hinc 8) de finito, sive substantiale tertio, pag. 111 – 114 disputat. Est autem illud, qua ortum,

sum, partium figuram, situm, motum, &c. substantialibus præcedentibus, ut & puncto, simillimum; constat pure finitis secundis; ortum duxit a particula prima elementari, maxime compressa, & quidem prope spatium activum magnum, sive solare; & ex finitis hisce, quæ diximus, novas oriri posse particulas elementares. Itaque transit 9) ad alterum mundi elementum, sive ad elementum magneticum, hoc est, ad particulam alteram elementarem, ex finitis tertiis, & activis secundis & primi, compositam, agitque de ejus motu, figura, attributis, modis; & monstrare conatur, elementum hoc una cum priori vorticem solarem constituere, & ad phænomena circa magnetem apparentia præcipue contribuere, pag. 114 – 118. His subjecta est 10) doctrina de existentia solis, ac de vorticis solaris formatione, pag. 119 – 122. Pars principiorum *secunda* in magnete, & ejus viribus explicandis, tota occupatur. Demonstrare Autor annititur, vim ejus venire a motu elementi primi & secundi, sive magnetici, ex quibus ipsi vortices solares, & pariter planetarum, formati sint. Ipsum magnetismum ejus consistere in effluviis, quæ illius naturæ sunt, ut circum axem suum moveri debeant, & mota in gyrum aut spiram agant elementum illud subtile; & per consequens ex his gyrationibus oriri vorticulos, & illorum ligationes ab uno polo magnetis, aut spheræ ejus, ad alterum, & sic creari magnetismum, & vim conjunctivam, cum similia effluvia, corpus quoddam stipantia, admoveantur. Ipsum magnetem, quoad interiorem texturam, in situ rectilineo vel regulari talium partium ab uno latere positi ad alterum constare, & inde extrinsecus spheram utrinque cum axibus ligatam per necessitatem mechanicam formari. Effluvia, seu partes memoratas, esse pure ferreas, & ferrum reddi magneticum, modo intus partes illæ a magnete fricante in situm rectilineum, aliumve regularem, agantur. Declinationem vero magneticam oriri a situ earundem particularum elementi primi & secundi, sive ejusdem, ex quo vortices circum solem & tellurem formati sunt: inque eundem situm dirigi magnetem cum sphaera sua, in quo sint ipsæmet particule dicti elementi: quæ particule elementares, quia vorticem simul
cir-

eum tellurem formant, non possint non in situm aliquem spiralem flecti, ab uno polo eclipticæ ad alterum, & inde anomalias oriri. Ceterum hic videre est insignem experimentorum magneticorum apparatus, a Cl. Autore tam captorum, quam ex Autoribus optimis congestorum; itemque Tabulam declinationis magneticæ, per calculum constructam, ad varios annos, Londini, & Parisiis, pag. 318-356, nec non ad Promontorium, Caput bonæ spei dictum, item Romæ, & alibi, pag. 360-372. Inferendam quoque curavit Autor Map-pam illam, sive Tabulam magneticam *Hallejanam*, ad Λ , 1700 compositam, & simul cum inclinationibus, a *Poundio* observa-tis. Hanc ipsam quoque Tabulam exhibet Cl. *Muschenbra-kius*, tam in sua de magnete Dissertatione, quam in *Elementis Physicis*. *Parti* denique principiorum *tertia* ante oculos po-nit 1) comparationem cæli stelliferi cum sphaera magneti-ca, pag. 375-380; 2) diversitatem mundorum, pag. 381-385; 3) ratiocinium de quarto finito, ejusque ortu ex particula se-cunda elementari; 4) de chaos universali solis & planetarum, deque separatione ejus in planetas & satellites, pag. 387-396; 5) de æthere, sive de tertio mundi elemento, pag. 397-411; 6) de quinto finito, pag. 412; 7) de aere, sive quarto mundi elemento, pag. 413-417; 8) de igne, sive de activis quarti, quinti, & sequentibus, pag. 418-428; 9) de aqua, sive de fi-nito pure materiali, pag. 429-432; 10) de vapore aqueo, si-ve de quinto mundi elemento, pag. 433-437; 11) de vortice circum tellurem, deque progressionem telluris a sole ad circu-lum orbitæ suæ, pag. 438-444; 12) de Paradiso telluris, de-que homine primo, pag. 445-449. Delibemus exinde pau-cissima, pro ratione instituti nostri, & intellectu ceteris faci-liora. Ait Autor pag. 379, vorticem nostrum solarem non esse in axe sphaeræ, sed prope axem, ubi insignis incurvatio, vel inflexio, sit. Porro, axem communem sphaeræ, sive stel-liferi cæli, esse galaxiam, ubi maxima stellarum est congeries: secundum galaxiam omnes vortices in situ & serie recti-linea, & qua polos, cohærere: hos pariter esse spiras a utio-ribus, & intimius ligatos; reliquos vortices solares, aut

stellares ab axe dein prodire, & se varie inflectere, sed tamen omnes ad axem illum referri. Et *pag. 380* dicit, hujusmodi sphaeras, caelosve stelliferos innumeros, in universo finito dari, illosque inter se ligari posse, prout sphaerae binorum magnetum; totumque caelum adspectabile esse fortassis punctum in respectu ad totum universum. Finitum quintum, (*vid. pag. 412.*) praecedentibus simillimum, oriri statuit, ubi copia finitorum quarti generis sit, & in loco, ubi quarta finita se possint aliquatenus explicare, & mutuo finire; hinc ea oriri juxta superficiem telluris in aliqua a sole distantia, ubi non tanta pressio elementi vorticalis sit, quanta in vicinia solis. Aerem, *pag. 413* dicit, constare superficietenus finitis quartis, & intus inclusas tenere elementares primas, pariterque secundas, & sic simillimum esse aetheri, a quo tantummodo gradibus ac dimensione differat. *Pag. 419 seq.* demonstrare conatur, activa quarti ignem subtilem elementarem, & activa quinti, sive finita quinta, activa facta, ignem communem aut atmosphaericum, creare. Particulam aquae *pag. 429* dicit similem aereae compressae, in qua nihil elementare, cedens, aut elasticum, residuum sit, sed durum consistensque contiguis sphaerulis, intra majorem quandam formatis; quodque particula aquae non sit tale finitum, quale ullum ex praecedentibus, quod se actuare possit, sed quod sit finitum pure materiale; consequenter, quod aqua non sit particula elementaris, &c. De vaporibus *pag. 434* docet, quod formentur in superficie aquarum, & quidem ex motu particularum aetherearum interfluentium, & quod vapor formatus intus includat voluminulum aetheris, extra vero ab aethere, nec non ab aere, prematur; quodque superficies sic a vicibus extra & intra fluentibus aequilibretur, & in quocunque compressionis gradu figuram sphaericam conservet, &c. Tellus innumeras mutationes subiit, antequam ad statum praesentem pervenit, juxta mentem Autoris. Primo enim, cum a sole discedere inciperet, rotationem circa axem, & cursum in gyris suis, celerius, ac postea, confecit, cum ad majorem semper a sole distantiam recesserit; tot itaque vices passa est, quot fuerunt circuli, sive spirae, quas permesa est, &

quot

quot diversi gradus celeritatis, tam in annua, quam diurna, ejus circumvolutione, dum a sole ad orbitæ suæ circulum pervenerit. In illo igitur statu, cum citius circum axem suum solemque gyraret, adeoque breviores dies & annos perageret tellus, eam perpetuo aliquo vere gavifam, concludit Cl. Autor, sine quo nec femina nasci, nec omnis generis vegetata & animata prodire, potuissent. Quod tellus olim breviores dies annosque habuerit, id ipsam primorum hominum ætatem testari putat, utpote ultra octo & novem Secula exporrectam. Miraturos homines antediluvianos, si in nostra tempora inciderent, tam breve ver, sed tam longas hiemes & autumnos, & spatiosum increpaturus annum, & se ipsos, quod ante annos senescerent, &c. Non autem vacat, nec instituti nostri permittit ratio, plura exinde huc transferre. Suffecerit igitur, ideam aliquam systematis hujusce dedisse, ut de eo ipse judicare queat Lector. Verba Autoris, quantum licuit, secuti sumus. Quodsi tamen quidam deprehenderit ipse hiulca, cogitativa suis ex asse haud conformia, veniam nobis daturum facile speramus, cum ipse forsan noverit, primam, eamque cursoriam, Philosophiæ suæ lectionem vix suffecturam omnibus, quibus refertissima est, subtilitatibus percipiendis, nedum in epitomen cogendis. Properemus igitur, age, ad reliqua, eaque breviter expediamus.

Tomi secundus tertiusque Cl. Autoris opera mineralia exhibent. En titulum secundi integrum: Regnum subterraneum, sive minerale, de ferro, deque modis liquationum ferri, per Europam passim in usum receptis; deque conversione ferri crudi in chalybem; de vena ferri, & probatione ejus; pariter de chymicis preparatis, & cum ferro & viuriolo ejus factis experimentis, &c. Ex ipso itaque titulo constare potest, quidnam hac in Parte Autor pertractandum sibi sumserit; circa ferrum enim unice hic versatur. Animus autem ipsi est, ordine reliqua metalla eodem modo tradere, nec non falia & lapidum genera, sicque totum regnum minerale, percurrere. Quodlibet metallum, ferrum sit, sive aliud, dispersitur in classes tres, ex quibus primam constituunt processus & modi liquatorii, per varias Europæ partes usu recepti; secundam

dam processus liquationum minores, sive probatorii, qualiter scilicet vena aut metallum in foco minori, sive in furnis probatorii, examini subicitur; tertiam denique recensio processuum chymicorum, experimentaque de metallo per solutiones, chrySTALLISATIONES, PRÆCIPITATIONES, &c. CAPTA. In ipso Opere circa classem primam ita versatur Autor, ut celebriores liquationis modos, in Europa usitados, enarret, eos vero copiosissime describat, qui in regno Sueciæ vigent, utpote quorum penitiorum habet & uberiorum notitiam. Sicit itaque *Paragrapbo I* modum adurendi, liquandi, coquendique venam ferri, pluribus in locis Sueciæ usitatum, adjuncta descriptione amplissima fornacis liquatoriæ, omniumque, quibus constat, partium. Processus liquatorius fusoriusque tanta cura traditur, & ad vivum adeo omnia reseantur, ut vix ullam superesse circumstantiam aut observationem, quæ Autorem effugerit, arbitremur. Hæc a pag. 1 ad 62. Deinceps singulatim enumerat fornaces Sueciæ fusorias, & officinas ferrarias, quarum numerum hic dare, non ingratum Lectori fore, existimamus, ut constet, quantas ferri divitias in sinu suo Suecia alat. In Provincia scilicet Cuprimontana sunt fornaces ferri liquatoriæ 79, & officinæ ferrariæ 47; in Westmannia fornaces fusoriæ 57, officinæ ferrariæ 78; in Provincia Orebroensi fornaces fusoriæ 157, officinæ ferrariæ 165; in Uplandia & Roslagia fornaces fusoriæ 24, officinæ ferrariæ 18; in Gestricia & Hellingia fornaces fusoriæ præcipuæ 6, cum pluribus aliis, & officinæ ferrariæ 54; in Sudermannia fornaces fusoriæ præcipuæ 2, & officinæ 23; in Ostrogothia fornaces 17, officinæ 24. Ex his officinis plures sunt, quæ 3-10 focos ferrarios habent. Pag. 67-71 mentio fit argenti nativi, in fodina pure ferrea Noormarkienfi, in provincia Wernlandiæ, A. 1726 inventi. *Paragrapbo II* agit de officinis & focis ferrariis, deque ferri crudi liquatione & recoctione, pariterque de extensione ejus sub malleo. Duplex potissimum in Regno Sueciæ mos est, ferrum crudum fundendi, & malleabile, purumque, reddendi; quorum alter vocatur Germanicus, Gallicus alter. Hæc processus eadem omnino cura, & cum omnibus eo spectant.

stantibus machinamentis, pertractat; *Paragr. III* de vena ferri palustri, ejusque coctione & præparatione, in Suecia, præsertim in Angermannia & Dalekarlia; *Paragr. IV* de vena lacustri, sive fluviatili, ferri in Suecia, deque ejus coctione in ferrum; *Paragr. V* de ferro Suecano, *Osmund* vocato, deque ejus præparatione; *Paragr. VI* de modo adurendi, liquandi, coquendique, venam ferri Danmoriensem in Roslagia Sueciæ; *Paragr. VII* de officinis & focis ferrariis Roslagiæ, deque ferri crudi liquatione & recoctione, nec non de extensione ejus sub malleo. *Paragr. VIII – XIV* modos liquationum coctionumque ferri in provinciis variis, Gallia, Italia, Anglia, Russia, Siberiensibus præcipue terris, usitatos recenset. Quin etiam Mappam Geographicam addit, quæ exhibet fodinas & opera ferri & cupri Siberiensia. *Paragr. XV* sinit fornaces & officinas Norwegianas. *Paragr. XVI – XX* agit de modis ferrum coquendi, per varias Germaniæ terras, Silesiam, Stiriam, Carinthiam, &c. vigentibus; *Paragr. XXI* de tractatione venæ ferri secundum *Agricolam*; *Paragr. XXII* de tentamine aliquo venam ferream lignis siccis, nec non terra combustibili, cum carbone mixtis, fundendi; *Paragr. XXIII – XXVI* de modo convertendi ferrum crudum statim in duritiem chalybeam, per recoctionem ejus in foco ferrario, qualis diversis in locis in usu est, deque arte ferrum emolliendi. Quomodo autem ferrum jamjam cusu in chalybem sit convertendum, hic loci non explicat, cum eam rem occupaverit & præclare tradiderit *Cel. de Reaumur* in Tractatu, qui inscribitur: *l'Art de convertir le fer forgé en acier*. Sequuntur Tentamina quædam & experimenta miscellanea, circa emolliationes, liquationes, ferruminationes, &c. ferri. Tandem *Paragr. XXVII* exhibentur aliquot modi, dividendi secandique ferrum in contos & virgas tenuiores, dilatandique inter cylindros. Et sic *prima Classis* ad finem perducta est. *Secunda*, uti jam diximus, varias venam ac lapidem ferri probandi methodos continet, veluti per magnetem, in tigillo, &c. modos explorandi qualitatem ferri crudi pariter ac malleati, ubi quædam adducuntur ex *Reaumurio*; signa mutatio-

nis ferri in chalybem; differentiam characterum chalybis & ferri, &c. De lapide hæmatite & schisto separatim agitur pag. 295 — 298. *Classis* denique *tertia*, quæ præparata chymica recenset, uti diximus, agit 1) de limatura Martis, aut chalybis, 2) de croco Martis, vel chalybis, aperiente, 3) adstringente, 4) de croco ad vitriarium usum parando, 5) de croco Martis vitriolato, ut & saccharino, 6) antimoniato, 7) Marte diaphoretico, 8) regulo martiali, vel chalybeo, 8) tinctura Martis aperiente, 10) Ludoviciana, & cydoniata, & quæ plura sunt alia, ex optimæ notæ scriptoribus Chymicis deprompta, quos fideliter nominat Noster. Et hæc quidem de *Tomo secundo*. *Tertii* ita habet titulus integer: *Regnum subterraneum, sive minerale, de Cupro & Orichalco, deque modis liquationum cupri, per Europam passim in usum receptis, de secretionem ejus ab argento, de conversione in orichalcum, inque metalla diversi generis, de lapide calaminari, de zinco, de vena cupri, & probatione ejus, pariter de chymicis præparatis, & cum cupro factis experimentis, &c.* Hunc itaque eadem prorsus ratione, ac priorem, dispositum esse, absque ulteriori liquet examine. In *Classis prima Paragrapho I* fuse exponitur modus torrendi, fundendi, purificandique, venam cupri Fhalunensem, totius Sueciæ celeberrimam & antiquissimam, in cujus natales inquirere, frustraneum putat Autor, cum plurimum Seculorum, & mille fortassis annorum, ætatem exsuperet. Recensentur pag. 42 — 48 tentamina quorundam, artem liquatoriam Cuprimontanam emendandi renovandique, quos inter cumprimis eminet *Kunkelius*. At vero conatus plerique inauspicato fuere suscepti; neque potuit *Kunkelius* mereri præmium 50000 thalerorum Imperialium, a *Carolo XI* Rege oblatum, si promissis staret. *Paragr. III — VIII* agitur de præcipitatione cupri per ferrum, deque præcipitationis hujus documentis, tam in Suecia, quam alibi, notis, item de modis torrendi liquandique venam cupream in diversis Sueciæ locis, quibus X adduntur processus liquatorii Norwægiani, XI enarrantur venæ cupreæ Siberienses, XII — XXXII processus in omnibus fere Europæ provinciis, ubi cuprum eruitur, recepti, quibus jun-

junguntur tentamina cupri liquatoria, variis ex Autoribus de-
 sumpta; quo facto, transitus fit ad secretionem argenti ex cu-
 pro, variis in provinciis, & ex variis Autoribus, *Paragr.*
XXXII – XLIII exhibitam. De Orichalco, & præparatione
 ejus, copiose differitur *Paragr. XLIII – LIII*, agiturque de la-
 pide calaminari Aquisgrani, Angliæ, Goslaricæ, aliarum terra-
 rum; de modo convertendi cuprum in orichalcum, in Suecia,
 Anglia, &c. usitato, nec non de fusione statuarum, typorum,
 campanarum, tormentorum bellicorum, ac de mixtura metal-
 lorum pro speculis, de auro sophistico & metallo *Roberti*
Principis, additurque Appendix de Zinco, de metallo albo, seu
 coloris argentei, ejusque præparatione, de modis cuprum vel
 argentandi, vel colore argenteo fucandi. Et hæc quidem in
Classe prima videre est. *Classis secunda* sistit varios venæ &
 lapidis cupri probandi modos, ubi agitur *Paragr. I* de di-
 versis generibus venæ cupreæ, quas secundum omnes orbis no-
 ti partes percurrit; *Paragr. II* de probationibus mineræ
 cupreæ, ubi de crucibulis & fornaculis, de menstruis, proba-
 tionibus cupri inservientibus, de modo probandi mineras cu-
 pri liquatu faciliores & difficiliore, egenas, &c. *Paragr.*
III de probatione cupri per lapidem Lydium; *Paragr. IV* de
 probatione cupri seu mineræ ejus in argentum, item me-
 talli in puri, arsenicalis, antimonialis, campanarum, &c. de
 præparatione acuum probatoriarum, & quæ plura sunt hujus-
 modi, nobis haud enumeranda. *Classis* denique *tertia* exhi-
 bet varia cum cupro & orichalco chymica præparata, & facta
 experimenta, scilicet 1) de præparatione æruginis, seu æris viri-
 dis, 2) de variis modis præparandi ultramarinum seu cæruleum,
 3) de ære ustio, 4) de præparatione croci Veneris, 5) de vi-
 triolo & chrystallis Veneris, 6) de tincturis Veneris, 7) de
 spiritibus Veneris, 8) de oleo Veneris, 9) de sulphure Vene-
 ris, 10) de floribus Veneris, 11) de diversis aliis præparatio-
 nibus chymicis ex cupro, veluti Mercurio cupri, regulo Ve-
 neris, Alcahesto *Zwelferi*, quinta essentia Veneris, &c. 12) Ob-
 servationes varias, passim collectas, de cupro, quæ spectant ad
 pondus specificum cupri, augmento ponderis cupri per flam-

nam, solutiones per diversa acida, &c. Et sic *tertia* quoque *Classis* ad umbilicum perducta est. Notamus adhuc ex *Præfatione* hujus *Tomi*, quod Auctor refert, in regionibus Lapponicis, maxime Borealibus, sub latitudine 66 – 70 graduum, hinc inde patere venas tam cupri, quam argenti, admodum potentes ac divites. De fodinis quoque Kongsbergensibus in Norwegia, ubi argentum nativum & aurum quandoque effoditur, scitu non injucunda in dicta *Præfatione* reperias.

ADAMI ADAMI, EPISCOPI HIERAPOLITANI, & ad *Tractatus Pacis Westphalicæ* quondam Legati, *Relatio historica de Pacificatione Osnabrugo-Monasteriensi, ex autographo Autoris restituta, atque Actorum Pacis Westphalicæ testimoniis aucta & corroborata, accurante JO. GODOFREDO DE MEIERN, Regiæ Majest. Brit. & Elect. Brunsv. Luneb. a Consiliis Aulæ, & Archivi Præposito.*

Lipsiæ, sumptibus Mich. Turpii, 1737. 4.

Alph. 4 plag. 9.

Qui Germanis ipsis adhuc incognitus fuit, Germanus Germanicæ Historicus, isque præstantissimus, *Adamus Adami*, nunc debitum suo nomini splendorem accipit ab Illustri Viro, cui insigne Opus *Actorum Pacis Westphalicæ* gratus debet debetque orbis literatus. Is namque intelligens, Operi isti suo adjungendum esse Breviarium historicum, in quo breviter, sed accurate, exhibeatur Pacificationis historia, denuo revidendum duxit *Adami* illius scriptum, & fide dignissimum, & potiora hujus historię justo continens ordine. Prodierat id primum A. 1698 in publicum ex officina *Knobii* Francofurtana, inscriptum *Arcana Pacis Westphalicæ, Autore A. A.* posteaque A. 1707 eidem editioni (cave enim, credas, novam hanc esse editionem,) præfixus fuerat hic titulus: *Adam Adami Relatio historica, cetera.* Qui illam adornarat editionem, nihil de Autore cognitum habuit, quam quod fuerit Episcopus religio-

gionis Catholicæ: ac præterea crediderat, Episcopum eum fuisse Italiæ. Alii judicabant, fictitium esse Autoris nomen, sub eaque larva latere scriptorem Protestantium sacris additum. Nunc vero ex Illustri *Meicro* discimus, qualis quantusque vir fuerit hujus libri conditor. Equidem recordamur, eum jam in Præfatione ad *primum Tomum Actorum P. W. pag. 34 seq.* luculentam fecisse hujus *Adami* mentionem; sed nunc uberius pleniusque Vitam ejus exhibet, quam nos more nostro redigimus in compendium. Natus fuit hic *Adamus* humili & obscuro loco, sed duce ingenio virtuteque, comite fortuna, enilus ad summa est: & natus quidem Mulhemii, oppido Colonie Ubiorum proximo: quanquam, quem annum, quemque diem, habuerit natalem, nullo loco memorie proditum reperitur. Ex eo tamen, quod A. 1663 decessit, annos tres & quinquaginta vivendo emensus, jure colligimus, in dias luminis auras ipsum processisse anno superioris Seculi decimo. Credibile facit vicinia, eum Colonie pueritiam adolescentiamque transegit per omnium honestarum artium cultum. Certe ibi præfuit aliquot annos Seminario, quod vocant, & quidem tam juvenis, ut inter discipulos ipsius essent nonnulli ætate ipso majores. Postea in monasterio Brauweilerano factus est Benedictini Ordinis monachus, ubi in animum induxit, Historiam componere celebratissimæ Congregationis Bursfeldensis, & privilegia vetusta ex ipsis exhibere protographis. Verum, cum alia negotia ipsum a tam nobili proposito revocarent, præstitit id postea summus ille Vir, *Mabillonius*. Cognoscimus tamen hinc, magna cura incubuisse *Adamum* in literarum studia. Ac sane tantum ex Romana eloquentia, tantum e Philosophia, tantum ex Historia Germaniæ vicinarumque gentium, tantum denique ex Theologia, hauserat, ut magnum esset sui monasterii, in quo lætissime florebat literæ, decus & lumen. Verum non capiebat solitudo hæc tam activum, vel, ut Græci loquuntur, *πραγματικόν*, virum. Ante tamen, quam in lucem reipublicæ emergeret, & Sacerdos creatus est, & Rector Seminarii Benedictini Colonienfis, & Doctor Theologiæ, & Prior

Moguntini Benedictinorum Cœnobii. Hinc in bello illo triennali, cum ab Imperatore adhiberetur ad monasteria Wurtembergiæ, illo tempore ditioni Cæsaris subiecta, Catholicis restituenda, ob spectatam virtutem & solertiam iussus est ire in urbem Monasterium, atque interesse Pacificationi illi illustrissimæ tanquam Legatus Prælatorum & Monasteriorum Wurtembergicorum. Cum vero Dux Wurtembergiæ, quo minus *Adamus* personam hanc sibi impositam sustineret, impediret, aliunde ei affulsit fortuna. Abbas enim Corbejenfis, Germaniæ Princeps, eum illic esse jubebat Legatum suum. Quo factò, tantam sibi circumdedit auctoritatem pro ea, qua pollebat, ingenii politici exsuperantia, ut vulgo dictitaretur, *si pacis compositio non nisi a suffragiorum numero penderet, Adamum solum atque unicum fore pacis arbitrum, quippe qui tanta copia & multitudine suffragiorum instructus accedat Senatui Imperii, ut ceteros Legatos omnes & numero & pondere vincat superetque.* Magna igitur pars hujus Pacificationis fuit *Adamus* noster, omnibusque consultationibus interfuit usque ad negotii hujus pacificatorii conclusionem, quam A. 1648 factam esse constat. Non ita multo post Romam ab Archiepiscopo, eodemque Electore, Coloniensi ablegatus fuit ad pallium Archiepiscopale accipiendum ab *Innocentio X*, qui Pontifex, commendante *Fabio Chisio*, Nuntio in conventu Monasteriensi Apostolico, ac ibi *Adami* amico & familiari, *Adamum* ornatum dimisit titulo atque dignitate *Episcopi Hierapolitani*. Hinc reducein Elector ille, quem diximus, creabat *Vicarium suum in Pontificalibus per Diocœsin Hildesensem, sive Suffraganeum, simulque Consiliarium intimum.* Tum vero imminensa Actorum Pacificationis volumina, quæ collegerat, constituit contrahere in epitomen historicam, non quo omnium hanc exponeret conspectui, sed ut ipse haberet justam eorum, quæ de pace acta fuerant se præsentem, læriem, jucunde subinde memoria repetendam. Nec tamen theoreticus in totum hic labor erat, sed vel maxime practicus. Cum namque brevi post conventus Imperii Ratisbonensis indiceretur, hanc suam narrationem, sua manu elegantissimis literarum

rum ductibus descriptam, Principi dabat suo, Electori Colonienſi, quippe complectentem ea, quæ veluti fundamentum eſſent & norma rerum in iſtis Comitibus tractandarum. A. 1663 d. 19 Febr. exſtinctus eſt Hildeſiæ: ubi & Epitaphium ejus adhuc viſitur in Sacello S. *Laurentii*, & effigies, inſigni artificio metallo fuſa. Utrumque Generoſiſſimus *Meierus* ſuis hic exhibet lectoribus: imo & originalia quædam documenta, quæ vocant, ad Vitam *Adami* pertinentia, ſubjunxit Præfationi. Poſt multos annos Codicem hunc dono dedit Elector Cancellario ſuo, *Petro Buſchmanno*, qui & ipſe Pacificationi Weſtphaliæ interfuerat Domini ſui nomine. Jure hæreditatis tam nobilis Codex pervenit ad generum ejus, *Zimmermannum*, Cancellarium item Colonienſem, in cujus Bibliotheca, quæ nunc eſt Hildeſiæ, hodieque aſſervatur inſtar cimelii. Atque hunc ipſum Codicem in manibus habere contigit Editori noſtro, qui ex eo *Relationem* illam *hiſtoricam* nunc edit, pluribus locis diverſam ab editione *Knochiana*. *Integras*, inquit, *ſæpius paginas in Francofurtenſi editione omiſſas deprehendi, multa etiam diverſa plane oratione, aliisque ac diverſis verbis expoſita: ut in eam ſuſpicionem deveniam omnino, mutilatum aliquod in editoris manus exemplar veniſſe, eundemque lacunas & hiatus, qui occurrebant, ex ingenio ſuppleviſſe*. Idem Editor omiſerat Epistolam ad Electorem Colonienſem dedicatorem, utriusque item urbis, Monasterii & Oſnabrugæ, deſcriptionem *Adamianam*: imo titulum novum procuderat, *Arcana Pacis*. Omnia hæc nunc ſunt reſtituta, fideliterque correctæ: ut nunc demum verum ſincerumque habeamus hunc tanti Viri librum. Quin & charta hujus editionis ac literæ ſunt nitidiſſimæ, grata quoque varietate notabiles, ut alia majusculis excuſa ſunt, alia minoribus, quædam ordinariis, nonnulla curſivis. Numeri quoque ſui ſunt præfixi Paragraphis, atque omnia ita comparata, ut nunc orbis pro editione lateritina, ſi modo ita loqui liceat, acceperit marmoream. Unicum in pulchro hocce corpore nævum deprehendimus, quem facile emendabit lector quique, pro *Bobemico*, quod pag. 14 lin. 3 e priori editione remanſit, reſcribens *Polonico*. Quod enim
in

in ultimi Capitis §. ultimo pro *immunia* scriptum est *immunita*, & pag. 622 §. 6 lin. 15 epistolo pro *epistolio*, vix animadversione dignum est. Ceterum idem *Adamo* præstitit officium laudatillius Editor noster, quod *Steidano* quondam *Seckendorffius*. Quemadmodum enim hic tabularis Principum Saxonie produxit monumenta, quibus fides *Steidani* redditur omni exceptione major; sic Noster, adscriptis ad singulas hujus Operis sectiones paginis illis *Actorum Pacis Westphalicæ*, in quibus de singulis rebus monumenta exhibentur originalia, quæ vocant, docet liquido, *Adamum* candidissimum fuisse ac veracissimum Historicum, dignumque esse ejus Opus, quod consecratur ad immortalitatem. Nec profecto vel unum locum Editor noster observavit, quo quidem violarit historiam *Adamus*: ut ex hoc colligamus, hanc fuisse ei causam non eandem in publicum hujus suæ Historiæ, ut effugeret eorum sive odia, sive querimonias, quibus displicitura videbatur tantæ studii suarum partium fuga, ut dubitatum sit, Pontificium hic liber, an Protestantem hominem, habeat autorem. Illud vero etiam nobis monendum, in editione hac nova eam ob causam omissum esse utrumque *Pacis Instrumentum*, quod ejus luculentissimum & sincerissimum exemplar expectare jam jussi sumus in *Tomo septimo Actorum Pacis Westphalicæ*, quem brevi proditurum, habemus exploratum.

Defuncti jam videri possemus munere nostro, nisi duo adhuc proferenda essent, Lectoribus nostris sine dubio futura gratissima. Scilicet exhibetur hic etiam Germanico sermone conscripta totius Westphalicæ Pacificationis descriptio, quam accepit Noster haud ita pridem e tabulario (*arsbivum* solent Politici nostri vocare,) Regni Sueciæ. Autor ejus est ignotus, homo tamen Suecus, & Lutheraniæ religionis cultor, ut adeo eodem in volumine habeamus & Catholicum & Evangelicum ejusdem Historiæ scriptorem, quorum alter firmet alterius fidem veritatisque studium. Deinde & hoc scias, quisquis es Lector noster, Illustrem hunc *Meierum* in eo esse, ut duo brevi emittat Volumina, *Acta Comitum Ratisbonensium anni 1653 & 1654* inscribenda. Ac prior quidem *Tomus* comple-

ctetur

tur omnes & singulas, ad statum Germaniæ, & ad Jus publicum Imperii, pertinentes, materias, quæ pertractatæ fuerunt in illis Comitibus ab initio ad finem usque. Posterior exhibebit *Recessum* novissimum de administranda justitia. At, cum *Recessus* hic multis locis sit obscurior, nisi rarissima illa, & in paucis Germaniæ Archivis obvia, *Acta Deputationis Francofurtensis annorum 1643 & 1644* adhibeantur in consilium, Acta hæc simul exhibebuntur integra. In isto Operis secundo Tomo (utimur nunc ipsius Autoris verbis,) *Commentarii exhibebuntur exquisitissimi ad Augustissimorum Imperii Judiciorum Ordinationes, iidemque non privati cujusdam hominis arbitrio vel ausu compositi, sed ex ipsorummet Imperii Statuum monitis atque observationibus prudentissimis adornati: quibus sano haud quisquam facile carere poterit, qui prudentiæ Germanici Juris operam dat, vel cui in supremis Imperii tribunalibus cause sunt ventilandæ.* Jure vero miratur Ill. Meierus, thesaurum Juris Germanici tam insignem tot annos absconditum delituisse in pluteis. Quo majores ei agentur gratiæ a Juris publici Germanicæque justitiæ civilis cultoribus.

INSTITUTIONES THEOLOGICÆ CHRISTIANÆ, in usum Collegii Systematici anniversarii ALBERTI VOGËT, S. Theol. Doct. & Prof. Ordin. in Acad. Ultraject.

Groningæ, typis Jacobi Sipkes, 1736, 4.
Alph. 1 plag. 12.

Qui Groningæ in scholis domesticis Jo. Melchioris Compendium exposuerat, & ipse Systema Theologiæ delineaverat, quatuor mensium spatio explicatum, nunc Synopsis edit Theologiæ thæticæ & polemicæ, in auditorio plenius tractandæ. Solertissimus Autor contendit, ut omnes artus doctrinæ diviniæ apti inter se connexique contineantur, ecclesiastica usus methodo, quæ proxime abest a Coccejana. Tangit fere omnia, quæ hoc seculum de rebus divinis disputare solet.

- Pag. 141. 149. solet. Approbat Systema Copernici; Beckeri perversitatem, & Gerhardi, Peterfensium sectantis, credulitatem, rejicit. Neque fert Thomasium, qui Theologiam naturalem innatam negat, neque Gundlingium, qui Hobbesium defendit. Magnum etiam Virum, C. M. Pfaffium, non omni ex parte immunem sententia Socinianorum videri arbitratur, quod, a Deo suggestas res, verba a sanctis viris addita esse, scripisset. Descensum Christi ad inferos autumat innuere statum mortui, qui in judicio Patris versabatur. Zwinglium, qui Herculi, Theseo, Socrati, aliis, æternam vitam non denegaverat, excusat parallelismo judicii Lutherani. Lutheranos leniter corrigit, dum, electionem factam esse ex fide prævisa, fideles deficere posse totaliter, etsi non finaliter, Baptismum habere necessitatem medii ad salutem, sessionem Christi ad dextram Dei esse omnipræsentiam corporis quoque Christi, minus accurate tradant. De sacra Cœna Lutheranos ne appellavit quidem, & panem eucharisticum interpretatur corpus Christi per metonymiam sacramentalem. Generosam Viri summi, C. M. Pfaffi, confessionem de prædestinatione repetiit, & collaudavit. Nempe Lutheranos fratres semel & iterum compellat, qui in fundamento fidei non discreparent a Calvinianis: quare cum iis communio ecclesiastica querenda videtur. Sed idem multus est in eo labore, qui versatur in Christi satisfactione, cujus objectum statuit esse solos electos, exclusis in Christi intentione, uti in effectu & fructu, omnibus aliis. Quæ cum ita sint, viderint Theologi, hæcne cum eo fraternitatis nomen usurpare. Utcunque vero istud existimabitur, Venerandi Autoris perpetuum ordinem, & apparatus gravissimorum argumentorum, maxime in causis Pontificiis & Socinianis, denique rotunde scribendi studium, permagni faciendum esse, minime dubitamus.

ELEMENTA JURIS GERMANICI, TUM veteris, tum hodierni. Ex genuinis principis eruit, & commoda Auditoribus methodo adornavit, JO. GOTTL. HEI-

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXXVII. 363

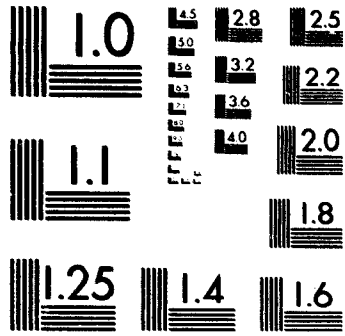
HEINECCIUS, *Potent. Pruss. Reg. a Consil. Saxonior. & Jur. ac Philosoph. in Illustr. Frideric. Profess. Publ. Ordin. Accedunt Indices locupletissimi.*

Tomus II.

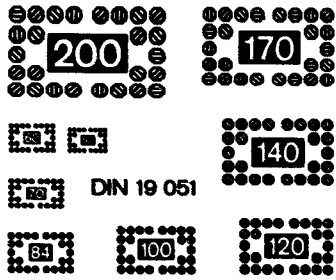
Halæ, impensis Orphanotrophei, 1737. 8 maj.
Alph. 2 plag. 6.

Nunc igitur, quod diu frustra desideravit, & cujus unquam obtinendi spem fere omnem deposuerat, ex manu tandem præstantissimi Civis sui, absolutum perfectumque omni ex parte Jurisprudentiæ patriæ Systema, gaudens accipiat Germania, & merenti illi capiti, cujus curæ omnes cum insigni gentis nostræ gloria sunt conjunctæ, nexas laureolis coronas, magnarum præmia frontium, imponat. Nihil enim aut ab ingenio conatibusque vulgi magis remotum, aut gloriosius ætati nostræ, aut ad omnem posteritatem illustrius, suscipere, susceptumve perficere, potuit magnum illud Seculi nostri decus, *Heineccius*, quam si nobiles illas, omnique ævo dignissimas, veteris Germanorum Juris reliquias, præter meritum neglectas ad hunc diem, & indignissimis tenebris sepultas, ex suis velut urnulis colligaret, doceretque gentes externas admirandam majorum nostrorum in legibus ferendis sapientiam agnoscere. Quo ipso auspiciatum sane ad bene sperandum de nostris facultatibus, & habitantis intra pomeria nostra Jurisprudentiæ futuro aliquo certissimoque splendore, signum sustulit, efficitque adeo, ut jam excutere Germania peregrinarum legum turpe illud ac molestum jugum, & ex se ipsa sapere, si modo velit, possit. Habes in Opere præsentis, cujus præstantiam nunquam ita commendabimus Lectoribus, quin semper commendari magis mereatur, domesticorum Jurium tam largum, tanque copiosum, apparatus, ut vix oriri posse in judiciis nostris controversia videatur, cui non dirimendæ aut veteres illæ, aut recens conditæ, Germanorum leges sufficiant. Intelligunt id sine dubio, quicumque in *Volunt-*

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1737

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 E 4⁰

nis prioris lectione diligenter satis sunt versati, quo tantum conspecto, in omnium Lectorum animis videndi *alterius* magna cupiditas accendebatur. Eam vero Ill. Autor, pro suo optime de re patria merendi studio, expectatione nostra citius restinxit; quæque de delictis & criminibus, deque re judiciaria, & jure actionum, ad ordinem Institutionum Juris Romani, dicenda supererant, hoc, quem manibus tenemus, eruditissimo libello complexus est. Itaque a *Libri II Parte II*, eas juris ad rem species, quæ descendunt ex delictis, persequente, initium dicendi facit, addens huic *Librum tertium*, rem omnem judicariam, & jura actionum, explicantem. Quam his præmisit elegantissimam Præfationem, legendam iis maxime suademus, qui Germaniam nostram, quod attinet ad leges veteres, inopiæ cujusdam accusant, nec facile scriptorem suppetere, unde majorum nostrorum consuetudines judicariæ cognosci possint, nimis sibi temere persuadent. Quos, ut de rebus nostris præclarius sentire discant, inspicere Ill. Autor libellos duos, antiquitatis pretio commendatissimos, jubet, alterum *der Richtsteig* dictum, quicquid ad communem & feudalem litigandi modum, ipsamque crimina vindicandi rationem, pertinet, ita luculente describentem, ut eo nomine omnium tribunalium, vel protribunalium, liber vocari non inepte possit; ex quo scilicet fonte Ill. Autor *pag. 491 seq.* actionum forensium, quibus usi sunt Germani veteres, rationem explicat, attingens simul *pag. 490* ipsius libelli historiam, notansque lepidum errorem *Jac. Frid. Ludovici*, qui, nomen Autoris in ipsa fronte libri vocari *Sylvanum Othmer Bükbrentber*, sibi persuaserat, cum nec leviter gnari linguæ patriæ, vocabulo *Bükbrentber* denotari typographum, ignorent; alterum, sub nomine vulpeculæ *Reinicke* ipsi vulgo, quam eruditus, notiosem, quo, inter ludicra multa, plurima contineri forensium negotiorum gravissima momenta, non ita aliunde petenda, selectis Noster nonnullis speciminibus ostendit. Utriusque horum Opusculorum, rerum scitu utiliorum plenissimi, sed nunc rarius obvii, cum insignem in Germanicarum legum cognitione usum, vix quisquam eruditissimo Auctore

tore exploratum magis habeat; forsan ipse etiam intelligit, quam sit rem gratam iis omnibus, quos cura studiumque tenet rei patriæ, facturus, si præstantissimum hoc libellorum per editione nova, eaque ita instructa, ut, quæ maxime ad rem nostram faciant, præ ceteris digito indicentur, in manus civium suorum tradere, domesticasque Germanorum divitias hoc ipso auctiores efficere, in animum induxerit. Jam, quo ordine præcipua Juris Germanici argumenta ab Ill. Autore sint exposita, vel brevissimis dicemus, tunc ex magna illa Observationum minime vulgarium copia singulares nonnullas ac præ ceteris notabiles exhibituri. *Libri II Parte II* primum de delictis & criminibus generatim, tum speciatim de furtis, rapinis, damno injuria dato, injuriis, crimine majestatis, adulterio, stupro, lenocinio, incestu, vi publica & privata, sicariis, veneficis, incendiariis, parricidio, & aliis homicidiis atrocioribus, deque reliquis criminibus, Germanorum lege notatis, denique de variis delictorum pœnis, *Capitulis XIII* agit. *Liber tertius* Jus Germanorum forense tradit, ita quidem, ut, explicata Jurisdictionis & Judiciorum nostrorum indole, de actore, reo, advocatis, procuratoribus, de in jus vocatione, feriis, & dilationibus, de actionibus, earumque in judiciis editione, de exceptionibus, & litis contestatione, de probationibus, & purgationibus, de sententiis, & re judicata, de appellatione, aliisque sententiam impugnandi modis, denique de criminalibus judiciis, *Titulis novem* distincte diligenterque differatur. Quæ singula ut ex variis Germanorum monumentis eruere, & in systema quoddam redigere, magni res laboris, nec minoris ingenii, fuit; ita in eo imprimis, nostro judicio, singulare aliquid & laude dignum præstitit Ill. Autor, quod temporum ubique rationem habuit, & a novis vetera distinxit, juriumque præterea inter ipsas Germanorum gentes insignem diversitatem indicavit. Sed jam frustula quædam delibabimus ex instructissimis his capitibus, non levi voluptate ex eorum, quæ sunt propria nobis ac domestica, cognitione percepturi. Rigidissimi fuerunt in vindicandis delictis antiquissimi Germani, ut ne ca-

Pag. 2 seq.

73

- sum quidem, qualis in moderamine inculpatæ tutelæ accidit, ab omni pœna immunem esse voluerint. Iidem tamen, si leges inspicias alias aliis severiores, non videntur omne inter dolosa & culposa delicta discrimen neglexisse. Quæ Romanis capitalia dicuntur delicta, Germanis vocantur *die an Hals und Hand gehen*; quæ illis non capitalia, his *die an Haut und Habre gehen*. Similiter iudicium capitale Germanis est *das hohe Ungericht*, non capitale *das schlechte Ungericht*. Cur legem Saxonum crudelissimam vocaverit *Wippo* in vita *Conradi*, rationem hanc reddit Ill. Autor, quod illa crimen homicidii, a Lito quodam commissi, non in ipso tantum Lito, sed in septem quoque ejus cognatis, vindicandum fauerit. In atrocioribus delictis moris olim fuit, *fredum*, seu pœnam pecuniariam, *fisco*, *faidam*, seu, quod cum ea convenit quodammodo, *Widregildum*, aut *Weregildum*, læso, ejusve agnatis, exsolvere. A *fredo delaturam*, vocabulum corrupte scriptum pro *dilatatura*, differre, nec ea quidquam aliud, quam, quas hodie vocamus, impensas protractæ litis, denotari, contra *Jo. Ge. Eccardum* erudite disputat Ill. Autor.
11. Vox illa *Zetter*, in iudiciis capitalibus solennis, qua nihil vulgo dirius funestiusque putant, idem est ac *Waffen*, arma, scelerata ferro & armata manu vindicari debere significans. In puniendo furto mire inter se dissentiunt antiquiora Germanorum jura; mire etiam ab his ipsis leges Germanorum hodiernæ dissentiunt. Varietatem hanc ex ipso Autore cognoscere, jucundum fuerit Lectori. Singulare etiam illud videtur, quod Francorum lege servus, in furto denariorum plus quam quadraginta deprehensus, castrationis pœnam subit. Tam leve olim in fures animadvertit *Bertolphus*, Palatinus *de Wittlenbach*, ut unius tantum oboli furtum pœna capitis vindicaverit; quem rigorem nunc etiam imitari Germaniæ nostræ Principes nonnullos, paucis ignotum putamus. In legibus Francorum, raptos persequentibus, vocabulum *superventus* occurrit, quod invasionem violentam denotat, & *viam* vel *via lucinam facere*, quod idem est ac homini in itinere publico constituto moras objicere. Ibidem legitur
- basto.*

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXXVII. 367

bastonicum, quod, origine vocis a Germanico *batten*, flagellum, ducta, ergastulum interpretatur Ill. Autor, secus ac *Fresnaus* & *Lindembrogius*, qui pro arctissima custodia acceperant. Vocabulum *Dolg*, quod habet lex Saxonica, non solum sicæ, qua infliguntur vulnera, sed ipsi etiam vulnere, est proprium, unde *tholigen* idem est ac occidere. Jure Provinciali Saxonico vulnera dividuntur in *Fleischwunden*, profunda, sed non lata, nec difficile sananda, in *offene Wunden*, lata, sed non profunda, neque ideo funesta, & in *Kampfer-Wunden*, alia omnia vulnera, cum periculo mortis, aut magna corporis læsione, conjuncta. Vehementer eos falli existimat Ill. Autor, qui, nostra ætate de damno injuria dato agi posse non modo ad resarciendum damnum, sed in tantum etiam, quanti res intra annum, vel mensem proximum, plurimi fuerit, sibi persuadent. Nunquam enim legem Romanorum Aquiliam in foris Germaniæ receptam, manifestissimum facit. Ad injurias verbales, antiquioribus Germanis maxime usitatas, pertinent inprimis nomina *cinniti*, *meretricis*, *vulpecula*, *leporis*, *concacati*, & *cherburgii*, lege Salica notata; sicut & apud Longobardos ignominiosum inprimis *argæ* nomen fuit, quod, rejectis aliorum conjecturis, nihil differre Cel. Autor noster a vulgari illo Germanorum *arg* contendit. Eadem lege Salica mulcta, qua injuriæ reales redimuntur, vocatur *Obrepus* & *Andrepus*. Quarum vocum alteram plane spuriam, alteram ex *ander*, alius, & *possen*, vel *pussen*, ponere, formatam, somniaverat verius, quam existimaverat, *Eccardus*. Ostendit enim Cel. *Heineccius*, nullis hic opus esse argutiis, nec cuquam obscurum esse posse, *obrepus* esse quasi *die obere bus*, hoc est, pœnam majorem, *andrepus* vero *die untere bus*, minorem pœnam. Regicidio nihil fuisse apud veteres Gothos frequentius, allata ab Ill. Autore exempla numero multa testantur. Pœna præcisionis narium maxime olim penes Constantinopolitanos in usu fuit; unde deinde ad gentes Occidentales, Francos, Wisigothos, aliosque, transiit. *Carmulum*, quod est in lege Bajuvariorum, interpretatur Noster indignationem supplicio ferali

Pag. 82.

83.

85.

94. 100.

95.

112.

114 seq.

118.

- rali dignam adversus Principem vel Rempublicam, a *kar*, vel
char, feralia, & *mulen*, seu *smollen*, irasci. De pœna, quam
κρυφοποιεαν dixere veteres Germani, notat Ill. Autor, non
 eam fuisse pœnæ capitalis loco, sed huic præmissam saltem,
 in maximæ signum infamiæ, quam incurrerat reus. Voca-
 bulum *druchte*, quod habet lex Salica, sponsam, quasi *getraue-*
te, denotat. Quo sanctiores moribus fuerunt veteres Ger-
 mani, ut vix audita inter eos adulterii & nefandæ veneris
 nomina fuerint, hoc magis a virtute illa descivisse posteros
 eorum, Romani luxus contagione corruptos, vel una *Ludo-*
vici Pii lege, quæ inter Capitularia Francorum legitur, tur-
 pissimæque libidinis, adulterii, stupri, scdomiz, mentionem
 facit, satis cognosci potest. *Gadalis* quid sit in Capitularibus *Ca-*
roli M. nemo scriptorum accurate satis definiit; at felicissi-
 ma Ill. Autoris conjectura est, mulierem quæstuariam inter-
 pretantis, a voce *gaden*, quod lupanar esse Germanis, antiqua
 Glossaria nos docent. Honorificum ex parte vetustissimis Sa-
 xonibus *Salviani* elogium putatur, crudelitate efferos, sed
 castitate mirandos, appellantis. Jure Provinciali Suevico a
 pœna adulterii fœmina, rem tractans cauponariam, eximitur.
 Sed defuncta hæc a compilatore ex *l. 29 C. ad L.*
Jul. de Adulteriis, quæque ibi de ancilla, tanquam vilioris
 conditionis persona, dicta sunt, inepte ad ipsam dominam
 translata, prorsus erudite ostendit Autor. Nusquam major
 in adulteros rigor, quam in Holfatia & Saxonia, ubi crimi-
 nis hujus, sive simplicis, sive duplicati, reus capite punitur.
 Unde Ill. Autor non sine sale: *Certe, si legibus ex animis*
hominum evelli posset libido, nusquam terrarum, quam ibi, (in
Saxonia) castius viveretur, & jam pridem mos & lex macu-
losum edomisset nefas. Quæ sane tum maxime vera putes,
 si, quam pauca inter nos adulterorum capite punitorum ex-
 empla obveniant, memineris. Et tamen
Iliacos intra muros peccatur & extra.
 Quotidianum fere inter antiquissimos Germanos crimen rap-
 tus fuit, ut nec a Regum filiabus audax civium libido ab-
 stinuerit, id quod variis vetustiorum temporum exemplis con-

constat. *Contubernium* in lege Salica coadunationem hominum, ad mutuam auxilium conspirantium, significare, Ill. Autore annotante discimus. Nihil durius est lege Wisigothorum, medicum, cui tam male cesserat venæ sectio, ut hominem occideret, continuo tradi iubente propinquis, ut in eum pro arbitrio sententiam ferendi haberent potestatem; quam de chirurgis potius, iisque servilis conditionis, quam de veri nominis medicis, accipiendam Noster putat. In homicidas, non culposos tantum, sed dolosos etiam, ut veneficos, pecuarios, incendiarios, indulgentissimæ fuerunt pleræque Germanorum gentes, nec facile horum quemquam nisi pœna pecuniaria affecerunt. At inde a Seculo XII capitalia esse ceperunt hæc delicta, fueruntque ad nostra usque tempora. Quæ in legibus Langobardorum obveniunt, vocabula *scheclawæ* & *snaida*, sive *snaida*, quod a Germanico *schneiden*, incidere, descendit, incisiones arborum, finium indicandorum causa factas, significant. Crimen illud, quod a desertoribus & transfugis committitur, veteres Franci vocabant *heresliz*, ab *beer*, exercitus, & *slizen*, scindere. *Capillum facere* servo, in lege Burgundionum nihil aliud denotat, quam servum fugitivum tam diu celare, donec capilli renati fuerint, ut homo coma promissa ingenuum mentiri posset. Certissimum enim nobilitatis apud Germanos indicium fuit cæsaries, servitutis caput detonsum. Rariora in veteri Germanorum republica pœnarum capitalium exempla; nota tamen inter eos vivicomburium, suspendium ex patibulo vel arbore, capitis amputatio, rota, vel crurifragium, lapidatio, suffocatio in aquis, & addictio ejus, qui deliquerat, in arbitrium læsi. Ad non capitales pertinet effossio oculorum, auris abscissio, nasi scapellatio, manus amputatio, castratio, talionis pœna, fustigatio & flagellatio, addictio in servitutem, carcer perpetuus, exilium, infamia, bonorum privatio, & pœna pecuniaria. De Jurisdictione & Judiciis Germanorum amplissimum est & attente legi præ ceteris dignissimum Caput, ubi, quæ seorsim olim de argumento hoc *Conringius*, *Hertius*, & *Thomasius*, dixerunt, in concinnum ordinem redacta, propriisque Ill. Autoris annotationibus pulcherrime ornata, comparent. In

Pag. 189.

222.

220 — 252.

300 seq.

316.

320.

329 seq.

332 seq.

353 — 430.

- Pag. 440. legibus Francorum Advocati sæpius vocantur *clamatores*; non ab eo, quod clamore suo judici & partibus molesti sint, sed quod *clamare* Francis idem fuerit ac postulare, unde locutiones illæ, *clamare pro causis*, hoc est, agere, *proclamare*, in jus vocare, *proclamatio*, actio, *clamantes*, actores, *reclamatores*, advocati, & *clamodicus*, in judicio accusatus. Jure Germanorum veteri nemo ad agendum compelli potuit, ne iis quidem in casibus, quorum in Jure Romano habetur ratio. Actiones omnes olim vel civiles, *borgelikke*, vel criminales, *pyulicke*, vel mixtas, *vormengede*, fuisse, Autor libri, *der Reichsteig* dicti, nos docet, rem Germanorum judicariam plenissime describens. Formularum æque amantes veteres Germani, ac Romani, fuerunt, exstantque varix in legibus Alemannorum, Bajuvariorum, & aliis, formulæ solennes, ad id adhibitæ, ut actor actionem suam coram iudice brevissimis enuntiaret. Præterea multum illi abhorrebant inutiles omnes litium ambages, quas, magno nostro damno, peregrina Romanorum Pontificumque Jura invexerunt. Vocabulum *Here* in formula illa solenni, *Here her Richter*, qua actor olim in causis sive civilibus, sive criminalibus, iudicem compellabat, Ill. Autori a Celtica voce *hior*, gladius, derivatur, tanquam publicum quoddam ad justitiam administrandam signum datum. Lex *Ludovici Pii* Clericos a testimonio adversus laicum in curia dicendo prohibet. Sed lepidam rationem audi: *Quoniam omnis curia a cruore dicitur, & immolatione sacrorum. Et, si quis clericus, clericum accusans, in curiam introierit, anathema sit.* Egregia origines nominum investigandi ratio, vix ridenda satis doctioribus ingeniis. Et mirifice nobis placent, quæ his subjecit Ill. Autor noster: *Non tam a cruore abhorruerunt clerici, quam a curia, quia ibi homines laici, cru vocant, rerum potiebantur, ad quorum tribunalia venire, facinus erat indignum clericorum majestate.* Quæ de ritu jurandi per arma, nec non dextra pectori imposita, vetustioribus Germanorum populis usitato, profert Ill. Autor, selectissima sunt, & integri libelli materiam habent. Nunquam dicendi finem faceremus, si, quæ partim

partim nova, partim scita utilia, Opere hoc *Heinecciano* continentur, eorum hic tacendum nihil esset. Restant enim præclara & selecta multa, quæ sponte sua obvenient Lectori diligenti, venturo ita in partem voluptatis illius, quam Operis tam eruditi, nec aliunde nisi ab ingenio *Heinecciano* expectandi, nobis attulit attentæ lectio. Nihil igitur, præter hoc unum, addimus, accessisse præstabili huic Juris Germanici, tam veteris, quam hodierni, thesauro amplissimos & rerum, & Autorum, Indices, quorum alter gravissima Juris nostri argumenta conjunctim spectanda exhibet, alter instructissimam Scriptorum, unde leges Germanorum aut peti aut illustrari possunt, Bibliothecam, magno Themidos domesticæ studiosis commodo futuram, continet.

30. FRIDERICI WEIDLERI NARRATIO
de Mercurio die 11 Novembris A. MDCCXXXVI
Vittembergæ Saxonum sub Sole viso.

Die 9 Novembris, cum Sol aliquoties, etiam in ipso meridie, clare luceret, horologium oscillatorium, quod, continuato per octiduum motu, minuta tam prima, quam secunda, monstrat, cujus bonitatem plurium annorum experimentis perspectam habeo, ad tempus solare verum diligenter revocavi. Die vero ejusdem mensis undecimo in cameram sub tecto ædium mearum obscuratam, unde in meridiem liber prospectus patet, præter duplex horologium portatile, (oscillatorium enim loco movere, consultum non est,) tria quoque telescopia melioris notæ Astronomica, ex quibus majus novem, duo reliqua quatuor, pedes longa sunt, attuli. Alteri ex minoribus camera obscura adhæret, idemque fulcro idoneo innixum helioscopii usum præstat, cujus fabricam peculiari Dissertatione, de Helioscopia emendata & illustrata, latius descripsi. Sed, cum idem exiguum tantum Solis picturam, cujus quippe diameter tres cum dimidio pollices capit,

exhibeat, tubum novem pedum, machina helioscopica *Schei-
neri*, quam *Hevelius* utiliore reddidit, instruxi, per quem
imago Solis in candidam tabulam transmissa, diametro inte-
gri propemodum pedis Lipsiensis sistitur. Etsi autem mane
diei 11 Novembris cœlum nubibus tectum esset, tamen, cum,
post horam decimam antemeridianam, subinde nubes zephy-
ri impetu dispellerentur, vidi septies Mercurium sub Sole,

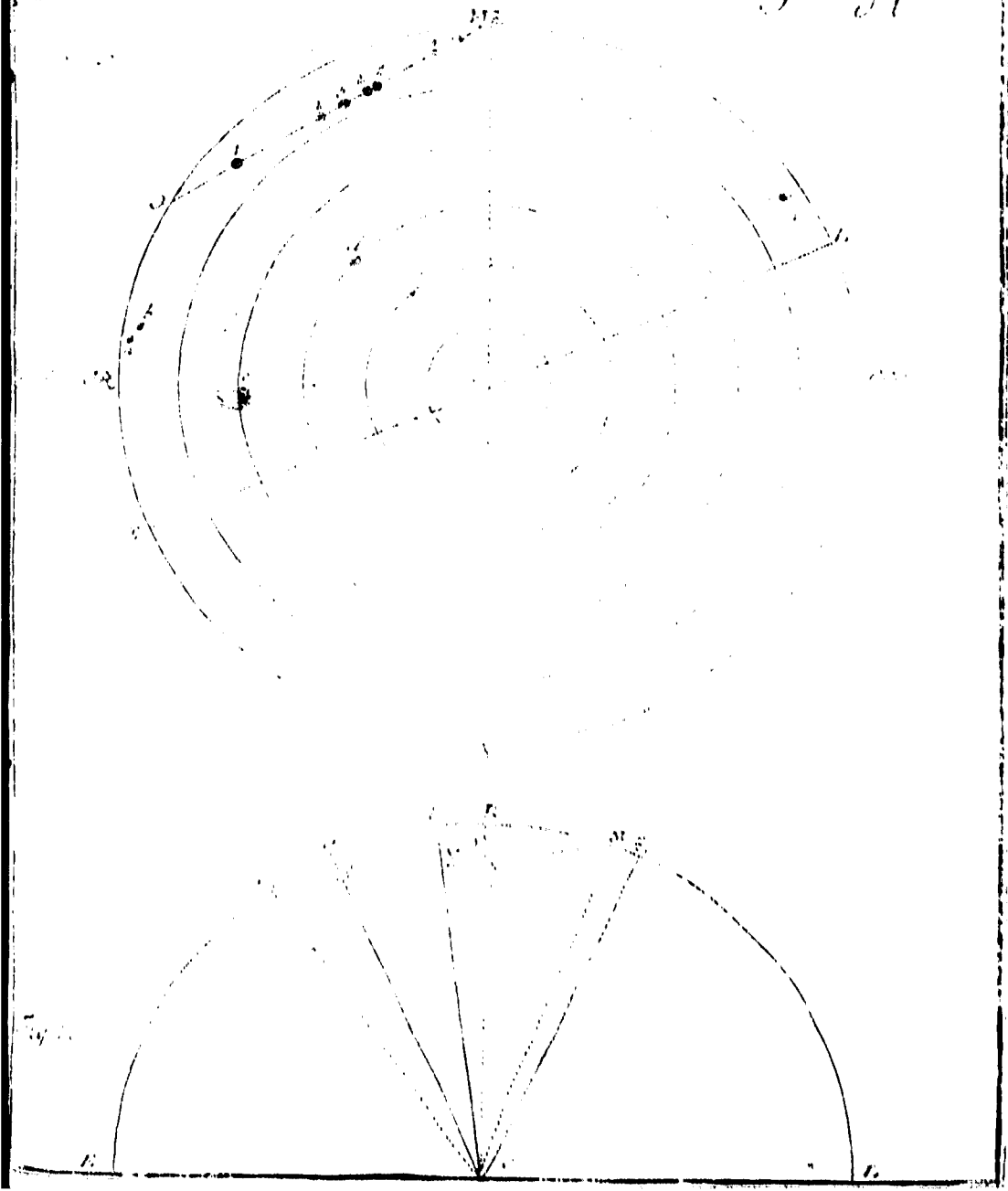
TAB. VI
Fig. 1.

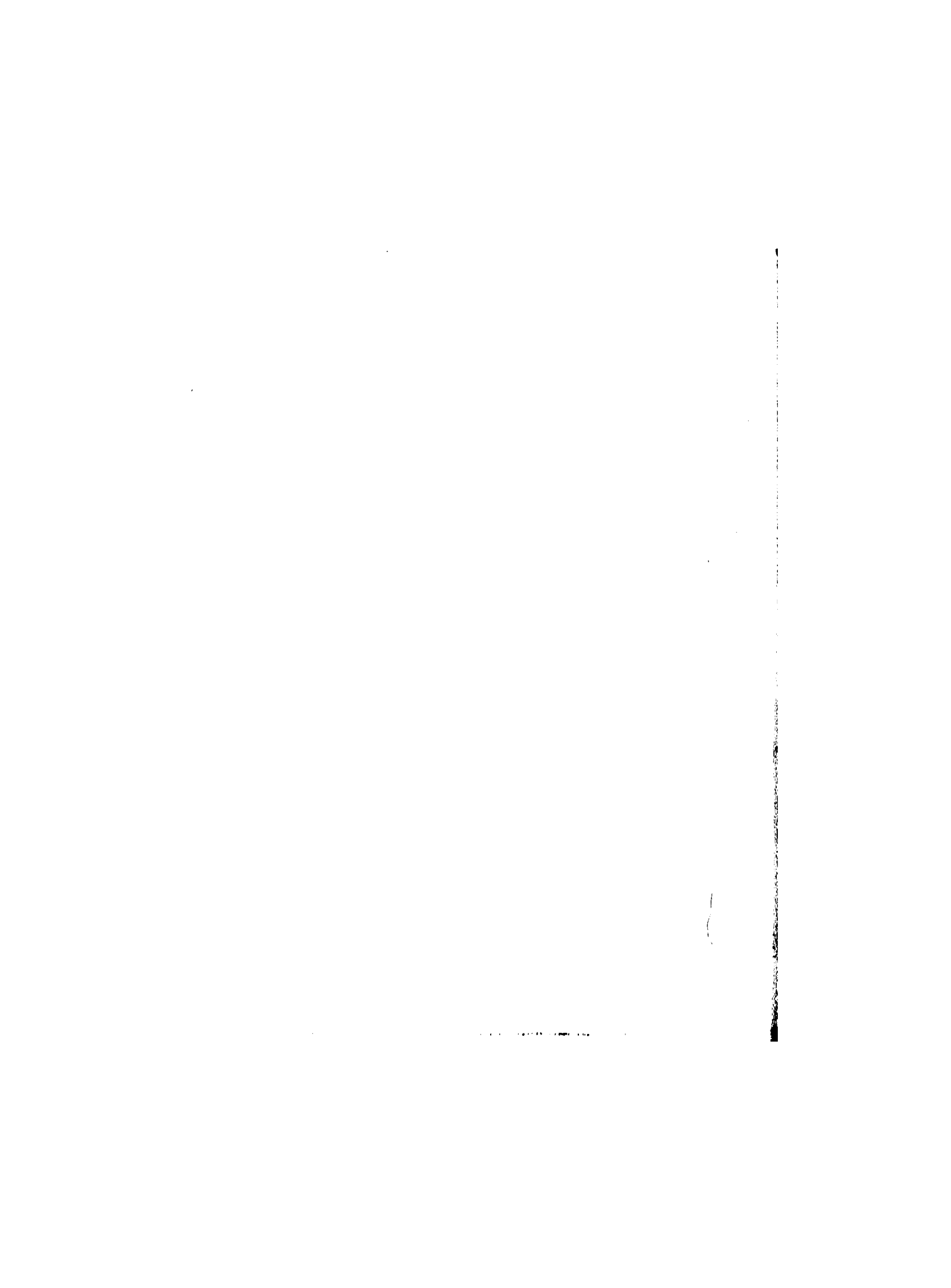
		H.	M.	S.
in	1.	10.	49.	20
	2.	11.	36.	0
	3.	11.	52.	20
	4.	12.	2.	30
	5.	—	4.	30
	6.	—	44.	20
	7.	—	52.	45

Post ultimam observationem Sol latuit post nubes, nec ante
horam 2 m. 37 apparuit, quo tempore jam diu planeta ex
ejus orbe excesserat. Maculas vero novem, quæ simul Solis
disco insidebant, quarum situm & magnitudinem schema-
tismus luculenter ob oculos ponit, paulo post horam 11 m.
36, singulas, cum nubeculis, quæ maculis *f* & *i* circumpone-
bantur, annotavi. Sed, quoniam ingressus & egressus Mer-
curii conspectum cœlum nubilosum negabat, aliis, quæ A-
stronomorum solertia proditæ sunt, methodis, pro investi-
gandis hisce momenti, utendum mihi fuit. Primum qui-
dem scalæ subtiliter divisæ profuerunt, inprimis circa locum
ultimum 7, qui a margine Solis perparum distabat, atque
ita, ex proportione intervallorum & temporum reliquorum,
tempus lineæ 7 M respondens, una cum scrupulo egressus,
innotuit. Sed tum pro hujus examine, tum pro tempore in-
gressus in lucem protrahendo, sequentes inii rationes. Assumsi,
præter apparentem Solis semidiametrum 16 m. 15 s. motum
horarium Mercurii a Sole in longitudinem 5 m. 52 s. item
inclinationem orbitæ visam 8 gr. 15 m. ex tabulis *Ludovicia-
nis*, elegique præ ceteris locum primum P, claro cœlo, qua
potui, cura signatum. Verum hora 10 m. 49 s. 20, quo tem-
pore

Fig. 2.

Fig. 23. ad Nov. hinc & rudit. An. 1731. Mens. Aug. p. 372.

tempore Mercurium in τ conspexi, locus Solis verus est $7^{\circ} S$. $19^{\circ} gr. 21^{\circ} m.$ huic respondent adscensio recta $226^{\circ} gr. 54^{\circ} m.$ punctum æquatoris culminans $210^{\circ} gr. 10^{\circ} m. 13^{\circ} s.$ adscensio obliqua puncti eclipticæ orientis $300^{\circ} gr. 10^{\circ} m. 13^{\circ} s.$ punctum eclipticæ oriens $27^{\circ} gr.$ Sagittarii, angulus puncti orientis Vitembergæ $32^{\circ} gr. 15^{\circ} m.$ nec non angulus verticalis & eclipticæ ZCL $64^{\circ} gr. 55^{\circ} m.$ His, secundum Astronomiæ sphericæ præcepta, rite repertis, deprehenditur situs circuli verticalis ZC ad eclipticam ECL . Ducta semidiametro Solis CPD per locum planetæ visum P , & alia ZC ad punctum verticale directæ, organo goniometrico reperio angulum DCZ , sive arcum distantiæ centri Mercurii, a circulo verticali ZD , 49 gradibus æqualem. Quapropter, additis ZD & ZL , erit angulus DCL $113^{\circ} gr. 55^{\circ} m.$ detracto quadrante RCL , superest angulus DCR $23^{\circ} gr. 55^{\circ} m.$ Hinc demitur FCR , par visæ inclinationi orbitæ Mercurii ad eclipticam $8^{\circ} gr. 15^{\circ} m.$ & fiet DCF $15^{\circ} gr. 40^{\circ} m.$ Jam, si ex P in lineam FC ducatur perpendicularis PN , componitur triangulum PNC , in quo, ex angulis & hypothenusa PC notis, perpendicularum utrumque PN & NC , vel calculo trigonometrico, vel scala partium æqualium, quod postremum, in diductiore schemate, absque errore notabili licet, manifestatur. In præsentis exemplo PN est $4^{\circ} m. 20^{\circ} s.$ NC $13^{\circ} m. 52^{\circ} s.$ Assumpto igitur motu horario Mercurii a Sole $5^{\circ} m. 52^{\circ} s.$ regula aurea pro linea PN dabit tempus $44^{\circ} m. 11^{\circ} s.$ Est autem linea NC distantia minima Mercurii a centro Solis, & N denotat medium semitæ ejus sub Sole. *Euclid. Lib. III Propos. 3.* Ideoque additis $44^{\circ} m. 11^{\circ} s.$ ad hor. $10^{\circ} m. 49^{\circ} s. 20$ medium transitus Mercurii per Solem, $11^{\circ} h. 33^{\circ} m. 31^{\circ} s.$ innotescit. Porro quaeritur dimidia via Mercurii ON , vel scala, vel resolutione trigoni orthogonii ONC , cujus latus NC , cum hypothenusa OC , semidiametro nempe Solis, datur; hoc loco ON est $8^{\circ} m. 15^{\circ} s.$ cui competit tempus dimidia mora hor. $1^{\circ} m. 24^{\circ} s. 22$, quo ablato ex $11^{\circ} h. 33^{\circ} m. 31^{\circ} s.$ quo tempore planeta hæret in medio semitæ suæ N , residuum aperit momentum ingressus $10^{\circ} h. 9^{\circ} m. 9^{\circ} s.$ Denique dimidia mora addi-

ta medio, docet, *egressum* in *M* contigisse h: 12 m. 57 s. 53. *Tota duratio* spectaculi fuit 2 h. 48 m. 44 s. Præterea, descripto radio *RC* normali ad eclipticam *ECL*, repræsentat ille portionem circuli latitudinis, & lineæ *Oy*, *Nx*, *xM*; eclipticæ parallelæ, *latitudinem Mercurii* in principio, medio, & fine, sive lineas *yC*, *xC*, *sC*, definiunt. Hæ latitudines ut cognoscantur, solvenda sunt triangula rectangula *OEy*, *NCx*, *MCs*, in quibus per problemata modo laudata semper anguli cum latere aliquo, vel duo latera, innotuerunt, atque ita *latitudo septentrionalis* patescit,

sub ingressum	<i>yC</i>	12.	45°.
in medio	<i>xC</i>	13.	50.
sub egressum	<i>sC</i>	14.	50.

Crescebat enim latitudo, dum planeta, a nodo adscendente digressus, altius sensim supra eclipticam assurgebat. Discus Mercurii sub Sole ovalem vel ellipticam figuram referebat, cujus diameter oblique ad ejus semitam posita, & sub finem arcui verticali vere parallela erat. Proportio diametri utriusque planetæ ad diametrum apparentem Solis, manifestavit magnitudinem diametri apparentis Mercurii majoris 19 s. 30 tert. minoris 13 s. 32 tert. æqualem. Mercurius sub Sole nigricabat paulo plus quam maculæ, atmosphæræ autem, eundem ambientis, nullum indicium apparuit. Margini planetæ occidentali colores iridis insidebant, qui maculis quoque solaribus adhærere solent. Ceterum ea, quæ de ingressu, medio, & egressu, dicta sunt, ex mea quidem observatione consequuntur. De quibus tamen illi certius statuent, qui planetam, in extremis semitæ suæ sub Sole punctis positum, spectarunt. Interim tamen aliquam hic commemorare emendationem libet, quam observationes superioris Seculi subministrant. Docuit enim Celeberrimus *Hallejus* in *Transact. Philos. Angl. num. 193 pag. 511*, qualia semidurationum transitus Mercurii sub Sole intervalla, cum notatis antea planetæ distantis a Sole visis, copulata fuerint, nec dubitat, numeros illos in posterum quoque ita sese habituros. Tribuit autem 14 minutis latitudinis visæ semidurationem 1 hor.

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXXVII. 375

hor. 24 m. Quamobrem latitudo a me observata 13 m. 50 f. postulat semidurationem 1 h. 23 m. &, assumto medio tempore, quod calculus observationum fide patefecit, 11 h. 33 m. 31 f. erit *correctum tempus ingressus* 10 h. 10 m. 31 f. *egressus* 12 h. 56 m. 31 f. Plura de hac observatione peculiari Programme, d. 6 Januarii hujus anni vulgato, explicata sunt.

JOANNIS MATTHIÆ FLORINI, HIST.
Et Eloqui. in Acad. Nassavica Prof. Publ. Opuscula varia,
Et quidem maximam partem historici, politici, Et publici
Juris, argumenti, fide optimorum, medii inprimis re-
centiorisque ævi, Scriptorum, concinnata.

Tomus I.

Herbornæ, typis B. Joannis Nicolai Andreæ viduæ, 1735. 4.
Alph. 2.

Opusculorum *Tomus primus* complectitur Dissertationes quatuor, *primam* de Germaniæ Vulpibus Academicis, *secundam* de *Fl. Jul. Crispi Cæsareæ* dignitatis decennialibus, & votis ejusdem vicennialibus, *tertiam* de Titulo Electoris, ejusque in curiis usu pragmatico, aurea Bulla longe adhuc recentiore, & *quartam* de Campo Francorum Madio, dedicatus Serenissimo Principi ac Domino *Guilielmo Carolo Henrico* Frisoni, Principi Arausionensi, & Nassavio Comiti. Quæ nunc Dissertationum formam susceperunt Opuscula, Orationum antea nomen sustinuerunt. In prima afferuntur Dissertatione de fati morum ac rei literariæ penes Germanos haud tralatitia. Mirabitur lector, de origine Christianæ religionis, Christianarum Scholarum & Academicarum, ac trium vel quatuor Facultatum Academicarum, in Germania, hic copiose differi. De novitiorum Academicæ discipulorum absurda divisione in vulpes, asinos, pennales, & candidatos, deinde agitur. Originem convicii *Schulfuchs* Auctor non deducit cum vulgo a *Casparis Arnuri*, Thuringi, E-

thi

- thices Logicesque in Academia Jenensi quondam Professo-
ris, veste, quæ vulpina pelle erat suffulta. Convicii causa
deducitur ex novitiorum timido ingenio, cum ignavia con-
juncto. *Ludovicus* ipsi idem est, ac marte clarus, ex Franci-
ca voce *blutbo*, i. e. inclytus, & *wicgh*, marte. Tolbiacum,
Pag. 16. victoria *Clodovæi* nobilitatum, per oppidum *Zulch*, prope Co-
20. loniam Agrippinam positum, pro more plerisque probato ex-
22. ponit. *Bonifacius*, Germanorum Apostolus, notatur, eo
quod politicis negotiis ac Regibus deponendis sese immi-
24 seq. scuerit. De Diis commentitiis veterum Germanorum obiter
quædam, limam exigentia, afferuntur. *Pusterum* certe eo-
rum numero eximendum esse, credere liceat. De *Joduta*
28. conferri potuissent *Mastrichtii* ac *Theodori Hufæi* Exercita-
tiones. Annalistam Saxonem cur Autor vocet *ineditum*,
causam non videmus, cum ipsum *J. G. Eccardus* in Corpore
Historicorum ævi medii typis publicis describendum curave-
35 seq. rit. De trivio, quadrivio, & scholis trivialibus, ea, quæ alias
fatis sunt trita, solide repetuntur. *Augustinus*, sive primus,
sive inter primos, omnes artes liberales septenario inclusisse
videtur numero. *Boetius* paulo post jam meminit quadri-
vii. Locus Scriptoris vitæ *Meinverci pag. 546 Tom. I*
49. *Leibnit.* est instar omnium, quem vel vices legimus in hoc
argumento afferri solitum. Seculo superiori illi, qui recen-
tes a scholis in Academiis accedebant, primis sex hebdoma-
dibus *vulpes*, 24 sequentibus *asini*, ac reliquis ad primi anni
54. Academici finem *pennales*, vocabantur. Ab *Arnuro vulpes*
57 seq. dici, negat Noster. Pennalisimus circa annum 1610 fuit exor-
tus. Auditum eadem ætate convicium a *vulpe* ad studiosos
translatum, quod quidem nobis exinde videtur exortum,
quod recentes de scholis discipuli scortis callide, timide, &
clanculum, indulgerent in Academiis, qualem scortandi spe-
ciem vocarunt exinde *fuchsen*. Seniores enim solebant li-
berius rem facere veneream. In Legibus Francorum Salicis
73. jam convicium *vulpeculæ* animadvertione dignum censetur.
Dissertatione *altera* illustratur æneum moduli minoris nu-
mismæ, in cujus antica *Constantini* simulacrum cubitale emi-
net

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXXVII. 377

net cum epigraphe: *Constantinus Aug.* in postica eminet ara, cui inscriptum: *Votis XX.* Perigraphe est hæc: *Beata Tranquillitas.* Multa in ejus decursu habentur, quæ alibi poterant invenire locum, e. g. de *Augusti* titulo, de voce *Σεβαστῆς*, de *semper Augustis*, de *Cæsaris* encomio. Indicatur parte Dissertationis posteriori, numo commemorato designatum esse monumentum augustæ vicennialium *Constantini M.* majestatis, & *Cæsareæ Crispi* inprimis dignitatis, editorum Decennialium, conceptorumque votorum vicennialium. Quinquennalia & decennalia ab *Augusti* temporibus deducuntur. Discrimen inter decennalia & vota decennalia additur. De habitu capitis, in adversa numi expresso, afferuntur lectu jucunda. Tribuitur primus diadematis usus *Aureliano*, Imperatori, post quem *Constantinus M.* habitum regium gemmis, & caput diademate, exornaverit. De antiquitate *cassidis* quis non legeret libenter ea, quæ manu haud avara promuntur? Subscriptio numi habet compendium hoc scripturæ PTRO, quo ipso indicatur, eum *percussum* esse in *Trevirorum oppido*, quod *Crispi* erat sedes. Seculi quarti annus sextus fuit is, quo *Constantius Chlorus* obiit, & quo *Constantinus* filius sese Imperatorem & *Augustum* appellavit, *Josepho Scaligero* & ipso *Eusebio* autoribus. Decennio *Constantini* exacto, ad clavum sedentis, *Crispus*, teste eodem *Eusebio*, *Cæsar* fuit denominatus. Quare filius edidit vota decennalia, cum pater vicennalia celebraret, id est, anno 436. Caput *Constantini* in numo, cujus mentionem fecimus, non est nudum, neque laurea cinctum, sed vel diademate, vel casside, ornatum *Constantius Chlorus* Trevis collocavit palatium suum, ac *Constantinus*, filius, cum in hoc *Belgiæ primæ* capite per sex annos aulam fixisset, *Crispo Cæsari* hunc terrarum tractum cum urbe ad defendendum *Galliæ* limitem reliquit. Conf. *Schurzsteischii Oper. histor. polit. Diss. XI §. 6.* Ipse Autor compendium scripturæ PTRO legit *pecuniam Trevis obsignatam*, cum *Joberto ac du Fresnio*, aliisque. Votorum summam *Plinius Lib. X Epist. 60* breviter expressit. In Dissertatione III Autor ostendit,

Pag. 143.

139.

141.

149.

151.

156.

- dit, Septemviros Principes medio demum Seculo XV usum
 tituli Electorum pragmaticum in curiis adhibuisse, id quod
 facile e Diplomatibus comprobari potest. Qui, Septemvi-
 ros eligentes statim post auream Bullam sese in Diplomatibus
 suis appellasse Electores, credunt, ii, a certis monumentis
 derelicti ac destituti, perhibent ea, quæ adhuc fide Diplo-
 matum evinci haud potuerunt. In Dissertatione IV, *de Cam-
 po Madio*, describitur mensis Maji celebritas, inprimis ejus
 Calendarum: campum olim pro duello, seu certamine singu-
 lari, sumtum, ostenditur: locum fuisse comitiorum & gene-
 ralium & particularium, additur: tempus coeundi primo
 Calendis Martii adstrictum, unde *Campi Martii* appellatio:
 judicia sub dio habita: locum non semper electum eundem.
 Ut *Tomum II* Dissertationum consimilium Autor Cl. nobis-
 cum communicare ne dedignetur, id vero est, quod ex ani-
 mo vovemus.

*CALENDARIUM FESTORUM DIERUM-
 que mobilium atque immobilium perpetuum, in usum
 Chronologiæ historiæ & rei Diplomaticæ ita adorna-
 tum, ut dati quilibet mensium dies, mediæ ævi more no-
 tati, sine mora cum nostro computandi modo componi
 possint. Præmissa Præfatione, usum ejus edocente,
 a JO. JACOBO RABE, V. D. M.*

Onoldi, typis & sumptibus Jo. Val. Lüders, 1735. 4.
 Alph. 1.

Cum alia multa obscura & impedita vetus habet Calenda-
 rium, tum etiam, qui Seculo XII, maxime apud Belgas,
 Germanos, & Gallos, accessit, ille mensium dies nomini-
 bus festorum, tam mobilium, quam fixorum, indicandi
 modus, vix uni aut alteri adhuc fuit cognitus. Astro-
 nomicum subducere calculum, & hujus ope ad hodiernum
 morem computare dies, paucissimis datum est eorum,
 qui historias anant, reique Diplomaticæ studium. Laudem
 suam

suam fert a posteritate magni Corporis Diplomatici Collector, *Jo. du Mont*, quod primus Chronologiæ hac etiam in re lucem affundere conatus est: qui non tantum Diplomata serie temporum digesta composuit, singulisque mensum ac diem hodierni Calendarii annotavit, sed etiam tabulas inferere promisit, quarum ductu difficillima quæque tempora data sine negotio ad æram vulgarem redigi possent. Jam, cum Autoris morte vix hic sperandus sit labor, difficultatem tollere studuit Vir Rev. *Jo. Jac. Rabe*, B. *Jo. Phil. Schneideri*, Consil. Aul. & Archivarii Onoldini, *Calendarium festorum immobilium*, quod in usum tabularii confecerat, evulgando. Quod quidem Calendarium cum, clave amissa, quasi foret obferatum, usui suo illud restituit Vir Rev. & diligenter Latine pariter atque Germanice per regulas & exempla demonstravit, quo pacto quilibet dies immobilis evolvendus sit. Additus quoque Index, qui ordine alphabetico frequentiora Sanctorum Sanctarumque nomina, & mensium dies, qui illis facti sunt, magno lectorum commodo, proponit. Deinde, ad exemplum Calendarii *Schneideriani*, festa quoque mobilia disponere aggressus est, & aperte simul clarissimeque indicavit rationem, pari facilitate dies mensis, in quem dato quolibet anno incidant, reperiendi. Subnectitur fertile spicilegium observationum de datis Diplomatum, quibus dies mensium indicantur, quarum præstantissimas hic repetere visum est: I) *Nullam inveni Bullam papalem, cujus datum Sancti nomine, vel die festo, fuerit notatum: in omnibus contra usum fuerunt fastis Romanis.* II) *In omni Codice Diplomatico Italiae Lunigii vix singula exempla, eaque sola inter Diplomata Ducum Sabaudie, circa finem Sec. XIII, inveneris, ubi talis subscriptio nis forma fuerit usurpata.* III) *In vasto Opere Rymeriano pauciora etiam inveni exempla: ut modus iste subscribendi a deo etiam in Anglia parum fuerit usitatus.* IV) *Versiones Diplomatum Germanice sepe data Latinorum secundum fastos Romanos exprimunt per festa.* V) *Antiquissima mentio dierum festorum sanctorumque in Diplomatum Belgicis occurrit apud Miræum de A. 1026, &c.* VI) *Recentissima, quam reperi-*

Pag. 6 seq.

15 seq.

17 seq.

7. 107 seq.

178 seq.

est anni 1575, &c. Inde sequuntur aliquot subscriptiones, quarum errores ad suum Calendarium expendit & feliciter corrigi Autor. Nemo non agnoscit doctissimi Viri peritiam diligentemque industriam, qui, inter sacri ministerii labores, id, quod historiarum ac rei Diplomaticæ studiosis hac in parte deesse adhuc videbatur, pro virili docuit ac demonstravit. Sane nunc habet Lector prope consummata studii Diplomatico-Chronologici adjumenta: 1) *Mabillonii* doctrinam de notis Chronologicis, sive datis, Diplomatum, *sex* ultimis *Libri II Capitibus* comprehendam; 2) Rev. Abbatis Gottwicensis operam, qui per seriem Imperatorum, qua quisque ratione tempora notaverit in Diplomatum, ostendit; 3) *Kaleri* Directorium *Freberianum* de annis indictionum Romanarum, itemque de annis regni & imperii Regum & Imperatorum; 4) *Haltausii* Calendarium mediæ ævi de obscurioribus dierum festorumque nominibus Germanicis; denique 5) hoc, quod commendamus, Calendarium.

Coronidis loco emendamus Festum S. *Martini*, quod ex *Ludewigii* Reliquiis MSt. *Ofartini* allegatur. Simul explicare tentabimus binas Diplomatum Gallicorum subscriptiones, quas & *Jo. du Mont*, & *Cl. Rabe*, intactas reliquerunt. Est autem prior: *Le maicredy après la quinzaine des Bordes h. e. dies Mercurii post dominicam Invocavit.* Altera: *Le Lundi après les bures li vingt septieme jour du mois de Feburier, i. e. die Luna post Dominicam Invocavit.* Nam *Bobourt*, *Bebourt*, & contracte *Bord*, *Bure*, Latine *Bobordicum*, fuit olim hastiludii genus, quod inde a die Jovis ante Dominicam *Esto mihi*, sive prima & secunda Dominica *Quadragesimæ*, ante jejunium rigidum, in Galliarum provinciis celebrabatur. Vid. *Cangii* Glossarium sub *Bobordicum*. Qualia ludicra certamina etiam inter Germanos circa idem tempus agitata vocabantur *Rinne Tage* æque a ludis equestribus.

FRIDERICI OTTONIS MENCKENII

Carmina.

Lipsiæ,

Lipsiæ, in officina Gleditschiana, 1737. 8 maj.

Plag. 14½.

In tanta Poetarum Latinorum paucitate, quam ætas nostra videt, qui carmen Musis & Apolline dextro deducit, cum necesse est agitante calefcere genio, & mentis viribus excitari, & quod de *Archia* Poeta dixit *Cicero*, quasi divino quodam spiritu inflari. Nec id possumus non agnoscere in *Menchenio* nostro, quem post patris obitum hæc *Acta* habent & ἰσχυροδίακτῆρην & σύνσερον non indiligentem. Is enim, ingenium sortitus poeticum, inde a puero severioribus studiis adjunxit artem hanc Palladium, naturæ suæ secutus semina. Recte vero naturam judicavit adjuvandam studio, & nobilissimorum præci ævi Poetarum crebra lectione. Quod igitur insurgere valet cothurno heroico, hunc esse fructum fatetur suæ cum *Virgilio* familiaritatis. Quod elegiam non sine lepore, nec sine facilitate, fundit, ejus laudis partem aliquam pertinere concedit ad *Ovidium*, quem quippe sibi proposuit imitandum. Illud denique, quod modo Sapphicum, modo Phalæcium, haud invita Minerva pangit carmen, *Horatio* & *Catullo* se debere agnoscit, similibusque Phœbi sacerdotibus. Apparet & inde ejus naturæ impetus ad fundendum carmen, quod, ubi semel canere cœpit, non stillat verlus, sed magno veluti flumine, fluctu fluctum trudente, ejicit animi sui cogitata. Cujus rei ut vel unum proferamus exemplum, pag. 33 seq. Carmen exhibetur gratulatorium, centum quadraginta quinque constans versibus, & tamen quinque duntaxat periodis.

Ne autem idem suis poematibus accidat, quod scriptis similibus accidere sæpissime videmus, providendum duxit editione hac conjuncte repetita plerorumque ab se conditorum Carminum. Ac duas ea redegit in *Libros*, quorum priorem *Librum* miscellaneorum inscripsit, posteriorem *Librum* hendecasyllaborum. Frustra autem quæres hic, Lector, versus stimulante Cupidine effusos. Odit enim Poeta noster hos præclarissimæ artis abortus. *Nam qui fieri possit*, inquit in Præfatione, *ut, quæ alios scriptores omnes valde dedecere judicantur, eorum venia uni præ ceteris*

detur carminum scriptori? In *Libro* igitur *priore* fiuntur gratulationes heroicæ ad Reges Poloniæ; Odæ Sapphicæ lugubres in obitum Reginæ Poloniæ, *Buddei, & Wachtlori*; heroica Carmina in principum Saxoniæ virorum nuptias & novas dignitates; in mortes item magnorum utriusque sexus hominum; gratulatio elegiaca ad Cl. *Hebenstreitium*, iter parantem in Africam: ut cetera hujus libelli Carmina prætereamus silentio. Illud vero minime illaudatum dimittere debemus, quo *pag. 57 — 109* laudes canit Lipsiæ suæ: e quo specimen proferimus hoc, quo mentionem facit Academiæ *pag. 99*:

*Nunc quoque sit nostro celebrata Academia cantu.
Dic, licet, excelsam Philyren sub menibus altis
Laudis habere nihil, nihil esse, quod urbibus olim
Non dederit fortuna suis, sit pauper, & omni
Nuda nimis lauro, sit turpi sordida cultu,
Et nullis dilecta Diis; te, Lipsia, celsæ
Efferet ad Superos doctrinæ splendor & artis.
Stat senior meritis, cano & venerabilis ævo,
Ter stetit alta suis rediens Academia seclis,
Ter longum perrupit iter, nec firma lacertos
Destituit virtus, validos nec robora nervos.*

Paucis interjectis, ita pergit pag. 100:

*Mens mihi sæpe stupet, mecum dum cogito summos,
Quos habuit Philurea, viros, quos ampla nitensque
Non patitur doctrina mori. Quem nomina docti
Meureri Crocique latent, celebrisque Mosellæ?
Emicuit prisco magnus Camerarius ævo,
Pistoriusque ingens: at proxima tempora nostris
Dant Rechenbergos altos, Oleasque virentes,
Nunc Etmulleros medicos, Rivosque fluentes,
Quosque tacere nefas, magnum par Carpzoviorum.*

Adjicimus & ex *altero Libro* felicis venæ documentum, nihil præter gratulationes, ad amicos, honoribus novis vel novo fulgentes munere, scriptas, complexo, ultimo excepto Carmine, Satyra in nummularium quendam, abitu Lipſiæ

parentem. De hoc igitur hunc in modum inter cetera ludit pag. 214:

*Est, est, ingenium tuum profecto
 Arti, quam sequeris, favens & aptum.
 Est, inquam, varium, parumque constans,
 Partes se facile movens in omnes,
 Nunc has, nunc alias, amans figuras,
 Nunc hos, nunc alios, probans Penates:
 Est mutabilis chameleonte,
 Est versatilius rota molari,
 Cauda mobilis canis tenelli;
 Nil diu tibi, nil solet placere,
 Quantumvis nitidum sit & venustum.
 Delectetque alios, statim sed omne
 Elabi manibus suis, fugisque;
 Que laudas hodie, colis, probasque,
 Cras damnas eadem, tibi que sordent.*

Recordamur hac occasione longæ in rabulas Satyræ, quam immiscuit gratulationi, ad novum Jurium Doctorem exaratæ, pag. 176 — 186; quam cum reprehendissent nonnulli, quibus ea visa fuit in sacratum Themidi ordinem injuria, obtestatur hic in Præfatione quosvis, ut credant, se odisse quidem caninam istam & vulturinam ficundiam, at veros Juris justitiæque cultores cultu se prosequi & serio & maximo.

**HENRICI STEPHANI DE ABUSU LINGUÆ
 Græcæ in quibusdam vocibus, quas Latina usurpat, ad-
 monitio. JO. HENR. KROMAYERI, Prof. Jen. Anno-
 tationibus nondum editis instructam, denuo publicavit
 FRID. GUIL. ROLOFFIUS, Berolinas.**

Berolini, sumptibus Christoph. Gottl. Nicolai, 1736, 8.

Plag. 13.

Ut quam citissime initium scribendi, edendique aut sui, aut
 alieni, partus ingenii, faceret doctissimus, & a laudabili rem
 literariam juvandi ardore nobis commendatissimus, *Roloffius*,
 hunc *Stephani* libellum, de quo mira prædicat, denuo vulgan-
 dum

dum statuit, *Kromayerum* aliquid animadversionum rogavit, ipse tres paginas annotando implevit, Ill. *Heinccio* factum inscripsit. *Kromayerus* doctorum aliorum, similes *Stephani* argumento disputationes passim indicavit; ipse, quantum ætas, ingenium, doctrina, tulit, in eum conjecit. Ipsum *Stephani* libellum, ut reliqua ejus, optimum possis existimare; accessiones has novas, quia copia non laboratur, modestas; Præfationem denique, quia plurimi viri docti ingentibus ad favorem benevolentiamque laudibus sollicitantur, officiosissimam.

HENRICI STEPHANI PSEUDOCICERO; EJUSDEM *Dissertatio de Plauti latinitate; Epistola de statu sue typographiæ, & Artis typographiæ querimonia. Præmittitur HENR. STEPHANI vita, Autore THEOD. JANS. AB ALMELOVEEN. Collegit, & editionem curavit, FRID. GUIL. ROLOFFIUS, Berolinas.*

Halæ, sumtibus Orphanotrophei, 1737. 8.

Alph. 1 plag. 9.

Alterum hoc specimen est industriæ *Roloffianæ*, in edendis aliorum scriptis consumptæ. Quæcunque hic legis, *Stephani* sunt & *Almeloveensii*; quod *Roloffio* acceptum referas, præter Præfationunculam, nihil est. De eo enim, ut ad *Ciceronis* locos, quibus in disputando utitur *Stephanus*, repeteret, aut indicaret saltem, quæ eruditissimi viri, *Ciceronis* editores, disseruissent postea, adeo fuit securus, ut, nihil usquam de suo addendo, dubium relinquere lectoribus videatur voluisse, pliusne libello ornamenti de suo nomine, an vero sibi ex libello, accesserit. Cumque adeo hic novi nihil, nec, quod non alius quisque, quam *Roloffius*, dare potuisset, quidquam, reperiatur, nihil quoque est, quod Lectores amplius moremur, nisi scire velint, cum in Præfatione affirmasse, sibi, edito simili trium chartarum libello, autores extitisse, ut in variis Opusculis edendis pergeret: has Dissertationes raras esse: etiam de utilitate *Stephani* nomen dubium nullum facere: hunc *Pseudociceronem* vero ad. o. egregium esse, ut, licet omnia ejus præclava in Lexico jam translata sint, præstes tamen ipsi Autoris verba rationesque cognoscere: de reliquis idem esse judicium debere: superesse, ut lectores sua hæc opera fruantur; se itinere impediri, quo minus plura præferat.

* * *

No. IX.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXXXVII.

CODEX THEODOSIANUS, CUM PERPETUIS Commentariis **JACOBI GOTHOFREDI**, Viri Senatorii, & Jcti superioris Seculi eximii. Præmittuntur *Chronologia accuratior, Chronicon historicum, & Prolegomena.* Subjiciuntur *Notitia Dignitatum, Prosopographia, Topographia, Index rerum, & Glossarium nomicum.* Opus posthumum, diu in foro & schola desideratum, recognitum, & ordinatum ad usum Codicis Justiniani, opera & studio **ANTON. MARVILLII**, Antecessoris primicerii in Univeritate Valentina. Editio nova, in sex Tomos digesta, collata cum Codicibus MStis, antiquissimo Wurceburgensi, Gothano, & libris editis, iterum recognita, emendata, variorumque observationibus aucta, quibus adjecit suas **JO. DAN. RITTER, P. P.**

Tomus II.

Lipsiæ, apud. Mauric Georg. Weidmannum, 1737. fol.

Alph. 8. plag. 4.

Annus elapsus est, ex quo Operis præstantissimi *Tomus I* lucem vidit; tuncque in Præfatione addita Cl. Editor exposuit instituti rationem. Et, quomuis sperandum esset, absoluto *Tomo I* laborem reliquum tot tantisque difficultates non mo-

Ccc

catu-

turas esse, spes tamen omnis concidit, postquam diligentissima inspectione tantum lacunarum numerum in reliquis *Tomis* Cl. Editor deprehendit, atque tot loca depravata observavit, ut, iis restituendis, corrigendis, supplendisque, haud exiguum temporis spatium dari posse, innox ad animum adverteret. Cum vero multi sint, quibus omnia levissima primo videntur intuitu, atque etiam pauci soleant, quamvis ii sint magni *Gothofredi* maximi admiratores, opus posthumum accuratius inspicere, sed famam sequentes vulgatissimam, nihil in eo, nisi quod perfectissimum sit ab omni parte, inveniri judicent, Cl. Editor in Præfatione, huic *Tomo* addita, exempla iis nonnulla in oculis posuit locorum, partim male se habentium, partim etiam lacunarum, quas porro in insigni libro noluit superesse. Loca autem, quæ depravata sunt mirifice, a primo Operis editore, Cl. *Marvillio*, male intellecta esse, & alibi collocata, quam quidem fieri debebat, facile licet conjicere; cuius rei exemplum habes *leg. 13 de re militari* ubi *not. b* ad verba, *commune poculum*, *Gothofredus* notat, *commune poculum fumen eleganter vocatur*, & sententia ex *Virgilio*, *Apulejo*, *Lampridio*, *Solino*, probata, claudit, *quomodo & infinitis locis apud Marcellum Empiricum*. Sed cum his conjunxit *Marvillius* sequentia: *Donatus Adolph. Act. 4 Sc. 6 de valde significat*. Item *Hecyr. Act. 5 Sc. 2, dejerat, si produete valde jurat*, & plura alia, quæ omnia retrahenda sunt ad *not. l*, ubi de voce *deproperus*, *Gothofredus* differere constituit. Ita *Commentarius leg. 25 de Curs. publ.* male cohærebat cum *not. **, qui erat separandus, & in *leg. 11 d. 1. not. b de Hespido* legebatur, *Meminit & Libanius Oratione adversus Polyclem*, & *Amnianus Marcellinus in gest. an. 360 vel 361 Lib. 21 pag. 200, qui ubique eum proscribit, quia Christianus est*, quæ ultima verba ad *Libani* locum retrahenda sunt. Et, cum in *Comentario leg. 35 de Curs. publ.* legis hujus emendationem *Gothofredus* tentat, sequentia scribens: *Ne supra assium numero reda moveatur: quæ procul dubio corrupta sunt: ubi putet quis reponendum supra assignatum, vel supra adscriptum numerum.* *MScus habes supra assium.*

assumebatur. In leg. ii de Cohortalib. in Commentar. illa: Hic idem Festus post administratam Syriam Magister memoriae fuit, ut idem Marcellinus docet, & Suidas in voce Φῆσος, ex Eunapii historia ibi: τὴν δὲ βασιλικὴν γλῶσσαν ἐπεπίσειυτο: quæ alioquin verba non cepit interpretes ejus, imo & mutare instituit. Sic de Nymphodiano ..... Epistolam Græcam, ὁ αὐτοκράτωρ αὐτῶ καὶ τὴν βασιλικὴν γλῶσσαν ἐπέτρεψε, ita disposuit: Hic idem Festus post administratam Syriam Magister memoriae fuit, ut idem Ammianus Marcellinus docet, & Suidas in voce Φῆσος, ex Eunapii historia ibi: τὴν δὲ βασιλικὴν γλῶσσαν ἐπεπίσειυτο, quæ alioquin verba non cepit interpretes ejus, quando vertit, fisci regii curator; imo & mutare instituit. Sed sic & de Nymphodiano, qui Juliano etiam ab Epistolis Græcis fuit, idem Libanius in Vita Nymphodiani pag. 177 edit. Commelin. ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς αὐτῶ καὶ τὴν βασιλικὴν γλῶσσαν ἐπέτρεψε, huic Magistri memoriae munus commisit Julianus. Ibidem illa: Quibus addo, quod forex indicio suo se prodit, cum extra propositum suum notat, Alexandrum Imp. scriniorum Magistrum habuisse Ulpianum, Jurisconsultorem. Quod extra ..... ab eo notat ..... ta seque quoque ..... ita restituit: Quibus addo, quod forex indicio suo se prodit, cum extra propositum suum Cap. 22 notat, Alexandrum Imp. scriniorum Magistrum habuisse Ulpianum, Jurisconsultum. Quod extra propositum ab eo factum notat, ita sese quoque Valenti Augusto commendare voluisse. Probare enim instituit ibidem, Festum hunc eundem esse, cujus Breviarium exstat ad Valentem Imperatorem, putatque citato Cap. 22, foricem ideo indicio suo se prodidisse, cum idem officium sub Valente Festus administraret, quod Ulpianus sub Alexandro. Vexatissimum autem fuisse locum scribit Cl. Editor, qui occurrit in Commentario leg. 6 de divers. Off. de Pædagogianis: Erant scilicet scita forma & egregio cultu sive Adulti. Adultus (inquit Ammianus Marcellinus Lib. 29) quidam ex his, quos Pædagogianos appellant; sive pueri Inscriptio vetus 585 7. T. Flav. Aug. Lib. Ganymedi, Pædagogo puerorum. Et exinde ..... torum principum, quæ vel

vel omni divinationis genere adhibito ex mente *Gothofredi* restitui & suppleri potuisse, vix sperandum erat, nisi observatum fuisset cito, omnia de *Padagogis* exscripsisse *Gothofredum* ex *Gutherio*, & inter alia etiam illa, & exinde in *delictis perditorum Principum*, quæ jam nemo dubitabit hoc loco inferenda esse. Alia adjecit exempla, ex innumerabilibus, ut scribit, quo haberent lectores, de quo possent ferre pro arbitrio iudicium. Addit, omnium ut satisfaceret desideriis, non tantum indicasse Autores atque loca illa, ex quibus *Gothofredus* profecerat, sed & aliquando integra addidisse, atque, quæ confuse exstabant, ordinasse, ut paucissima sint reliqua, quæ medica manu sanari non potuerint, quorum loco tamen in notis adjectis ex antiquis probatissimisque Autoribus alia addita videbunt Lectores. Contulit præterea Doctiss. Editor MStum Codicem *Legis Romanæ*, quem ex Bibliotheca Ducali Gothana secum communicatum prædicat. Variantes lectiones, in eo occurrentes, atque ad *Tomum I* pertinentes, addidit ad calcem hujus *Voluminis*, & quidem plerasque, paucissimis neglectis, eo fine, ut videant lectores, eo Seculo, quo conscriptus liber videtur, Juris Romani cultoribus glossas fere magis placuisse, quam quidem genuina & antiqua illa legum verba. Sed sunt tamen inter has lectiones quædam, magno omnino in pretio habendæ. Ex eo Codice publicavit *Chronicon* breve *Longobardicum*, a gentis primordiis usque ad *Pipini* Regis tempora continuatum, in quo nonnulla leguntur, quæ ad illustrandas res Longobardicas faciunt. Et partim ex fine *Chronici*, partim ex ipso caractere, cujus exempla in æs incisa videre possunt Lectores, de ætate Codicis pronuntiavit, eumque Seculo IX scriptum aut dictatum a Longobardo, & quidem Clerico, statuit Cl. Editor. In ipsa autem Præfatione, servato temporis ordine, disseruit de Jure, quo in Italia usi sunt, inde ab Herulorum irruptione in eam provinciam, ad illa usque tempora, quibus Jus Justinianæum denuo quasi re-fuscitatum est. Sub Herulis *Theodosianum Codicem* simul cum *Novellis Principum Constitutionibus*, qui tum pro lege erat, Italis non fuisse ereptum, probat Editor partim ex Pa-

triciatus dignitate, quæ, referente *Malcho*, Rhetore Philadelphensi, *Odoacro* Herulo a *Zenone*, Augusto Orientis, collata fuerat, & vi cujus quasi imperii adjutor Herulorum Rex agebat, docente *Paulo Forojuliano* de gestis Longobardorum: partim etiam ex Præfatione Edicti *Theodorici*, Ostro-Gothorum Regis, id liquere contendit; Herulis autem pulsus ab Ostro-Gothis, *Theodorici* Regis Edicto confecto, supplementum quasi novum accessisse ad *Theodosianum Codicem*, simulque Gothis scriptas leges datas, cum hætenus moribus vixissent. Id autem Edictum cum breve esset, neque omnibus omnino casibus in foro obvientibus satisfaceret, & *Codicem Theodosianum*, & patrios Gothorum mores, observatos fuisse in litibus dijudicandis, ut patet ex fine Edicti: *quæ comprehendere nos Edicti brevis, vel cura publica, non siverunt, quoties oborta fuerint, custodito legum tramite terminentur.* Romanis tum Gothisque separata fuisse judicia, docuit Cl. Editor ex *Cassiodori Variis*, ipsum Edictum autem editum An. Dom. D in Decennalibus *Theodorici* Regis, probat partim ex Chronico Alexandrino, partim ex Anonymo *Valisiano*; imo ex occasione, qua datum est, primum tantum caput illustrari debere existimat, quo sancitum, ut iudex capite puniatur, qui acceperit pecuniam, & contra leges jurisque publici cauta judicaverit. Edictum enim *Theodicus*, motus iudicum inprimis Romanorum iniquitate, qui per multos annos maximo cum litigantium damno lites trahebant, promulgaverat, docente *Chron. Alexandrin. pag. 757 edit. Rader.* Mortuo *Theodorico*, sub imperio nepotis, *Athalarici*, atque *Amalafventha*, matris, Senatui populoque Romano omnibusque Italis eadem jura non tantum conservata fuisse, sed & Principum Romanorum Constitutiones, quæ in desuetudinem abierant, iterum revocatas in usum, atque commendatas iudicibus, multis atque indubitatis exemplis probatum a Cl. Editore ex *Cassiodoro*. Et, licet, occisa *Amalafventha*, *Justinianus* bellum contra Ostro-Gothos gesserit, imo jam A. D. 536 Romam occupaverit, & forte tum in regia hac urbe Jus, a se conditum, publicaverit, docentibus id illis in Pragma-

gmatica Sanctione *Cap. 11: Jura insuper vel leges Codicibus nostris insertas, quas jam sub edictali Programmate in Italiam dudum misimus, Leges tamen Justiniani non prius auctoritatem accepisse statuit Cl. Editor, quam A. D. 554, post Cos. Basilii XIII, aut XIV. Licet enim Totilas jam anno 552 fulus & vita esset spoliatus, remotus etiam esset Tejas, aut anno eodem, aut certe sequentis initio, finem tamen bellandi demum factum anno 554, quo Gothorum reliquæ, ad incitas redactæ, ex Italia deportatæ sunt, quod patet ex *Agathia Lib. II pag. 49, 50, edit. Par.* Et Pragmaticam Sanctionem de statu Italiæ, quam *Julianus* Antecessor servavit, anno etiam 554 ad *Antiochum*, Præfectum Italiæ, datam, expressis verbis fidem facere, hoc anno demum & Italiam post diurnam avulsionem cum imperio unitam esse, & communes leges habere cœpisse. *Cap. 11: Ut una, volente Deo, facta republica, legum etiam nostrarum ubique prolatetur auctoritas.* In annum etiam 554 scribit Cl. Editor incidere *Tricennalia Justiniani* Augusti, in quibus, quæ ad Principis gloriam, atque ad universi imperii bonum, videbantur conducere, facta sunt, cumque in *Quinquennialibus* promulgaverit Codicem suum *Justinianus*, non fuisse tempus publicationi legum in occupata recens provincia magis accommodatum, quam quidem Tricennali sacrum gaudium. Atque ab hoc tempore Jus *Justinianicum*, non vero aliud, valuisse in Italia probat sub Longobardis, usque ad *Caroli M.* tempora, qui, occupata Italia, & domitis Longobardis, *Legem Romanam*, qua utebantur Franci, in fora Italiæ introduxerit. Huic legi addictos fuisse in Francia & homines Ecclesiasticos, & reliquias imprimis Romanorum inter Francos, Compendio hoc *Alariciano* gavifas, scribit, sed brevibus, cum supervacaneum putaret, multa congerere loca, quod vel unus hac in re satisfecerit omnibus elegantissimi ingenii JCtus, *J. G. Heineccius*, in *Hist. Jur. Lib. II §. 18*, de auctoritate legis Romanæ inter Francos differens; quem libellum Cl. Editor molis non magnæ, sed ponderis maximi, pronuntiat. A *Caroli M.* autem ævo cessasse omnino Jus *Justinianicum* in Italia, existimat Doctiss.*

Edi-

Editor, quia in monumentis publicis, his temporibus conditis, non alius Juris mentio, quam *Legis Romanae*; 2) quia Franci, Italiae domini facti, notissimam habebant eam legem, & tanto majoris faciebant, quo majus ejus erat aestimium apud Clerum; 3) quia Judices Franci cum laude didicerant secundum hanc legem in Francia causas controversas inter Romanos decidere; 4) quia sine Codice legum, secundum quas vivendum erat, & causae decidendae, Itali, & imprimis Roma, esse non potuerint; sed incognita diu fuisse *Digesta*, fabulas esse, quas spargunt de Codice Ravennatensi, *Legis autem Romanae* Codices MStos plurimos inveniri in Bibliothecis Italiae, imo secundum hanc jam invento Jure *Justiniano*, & de novo introducto in fora, in ipsa civitate Pisana jus dictum fuisse, & in aliis quoque urbibus Italiae, multis adductis, probat. Jus autem *Justinianum*, diu latens, casu inventum, privata autoritate discipulis praelectum, fato quasi urgente sensim caput altius extulisse, cumque Principibus placeret, qui etiam Juris publici controversias ex eo Jure decidas magno cum applausu audierint, atque illi, qui in elucidandis recens inventis legibus, pro captu seculi, toti erant, non tantum ambitioni, sed lucri cupiditati, satisfacere potuerint, vix regionem in omni Europa fuisse, scribit, quae non habuerit amatores atque admiratores Juris *Justiniani*.

HISTOIRE LITERAIRE DE LA FRANCE &c
h. e.

HISTORIA LITERARIA GALLIÆ, IN
qua agitur de origine & progressu, decremento & instauracione, scientiarum in Gallia & Francogallia, de ingenio Gallorum, ac studio, quo in literas quovis Seculo incubuerunt, de priscis scholis, de Academiarum in Gallia institutione, de primariis Collegiis, de societatibus scientiarum, literarumque elegantiorum, de præstantissimis Bibliothecis, veteribus & recentioribus, de typogra-

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVII. 393

pographiis celebrioribus, ac de rebus in universum omnibus, quæ ad literas spectant; una cum elogiis Gallorum, Franco-Gallorumque, meritis in eas illustrium, enumeratione Chronologica scriptorum, animadversionibus historicis ac criticis in alicujus momenti Opera, editionumque recensione. Opera Monachorum Ordinis S. Benedicti ex Congregatione S. Mauri.

Tomus II.

Parisiis, apud Osmont, Huart, &c. 1735, 4 maj.

Alph. 4 plag. 6.

Quam ante aliquod tempus cœperunt telam eruditi homines, suæque ornamenta societatis, in hac pertexenda quam elaborent naviter, *secundo* hoc, quem magno cum fructu, nec sine voluptate, perlustravimus, *Tomo* abunde commonstrant. Ante vero, quam ad rem ipsam convertantur, iis quædam regerunt, qui, egregia se multa in *priore Tomo* invenisse, haud contenti, facta, non sine partium studii suspicionem, cum *Beliano Lexico, Dupinii*, aliisque, longe dissimilis instituti, Operibus, comparatione, nostrum hocce deprimere sunt ausi, nonnulla in eodem requirentes, quæ si adessent, recti rerum existimatoris reprehensionem minime effugerent. Ex ea re, suarum virium, suæque in concinnando libro collocatæ conscii industriæ, haud verecunde præ se ferunt, legibus sanioris Critices ut judicarent convenienter, omnem sese operam navasse. Qui autem non omnino omnium, quos ætas pristina tulit, e quibus haud pauci in mediocrem tantum ex literarum studiis famam sunt consecuti, rationem haberi volunt, quin & eorum, qui aliquo inter eruditos scriptoresve loco censentur, delectum institui optarunt, hos cogitare jubent Autores, non selectam se Bibliothecam, sed Historiam literariam, meditari, cujus tam amplus est campus, ut summis, mediis, infimis, cuivis, eo, quem tueri possit, loco consistere liceat. His vero, qui precibus Auto-

D d d

rum

rum adducti, quæ perperam dicta erant, emendarunt, ac, quæ addi merebantur, suppeditarunt, obsecuti, supplementi loco, pauca adjungunt; id quod tanto quidem magis laudandum est, quanto plura hac in re, quæ tota fere lectione atque observatione continetur, uti vulgo dici solet, dies diem docet. Quo loco non alienum videtur monere cum Autoribus illos, qui novam Bibliothecæ Patrum editionem moliantur, ut, quod præ manibus habemus, Opus versent diligenter; quare fiet, ut menda plurima eluant, quibus Lugdunensis inquinata est. Sed mittamus hæc, atque literarum hoc Seculo faciem propius contemplemur. Habent omnino literæ, non, secus, ac humana omnia, vicissitudines, suasque conversiones, quibus efficitur, ut nunc emergant sese, ac caput veluti extolant, nunc, de gradu dejectæ, jaceant, atque vix sese a squalore tueantur. Maxime autem sub quinti finem Seculi cum adversa hac ipsis conflictandum fuit fortunâ; quæ tamen impedire non potuit, quo minus Gallia eruditos omnino solertesque tulerit homines, numero haud paucos, qui, utut iis literarum luminibus, quæ priora illustrarunt tempora, comparari nequeant, nulli tamen pepercerunt operæ, ut impetum minitanti barbariei vallum quasi objicerent, eamque a finibus suis utcunque prohiberent. Videas certe hac non minus, atque superiori, ætate Theologos, Philosophos, Mathematicos, Historicos, Oratores, Poetas, uti tunc erant tempora, eximios; videas florentes, quas singulæ propemodum urbes habebant, scholas, ac tum celebritate doctorum, tum discipulorum numero, illustres; videas denique plurimos Romanos, veluti ad bonarum mercaturam artium, demigrantes, plurimos in Africam, Palestinam, Campaniam, molestis itineribus contendentes, ut cum *Augustino, Hieronymo, Paulino Nolano*, familiaritatem ac necessitudinem contraherent, cujus eum tulerunt fructum, ut, si minus imitatione tantam tantorum ingeniorum præstantiam consequi possent, voluntate certe proxime accederent. Nominandi sunt hanc in rem *Rustici, Amandi, Sulpicii Severi, Prosperi, Hilarii, Posthumii, Minervii, Sancti, Dardani*, alii, quos enumerare longum foret.

foret. Latinam etiam linguam sua manebant decora; cultumque dicendi genus, sive profam spectes orationem, sive vorfam, tantum abest, ut vitium contraxerit, ut potius multa, *Rutilii* inprimis Carmina, veterum elegantiam, si non superare, saltem æquare, a quibusdam censeantur. Quantum eruditio Gallorum ad debellandos Pelagianismum ac Semipelagianismum momentum attulerit, tam ample condocent Auctores, ut propterea a proposito discedant tantisper, ac, in quibus speciatim capitibus homines ista labe infecti erraverint, non secus, ac si ecclesie, hæresiumve, historiam conscriberent, fusius enarrent, quæ, utcumque proposita, alium sine dubio locum postulant. Quantumvis vero hisce turbis acuebantur ingenia, tantum, imo multo adhuc magis, res literaria barbarorum in Galliam incursionibus affligebatur. Hinc imperium nullum esse, ardor studiorum extinguere, honesta ingeniorum contentio cessare, literæ negligi, homines otio disfluere, ac ignavia torpere, rerum optimarum ignorantia radices agere, vitia denique ac scelera, agmine veluti facto, irrumperere. Sed omittamus alia, quibus literæ urgebantur, mala, atque unicum modo attingamus. Inolescebat hoc Seculo mos perversus, totusque ad eruditionis perniciem comparatus, ut ex antiquorum scriptis compendia facerent homines, gloriolæ cupidi. Quanquam & in his forte non erant nulli, qui hoc facto cavere volebant, ne plures, qui grandiores libros fastidiebant, quorum numerus augebatur quotidie, a lectione penitus abhorrerent. At hi *abbreviatores*, si ita eos dicere fas est, non eadem omnes ratione hoc in opere versabantur. Quidam enim, ipsis Auctorum verbis, quantum ejus fieri poterat, servatis, compendium eorum dabant. Quidam ex diversis scriptoribus, quæ notatu digna erant, excerpabant, suoque scribendi genere utebantur. Alii ex pluribus ejusdem argumenti scriptoribus congerebant in unum, quæ conducere lectoribus putabant; quo modo *Tribonianus* Digesta compilavit. Alii in locos, quicquid legerant, referebant communes; qua ratione *Constantinus Porphyrogeneta* Historiam suam concinnavit. Sic veterum quorundam

fragmenta, ut *Polybii*, *Joannis Damasceni*, aliorum, servata sunt. Alii sententias, imagines scienter adumbratas, descriptiones locorum, & ut verbo dicamus, quicquid maxime placebat, in chartam conjiciebant. Alii eo, quo legebant, ordine suis olim inservitura usibus annotabant: qua re factum est, ut tales lacinæ successu temporis pro integris sæpenumero Autorum operibus haberentur. Jam vero, hæc cum ita sint, de hisce hominibus judicium ferre subdifficile est, nisi in utranque partem offendere velis. Laudantur certe a nonnullis, ut qui solícite caverint, ne optima scripta penitus intercederent. Culpantur autem ab aliis, eo, quod in causa fuerint, ut plurima præstantissima scripta jacuerint neglecta, successuque iniquissimi temporis profus interierint. Utcunque est, illud dubio caret, antiquitatis ac Critices studium hoc pacto paucissimos habuisse amatores. Ecquid præterea facilius erat, quam homines in rerum propemodum omnium ignoratione versatos, ac præter rationem credulos, quicquid nec opinato acciderat, in miraculis numerare? Hinc inter plurimos, qui quotidie se ostendebant, minutos scriptores obtreccionis & odia. His autem malis, ne latius serperent, ipsum intercedebat Numen. Religio, monasteriis instituta, intemerata servabatur, quo exules literæ, tanquam in asylum se recipiebant, e quibus denique eruditissimi homines, tanquam ex equo Trojano, prodibant. Interim barbaries non vi facta irruebat, sed sensim propagabatur, usque dum versus medium Seculi labi identidem incipiebant literæ, ac ruinam minitari. Collectis tamen viribus sustinere se tentabant, ac inter medios fere Gothos Barbarosque, Lugduni, Viennæ, Arelati, Burdegalæ, scholis servatis, se tuebantur. De Bibliothecis altum quidem hoc Seculo silentium; vix tamen credibile est, tantum eruditorum numerum iis caruisse. Instructissimus sine dubio fuit *Tonantii Ferreol* apparatus, quem domi (erat ea ad ripam Gardoni, Nemausum inter & Claremontium in Alvernia sita,) habebat, a *Sidonio Apollinari* celebratus. Quantus autem literis honos fuerit habitus, nihil clarius docet, quam insignis eruditorum omnis generis numerus. Multi tamen ex
iis

iis nihil in literas retulerunt, multorum interciderunt Opera, quorundam, aliis ex conjectura tributorum, Autores ignorantur. Sunt etiam, qui fovendis literis nomen sibi fecerunt. Id certe liquido apparet, fuisse Seculum eruditis multo feracissimum, Galliamque ex omnibus Europæ provinciis solam fuisse, in qua studia artium ac disciplinæ floruerint. Nos jam, pro instituti ratione, nomina hominum, meritis illustrium, afferemus, ut tanto melius sciant Lectores, qua in re Autorum industria inprimis fuerit versata. Sunt vero sequentes: S. *Delphinus*, Burdegalensis Episcopus; *Marcellus*, Medicus, cognomine *Empiricus*; *Valerianus*, Romæ Præfectus; *Sanctus*, Poeta Christianus; *Vigilantius*, in Aquitania Presbyter; *Vincentius*, Gallorum Præfectus; *Jovius*; *Lachanius*, Quæstor & Præfectus Prætorio; *Rutilius*, Præfectus Romæ, Poeta; *Anonymus*, Poeta Christianus, poëvantis de providentia, *Prospero* tributi, Autor; *Aletheus*, Episcopus Divonæ Cadurcorum; *Riparius*, Presbyter Aquitanus; *Didierus*, Presbyter Aquitanus; S. *Proculus*, Massiliensis Episcopus; quo tempore secundum Valentis Concilium coactum; S. *Severus Sulpicius*, Presbyter Aquitanus; *Gallus*, S. *Martini* discipulus; *Evagrius*, Presbyter; *Dardanus*, Gallorum Præfectus; *Paulinus*, Blitterrensis Episcopus; *Disarius*, Medicus; *Protadius*, Præfectus Romæ; *Minervius*; *Florentinus*, Romæ Præfectus; S. *Castor*, Aptæ Episcopus; *Exuperantius*, Gallorum Præfectus; *Minervius & Alexander*, solitudinis incolæ; *Anonymus*, Autor Actorum S. *Epipodii & Alexandri*; S. *Heros*, Arelatensis, & *Lazarus*, Aquis Sextiis Episcopus; incidit Concilium Gallorum, ob Pelagianismi hæresin habitum; S. *Honoratus*, Arelatensis Episcopus; *Anonymus*, Autor Actorum S. *Saturnini*, primus Tolosæ Episcopus & Martyr; *Cytherius*; *Leporius*, Presbyter Hipponensis; S. *Amandus*, Burdegalensis Episcopus; S. *Paulinus*, Nolæ Episcopus; *Aper*, Presbyter Aquitanus; *Uranus*, Presbyter Nolanus; *Pacatus*, Poeta Christianus; *Posthumianus*, Presbyter Nolanus; *Hilarius*, *Prosperi* Collega; *Joannes Cassianus*, Presbyter & Abbas Massiliensis; *Anonymus*, Autor Actorum S. *Victoris*.

Massiliensis Martyr; celebrata Concilia, Regii, Arausionense I, Vasionense I, Arelatense III, Vefontinum; *Victor*, Rhetor & Poeta Christianus; *Anonymus*, Poeta; *Consentius I*, Poeta, Orator, Philosophus; S. *Orientius*, Aufciorum Episcopus; S. *Germanus*, Antissiodorensis Episcopus; S. *Hilarius*, Arelatensis Episcopus; S. *Eucherius*, Lugdunensis Episcopus; *Salvius*, sive *Silvius*, Episcopus Octoduranus; *Palladius*, Poeta & Philosophus; *Eusebius*, Gallorum Episcopus; *Anonymus*, Autor Actorum S. *Symphoriani*, Martyris Augustodunensis; *Vincentius Lerinensis*; *Anonymus*, Autor Actorum S. *Vincentii*. Martyris Agennensis; *Gratus*, seu *Graccus*, Diaconus in Provincia; celebratum Gallorum Concilium occasione literarum S. *Leonis ad Flavianum*; Andegavense I; Arelatense IV; *Prosper Tyro*, seu *Tyro Prosper*; S. *Valerianus*, Cemelenis Episcopus; *Avitus*, Imperator; *Poeta* ignotus, pro *Marbodo* habitus; *Museus*, Presbyter Massiliensis; *Arnobius junior*, Presbyter; *Edeffus*, Poeta Christianus; *Ravennus*, Episcopus Arelatensis; S. *Maximus*, Episcopus Regiensis; *Valerianus*, Gallorum Praefectus; *Paulinus*, cognomine poenitens, Poeta Christianus; S. *Rusticus*, Narbonensis Episcopus; Concilium incidit Tironense I; S. *Mamertinus*, Abbas S. *Mariani Antissiodori*; S. *Prosper Aquitanicus*; *Anonymus*, Autor Actorum Sanctorum *Donatiani & Rogatiani*, Martyrum Nannetensium; *Livius*, Poeta Christianus; *Vincentius*, in Provincia Presbyter; quo tempore primum Viennæ Concilium coactum; *Lupus*, Bajocis Episcopus; *Victorius*, Poeta; *Anonymus*, Autor Actorum *Juliani* Martyris; *Anonymus*, Autor Actorum S. *Fereol*, Martyris; *Domitius*, humaniorum literarum Professor; *Victorius*, Autor Cycli paschalis; *Rusticus*, homo literis excultus; *Serranus*, Orator; *Consentius II*, Comes Palatii; S. *Salonus*, Genevensis Episcopus; *Petrus*, Secretarius; *Claudius Mamertus*, Ecclesiae Viennensis Presbyter; incidit Concilium Arelatense V; *Lucidus*, Presbyter in Provincia; Lugdunense Concilium VI; *Benedictus*, seu *Paulinus*; S. *Euphronius*, Episcopus Augustodunensis; *Paulinus*, Petrocoriensis,

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVII. 399

riensis, Poeta Christianus; *Eutropius*, Arausionensis Episcopus; S. *Geranius*, Vincii Episcopus; S. *Auspicius*, Tulli Episcopus; S. *Mamertus*, Episcopus Viennensis; S. *Lupus*, Tricassium Episcopus; *Lampridius*, Poeta & Orator; *Sapaudus*, humaniorum literarum Professor; *Flavius Nicetius*, Orator; *Secundinus*, Poeta; S. *Patiens*, Lugdunensis Episcopus; *Domnulus*, Quæstor imperii; *Severianus*, Poeta & Rhetor; *Leontius*, Episcopus Arelatensis; *Polemius*, Gallorum Presbyter; *Salviannus*, Presbyter Massiliensis; *Joannes*, humaniorum literarum Professor; *Anthedius*, Poeta; *Proculus*, Poeta; *Tomantius Ferreol*, Presbyter Gallorum; *Constantius*, Presbyter Lugdunensis; *Arbogastus*, Episcopus Carnutensis; S. *Apollinaris Sidonius*, Episcopus Claremontii; quidam *Sidonii* æquales; *Ecdicius*, Comes; *Pragmacius*; *Petronius*, JCtus; *Lupus*, Poeta & Rhetor; *Faustus*, Abbas Lerinensis; S. *Perpetuus*, Turonensis Episcopus; *Leo*; *Gennadius*, Presbyter Massiliensis; S. *Honoratus*, Massiliensis Episcopus; *Probus*; *Syagrius*; *Consentius III*, Poeta; *Hesperus*, Poeta; *Felix*, Præfectus Prætorio, Patricius, & demum Monachus; *Verus*, Episcopus Arausionensis; *Pomerius*, Abbas Arelatensis; S. *Rusticus*, Lugdunensis Episcopus; *Firminus*; *Burgundus*, Orator; S. *Porcarius*, Abbas Lerinensis; *Anonymus*, Autor vitæ *Pauli*, Episcopi Narbonensis; *Anonymus*, Autor vitæ S. *Lupi*, Episcopi Tricassium.

POEME DE PETRONE SUR LA GUERRE
civile, avec deux Epitres, &c.

h. e.

CARMEN PETRONII DE BELLO CIVILI
inter Casarem & Pompejum, una cum duabus
Epistolis OVIDII, Gallico carmine redditum, &
observationibus illustratum. Accedunt Conjectura
in Pervigilium Veneris.

Amstelodami, apud Franciscum Changuion, 1737. 4 maj.
Alph. 1 plag. 12.

Cum

Cum duo hic a nobis jure suo expectent Lectores, primum quidem ut indicemus, num boni interpretis officio rite functus sit Poeta Gallus, alterum, ut de adjectis observationibus nostram qualemcunque sententiam profiteamur, utriusque negotii jam memores pro virili parte erimus. Miræ ergo placet *Arbiter* vates Gallico carmine ita redditus, ut, qua inter Latii cives elegantia cecidit, eadem in media Gallia uti posse videatur. Par fortuna contigit *Nasoni*, cujus Epistola *Leandri ad Hero*, & *Elegia I Libri I Tristium*, linguam quidem nativam, non vero pulchritudinem & elegantiam, mutarunt. Unde laudibus optimi interpretis nihil detractum cupimus, si versionem ejus, tam concinnam, nihilo fecius & liberrimam vocemus. Libertate enim non parva utuntur, qui in vertendis libris alia Autoris omittunt, alia de suo adjiciunt. Poetarum quidem interpretes hic sibi præ ceteris aliquid licere putant, magnopere tamen cavendum est, ne extra oleas vagemur. Judicent itaque Lectores, quousque hac libertate usus fuerit, qui nobis *Petronii* Carmen de Bello civili, & duas *Ovidii* Epistolas, in versus Gallicos translatae dedit. Alia enim doctissimus Vir, suis motus rationibus, versione non expressit, sed intacta reliquit, alia ipse addidit. Ita v. c. nullo modo Gallice redditus est in Carmine de Bello civili versus 121:

Ad Stygios Manes laceratus ductur orbis,

nec versus 134:

*Armorum strepitu calum furit, & rube Martem
Sideribus tremefacta ciet;*

nec versus 245:

Ut Fortuna levis Magni quoque terga videret;

nec in descriptione Discordiæ illud, quod in versu 276 dicitur:

Atque intertorto lacerans in pectore vestem.

In translatione Epistolæ *Leandri ad Hero* omissa sunt illa asseverantia in versu 28 *Leandri* verba, quibus nihil fortius jurare poterat amator infelix, amari persuasurus, se diu somnum non cepisse:

Si vidi somnum,   -   -   -

- *insu-*

— *infans sit mora longa freti.*

Ibidem omissus est versus 74, quo *Cynthiam* de pulchritudine *Herus* testem implorans *Leander* adjicit:

Si dubitas, cacum, Cynthia, lumen habes.

Quæ deinde de nautis, sidera spectantibus, quorum alius *Helicen*, aut *Arcton*, alius *Andromedam*, *Coronam*, aut *Parrhasin Ursam*, respiciat, per sex versus a *Nasone* canuntur, ita contraxit *Gallus*, ut duobus tantum versiculis *Leandrum* inducat dicentem, se non, ut alios nautas, astra cœli spectare, sed suum habere astrum. Atque de hoc astro suo *Leander* fassus, dignum esse cœlo, puellam ipsam alloquitur v. 171:

Hic es, & exiguum misero contingis amanti, &c.

Hoc vero Distichon Interpretes non minus intactum reliquit, quam descriptionem hiemis *Ovidianam* in v. 187, ubi tunc temporis *Plas* & *Arctophylax* & pecus *Olenium* lædere dicuntur æquor, itemque illa *Leandri* verba ad *Hero* in v. 199:

— — *tactuque meum dignabere corpus,*

Et, mortis, dices, huic ego causa fui.

Interdum vero Poetis suis etiam addidisse quædam Interpretem nostrum, certum est. Sic ex ingenio ejus fluxit, virtutem severiorem, cum ad Superos ascendere vellet, solius *Caronis* amore detentam fuisse. Huc referendus etiam character ille generalis trium heroum, *Crassi*, *Cæsaris*, & *Pompeji*, quando pleni fuisse dicuntur moliminum atque audaciæ. Quo loco & illud notamus, videri nobis non parum gratum amittere Gallicam hujus loci versionem, eo, quod iustitiam statim tres isti Romanorum fortissimi duces conjunctim nominentur, facta deinde rursus uniuscujusque inorum peculiari commemoratione. Supervacuum enim videtur prius esse, & lectorum tollere expectationem, quæ mirum quantum servatur, imo augetur, si tantos viros *Petronio* magistro sensim viritumque noscere discant. In precibus *Plutonis* ad *Fortunam* valde conqueritur infernalis Deus, Romanos bona avita dilapidare; quod verum utique est, sed non ibi a *Petronio* dictum. Semper nobis mirum in modum placuit brevis ille & concinnus *Carminis Petroniani* epilogus:

Ecc

Ex

Factum est in terris, quicquid Discordia jussit.

Sed longe alia mens est doctissimo Viro, qui, nimis abruptam existimans ejusmodi conclusionem, unum adhuc versiculum sequentis, ni fallimur, argumenti adjecit:

Sanguine tincta fuit tellus, & Pluto quievit.

Quando *Leander* in Epistolæ versu 17 dicit, dominam suam epistolæ vincula dentibus, uti dubio procul mos fuit veterum, rupturam, Interpretes noster addit, bellos ipsius dentes votis ejus ardentissimis hac ratione ex voto inservituros. Atque hæc lingua sua ita profert, ut existimare videatur, puellam non ex more gentis suæ, sed ex impatientia, soluturam esse epistolæ vinculum. Ejusdem epistolæ supra allegatus versus 74 in Gallica versione *Leandrum* nobis sinit præter *Cynthiam* etiam *Veneris*, quæ tamen Dea pulchris scæminis alias invidet, oculos testes pulchritudinis puellæ suæ invocantem. Deinde, quæ de navigio suo narrat adolescens, nullum abhorrens periculum, & ne mortem quidem, dummodo vel vivus, vel expirans, feratur ad dominam, ea destruere videtur Interpretes, quando istum amatorem, tam intrepidum, & mortem ipsam flocci facientem, ita loquentem inducit: *Nescio, quomodo fiat, ut cor mihi tremat.* Interpretis etiam hæc sunt, quæ infelix *Naso*, præter versum 55 & sequentes *Elegiæ I Libri I Tristium*, clamat, *tribuo*, inquit, *infortunium meum filiabus Memoria.* Sed hæc exempla eorum, quæ vel omissa vel adjecta putamus, sufficiant. Jam liceat nobis quædam ex ipsa translatione considerare. Versus 36 in Carmine *Petroniano* ita incipit:

Ut renouent per damna famem, &c.

Per damna interpretatur Autor à force d'argent, hoc est, per pecuniam. At credimus, hac ratione non tantum exprimi, quantum dixit Poeta Latinus, quippe qui non pecuniam in se spectatam, sed pecuniæ profusionem, & præsertim detrimentum, quod res publica ex hac prodigalitate capiebat, indicare voluit. Fœnoris illuuiem sub imagine tabis, intra membra furentis, depinxit *Petronius* v. 54; Interpreti e contrario, imagines cumulant, una periodo & catenis uti dicitur scænis, & igni lento comparatur, & horreni monstri nomine compellatur. Furoris Dei umbo si innumerabilibus telis *gravis* fuit, quod

Petronius v. 262 affirmat, non sufficit descriptio Interpretis, qua innumeris telis *confossus* tantummodo pingitur. In *Ovidii* Epistola *Leandrina v. 4* in votis habet *Leander*, ut invitis oculis literæ suæ legantur ab amasia, collecturus scilicet exinde, se amari, & puellam malle, ut ipse veniat; at Interpretis nostri *Leander* ipsas puellæ lachrymas optat. Alibi, versu nempe 83, de lumine in turri *Hercus* fatetur juvenis: *Mens ignis in illo lumine est; illa meum litora numen habent; quod Gallice ita redditum est: Ibi, ibi, ardet divinus ignis, qui consumis cor meum, & fata mea regit. Utrique jam calor ejus undarum pellit frigus.* En ergo ignem, quo non tantum pectus uritur, & frigus undarum depellitur, sed & fata reguntur. Alio loco iter per mare, quod molestum sibi queritur apud *Nasonem v. 135* *Leander*, *martyrium* suum apud Interpretem appellat. Reliqua silentio præterimus. Observationes autem, tum cuilibet paginæ *Carminis Petroniani* subjectas, tum alias seorsim a pag. 91 usque ad 163 annexas, fateamur, doctissimas esse, multumque & ad illustranda varia in hoc, & ad corrigenda in aliis Autoribus, loca omnino facere. Uti enim præstantissimus Autor, quem esse Illustræ Præsidentem *Bubicrium*, multis indiciis compertum habemus, Carmen illud Latinum ipse passim novo modo correxit, ita in observationibus ejus singularia & prorsus selecta occurrunt. Legat, quem cognoscere hæc juvat, quid de *Carenis gravidis pag. 94*, aut de *fluminibus ex Ætna monte in æthera missis pag. 134*, aut ad *defensionem Julii Caesaris pag. 139*, aut de *Pace Dea, peltata, & crine supposito, Gallis Perruque, utente, pag. 157*, observantur. Restat, ut de conjecturis ejus in *Pervigilium Veneris* brevissimis dicamus. Stili quippe inæqualitas, & alia, occasionem ipsi dederunt totum Carmen dividendi in duo diversa Carmina, quorum primum, elegantissimum, tempore *Caligulae*, alterum, non accedens ad istam venustatem, multo serius, ætate nimirum Imperatoris *Adriani*, conscriptum sit. Præter hanc divisionem, novo plane, felici tamen, ausu factam, multa in *Pervigilio* immutavit Autor, atque hac ratione partes tuitus est veri Critici, in quem illud

poetæ quadrat: *Diruit, adificat, mutat quadrata rotundis.* Et, quo magis appareat, quid hac in parte præstiterit, bono consilio his omnibus addidit Autor versionem *Pervigilii*, & notas criticas, quas *Sanadonius* concinnavit. Ordinem autem totius Operis Lectores notent sequentem esse. Post Præfationem, duas plagulas implementem, exhibetur Poema *Petronii*, correctum ab Interprete, una cum versione hujus Gallica. Deinde sequitur Epistola *Leandri ad Hero*. Excipit hanc imitatio, uti illam vocat Interpres, sive versio, *Elegia I Libri I Tristium Ovidii*. Hanc excipit textus Latinus Poematis *Petronii* ex editione *Burmanni*. Reliquas paginas occupant primo Observationes criticæ in textum Latinum illius Carminis, deinde Animadversiones in *Pervigilium*, tandem idem *Pervigilium* cum versione & annotationibus *Sanadonis*. Universum Opus cum Typographo *Changuiono* communicavit, eidemque publicandum concessit, Vir de elegantiori doctrina multis modis meritissimus, *Jac. Phil. D'Orvillius*, Historiarum in Lyceo Amstelodamensi publicus Professor, cui, pro veteri amicitia, & studiorum cognatione, hoc quicquid est elegantis elenctique Operis, lubenter ab Autore fuerat transmissum.

MEDICAL ESSAYS AND OBSERVATIONS &c.

h. e.

EXPERIMENTA ET OBSERVATA MEDICA, revisa & publicata studio Societatis Edimburgensis.

Volumen II & III.

Edimburgi, typis T. & W. Ruddimanns, impensis W. Morrison & W. Drummond, 1734 & 1735. 8 maj.

Vol. II Alph. 1 plag. 4. Vol. III Alph. 1 plag. 4.

Habet, de quo sibi gratulari possit, Edimburgensis Medicorum Societas, ex quo rariorum, & theoriam & praxin spectantium, Observationum, antea *primo*, nunc *secundo* & *tertio*, missu communicatarum, selectu non mediocrem nobis omnibusque sui admirationem fecit. Habetur *Volumine secundo*,
post

post Meteorologicas descriptiones, morborum, qui anno 1733 Edinburgi grassati fuerant, historia, febrium scilicet, tertianarum æque ac rheumaticarum, cum cholera, dyspnœis, diarrhœis. Singularis omnino indolis fuit, quæ mense Decembri epidemice urbem & vicina loca invaserat, febris algida, omnibus, maxime tamen senibus & tabidis, periculosa, paucis periculum vitæ eluctantibus. Horrore, vertigine, & cephalalgia, pectorisque & lumborum dolore, ordiebatur, cum tussi, serique per nares stillicidio, aut frequenti diarrhœa, fecibus sanguine plerumque tinctis. Venæsectiones in principio salutis fuerunt; quibus serius sanguis extrahebatur, hæmoptysi excedebant; pulsus omnibus frequens, & leve delirium. Peculiare quidpiam fuit, qui carcere aut xenodochio detinebantur, cum epidemicum esset malum, nihil passos fuisse. Non Britannistantum, sed omni Europæ, prout collatæ inter se omnium Medicorum sententiæ rem declararunt, infensum fuit malum; uniuscujusque tamen gentis consuetudine symptomata varia efficiente, Americæ etiam coloni stragem istam experti sunt. De remediis topicorum penetrandi virtutē differitur a *Jo. Armstrong*, qui secretas uniuscujusque partis vias, quibus virtutes medicæ ab impositis extra remediis suscipi, & ad affectum locum deduci possint, statuit. Sicut de poris vasisque in corporis peripheria absorbentibus nullus dubitat, quæ non circulo saltem sanguinis retrogrado possint ad vasa majora deferri, sed & quorum per ipsa vasa arteriosa transitus negari non possit; ita vasa vasorum existere statuit, quibus id efficiatur, ut totum corpus ad omnem dimensionem perspirabile fiat, prout luculentum transeuntis per media vasa humoris, in biliary, qua vicinæ ventriculi & coli regiones luteo tinguntur colore, exemplum habetur. Peculiaris Cl. *Jo. Stedmanni* de tabaci effectibus Tractatus id declarat, qui, Nicotianam aceto aut spiritu vini maceratam & epigastricæ regioni applicatam, vomitum salutarem movere, docet, quo etiam remedio contumaces hypochondriorum tumores discuti soleant. Simile quid observatum fuit de erigero, quod *Casp.*

Baubino senecionis species est, nomine quidem, sed hoc effectu nondum, cognita planta. De aquis martialibus eleganter commentatur Cl. *Alexander Thomson*, quibus integra fere Scotia scaturire affirmatur. In quibusdam locis marcasitas, seu pyritem tessellatum, inveniri docet, quos prope hujusmodi generis aquæ fluunt. Neque vero minera martis opus esse, quo martiales enascantur aquæ, dicitur, quandoquidem experimentis *Godofredi Lomerii*, aliorumque ex Academia Gallica scientiarum, omni vegetabili aut minerali martis semina inesse, declaratum existat. Sanguinis analysis mechanico-physica a Cl. *Georgio Martin* artificiose exhibetur. Cum primis urgetur, molecularum ruberrimarum, ferro suo pellucido, secundum observationes *Malpighii & Leeuwenhoekii*, innatantium, rotunditas, quorum tamen globulorum, ratione magnitudinis, non una sit, sed plurima, diversitas. In singulo globulo, quando minorem se ipso vasis diametrum transit, virtutem statuit elasticam, ortam ex violento in pristinum statum sese restituendi conatu, ad mentem *Bernoullii & Keilii*. Contentorum in sanguine, magnitudinumque in singulo globulorum ordine, series ingenioso calculo subducitur, & omnia ad leges motuum erudite applicantur. Doctissima est ejusdem, de nervis ligatura compressis, & effectu exinde subsequente, Commentatio, quam omnis antiquitatis testimoniis perpolitani effecit. Maxime vero nervi recurrentis læsi, aut male affecti, pathemata exponit exemplis eorum, quibus vel vocis defectus, vel sensoriorum vitia, hoc ipso subnata fuerint, quæ sententia contra eos, quibus minus ea placuit, mascule defenditur. Nutritionem fœtus post plures elegantissime exposuit magnus in arte sua Vir, cujus Commentarios, hactenus haud semel lectos, laude dignos censuimus, *Alexander Monro*. Ejus sententia, quam ex plurimis eruditionis solidæ ratiociniis collegimus, eo redit: humores matris fœtusque inter se non esse communes, neque maternum sanguinem ad embryonem, multo minus embryonis sanguinem ad substantiam uteri, ferri, neque utrinque intercedere anastomoses, sed absorbendo, prout in vasis lacteis intestinorum fit.

fit, id, quod sanguini materno ad nutritionem fœtus optimi inest, a placenta suscipi, cujus arteriosus sanguis ad sinus uterinos delegetur, ibidemque novas, prout alimenta in intestinis, nam hac comparatione utitur, mutationes patiat. Accedunt plura alia de nutritione fœtus per os, de experimentis mercurio per carotidem gravidæ animalis injecto factis, quo declaratum fuit, ad uteri quidem vasa, non vero ad ipsum fœtum, viam ex massa sanguinis materni esse. De oviparorum viviparorumque nascendi, seseque intra secundinas materno succo nutriendi, ratione plura alia adducuntur, & systematis adoptati norma declaratur. Plantarum etiam intra semina sua formatio iisdem legibus declaratur, partim quod generationem vegetabilem attinet, ad mentem non *Godofredi* tantum, quem adducit, sed *Vaillantii* etiam, *Pontederæ*, *Zanichelli*, aliorumque, utpote qua apices staminum masculam, stili autem vel pistilli fœmineam, virtutem præstare dicuntur, partim quod ipsam fœtus vegetabilis in ovulo, id est, semine suo evolutionem spectat, quam doctrinam, ex *Malpighio* desumptam, suis accessionibus auget. Methodus aneurisimatis curandi asseritur a *Jo. Macgill*, Chirurgo, qui experimenti commoditatem in viro habuit, cui a male secta vena basilicæ arteriæ læsæ tumor obortus fuerat. Increcente quotidie tumore, & rupturam minitante, ligaturæ injectæ fuerunt, pro coercenda aneurisimatis dilatatione, donec æger, in quo paulo ante amputatio administrata fuerat, convalesceret. injecta arteriæ fascia metuendam hæmorrhagiam coercuit, donec remota scalpello integumenta communia tumorem detegerent, qui, quo propior tendini bicipitis erat, eo majorem Chirurgo difficultatem movere videbatur. Apertura tandem facta, ad quatuor tumoris cardines polyposa substantia extracta sex unciis fuit, cum quibusdam nigricantis grumosæ sanguinæ materiæ cochlearibus. Acus aneurisimatica, ita quidem adacta, ne vel nervus vel vena quidpiam exinde rudioris attactus pateretur, tumorem præclusit, quamvis, relaxato sanguinem sistente vinculo, quædam guttulæ sanguinis profiliantis animadvertentur. Deprehensa fuit frigescere post injectas ligaturas ma-

nur;

nus; verum paulo post, relaxatis vinculis, colorem naturali proximum occuparunt, ipso ægro, facta legitima suppuratione, prorsus convalescente. Pulsus in radii regionibus postea nullus cum aliquali extremitatum in digitis stupore observatus quidem fuit, verum nihil exinde mali æger altero, ex quo generosam operationem subierat, mense expertus fuit. De aneurisina tumore Cl. *Monro* ex natura & structura tunicarum arteriæ paulo post erudite disserit. Casus quipiam clinici morborum chronicorum nervosi generis, ab eruditissimis Autoribus eleganter expositi, nobis formulas, quibus major effectus insit, exponunt. Allegatur decoctum rad. Serpentariæ Virginianæ sine Meconio seu papaveris succo, inter acriora excitantia. Species quædam sunt aromatico-salinæ, certæ contra febres efficaciæ. Prædicantur vomitoria ex sinapi & sale marino; Gummata fœtida, asæ fœtidæ galbani, habentur inter alexipharmaca. Gummi ammoniacum cum æquo hyslopi & syrupi de squilla, efficacax est medicina. Singularis hæmorrhagiæ historia, non consuetis saltem viis, sed & minus solennibus, per oris, narium, oculi, auriumque, cava, contingens, & per viginti novem annos continuata, in fœmina, cujus sanguinem frequentissimæ venæsectiones loturæ carniæ similem fecerant, animadvertitur a Cl. *Murray*. Duram matrem ossifactam, seu ossicula potius in processu falciformi reperta, adjecta icone declarat *Jo. Paisley*. Reliqui casus doctissimorum omnium expectationi satisfaciunt. Argumen Observationum claudunt rerum in arte salutaris factis scriptisve gestarum enumerationes, librorumque, qui novi A. 1734 comparuerunt, recensiones, prout id in singulo Tomo solenne fore, Cl. Collectores promiserunt. Inter nova Anatomica sunt *Morgagni* de nervo accessorio Commentarius, quo ille a pari vago digredi ad medullam potius, quam ab eadem proficisci, dicitur, itidemque *Valsalva* circulus moderator oculorum, qui est principium musculorum oculi factum circa nervum opticum. Nova Chirurgica, Chy-
mica,

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVII. 409

mica, practica, aliaque, ubere copia sub finem Operis exstant.

Volumine tertio, post meteorologicas Anni præteriti 1734, morborumque, qui epidemice grassati fuerunt, expositiones, habentur experimenta corticis Conessi Indiarum Occidentalium Coromandel arboris, specifici in diarrhæis magnopere laudati, quod in horto Malabarico habetur sub nomine Cado-gapala. Abrasis corticis sordibus, pulvis cum syrupo Aurantium sub forma electuarii propinatur post usum Ipecacuanhæ, referente *Alexandro Monro*, Corticem Peruvianum in gangrænosis ulceribus a causa interna interne usurpatum prædicat *Samuel Goolden*, Chirurgus. Suffragatur huic *Jo. Paisley*, Chirurgus, qui, eodem remedii genere usus, sphacelum a se extirpatum perhibet. Novæ aquarum chalybestarum laudes canuntur & experimentis illustrantur, a *Cl. Monro*. Aquarum Montrosensium principia plurimis experimentis evolvuntur, & sulphuræ indolis, diversissimæque adeo naturæ a martialibus, esse declarantur *Alexandro Thomson*, cujus usum peculiari Tractatu exponit idem Autor; neque purgandi saltem & evacuandi iisdem inexillens virtus, sed & alterandi remotarum partium, sanguinis, & feri, morbos efficacia, prædicatur, exemplis uberioribus ad istius rei veritatem declarandam adductis. De calore animali ex vasorum mensura & sanguinis velocitate erudite commentatur *Georgius Martinus*, attritionem liquorum pro caloris causa in proportione ad relativam celeritatem corporum agnoscens. Diameter singulæ arteriæ æqualis est radici cubicæ cuborum conjunctorum diametrâ omnium ejusdem ramificationum. Mensuram vasorum, eorundemque symmetrias, adoptavit ex *Eustachii* Tabulis & *Ruyfchii* figuris, quas pro maxime convenientibus habet; inde, adornatis Tabulis, ingeniose excogitatis, calculum ducit proportionum ramorum inter se & cum aliis, capacitatum in singulo trunco, capacitatum omnis ramificationis relatione ad truncum, differentiarum capacitatis in singulo ramo, e. g. Subclaviæ arteriæ dextræ, divisiæ in axillarem & carotidem secundum *Eustach. Tab. XVI Fig. 1.*

Fff

Prop.

Prop. omn. Ramorum		Capac. Trunci	Conjunctio Capacitatum		Differentiæ
11.	12.	100.	in omnibus ramis ad Theor.	ad Mensur.	$\frac{1}{2} +$
			126.	129.	

Velocitas sanguinis, & ex attritu ad angulos ramorum calor, ad præstabilitam hancce normam æqualiter sese habet. De motu oculorum *Wilb. Porterfield* ingeniosa assert. Motus oculi alios externos, musculorum ope administratos, alios internos, qui sunt in chrystallino & iride, statuit. Enarrantur oculorum musculi, taxaturque *Columbus*, qui *Fallopium*, elevatorem palpebræ pro septimo oculi habentem, notaverat erroris, quod obliquum superiorem palpebræ adjudicasset. Omnium musculorum aponevroses in sclerotica, innominatam *Columbi*, aliis tunicam tendineam dictam, effingunt. Motus oculorum circa axem, contra *Perraultium*, Academicum Parisiensem, defendit. Adducuntur microscopice de insectis, quæ oculis carere dicuntur, observationes, deque visu, colorumque intra oculum effectu, acute plura declarantur. De digastrico musculo disserit *Cl. Monro*, musculusque stylohyoideum hypomochlii instar eidem inservire negat, cui tractationi, de placentulis & cotyledonibus vaccarum curiosiores adduntur observationes, pro declarandis, quæ de eodem argumento *Tom. II Art. IX §. 16* attulerat, momentis. Præternaturalem organorum urinariorum & generationis conformationem infantis masculi recens nati delineat *Jacobus Mowat*, Chirurgus. Viarum lachrymalium morbos adjecit industrius *Alexander Monro*, breviter excutiens, an anchylops & ægylops fistulæ lachrymali accenseri possint, quæstionem. Præmittitur hinc anatomica viarum lachrymalium declaratio. Hydrops seu hernia sacci lachrymalis, dummodo abscessus non sit, curatur injectis Anellina syringa, quæ levem adstringendi virtutem habent, medicamentis, nexisque, prout decet, vinculis. Quodsi aperiendus sit, ob collectum pus, saccus iste, ne effluente materia collabascet, periculumque incurrat Chirurgus incidendi orbicularis tendinem, inducitur per punctum lachrymale conductor, qui

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVII. 411

scalpello viam monstret. Præter alia agitur de coalitu facci lachrymalis, novaque paranda lachrymis via; cui negotio adaptatur acus, futoriæ similis, acuta, qua per fungosum, canali innatum, tumorem via paratur, immissaque seta aut filo argenteo callus novæ factæ viæ inducitur. Quodsi ossa ipsa perforanda sint pro ductu deficiente restituendo, monet, ne instrumentum versus sinus maxillæ superioris dirigatur, utpote qui parum resistentes possint ab acu penetrari. Infelix tumoris exstirpatio, qui infantis radicem nasi occupaverat, recensetur, alleganturque symptomata, quæ sphacelum ex vulnere in parte nervacea factò ortum concomitata erant. Defecisse ossa nasi hoc in loco adducit Chirurgus, cujus nomen reticetur, prout id usui fore jam ab initio institutæ promiserant Collectores. Lethalis uteri procidencia adducitur a Cl. *Monro*, adjiciente ob rei affinitatem Cl. *Thomæ Simfoni* pessarium, cujus icon additur, pro retinendo utero, qui sede sua excefferat. De uteri orificio interno gravidæ clauso, coalitis ejus lateribus, & partum impossibilem efficientibus, disseritur ab eodem, allegaturque difficilis prior partus, quo mortuus extractus fuerat fœtus, subsequente & per urethram effluente cum sanguine purulenta materia. Scalpello dilatatum orificium extrahendo fœtui, qui aliquo abhinc tempore mortuus calcariam crustam induxerat, commoditatem quidem dedit, sed mortua mater ex alio capite curiosissimum & sciendi avidissimum reliquit Autorem, an uteri cavitas communicaverit cum urethra, quandoquidem uberiores, quam fieri solet, aquæ durante gestatione effluerant, nullasque durante partu effluxisse secundinarum aquas, observatum fuerat. *Alexander Butcherus*, Chirurgus, descriptum jam antea ab exercitissimo *Chapmanno* instrumentum, capiti infantis dirigendo destinatum, quod forcipem appellant, uberius cum icone exponit. Lues venerea, suctione attracta, qua nutrix infantem infecerat, *Eduardo Barry* uberem exponendi occasionem dedit. *Jacobus Mowat* & *Jo. Paisley* singularium hydrocephalorum exempla subministrant. Doctissimi *Monro* de Angina & Althmate legi merentur Commentarii. Steatomatis

matris per œsophagum ex thorace in abdomen tendentis historia habetur studio *Jacobi Jamiesoni*, Chirurghi. *Robertus Porterus* de usu balneorum in colica biliosa, *Franciscus Pringle* de exeuntibus umbilico hydropici aquis, de menstruata per ulcus calcanei virgine *Jac. Calderus*, junior, Chirurgus, erudite disserunt. Nova medica, quæ addi sub finem Operis solent, sunt: ductus palatinus, qui Stenonianus, post incisores dentes, disputatur inter *Heisterum* & *Palfynum*, apertusne sit in vivo homine, prout in sceleto: decidit *Kulmus*, *Dantiscanus*, in brutis sic esse, in homine fecus. *Pozzi*, Professor Bononiensis, unguinum ortum ex tendinibus musculorum tertie phalangis deducit. Nova ejusdem Autoris de thymi in infantibus usu est sententia, cum statu eundem impleverit, lacteumque in eodem succum detexerit, singularibus, pro subigendo chylo, officiis fungi. Accedunt alia plurima, lectu digna, scitu jucunda, factu utilia.

ABREGÉ DE L'ANATOMIE DU CORPS
humain, &c.

h. e.

COMPENDIUM ANATOMIÆ CORPORIS
humani, quo exhibetur descriptio brevis & exacta partium, quibus istud componitur, cum usibus earundem.
Autore M.**, Chirurgo jurato Parisiensi.

Tomii II.

Parisiis, ex typographia P. G. le Mercier, filii, 1734, 8.
Tom. I plag. 12, Tom. II plag. 17.

Aggressus est Autor totius corporis humani historiam, singulis partibus sigillatim propositis & explicatis, ita quidem tradere, ut, cum brevitati studuerit, nihil tamen omiserit eorum omnium, quæ ad totius Systematis explicationem face-re possunt. Visus nobis est libellus iste *Winslovi* esse Epitome.
Nam

Nam de suo parum addidit Autor, ex fontibus probatorum scriptorum omnia hausit. Agitur primum de Anatomia in genere, de partium divisionibus, viscerum, quæ cavitates corporis explent, denominationibus; tum summi in arte conceptus, de musculo, ligamento, vase, glandula, &c. præliminari oratione declarantur. Sed & Physiologiam leviter hic delibat, explicatis humorum elementis, & motuum in illis lege. Inde Anatomia dividitur, ad ductum *Heisteri*, in Osteologiam & Sarco-
logiam, hæc in Myologiam, Splanchnologiam, & Angiologiam, cujus subdivisæ partes sunt arteriæ, venæ, nervi, & glandularum, historiæ. Sic diviso Opere, Osteologiam aliam recentium, aliam siccorum ossium facit, & sceletum alium naturalem, alium artificialem, appellat. Ossa generalius æque ac specialius perstringuntur, consideratis in quocunque demum conditionibus, quibus compages ossea constat. Ossis pars principalis diaphysis, minus principalis, utpote quæ aliquo tempore, ex quo embryo formari coepit, abfuerit, apophysis est; inde accessoriæ ossis partes habentur, cartilaginee, glandulæ, vasa; junguntur ossa inter se ad articulum formandum variis modis, vel cum motu, vel sine motu; hæc articulatio synarthrosis, illa diarthrosis, audit. Diarthrosis vel luculentum, vel obscurum, motum præstat, nec luculenta isthæc articulatio una eademque existit. Quibusdam enim artibus hæc ipsa ad omnes plagas, quibusdam ad definitas, moveri licet. Hoc modo differunt arthrodia, enarthrosis, ginglymus, qui aliquando cum enarthrosi mixtus, id est, amphiarthrosis, deprehenditur, prout in articulo ossis primæ & secundæ vertebræ colli cum occipite. Ossa autem extra articulum nexa dicuntur vel sine medio, symphyssi, vel cum medio, synchondrosi, synimnensi, syntenosi, & sic porro, contineri. Inde ossa singula, prout in scholis fieri solet, secundum conditiones processuum, profunditatum, mutuarumque immersionum, adducuntur. De musculis hæc habet. Est aliquod in omni musculo primum elementum, nullius, vel certe non sensibilis, compositionis, quod fibra motrix dicitur. Hoc cum sui similibus quamplurimis eodem, quem membrana format,

fasciculo detinetur, quo muscoli formantur. Hos plurima intercedit diversitas. Alii enim cavi sunt instar cordis omniumque intestinorum, alii pleni, simplices alii, alii compositi, quidam a volumine magni vel parvi, a directione transversi, obliqui, recti, a loco frontales, occipitales, ab officio levatores, adductores, abductores, a figura trapezii, quadrati, rhomboidei, scaleni, & sic porro, appellantur. Vires istæ motrices aliquod sui motus punctum fixum in osse quiescente, aliquod immobile in opposito per articulum flexili, obtinent. Moralitas autem & mentis concurrentis imperium efficit, ut motus hi voluntarii, alii mechanici, quidam utrinque mixti, dici mereantur. De integumentis corporis humani, tum universalibus, tum particularibus, ornate dicit. Cutim quatuor stratis componi asserit, corio, corpore reticulari, corpore papillari, & epidermide; qua occasione de plicis sulcisque cuticulæ, de glandulis cutaneis, miliaribus æque ac sebaceis, de poris majoribus, qui sudorem, minoribus, qui insensibilem transpirationem præstant, de venis iidem absorbentibus, capillis, unguibus, disseritur. Integumenta propria peculiaritatem commentationem mereri visa sunt; inde de musculis abdominis, peritonæo, & epiploco, dicere instituit. Peritonæi potissimum processus duo pro vasis cruralibus, duo pro vasis spermaticis, unum pro intestino recto, & pro vesica urinaria unum, explicantur. Succedit Splanchnologia, seu doctrina de visceribus & organis. Primo loco habentur ea, quæ abdominis cavum suppleant, quorum chylopecta alia, alia uropæa, spermatopæa alia, dicuntur. Hæc in sexu sequiori formationis humanæ ex ovulo materno officina existunt. Vita fœtus in utero, convenientibus organis administrata, hic describitur, cui organa concessa sint talia, qualia nascituro, saltem pro conditionibus status sui amphibii competunt, qualia sunt thymus, canalis arteriosus, canalis venosus, foramen ovale, & sic porro. Proximo loco adducuntur vitalia organa, quæ ad motum humorum spectant, qui thorace continentur. Ultimo loco animale actionem efficientia, & cranio contenta, organa, cum sensoriis, consueta ratione explicantur.

Au-

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVII. 419

Angiologia concinna methodo proponitur. Arteria quatuor membranis, vasculosa, musculosa, cellulosa, nervosa, componitur. Hæc vel constantem habent sese dividendi modum, vel pro individuo quoque discrepant. Cæliaca certe in quatuor ramos divisa non penes omnes conspicitur. Venarum membranz eadem, sed musculosa elastica minus existit. Harum truncos cordis, auriculæ cuidam insertos, tres, duos majores, cavam & pulmonalem, minorem alium azygon, allegat. Vena portæ peculiarem motuum legem obtinet, hanc tamen nimis accurate, eo, quod ramos, ex quibus enascitur, profectus haud fuerit, definit, sicut & in Nevrologia & Adenologia vela nimis contrahit. Perutilem tamen libellum, & idearum claritate perspicuum, atque hoc ipso commendabilem, judicamus.

CAHIERS DE MATHÉMATIQUE, &c.

h. e.

ADVERSARIA MATHEMATICA, USQUE
*bus Præfectorum Scholæ Pyrotechnicæ Regiæ, quæ
Argentorati floret, accommodata.*

Argentorati, apud Jo. Reinoldum Dulßeckerum, 1737, 4.
Alph. 4, Tabb. æn. 104.

Nullam omnino artium bellicarum perfectionem unquam præsidia tollantur, si de iis scientiarum mathematicarum probatione indigent, nec de eo dubitant æqui rerum æstimatores. Norant profecto, quicumque has scientias vel primis, quod ajunt, labris degustarunt, quicquid commodi, quicquid præclari, quicquid ingeniosi, hoc in genere inventum huc usque fuit, effectumque, id maximam partem deberi profundioribus Geometrarum disquisitionibus. Quis, quæsumus, potuisset eruere regulas istas, quarum ope pyrobolos ad scopum aliquem fixum projiciunt pyrotechnæ, nisi eximia illa *Galilæi*
de

de motu gravium accelerato theoria imbutus? Atqui illud est problema artis pyrotechnicæ longe utilissimum, & difficillimum quoque, si difficultatem metiaris modo inveniedi. Quis porro certi quidquam statuere posset de impetu, quo e. g. globus tormento explosus mœnia ferit concutitque, vel pyrobolus decidens solum tectaue perforat, nisi præclara illa noverit de impulsu corporum recto vel obliquo, ac de velocitatibus corporum cadentium, theoremata? Non enim esse nullius momenti hancce quæstionem, licet vulgo neglectam, facile patet, & viris diuturno rerum usu instructis jam pridem innotuit. Quid dicemus de cuniculis subterraneis, pulvere pyrio, vallorum subruendorum causa, repletis? Ii quidem parantur plerumque ab hominibus rudioribus, & vix aliquali notitia practica tinctis, quam a suis hauserunt magistris, æque, ac ipsimet, indoctis. At vero, si rem recte repentes, aptam cuniculorum dispositionem pendere ex theoria quadam Physico-Mathematica satis difficili, deprehendes. Non enim ex pondere molis subruendæ vis & quantitas pulveris pyrii requisita unice æstimanda est, ut factum huc usque fuit, sed ex ejus quoque tenacitate, utpote pariter superanda. Quæ cum in praxi vulgo insuper habeatur, mirum quidem haud est, permultos sæpe cuniculos successu optato destitui. Non autem est, cur Mathematicum in arte pyrotechnica necessitatem exemplis comprobemus pluribus. Eam pone sequatur ars muniendi, altera scientiarum bellicarum pars princeps, & nostro ævo ad insigne perfectionis fastigium evecta. Illam requirere exactam disciplinarum elementarium, Arithmeticæ, & Geometriæ, ad minimum practicæ, cognitionem, ii quoque fatentur ex Architectis bellicis, qui ceteroquin res mathematicas, earumque cultores, nescio quo contemptu, quoque odio, prosequuntur. Ut enim dicamus quasi in transitu, ridiculum nobis videtur, Architectos illos, quos vulgo dicunt Ingeniarios, adeo exagitare homines mathematicos, ut vel eorum nomen ipsis sit fastidiosum, cum tamen rei fortificatoricæ, quicquid fere habet perfecti, a Mathesi vel accesserit, vel adhuc, uti mox videbimus, accedere debeat,

ade-

adeoque arctissimum fit vinculum inter ea, quæ excolunt homines inveterato a se invicem odio disjuncti. Trigonometriam planam omne punctum ferre in determinandis munimentorum lineis & angulis, a nemine amplius in dubium vocatur. Quæ porro in excitandis lineis, quas circum- & contra- vallationis appellant, in determinando situ suggestuum, quibus tormenta imponuntur, (*Batteries*), ut munimentum evertendum probe respiciant, in disponendis cuniculorum ductibus, &c. ejus sit opportunitas, ei facile innotescet, qui loci cujusdam muniti obsidionem spectandi occasionem nactus est. Et, cui deest occasio, hæc talia videndi, is majorem forsan notitiam ex Cl. *Bolidori* Cursu mathematico haurire poterit, qui egregia sane continet problemata, ad scientiarum bellicarum progressus haud parum conductura. Analysis, sive Algebra, huc usque parcius in usum vocata videtur; at vero, quanta ejus vis sit in inveniendis munimentorum novorum generibus, ipso facto facile comprobari posset; quid? quod hanc in rem prostant specimina *Teyleriana*, *Sturmiana*, alia, ut taceamus, quanta præstet conpendia in ipsis operum soliditatibus computandis, alias tædiorum plenis. Mechanicæ reconditoris (de vulgari enim nemo dubitat,) scientia quantum juvet Architectum, facile sibi persuaserit, quicumque de energia illa cogitaverit, qua val-la excitata extrorsum premunt muros, qui ipsa convestiunt, & hanc ipsam energiam sustinere, eique adeo attemperari, debent. Et quotumquodque est munimentum, quod operibus careat subterraneis, ut plurimum arcuatis, aliisve similibus? Fornicum itaque theoriam Architectus calleat, necesse est. Urbem ad fluvium sitam, portum maritimum, &c. quis munire poterit, qui nesciat leges fluidorum motorum, & in corpora solida impingentium, quorum impetum sua munimenta debent excipere ac reprimere? Omittimus sexcenta alia; quid enim multi sumus in exemplis congerendis, rem per se satis claram illustraturis? Unicum adhuc superest, nobis attingendum. Bella scilicet non terra solum, sed mari quoque, geruntur; id quod tertiam constituit artis

bellicæ partem, præstantia sua oppido insignem. Huic igitur operam daturus, artis nauticæ, & Hydrographiæ, præcepta per nosse debet. Hydrographia superstructa est Astronomiæ; non igitur aliquali ad minimum siderum notitia, & problematum summe necessariorum praxi, carere potest classem secuturus. Non autem continuo partem hanc posteriorem sibi reddere familiaris tenetur, qui scientiis bellicis sese devovit; quodsi enim classem haud sequatur, illam tuto negliget. Quorsum vero hæc omnia? Scilicet ut intelligatur, animam de artibus nobilissimis tollere videri, qui de iis mathemata tollunt; id quod in limine statim declarandum susceperamus. Id vero cum factis perpexissent Reges quidam & Principes, constituere seminaria & scholas in animum induxerunt, in quibus artes bellicæ doceantur juvenes, & cum iis disciplinas mathematicas jungant; consilio plane sapientissimo. Florent tales scholæ Parisiis, Argentorati, Dresdæ, Berolini, Petropoli, alibi. Instructæ sunt magistris, rerum scientia usuque conspicuis. Quis itaque dubitet, exinde prodituros discipulos præstantes, rebusque maximi momenti gerendis idoneos? Ut vero quisque magistrorum majorem in erudiendis hisce Martis filiis operam collocat, ita suo dignior est encomio. Quocirca præclare res suas agunt, qui scriptis exponunt publicis, quas scientiarum partes, & qua methodo, suis propinent auditoribus. Illud enim extra dubitationis aleam positum est, Cursus mathematicos vulgares, etsi optimos, non adeo profuturos hominibus, castra classemve secuturis; adeoque omnino interest, conscribere alios, in quibus perpetua habeatur praxium bellicarum ratio, duce Mathesi expediendarum, missis aliis, ad rem directe non pertinentibus. Hoc in genere eximia sunt, quæ in Cursu suo pariter, ac in scriptis aliis, evulgavit *Belidorus*. Idem quoque negotium in se suscepit Clarissimus apud Argentoratenses Matheseos Professor, & in schola Regia Lector, *Hertenssteinus*, Libri præsentis, ceu pater ex Epistola dedicatoria, Autor. Nostrium est, brevem libri synopsis exhibere, qui non omnes quidem Matheseos partes continet, sed eas tamen, quarum summam in rebus bellicis necessitatem judicavit Autor,

tor, quasque adversariorum forma tradidit. Comparat igitur primo Arithmetica, in qua exponitur algorithmus numeralis, regulæ fractionum, regula aurea, simplex, composita, directa, inversa, &c. Loco regulæ, quam dicunt, falsi, sive positionum, fundamenta prima Algebrae jecit, æquationes primi gradus simplicissimas reducere docendo. In exemplis exquisitis multus est, & plurima proponit problemata absque solutione, ut discipuli sui, (iis enim scriptus est liber,) habeant ipsi, in quo sese exercent. Numerorum quadratorum & cubicorum theoriam una cum radicum extractione in Geometriam rejicit. Arithmetica sequitur Geometria elementaris. Ibi primarias ex *Euclide* Propositiones adductas & demonstratas videas. Calculum Algebraicum identidem in usum vocat Autor, eumque data occasione exponit, quousque illo opus habet. Generationem quadratorum numerorum perspicue tradit, ut & radices extractionem, formulamque analyticam, eruit, ex consideratione figuræ quadrati. Ad resolutionem quoque æquationum secundi gradus hic ascendit, in problematibus Geometricis perquam necessariam. Cubicorum numerorum & radicum naturam, pariter ac quadratorum, explicat. Computum solidorum quorundam, e. g. conorum aut pyramidum truncatarum, comprehendere docet formulis analyticis percommotis. Sectionum quoque conicarum genesis ex ipsa conici sectione breviter ostendit, ut nomenclaturæ rationem facilius percipiant tyrones; & præcipuas earum proprietates algebraice eruit. Scire tamen Lectorem volumus, Autorem calculo algebraico maximam partem uti in solvendis problematibus, non autem in concinnandis demonstrationibus, si pauca quædam exceperis de Decagono, Pentagono, &c. theoremata *Prolemaana*, conique sectiones & rigorum demonstrationem conjunxisse cum facilitate. Subjungitur ingens numerus Problematum Geometricorum, ope calculi Algebraici solvendum, discipulorum industria; & Supplementum Geometriæ, quod agit de methodo dividendi triangulum datum in ratione data per lineam quandam rectam, e puncto dato edu-

etiam. Geometriam excipit Trigonometria plana, in qua non solum proponuntur propositiones ordinariæ, cum doctrina de logarithmis, sed etiam alia quædam problemata, inde pendentia, per calculum analyticum soluta. Sequuntur Mechanica & Hydronomia. In Mechanica primo agitur de motu æquabili & accelerato, in medio non resistente, juxta theoriam *Galilæi*. Deinceps agitur de centro gravitatis duorum pluriumve ponderum, eorumque momenti, qua sunt facta ex massis in distantibus respectivis a centro gravitatis communi. Exinde derivat facillimam & notissimam regulam, determinandi distantiam centri gravitatis a puncto suspensionis; est enim quotus ex divisione summæ momentorum per summam massarum ortus. Regulam *Guldini* quoque attingit, cujus magna est opportunitas in computandis munimentorum soliditatibus. Ideam libellationis, tabulamque differentiarum horizontis veri & apparentis, ex *Picardo* subministrat. De motu quoque composito scitu maxime necessaria affert, cujus ope motum super planis inclinatis explicat. Quo facto, motum pendulorum exponit, & regulam de inveniendo oscillationis centro. Transit deinceps ad ipsum motum gravium oblique projectorum, in parabola, ubi, explicatis regulis ordinariis, exinde deductis, quasdam correctiones indicat, ob medii resistantiam faciendas. De motu corporum ex percussione, tam durorum, quam elasticorum, & de centro percussionis, summe necessaria proponit, & sic primam Mechanicæ Sectionem absolvit; in secunda vero de Machinis simplicibus, de virium ad Machinas applicatione, &c. agit. Hydronomiæ nomine generaliter complectitur Hydrostaticam & Hydraulicam, adeoque leges pressionis & motus fluidorum. In ea tradenda ita vertatur, ut de gravitate corporum specifica, de pressione liquorum, de motu liquorum naturali, & artificiali, deque impulsu fluidorum, agat, & machinas hydronomicas, suo quamvis loco, explicet. Progreditur jam ad artem muniendi, seu fortificatoriam, in qua methodos duntaxat *Vaubanianas*, recentiore præcipue, qualis est Neo-Brisaci, exponit. Profila, quæ vocant, Brisaciensia
mi-

minutim exhibet; observationibus practicis, iisque utilibus, ubique inspersis. In Architectura civili, quæ militarem excipit, tantum deprehendes, quantum ab hominibus exigi potest, in quorum gratiam conscripta est; scilicet principia, bene, solide, pulchre, ædificandi. In Tractatu de Perspectiva, Architecturam insequente, methodi exponuntur, facillimæ & expeditissimæ, figuras quasvis planas & solidas optice repræsentandi, adjecta umbrarum doctrina, & facta applicatione ad opera fortificatoria. In tradenda dein Cosmographia pro scopo suo brevissimus est Cl. Autor. Postquam de sphaera, ejusque circulis, scitu dignissima dixisset, de motu apparente in genere loquitur, ex vario incolarum globi terraquei situ respectu polorum oriundo, de systemate mundi, & inæqualitatibus planetarum opticis, ut stationibus & retrogradationibus, item de adspectibus, eclipsibus, & quæ sunt alia, tandemque de projectionibus sphaeræ gnomonicis, seu de horologiorum solarium constructione. Cosmologiæ Geographiam jungit, non mathematicam solum, sed & historicam, utramque in epitomen redactam. Res aliquas hydrographicas, Loxodromiam, Mappas nauticas, &c. paucis attingit. Ultimo tandem loco comparet Tractatus de Algebra. Post introductionem, agitur 1) de natura & transformatione æquationum; 2) de resolutione æquationum, radices tam rationales, quam surdas, habentium, ubi ad æquationes biquadraticas adscendit, neglectis altioribus. In cubicis explicatur regula *Cardani*, in biquadraticis methodus *Cartesii*. Agitur 3) de constructione æquationum, deque lineis ei inservientibus; 4) de locis Geometricis, ubi exhibentur formulæ generales *Craigiana*, aut, si mavis, *Hospitaliana*. Analysis infinite parvorum in *Parte prima* exponit 1) naturam calculi differentialis; 2) methodum tangentium directam; 3) de maximis & minimis. *Parte secunda* agitur de calculo integrali, ita quidem, ut 1) exponatur ejus natura; 2) usus in quadraturis; 3) in rectificationibus; 4) in cubationibus solidorum; 5) in inveniendis superficiebus, ex rotatione curvarum circa axem genitis; 6) in determinando centro gravitatis figurarum;

7) in methodo tangentium inverſa; 8) in conſtruendis logarithmis. *Tertia Pars* continet 1) calculum exponentialem, ejuſque naturam; 2) uſum in eruenda curvarum exponentia-
 lium natura. *Pars* tandem *quarta* tradit calculum differen-
 tio-differentialem, ejuſque uſum 1) in inveniendis punctis fle-
 xus contrarii, & reſſus, 2) in determinando radio curvatu-
 ræ. Obſervamus cetera, Cl. Autorem in hac Algebra ſua, &
 præcipue infinitorum analyſi, identidem preſſiſſe veſtigia Ele-
 mentorum *Wolfianorum*. In laudem vero totius Operis dicen-
 dum, quod rerum delectu, & clara explicatione, videatur
 commendabile. Nulliſigitur dubitamus, quin Cl. Autor ſco-
 po ſibi præfixo feciſſe ſatis dicendus ſit.

D. Joh. George Eſtors auſerleſene kleine Schriften.

h. e.

D. JO. GEORG. ESTORIS, JURIS P. P. ORD.

Jeneniſis, Opuscula ſelecta.

Partes X.

Gieſſæ, apud Joach. Philippum Kriegerum, 1734 – 1737, 8 maj.
 Alph. 7.

Celeberrimi Jeneniſum Doctoris, *Jo. Ge. Eſtoris*, cujus
 quamplurima jam olim in lucem exierunt elegantis in-
 genii judiciiſque probe exercitati monumenta, nunc novus
 in ſcenam prodiit liber, iſque, ſi molem ſpectes, exiguus,
 magnus vero & eximius, ſi rerum hic proſitarum pondus &
 gravitatem. Facturusne operæ pretium ſit, ſi Opuscula
 quædam minora, a ſe vel collecta ſtudioſe, vel operoſe
 elaborata, cum lectoribus illarum rerum curioſis com-
 municaret, diu dubitavit Vir ampliffimus. Egit tandem,
 quod & publicæ rei ſalutare, & ſibi glorioſum futurum, o-
 ptime perſpiciebat, deditque in manus noſtras ſcriptorum po-
 liſſi.

litissimorum *Partes decem*, quarum nunc argumenta summa breviter strictimque indicabimus.

Part I septem Opusculis absolvitur. *Primum*, vernaculo sermone scriptum, *de Archiepiscopis in Hassia, Schenckis Schweinsberga*, agit. Horum origines ad initia imperii *Henrici Infantis* refert, primamque in charta *Christiani II*, Episcopi Moguntini, A. 1249 factam gentis mentionem indicat Doctiss. Autor, cui tum imprimis multum laboris devorandum fuit, cum omnia *Schenckorum* obvia in veteris ævi tabulis colligeret prænomena. Sequiori ævo in binas lineas gens *Schenckorum* divisa est, quarum alteri ab arce Schweinsberg, alteri a castro Hermansstein, nomen adhæsit. Neque tamen ideo hæ lineæ hæreditarium Pincernæ Hassiaci officium alternis gerunt, quippe quod ad seniore[m] totius pertinet familiæ. *Alteri* opellæ, patrio iudem sermone exarata, titulus est: *de Feudis simultaneis & manu simultanea in Hassia*. In Hassia pure coinvestitus non ubivis, si succedat, innovationem investituræ petit, sacramentique fidem obstringit religione. Spectandi interim curiarum mores, quas inter Fuldensis vasallagium novum postulat. Secus est, si quis eventualiter, ut vocant, fuerit investitus. Nam tunc omnino jura provinciarum amice conspirant. Id valde miratur Conf. *Estor*, neminem ex omni doctorum Juris feudalis exercitu, quid sit *manus simultanea*, (*gesamte Hand*.) strictim explicuisse. Ipse enim nihil arbitratur facilius. Cum investitura sit negotium, quo dominus vasallo feudum, aut simile quid, salarii loco tradit, quis, quæso, dubitet, hanc & uni dari potuisse, & pluribus, iisque vel omnibus simul, vel successive, ita, ut, priore extincto, alter, & ita reliqui, succedant. Tractationis *tertiæ* index est: *de Locationibus ad dies vite, arbitrariis, & ad longum tempus initis*, ubi iis imprimis diem dicit Cel. Autor, qui ex longioris temporis locatione jus in re dominiumque oriri arbitrantur. Observatio *quarta de locatione ad firmam* agit. Variæ sunt eruditorum de hoc argumento sententiæ, inter quos *Cangio* propius ad veritatem accessit nemo. Cel. *Estor* ex Anglica lingua

Cap. 1 §. 2.

§. 4.

Cap. 2

§. 24.

§. 27.

Cap. 1 §. 4
seq.

- §. 2. *pag. 149.* *gua* vocem repetit, ubi, si *Wilb. Robertsono* in *the pbrasebook* fides, *a farm*, prædium, fundum, villam rusticam, significat. Tum, si rationes sub*lucas*, *dure in firmam* idem erit, ac in conductio- nem locare, seu conducere. Vid. *Reinesium* in *Var. Lect. Lib. III Cap. 1. Quintum* locum *Sixti Sommersi Tractatus de S. R. Imperii Archi-Marschallatu* occupat, cujus editionem novam *Cl. Kælerus* suasit. Sequitur *sexto Deductio juris Landgraviæ Hassiacæ in monasterium Heinam ante tempora Reformationis, ex monumentis fide dignis adornata*. Argumenta ex binis petita sunt Diplomatum, quæ ex tabulario Ziegenhainensi protraxit *Cel. Autor*. Agmen claudit *Observatio septima de ministerialibus Comitum Ziegenhainensium. Partis II Tractatio prima* naturam *Feudorum Hassiacorum*, quæ *Kunckel-Leben* vocantur, explicat. *Cap. 1.* Quamquam pleraque Hassiæ feuda sint virilia, datur tamen in quibusdam, extincta mascula stirpe, fœminis succedendi potestas, quæ cur nomen hoc peculiare nacta fuerint, in *Analectis Hassiacis pag. 9 not. d. & pag. 243 Cel. Esstor* jam occupavit. Ipse Comitatus Hassiæ talis tum fuit, cum Comes inter Landgraves Thuringos numeraretur. *Observatio altera* statum hominum propriorum ab *A. 1455* illuminat; *tertia* autem telam jam supra inchoatam, de *Locationibus longævis, arbitrariis, & ad vitæ tempus initis*, recipit; *quarta* originis Comitum *Erbacensium* indicat, quas vulgaris error ab *Eginhardo, Caroli M.* notario, quem *Einbardum* alii, alii *Heinardum*, scribunt, & *Imma*, ejusdem Imp. filia, derivavit. Accessit *Tabula Genealogica*, quæ *Hübneri* lapsus corrigit quamplurimos. *Quinto* succedit quæstio, *unde Annatarum Papa exsolvendarum nata sit in Germania necessitas?* Opertæ pretium erit, *§. 7 seq.* tribus, ut ajunt, verbis *Cel. Esstoris* exponere sententiam. Vetus- tissimis quidem temporibus apud solas ecclesias quis erant reditus, ex quibus postea & Imperatores & Pontifices Romani ampletebant munera. Jam sub *Ludovico Germanico* illa Papa postulavit, ut, cum *Ludovicus Infans* scepra teneret, id jus competere Pontifici, nemo dubitaret amplius. Sed laudata per omne ævum sedis Romanæ avaritia modum excessit. Hinc *Ludovicus Bavarus Aug. Joanni XXII* solas annatas, præterea-
que

que nihil, concessit. *Sextum* locum occupat *Iusti Fontanini delle Masnade, ed altri servi secondo l'uso de' Langobardi, ragionamento in una lettera all' Illustrissimo Signor Girolamo de Poppi*. Librum hunc perrarum, in urbe Venetorum A, 1698 typis descriptum, inde Cl. *Kæterus* arcellivit, inque publicæ rei utilitatem convertendum & recudendum cum Conf. *Estore* lubens communicavit, qua re effecit, ut publicæ ipsi Pag. 294.
 grates sint persolventæ. *Partis III prima Sectio* varias continet de *ædium Romanarum altitudine, & copia incolarum*, annotationes, quæ ad *servitutem altius tollendi, & non tollendi*, illustrandam haud parum conferunt. Scilicet, quo minores §. 9 seq.
 exilioresque domus ante belli Punicæ II tempora in urbe erant, eo majores & altiores postea evaserunt, cum familiae servorum crescerent, & adventæ in dies auferentur: adeo quidem, ut, laxitatem urbium ab ædibus sperari, scribat *L. Annæus Seneca*. Uberius id argumentum *Julius Minutolus*, a *Sallengrio Tom. I pag. 71 seq.* denuo editus, illustravit. Postea Imperatores in vicinorum favorem ædificantibus modulum præscripserunt, 12 seq.
pedes 70 Octavianus, 60 Trajanus, 100 Zeno, per *l. 12 §. 4 C. de Ædif. priv.* Quando quis vicem, vicini rebus bene cupiens, juri suo vim inferri, & definite ædium altitudini addi quicquam, permetteret, orta altius tollendi servitus: itemque, si per pactum sanciretur, ut infra modum legitimum staretur domus cacumen, nata servitus altius non tollendi. 23 - 25.
Scrupulum §. 2 7. de Ædific. facit, ubi, ex servitute altius tollendi confessoriam, ex altera negatoriam, proficisci actionem, dicitur. Sed salva res est, quippe quæ eo redit: jus tollendi altius competit cuilibet, quatenus a lege non restringitur. Tum, si quis impediatur, negatoria actione repellitur. Si vero, modo per leges antea definito, pactum cum vicino in eundem, & servitus stipulatione quaerenda est, ea acquisita, alteroque reclamante, confessoria actio recte instituitur. His politis principiis, merito *Doctiss. Witsenbergium* notat, qui in naturali libertate restricta servitutis hujusce quaerit fundamentum; nec 15.
 injuria *Noaldio* diem dicit, qui, servitutem altius tollendi servituti, ne luminibus officiat, geminam esse germanam, dicitur. 14.
 I h h tis

tis profitetur verbis. Observatio altera de Feudis Palatinis, secundum instituta Fuldenfis curia concessis, agit, qualia a Comitibus Erbacensibus & Hanoviensibus possideri, ex investituræ tabulis de A. 1438, 1481, 1522, 1718, 1722, patet. Tractationi tertie titulus est de liberis, ministeria obtinentibus (*freyen Diensthentzen*). Multi illustri loco nati tales se effici sustinuerunt, quo officia hæreditaria, & alia civitatis militiæque munia, obire possent. Quarta opella de Juribus feudorum divisibilium & indivisibilium agit. Observat hic Cel. Autor, olim, dividere feuda, vasallis severe interdictum fuisse, quamvis aliam prorsus opinionem Jurisprudentiæ feudalis patres, *Rosenbalius & Schraderus*, cum *Ittero, Struvio, & Fleischer*, amplectantur. Peculiare est, quod in feudo Palatino ad Dynastas Erbacenses delato accidit, ut singulæ stirpes de singulis portionibus singulatim investiantur, quemadmodum ex charta *Ruperti*, Comitum Palatini, de A. 1398 apparet. Quintum locum occupat responsum ordinis Jctorum Giessensis, A. 1732 d. 21 April. editum, quo argumentis quatuor viginti legitima Jurique divino & humano convenientes evincuntur nuptiæ, cum defuncti fratris vidua ante stuprata initæ. Sexta Observatio quædam tradit de Jure Ordinum S. R. I. in opifices, & oriunda inde certum ipsorum numerum constituendi libertate: cui septimo succedit *Jo. Steubert* Oratio secularis, adhuc inedita, Professores Theologos in Academia Marpurgensi celebres ordine chronologico recensens. Tum octava Tractatio in origines Principum Comitumque de *Lewenstein & Wertheim*, a *Fridrico Victorioso*, Electore Palatino, derivandas, inquiri: quam & stemma *Leostenianum*, nono positum loco, quod *Frankfurti* A. 1624 prodierat, & *Huberto Thome Leodio* vulgo fuerat adscriptum, quod vero nunc *Cl. Jounis* in Observation. ad *Parvum Rheinbardo* cuidam, aulæ *Leosteniana* Consiliario, vindicavit, uberius illustrat. Decima Sectio probat, nobilitatem inferiorem feuda olim dare non potuisse. Cum enim feuda sint stipendii a militibus meriti loco, non nisi ab iis proficisci poterant, quibus jus belli gerendi competit. Illa igitur feuda, quæ nobiles aut nobilibus aliis, aut rusticis, concesserunt, sunt genus oppi-

oppignorationis, qua prædium, ad modum feudi, aut sub annua præstatione, aut sine illa, utendum relinquitur. *Ultimo* id egit loco Cel. Autor, ut falsas doctorum de *Subfeudis* sententias coerceat. Harum concessio sine autoritate domini directi nunquam permissa, eoque modo textus Juris feudalis Longobardici Legumque Saxonicarum & Suevicarum, interpretandi veniunt.

Partis IV Observatio *prima* singularia de *provocationibus* tradit capita. *Cap. 1* Græciæ oras Cel. *Esfor* lustrat, in quibus quosvis magistratus *οὐν ἰφίσει* & Lacedæmone & Athenis ex *Lycurgi* atque *Solonis* instituto creatos, ab his vero ad judicia & populum datam provocationem, *Plutarchi Cbaronensis* fide, tradidit. Hinc *Cap. 2* ortum & progressum apud Romanos examinat. *Cap. 3* de natura provocationis ex mente Juris Romani disserit, & *Cap. 4* de appellationibus ex mente Juris Canonici quædam adjicit. Locum *secundum* occupat *Th. Ge. Grævis* Dissertatio de *Jure prædiario: tertium Hier. Rovaris* opella, quæ *murium in borsis Campegiænis degentium orationem pro se ipsis, adversus Nic. Bestii, Vicarii Papalis, edictum*, sistit, primumque Romæ A. 1663 evulgata fuit. *Quarta* Tractationi index datus est de *differentia Liberiorum Dominorum, & Nobilium Dominorum, & Dynastarum, & Nobilium, & Equitum, nec non de titulo de & ad Nobilium, Dynastarum, & Dominorum*, tanta olim fuit dignitas, ut Comites inde ac Duces, imo Imperatores, legerentur, nec aliam Augusta domus Austriaca agnoscit prosopiam. Dynastas *Landsassios Barones* dictos, quæ vox virum indicat, non a veri abludit specie. Qui in Saxonia, Bavaria, aliisque provinciis, subjugati, titulo *der edelen Herrn* pristini splendoris memoriam conservarunt. Quibus inter has clades gloria libertatis salva manserat, nomine *semper Frey* læti ovabant, iique vilioris conditionis Equites quamplurimos in ditione sua habebant. Si belli tempore dominum territorii vassis stipati suis juvarent, vexillo peculiari superbiebant, unde nomen *der Pannier-Herrn* traxit origineum. Epitheta *von* ac *zu* olim non ita promiscue, neque nisi ad prædium feudale indicandum, adhibita. *Quinto formam, qua Cæsar dignitatem equestrem & nobilitatem indulget*, e *Diplomate Domini de Lehenner* A. 1732 d.

§. 2.

5.

6.

8.

11.

23.

26 Martii dato illustrat. *Sexto dignam notatu in feudo successivum, cum accedente representationis jure, explicat. Septima Sectio de sponsalibus Judæorum, & duplici ob nuptias donatione, keshuba & netbunia, tradit. Keshuba est genus dotis, a marito, antequam duceret uxorem, in solatium futuræ viduitatis datum, quod, si virginitate illustris esset sponsa, 200, si vidua, 100 zuzim plerumque constabat. Netbunia autem voce certa pecuniæ summa indicatur, quam sponsa sponso, keshubam compensatura, offert. Tam necessarium hoc habebatur pactum, ut sine eo nuptiæ essent invalidæ, eo autem perfecto, præsentibus *Massei tof* exclamarent, & ita *אָרְיָהוּ רֵזְנוּ* novis nuptiis apprecerentur. Succedit octavo *Pactum nuptiale, inter Judæos cautissime prorsus atque callidissime firmissimeque initum, nihilo minus tamen acriter in judicio impugnatum. & coram ipso S. R. I. Judio Aulico in disceptationem vocatum. Nono loco differentie indicantur, quibus balnearioribus & tonsoribus uti licet, ubi inprimis dilquiritur, an illis nomen *Chirurgorum* æque competat, quod hi coram magistratu Hildesioni negarant, cum quis ex balneariorum sodalitate talem se in publica proclamatione appellari voluisset. Affirmativam ordo Jctorum Gieslensium tuitus est, & balnearioribus interdictum, *uti possideti*, contra tonsores instimendum, subministravit. Decimo notatum numero Programma Cel. *Estoris* reperitur, quo *si bñdta* quædam, ad explicandum pactis *Westphalica Instrumentum scientia*, suggessit, & lectiones suas, A. 1726 Cal. Junii inchoatas, iudixit. Observatio undecima differentiam literarum nobilitatis & insignium (*der Adel- und Wappen-Briefe*) in Diplommatibus, genti *Hassingeria* a *Carolo V* A. 1546 & 1550 datis, conspicuam illustrat. Duodecima autem de mortibus quibusdam singularibus, investiture feudali interdum coherentibus, dispicit. Dantur enim feuda, ad binas genes diversas pertinentia, ubi una tantum substitutum communem (*den Lebtrage*) nominat, eoque defuncto, alii minus mandat, ceu ex charta *Wilhelmi*, Landgravie *Hassie*, de A. 1552 d. 5 Nov. apparet. Finem faciunt *Meditationes Antici in Ayrmann* *Differenzationem de Conrado Marpurgensi*, contra *Ejorem* conscriptam.**

Ita

Ita *Volume I* explicit, cui *secundum*, pari elegantiz & eruditionis apparatu conspicuum, succedit. *Pars V* initium ornant *Anthonii Dadingi Alseferra Prælectiones VI solennes, pro instaurandis scholis habita*. Sequitur altero loco *Consideratio fundi, a binis diversis plane dominis accipiendi, in quo tamen ne minima quidem domini directi deprehenditur divisio*. Possident feudum ejusmodi *Jo. Geo. Guilielmus & Ludovicus Ernestus fratres Sobenckii in Schweinsberg*, quo a Comitibus Hanovienfibus & Solmanfibus investuntur, sicut adjectæ docent literæ. Dubium inde movet *Cel. Effor*, quomodo cum ademptione feudi ob feloniam in unum e dominis commissam, altero rebus vasalli faventissimo, comparatum sit. Ea de re adhuc sub judice lis est, qua finita, amplius ejusdem examen *Cel. Autor* pollicetur. Succedit *tertio Specilegium Diplomatum ad Lunzii Corpus Juris Feudalis*, feuda Hirschfeldentia & Hallica illustrantium. Jungitur *quarto Index Sociorum Societatis Scientiarum regiz, que in Anglia floret*, Anglico sermone scriptus. Finem Juris Germanici Specimen, *de hominibus propriis Germania, in Westphalia præsertim superstitis*, imponit, quod Capitulum quadriga absolvitur, ita, ut differatur 1) de origine & statu servorum secundum Jus naturæ; 2) de conditione servorum secundum Jus Romanum; 3) de statu servorum ex mente Juris Canonici; 4) de servis ex doctrina Juris Germanici. *Parte VI* variæ, non utiles minus, quam curiose decise, reperiuntur Juris quæstiones. Quod ad *primam* attinet, *an Civitati S. I. R. libera integrum sit, sententiam criminalem, a JCs ex teris petitam, & legitime promulgatam, postea immutare?* negantem opinionem defendit ordo JCsorum Colonientium, cum tale quid in responsum Giellense arrogasset sibi Senatus liberæ Reipublicæ Aquisgranensis. Quando *secundo* quæritur, *qua ratione causa criminali ad summa S. R. I. tribunalia deferri queat*, cum præter *Recessum Imperii de A. 1530 §. 95* Ordinatio Cameræ illud in universum veteret, *Cel. Effor* consultum videtur, ut, si quis se nimis gravatum conqueratur Cameræ imploret auxilium. Tum enim illa injuriam ponderat, eaque deprehensa, magistratui sen-

§. 7.

- tentiam injungit emendandam. *Tertia* quaestio, *quis in alienationem rei immobilis, ab Ignatiana sodalitate factam, consentire debeat?* ita deciditur, solius Pontificis R. requiri auctoritatem. *Quartum* locum *Jani Vinc. Gravina de corrupta doctrina morali Dialogus* occupavit. *Quinto* causa indagatur, *cur tam exiguus sit urbium Imperii numerus in Westphalia?* nullaque reperitur facilior, quam Statuum in illis oris potentia, quae domaniis Imperii & magno nitu, & successu felici, inhiavit. Accessere Diplomata quaedam inedita, urbem Westphaliae *Sess*
- Pag. 338 — 367. attinentia, quae post *Ludolfum, Weinlandum, & Bæbmerum*, collegit Autor Amplissimus. Succedit *sexto* *Zublii* cujusdam Opusculum, *Ganerbinatum rusticum in fundo Breitenbach* mire illustrans, additurque *septimo* ejusdem *Ganerbinatus expositio uberior*. *Octava* Tractatio *maximam rerum in Germania permutationem per fundatas Academias enatam* exhibet, simulque hac occasione, *munia a Nobilibus ad cives pervenisse quamplurima*, copiose probat. Antea enim Nobiles praefecturas administrabant, quemadmodum series Praefectorum *Ysenburgensium* per decursum Seculi XV docet; iidem munere *Sculptorum* fungebantur, ceu exempla, a *Senckenbergio* tam in *Selectis Juris & Hist. Tom. I pag. 296*, quam in *Prodromo Jur. Feud. pag. 149*, adducta, satis evincunt; imo & *Zentgravii* obibant partes. Sic *Hermannus Smelzgin* in chartis vocatur *Edelknecht und Zinckgraffe zu Selbolt*. *Nonum* Programina *ποικίλον* locum occupat, in quo §. 1. methodus ediscendi Jus civile Romani proponitur, §. 2. utilitas Historiae literariae commendatur, adductis ineptis & cachinno dignis ignorantium hallucinationibus, §. 3. ars Heraldica laudatur. *Pars VII* elegantiores eruditorum de *Ganerbis* conatus publici juris facit. Continet enim 1) *Jo. Leiberi Tractatum de Ganerbis, horum juribus, & ganerbinatibus*, *Sleusingæ* A. 1667 editum; 2) *Mart. Zach. Crameri, Professoris Lipsiensis, Dissertationem de ganerbinatu*, *Lipsiæ* A. 1677 editam; 3) *Conr. Sam. Schurzleischii Epistolam*, A. 1677 d. 2 *Maji scriptam, qua Jac. Frid. Leickberrum ad argumentum hoc σπεύδαιως examinandum hortatur*; 4) *Ern. Frid. Bochii Dissertationem inauguralem de pace Burgensi*, *Ar-*
gen-

gentorati A. 1681 ventilatam; 5) *Ge. Nic. Appoldi Dissertationem inauguralem de Signo pacis*, Gießæ A. 1694 defensam; 6) *Joach. Geo. de Plannies de Ganerbinatu Saxonia inferioris* Schediasma; 7) *Documenta Ganerbica domus & arcis Rosenbergi*. Idein institutum *Parte VIII* continuatur, qua descripta typis denuo leguntur 1) *Godofr. Appoldi Dissertatio inauguralis, sub Præsidio Adr. Beyeri* Heilbornæ A. 1694 habita, *de Jure castrensi*; 2) *El. Frid. Heitmanni Dissertatio inauguralis de Austregis conventionalibus Ganerbiorum nobilitatis immediate*, *Geschlechts-Erkobruen*, Erfordix A. 1728 exhibita; 3) *Excerptum e Vijul. Hundii Excerptis nonnullarum Observationum historicarum pag. 399*; 4) *Ant. Matthæi Observationes quadam, ad rem Ganerbicam facientes*; 5) *Aub. Miræi opella de Castellanis olim per Belgium frequentibus, quos hodie Vice-Comites aut Burggravios vocant*; 6) *Jo. Strauchii Dissertatio de Ganerbiis*; 7) *Jo. Nic. Hertii ineditæ de Ganerbinatu Questiones*; 8) *Collectanea de genuino significato formulae in investitura literis frequentissima, castrum cum omni causa, vel, ut vulgo ajunt, cum pertinentiis, ex Rosenthalio, Merckelbachio, Klockio, Schradero, Gyllmanno, Meichsnero, Heidero, Knichenio, Gædæo, Ittero, Finckelthufso, Menochio, Harpprechto, Lynckero, Hornio, Schwedero, Stryckio, Hertio, Menckenio, Coccejo, Struvio, ac Senckenbergio, studiose congesta*; 9) *Charta Ganerbica inedita*; 10) *Estoris nostri Programma, Jenæ A. 1735 evulgatum, de Syndicatus instrumentis Ganerbiorum subsignandis. Partis IX primam paginam ornat Autoris Amplissimi Oratio inauguralis, practicas sistens, quibus Consiliarii Statuum in publico Imperii bello uti solent, Observationes. Locus alter consecratus est Eob. Hessii de arumna scholastica Elegia. Tertium occupant Monumenta XIV inedita, veteres Dynastias Dynastia Itterisnsis & Cænobii Montis S. Georgii attinentia, quæ ex liberalitate Hombergii, Advocati Darinladiensis, profecta gratus fatetur Vir Amplissimus. Succedit quarto Pax Tannæ Burgenfis de A. 1687 d. 10 Nov. opimum musei Liebcknechtiani spoliū. Sequitur quinto Ferdinandi II Confirmatio Pacis Burgenfis Carziorum de A. 1631*

- d. 10 Julii, Reliquæ Observationes industriz Cel. Estoris debentur. Ita sexto varia de *Castro Gellnhausen* exhibet, septimo de *Castro Friedberg*, cui, ademptis oneribus, locum in Comitibus concesserunt Imperatores, adjunctis Diplomatum ineditis, commentatur; octavo de *Landsassu* seu *Hassuaco* disserit, cujus existentiam contra *Lynckerum* & qui absurdiora inde commentus est, *Harpprechtum ab Harpprechtstein*, e dominio directo Landgravi in *Buseckertthal*, suffragantibus *Guil. Beckero*, *Lud. Menckenio*, *Jo. Ge. de Flannies*, aliisque, tuetur; nono Catalogum nominum & feudorum, a Nobilibus in utroque *Hassia Ducatu possessorum*, concinnat; cui decimo loco succedit Dissertatio de *Differentia inter Taxam feudalem, Laudemium, seu mercedem manuumalem, & numum scriptorium, a rusticis imprimis solvi solitum*. Partes decima, quam, si quid valent vota nostra, plura alia sequentur, decem continentur Opuscula, quorum primum *Synopsin* exhibet *Statutorum, Privilegiorum, ac Novellarum Constitutionum, in clyta & Imperialis nationis Germanica in Academia Aurelianensi*, tam ex *vetustissimo Codice & duobus Statutorum Libris posterioribus*, quam ex *Novellarum Constitutionum Codice*, olim in itinere literario descripta, posteaque cum Cel. Estore communicata, a Doctiss. *Burio*, Comiti *Henburgensi* nunc ab *Aulæ Consiliis*; secundo, qua olim *Status Imperii majores adversus Gauerbinatus inferioris nobilitatis consilia ceperint*, disquiritur, simulque de *Jure apertura* agitur; tertio *Selecta Gauerbica, adhuc inedita*, proferuntur; quarto elegantissima Cel. Autoris de *Jure, quo Turca in bello contra Christianos utuntur*, legitur *Oratio*; quintum de *Nobilibus Vasallis inferioris nobilitatis* commentatur; sexto de *Feudis, qua a Vasallis per ultimam voluntatem transferri ad heredes possunt*, agitur; septimo Documentum exhibetur, unde illustratur *questio: quæ res in feudum dari possint?* octavo aliud proferitur Documentum, quo *doctrina de Provasallagio ad Senioremem gentis pertinente confirmatur*; nono Documentum additur ineditum, in quo *Fridericus I Imperator se Regem Sicilia appellavit*; decimo, eoque ultimo, lectoris ingenium pascit *Daphnis, Ecloga Amyntæ*, Cel. Estoris laudibus & novis in Academia Jenensi honoribus consecrata.

No. X.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXXXVII.

MUSEUM FLORENTINUM, EXHIBENS
insigniora vetustatis monumenta, quæ Florentiæ sunt,
cum Observationibus ANTONII FRANCISCI
GORII, Prof. Publ. Hist. Tomus tertius, con-
tinens Deorum, Dearumque, & Virorum
illustrium, statuas.

Florentiæ, ex typographia Franc. Mœuke, 1734, fol. maj.

Alph. 1 plag. 14, cum Tab. æn. 100.

Italiam olim Martis atque Veneris connubia ad tam infue-
tam tamque incredibilem felicitatem credita sunt extu-
lisse, ut, quæcunque vel bello decora, vel pace venu-
sta essent, una ad sese immenso studio raperet, traheretque
tânquam totius orbis spolia infinitam armorum potentiam,
inexhaustum virorum robur & copiam, rerum vero gesta-
rum tantam gloriam, quanta ad Deorum invidiam satis esset;
præterea delicias naturæ totas & illecebras mirabiles in ope-
rum magnificentia, ædificiorum splendore, honestarum ar-
tium curioso ingenio, victus lautitias, hominum indole, for-
mæque dotibus; in omnis vitæ denique, mœrum, dictorum,
factorum, majestate & ornamentis pulchritudines longe quæ-
sitissimas. Eadem vero nisi nostra ætate his præsentibus se ju-
vari Numinibus fateatur, pæne mirum sit, si, ut veteribus, no-
bis quoque, multorum credere Deorum religiones mos esset.

Vii. Martis

Marte enim quanquam iratiore adhuc videatur *Msa*, certum tamen est, non tam ipsa bella esse læta solere, quam eam, quæ bellis paritur, rerum tranquillitatem. Venus autem, non terrena illa, sed pura, sed cœlestis, sed Philosophorum religionibus & amoribus digna, quam hæc sua regna colat, utque quam plurimas mirificarum excellentissimarumque rerum illecebras, & sui quasi expressas atque effictas quasdam imagines, exillere in iis velit, & vires ipsa sufficiat, ut se his quasi exornatiorem & conspiciendam præbeat, unum hoc *Museum Florentinum*, æternum Opus, ut unicum curiosissimæ felicitatis monumentum, quo splendidioris vetustatis memoria reparetur, satis superque declaraverit. Quod non vani nobis augurii fidem fecit, quam felicitis hujus seculi ortu a *Gorio*, & ut ei quisque quam simillimus fuerit, maximis Viris, restituta elegantiorum literarum majestas & honor non spem modo ac votum, sed ipsius voti fiduciam & robur, assumserint. Cujus cum *tertium Volumen* ad manus nostras pervenisset, nobis nihil potuit ex voto esse magis, quam ut doctos tam auspicato nuntio afficiendi præclarum munus sortiremur. Quippe quibus, per tantas laudes euntibus, necesse sit redire totam illam admirationis vim atque voluptatem, qua captos tum nos meminimus, cum ad primum, novum eum & insolitum, harum deliciarum adspectum pari oculos atque animum cœlestissimæ artis luce satiaremus; ut videremur nobis inter eas ipsas immortales mentes atque cœtus versari, quorum tum species contemplantur, tales plane, quales ex manifesta divinitatis fide, & naturæ majestate supremæ, credidit antiquitas. Est enim, ita nos dii ament, operæ pretium, intueri illam divinorum ingeniorum manum, quam pronum est mirari omnibus, venerari peritis, æmulari nemini; ut facile crederes ab ea ipsa adjunctam immortali natura, in qua fingenda tanto studio, sequendoque, quodcumque habuit hæc nostra atque imbecilla excellentissimum, elaboravit. Vel ille ipse *Jupiter*, qui sinistro omine principem hujus quasi cœli locum insedit, quam toto habitu Divum atque hominum regis majestate manifestus minatur,

TAB. I.

ut

MENSIS OCTOBRIS A. MDCCXXXVII. 437

ut ita dicamus, astris & terræ æternæ legis imperium. Quo in signo nihil est, quod non patrem Deorum longe lateque ostentet. Status rigidus; vultus ut in arce omnium rerum collocatus; latum pectus, quale volvendis mundi curis & fatorum tutelæ sufficiat; lacerti torosi, & veluti mittendo fulmine corroborati atque exerciti; totius rotundi & salubris corporis ingens firmitas, & mirificus libatæ sanitatis color; pallii tandem in nativos & molles sinus compositi facili & augusta concinnitas, habitusque ejusdem tam placidus honos, ut Philosophiæ probare Deum simplicitatem gravitatemque appareat. Post quod illustre sane monumentum, non minori tamen oblectamento poterit esse *Apollo*, nullo hic magis argumento, quam artificis ingenio, invictus. Adeo flos juventæ, & teres membrorum maturitas, Deorum formosissimum ornant; inextinctusque ille vigor, & pulchro corpore commendatior virtus, lineamenta omnia & minima artium absolvunt. Quæ curiosus artifex admirabili temperamento mitigavit, ut arbori remissa & leni inclinatione innixum corpus Dei ex victoria fessi requiem, ac veluti spiramenta quædam laborum, fateatur. Illud vero collum quasi ex lassitudine remollitum ac fluens, brachiumque exporrectum, quod arcu a tempore consumto sultum fuisse intelligimus, quam impense delectant! quam plane vivunt! Intuentes porro *Uranie* simulacrum longe emendatissimum, quid potius miremur, quam veterum felicem audaciam, certis quibusdam & accuratis signis declarandi sublimium, & tanquam cælo devocatarum, rerum imagines? Cujus totus ex sapientia vultus, corpus tale, ut augustius divinæ scientiæ & cælestium rationum gnaræ mentis domicilium reperiri non possit, ambigua inter castitatis rigorem & puellaris decoris illecebras species, cui non præsentis Numinis horrorem injiciant, si, ut in hominibus consuevimus, divinitatem quoque forma metiri par esset? Pallæ vero, in virginalem venustatem aptissime conformatæ, tanta ars, tamque ingeniosa cura est, ut omnes ejus plicas totidem Gratiarum manu ita deceres compositas, ne quid pudica inaffectedaque simplicitas

TAB. X

XIV.

majestati, majestus comitati & elegantiz, detrahat. Quodis animam & oculosque per alia juvat circumferre, cuncta equidem videbuntur digna, quibus stupeamus, hæreamus, afficiamur mirificis quibusdam modis; attonitos tamen præcipue ad se trahet præclarissimum signum, quod *Virginis ora Diana* elaboratissimo opere exhibet. In cujus quidem totius simulacri filo præstantissimus artifex intenta affectus cura est, ut decens & ornatissima forma servaret tamen imaginem virilis animi castitatisque perpetuz. At erectum & majestatis plenum corpus, manum promendis sagittis in humerum elatam, eo gestu, qui vel solus absolverit Deam, stolam ad pedes vento motantem illudentemque talis, nudum genu, pedem gradum facturum, canem omnes dominæ nutus specularantem, devorantemque conjectus oculorum, præne est, ut adorare fas sit. Jam, si ad illud humanæ artis miraculum, non statuum, ἀγαθὸν μὲν Venerem, accedamus, sine dubio reliqua excellentissima quamvis monumenta spectasse pœniteret, nisi id ipsum, ut propter hanc potissimum pœniteat, tanti esset. In qua quidem aliqua laudibus ferre, injuria reliquorum fuerit; omnia vero enumerare vix ille possit, si quis dicitur & nuda concubuisse dea. Ars profecto, quæ delibando multarum rerum virtutes quasque præstantissimas unam & simplicem ideam componit atque informat, naturam vincere aliquando solet; ipsam tamen artem ut ars vicerit, in hoc superbissimo demum opere accidit. Formantem enim fingentique tibi femineæ speciei, quæ omnes numeros impleat, pulchritudinem, quæcunque occurrere poterit, ea ad hanc adeo vilis ac despecta appareat, necesse est, ut rationes judicii tui sis requisiturus. Atqui, si tanta species per seipsum aut visum quoddam divinitus alicui esset oblata, interpretaremur id munus esse Dei immortalis, quo purus & immensus harum venustatum auctoris amor excitetur, declaraturque pulchri vis in animis hominum: cum vero humana ars hoc illustrissimum divinæ pulchritudinis monumentum erexerit, tam id prope mirum videatur, quam cum antiquitas Deam se mortalibus intulisse amplexibus est fabulata.

TAB. XIX.

XXIV.

lata. Itaque crines suo ingenio flexi & in nativos cirros (si veteri verbo venia sit,) ambitiosi; facies omnibus divinitatis bonis lasciva; tenerrima cervix; pectus plenum & tota illa luxurie surgens; mollia atque rotunda brachia; ætissima castigati ventris compages; femora succosa; genua modica carne compacta; tenuissimi pedes, & leves plantæ, vulgaria fontassis & minima tantæ pulchritudinis pars fuerint. Nam delicatissimus corporis nudi flexus, & se contra profanos obtutus manibus tegere cupientis, illa tenerrimi significatio pudoris, qui solus eo majores illecebras habet, quo minus causa ejus justa exstiterit, quanta gratia, quantis deliciis, placent! Patriæ autem nostræ gloriam unus asseruit, dum in æs incidit hoc signum, *Prenslerus* noster, Norimbergæ decus, qui cum principe suæ artis fratre dudum fugienti Germaniæ pictorum famæ manus iniecit, & ne illos antiquos desideremus, effecit; siquidem, quæ in illis effloruerat artis præstantia & virtus, in hoc maturuisse videtur. Sed hoc monumentum reliquorum omnes laudes adeo præcepit, exstinxitque totam illam, quam tam præolare merebantur, gloriam, ut, cum post tantarum divitiarum adspectum totam admirationem consumserimus, ipsam quoque vocem nobis inclusisse videatur. Quæ igitur in *Hermaphrodito* confusa sexus femina declarata sint arte, quos in *Pancratiastis* spectare lacertos sit, quæ in *Sulla* minæ vivant, quam *Virorum illustrium statuis* gravitas Romana spiret, nunc non memoramus. Quia tamen reperiuntur homines, qui secum natam, secum interituram, veram Dei religionem putant, qui soli de sapientia & literarum utilitate judicare sibi posse videntur; non vana fortassis suspitione ducimur, fore, qui, ut imperitis mos est, hæc ad solam voluptatem referri, deque laudibus eorum multa jactare, vani esse hominis impiique, criminantur. Quorum audaciam inscitiamque propulsare a mansuetioribus musis animus est, non, ut ostendamus, neminem sanum apud antiquos Deorum corpora & formas credidisse, aut, fabularum ullam esse fidem, existimasse; solitos eos potius divinæ mentis virtutes cum his corporum

rum nostrorum comparare; effingere autem easdem conatos, cum in multis pietatem reverentiamque immortalis Dei factis declarassent, in aliquibus, ut sunt humana, licentia lapsos, dum divinitatem suis affectibus viribusque metirentur; cujus rei longissima disputatio foret: sed, ut breviter, quæ hujusmodi rerum ad ingenerandum pulchri, & veri, rectique, sensum in animis hominum sit vis atque potestas, commemoremus. Neque enim a nostris rationibus alienum erit, meritis elegantissimis ingeniis laudes reddere, quæ tanto munere ætati nostræ & humano generi prodesse voluere. Post unum igitur atque summum illud Numen, cujus quasi templum est hoc omne, quod conspiciamus, sola excellentior humanæ intelligentiæ ad cogitandum subjecta hæc est materia, ut tanquam perfectissimum sui conditoris & artificis Dei simulacrum intueatur illam, quam naturam vocamus, insistant rerum vim & potestatem. Ea vero ita summi Dei virtutem, majestatem, pulchritudinem, declarat, ut mirabiles quidam hujus beatæ & æternæ naturæ amores in hominum animis excitentur. Cum enim pura illa, sancta, atque simplicissima, mens ita ab omni concretione mortali sit aliena, ut hujus vilis atque infirmi corporis sensibus nihil ex ipsa, animo quoque admodum tenuem ejus notitiam & veluti auram, trahere possimus; iussit nos tantisper has sui in caducis rebus similitudines, atque egregias coelestis illius rationis imagines, contemplari, donec sapientiæ usu atque exercitatione nos dignos præstiterimus, qui his corporis vinculis liberati abeamus ad illam immensam, clarissimam, atque liberrimam lucem, qua animus noster in illum æternum suum fontem, variis veluti per amœna & læta spatia lapsibus purior, recurrat. Sic, cum in ipsam, quando clarior enituit, solem conjicere oculos non possis, ex iis tamen, quæ ille splendor illustravit, quantam eam lucem, quamque serenam esse oporteat, facile perceperis. Ita quoque sapiens omnium eorum, quæ ad spectu sentiuntur, imprimis cognoscere pulchritudinem, venustatem, convenientiam, partium studet: quam similitudinem ingenium ratioque ab oculis ad animum transferens, multa etiam

etiam magis, quæ deceat consilia moresque nostros æquabilitas, constantia, ordo, venustas, dignitas, sentit; curatque, ne rerum causas ignoret, earum ortus, progressus, & fines, videat, similitudines comparet, calleatque diligenter, quis in unaquaque re sit modus servandus. Quoniam autem hæc extra se posita, corporisque subjecta sensibus, conjungit atque annectit iis, quæ ex animo naturæque informatione ducuntur; longe rectius, quam reliqui, intelligit; quibus quasi astris vitæ cursus sit regendus, consequiturque peritiam eorum, quibus in animis hominum inseratur honestatis amor, justitiæque quædam voluptas atque appetitio: quæ res homines ad virtutem longe promptiores facit, docetque, eam, quam esse corporum præstantiam venustatemque perspexit, in animi operibus multo etiam impensius amare. Nos igitur nequam veremur ea monumenta, quibus juvantur artes, quæ cælum tam prope & quasi cognatione quadam contingunt, anteferre multis quoque Philosophorum Bibliothecis. Reliquum esset, de eximiis *Gorii* quoque laboribus ut diceremus, nisi ex ipsa lectione, quam ex cujusvis prædicatione, longe dignius æstimarentur. Omnes autem in iis rationes ita magnus magnarum elegantiarum arbiter instituit, quasi cum præstantissimorum artificum manu certare magna, qua in his literis pollet, exercitatione, majori doctrina, voluerit; tamque amplam ex his laudem consecutus est, ut de ea nihil tam magnificentum possit, quod non debuerit dici magnificentius. Neque tamen non tenuit ille, quod rarissimum est, modum ex eruditione: vitavitque diffusæ nimis copię tædium ita, ne obscura & imperfecta brevitate offenderet, utque speciosas magis & honestas, quam ambitiosas, opes ostentaret. Quod nostrum est, suscipiemus pro hoc Viro quotannis vota Fortunæ & Salutis literarum, quibus ejus tantum commendari memoria & honos poterunt, quantum curæ solent esse literarum; a quibus separatas rationes habendas sibi ipse nunquam putavit.

MISCELLANÆ OBSERVATIONES CRITICÆ in Autores veteres & recentiores, ab eruditissimis Britannicis

*annis inchoata, & nunc a doctis Viris in Belgio,
& aliis regionibus, continuata.*

TOMUS VI & VII.

Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios, 1735 & 1736, 8 maj.
Vol. VI Alph. 1 plag. 54, Vol. VII Alph. 1 plag. 74.

Diu est, ex quo *Grævianus* atque *Gronovianus* Antiquita-
tum Thesauri occasionem eruditis suppeditarunt, tam
splendidam etiam Observationum criticarum collectionem
desiderandi. Quod votum licet minus prospero successu
huc usque nuncupatum esse videatur, inventi tamen sunt,
qui, laudabili conatu, minores ejusmodi lautitiarum congrega-
tiones instituendo, non minus gratum humanitatis studio-
sis officium preestiterunt. Huc etiam pertinent Clarissimi
Viri, quorum jam labores percensere, non sine mirifica vo-
luptate, pergemus. Quo vero major est rerum notatu di-
gnissimarum cunulus, & quo arctiores simul, quibus con-
tinemur, cancelli; eo confidentius veniam Lectorum spera-
mus, si quidem vix summa quædam capita decerpere labo-
raverimus. *Primus Volumen sexti Tomus* decem potissi-
mum considerata præbet momenta. Agmen ducunt *Phi-
lææ* Observationes ad *Philen* de animalium proprietate pag.
157 — 167, ubi, quam *Cl. de Pauw* curavit, hujus libri editio
ad duos Codices, manu exaratos, exigitur, ac passim emenda-
tur. Excipiunt istas Epistolæ quædam *Petri Scriverii* atque
aliorum pag. 168 — 178, inter quas *Scriverianæ* tres, ad *Jo.
Isaacum Pontanum*, *Jo. a Wouwer*, & *Cornelium van Dale*,
Wouwerianæ autem duæ, quæ subjunctæ leguntur, ad *Cornel.
van Dale* & *Jos. Scaligarum*, datæ fuerunt. Tertio loco re-
peritur Specimen Supplementi vocum omissarum in *H. Ste-
phani* Thesauri Linguae Græcæ pag. 179 — 189, ubi quidem, ju-
re suo, uberiorem explicationem desiderarunt Collectores,
dum ille, qui inferendum miserat Specimen, Vir eruditus,
nuda vocabula, sine ulla interpretatione, excitatis tantum

Auto-

auctorum, apud quos reperiuntur, paginis, cumulavit. Succedunt *Grasiani de S. Bavone* in *Val. Maximum* notationes pag. 190 — 194, ex collatione hujus ipsius Scriptoris cum *Danica Saxonis Grammatici* Historia potissimum prognata. Inde sequuntur *Observationes in Ovidium*, Autore *G. S.* pag. 195 — 198; *Cornelii Sieben* Specimen *Observationum* criticarum in *Pfelli* Synopsis legum pag. 199 — 226, & *Epistola ad Miscellaneorum*, quas prae manibus habemus; *Observationum* Editores pag. 227 — 268. In hac *Epistola* qui sub ficto *Sinceri Hollandi* nomine latere voluit, Criticus, denuo adversus Celebratissimum *Gundlingium*, & quae eidem tribuitur, *Historiam* literariam, infargit, ita quidem, ut, cujus ingenii homo sit, ubique ostendat, id quippe magnis conviciorum, quae effudisse in tanti nominis Germanum pudeat honestum & liberalem virum, plaustris affecutus, ut vix lectores nos, nedum exprobratores, aut monitores, sit habiturus. Neque tamen facere possumus, quin vel duo moderatori, si qua exspectari potest, hujus Batavorum morosissimi considerationi relinquamus. Primo quidem, id cognitum satis atque perspectum esse, arbitramur, quod nec Germanis nostris ubique placeat, vel extemporales forte, privatus, ac minus accurate exceptus, *Gundlingianus* sermo, vel etiam pius magis, quam prudens, Editoris institutum, atque intempestiva nonnunquam diligentia, nonnunquam festinatio. Omnes tamen hallucinationes tanti haud sunt, ut nullum plane Operi, frugis plenissimo, pretium relinquunt, & ejusmodi literatis, quibus, quid æra lupinis distent, exploratum est, quod Autor putat, persuadere possint, *nullum hoc seculo inaptiorem & inutiliorem librum in lucem exiisse*. Præterea, quod alterum est, contempletur *Vir eruditus*, an in idem, quod carpit, vitium male cautus incurrat. Concedamus enim, quod haud omnino inficias ibimus, sale passim acriori usum fuisse *Gundlingium*, sigillatimque, arrogantia quorundam, & minuta curiositate, excitatum, severius *Belgas* tractasse; nonne vero humanitate sua generosius vicisset sapiens Censor ejusmodi Adversarium, quam dicacitatem conviciis repellendo? nisi ea reputari debet urbanitas, quod pag. 231 *stupida Germanorum ingenia*, & pag. 264 *Lipsiam* nostram,

profecto nihil ejusmodi promeritam, *tot doctis refertam, ut fere rumpatur*, joculari & maxime inficeta dictione, nuncupavit. Sed quid repetimus humillimas, quas ubique cumulat, calumnias? Alia sunt, quae nos attrahunt; & quidem, hoc ipso Tomo, proxime se oculis nostris obijciunt F. L. *Abreschii* (quem esse doctissimum *Alberti*, in *Hesychio* edendo, quod constat, strenue jam defudantem, vix est, cur dubitemus;) Animadversiones ad *Hesychii* quaedam loca pag. 269 – 291, ubi copiosus praesertim est Vir eruditus pag. 283 in vocabulo *ἔξῃθεν* illustrando, cui triplicem praesertim significationem tribuit; indicare nimirum arbitratur, vel animi deliquium passus est, vel quocumque vehementiori affectu ita percussus atque commotus, ut exteriori facie ac signis quibusdam mortuum referat, vel denique quovis violentiori, & minus naturali, mortis genere perit. Excipiunt istas T. S. H. S. Observationes & emendationes ad *Xenophontis* Ephesiacorum *Librum IV* pag. 292 – 303, quarum vero scriptor nimis fortassis audax quibusdam videbitur, quando e. g. pag. 293 pro *λαμβάντες αὐτούς τὴν Φοινίκης* reponendum esse arbitratus *ἀναλαμβάντες αὐτούς τὴν ἐπὶ Φοινίκης* u. τ. λ. ejusmodi mutationis non testem, non sufficientem rationem, adduxit, sed ad suam tantum sententiam, & loca similia, provocavit. Agmen denique claudunt T. E. W. S. Observationes quaedam criticæ in *Sallustium* de Bello *Catilinario* pag. 305 – 312.

Similes ejusdem Observationes in Bellum *Crispi* Jugurthinum primo loco reperiuntur Tomo II pag. 317 – 328. Cui praeterea insunt 2) ejusdem Observationes in *Julium Exsuperantium* de M. L. S. Bellis civilibus, & *Porcii Latronis* Declarationem contra *L. S. Catilinam*, pag. 329 – 337; 3) Observationes & emendationes ad *Xenophontis* Ephesiacorum *Librum V* pag. 338 – 352, de quibus, quod modo diximus, repetendum esse judicamus; 4) C. H. A. Animadversiones in obscuriorem *Sulpicia* Satyram de corrupto statu reipublicæ, temporibus *Domitiani*, praesertim cum edicto *Philosophos* urbe exegisset, pag. 353 – 383, non minorem novandi libidinem spirantes; 5) *Ant. Gallandi* Epistolæ tres ad *Grainvillium*,

stum, Lojolicæ societati adscriptum, atque *Ans. Oudinotum* missæ. Illæ ipsæ Epistolæ, ad rem numariam pertinentes, ex Gallorum lingua conversæ, inseruntur, de qua interpretatione, cum ipse Cel. Editor stilum paulo elegantiorein optaverit, nihil restat, quod præterea monendum esse arbitremur; 6) Animadversiones ad *Hesychii* quædam loca, in quibus Cl. *F. L. Abresch*, in Scriptoribus Græcis se haud mediocriter esse versatum, demonstrat; 7) Observationes in *Ovidium*, Autore *G. S.* pag. 412 — 416; 8) *R. R.* doctissima de *Pythagoræ* *νόμισμα*, quos per ova explicat, tractatio pag. 417 — 451; 9) *Philæa* Observationes in Jambos *Philes* pag. 451 — 464; 10) denique Vir eruditus, qui literas *P. B. F. F. F. N. F.* Specimini subscripsit, duo sibi tractanda sumisit; partim enim *Propertis* locum *Lib. II Eleg. 4 v. 4* tentavit, & pro *Aquilo*, alio vel aliquo posuit, partim Epigramma, ex *Catalect. Pithois Lib. III pag. 122 edit. Paris.* depromptum, & *Julia* inscriptum, exhibuit, atque emendavit.

Tomo III, post Prælationem, non sine aculeo scriptam, continentur 1) doctissimi hominis, qui, sub ficto *Charlotta Amalia* nomine latere voluit, duodecim Animadversiones, adversus quosdam paginas notissimi libri, quem de tutela viarum Cel. *Everh. Otto*, Jctus & Antecessor *Trajectinus*, scripserat, sub forma literarum ad eundem missarum propositæ, pag. 477 — 502; 2) *Gallandi* duæ, & una *P. D. Huersii*, Epistolæ pag. 503 — 522; 3) Observationes, quibus quatuor versus, *Aneidi Maroniani* præfixi, *Virgilio* abjudicantur, Fragmentumque *Cornelii Severi* emendatur, pag. 523 — 530, quarum Autor, *Nic. Heinsii* & *C. H. Heumanni* de initio *Aeneidos* sententiam suam se facere, profitetur; 3) Observationes in *Ovidium*, Autore *G. S.* pag. 531 — 535; 4) Viri illustres *G. C.* Stricturæ in *Joannem Harduinum* de numis *Herodidum* pag. 538 — 548, ubi annus præsertim captæ *Judææ* evolvitur, atque erudite illustratur; 5) Notulæ alius Viri eruditi ad primam editionem numorum populorum *Jo. Harduini* pag. 547 seq. 6) Animadversiones in *Fluv. Vegetium* de re militari, Autore *F. O. A. L. S.* pag. 549 — 576. Complectuntur istas varias lectiones, ex præcipuis Bibliothecæ *Lugdunensis* Manuscri-

nuscriptis atque impressis quibusdam Codicibus excerptas; 7) binæ *Christiani Schatzgenii & Heur. Brenkmanni* literæ αὐτοβίαι, ubi in Scriptoribus rei rusticæ nonnihil illustratur; 8) Notæ ad *Euripidem* pag. 583 – 597, Autore *G. D. A.* qui *Barnesii* inprimis & *Jo. Kingii* lectiones emendat passim atque illustrat; 9) *C. H. A.* Animadversiones ad quædam *Suetonii* loca pag. 598 – 605, ubi ab initio statim vocabulum *Augustus* præclare illustratur. Tandem 10) de Colonia *Lepti* & ejus numis agit doctissimus Autor, qui literis se *T. P. T. A.* sub finem indicavit. Univerfo *Volumini sexto* Catalogus Virorum eruditorum, qui Dissertationes suppeditarunt, atque Indices Autorum pariter & rerum, auspiciatum finem imponunt.

Voluminis VII Tomo I, qui *quatuor priores* Anni 1736 Menses complecti dicitur, Præfationem adjunxit *Cel. Editor*, contra *Acta* inprimis nostra quædam moniturus. Quibus vero, post gratam, pro illius benevolentia, mentem declaratam, amice non nihil reponemus. Noluimus ante omnia, quod immerito factum est, nobis vitio dari, quasi popularium gratiam tantum & gloriam calamo nostro aucuparemur, quibus veritate nihil prius unquam atque antiquius fuit. Deinde semel atque iterum profiteamur, nunquam animum esse, *Gundlingianas* defendendas partes suscipere, esse autem, hominis immodesti calumnias vituperare, quantum neque ipsas *Sinceri* objectiones, quarum fontem atque originem probe cognoscimus, tanti esse arbitramur, ut omnem exceptionem atque refutationem effugiant. Porro zelare non possumus, mirifice falli, neque *Academiæ* in Germania statum satis exploratum habere, qui, in calamum esse dictatas *Gundlingianas* meditationes, opinantur, dum, quicquid continui sermonis assequi potuerunt discipuli, seduli magis, quam eruditi, in chartam, properante calamo, coniecerunt; unde etiam, quam *Editor* jactavit, avtographorum collatio, ad supplementa magis, ex repetitis in eundem *Cel. Heurmanni* libellum prælectionibus, quam quidem ad errorum emendationem, pertinuisse videtur. In Belgio etiam anno hujus *Seculi decimo quinto* prodit *Cobors Musarum*, liber titulo pro-

profecto indignissimus, cujus tamen hallucinationes, qui mentem habet, neque *Grævio* quisquam, neque *Kustero*, imputabit; quid? si eandem sibi æquitatem postularent *Gundlingii* manes? His observatis, nihil restare videtur, quam, ut votum, quod sub finem doctissimæ Præfationis legitur, non sine maxima conunendatione, repetamus: *Utinam semper & ubique inter bonos bene ageretur, & laudationes & vituperationes, non pro libidine, sed pro meritis & æquo, per omnes gentes & doctos viros, non effunderentur, sed dispensarentur.* Quæ verba, si paulo citius in mentem venissent doctissimo Editqri, dubitamus, an judicium illud miscuisset, quo *universum Gundlingii systema sine ulla ordinis, judicii, doctrina, elegantia, aut novitatis, dote* comparere pronuntiat. Verum abstinemus a rebus tam odiosis, &, ut amicæ admonitiones in meliorem partem accipiantur, precati, ex diverticulo in viam properemus. Sequuntur Præfationem 1) Exercitatio, qua Inscriptionibus Deliacis certa ætas assignatur, atque alia ad Delum spectantia obiter tanguntur & illustrantur *Capitibus XVI, pag. 1 - 124.* Hujus solidissimæ conscriptionis Auctorem, nisi ex ungue leonem cognosceremus, litera B, sub finem adjecta, satis superque patefecit. Persequitur ille antiquiora propemodum hujus Insulæ fata, & exquisitis omnia probationum documentis confirmat; 2) *Gratiani de S. Bavone* Scholiorum in *Lystratam Aristophanis* cum *Barocciano* Codice collatio *pag. 125 - 132*; 3) *C. H. A. de Nunis* con-torniatis; 4) *F. O. A. L. S.* Continuatio Animadversionum in *Flav. Vegetium* de re militari; ubi multa quidem, non sine apparatu, animadvertit diligentissimus Autor, neque tamen ab omni Criticorum audacia tam sejunctus esse videtur, ut nihil omnino intempestivæ auctoritati tribuat. Vid. e. g. *pag. 145 seq.* ubi pilæ ferrum non trigonum, quod *Vegetius* arbitratur, sed tetragonum, fuisse, sibi demonstrasse videtur.

Tomo II insunt 1) *Petri Jo. Nunnesi* in *Proœmium & duo priora Capita Lib. I Pomponii Mele* Annotata, ad *Andream Schottum, pag. 157 - 180.* Dolemus equidem, doctissimum istum, quem Seculum XVI habuit, Critici laborem hand accuratas scribentium manus reperisse, neque tamen

possumus, quin multo magis gaudeamus, non solum de benevola ejusmodi reliquiarum cum literatis communicatione, verum etiam, quod ingenio pepercerit, qui inferendas curavit, Vir eruditus; 2) Anonymi Observata ad Eclogas Physicas & Ethicas *Stobaei* pag. 181 — 196. Non pauca in *Stobaeo* supplet Vir ille eruditus ex Codice Bibliothecae Augustanae, atque excerptis ex Codice *Ant. Augustini*, Tarraconensium olim Antistitis, & quod minime tacendum, spem simul facere videtur ulterioris operae, in hoc ipso Autore collocandae, qui dignissimus profecto est, ut accurata doctissimi ejusmodi Viri sedulitate illustretur; 3) *T. A. W. S.* Adversaria critica, expromta in *Flav. Aviani* Fabulas, a Viro eruditissimo, *H. Canncgitero*, editas, pag. 197 — 253; ubi non raro vindicatur *Avianus* a novandi studio, quod in doctissimo Editore maxime apparuit; 4) Epistola *Jo. Buberii* ad *P. Burmannum* pag. 254 — 260, ubi, ex Poetis Latinis, quos *Cel. Burmannus* ediderat, minoribus, *Sulpiciam* sibi sumsit *Gallus* eruditissimus, ejus versus oculo critico lustraret; 5) *A. G. P.* Disputatio de Diplomate, quo *Forestum Wasda Theoderico* Comiti donatur, falso antehac *Ludovico*, Germaniae Regi, a plebisque attributo, pag. 261 — 273; 6) in *Columella* Praefationem Annotationes pag. 274 — 286; 7) Observationes in *Ovidium*, Autore *G. S.* pag. 287 — 292; 8) *F. L. Abresch* Animadversiones ad *Hesychii* quaedam loca pag. 293 — 307, ubi inprimis copiosus est in erudita vocabulorum ἑτερον, δευτερον, &c. illustratione pag. 298 seq. Agmen claudit 9) Continuatio Animadversionum in *Flav. Vegetium* pag. 308 — 312.

In ultimo hujus Voluminis Tomo inveniuntur 1) *J. E.* Emendatio *Jo. Meursii* in Oratione *Lysiae κατὰ Παυλίεως, ὅτι οὐκ ἦν Πλατῶνως*, rejecta & confutata pag. 317 — 328; 2) *C. H. A.* de *Sulpicia* Poetrix Fragmentis pag. 329 — 340; 3) Notarum in *Vegetium* continuatio pag. 341 — 365; 4) *Mich. Psellus* de *Heliodoro* & *Achille Tatío*, & *Philippus* Philosophus de *Chariclea*, pag. 366 — 379. *PSELLI* istud iudicium de amatoribus, quos appellavimus, Scriptorum fabulis, cum Codice Bibliothecae Lugdunensis MSto denuo collatum, exhibi-

exhibetur pariter atque illustratur; 5) T. Æ. W. S. Adversaria critica, expromta in Autorem Dialogi de Oratoribus, si-
ve de causis corruptæ eloquentiæ, pag. 380 — 404. Cum Cel. Heu-
manno inprimis res est Autori doctissimo, a cujus partibus
stat nonnunquam, plerumque discedit; 6) Patrobasii Obser-
vata ad Æschyli Prometheum vinctum & Scholiasten pag.
405 — 417. Copiosus inprimis est solidissimus harum An-
notationum scriptor in *versu* 49 explicando, ubi, postquam
de vocabulo ἐπείχθη, cui, inter alia, significationem *occul-
ta & clandestina machinatione aliquid acquirendi* tribuit, co-
piose fatis & sollicite tractavit, ab hoc ipso significatu voca-
bulum πρᾶγμα deducit, eo quidem sensu, ut *facultates, o-
pes, divitiæ, potentia item, & quæcunque alia bona magno ma-
limine & occultioribus sepe vitis homines consecantur*, hoc ipso
vocabulo, indicentur. Cujus rei testem, inter antiquiores
Criticos, solum se *Marida* nuncupare posse fatetur, cui, in
vocabulo χρέματα, eam mentem tribuit, quali statuat,
Atticorum esse, vocem πρᾶγματα adhibere pro χρέματα.
Ad nos quod attinet, levissimum ab hac opinione dissentium
haud omnino dissimulabimus, vel duo, forte non sine causa,
monituri. Alterum ipsum *Maridis* locum spectabit, quem
inverse accepisse videtur Vir ingeniosissimus. Ita enim pag.
48 verba habent: χρέματα καὶ τὰ πρᾶγματα καὶ τὰ
ἀργύρια λέγουσι Ἕλληνες, μόνως δὲ τὰ χρέματα, πρᾶγ-
ματα Ἀττικῶς. Magis id ipsum apparebit, si considerave-
rimus, quod Atticista vocabulum χρέματα, non πρᾶγμα-
τα, illustrare voluerit. Amplificare videtur isthæc acceptio no-
stra Viri Cl. sententiam, tantum abest, ut destruat atque in-
fringat. Neque tamen omnino facta erit atque tecta, dum
illi, quod alterum dignum nobis visum fuit notatu, priora Cri-
tici verba, ubi τοῖς ἀργυρίοις opponit πρᾶγματα, obstare vi-
dentur. Quid curiosius quaeritur, quam nervus ille rerum, pecu-
nia? Unde nobis quidem longe alia mens est, qui Attico sensu
χρέματα pariter ac πρᾶγματα de supellectilibus, & rebus
arte factis, e. g. prædiis, domibus, poculis pretiosis, &c. accipi-
mus, a verbis utraque, in ordinario significato acceptis, de-
ducen-

ducentes. Sed de vocabulo, non de Græcorum salute, lis est; pacem igitur atque amicitiam reparemus, ad cetera pacem promoturi; 7) occurrunt Epistola C. A. Dukeri ad J. P. D'orville, & Annotata J. Perizonii in *Pomp. Melam*, pag. 417 — 460. Atque ita demum 8) Observationes in *Ovidium* sequuntur. Indices autem adjecti auspiciatum *Volumini* finem imponunt; quod ut plurima excipiant alia, non possumus, quin omnibus votis desideremus.

INSTITUTIONES MEDICÆ, SECUNDUM principia mechanico-organica reformatæ, in quibus, ostensis nævis, resèctisque supervacuis atque inutilibus aliorum speculationibus, ea tantum traduntur, quæ usui vere medico inserviunt, perpetuumque inter theoriam & praxin nexum commonstrant; in usum philiatrorum ita concinnatæ, ut Cursus annui loco commode inservire possint. Una cum Introductione brevi atque succinctâ in historiam literariam Autorum, qui hanc elementarem artis medicæ partem ad hæc usque nostra tempora scriptis suis illustrare cordi habuere.
Autore ANDREA OTTOMARO GOELICKE,
M. D. inque Regia Viadrina P. P. Ord. nec non
Physico-Provinciali.

Frankofurti cis Viadrum, apud Jo. Godofr. Conradi, 1735, 4.
Alph. 4 plag. 4.

Cum tot essent libri medici, qui Illustris *Stablii* methodum in ipsa statim fronte ostentant; mirandum est merito, non fuisse adhuc, qui Institutiones medicas, ad theoriam *Stablianam* illustrandam comparatas, ederet, tales scilicet, quibus omnes atque singulæ artis medicæ partes, velut in synopsi, secundum principia *Stablii*, ex ipsis Celebrerrimi hujus Viri scriptis deprompta, exponerentur. Hunc itaque laborem, quem multis pergratum fore facile suspicamur,
Cl.

Cl. *Gælicke*, diligens atque strenuus illustris *Stablii* sectator & vindex, primus in se suscepit, ut cum ipse, tum alii, haberent libellum, universæ artis principia complexum, quem annuis suis prælectionibus explicarent. Quemadmodum vero alio jam tempore Cl. Autor in historia literaria suæ artis ornanda & amplificanda laudabilem posuit operam; ita huic etiam libro Introductionem in historiam literariam Scriptorum, qui Institutiones medicas ediderunt, præmittendam putavit, quod desiderata ea huc usque esset. Ita vero in recensendis his scriptoribus versatur, ut methodum singulorum accurate annotet, opiniones singulares, addita epicrisi, excerpit, & liberum ubique iudicium sibi permittat. Ante *Hippocratis* tempora nullæ exstant Institutiones, nec ab hoc fuerunt conscriptæ unquam; facile tamen foret, ejusmodi libellum ex scriptis *Hippocratis* concinnare, ut ex specimine, per omnes Medicinæ partes dato, atque ex Cl. Autoris Historia Medicinæ in compendium hic redacta, patet. Magis ad hanc classem pertinet *Galenus*, itemque *Soranus*. Inter Commentatores vero & Epitomatores *Galenus* referuntur *Haly Rodobam*, & *Franciscus Valeriola*, *Hieremias* ac *Dionysius Thrivertii*, *Nellanus Glacamus*, *Joannes Dominicus Magliocca*, & *Hieronymus Ximenes*. Ex Arabibus in hanc classem veniunt *Avicenna*, propter Canticum seu Carmen rhythmicum de Medicina, a *Deusingio* Latine editum. Institutiones ex Arabum, præcipue *Avicenna*, doctrinis digessit *Georgius Kraut*. Eo etiam *Andreas Gratiolus* refertur. Qui post renatas literas condiderunt Institutiones Medicinæ, fuerunt permulti. Præ ceteris autem Cl. Autor agit copiose de Institutionibus, similibusque libris, *Leonardi Fuchsii*, *Jo. Nicolai Stupani*, *Joannis Fernelii*, *Joannis Heurnii*, *Alberti Kyperi*, *Danielis Sennerti*, *Jo. Christophori Geilfusii*, *Casparis Hoffmanni*, *Lazari Riverii*, *Godofredi Mæbii*, *Michaelis Eitmülleri*, *Jo. Jacobi Waldschmidii*, *Oligeri Jacobii*, *Pauli de Sorbait*, *Stephani Blanckardi*, *Jochimi Targiri*, *Pauli Ammanni*, *Friderici Hoffmanni*, *Archibaldi Pittcarnii*, *Hermannii Barhaavii*, *Jo. Helfrici Jungkenii*, *Petri Linsingii*, *Jo. Francisci Vicarii*, *Bartholomæi de Moor*,

§. 2.

3 seq.

16 seq. 19.

20. 21.

22. 23.

24.

25 seq.

31.

32.

33 seq.

Pars I.
 Cap. 1.
 2.
 3.

Moor, Sebastiani Christiani de Zedlern, Georgii Philippi Nenzeri. Quoniam præcipuos tantum Scriptores Cl. Autor pollicetur, aliquos frustra hic quæri, nemo in sinistram partem interpretabitur. Eorum loco nonnullos sibi habebit obvios, qui quo jure inter scriptores Institutionum referantur, perspicere plane nequit. Fortasse & illud plerisque fuisset gratius, si temporum, quibus prodierunt, in enarrandis his scriptis ratio fuisset habita. In ipsis Institutionibus consuetum ordinem secuturus, orditur ab *Ilagoge*, quæ artis prolegomena explanat, de ejus scilicet autore, objecto, sine, methodo tradendi, necessitate, nobilitate, certitudine, efficacia, præcipuis fulcris, atque hærelibus, de potioribus theoriæ medicæ tam veterum, quam recentiorum, defectibus, deque modo eandem reformandi, ut & de *ἀλλοτριώσει* in Medicina caute vitanda, agens. Præcipui defectus theoriæ recentiorum eo redeunt: 1) ante experientiam ratiocinantur; 2) circumstantias alienas, hypothesebus tantum assuntis faventes, effingit; 3) termini inter Physicam atque Medicinam nusquam jure constituti reperiuntur; 4) in generalissimis materiæ affectionibus, & formis ejusdem accidentalibus, subsistit, de motu vero, præter generalem notionem, parum vel nihil memorat; 5) quodsi nonnulli ulterius processerunt, non tamen nisi potentias salinas induxerunt; 6) motus vitales activi, ad excussionem materiæ morbidiæ vividam tendentes, non sufficienter dignoscuntur, & pro passivis simpliciter morbidis habentur; 7) innumeræ causæ morbificæ finguntur; 8) potissimum mutabilitas & metaschematismus corporum unius figuræ in aliam per solum motum attritivum & collisivum statuitur; 9) fermentatio admittitur; 10) duplex illa corporis humani consideratio secundum simplicem sui mixtionem, & quatenus vivum est, nimis perfunctorie expenditur; 11) innumerabilium quæstionum controversarum fervida ventilatione tempus inutiliter perditur; 12) multa aliena Medicinæ admiscuntur. Qui nãvi quo jure, quave injuria, recentiorum theoriæ in universum omni imputentur, itemque an singuli re vera pro nãvis declarari queant, hic quidem pro instituti nostri legibus copiosius dis-

qui-

quirere non licet, iis vero, qui veram theoriam mechanicam satis cognitam perspectamque habent, facile patebit. Sed progrediamur cum Autore ad proximum Caput de vero demonstrandi principio in Medicina, de mechanismo & organismo, & utriusque diversitate, quam *Stabliani* subtilius sibi, quam verius, comminiscuntur. Mechanismum in Medicina non sufficere, iterum iterumque inculcat, atque ejus rei causa breviter repetit principii mechanici demonstrationem, ab Illustri *Hoffmanno* in præstantissimo Medicinæ Systematicæ Opere exhibitam. Neque tamen eam sub examina accuratius revocat, aut operose refellit, sed, an recte se habeat, aliis judicandum relinquit. Inde vero principium suum organico-mechanicum ita stabilitum, cujus tamen demonstratio nobis admodum manca atque mutila esse videtur, quia præmissas, quas vocant, propositiones in demonstratione assumit supponitque tanquam alibi probatas, cum tamen hic eas concatenata serie probari quammaxime opus fuisset. *Pars altera* Physiologiam complectitur. Hanc ab Anthropologia, quam solum ab aliis Medicis, qui *Stablianae* sectæ non adhærescunt, coli tractarive asseverat, distinguit, simul vero, quid in Physiologia hac medica jure desiderari posse videatur, indicat. Hinc varias doctrinas de elementis, spiritibus, calido innato, & humido primogenio, facultatibus animæ variis, reuovet, de partibus corporis humani solidis atque fluidis, nec minus de temperamentis, agit, brevem atque succinctam œconomix animalis & vitalis secundum principia mechanico-organica delineationem repræsentat, &, in quo vita, sanitas, mors, & morbus, consistant, docet. In Pathologia, postquam utriusque hujus partis theoreticæ nexum ostendit mutuam, differentiasque morborum præcipuas explicuit, de causis eorum generatim disquirat, morbosque omnes, discentium memoriæ præcipue consulturus, ad tres classes, nempe ad morbos nimix humorum quantitatis, sive plethoræ, ad vitia pravæ qualitatis, sive cacochymix, & ad vitia motuum, excessu pariter atque defectu peccantium, reducit, eumque in finem Nosologiæ, sive, ut ab aliis vocatur,

Cap. 4.

Pars II.
Cap. 1.

2. 4.
5.
3.
7.
8.

Pars III.
Cap. 1.

2.
3.
4.

- tur, Symptomatologiæ, specimen exhibet, in quo omnes morboſi effectus ſecundum has tres claſſes, exceptis tantum animi morbis, recenſentur. In Semiologia de hac doctrinæ parte generatim diſſerit, tum fontes etiam aperit, ex quibus ſigna, tam diagnoſtica, quam prognoftica, petuntur. His abſolutis, venit ad morborum hiftoriam generalem, *quintam* Pars V. Inſtitutionum ſuarum *Partem*, propter hujus argumenti neceſſitatem, utilitatem, & dignitatem, ac non modo ſuccinctam hiftoriæ morborum generalis, ſed etiam morborum ſpecialium ſive ſingularium, deſcriptionem fiſtit. Ubique præcipua momenta, quæ emendatione indigent, detegit, potiſſimasque circumſtantias commemorat, ab eo conſiderandas, qui veram morborum hiftoriam digne enarrare cœpit. In
- Pars VI. methodo medendi generali, cujus conditionem & indolem primum generatim illuſtrat, duo itidem ſumma remediorum genera conſtituit, evacuantia ſcilicet atque alterantia, quorum hæc vel humorum qualitatem, vel motus, nunc excedentes, nunc languidos & deficientes, emendant. Denique Therapia proponitur generalis, ſpecialis, & ſpecialiſſima. In generali præcticum inſtituitur examen affectionum generalium, non tantummodo quoad naturam & differentiam ſubjectorum, reſpectu frequentię vel infrequentię ægrotandi, ſenſibilitatis naturæ, ſexus, & ætatis, ſed & intuitu cauſarum morbificarum, & præcipuarum morbi differentiarum. In Therapia ſpeciali exhibentur paucis exemplis indicationes curatorię, ſecundum quas idonea inveniuntur remedia, morbis ita opponenda, ut ſalutaris conſequatur eventus, affectusque e fundamento, quod dicunt, curetur.
- Cap. 1. In ſpecialiſſima, ſive caſuali & exemplari, exſpectandi eſſent caſus ſingulares, quibus homines individui, ſingularibus quiſque morbis affecti, horumque individualibus circumſtantiis oppoſita certa & convenientia remedia, ſiſterentur. Sed hujus *Partis* vix tribus verbis mentionem injicit, quod ea ad Collegium Caſuale potius pertineat. In *oſtava* & ultima *Parte* brevis atque ſuccincta methodus formulas remediorum ex tempore præſcribendi traditur, quam nunc quidem præ-

prætermittimus. De Hygiene prorsus tacet, quod in praxi speciali nullus tractetur affectus, quin diæta & regimen ab ægroto observandum simul definiatur, multa etiam de usu & abusu rerum sex non naturalium in historia causarum morbificarum disputentur, atque præterea ea pars ab aliis satis pertractata fuerit. Ceterum huic libro sua utique laus constabit apud omnes, propterea quod Systema *Stablianum*, satis alias perplexum atque obscurum, perspicue & plana naturalique dictione proponit, ut nemo amplius a cognoscendo eo per difficultatem absterri queat. Dolendum tamen est, Doctissimum Autorem contra leges Institutionum medicarum interdum nimis esse verbum, plus justo etiam excurrere in controversias varias, inque Mechanicos recentiores, præcipue Illustrem *Hoffmannum*, nonnunquam acrius invehi; e contrario nonnullas doctrinas, e. g. de generatione & conceptione, omittere, quod illæ aliis in scriptis a se essent explicatæ; imo ne illam quidem doctrinam, ex qua tamen omne Systema *Stablianum* pendere videtur, animam scilicet rationalem corporis humani esse vitale principium, exponi toto hoc libro aut confirmari.

DE MORBIS EXITIALIBUS, NOBILEM
Virginem Patavinam toto vitæ tempore excruciantibus,
Historia medica, ubi, præter tumorem rarum, mirabiles
Laudani liquidi & Quinquinae effectus observantur.
 Autore DOMINICO MILITIA,
 Neapolitano.

Patavii, typis Jo. Baptiste Conzatti, 1734, 4.

Plag. 13.

Quo magis accurata morborum historia, effectuumque, a remediis, ad debellandos illos adhibitis, observatorum, fida relatio, ad perficiendam artem salutarem prodesse omnibus intelligentibus semper visa est, eo gratiorem eruditis Cl. Autoris laborem, quo plurium morborum, Virginem nobilissimam a tertio ætatis anno usque ad quadragesimum octavum inva-

Pag. 36.

dentium, varias vicissitudines exponit, futurum esse, nulli dubitamus. Breve universæ hystoriæ synopsis ipsius Autoris verbis exhibemus. *Prima fere aetate, inquit, cecidit ex loco præalto; tum grandior collapsa deinceps ter, graviter semper offendit latus dextrum; indeque exstitit tumor, qui procedentibus annis crevit ingentem in molem. Interea constitata est hemiplegiis & animi defectibus pæne innumeris, ut & haud raro doloribus capitis molestissimis. Laboravit cachexia senel; bis macie fere confecta est. Ingruit quater pleuritis in latus sinistrum, fauces tam crebro, ut iniri numerus non queat, angina tentata sunt. Exceperunt subinde asthma, singultus, tussis, trunci tumefactio, & brachii contractio; item dolores colica acerbissimi; alvi quoque ex admirabili causa vehemens adstrictio. Hydrops ter suam exercuit savitiam, quo tempore femoris luxationes plures contigere. Ab octo autem annis ingruerunt motus convulsivi diuturni, graves, qui ad præsentem usque diem plus, minusve, sevirè solent. Nullum pæne absuit febrium genus, quotidiana, tertiana, quartana, lenta & acuta, ardens, maligna, inflammatoria; quarum nonnulla sæpius recruderunt. Claudere hoc anno agmen morborum dixeris podagram, phthysimum, sudores nimios, ac dysuriam. Inter remedia alia complura eminet sanguinis missio, fere sexagies repetita: Quinquina item ac Laudanum liquidum, cujus quantitas ab Junio anni 1725 usque ad annum 1734 ad libras octo, ductis rationibus, ascendit & drachmas septem. Neque tamen tot morborum, quorum unus sæpe ad occidendum hominem sufficit, concursus miseram e medio sustulit, sed, conclamatis sæpius rebus, præter adstantium & Medicorum expectationem, aliquantum levata, tempore, quo hæc a Cl. Autore consignata sunt, adhuc superstes, novos insultus, quibus fragile demum corpus destruat, expectare coacta est. Cum insolitus ille in dextro hypochondrio tumor multorum sine dubio symptomatum causa & origo fuerit, pleniorẽ ejus descriptionem subungere æquum videtur. *Imus venter* (sunt Autoris verba) *magnitudine ingens, inequalis undique, dextra vero ejusdem pars sinistra longe major altiorque, conspicitur. Magni-**

39.

gnitudinis hujus consuetudo costae legitima sunt, umbilicus, os pubis, ilium, & lumborum vertebrae. In medio tumor praegrandis, longus, & inaequalis, figuram cucurbitae curvae praeseferens, cujus caput diametro fere unius palmi regioni umbilicali subjacet; collum iliaca; epicolica ac lumbari extremum. In umbilico renitens magis per sentitur, quam in ilio, magis hic, quam lumbos versus, ubi steatomatis soliditatem paulo firmiterem praese fert, nusquam vero ossicam, vel lapideam. Vehementissimum dolorem sub costis spuris prope sternum, ubi 8, 9, & 10 per cartilagineas conveniunt, percipit; quae non convexae exterius, sed concavae, observantur; ubi sibi videtur agra quodammodo alligatum tumorem habere, & veluti mucrone quodam se perpetuo figi sentit. In ultima dorsi vertebra pariter continuum, sed paulo mitiorem, circa ilium vero & lumbos magis tolerabilem, & interdum remittentem, dolorem percipit. Mobilis est tumor circa umbilicum, ut, manu inferius admota, costas versus attolli, & in sinistrum latus quodammodo pelli, possit. Si forte agra aliquanulo erigi aut stare conetur, molemque sine sulcimino deorsum pendere sinat, statim, excitatis motibus convulsivis, in ἀπρωϊκὴν inclit, ac prope deficit; quod & in situ supino accidit; unde, erecta cervice in lectulo jacens, plurimis pulvinaribus tumorem sustentare cogitur, ut velut strato planissimo & aequali undique incumbat, praecipue ubi somnum captare nititur. Color ceteroquin abdominis ubique naturalis est. In tradenda tot morborum aetologia variis notatu dignas observationes de lipothymis ex diuturniore genuum flexione, de feliciori hydropis per diuretica, quam valentiora cathartica, expugnatione, de periodis convulsionum, stata diei hora redeuntium, allegat; imprimis vero in sede tumoris antea commemorati eruenda occupatur, atque primo pleraque viscera nobiliora inveni ventris a suspitione latentis ibi mali liberat. Neque enim ventriculum aut mesenterium hic accusari posse censet, cum digestio & chyli ad sanguinem derivatio satis promte succedant, habitus etiam corporis post superatas febres plenior vividiorque appareat, neque vomitus

tus frequens, aut cardialgia immanis, aut fluxus cœliacus, familiarique symptomata, his partibus tumore oblectis familiaria notentur. Pancreatis glandulam aut lienem hic in censum non venire, indicati in dextro hypochondrio tumoris limites abunde declarant. Eadem ex causa uterum infontem iudicat, quod tumor non a pube ad umbilicum, sed ab umbilico dextras occupans regiones, iliacam & epicolicam, lumbos versus, extendatur. Superest hepar, quod a plurimis etiam Medicis accusatum fuit, ut ægra omnesque alii, illud tumoribus affectum auctumque esse, pro certo & stabili habeant, quod pariter tamen incolume esse arbitratur, cum vel dudum in suppurationem abiisse, vel in scirrhum mutatum esse, oportuerit, neque tamen morbos ab indurato hepate oriundos occurrere, cum, bilis secretionem turbata, sicque læsa digestionem, atrophiam, ascitem, lienteriam, eademque in sanguine cumulata, icterum, subsequi, observationes testentur. In partibus ergo imi ventris continentibus illius sedem collocat, utpote minus nobilibus, adductis similibus e *Galeno* & *Riverio* historiis. Neque tamen, utrum præcipua sedes inter peritonæum sit, an & musculos transversos, an vero hos inter & rectos vel oblique positos, desinit, scirrhi spurii ei nomen imponens, cum minor, quam in genuino, durities & dolor præsens hoc arguant. Causas huius tumoris plures accusat, ac potissimum lapsus repetitos, quibus atonia, in contusis musculis orta, tum hydropem iteratum, cuius magnam viam esse in laxandis musculis abdominalibus constat; in has igitur partes debilitatas omnes sanguinis impuritates delatas, sensim insignem illum tumorem generasse. Cum præterea circa umbilicum pars grandior duriorque tumoris sentiatur, probabile credit, omentum contractu facto cum peritonæo concrevisse, & arcte convolutis ambobus, majorem hic duriorumque effecisse molem. Febrilium paroxysmorum materiam non in tumore, sed alibi, generari, imo neque solum origine, sed natura etiam, inter se diversas videri convulsivi & febrilis paroxysmi causas continentes, censet; cum altera in nervos agat, in sanguinem altera; illa Laudano ob-

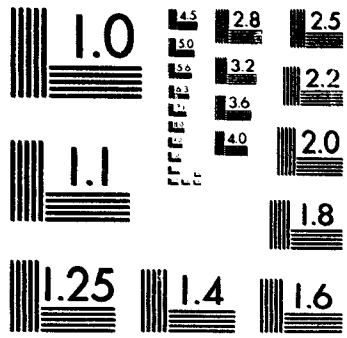
tem-

temperet, & sudoribus eliminetur, hæc cedat Quinquina, & Pag. 84 seq. per alvum deiciatur sensibili ac manifesta crisi. Ingens illa Laudani liquidi, ad octo libras accedens, copia, quam intra aliquot annos hausit, quomodo sine noxa assumi potuerit, copiose differit. Antiqui opium frigidum in quarto gradu censebant facultate coagulandi præditum, hinc calidiora admiscuerunt; recentiores contra calidissimum perhibent, & virtutem attenuandi tribuunt; quod in hac quoque ægra factum testantur phænomena, commotio sanguinis, æstus, sudor nimius, somni carentia, menstruatio libera, & emissi sanguinis tenera consistentia. Partem igitur opii, membranarum superficiei adhærentem, tonum illarum roborare, tenuiorem, succo nerveo commixtam, illum reficere, & ad motus ordinatos disponere, cum *Hecqueto* censet, indeque effici, ut binis horis ante paroxysmum assumptum convulsivos motus suspendat, modumque, quo reliqua commemorata phænomena inde producantur, facile ex his intelligi posse. Ceterum non probat admixtionem croci, cinnamomi, caryophyllorum, & vini Hispanici, cum tantum absit, ut eo corrigatur, ut potius nimius calor inde remedio concilietur; quare etiam huic ægræ absque croco & caryophyllis parari curavit. Quod vero absque detrimento tantum ejus sumserit, partim modicæ dosi, sub initium concessit, tribuit, partim consuetudini, quæ res etiam insalubres sensim corpori familiares reddat. Varia vero exempla adducit hominum, ita ad opii usum adstrictorum, ut, hoc denegato, protinus gravissimis corripiantur symptomatibus, quod ægræ pariter sensu confirmetur, cui, intermisso stato tempore opii usu, vehementissimæ convulsiones ad animi usque deliquium sint metuendæ. Multam eruditorum inibit gratiam Cl. Autor, si, uti spero fecit, quæ forte nova circa progressum morbi notanda occurrent, eadem ratione exponat, atque imprimis, cum tandem anima miserum hoc domicilium reliquerit, sectione facta miri tumoris veram conditionem indaget, atque describat.

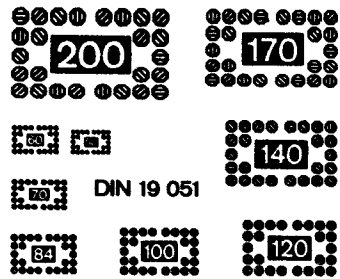
LETTERA ALL' EMINENTISSIMO E RE-
verendissimo Sign. Cardinale GUADAGNI, &c

Mmm

h. e.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1763-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1737

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 E 4⁰

h. e.

**CELIDONII NENFERTI, ABBATIS, AD
Eminentiff. Cardinalem GUADAGNIUM Epistolæ
tres, de incommodis, a novo quodam ædificio expectan-
dis, quod Moniales Philippinæ e regione monasterii
Turcbinarum exstruere instituerunt.**

Romæ, ex officina Rev. Cameræ Apostolicæ, 1736, fol. min.
Plag. 15, Tab. æn. 1.

Lis nuper Romæ exorta est, a Tribunali S. Rotæ Romanæ decidenda, de novo quodam ædificio, quod Moniales S. *Philippi* e regione Turcbinarum exstruere, atque hæc, propter varia, quæ inde tinent, incommoda, prohibere conantur. Consulti propterea quatuor Mathematici fuerunt: quorum scripta cum ab Eminentiff. Cardinale *Guadagnio* cum Autore harum literarum essent communicata, is, & longe majora incommoda cernens, quam quæ Mathematici memorarunt, & commoda, quorum illi mentionem fecerunt, pro nullis ponens, docte atque ingenue, quid sibi videatur, declarare instituit. Non indignum sane Mathematicorum studio, sed & difficile, argumentum. Quæritur enim, quantam partem solis & cœli, atque adeo luminis & caloris necessarij, imo & ventorum salubrium, motusque aeris, ædificium, ædificio certa ratione oppositum, eripiat, & quantum inde damnum oriatum. Quanquam vero ex cognita ædium positione, justaque dimensione, non nimio negotio reperire Geometra potest, quota sit pars cœli & atmosphæræ, quæ cuius ædium parti ab ædibus oppositis obtegatur; quam ampla & quam diuturna umbra, cui quovis tempore (non impedito a nubibus sole,) ædes immergantur; & quam lata horizontis portio, unde coorti venti directe afflare ædes nequeunt: nec dubitare licet, quin & loca inumbrata iis, quæ sol replet, frigidiora, & ea, quæ necessario aeris motu privantur, aliis sint minus salubria; nondum tamen hæc sufficere palam est ad cetera, de quibus quæritur, accurate definienda. Præterquam enim,
quod

quod splendor solis & calor sæpe nimius esse potest, & ventorum vis incommoda, cum radii eo minus valeant, quo magis oblique ad locum quemlibet pertingunt, nec omnis calor a sole immediate illucente, nec omnis motus & ventilatio aeris a ventorum, qui vulgo numerantur, recto appullu, pendeat, etiamsi solem semper a nubibus liberum, aeremque serenum & æquabiliter relucentem, ventosque satis ordinatos, ponas, haudquaquam tamen, sive ex mora & extensione umbræ, sive ex portione obiecta atmospheræ & horizontis, rite concluderis, eandem esse cohibiti caloris, vel luminis, vel ventilationis aeris, rationem ac proportionem; nec geometricis solum principiis, sed plurimis etiam experimentis & tentaminibus, opus esse videtur, ut constare (exempli causa) possit, quantum caloris, dato quovis tempore, ex dato conclavi, simul cum sole excludatur, & quanto instructior locus esse debeat, ad damnum illud sarcendum. Sed, his quidem nunc omittis, videamus, quomodo Doctiss. *Nenferus* rem suam agat. In adjecto schematico *FG* est Monasterium Turchinarum; *ED* novum Philippinarum ædificium, 305 palmos longum; *BA* quadrans horizontis, cum adscriptis ventorum plagis; *CD* plateæ, inter utrumque ædificium intercedentis, latitudo, 66½ palmorum. Altitudo novi ædificii usque ad coronicem est palm. 57½; usque ad summum recti fastigium palm. 74. Denique perpendicularum, a fastigio demissum, distat a pariete *FG* palm. 101½. Quibus positis, hæc sunt, quæ Vir præstantissimus sibi demonstranda sumit: 1) Arcum horizontis *BH*, cujus prospectus Turchinis eripitur, esse 77°, 42', & arcum circuli verticalis interceptum, quo loco maximus est, pertingere ad 40°, 51'; 2) & 3) ex conclavibus Turchinarum superioribus solem per sesqui horam, ex inferioribus, circa solstitium hybernium, per totum tempus antemeridianum, excludi; 4) 5) & 6), si ponatur, æstate, cum dies ad 16, & noctes ad 8 horas extenduntur, quotidie 16000 particulas calefacientes a sole ad loca quævis, quæ collustrat, mitti, & quavis nocte 8000 ejusmodi particulas inde avolare, hyeme contra, cum dies 8 horis, &

TAB. VII
Fig. 1.

noctes 16, constant, interdiu quidem 8000 particulas accedere, nocte vero 16000 abire: hæc igitur si ita ponantur, conclavia Turchinarum superiora quotidie, propter solem per scilicet horam exclusum, 1500 sive particulis, sive gradibus, caloris, & per integros 6 menses hybernos 268500, conclavia autem inferiora quotidie plus quam 14000, & per omnem hyemem 800500, gradibus caloris privari: 7) & 8), cum altitudo atmosphære sit 44 mill. Ital. totam ejus molem, quæ lucem reflectere ad Turchinarum monasterium a novo Philippinarum ædificio prohibetur, atque adeo ipsam quantitatem illius lucis, qua Turchinæ virgines privantur, esse pedum cubic. 476482673479938271 $\frac{1}{2}$; 9) & 10) obstaculo esse novum ædificium septem ventis, arcu horizontis *BH* comprehensis, etiam tum, cum ex alto deorsum spirant, usque ad elevationem 40°. 51'; 11) eripi millellis virginibus non modo notabilem ventilationem aeris, sed etiam innocens oblectamentum, quod nunc quidem ex tot amœnissimorum collium, camporum, & castellorum, prospectu capiunt; 12) denique commodum, quod ex illuminato per solem novo muro Philippino pervenire ad Turchinas dicitur, plane nullius momenti esse, imo, cum tempore hyberno sol non diutius, quam per semihoram, ante occasum, debilibus radiis, æstate vero per sex horas integras, radiis ferventissimis, illum murum feriat, incommodum inde novum nasci, quod commodum undecim ad minimum partibus superet.

De prima eruditissimi Abbatis Epistola hæcenus. In altera ad libellum sibi oppositum respondet, qui inscribitur: *Observationes circa umbram, a variis projectam ædificiis, ad ortum Monasterii Turchini sitis.* Quam rem, nec in priori Epistola pentius neglectam, nunc accuratiori calculo persequitur, ostendens, umbram novi ædificii Philippini decies plus damni Turchinis asserre, quam umbram reliquorum adjacentium ædificiorum: qua occasione etiam alios quosdam calculos repetit, corrigit, auget. In tertia Epistola ad alium Bellum, nomine *Leandri Godini* contra se editum, respondet: sub quo nomine vel Mathematicos, supra memoratos, vel

vel alium quendam longe majorem Virum, latere perhibent. Nobis nihil eorum, quæ ab altera parte scripta sunt, ad manus pervenit. Quo magis abstinendum videtur, ne judicium aliquod nostrum temere interponamus. Hoc unum asserimus, Virum, cum in aliis scientiis divinis & humanis, tum in Mathematicis, apprime versatum, *Celidonium Nense-rium*, etiam si forte non omnia perfecit, atque in operosissimis suis calculis nimiam fere posuisse operam videatur, laborem tamen fuisse jure meritoque commendandum.

MARTINI KNUTZEN THEOREMATA NOVA de Parabolis infinitis eadem parametro & circa eundem axin descriptis.

Definitio I. *Parabolas parametrales* dico, in quarum æquatione universalis exponens parametri exponente abscissæ major est, i. e. si in æquatione $a^m x^n = y^m + n$ exponens $m > n$.

Scholion. Quemadmodum in hac æquatione, sic quoque in sequentibus litera a parametrum, x abscissam, y semiordinatam, designo, expressione Mathematicis plerisque familiari. Conf. *Cel. Wolffii Elem. Lat. Tom. I Analys. finit. Cap. 6.*

Definitio II. *Parabolas abscissales* eas voco, in quarum universalis æquatione exponens abscissæ exponente parametri major $n > m$.

Corollarium. Cum m aut æquale sit, aut majus aut minus, quam n , nec quartum detur; in eo vero casu, quo exponentes m & n sunt æquales, parabola semper sit Apolloniana; (est enim v. g. $a^2 x^2 = y^4$ tantummodo diversa ejusdem parabolæ

expressio, quæ per $a x = y^2$ indigitari solet,) sequitur, omnes parabolas, præter Apollonianam, vel parametrales esse, vel abscissales.

Definitio III. *Parabolam ampliorem* dico, quatenus in eadem a

vertice distantia semiordinatas habet majores, *angustiores* vero, quatenus in eadem a vertice distantia semiordinatas habet minores.

Theorema I. Lin.e Parabolicæ cujuscunque ordinis seu parabolæ infinitæ, circa eundem axim B F eadem parametro AB descriptæ, in puncto D concurrunt, in quo semiordinata terminatur communis DC, cum abscissæ BC, tum parametro AB, æqualis, seu ubi DC = BC = AB.

Demonstratio. Est enim vi æquationis infinitarum parabolarum $AB^n : CD^{n+m} : 2 = CD^{n+m} : 2 : BC^m$. Si autem in hac æquatione supponas, $AB = BC$, seu abscissam communem parametro esse æqualem: erit $AB^{n+m} = CD^{n+m}$; adeoque semiordinata CD abscissæ communi BC in infinitis parabolis, eadem parametro & circa eundem axim descriptis, & parametro, & abscissæ, cui insistit, est æqualis. Habent igitur omnes parabolæ, circa eundem axim eadem parametro descriptæ, commune, in quo concurrunt, punctum, ubi $DC = AB = BC$. Q. e. d.

Theorema II. Parabolæ Parametricales cujuscunque ordinis, seu infinitæ ante punctum concursus D, seu quamdiu $a > x$, ampliores sunt, quam Apolloniana, circa eundem axim eademque parametro descripta; sed post punctum concursus D, i. e. si $a < x$, Apolloniana sunt angustiores.

Demonstratio. Sunt enim parabolarum infinitarum quarumcunque semiordinatæ ad semiordinatas eisdem abscissis infi-

$m+n$

stentes, seu æqualiter a vertice remotas, ut $\sqrt{a^m x^n} : \sqrt{ax}$. Hæc vero ratio, salva, ut ita dicam, majoreitate vel minoreitate, dat sequentem: $a^{2m} x^{2n} : a^{m+n} x^{m+n}$,

adeoque $\left(\frac{a}{x}\right)^m : \left(\frac{a}{x}\right)^n$ representat rationem semiordinatarum salva, ut jam dixi, majoreitate vel minoreitate.

Cum

Cum igitur in parabolis parametralibus $m > n$ (per Def. I):

erit $\left(\frac{a}{x}\right)^m > \left(\frac{a}{x}\right)^n$ i. e. semiordinatæ parametra-

lium parabolæ semiordinatis Apollonianæ corresponden-

tibus ante punctum concursus seu si $a > x$. In eo enim

casu erit $\frac{a}{x}$ numerus unitate major. Notum vero est, numero-

rum unitate majorum potentias crescere, & quo ad majorem

evecti fuerint potentiam, eo esse majores. Si autem $a < x$

supponas: erit $\left(\frac{a}{x}\right)^m < \left(\frac{a}{x}\right)^n$ i. e. semiordinatæ pa-

rametralium parabolæ post punctum concursus sunt A-

pollonianis minores. Nam, quando $a < x$, tunc $\frac{a}{x}$ est

fractio genuina, seu numerus unitate minor: constat autem

inter omnes potentias fractionum proprie talium semper de-

crefcere, & quo ad majorem numerus fractus proprie talis

evehatur potentiam, eo etiam evadere minorem. Patet adeo-

que, quod ante punctum concursus parabolæ parametrales, cir-

ca eundem axim & eadem parametro descriptæ, Apollonianis

sunt ampliores, post concursum vero eisdem sunt angustiores

(per Def. III). Q. e. d.

Theorema III. Parabole abscissales ante punctum concursus, i. e. si $a > x$, Apollonianis, circa eundem axim eademque parametro descriptis, sunt angustiores; post concursus punctum autem, i. e. si $a < x$, Apollonianis sunt ampliores seu abscissales, ad Apollonianam se ratione prorsus contraria habent, quam parametrales.

Demonstratio antecedenti similis est; substituta enim in eadem, loco parametralis parabolæ, notione abscissalis ex Def. II, Theorematis nostri veritas facili negotio patefcet.

Theorema IV. Parabola infinita & Apollonianæ & se in-
vicem

vicem secant in eo puncto D, in quo semiordinata CD terminatur, quæ cum parametro AB, tum abscissæ BC, æqualis, posito scilicet quod parabola singulæ eadem parametro & circa eundem axin sint descriptæ.

Demonstratio. Habent enim omnes ejusmodi parabole commune concursus punctum, in quo $BC = AB = CD$ (*Theor. I*). Sunt vero præterea omnes parabole parametrales ante concursus punctum Apolloniana ampliores, postea vero angustiores (*Theor. II*); abscissales vero ante punctum concursus sunt angustiores, postea vero ampliores (*Theor. III*), adeoque omnes infinitæ parabole præter Apollonianam ante concursus punctum erunt vel ampliores & post angustiores, vel prius angustiores, postea ampliores (*Coroll. Def. II*). Cum vero linea alteram secare dicatur, quæ post concursus punctum in aliam, quam ante concursum, plagam ab eadem divergit; sequitur, omnes parabolas infinitas, excepta Apolloniana, cum Apollonianam, tum se invicem, in eo puncto secare, ubi $CD = CB = AB$. Q. e. d.

Scholion. Si forsitan aliquis existimet, evicto jam in *Theor. I* communi infinitarum parabolæ concursus puncto, haud opus fuisse, ut peculiari præterea demonstratione, quod se invicem in constanti puncto secant, adstruerem; is, velim, perpendat, lineas, si se invicem tangant, habere quoque commune punctum concursus, licet se invicem haudquaquam secant. Non itaque superfluum fuit, id demonstrare, quod sine demonstratione assumere illegitimum fuisset. Unicum itaque modo superest, ut scilicet evincam, sectionem annuum parabolæ, in infinitum eadem parametro & circa eundem axin descriptarum, in unico & constanti puncto esse affectionem ex omnibus sectionibus conicis infinitæ solis parabolis propriam.

Theorema V. Nec omnes ellipses, nec omnes hyperbole infinitæ, se invicem & Apollonianas in constanti ac eodem puncto interfecare possunt, licet sint eadem parametro circa eundem axin descriptæ.

Demon-

Demonstratio. Fac enim, se secent; erit $r \frac{b^{m+n}}{a} x^m$

$$\left(\frac{a+x}{a-x}\right)^n = r \frac{b}{a} x \left(\frac{a+x}{a-x}\right), \text{ adeoque } \frac{b^2}{a^2} x^2$$

$$\left(\frac{a+x}{a-x}\right)^2 = \left(\frac{b}{a}\right)^{m+n} \left(\frac{a+x}{a-x}\right)^{m+n} x. \text{ Ergo}$$

$$\frac{b^2}{a^2} : \left(\frac{b}{a}\right)^{m+n} = \left(\frac{a+x}{a-x}\right)^{m+n} : \left(\frac{a+x}{a-x}\right)^2 x.$$

Cum vero hæc ratio in variis casibus sit impossibilis, v. g. si $m+n$ numero binario multo est major: tum enim minus ad majus eandem haberet rationem, quam majus ad minus, quod impossibile. Adeoque nec omnes ellipses, nec hyperbolæ, licet ejusdem parametri & axeos, in constanti puncto se secare, imò nec se contingere, possunt. Q. e. d.

Theorema VI. Infiniti circuli ejusdem axeos, & circa eundem axin descripti, se invicem secare omnino in nullo puncto possunt.

Demonstratio. Si enim infiniti circuli se invicem secarent,

$$\text{esset } r (a-x)^{m+n} x^n = r (a-x)x; \text{ adeoque } \left(\frac{a-x}{x}\right)^n =$$

$$\left(\frac{a-x}{x}\right)^m, \text{ quod impossibile, nisi } n=m. \text{ Sed, si } n=m,$$

circulus est vulgaris, seu Apollonianus. Cum vero omnes circuli ejusdem axeos, & circa eundem axin descripti, congruant; patet, quod circuli infiniti nec Apollonianum, nec se invicem, secare possint, licet circa eundem axin sint descripti. Q. e. d. Eadem quoque demonstratio de Hyperbolis æquilateris valet.

Theorema VII. Sectio univcrsa serici infinitarum linearum

 Nnn cur-

curvarum, eadem parametro & axi descriptarum, cujuscunque ordinis in unico & constanti puncto reciproca, res est, quæ inter omnes sectiones conicas curvilineas infinitas in solis tantum parabolis infinitis locum obtinet.

Demonstratio. Quatuor enim tantummodo dantur sectiones conicæ curvilineæ, scilicet parabolæ, hyperbolæ, ellipses, & circuli (per Elem. Conic.). Jam vero demonstratum est, infinitas parabolæ ejusdem parametri & axeos sese fecare in constanti puncto (*Theor. IV*), de infinitis vero elliptibus & hyperbolis (*Theor. V*), nec non de infinitis circulis (*Theor. VI*), id prædicari nequit; patet ergo, solas parabolæ infinitas ejusdem axeos & parametri ex omnibus sectionibus conicis se in unico ac constanti puncto fecare. Q. e. d.

TAB. VII
Fig. 2.

De *Theoremate primo* illud monere supra Lectores neglexeram, esse hoc in adjecta hic *Figura 2*, ut melius intelligi posset harum rerum peritis, accurate studioseque a me expressum.

M. LUD. MART. KAHLII, AMPLISSIMI
Ordinis Philosophorum in Academia Fridericiana
Adjuncti, *Elementa Logicæ Probabilium, metho-
dica, in usum scientiarum &
vitæ, adornata.*

Halæ, prostat in officina Rengeriana, 1735, 8.

Plag. 19.

Laborem arduum, & adhuc intra desideria Philosophorum consistentem, Cl. Autor, nuper demum in novam Göttingensium Academiam, ad docendam hic Philosophiam, evocatus, felici sidere fuit aggressus. Pleraque vitæ bene pacateque transigendæ momenta insistent probabilitati. Utilissimum itaque & saluberrimum suscipere is opus dicendus est, qui veram notionem probabilitatis impertitur hominibus, eosque docet modum, quo possibile a probabili, probabile ab improbabili, gradusque probabilitatis ipsos, ac probabile a certo, expedite discernere valeamus. Propositionum probabilium species est hypothesis. Quare falluntur, qui adoriuntur

tur refellere hypotheses tanquam theoremata. Nec minus illi hallucinantur, qui frontem corrugant, simul ac de hypothesis aliquid inaudiunt. Veritas suis vult attingi gradibus, ac sepiissime per multa Secula propositio duntaxat est probabilis, quæ successu temporis redditur probabilissima, tandemque certa & evidens. Dignum hoc attentione quacunque argumentum, quod Logicæ probabilium insignitur elogio, nemo ante Cl. Autorem, nemo sane, suscepit exornandum vel elaborandum, nemo exantlavit. Ante *Aristotelem* Philosophi de probabilitate haud erant solliciti. Ille quidem inter Analyticam, quæ *doctrina de demonstratione* vocabatur, & Dialecticam, seu *artem probabiliter differendi*, differentiam statuit. At Dialectica hæc ne unicam quidem Logicæ probabilium continet regulam. Solus fere hac in re ingenii vires periclitatus fuit *Jacobus Bernoullius*, in *Arte conjectandi*, quæ in modum Operis posthumi Basileæ A. 1713 prodiiit. Sed specimina, ab eo allata, tantum complectuntur conjecturæ, in ludis obvias, artisque combinatoriæ usum. Exempla ipsa & casus prolati ad actiones humanas applicari nequeunt, ob defectum generalium regularum, quas unice spondet Logica, de probabilitate differens. Notionem probabilitatis tenuit *Nic. Hier. Gundlingius*, quod ex *Gundlingianis* intelleximus, quam tamen haud evoluit. In hac palestra sese quoque exercuit *Andreas Rüdigerus*, in *Opere de Sensu veri & falsi Lib. I Cap. 12 pag. 207, ac Lib. III edit. Lips. A. 1722.* Utinam principia is condidisset Logicæ probabilium, quorum ope gradus probabilitatis possit determinari? Verum hæc haud exposuit, confessus in *der Anweisung zu der Zufriedenheit der menschlichen Seele Cap. 9 §. 33 not. 4 pag. 239 edit. Lips. A. 1734* ingenue prorsus: *Desideratur adhuc in Logicis, meis etiam hæctenus, quod fateor, libris, utilissima de rite æstimandis probabilitatis gradibus doctrina, quam forte peculiari scripto, si otium suppetat, dabo.* Interceptit mors destinationem tam salutarem. Ill. G. G. *Leibnitius* & *Christianus Wolfius* æque desiderarunt Logicam illam, qua probabilitatis gradus determinantur. Posterior in *Rationibus rationalibus de viribus intellectus humani* doctrinam

probabilium prorsus tacet, in Opere majori Latino definitionem addidit egregiam, quæ tamen Cl. *Kaklii* consilio ac fini haud suffecit. Ne igitur hic pateretur porro nobilissimam illam Logicæ partem exulare, impatiens fuit expectandi tempus illud, quo Ill. *Wolffius* præmissum exsolveret, eo nomine datum, quippe Operi Latino philosophico ad finem perducendo intentus. Ideirco nostro jure credimus, Abderitas esse eos, qui Viri Clarissimi Opus ac institutum tam salubre & fructuosum contemnere, vel judiciis severioribus prosequi, ausint. Summi Philosophi Autori subjecerunt stimulos, ut hæc Elementa ederet; unus eorum illa perpendit, legit, ac digna, quæ ederentur, esse judicavit. Qui hæsitant, an liber de probabilibus potuerit methodo scribi mathematica, ii, obsecramus, lectitent libri ipsius §. 114 pag. 95 seq. ut, rem esse salvam, intelligant. Libris aliorum, inventis & doctrinis veterum vel recentiorum, Autor carere debuit. Quis enim ante eum de hoc argumento fuit ex professo commentatus? Non dubitamus, alios tam nobili conatu excitatum iri, & ea addituros vel polituros, quæ dies diem docebit. Jacta nunc est alea: via fuit ad eum aperta campum, in quo & alii vires ingenii sui experiri poterunt. Nos vero gratias agimus habemusque & applaudimus Cl. Autori, quod aliis in hac palæstra præire, ac sibi egregiam multa cum laude coronam parere sudore suo, voluerit. Plerumque recensemus librorum summas, quas sexcenties legere ac relegere debemus, siquidem plurimi libri non res novas, sed formas recentissimas, præferunt. In præsens gratulamur nobis merito, quod librum delibemus, qui desideratum diu ac prorsus novum pertractat & exhibet argumentum. Index libro subjunctus est ex assè concinnus. Liber ipse in tres abit *Partes*, seu *Sectiones*. *Prima* fuit inscripta de principiis probabilitatis; *secunda* de determinatione graduum probabilitatis; *tertia* de applicatione regularum probabilitatis. In *Sectione prima* disseritur de veritate & principiis probabilitatis tum generatim, tum speciatim. In *Sectione secunda* tractatur de Logica probabilium, de determinatione graduum probabilitatis in notione, de determinatione graduum probabilitatis

in

in propositione, ac ratiocinatione. In *tertia Sectione* exponuntur tum probabilitas historica, tum ea, quæ in omni applicatione Logicæ probabilium notanda veniunt. Ne vero in salutata elaboratione ipsa discessisse videamur, unum & alterum cum Lectore communicabimus, serio perhibentes, libros, rigidæ demonstrationis catenæ adstrictos, in nexu esse legendos, non per particulas, non per saltum, non per compendia & recensiones. Propositiones categoricæ possunt tanquam hypotheticæ considerari, siquidem prædicata sunt concipienda sub conditione definitionis, quæ subjecto inest. Propositio determinata dicitur, si una propositionum oppositarum in re locum habet, altera minus. Quia autem ea, quæ existunt, vel existere debent, ita comparata sunt omnia, ut oppositorum semper alterum habeat locum, alterum minus; inde patet, omnia, quæ existunt, esse determinata. Unde Cl. Autor demonstrat, veritatem propositionum nisi legitima determinatione prædicati per notionem subjecti, quæ Ill. *Walsi* quoque est sententia. *Opinionem* definiit per propositionem haud sufficienter comprobata Autor. *Requisita certitudinis* definiit per ea, quæ rationem in sese continent, cur prædicatum subjecto sit tribuendum. *Cognitio probabilis*, eodem iudice, existit, si defunt quædam requisita ad veritatem demonstrativam. Si enim duo iudicia ad certam rei rationem vel determinationem deficiunt, quinque autem adsunt, cognitio nostra utique est probabilior, quam improbabilior, nisi vis duorum iudiciorum, quæ defunt, præponderet illis quinque. Id enim, salva observantia in Autorem, moneadum ducimus, argumenta seu momenta, e quibus exurgit certa & vera propositio, non semper esse numeranda tantum, sed sæpius quoque ponderanda. Uni enim requisito ad veritatem, eamque vel propositionis, vel effectus, inest sæpius vis objectiva major, quam alteri. Hæc vero æstinatio virtum novam parit scientiam, quæ vocabulo *Dynamometriæ* insigniri potest. Unde consequi efficique credimus, ut Dynamometria a Logica probabilium sejungi haud possit. Quomodo enim molem unam cum altera recte comparabis ratione quanti, ni existat mensura?

Pag. 4.

6.

9.

15.

- fura? Eodem parique modo requisitorum ad veritatem momenta interna, majora vel minora, comparari inter sese ac æstimari nequeunt citra mensuram, qua prohi dolor! adhuc caremus. Credulitatem Autor in eo consistere docet, si rem improbabilem pro vera habemus. Cave tamen, probabilitatem logicam cum morali confundas, seu probabilissimo, Jesuitis plerisque probato. Cave, conclusionem syllogismi probabilem, ex altera præmissarum probabili profluentem, confundas. Cave, propositionem, probabiliter collectam, in dato casu semper existuram credas; falluntur enim sæpius, qui eventus futuros ad leges probabilitatis æstimant. Eis, qui demonstrationis exercitium re ipsa condoceri cupiunt, commendat Autor scripta Ill. *Wolffii* & mathematica & philosophica. *Probabilitas vulgaris & Aristotelica* nititur autoritate testimonii & opinionis vel plurium vel sapientiorum; *probabilitas erudita* pluribus ad rem certam momentorum accessionibus æstimatur: illam in usus adhibet Orator, hanc vero Philosophus. Miramur merito, *Petrum Danielem Huetium* in *Prefatione ad Demonstrationem Evangelicam §. 3* probabilitatem *Aristotelicam* in principium veritatis apodicticæ assumisse. Sed vir ille erat polygraphus, ac varia lectione dissentus, iudicii satis de cetero exigui, quocum malo plerumque omnes conflictantur polygraphi, quippe qui nihil perpendunt, omnia instar transfugarum percurrunt. *Gradum* æstimationis Autor definit per *discrimen qualitatum internum: quantitatem* per discrimen internum similitum, ac inde ostendit, gradus esse quantitates qualitatum. Laudibus quoque iustissimis evehit usum hypothesisum, qui in omni eruditione regnat. Ad applicandam de probabilibus doctrinam indigemus notitia scientiæ ac disciplinarum connexarum, ingenio, mora meditationis, defectu philantropiæ, accurata causarum cognitione, earumque conjunctione, experientia diuturna. Multi maximique usus forent conjecturæ clarorum virorum collectæ editæque. Ita *Machiavellus* reformationem ecclesiasticam prædixit per conjecturas. Ita conjectamus, Reges Pontificios in dies magis magisque potestatem suam, rebus sacris determinandis habi-

bilem, esse adhibituros: ita conjectamus, imperium Turcorum haud ita sublatum iri, ut id inter vicinos Dominos dividatur: ita conjectamus, Suecorum potentiam ab aliis restitutum iri ad Orientem: ita conjectamus, Germaniam tandem in tria vel quatuor regna dissolutum iri: ita conjectamus, Protestantium religioni imminere successu temporis exitium a Fanaticis, in gremio ipsorum enatis. Sed conjecturas damus. Si quis quæreret ex conjectore, an proxime instet magna Judæorum ad Christianam religionem deductio, is certe negando esset responsurus. Probabilitatis doctrinam usus suis adhibiturus, ex inspectione rerum specialissimarum ac momentorum ipsorum sapiat, necessum est; multa enim per sese sunt probabilia, quæ in casibus datis prorsus sunt improbabilia. Argumenta, ab etymologia, parabola, & similitudinibus, desumpta, nullum probabilitatis gradum continent. De argumento ab analogia desumpto aliter pronuntiandum, quod ut a quodam debite exponatur, jure optamus. *Proverbium* definit Auctor per propositionem universalem, eamque moralem, nonnullis instantiis obnoxiam, plerumque figuratam. Latet in eo plerumque levis gradus probabilitatis. Conjecturam efficit multitudo plurium signorum, ad rem eandem concurrentium. Præsumptio consistit in proclivitate, ex signis vulgaribus dependentis, propositionis. Suspicio est judicium, deductum ex signis communibus, in deteriorem partem. In Deo nulla est cognitio probabilis, sed in spiritibus finitis, ad quos Angeli etiam sunt referendi. Impedimenta probabilitatis recte exercendæ sunt pigrizia, a meditando revocans: ingenium, judicio destitutum: probabilitatis nimia admiratio, ac scepticismus. *Determinatio graduum probabilitatis in notione* est æstimanda ex notis nonnullis, quibus subjectum agnosci potest, & quæ illi applicari possunt. *Descriptio rerum* pertinet ad Logicam probabilium. Datur quoque definitio realis probabilis, quæ ex circumstantiis rei, sed consequentibus, non ex prædicatis rei insitis, formatur. Ad determinationem probabilitatis graduum, in propositione obviorum, admodum est utilis ars combinatoria & characteristica, imprimis vero curata exem-

Pag. 64

68 seq.

79

84 seq.

104 seq.

153 seq.

plo-

- plorum & observationum contemplatio. Numeros casuum a posteriori ita explorari posse, uti a priori, & ita gradum probabilitatis exacte determinari posse in quovis objecto, vel maxime contingenti & variabili, Autor per mathesin demonstrat abstractam. Ratiocinatio probabilis a certa, quantum ad formam attinet, haud differt. *Andreas Rüdigerus*, quem *Jo. Andreas Fabricius* sequitur, exposuit in *Sensu veri & falsi* probabilitatem historicam, medicam, hermenevticam, physicam, & moralem, per exempla probabilia. At scopo, & expectationi lectorum, nondum satisfecit; quis enim credet, in exemplis ejusmodi accuratam computandi gradus rationem consistere? De applicatione probabilitatis ad res historicas speciatim ac solide Autor differit, ceteræ autem species probabilitatis ex generalibus ejus dogmatibus possunt facile derivari.
197. Historiam de *Joanna Papissa* Autor appellat *fabulam*, quæ originem debuerit turpi cuidam Pontificis Romani actioni & libidini ejusdem. Scepticos suscepisse probabilitatem pro norma actionum, comprobat idem. *Sagacitatem* definit per virtutem probabilia determinandi, ratus, eam, cum scientia conjunctam, complecti omnem eruditionem. Suffecerint hæc loco promulgidis, satis jam longa, sed, novo Opere ita suadente, expressa. Gratulamur Autori doctissimo de campo intentato alias, & aliorum pedibus calcato nondum, quem tam feliciter ingressus est ipse, & cursu illustri reddidit celebrationem. Optamus cum & ipso, ut *Cel. Wolfius* *Elementa Logices* probabilium elaboret, & in lucem proferat. Notamus aliquot n̄vos typographicos. Pag. 48 pro *ingrediturum* est legendum *ingressurum*, pag. 140 pro *molus* legendum est *moles*, pag. 203 lin. 17 lege *testis habenda est ratio*, pag. 122 lin. 17, 18, lege, *nec exactitudo philosophi, nec politici prudentia*, pag. 240 lin. 4 legendum est, *se a latrone*. Votis conceptis merito voverimus, ut singulis viginti annis existant ad minimum eruditi nonnulli, qui, exemplum Autoris Cl. imitati, complexum ac systema novæ veritatis cujusdam luci ac judicio eruditi orbis exponant. Quoties enim non legimus ac recensemus eadem!

MENSIS OCTOBRIS A. MDCCXXXVII. 473
A DISSERTATION UPON THE POWER OF
the Church, &c.

h. e.

*DISSERTATIO DE POTESTATE ECCLESIA-
stica, mediam deligens viam inter eos, qui nimis eam
extendunt, cum Papistis & Scotis Presbyterianis, ex una
parte, atque inter Erastianos & sectatores Hugonis
Grotii, qui, ex altera parte, totam rejiciunt intrinse-
cam spiritualem auctoritatem, qua Jesus Christus recto-
res Ecclesie ornavit; Autore P. M. Eccl. Scot. di-
reptæ & gementis Presbytero.*

Londini, apud G. Strahanum, 1733. 8 maj.

Plag. 14.

Controversiæ, in sacra Christi civitate agitatae, testantur, ut-
trumque sæpenumero partem in extrema cucurrisse, &
neutri favisse veritatem. Hæc in medio posita fuit, sed factio-
nes inter se digladiantes oculos alio torserunt, ut eam per-
spicere ne valerent. Cui quidem rei indicio sunt lites de di-
vina gratia, liberoque hominis arbitrio, jam olim motæ, in
quibus neque a *Pelagianis*, neque a *Manichæis*, veritas stetit.
Atque hoc idem etiam in iis accidit controversiis, quæ de su-
prema Ecclesie potestate in sanctiorem Servatoris orbem in-
troductæ sunt. Antequam sacra e tenebris in lucem vocaren-
tur, Episcopi Romani omnem sibi solis potestatem arroga-
runt & vindicarunt in res sacras & civiles. Hac vero alii
postea de medio sublata, omnem in universum auctoritatem,
cum civili quippe potestate haudquaquam consistentem, recto-
ribus Ecclesie derogarunt. Utrumque peccatur, si *Patricium
Middletonum* audias, ejus, quam indicavimus, scriptionis Au-
torem. Is mediam aliquam suadet viam, qua supremæ pote-
stati civili, & iis etiam, qui rebus sacris præsent, propria
quædam jura tribuuntur, & illibata servantur. Hanc putat u-
nicam, proximam, & quasi compendiarium, viam esse, qua tot
ferventes in Magna Britannia lites dirimi ac sedari queant.
Nostrum haud est, eas hic recensere controversias, quæ inter
Presbyterianos & Episcopales jam dudum exarserunt, neque
diffi-

Præf. pag. 7
seq.

9 seq.

17 seq.

000

diffi-

- dissidentes commemorare opiniones, quas *Hugo Grotius* & *Thomas Erastus*, Medicus antehac Genevensis, iparsit, a cujus partibus stantes *Erastiani* dicuntur. Nomina hæc, & quid illa statuerint, eos haud prætereunt, qui jura Principum circa sacra a viris acutissimis recentiori ætate explanata haud segniter cognoverunt. His igitur missis, præcipua laudatæ Dissertationis momenta recitabimus, quæ tota meditate scienterque conscripta est. Ne cui errori locus detur, ipsarum vocum præmittitur declaratio. *Potestas* est jus mandata dandi, quæ eorum devinciunt conscientiam, qui illi subjecti sunt. *Suprema potestas civilis* est suprema in quovis statu aut natione autoritas, quæ a Deo proxima est. *Independens potestas* ea dicitur, quæ in rebus, ad exercitium autoritatis suæ pertinentibus, alterius nullius subjecta est mandatis ac pœnæ. Tota Diss. decem continet *Sectiones*. Ac *prima* quidem indicat *methodum*. Initio anquiritur, quousque limites jurium supremæ civilis potestatis sint extendendi, ex his locis sacris, *Rom. XIII, 1, 5, Tit. III, 1, 1 Pet. II, 13-15*. Ex quibus concluditur, omnes personas, tam ecclesiasticas, quam civiles, ad obsequendum mandatis civilis potestatis, in rebus quidem legitimis, in conscientia sua devinctos esse. Quæ res legitimæ, ad quarum obsequium *patria* præstandum nullus non devinctus est subjectus, accurate hic enodantur, additis locis aliis, *Actor. IV, 19, V, 29, Dan. III, 18*. In his nullam *independentem* Ecclesiasticam locum habere potestatem, *Sectionis altera* demonstrat, quanquam ecclesiastica quædam potestas, vere a Jesu Christo derivata, hoc est, ad legitimam verbi divini prædicationem, & genuinam Sacramentorum administrationem, pertinens, cum civili illa suprema optime consistat. Quæ sententia adversus dubitationes varias munitur, insimulque Canones Ecclesiæ Anglicanæ, illuc pertinentes, & recitantur, & *Sectionis tertia* sapienter explicantur. His explanatis, argumenta expendenda sumuntur, quæ ad *independentem* ecclesiasticam potestatem corroborandam adduci solent. Horum *primum* examinat *Sectionis quarta*, a prima Christi institutione ductum, *Jo. XX, 21, 23, 1 Cor. IV, 1*. Respondetur hic, concedendo, spirituales Ecclesiæ potestatem a Christo coortam esse, sed
- Pag. 1.
 2.
 3.
 4 seq.
 7.
 8.
 16 seq.
 23 seq.
 25.
 50.
 58.

sed inde negatur sequi, hanc in exercitio suo a statu civili haud pendere. *Alterum* argumentum, a civili magistratu, divinarum doctrinarum violatore, ductum, proponitur & convellitur, hacque oblata occasione, intricati quidam nodi explicantur. Cum vero in hac lite dirimenda illustris Autor similitudine, a *paterna auctoritate* ducta, sæpe usus sit; *Sectione quinta* occurrit abusui, qui exoriri possit, si quis illam latius, quam ipse velit, extendat. Argumentum *tertium*, quo *independentem* aliquam Ecclesiæ potestatem vindicaturi utuntur, ab ejus jure in Ecclesiam intromittendi, & excludendi, quemcunque velit, petitum est, idemque *Sectione sexta* recitat & infirmat. *Quartum* a praxi Apostolica & primorum civitatis sacræ temporum arcessitur, in quibus hanc *sui juris* fuisse, sunt, qui affirmant, coll. *Actor. IV, 19*. Hoc autem remoto, *quintum* consequitur, quod a communi animorum cura, iis, qui sacris officiis admoti sunt, demandata, petunt aliqui, ad eam Principes quoque Christianos in universum omnes pertinere, contententes. Sed responsio statim adjicitur, qua planum fit, in sacri ordinis viros id tantummodo cadere, ut dominis in summo rerum fastigio collocatis consilia, ipsorum animis salutaria, præscribant; quemadmodum eos, quibus corporis sui curam mandarunt, deceat, regulas, quibus sanitas conservetur aut recuperetur, iisdem dare. Ita vero omne removetur imperium & coactio. *Sextum* argumentum ita contextitur: Servator, salutis hominum causa, rectores Ecclesiæ spirituali instruxit auctoritate; ab hac vero si eximantur Principes, eorum conditio multo erit pejor, quam quorumvis infimorum. Sed facile & accurate ad hoc respondetur dubium, & fixum denuo esse jubetur, suprema in civitate potestate nullam in his terris, nec civilem nec Ecclesiasticam, superiorem esse. Quo loco brevis, sed elegans & lectu digna, instituitur digressio, in qua eximia enarrantur beneficia, quæ a divina intrinsecæ cujusdam spiritualis auctoritatis, sacri ordinis hominibus concessæ, institutione in civiles potestates proficiscuntur. *Sectione septima* ad id respondetur, quod S. *Ambrosium* inter & *Theodosium M.* olim gestum est, quoque in primis nituntur,

Pag. 75.

77.

80.

87.

92.

96.

97.

103.

108.

113.

118.

- qui supremæ ecclesiasticæ potestati favent & patrocinantur.
- pag. 124. Severa hic disciplina, quam Episcopus Mediolanensis exercuit, regulæ cujusdam loco & numero haud est habenda, sed ad infirmitates pertinet, quæ a sanctis etiam hominibus non sunt alienæ. Quid? quod ipse factus est Reverendus Præsul in E-
126. *pist. ad Theodos. XXVIII pag. 154 & 155 edit. Paris. de A. 1549,* singulari & extraordinario quodam Dei instinctu ad tale se facinus excitatum esse, & soli hoc Imperatori in aurem dicit: *quod solus legas.* Eidem etiam obsequium suum his infinis testatur verbis: *Nonne me delectaret, habere gratiam Imperatoris, si causa pateretur? — Si non credis, ignosce, quod facio, in quo Deum præfero.* Sectio octava ei satisfacit dubitationi, quam a *communicatione majore supremarum civilium potestatum*, in prima Ecclesia facta, petunt nonnulli. Sectio nona allocutionem *Constantini M.* ad Episcopos Concilio in Nicæno congregatos, quam *Rufinus* in *Histor. Eccl. Lib. I Cap. 2* memoriæ prodidit, sub judicium vocat, & fidei *Rufini* historicæ non multum attribuit. Offeritur hic occasio, invidiosum aliquod consecrarium ex suprema Ecclesiæ potestate, quæ a civili alia non pendeat, ducendi: in Christi civitate, nulla non persona, nulla non causa, & spiritualis est, & temporalis. Adulterium, cædes, rebellio, sacrilegium, blasphemia, perjurium, & alia, civiles sunt causæ pariter & ecclesiasticæ. Quodsi igitur intrinseca spiritualis potestas in exercitio suo a nulla pendet alia civili: consequens est, ut unusquisque Episcopus in sua Diocesi civile, quod Reges orbis, exercere possit ac debeat imperium. Sectio decima, eaque postrema, novam tollit difficultatem ex loco *1 Petr. II, 13, 14*, illustri Autori a quodam Amico objectam, ac si inferiores orbium rectores peræque, ut Supremi Principes, ab ecclesiastica exempti essent autoritate. Id quod, rationibus nominatim designatis, negatur. Ex his perspicuum est principiis, Rev. *Middletonum* Christiano Principi supremam, & a nemine, nisi a solo Deo, pendentem, civilem, his vero, qui sacris præsumt rebus, intrinsecam spiritualem, sed in exercitio & administratione sua illi subjectam, vindicare potestatem.

MENSIS OCTOBRIIS A. MDCCXXXVII. 477

REFLEXIONS CRITIQUES, &c.

h. e.

OBSERVATIONES CRITICÆ DE ELE-
gia, Autore M***.

Divione, apud A. J. B. Auge, 1734, 8.

Plag. 134.

Prodierunt A. 1731 Parisiis Elegi L*** cum Commen-
tatione de hoc Poematum genere, magno plausu exce-
pti. In utrisque multa reperit Autor noster, qui se in Dedi-
catione *Michaultium* subscribit, animadversione digna.
Quapropter ea hic sub examen revocat, & in singu-
lis fere capitibus ita procedit, ut primum sententiam suam
proponat, confirmetque, deinde ad illam civis sui Com-
mentationem & Elegos exigat. *Primo* igitur *Capite* origi-
nem & naturam Elegiæ enucleat, & initio hanc querimoniis
ac plaudibus maxime lugubribus destinatum fuisse, postea
vero ad alia etiam argumenta translata esse, minime vero
solis amantium querelis & suspiriis inservire, ostendit. *Ca-
pite II* attributa Elegiæ sive dotes & ornamenta enumerat,
docetque, ubique hic mediam tenendam esse viam, atque ita
scribendam Elegiam, ut dictionis genus dolori & tristitiæ
optime conveniat; facilem scilicet eam & teneram,
sine multa arte, & cura exquisitiori, compositam, naturali ta-
men venustate & elegantia quadam præditam, ubique æqua-
lem & sui similem tersamque & commoventem esse debere,
pomposum autem, gravem, & austerum characterem, qui Tra-
gicos deceat, merito ex illa exulare. *Cap. III*, characterem
heroicum & grandem in Elegia nequaquam habere locum,
Cap. IV, non esse Elegiam quandam dramaticam, *Cap. V*, non
eidem congruere furorem tragicum, propugnat. *Cap. VI* de
hominibus disquirat, quorum querelæ in Elegia audiri debe-
ant. Omnes illos, quicumque Elegos fundunt, miseros qui-
dem esse oportet, ita tamen miseros, ut reliqua ipsorum in-
doles mediocritati Elegiæ respondeat. Hinc excluduntur
miseri homines superbi & elati animi, ut athei, & dissolutæ
vitæ

vitæ homines, item fœminæ desperabundæ, minas dirasque spargentes, homines futes, hypocritæ, homines grandes, magnifici, graves, austeri, ut Rex, Heros, Philosophus, porro senes, importuni censores, item qui jocis risuique indulgent, homines, quibus calamitates admodum graves & extraordinariæ obtigerunt, ut luctus magnitudinem Elegiæ mediocritas non capiat, homines Deo consecrati, &c. *Cap. VII*, non magis conveniens esse, ut viri in Elegis planctus fundant, quam fœminæ, declarat. *Cap. VIII* modum querendi & plangendi definit. Eo nimirum respiciendum est, ut omnia naturali ratione se habeant, nec Elegi artis decoribus & ornamentis longius quæsitis præter modum abutantur, quoniam in dolore ingenium consulere non licet, & artem consecrari. Quæ tamen artes, fictiones, & figuræ, etiam in Elegis locum habeant, simul indicat. *Cap. IX* iudicium fert de Poetis apud Græcos atque Latinos Elegiacis, quorum virtutes nævosque libere exponit. Inter tres illos, qui ex Romanis maxime inclaruerunt, Elegiarum scriptores, *Ovidium, Propertium, & Tibullum*, postremo huic palmam non obscure tribuit. *Cap. X* de Elegia Francica antiquorum Poetarum disserit, in quo eadem libertate de prisca Elegiarum conditoribus inde a Poetis provincialibus iudicium expromit. *Cap. XI* ad præsentem Elegiæ Francicæ conditionem progreditur, præcipuum ejus cultum temporibus *Ludovici Magni* adscribit, ad quem *Voiturius, Sarasinus, & Bensardus*, multum contulerunt. Ad quod hodie fastigium fuerit evecta, belle comonstrat. *Cap. XII* argumenta propria Elegiæ Francicæ excutit. Tractat ea nunc res tristiores cujuscunque generis, nunc etiam jucundiores. Quam maxime in rebus amatoriis usurpatur, quando planctus eorum, qui infeliciter amant, recipit atque refert. Sed &, qui feliciter amant, eadem utuntur. Habent enim semper in optimo amoris successu, quod querantur. Præterea variis quoque aliis objectis inservit. *Cap. XIII* disceptat, quodnam Carminum genus conveniat Elegiæ Francicæ. Varia huc usque eorum genera fuerunt adhibita, maxime tamen versus Alexandrini. *Cap. XIV* vitia Elegiæ notat. Sub Elegiarum nomine sæpius veniunt Eclogæ & Idyllia

Idyllia vera, Satyræ, imo & tragicum carmen. Sæpius etiam ea argumenta tractantur, quæ Elegis minime conveniunt. In ipsis Elegis sublimius aliquando fertur Poeta, & mediocritatem negligit, vel inæquali admodum dicendi genere delectatur. *Cap. XV* Elegiæ sacræ destinat. Ut religio & Scriptura sacra materiem omnibus Carminum generibus venustissime componendis suggerit, ita & Elegos sacros conscribere foret facillimum, quibus omnes illæ inessent deliciae, propter quas Elegiæ profanæ commendari solent. Quanto foret satius, per eas animum, amore divino concitatum, desideria sua explicare, quam suavi amoris Venerisque cantu corruptissimi seculi mores alii magis & confirmari. In sacris literis exstant exempli loco questus *Davidis* in *Saul* & *Jonathanem*, itemque threni *Jeremiae*. Verum in Poetis etiam Francicis Elegiæ sacræ identidem occurrunt. *Cap. XVI* docet, non absolum esse, ut Elegia quoque in prosa oratione componatur. *Capite* denique *XVII* de virtutibus & indole Poetæ Elegiaci tradit, in quo iudicium acre, gustum delicatum, animum tenerum, ingenium facile, acutum, & penetrans, imaginationem fecundam, sed suis regulis coercitam, voluntatem probam, moresque honestos, requirit. Ipse vero Autor toto hoc libello satis manifestum reddidit, quam acuta, & ad veterum Græcorum Romanorumque præceptiones & exempla exacta, de rebus poeticis iudicandi facultate excellat, ut, illis, qui in artem poeticam cum iudicio excellendam incumbunt, gratissimam fore hanc opellam, nulli dubitemus.

NOVA LITERARIA.

Novam Annalium *Baronii* Ecclesiasticorum, horumque Continuationis *Raynaldinae*, criticique in eosdem Commentarii *Pagiani*, editionem jam parat haud obscuri nominis Typographus Lucensis, *Leonardus Venturini*, eorum unus, qui selectis & bonæ frugis Operibus ditare rem librariam, & nobilitare officinam suam, student Cujus instituti, laude publica dignissimi, rationem non aliunde melius cognosces, quam ex publicis hujus *Venturini* literis, ad Eruditos datis, quas, utpote

pote breviores, remque omnem plenius edifferentes, hic cum Lectore integras communicamus :

Annales Ecclesiastici Cæsaris S. R. E. Cardinalis Baronii, una cum Critice historico-chronologica Antonii Pagii, singulis quibusque Annalium paginis subjecta, nec non cum Continuatione Odorici Raynaldi, mea tandem prela subierunt. Ad Vallicellanam editio conformatur, additionibus tamen in sedes suas relatis, diversoque charactere distinctis verbis Autorum, qui a Baronio afferuntur. Critice Pagii illustratur identidem, castigatur, Animadversionibusque ab eruditissimis Viris augeatur. Collecta sunt monumenta quamplurima, & horum pleraque incedita, qua ad ipsius Pagii Consulares Fastos emendandos & illustrandos, ad castigatissimam lectionem monumentorum, qua sunt in Annalibus edita, & ad Chronologiam inferioris avi, maxime conferunt. Totum Opus viginti sex Voluminum molem forsau excedet, ob ingentem Animadversionum copiam in Baronium, Pagium, & Raynaldum. Pro unoquoque eorum, in charta majori, prænumerandi erunt Julii decem & octo; in charta vero minori Julii sedecim monete Romana. Tum charta, tum characterum, specimina separatim exhibui. Singulis trimestribus Volumen unum prodibit, in quo fidem meam obstringo; sperare tamen eruditos jubeo, fore, us intra quinque annorum spatium perfectum Opus emittatur in lucem. Cum superioris anni mense Majo meis prelis consignassem Annales Benedictinos P. Mabillonii, mihique exploratum non esset, quo certo tempore singula possent prodire Volumina, ob ingentem Tabularum anearum copiam, nolui prænumeratam eruditorum pecuniam recipere: universum Opus meis sumtibus e prelo exiit, atque in lucem proferam, statim ac Tabularum elegans absoluta erit inciso. Unum id erit e multis, qua dedi, sinceritatis mea argumentum. Boni igitur consulite hac Historia Ecclesiastica amatores, meque juvate subscribendo accurata editioni, qua sola vobis universam, integram, atque ab erroribus expurgatam, Historiam Ecclesiasticam exhibebit. Scripsi Luca Cal. Julii A. 1737.

Tomi II Supplementorum ad Nova Acta nostra haud ita pridem Sectiones IX, X, XI, & XII, prodire.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXXXVII.

AUGUSTA QUINQUE CAROLORUM HI-
storia, Augustissimo, Inviſſimo, Maximo Imperatori
CAROLO VI *humillime consecrata a Rev. & Illu-*
strissimo D. L. B. ADAMO PATACHICH A
ZAFEZDA, *Croata Carolostadiensis, Collegii Croa-*
tici Alumno, AA. LL. & Philosophiæ Magistro,
dum sub Augustissimis ejusdem auspiciis Positiones ex u-
niversa Philosophia in antiquissima & celeberrima Uni-
versitate Viennensi publice defenderet, ex prælectioni-
bus R. P. FRANCISCI DOLFIN, e S. J.
AA. LL. & Philos. Doctoris, ejusdemque Professo-
ris emeriti, ac p. t. Senioris, & Consistorialis.

Viennæ Austriæ, typis Mariæ Theresiæ Voigtæ, Viduæ,
Universitatis typographæ, 1735, fol.

Alph. 4 plag. 20, cum Tabb. 21. 9.

Salutare semper & auspiciatissimum Imperio Romano Caro-
lorum nomen fuit. Hi enim, quicquid ad augendam a
bono Principe rempublicam agi suscipere potest, sedulo sibi
habuerunt commendatissimum. Non bella solum & artium
militarium periti ab illis præsidii fructum ceperunt, sed per-
cis quoque studia ipsorum suffulta favore floruerunt. Bene
igitur de literata civitate, bene de Germania, mereri illos arbi-
tramur, qui vitas tam caras patriæ ex dignis fide monumentis

PPP

repe-

repetunt, suisque lucubrationibus illustrant. Suscepit idem haud ita pridem negotium Ill. *Adamus Patackich a Zajezda*, edita, quam nunc manibus tenemus, *Augusta quinque Carolorum Historia*, quam *sexto*, prioribus pari certe, ne dicamus superiori, demississime consecravit. Choream *Carolus* ducit *Magnus*. Sequuntur ordine Chronologico *Calvus*, *Crassus*, *Quartus*, *Quintus*, qui quanta in Germaniam nostram bona contulerint, nemo est, qui ignoret. His ergo operas locavit suas Ill. Baro. Difficilem laborem aggreditur, qui vitas Heroum scribit. Sed tam bene cessit Generosiss. Autori institutum suum, ut locum merito inter praestantissimos ævi nostri Historicos sibi vindicet. Perplacet inprimis ordo, quo in tradenda usus est historia. Singuli libri gesta *privata*, *togata*, *bellica*, & *religiosa*, Principis proferunt. Initium facit brevis & connexa historiarum descriptio. Sequuntur *Corollaria*, quibus historiam persequitur amplius, res, ad ipsum historiarum filum, ipsamque adeo essentiam, non pertinentes, tractat, ad fontes tandem & monumenta potissima ablegat lectorem. Finem tractationis faciunt *Quaestiones*, in quibus, si quid dubium adhuc aut ab aliis impugnatum sit, secundum probabilitatis regulas accurate enucleatur & expenditur. *Carolus*, quem virtutes fecere *Magnum*, primo in scenam producit loco. Privatam principio togatamque recensiturus vitam, natum a *Pipino Nano* ex conjugē *Bertrada* A. 742 d. 2 Aprilis *Carolus* memorat, uxores ipsius recenset, mortis diem 28 Januar. A. 814 indicat, singula vario eruditionis apparatu illustrat. Operam dat inprimis, ut natas de stemmate *Caroli* & natali die lites ex Tabula genealogica & *Glossario Sec. IX* veteri apud *Mabillonium*, *Supplem. Op. Dipl. Cap. 9 §. 1* tollat penitus atque dirimat. Binas exhibet *Caroli*, mentis videlicet & corporis, imagines. Hanc, rejecta eorum, qui immensam proceritatem infirmo fundamento defendunt, sententia, ex *Puricello* repetit. Illam, ipsa suadente differendi arte, ita concinnat, ut dotes *Caroli* commemoret, deliciarum omnis generis odium, misericordiam in egenos, linguarum peritiam, carminis pangendi studium, notitiam fiderum, in Historia non legenda solum, sed etiam scribenda, robur, leges

feren-

Lib. I P. I
Cap. I.

3.

Cap. II.
Coroll. 1
seq.

fereudi prudentiam, moderationem in subditos, in eruditos amore, quo non solum illustriora istius ævi lumina, *Paulum Diaconum, Alcuinum, Paulinum, Angilbertum, Adelbardum, Ludgerum, Theodulphum, Riculphum, Walam, Agiramnum, Eginbardum*, benigne fovit, sed etiam scholas bono publico aperuit, earumque conditionem sæpius indagare jussit. Difficile est probari omnibus. Præclaras vero magnasque *Caroli M.* virtutes omnes laudant tam ordines Imperii, quos ad consilium capiendum sæpius convocavit, quam ecclesiæ, quarum jurisdictionem, si quis alius, auxit insigniter & amplificavit. I-
 pse imperium rexit amplissimum, cujus limites Galliam, Germaniam, Italiam, partem Hispaniæ, utramque Pannoniam, Istriam, Liburniam, Dalmatiam, Slavicasque ad Vistulam usque gentes, complectebantur. Germaniæ Ducatus in pagos, *Gau* dictos, mutavit, singulisque ad jus dicendum Comites præfecit, retento in sola Italia Ducum nomine. Senex factus, mortisque imbutus cogitatione, bina testamenta condidit. A. 806 in
 conventu Principum ad viam *Theodonis* de divisione regnorum in filios disposuit, servandamque mutuo amicitiam ipsis imperavit, A. 811 vero bona, quæ mobilia vocant, pecuniam, libros, vasa, aliaque id genus, assignavit hæredibus. Animum
 inter evidentia Christianæ pietatis signa efflavit, sepultusque est eodem die ad vesperam, repositus in tumba, quæ raptum *Proserpinæ* delineatum exhibebat, & ex monumento *Augusti* *Cæsaris* translata *Turckis* videtur. Detexit præter *Ottonem II* se-
 pulchrum *Fridericus I*, cujus hanc in rem Diploma ineditum, A. 1166 d. 6 Id. Januar. datum, Generosiss. Autor affert. To-
 gata expositurus negotia, coronationem Noviomagensem, A. 768 d. 9 Octobr. solenni peractam ritu, primo loco commemorat; dein in variarum provinciarum Germanicarum conditionem inquirat. Saxones libertate donatos affirmat, ea tamen, quæ non servituti & subjectioni, sed æquiori cum Francis conjunctioni, quam voce castis dictionis Romanæ scriptoribus ignota & vere barbara *incorporationem* nostrates dicunt, opponitur. Bavoriæ, Sueviæ, & Franconiæ, immediatum cum imperio nexum vindicat. Archiofficiales aulæ *Carolinæ* qua-
 Ppp 2 tuor

Coroll. 37.

39.

43 seq.

46.

Cap. I & IV.

tuor, Archicapellanum, Archicancellarium, Seneschalcum, & Buticularium, scriptorum fide digniorum autoritate probat. Patriciatum Romanum, quem a Patriciatu S. *Petri*, ad Exarchatum pertinente, cum cura distingui vult, defensionem ecclesie injunxisse *Carolo*, simulque jus eligendi Pontificem, jurisdictionem in urbe, aliquot, paucos quanquam, proventus attulisse docet. Imperatoriam dignitatem, quam non Gallie, sed Germanie, accessisse, ob Germanum *Caroli* ortum, & novam *Otonis I* vindicationem, contendit, non pactis Byzantinis, non consensui gentis Romanæ, sed solius autoritati Pontificis, tribuit, feudi tamen & beneficii nexum non agnoscit. **Part. II.** *Togam* sago commutans, novem potissima *Caroli M.* bella recenset, Aquitanicum, cum *Weyfario* Duce, Langobardicum, hortatu Pontificis gestum, Saxonicum, ob negatam annuam pensionem inchoatum, Hispanicum, a Saracenis contra *Abderamanum* pettum, Boicum, in *Tassilonem*, Ducem perjurum, Hunnicum, Slavicum, cum *Wilzlis* & *Draofcione* regulo, Bohemicum, contra *Lechum*, Jutium, contra *Godofridum*, Jutie Regem. **III.** *Gesta Caroli* religiosa conficiunt pietatis laudes, quod *Holfatos*, *Ditmarfos*, *Vandalos*, *Suecos*, *Frisios*, *Vinidos*, *Obotritas*, *Hunosque*, ad sanctam Christianorum communionem reduxerit, quod octo Episcopatum majorum, videlicet *Osnabrugensis*, *Selingstadiensis*, cui nunc ab *Halberstadio* nomen est, *Bremensis*, *Verdensis*, *Mindensis*, *Mimigarvordensis*, *Paderbornensis*, *Alicensis*, seu *Hildesensis*, *Hochbuchensis*, seu *Hamburgensis*, & *Schilderensis*, jecerit fundamenta, quod VIII Concilia convocarit, quod hostes ecclesie domuerit, quod *Augustini* de C. D. libros cum cura perlegerit, quod in ultimo vite articulo, sumta *εὐχαριστία*, & oleo sancto perunctus, animam in manus Sospitatoris tradiderit, quod in vicarios Christi fuerit indulgentissimus, quod liberalem se Divorum cultorem præstiterit, quod Patricius factus Sanctorum basilicas inviserit, postesque ibi & gradus osculatus sit, quod se in signum amicitie, foederis, obsequii, & defensionis, Pontifici adoptandum tradiderit, quod Canonum Codicem, *Hadriani* acceptum beneficio, quem cum *Capitul. Hadriani* confudit *Schatenius* in *Car.*
M.

M. II, 14, magni muneris instar habuerit, susceperitque augendum, quod collegerit Paparum ad Franciæ Reges Epistolas, quod electionem Episcoporum fecerit liberam, quod primas in Gallia decimas colligi permiserit, quod S. *Petro* donarit Saxoniam, quod *Felicis*, Urgelitani Episcopi, hæresin suffocavit, quod Symbolum Constantinopolitanum in Gallias Roma attulerit, quod organorum usum, quorum inventio *Theophilo* *Cæsari*, *Michaelis Balbi* filio, debetur, in ecclesiam occidentalem invexerit. Iusta hinc Pontifex dedit pietati præmia, *Caroli* nomen in albo Sanctorum scribens, cuius & aliquot miracula *MStm Corfendoncanum* recenset. Plura in præsentis consulti omittimus. In aprico est, quam præclare satisfaciatur Historici officio *Generosiss. Baro*, dum & perspicuo scribendi genere recenset omnia, & nihil habet antiquius, quam ut ex historiis fabulas ejiciat, ornamenta eorum, qui sine delectu & judicio, vetularum in morem, rerum gestarum seriem scrutantur. Miramur indefessam, quam ad coronidem usque Operis Autor adhibuit, industriam. Inter tot vero tantaque, quibus præ ceteris hoc Opus sese commendat, ornamenta dignæ imprimis commemoratione sunt *notæ diplomaticæ*, quas cuique insperfit Libro, quasque nos, tanquam specimen utilissimum, cum Lectore sumus communicaturi. Equidem asserere nolumus, multa post *Mabillonium* & *Abbatem Gottwicensem* in hoc deprehendi Opere; at, si non rerum copia, ordine tamen & perspicuitate, magna hæc & ipsis verenda Musis nomina *Ill. Baro* superavit. Desiderabunt, qui vetus Diplomaticorum carmen mandarunt memoriæ, divisionem notarum Diplomatis genuini in *internas & externas*. Nos vero Cl. Autoris laudamus institutum, qui divisionem penitus obscuram & inadæquatam maluit omittere, quam incerta, & lubrico innixa fundamento, proferre. Septem Capitibus omnem absolvit tractationem. Contemplatur 1) characterem & stylum, 2) nominis invocationem divini, 3) inscriptionem, 4) subscriptionem, 5) notas chronicas, 6) monogramma, 7) sigillum. *Character* in Diplomatibus *Caroli M.* plane ab antiquiori Francico differt, & literas habet longiusculas, quas post ipsum *Ludovicus Pius* & successores Carolingi cum cura servarunt. Qui stili nitorem desiderant, male

Lib. I P. F
Cap. 5.
Lib. II, III,
IV, P. I
Cap. 6.

collocabunt tempus, si veteres mediæ ævi chartas scrutabuntur. His enim, ut tunc Cimmericæ erant tenebræ, non tantum omnes dictionis Romanæ defunt veneres, sed peculiare, barbaræ fatis, immixtæ deprehenduntur voces, quas, si quis alius, studiose *Jo. Petrus Ludewigius*, Fridericianæ lumen Academiæ, collegit. Præcipuam inter *Carolorum* chartas laudem Diplomata merentur *Caroli V*, quæ, sicut post renatas in Germania literas scripta, ita priorum barbariem temporum maximam deposuerant partem. *Invocatio divini nominis* non eadem semper fuit. *Carolus M.* cum Rex Francis & Langobardis imperaret, cum ubivis fere, si *Baluzianam* chartam excipias, omiit, Imperator autem aut nunquam, aut rarius, neglexit. En formulam: *In nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti*. Quo nixus fundamento *Doubletianam* chartam, quæ inchoat: *In nomine Dei summi*, suppositiitis accensere nullus dubitat cum *Mabillonio* Ill. Baro. *Carolo Calvo* scribere solenne fuit: *In nomine sanctæ (summe) & individue trinitatis*. Quapropter *Mabillonius* de *R. D. Lib. II Cap. 3 §. 14* binas chartas, *Magno* vulgo tributas *Carolo, Calvo* vindicat. *Calvi* formulam *Crassus* plerumque servat, nec facile variat, excepta charta, quam *Martene* in *Thef. Anecdor. Tom. I pag. 49* produxit e tabulariis. *Carolus IV & V* ubivis fere invocationem omiserunt. Pauca enim sunt prioris apud *Balbinum* Diplomata, quæ formulam *Calvi Crassi* que retinent, adjectis in fine verbis: *Feliciter Amen*. *Inscriptionem* pro diversa temporum ratione diversam fuisse, ipsa res loquitur. *Carolus M.* ter mutavit formulam. Post patris enim obitum, cum ad imperium accederet, *Carolus, Dei gratia Rex Francorum, vir inluster*; Langobardos cum subjugasset, *Carolus D. G. Rex Francorum, & Langobardorum, & Patricius Romanus*, tandem, cum ad imperii angustum evectus fuisset solium, *Carolus Serenissimus Augustus, a Deo coronatus, magnus & pacificus Imperator, Romanorum gubernans imperium: qui & per misericordiam Dei Rex Francorum & Langobardorum ac Patricius Romanus*, scripsit. *Calvi* Diplomata binam experta sunt variationem. Regia inscriptio fuit altera: *Carolus gratia Dei (divina propitiante clem-*
men-

*mentia, ordinatione divina providentia) Rex; altera imperialis: Carolus misericordia Dei Imperator augustus. Craf-
 sus titulos saltem, non formulam, mutavit. Perpetuo enim in
 ipsius chartis legitur: Carolus divina favente clementia Rex;
 sed post obitum Carolomanni fratris, ut Labbaeus observat,
 Rex Francorum & Langobardorum; tandem Imperator Au-
 gustus. Carolus IV, cum unicum adhuc Moraviae Ducatum si-
 bi haberet subjectum, scribit: Nos Carolus, Domini Regis Bo-
 hemiae primogenitus, Marchio Moraviae, recognoscimus, & ad
 universorum notitiam volumus pervenire. Postquam vero
 Rex Romanorum, & interjecto tempore Imperator, a Principi-
 bus Germaniae esset electus, sequentem adhibuit formulam:
 Carolus D. G. Romanorum Rex (divina favente clementia
 Romanorum Imperator) semper Augustus & Boemiae Rex, in
 perpetuam rei memoriam. Carolus V, post avi in Hispania o-
 bitum cum matre Joanna regio ornatus diademate, matris
 nomen in Diplomatis suo praefigi curavit: Nos Joanna &
 Carolus, ejus filius primogenitus. Imperator vero constitutus,
 in Italia & Germania solus suo imperavit nomine. Totum
 ipsius titulum Ill. Baro recenset, quem, cum prolixior sit, his
 immiscere excerptis nolumus. Ad subscriptionem potius
 transimus, quo nomine ultimam Diplomatis compellat lineam,
 quae loci, manus propriae, & sigilli, seu, ut barbara istius aevi di-
 ctione utamur, subterfirmationis manu propria factae & subter-
 sigillationis mentionem facit. Formula ubivis fere eadem,
 nisi quod Caroli M. Diplomata sigillum & bullam ignorant,
 solum commemorantes annulum. Peculiaris subscriptio est
 in privilegio Caroli M. ecclesiae Abbatique S. Germani dato:
 Actum Heristallo in palatio, reintegratum vero Parrhisii.
 Equidem comma postterius litura penitus dignum visum est
 Mabillonio de re dipl. II, 3, 9, sed Ill. Baro, Continuatore
 Aimoini Lib. V. Cap. 1 motus, firmiter sibi persuadet,
 datum hoc in Heristallo primum a Pipino privile-
 giuin, a Carolo autem in urbe Parisiensi esse renovatum. E-
 pocharum seu notarum chronicarum eo magis necessaria est
 noti-*

notitia, rectaque positio, quo frequentior usus in chartis veterum. Præclaram hac in re nec penitendam Ill. Baro collocavit industriam, nullamque opinionem solidioribus destitutam argumentis fecit suam. *Carolus M.* primum regnorum annos memorat, Francici ab A. 768 d. 9 Octobr. & Langobardici ab A. 774 mense Dec. post imperii Romani ab A. 800 d. 25 Dec. quas tamen epochas in unam contractas deprehendes in Diplomate apud *Goldschum rer. Alam. Tom. III pag. 59.* Ab hoc ipso autem suscepti Imperii Romani tempore duæ aliæ pendent epochæ, *indictionis* puta & *Consulatus*, ut est in novis Langobardorum legibus apud *Baluzium. Carolus Calvus* consuetis equidem incarnationis D. N. J. C. regnorum in Francia & Langobardia, Imperiique Romani, item Indictionis pontificiæ & Consulatus utitur epochis, sed alias etiam, easque prorsus singulares, ne dicamus indignas Cæsare, haud raro adjicit. Quis enim putaret, Imperatorem Romanum dies post mortem *Hilduini* Abbatis numeraturum? At ejus rei exemplum ex *Ghinsuensi Historia Mabillonius de R. D. II, 26, 16,* adduxit. Quis in chartis *Calvi* annos Principum Comitumque Italarum quæreret? At eo calculo nihil frequentius. Parcum magis in chronicis notis se exhibuit *Cavolus*, cui a pinguedine corporis *Crassi* agnomen hæsit. Ille enim, præter Imperii Romani regnorumque epochas, nil nisi pium addit suspirium: *In Dei nomine feliciter Amen. Bene vale.* *Carolus IV*, præter annos regnorum ab A. 1346 d. 10 Julii currentes, & Imperii, a coronatione Romana, A. 1355 d. 5 April. peracta, inchoantes, unicam Indictionem, eamque Cæsaream, seu Constantinopolitanam, memorat. *Carolus V* tandem regnorum annos a morte avi *Ferdinandi*, i. e. ab A. 1516 d. 19 Januar. ducit, imperiique auspiciis A. 1519 d. 28 Junii tribuit: Indictionis computationem adhibet sæpe, sæpe etiam omittit. Ornatur Diplomatum finis *monogrammate*, cujus natales ævo *Caroli M.* tribuit Ill. Baro, nec tamen ideo sententiam amplectitur *Mabillonii*, qui ex imperitia *Caroli* in scribendo hanc derivat inventionem. Utus est in signo suo forma crucis *Carolus*

rolus M., quem *Calvus* plerumque, non semper tamen, secutus est. Inveniuntur enim aliquot ejus monogrammata, in latum porrecta magis, inter quæ unum imprimis eminet in charta foundationis Cœnobii Compendiæ, cinnabari seu minio in morem Græcorum Imperatorum depictum. Crucis figuram servavit *Carolus Crassus*, inque monogrammati sui medio lineam seu literam vulgo *Lonsange* dictam ipse sua delineavit manu. Summæ artis laborisque ingentis documentum *Caroli IV* præbet monogramma, quod si ubivis ipse pinxisset Imperator, nescio, an multum temporis ad procuranda imperii negotia fuisset reliquum. Ipsi igitur Imperatores de monogrammate omittendo videntur laborasse. Hinc post hæc ipsa *Caroli IV* tempora aut nulla aut rariora in chartis monogrammatum exstant vestigia. Certe *Caroli V* ævo nihil tale amplius in usu fuit. Ipse in Diplomatum ad Imperium spectantibus nomen *Caroli*, in Hispanicis *Yo & Rey* nude subscripsit. *Sigillorum*, non est, cur prolixam descriptionem exhibeamus. Picta si quis illa videre cupiat, aut *Mabilioni* adeat æternum Opus, aut æneas saltem Ill. Baronis tabulas intueatur. Nos vero Reipublicæ literarum hoc tam egregium Opus impense gratulamur, firmamque spem concipimus, fore, ut summo historiam & literas juvet opere, qui primum eruditionis specimen, tanta refertum doctrina, tantoque elaboratum judicio, dedit.

PETRI BURMANNI VECTIGALIA POPULI Romani, ἢ Ζῆος καταβάτης, sive Jupiter fulgerator, in Cyrrhestarum nummis, curis secundis illustrata.

Leidæ, apud Conrad. & Georg. Wishoff, 1734, 4.
Alph. 2 plag. 4.

Dissertationes has prelo repetitas, quas, cum primum exiissent, fuscæ in *Actis* his A. 1695 & 1701 recensitas recordamur, paucis indicasse suffecerit. Digna imprimis lectu est

Præfatio, quam iis Cel. *Burmannus* præmisit, qua causas expōit, cur factus hos denuo prodire in lucem, nec fere alio, si posteriorem inprimis spectes, quam quo primum comparuere, habitu, sit passus. Alterius quidem rei ratio flagitationes vel bibliopolarum, exemplis utriusque Dissertationis pridem divenditis, recudendi eas facultatem sibi deposcentium, vel alumnorum disciplinæ *Burmannianæ*, & infantum, quo in auctionibus venire, pretium; alterius, tædium juveniles labores provecta ætate ornandi, novisque accessionibus locupletandi, & præconcepta de gloria eruditionis non magna nec solida, ex antiquitatibus illustratis speranda, opinio, qua motus in recensendis antiqui ævi Historicis, Poetis, & Oratoribus, potiorem temporis a publicis laboribus vacui partem posuit. Cujus consilii fructus ut uberrimos jam tum Respublica literaria tulit, ita nec nulli in futurum ad eam redundabunt, Viro celeberrimo non modo editioni novæ *Virgilii*, *Heinsii* curis illustratæ, ferventibus jam ab aliquo tempore operis typographicis, in excudenda ea occupatis, insudante, sed & similem *Claudiani* spondente, in quem quidem scriptorem, si forte eum emittendi non contingat opportunitas, quæ observavit, jam descripta, & chartis mandata, seponere, ut novæ *Indæcæ* etiam post fata ejus inservire possint, constituit. Quod ad Dissertationes jam ipsas attinet, priorem, non unis auctam novis Observationibus deprehendent, qui priorem ejus editionem cum præsentem contulerint. Nos ex pluribus, quæ sponte se offerunt, exemplis non nisi unum subiciemus. *Capite octavo*, quo agitur de jure exercendi & locandi vectigalia, observat Vir Celeberrimus, mense Martio vectigalia, fundos autem & ædes Calendis Juliis, locasse Romanos. Posterius carpsit in *Gundlingianis* suis *Part. XVI pag. 63* III. *Gundlingius* ex *Brummeri* Exercitatione de locatione & conductione, statuens, locationes prædiorum partim Calendis Martiis, partim Juliis, fuisse initas. Sed, ex legibus duabus, quas pro Calendis Martiis adduxit *Brummerus*, nihil tale probari posse, idque & *Reinesium*, quem sententiæ suæ duces secutus est Cel. *Burmannus*, agnovisse, *Brummero* autem, aliter cœnsenti, *Briffonium* prævisse, monstrat Vir erudi-

issimus, Gundlingumque, parum honorifice affirmat, *nimum fuisse compilatorum coriphaum, qui sectam etiam in discipulos propagavit, Batavorumque in terras transmiserit, qui de omnibus, quae sciant, quaeque nesciant, scribendi audaciam sumant, & neglectis antiquis Autoribus, ex antiquariorum scriptis immonsa volumina, sed in quibus manifesta furtiva deprehendantur, conficiant, plena erroribus & inconsideratis furtis. Quique, quod ridiculum imprimis, μετὰ πολλῆς Φαυτασίας Græca, & si diis placet, etiam Hebraica, ubique scriptis suis interserant, cum vix elementa quidem harum linguarum norint.* Appellat eundem porro *Thrasonum magistrum, qui, ut de Baillero Menagius predicare solebat, compilatorum precedentium sit compilator.* Cui simile est, quod infra, ubi de curatoribus viarum sternendarum, quos a vicinis, sed autoritate Imperatorum, lectos observat, agit, legitur: *Gundlingius, insignis ille alienorum scriptorum compilator.* Apparet, Virum Celeberrimum plusculum sibi paulo, quam leges humanitatis ferant, indulgere, in Viro, cujus ingenium & eruditio haud vulgaris, & omnia scientiarum genera, tametsi non pari ubique successu, quod utique fatendum est, pervagata, alia omnia merebatur, insectando, præsertim satis suis perfuncto. Quodsi in vivis adhuc esset, quin par pari fuisset relaturus, dubitandum haud foret; an ex discipulis, qui & ipsi hic male audiunt, non sint exoriturus, qui adpersam doctori maculam eluant, nemo sponderit. Posteriori Dissertationi de Jove fulgeratore, si nihil aliud, certe Epistola *Eduardi Holtbani*, quæ illi occasionem præbuit, de novo accessit, petita ex novorum librorum *Neacovi & Sikii*, cui A. 1693 inserta fuerat, Bibliotheca, eo consilio, ut ad illam Dissertationem ipsa exigi, & si quid obscurius in refutanda *Holtbani* sententia dictum videretur, hinc illustrari possit.

Pag. 104
seq.

202.

NOTIZIE PRATICHE INTORNO ALL' EPIDEMIA degli animali bovini, &c.

h. e.

Q99 2

NOTI-

NOTITIA PRACTICA DE EPIDEMICO animalium bovini generis, qui A. 1735 grassatus est, morbo, cum regulis curativis aequae ac praeservativis illius, oblata Illustri Marchese Senatori D. PAULO ÆMILIO OLIVAZZI, supremi sanitatis Magistratus status Mediolanensis Praesidi, a CAROLO MAZUCHELLI, Medico, Philosopho, & Lectore Anatomiae publicae in regia Patavina Universitate.

Mediolani, in Aula Regia, per Josephum Richinum Malatestam, 1736. 4.

Plag. 8.

De pestilenti morbo, qui bovinum genus per Mediolanensem agrum invaserat, erudite describitur, descripta primum febre summe maligna, quae cum horrore & tremore bestiarum initium capere solet. Primum est mali signum omnis pabuli nausea, caput pronum, ad genua pendulum, auresque flaccidae, quod signum esse cephalalgiae brutorum, veterinarii docent. Crescente malo, accedit respirandi anhelosa difficultas, stupor, oculorum illachrymatio, mugitus languidus, effluente naribus & ore copiosissima viscida materia, humore etiam bilioso per alvum secreto, donec quinto vel septimo, ex quo aegrotare coeperunt, die perimantur. Quae pestiferi mali signa jam a rei rusticae Autoribus, *Varrone, Palladio, Columella*, declarata fuerunt. Sic etiam *Gesnerus Hist. anim. Lib. I Cap. de Bove*: Si quando bovem pestilentia tentaverit, istis agnoscitur signis. *Erit bos pilo horridus & tristis, supentibus oculis, cervice dejecta, salivis assidue per os fluentibus, incessus pigrior, spina rigidior, fastidium maximum, pauca ruminatio.* Sectio boum peste interentorum sequentia annotatu digna tulit: Primus ille ventriculus, qui omasus ruminantium dicitur, & a plicarum multitudine centifolius, durus, inflatus, colore inflammatorio fusco tinctus, arido pa-

bulo

bulo factus, vesica fellea bile plenissima, viscera haud raro corrupta, quod tamen effectus magis, quam causa aut forma, pestilentiae, existisse visum fuit. Causam mali pestiferi, & morbi, quo e corpore in corpus migret, modum, post plures plurium sententias, in seminio quodam verminoso collocaverunt, quae antiquissima *Lucretii* jam fuit sententia, recentiores *Valisnerius, Cogrossus, Corsius*, magni per Italiam in arte viri. Bobus ex Ungaria ad ductis, malum ad Italiam pecora transit, & hyeme potissimum grassata est lues, quod pecoribus, statione eadem conclusis, propior inter se esset contactus, aerisque liberioris vel jucundi pabuli defectus. Proponuntur plura, quae vel ad evitandam stragem pecorum, vel ad eandem compescendam, facere visa fuerunt, curationum momenta. Regulae quaedam praeservativae magistratibus sanitatisque arbitris feruntur, quorum interest, suos omnibus cum suspecto vicinorum agro commercii interdicere, imo cavere, ne bubuleus, qui infectae gregis custos extiterat, armentis sanis accedat, cum deprehensi hi fuerint pestiferum virus secum attulisse. Id certe pro declarato habetur, stabulis morbidorum pecorum eam inesse pestiferam nocendi virtutem, ut actum sit de bove, qui ea statione detentus fuerit. Nec inconsultum habetur, incendiis suffumigiisque publicis aeris qualitatem mutare. Etsi enim ille ex longinquo cladem afferre haud possit, propinqua tamen sanis pestifera loca tractu aeris in communionem mali adjacentes agros interveniente aere traxisse, pro comperto habetur. Muniuntur ceteroquin ora bouum fragrantibus & odoratis plantis, allio, ruta, absinthio. Internus Antimonii crudi usus salutaris deprehensus fuit, cum venesectione sub humero sinistro. Post alia chirurgica remedia setaceum in cute colli bouum administratum curatione praestantissimum fuisse dicitur, cum sanguine auribus sectis emisso. Plurima ex Pharmaceuticis remedia tentata quidem fuerunt, sed vel nullo, vel sinistro, eventu, ob singularem ventriculorum in ruminantibus structuram, ex omnibus tamen nitrato, pulvis pyritus, sulphur, aromatica acris, magis obsuerunt, quam profuerunt, solis emollientibus, malvaceis, aliisque lenientibus, speratum finem intendentibus.

DISSERTATIONES DE CYCLIS PASCHA-
libus, qui Enneadecaeteride Alexandrina nituntur,
DIONYSII, BEDÆ, Ravennatensi, ISIDO-
RI, FELICIS, CYRILLI, THEOPHILI, A-
NIANI, PANODORI, METRODORI, ANA-
TOLII, EUSEBII, Synodi Nicenæ, ATHA-
NASII: ut & de Enneadecaeteridis Alexandrinæ na-
tura, initio, & ratione Embolisui: de computo lunari
Alexandrino, nec non de computo solari in genere, &
PAULI Alexandrini, atque Alexandrinorum
in specie.

Amstelædami, apud Joannem Boom, 1736, 4.

Alph. 2 plag. 10.

Autor harum Dissertationum, senio & munere veneran-
 dus, idem est, cujus Observationes in *Theonis* Fastos Græ-
 cos priores, cum iis, quæ adjuncta sunt, in *Actis Anni 1736 M.*
April. pag. 185, itemque Observationes in veterum Patrum &
 Pontificum Prologos & Epistolas Paschales, *Mense Octobr. A.*
1735 pag. 456, recensuimus. Methodo ille ac diligentia eadem
 in hoc Opere usus est, qua in prioribus: quanquam ætas cum
 nonnulla perpolire impediverit. Divisit librum totum in
Partes duas. In priori Dissertationes XIV continentur, qua-
 rum, *undecim* agunt de cyclis Paschalibus, quibus dies Do-
 minicæ Paschales adscriptæ sunt; *tres* vero reliquæ de cy-
 clo decemnovennali. *Prima* est de cyclo paschali XCV anno-
 rum, a *Dionysio* edito, & a *Beda* continuato, ad annos 532. *Alter*
 de cyclo paschali 95 annorum disserit, qui in tabula marmo-
 rea sculptus exstat Ravennæ, in camera Ecclesiæ metropoli-
 tanæ, in hujus Ecclesiæ usum sine dubio constructus, neque
 alia re a *Dionysiano*, quam forma, differens, & quod nonnul-
 la in eo omittuntur. *Tertia* agit de cyclo paschali 95 an-
 norum *Isidori* Hispalensis: *quarta* de cyclo paschali 95 an-
 norum *S. Felicis*, Abbatis: *quinta* de cyclo paschali 95 an-
 norum *Cyrilli*, Episcopi Alexandrini: *sexta* de laterculo
 pascha-

paschali 100 annorum *Theophili*, Alexandrini Episcopi: *septima* de cyclo paschali 418 annorum ejusdem *Theophili*: *octava* de cyclo magno paschali, seu periodo 532 annorum, *Antiani*, monachi Ægyptii: *nona* de simili cyclo *Panodori*, monachi Ægyptii: *decima* de simili cyclo *Metrodori*: *undecima* de Pseudo-*Anatolii* Canone paschali, in qua, præmissa Præfatione, Canon Latinus 19 annorum, cum adjunctis diebus Dominicis Paschalibus, non veri, sed Pseudo-*Anatolii* esse ostenditur, & observationes ad veri *Anatolii* Græca ex *Eusebii* Historia Ecclesiastica subjunguntur. Jam Dissertatione *duodecima* inquiritur, an *Eusebius* Cæsariensis cyclum decemnovennalem composuerit; id quod contra *Hieronymum*, & qui eum secuti sunt, maximeque contra *Bucherium*, negat Autor. *Tertia decima* quaeritur, an Synodus Nicæna Enneadecaeterida instituerit, & terminos Paschales definiverit, aliaque de Paschatos celebratione decreta condiderit. Ad quæ ita respondetur: Synodum laudatam, ad consensum generalem in celebrando Paschate obtinendum, Enneadecaeteridem, non quidem primam, invenisse, sed eam, quæ apud Alexandrinos aliosque jam in usu vigeat, cum suis regulis Paschalibus, approbasse, adoptasse, & sua autoritate in orientalem Ecclesiam introduxisse: quod autem occidentalem Ecclesiam attinet, ut etiam hic idem consensus obtineret, eandem Synodum decrevisse, ut Alexandrina Ecclesia, quæ scientiæ calculandi diem Paschatos peritissima erat, per singulos annos, Romanæ Ecclesiæ diem Paschatos literis intimaret, unde, Apostolica autoritate, universalis Ecclesia, per totum Occidentis orbem, definitum Paschatos diem, sine ulla disceptatione, cognosceret. Restat *Dissertatio quarta decima*, in qua *Athanasius Alexandrinus* Enneadecaeteridem composuisse negatur. Progrediendum nobis jam est ad *alterum* libri præsentis *Partem*, quæ *tribus* absolvitur *Capitibus*. *Primo* Enneadecaeteris Alexandrina ita consideratur, ut & ipsa ejus natura explicetur, & initium, & ratio emblematis; deinceps vero hæc duo quaeruntur: utrum inceperit a mensis Paschali, an vero a lunatione, quæ in *Thoth* terminatur,

quæ-

que init. an. 1 in die Epagomen. 5; & an, & quando initium illud translatum sit a luna mensis Thoth ad lunam mensis Paschalis. *Secundo* computus Alexandrinorum lunaris explicatur, & variis regulis & exemplis demonstratur. *Tertio* denique computus solaris pari studio pertractatur; insimulque de initio cycli solis Alexandrini hujusque initii translatione, disseritur.

RECHERCHES PHYSIQUES ET GÉOMÉTRIQUES sur la question : Comment se fait la propagation de la Lumière? &c.

h. e.

DISQUISITIONES PHYSICÆ ET GEOMETRICÆ, enodantes questionem: *Qua ratione fiat propagatio luminis? quæ præmium, ab Academia Scientiarum Regia ad A. 1736 constitutum, nactæ sunt; Auctore JO. BERNOULLIO, Jur. Doct.*

Parisiis, ex Typographeo Regio, 1736, 4.
Plag. 8, Tab. xn. 1.

Ardnam esse, multisque difficultatibus obseptam, tractationem de natura Luminis, vix quemquam fugit, aliqua rerum physicarum notitia tinctum. Ei enodandæ operam dederunt Philosophi primi ordinis, *Cartesius*, & præcipue *Malebranchius*, *Christ. Hugenius*, ac *Newtonus*. Quod ad *Cartesii* explicationem attinet, ea vix ullos amplius habet sectatores, cum nodis implicita sit non facile solvendis. *Malebranchii* Cogitationes leguntur præsertim in *Commentariis Acad. Scient. ad A. 1699*. *Hugenius* integrum, ut constat, de Lumine Tractatum in lucem emisit, in quo ingeniosum suum de undis Luminis systema proposuit. Tandem *Newtonus* in eximio *Optices* opere Colorum originem præcipue exponit, ubi Luminis in colores separationem, adeoque & ejus ex coloribus compositionem, experimentis commonstravit evidentissimis. Tantum vero abest, ut Viri præstantissimi rem omnem consecisse visi sint, ut potius

Illu,

Illustris Scientiarum Academia Parisiensis dignam inprimis judicaverit quæstionem de propagatione luminis, quam eruditus denuo proponeret testandam, præntio statuto ei, qui ad illam optime responsurus esset. Id vero fecisse visus est Cl. *Jo. Bernoullius*, magni *Juannis* præclarissimus filius, hac ipsa, cujus recensionem aggredimur, Dissertatione, cui præfixa est sequens inscriptio ex *Juvenalis Satyr. XVI vers. 56*:

— — — *Hunc labor æquus*

Provehit, & pulchra reddit sua dona labori.

Orditur vero Autor Cl. ab eo, ut exponat, quænam idea cum vocabulo luminis conjungenda sit. Missis itaque variis significationibus, huic termino annecti solitis, lumen pro eo accipit, quod Physici non infrequenter vocant vehiculum luminis; radios scilicet, qui lumen a lucente ad objecta transferunt. Quando igitur de propagatione luminis quæritur, opus est, ut exponatur, qua ratione radii, seu vehicula luminis, ad distantias adeo immanes, quales sunt terram inter solemque aut alia sidera, provehantur, ac objecta, ex quibus emanant, perceptionibus nostris obvia reddant. Certum enim est exploratumque, velocitatem, qua lumen propagatur, tantam esse, ut omnem imaginationis nostræ vim longissime exsuperet, cum *Ramers* observatione nixus *Christ. Hugenius* invenerit, lumini non opus esse nisi tempore 11 minutorum, ut distantiam, quæ inter solem terramque interjecta est, emetiatur, 22000 radiis terrestribus majorem. Imo, si *Newtonum* audias, 7 vel 8 solum minutis hoc spatium percurrit. Exinde conficitur, velocitatem luminis majorem esse velocitate soni 6 vel 700000 vicibus. Sonus enim 180 circiter hexapedas in minuto secundo, vel 11000 in minuto primo, trajicit, quæ quidem celeritas vehementer jam prompta est, si sensibus nostris eam metiamur. In id itaque inquirendum, ut reperiatur vis quædam sufficiens effectui tam insigni, qualis est prodigiosa hæc luminis rapiditas, præstando. Vis hæc movens debet esse materia quædam; nullus enim est communicationi inter corpora dissita locus, si ma-

Rrr

teriam

teriam quandam quasi intervenientem tollas. Non autem est, cur de eo dubites, an dari queat in rerum natura materia, quæ prædita sit velocitate adeo stupenda. Facile enim Cl. *Bernoullius* demonstrat, vim motricem vel minimam posse in corpore quodam producere velocitatem quantumvis magnam, modo massa corporis satis sit exigua. Vis movens absoluta est ut massa corporis, in quod operatur, ducta in vim acceleratricem, quæ ei imprimitur; sive in symbolis, si vis movens sit $= f$, corporis, in quod operatur, massa $= m$, vis acceleratrix ei impressa $= a$, erit $f = ma$. Minuatur jam m , & augeatur a in infinitum, sed in eadem ratione; patebit, eandem vim moventem f posse producere acceleratricem a quantumvis magnam, diminuta quantumvis massa m . Porro non difficulter invenitur ex Dynamicis, quadrata velocitatum, ab eadem vi movente diversis massis impressarum, inter se esse reciproce ut hæc massæ. Exinde constat, velocitatem luminis, licet stupendam, non tamen eam esse, quæ videri possit incredibilis, aut viribus naturæ superior. Superest examinandum, an non detur vis quædam per totum universum diffusa, & quæ perpetuo sese quaquaversum dilatandi conatu sit prædita, ita quidem, ut sese re vera dilatet; quamprimum resistentia ex uno latere est imminuta vel sublata. Vim hanc inesse, Cl. Autor statuit, materiæ cuidam subtilissimæ, vastæ mundi spatia replenti, cui, ceu Oceano, corpora, tanquam insulæ, innatant & fluctuant. Quod si *Newtonianis* licet attractionem corporum universalem ad se invicem statuere, etsi causam ejus physicam nequeant assignare, quæ comprehendi possit; quidni a fortiori liceat Cl. Autori adstruere vim talem dilatatricem universalem, utpote cujus idea ad minimum clara est, & ratio physica dari potest? *Hugenius* & *Newtonus* ætherem, ceu luminis vehiculum, elasticum quidem statuerunt; causam vero elateris non attigerunt; Noster autem, ne obscurum explicet per æque aut magis obscurum, in hanc ipsam inquirat. Recurret itaque ad vim centrifugam, quam habent omnia corpora, circa punctum aliquod, sive centrum, gyrationis. Materiam æthe-

ætheris porro concipit tanquam fluidum, originarie compositum ex infinito vorticulorum (quales sunt *Malebranchiani*) numero, qui vero adeo sint exigui, ut corporum omnium poros, etiam angustissimos, libere permeare possint. Vorticulus quivis, dum circa centrum suum revolvitur, acquirit perpetuum sese dilatandi conatum, & hoc quidem ob vim centrifugam partium ejus in gyros actarum; & sublata vel imminuta resistentia ex aliqua parte, dilatatio sequetur actualis. Tolleitur autem resistentia, postquam vorticuli contigui a causa quadam aliorum fuere propulsi. Vorticuli vero eam ob causam concipiendi sunt adeo parvi, ut vis centrifuga dilatatrix sit quantumvis magna. Sciendum enim, vim centrifugam corporum, in diversis peripheriis, data cum velocitate, gyrorum, esse reciproce ut ipsas peripherias, quas describunt; quodsi itaque peripheria sit infinite parva, fiet conatus centrifugus infinite magnus. Et hæc quidem de causa physica elasticitatis, qua gaudet æther. Jam vero ad ipsum propagationis luminis systema propius accedamus cum Cl. Autore. Concipiamus itaque, inter vorticulos æthereos, vasta mundi spatia occupantes, uniformiter disseminata esse corpuscula subtilissima, eaque solida, ita quidem, ut linea recta quævis, inter duo puncta ducta, per aliquam quasi seriem corpusculorum transeat. Corpuscula hæc semper quiescent, quippe ab elatere ætheris versus omnes plagas equaliter pressa, nisi quidquam sit, quod æquilibrium destruat. At vero, cum corpora, quæ luminosa dicimus, veluti sol, stellæ, flamma, &c. nil sint nisi particularum exilissimarum, solidarum, & quaquaversum agitarum, congeries, quodlibet punctum luminosum ætherem elasticum continuo feriet. Postquam itaque vorticulus æthereus, isque elasticus, impulsus puncti luminosi, cui contiguus est, exceptit, compressionem vi elateris sustinebit, eamque cum omnibus vorticulis aliis, inter punctum luminosum & primum corpusculum interjectis, communicabit; igitur primum corpusculum propelletur, & ex centro suo æquilibrii exturbabitur, per actionem vorticuli ultimi, cui contiguus est ex una parte; ex al-

tera vero parte iterum comprimet vorticulum sibi contiguum, super eadem ac priores directionis linea situm; adeoque eadem ratione compressio per sequentem vorticulorum seriem, quæ primum & secundum corpusculum interjacet, continuabitur, usque ad secundum corpusculum, quod pariter propelletur, & sic rursus sequentem vorticulorum seriem comprimet, quæ corpusculum tertium propellet, & sic porro, donec materia ætherea ad maximum compressionis gradum pervenerit; quo facto, vortici mox sese restituent, adeoque corpuscula repellent, & quidem ultra centrum æquilibrii sui: hæc igitur secunda vice propellentur, eadem, qua prius, ratione, atque iterum repellentur, uti explicuimus. Ex quo consequitur, quamlibet corpusculorum seriem, in eadem linea recta sitam, quæ ex puncto luminoso egreditur, (quam *fibræ luminosæ* appellat Cl. Autor,) itus & reditus absolvere promptissimos. Has quasi oscillationes *vibrationum longitudinalium* nomine insignit, sibi que duo hæc probanda proponit: 1) quaslibet vibrationes longitudinales fibræ luminosæ, fortiter aut debiliter agitatæ, esse tautochronas; 2) lumen percurrere spatia temporibus proportionalia, si quidem propagatio fiat in medio uniformi, hoc est, fibras luminosas, repetitas a puncto lucente, quoties libuerit, & in directum semper collocatas, suas secum invicem vibrationes communicare per distantias æquales in temporibus æqualibus. Fibræ, repetitæ in eadem, qua prima, directione, constituunt id, quod vocamus radium luminis, ejusque propagatio nil est, nisi hæc ipsa radiorum extensio. Hoc igitur negotio ita defungitur Cl. Autor, ut primo generali ratione demonstret, ad vibrationum corporis elastici impulsi tautochronisimum requiri necessario, ut sit in statu compressionis, id est, ut singulæ ejus particulæ premantur juxta directiones sibi invicem contrarias, & sic in æquilibrio quasi violento constituentur. Transit deinceps ad explicationem analyticam naturæ & motus fibrarum luminosarum & sonorarum; magna enim inter luminis sonique propagationem est affinitas. Utraque fibrarum ejusdem naturæ est; requirit

me-

medium elasticum in statu compressionis; luminosa generatur in æthere subtilissimo, & maximo elasticitatis gradu prædito; sonora vero in aere, itidem elastico, sed gradu immane quantum inferiore. Ad cetera, in quibus differunt, hic non attenditur; quæstio enim est de impressione, quæ legem vibrationis longitudinalis fibræ producit, sonoræ æque ac luminosæ communem. Eam vero poni in tautochronismo, hoc est, in eo, ut singulæ vibrationes fibræ, fortes sint, an debiles, æquali tempore fiant, facili propositionis suæ generalis applicatione ostendit Cl. *Bernoullius*. Quodlibet enim corpusculum, per quod fibra luminosa transit, ab actione vorticulorum æthereorum elasticissimorum tenetur in æquilibrio violento; igitur, quod in propositione enuntiatum est generaliter, hic apprime quadrat. Porro, ut pateat, qua ratione continentur & multiplicentur fibræ, in eadem directione, h. e. quomodo fiat ipsa propagatio luminis, considerandum, quod in terminis fibræ primæ materia ætherea sit maxime accumulata & condensata, adeoque elatere suo sese restituere versus plagas oppositas debeat; quo fit, ut ex una parte utriusque termini corpuscula repellantur, id quod generat vibrationes, quas diximus, ex altera vero impulsus fiat vorticulo contiguo, qui deinceps fibram secundam eadem ratione format, qua formata est prima. Ita porro secunda formabit tertiam, tertia quartam, &c. quæ omnes sitæ erunt in eadem linea recta, ac efficient radium luminis. Potest hoc idem applicari ad propagationem soni. Et, quoniam vis elastica aeris notior est, quam ætheris, ideo in propagationem soni calculo primum inquit Cl. Autor, quem deinceps transfert ad lumen. Supputandam igitur sibi proponit durationem vibrationis particulæ fibræ cujuscunque sonoræ in longitudinem; invenitque, fibram compressam, & chordam tensam in vibrationibus suis, (illis longitudinalibus, hisce latitudinalibus,) eandem observare legem. Quemadmodum enim Cel. *Jo. Bernoullius*, Parens, in *Commentar. Acad. Petrop. Tom. III pag. 24 seq.* demonstravit, chordam vibrantem, qua a pondere dato tensa fuit, induere curvaturam cycloidis

valde protractæ, & vibrationes efficere tautochronas; ita ostendit Filius, quodsi in fibræ compressæ punctis erigantur ordinatæ, æquales excursionibus particularum oscillantium respectivis, curvam, per ordinatas hæc transeuntem, pariter fore cycloidem valde elongatam; adeoque id, quod de vibrationibus latitudinalibus demonstratur, ad longitudinales jure applicari posse. Ut itaque celeritas soni determinetur, in usum vocat formulam, a Cel. Parente *l. c. pag. 25 & 27*, & a Taylors quoque in *Metb. Incr. pag. 93*, exhibitam, quæ dat numerum vibrationum chordæ tenæ a pondere dato P , tempore unius oscillationis penduli simplicis, longitudinis D ,

estque talis, $\frac{p\sqrt{D \times P}}{\sqrt{AB \times L}}$, significante AB longitudinem

chordæ, L materiæ ejus quantitatem, & $p:1$ rationem peripheriæ circuli ad diametrum. Jam, si AB longitudinem fi-

bræ sonoræ indicet, & scribatur $\frac{A}{AB}$ loco $\frac{P}{L}$, formula

mutabitur in $\frac{p\sqrt{D \times A}}{AB}$, quæ exprimit numerum vibra-

rum longitudinalium fibræ sonoræ, durante una oscillatione penduli D . Notandum, A esse vim constantem, quæ aerem comprimit, donec ejus elasticitas æquetur huic ipsi A , quæque indicatur per altitudinem mercurii in baroscopio. Jam, si queratur via, quam sonus in tempore unius oscillationis penduli D percurrit, ex præcepto Cl. Autoris longitudo fi-

bræ AB ducenda est in $\frac{p\sqrt{D \times A}}{AB}$, unde emergit

$p\sqrt{D \times A}$, quæ viam quæsitam exprimit. Nam $\frac{p\sqrt{D \times A}}{AB}$

exprimit quoque numerum fibrarum omnium, a puncto sonoro usque ad distantiam datam continuo productarum. Cujus rei ratio est, quod e. g. fibra secunda, a pri-

504 NOVA ACTA ERUDITORUM
SPECIMEN DEFINITIONUM PHILOSOPHIAE Pythagoricae, vere Geometricae, cum ejusdem Tetracty, sive mundo luminoso, Tabula aeneae inciso.

Francofurti & Lipsiæ, 1736, 4.
Plag. 14, Tab. æn 1.

Autor hujus Speciminis est Cl. Weismüllerus, S. S. Theologiae Licentiatus, Decanus & Pastor Hydropolitanus. Equidem asseverare nullus dubitat in Præfatione, quod & Deum, & spiritus, & cælum, & infernum, demonstrarit, atque Deo, se illuminanti, omnia tribuit; si tamen verum fateri fas est, orbis eruditus nihil unquam vidit obscurius, ut mireris, Theologum & Pastorem Ecclesiæ Evangelicæ talia in publicum proferre non erubuisse. Sufficiat nobis quasdam definitiones in medium attulisse, ex quibus de ceteris haud difficile erit judicium. *Cap. I.*, quod de spiritibus bonis inscribitur, ait, *Vim esse lineam rectam, se in se contrahentem, vel extra se producentem.* Lineæ rectæ extra se secundum quoslibet angulos possibiles productionem vocat *determinationem*, quam *optimam* dicit, si secundum angulum rectum fiat. *Motus* ipsi est productio determinationis secundum quoslibet angulos possibiles per progressionem geometricam in infinitum, & hinc *optimum* esse insert, si producatur secundum angulos rectos convergentes, seu numerum ternarium in triangulo recto. Per hæc definitiones intelligi sibi persuadet, quid sit *Deus*. Definit eum per infinitam linearum congeriem, secundum determinationem optimam motum optimum in Triade producentem, viribus quibuscunque possibilibus in infinitum præditum, secundum infinitas proportionem possibiles. Quis unquam tam indigne de Deo locutus? *Creatio*, quam Deo tribuit, ipsi est linearum rectarum productio & certo spatio determinatio: *Spiritus bonus* congeries linearum rectarum, viribus præditarum, secundum determinationem optimam motum a Deo productum continuans, certo spatio definitus: *Veritas* determinatio secundum

dum angulos rectos; *Ratio sufficiens* linearum contiguitas; *Syllogismus* triangulus, rectangulus linearum luminolarum. *Cap. II* de Spiritibus malis & lapsis agit. Definit *Spiritum malum* per congeriem linearum rectarum secundum angulos obtusos sive acutos, semet ipsos ad curvas determinantes, viribus primitivis præditum, spatio definitum. *Materiam* esse ait imensam linearum curvarum congeriem secundum diversas & sæpe contrarias determinaciones & motus lineis spiritus æterni rectis ejusque viribus penetratam; *Mundum* vero *adspicibilem optimum* esse, qui circulis constat, ad spirituum lapsorum vel castigationem, vel ad lineas rectas reductionem, maxime idoneis. Vocat autem *Circulum* linearum quarumvis curvarum ad lineas rectas vi æterna determinatione optima motu proportionato reductionem. *Spiritum finitum corpori junctum* esse spiritum lapsum, vel seductum, dicit; Spiritus enim bonos materiam respicere. Consistit vero ex ejus opinione *Lapsus* in deflexione ad lineas curvas, cujus rationem sufficientem in perverso creationem imitandi conatu agnoscit. Quid ipsi sit creatio, paulo ante diximus. *Penam spiritus lapsi* esse ait virium antea adunitarum fractionem, dispersionem, & ad lineas materię infinite parvas agglutinationem, ne spatium æternis curvis impleatur; *Mortem* vero virium primitivarum in spatium e materia collectionem pronuntiat. Persuadet sibi Autor, in hisce contineri religionis forte universalis semina, sed, qualis esse debeat ista religio, vel ex eo intelligitur, quæ de morte somniat. Edidit Autor jam antea *Tractatum Gallicum*, quem omnibus Societatibus Scientiarum per universam Europam sub titulo: *Analyse des Êtres simples*, inscripsit, & in quo mira de hisce suis inventis prædicat, ac omni Philosophiæ, huc usque receptæ, præsertim recentissimæ, (quidni etiam Theologiæ?) interitum minatur. Non alio igitur sine harum definitionum mentionem hic injicere visum fuit, quam ut exteri intelligant, talia in Germania non probari, præsertim in Theologo, qui Protestantium sacra profitetur.

PETRI ZORNII, PROFESSORIS REGII Ordinarii, Historia Fisci Judaici sub imperio veterum Romanorum: qua periodi designantur sceptri Judeorum ablati. Inseritur Commentarius in Nummum Thesauri regii Prussici de calumnia Fisci Judaici per Nervam Coccejum, Imperatorem Romanum, sublata. Præter Supplementa Notarum ad HECATÆI ABDERITÆ Eclogas, passim adpersa, subsequitur Dissertatio de Patriarcharum Judaicorum auro coronario, sive canone anniversario, in utroque Codice, cum Indice difficiliorum S. Scripturæ locorum, qui illustrantur.

Altonaviz & Flensburgi, apud Korte fratres, 1734, 8.

Alph. 1 plag. 15.

Quo magis veritati consentaneum est, & inter ævi nostri homines constat, non omnes, quod dicitur proverbio, Corinthum adire, neque adeo multos intima antiquitatis penetralia scrutari, quin plurimi potius vel itineris molestia mature fatigati pedem retro referant, vel alia via, breviori forte, sed minus tuta, quicquid vetustas ambitu suo continet, uno velut gradu assequi contendant; eo certe majori in honore habendi sunt, qui ab hujusmodi studiorum tramite nullo sudore nullaque molestia deterreri se patiuntur, sed strenue ad metam tendunt, omnemque sic tandem laborum molens felicissime superant. Longe autem majori adhuc laude ornandi videntur, qui, postquam in ipsam venerandæ vetustatis cacumen evasere, alios etiam, quos longis post se intervallis relictos vident, suis vel consiliis, vel doctrinis, ut eodem possint eniti, juvant. Qui etiam si nostra ætate vix sint numero totidem, quot Thebarum portæ & divitiæ ostia Nili, gaudeamus tamen, esse nonnullos, hosque magni æstimamus. Quare sine ulteriori mentis nostræ declaratione patebit jam Lectoribus, quid sentiamus de *Petri Zornii* Historia Fisci Judaici, qua periodos sceptri Judæorum ablati designavit, & calumnia-

lumniam hujus Fisci a *Nerva* sublatam esse, ex nummo antiquo demonstravit. Moris est Viro Celeberrimo, nihil unquam, quod pervulgatum ac tritum sit, luci sistere, sed prestantissimi argumenti libris famam sibi conciliare. Penam ergo maximam diligentiam & eruditionis in hoc etiam facta *Zorniano*, quem dignum parente suo agnoscimus, nobis visum invenisse. Quod ut eo magis appareat iis, qui nostra legunt, potiora tractationis momenta excerpemus, totumque libelli conspectum in nuce exhibebimus. Sub ipsum libri initium quatuor apparent nummi, quorum explicatio passim adpersa est. Unus eorum exhibet tetradrachmum Atticum argenteum, siclo æqualem, alter porcum cum porcellis, ubera sugentibus, tertius ex una parte *Vespasiani* Imperatoris imaginem, ex altera Judæam captam, quartus denique ab una parte ostendit faciem *Nerva* cum inscriptione, ex altera palmam arborem, quam circa leguntur verba: *Calumniam sublata Fisci Judaici*. Inscriptus est liber nomini illustrissimo *Samuelis de Cocceji*, regis majestatis Prussicæ Administris intimi, ad quem directa Dedicatio, Consiliarios Regum apud veteres oculos & aures Regum dictos esse, pluribus exponit. Accedit Præfatio, in qua verba *Joannis Baptistæ* de ventilabro in manibus Christi, aream suam expurgantis, *Matth. III, 12*, rejectis quibusdam aliis opinionibus, de hostibus Judæam opprimentibus explicantur. Refert Autor inter has calamitates Judæorum acerbissimas tributorum exactiones, atque inde animi sui propositum de argumento hoc quædam conscribendi deducit, additque, doctos quidem homines passim de Fisco Judaico commemorare, se vero primum esse, qui integram Fisci Judaici historiam ordinatim contexere sustinuerit. Docet præterea, uti priora duo Capita hujus Historiæ in publica Dissertatione, respondente *Melchioris Ludovico Wiedebindo*, publico eruditorum examini submitserit, ita animum fuisse, reliqua etiam Capita pari modo Dissertationum Academicarum nomine in lucem emittere, sed desuisse sibi cives, e cathedra publica industriam probaturos. Tandem, *Casarem Barenium* ob frigidam nummorum quorundam explica-

Pag. 18.

22.

tiones ad examen vocatum iri, Autor indicat, finitaque sit cum voto Praefatione, Opus ipsum in sequentibus aggreditur.

Pag. 30. *Quo* *ecius* fecit *Capita*, quorum primum generatim quaedam de nummo *Nerva* in Thesuro regio Pruslica memorat, in quo nummo rite explicando doctissimi homines operam suam collocarunt, quorum multos allegat Autor, generatim quaedam

33. addens de *Fisco* *Judaico*, per quem intelligit tributum, quod *Judaei* omnes in *Imperio Romano* solvere debebant, si libera ac suo more vivere vellent. Quemadmodum vero diligenter hic distinguit tria tempora, tempus nempe a *Pompejo*, *Judaeos* vectigales reddente, ad *Archelaum*, exilio pulsum, deinde a pulso *Archelao* ad excidium *Hierosolymitanum*, tempus denique post

38. illud excidium; ita, ordinem hunc secuturus, in *Cap. II* historiam hujus *Fisci* inde a *Pompeji* tempore ad *Archelai* exilium enarrat. *Josepho* enim teste primus *Romanorum* *Pompejus* *Hierosolyman*, hoc est, totam *Judaicam* ditionem, non vectigalem, quod *Samueli Petito* videtur, sed plane tributariam & stipendiariam, fecit. Mansit tamen *Judaeis* *ἰσθδρῆγία* sive *αὐτονομία*, quae voces explicantur, donec, rupto per *Zelotas* seditiosos foedere, & hanc libertatis umbram prorsus amitterent. *Baronis* hic & *assecularum* errores, de *Judaea* sub

47. *Pompejo* provincia, castigantur, atque ostenditur, *Syriae* *Praesides*, si opus fuerit, defendisse quidem *Judaeam* discordem, non vero ut provinciam administrasse; qua occasione locus quidam *Ciceronis*, & verba nonnulla ex *Floro* considerantur.

58. Sub principatu *Hyrcani* in statu hoc *Judaeorum* a *Julio Caesare* nihil mutatum est, quamvis, *judicium* de *gravioribus* causis, & quae ad *Judaicam* disciplinam propriis non pertinebant, jam tum *Romanis* sibi vindicasse, in aprico sit. Cede facta *Caesaris*, *Judaeam* *C. Cassus* afflixit, exactis ab ea septingentis *argenti* talentis. Post a *Romanis* *Herodes* *Rex* constitutus, qui an tributum iis pependerit, lis est, multis hoc negantibus, Autore vero affirmante, utpote qui suam hanc sententiam ab objectionibus vindicat, atque tum argumentis, tum autoritatibus, luculenter probat. Secutus est deinde cen-

59. 65. 68. 71. 77. 84.

sub *Augusti*, *Herodo* regnante eum in finem institutus, ut omnes
 extraordinariæ tributorum exactiones, quas avaritia magi-
 stratum Romanorum malo publico repererat, velut uno
 ictu præciderentur. Neque vero intelligenda hic est ἀπο-
 γραφή illa, cujus *Lucas* meminit *Cap. II.* Hac enim postre-
 ma descriptione citra tributi indictionem pernosse voluit *Au-*
gustus, quantum hominum esset in Judæa, quantum singuli
 in bonis & facultatibus haberent, ut in tabulas publicas u-
 niuscujusque nomen juxta familiam & conditionem suam
 referretur. Erravit ergo *Baronius*, dum vel indictionem ca-
 pitationis, vel census solutionem, intellexit. Errant vero &
 ii utique ex mente Autoris, qui nomen *Cyrenii* apud *Lucam*
 vel mutant, vel totum comina illud, tanquam aliunde intru-
 sum, expungendum arbitrantur. At, ubi sententiæ illorum
 ad stipulamur, qui *Quirinum* virum consularem & spectatæ
 fidei in Syriam cum extraordinario imperio missum fuisse
 ajunt; ut in Judæa, quæ gens erat socia & amica populi Ro-
 mani, censum perageret; ubi ita, inquam, cum Viris erudi-
 tia consensimus, constabit facillime, qua ratione ἡγεμονεύοντες
 Κωνσταντία per *Sentium Saturninum* acti sint in Judæa census.
 Alii rem ita expedire conantur, ut πρώτη in verbis Evange-
 listæ pro πρώτη posita dicant, atque hanc descriptionem
 prius contigisse affirmant, quam *Cyrenius* Præses Syriæ esset.
 Quousque vero terrarum ista *Augusti* descriptio sese extende-
 rit, non minus dissentiunt eruditi, dum alii, per πᾶσαν τὴν
 οἰκουμένην orbem Imperii Romani, alii, quibus doctissimus Au-
 tor assentitur, solam Judæam, aut, ut rectius loquamur, *He-*
rodii regnum amplissimum, intelligunt. Sententiam, qua,
 tempore descriptionis hujus & nativitate Christi orbem ter-
 rarum pæcatum fuisse, nonnulli adstruunt, cum *Jo. Massona*
 falsam reputat Autor, divinæ vero providentiæ arcana consi-
 lia cum *Casaubono* aliisque miratur, & quæ adversus libros
 Genealogicos, in hoc censu usurpatos, objici poterant, diluit.
Herodem in regno secutus est *Archelaus*, post novem imperii
 annos ab *Augusto* Viennam Galliarum relegatus; in qua rerum
 mutatione Judæa facta est provincia Romana. *Herodiani*

Pag. 98

93.

101.

104.

1104

116.

123.

127.

- Pag. 135. fuerint, & publicani, vel potius portitores, quorum sacra pagina meminit, docte hic & copiose disseritur. Jamque de
 139. altera *Cyrenii ἀπορροαφῆ* agitur, quæ autore *Juda Gaulonita* sive *Galileo* magnas turbas dedit, dum non, ut illa prior, in nuda descriptione, sed & tributorum tam in capita, quam in agros, exactione, consistit. Cum *Quirino* enim, præside Syriz, missus est *Coponius*, primus *Cæsaris* in *Judæa* Procurator, jure gladii instructus, eaque autoritate, ut non tantum fisci rationes moderaretur, sed etiam jus vitæ ac necis in gentem Judaicam exerceret. Quoniam in hac prima periodo
 151. historica Fisci Judaici initium ablati *Judæorum* sceptri quaerendum est, docet Autor, illud non repetendum a *Pompeji* tempore, neque sub *Herode* amissum, sed in statu provinciali *Judææ* ablatum esse, ita, ut Christo nato superstes adhuc fuerit, neque recesserit a *Juda*, donec venerit *Schilo*. *Caput III* sistit nobis historiam Fisci a pulso *Archelao* ad excidium Hierosolymitanum. *Tiberius* igitur contemplandus erat, & tributa ejus pensitanda, quibus tamen sese *Juda Galilæi* sectatores *Luc. XIII, 1*, aut *ficarii*, quorum *Lucas Act. XXI* meminit, totis viribus opposuerunt. A profanorum scriptorum testimonio, ubi *Judæi* sub *Tiberio* tributarii sistuntur, ad sacras literas pergit Autor, & ductu verborum *Mattb. XVII, 24*, de didrachmorum pretio & pensitatione agit, item de siclis & *stater*, quem *Christus* & *Petrus* solverunt. Tum longe gravissimus fuit, Autoris judicio, Fiscus Judaicus, quandoquidem Reges terræ, ut *Christus* ait, hoc est, Imperatores Romani, non tantum censum & vectigalia ex agris, pascuis, & portibus, quæ tria decimæ, scriptura, & portorium, dicta sunt, sed plura etiam tributa ad vexandum populum, exegerunt. Numisma census, cujus *Mattb. XXII, 19*, mentio fit, non pecuniæ quoddam genus est, quo solo tributa solverentur, sed pecuniam indicat Romanam, quæ sola ab exactoribus ejus tributi accipiebatur. Denarius autem Christo ostensus est velut in exemplum pecuniæ Romanæ, quod contra *Baronium* notatur. Tributum illud duplex, & solo & capitibus impositum, pro inmensa hominum in *Judæa* multitudine, summaque

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVII. 311

maque Palæstinæ fertilitate, passionis magnitudine, tantisque armentorum atque ovium gregibus, immensos fructus attulisse Romanis, liquido constat. De Judæorum jure gladii Pag. 214. tempore *Tiberii* disquirens Autor, negat, Judæis, quamvis Romanorum Procuratores jus vitæ necisque exercerent, ante devastationem omne omnino jus vitæ ac necis ademptum fuisse, siquidem mulierem *Jo. VIII, 7,* & ipsum Christum *Jo. VIII, 59,* lapidare voluerint, Servatorem vero in confesso Synedrii mortis pronuntiarint reum, *Marc. XIV, 64,* coll. *Matth. XXVI, 60,* & *Jo. XIX, 6a.* Pace tamen Viri Clarissimi fateri nobis liceat, dubium illud ex *Jo. XVIII, 31,* ubi Judæi coram *Pilato* professi sunt, ipsis non licere interficere quemquam, motum quidem esse satis ingenue ab ipso Viro doctissimo, at vero, ut nobis quidem videtur, non plane solum atque sublatum. Quod enim ad præcedentia verba nos ablegat, quibus *Pilatus* potestatem facit Judæis, ut de Christo secundum patrias leges supplicium sumant, id quidem est ejusmodi, ut sententiæ ipsius addere non leve robur videatur, sed reclamat tamen iterum iterumque in auribus animisque vox illa Judæorum: Nobis *ἐκ ἡμεῶν*, non licet, interficere quemquam. Quæ sententia Judæorum unanimis cum generalissima sit, omnemque omnium necem penitus excludat, durius aliquanto nobis videtur, si quis per *ἀδελφὸν* a Judæis interficiendum, turbatorem civilis quietis, & læsæ majestatis reum, exclusis omnibus aliis supplicio dignis, intelligere velit. Possent sane contrariæ sententiæ addicti cum *Lenfantio*, in Annotationibus ad hunc locum *Joannis*, existimare, exercuisse quidem jus vitæ necisque interdum Judæos, sed non nisi indultu & permissu Procuratorum, re vera autem jus istud, quod & ipsi verbis distinctissimis fatentur, non amplius habuisse. Quid ergo? si quis *Pilati* acclamationem: Capite enim & crucifigite, vel indulgentiæ notam, vel animi budibrio habentis indicem, vel prætextum dubii judicis, existimet. Ipse sane doctissimus Autor non dubitat, Præfides aut Procuratores pro suo erga Judaicam gentem odio aut affectu res temperare potuisse, eoque fecisse, ut Synedrium

modo

- modo liberiore, modo restricta, potestate uteretur. Sed hæc, utpote leviora, mittimus, & ducem hunc nostrum ad tempora *Caji Caligulae* & *Claudii* sequimur. *Cajus* quidem, humanior in Judæos, centesimum illis remisit, & *Agrippam* majorem, *Herodis M.* ex *Aristobulo* nepotem, Regem constituit tetrarchiæ *Philippi* & *Lysaniæ*, post tertium annum addita quoque *Herodis Antipæ* relegati possessione. Atque ita etiam accessit Judæa, quæ tum, desiit provincia esse. Unde Judæi non Romanis tum, sed suo Regi *Agrippæ* majori, tributa pependunt, usque dum mortuo *Agrippa*, in provinciam rursum redigeretur, Syriæque attribueretur, rebus ejus a *Cuspio Fado* procuratis. *Agrippa* enim minor, majoris filius, patri non successit, sed regulus factus est Chalcidenæ in Syria, interea tamen ut princeps Judaici generis templi curam sibi concreditam retinuit. Præsides Judææ cum nec rapinis nec cædibus modum facerent, sub *Gessio Floro* ortum bellum, secutumque excidium Hierosolymitanum, cujus causam inter alias ipsi Judæi faciunt cædem Nazareni. Post excidium illud quomodo comparatus fuerit Fiscus Judaicus, *Capitibus quarto*, & quæ sequuntur, nos docet Autor. Nimirum consummata est sceptri Judaici ablatio, quando *Titus* urbem & templum solo æquavit. *Vespasianorum* qui supersunt nobis nummi, multum rei lucis affundunt. Disceptatur vero, utrum Hierosolymorum urbs tota statim diruta & solo æquata fuerit, an ex parte dimidia incolumis manserit. Posteriori huic Patrum sententiæ subscribunt nonnulli cum *Scaligero*, priorem vero, ob vaticinium Christi, & testimonia *Josephi*, Noster eligit. Everfa penitus urbe, Cæsarea maritima totius Palæstinae metropolis mansit, & colonia Romanorum facta est. Judæis autem, ubicunque terrarum degerent, imperatum est tributum, ita quidem, ut, quas in templum olim solebant inferre drachmas, illas ipsas ex eo tempore penderent Jovi Capitolino, si patrios ritus servare vellent. *Caput V* ante oculos nobis ponit tristem Fisci Judaici acerbissime acti imaginem sub *Domitiano*, Judææ itidem victore & domitore. Illustratur locus ex *Sustonii Domitiano Cap. XII*, & disqui-

disquiritur, an Christiani etiam hanc Fisci calumniam senserint, id quod affirmatur, vexationis hujus in Christianos duratio & causæ exponuntur, & postquam de synagoga Judæorum extra portam urbis Romæ, & de mendicitate Judæorum, actum est, *Harduini* opinio de Hierosolyina, nova Græcorum colonia, quæ *Capitolias Domitiani* dicta sit, refutatur. *Capite VI*, non tributum quidem ipsum, sed tamen calumniam Fisci, per *Nervam* sublatam esse, hoc est, *Nervam* Imperatorem delationes falsas adversus Judæos & Christianos pro Fisco intentas repressisse, probatur nummo *Nervæ*, quem ita interpretatur Autor, ut, palma exprimi vel Judæam provinciam ex mente *Baronii*, vel victoriam Romanorum, ex literis vero S. C. quibus inclusa palma, intelligi, nummum Senatusconsulto, sive senatus autoritate, cusum esse, ostendat. *Capite VII* historia Fisci sub *Trajano* & *Adriano* enarratur. Decretum fuit, ne Judæi, ubique proterve ac ferociter se gerentes, legem amplius lætitarent, neve circumcissione, aut scholis, aut sacris suis, uterentur. Sub *Adriano*, si Judæis ipsis credimus, aratrum templo inductum est, & magna Judæorum strages fuit. Finito bello Judaico, quod in Palæstina gerebatur, ex lege Imperatoris *Adriani* universa Judæorum gens in regionem circa Hierosolyimam sitam pedem inferre prohibita est; permissio tamen aliqua propius accedendi una duntaxat die quotannis data est, 10 nimirum Augusti, idque eo solum fine, ut vastatæ urbis ædisque ruderæ deslerent. Super portam, qua egrediebantur Bethlehemum euntes, porcum in marmore sculptum *Adrianus* voluit collocari, & nummum excudit, in quo porcus cum porcellis ubera sugentibus sistitur, & cavet præterea, ne libros sacros legerent Judæi, nisi vectigali pensitato. De ipso codice, quem in publica lectione adhibuerunt, Hebræusne ille fuerit, an Græcus ex septuaginta Interpretum versione, an uterque sit lectus, dissentiunt eruditi. *Caput VIII*, idque ultimum, exhibet Fiscum sub *Antoni- no Pio* gravissimum, mitiorem tamen sub *Severo*, Judæorum sacris favente, mitem etiam sub *Philippo Arabe*, cujus nummi quidam explicantur, itemque mitem sub *Valeriano*. Tan-

Pag. 290.

299.

314

320.

325.

327.

340.

353.

367.

370.

372.

- dem sub *Juliano* cristas Judæi erigere cœperunt, amati ab hoc Imperatore ex odio in Christianos, & vectigalibus liberati, admonitique, ut sanctam urbem reficiendam curarent; qui tamen labor miraculis divinis impeditus fuit, uti cum nube idem sentientium virorum contra *Jo. Clericum & Jac. Basnagium e Maturino Veyssierio la Croze* demonstrat Autor. Sequitur jam Cl. Autoris Dissertatio de Patriarcharum Judaicorum auro coronario, sive canone anniversario, in Codice *Theodosiano & Justiniano*. Notamus ex hac etiam Dissertatione quædam notatu dignissima. Judæi etiam post captam urbem Principes, id est, summos rerum suarum moderatores, & Synedrii Præsides, habuerunt. Unus fuit in Babylonia, Aichmalotarcha vulgo dictus; alter, Tiberiade sedens, in Palæstina summi Synedrii Præses, & plerumque etiam Academiæ supremus rector fuit, Princepsque nominatus. Postremum ex iis passim Scriptores Græci Romanique Patriarcham appellant. Utrique tamen titulus Principis communis fuit. Orti videntur Patriarchæ sub *Nerva*, de qua tribu Juda videri volebant esse, ut vaticinium de sceptro ablato eluderent. Arbitrium penes ipsos fuit summum in causis religionis, immo, quatenus Imperatores id tolerabant, in causis etiam civilibus & criminalibus. Indulgentissimos autem iis fuisse ad id tempus Imperatores, ex eo patet, quod illustres, spectabiles, & clarissimos viros vocare non dubitant. Atque hi Patriarchæ ex omnibus vel plerisque orbis Romani provinciis, quemadmodum Aichmalotarcha Babyloniensis ex Orientis regionibus, tributum quoddam annuum seu pensionem, coronarii auri nomine, a singulis synagogis accipiebant. A Synagogis illud exigebant Archi-Synagogi & Presbyteri, acceptamque summam per Apostolos, eo nomine missos, ad Patriarchas mittebant. Per aurum hoc coronarium nihil aliud intelligas oportet, quam oblationem pecuniæ voluntariam, statutam tamen, & Patriarchæ, ceu gentis principi, ex decimis & primitiis adæratam factam. Intra intervallum temporis, quod est ab A. C. 404 ad annum 429, Patriarchas Judæorum desuisse, ostendit Autor, docetque, qua ratione

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVII. 515

ratione post excessum Patriarcharum Imperatores aurum illud coronarium, Patriarchis huc usque oblatum, sibi afferri, suisque arariis infundi, jusserint. Finitæ sic historię huic Filci Judaici amplissimus adjectus est Index eorum, quæ in ipsa historia Vir Celeberrimus addenda & supplenda putavit. Ita v. c. invenimus, addita ab eo quædam de nobilitate *Nervæ*, alii loco nonnullos nummos adjectos, in quibus pax terrarum nominatur, quamvis ubique & in ipso Imperio Romano tum bella fuerint; alibi de *Pontio Pilato*, Procuratore Judææ, alibi de Procuratoribus *Felice & Festo*, alibi de arcu triumphali *Titi Vespasiani*, qui Romæ conspicuus est, ejusque inscriptionibus, & de mille aliis rebus scitu necessariis & jucundissimis, multa eruditissime prolata. Quid autem opus est recensere plura, cum unicuique potius, qui antiquam historiam curæ cordique habet, & Philologiam sacro usui applicare didicit, ipsius libri lectio magnopere sit commendanda. Nec dubitamus, quin inter illos etiam, quos in Præfatione sua Deo irato relinquit Autor, & utilitate ex libello hoc capienda indignos plane judicat, futuri tamen sint nonnulli, qui, antiquitatum sacrarum doctrinæque solidioris cupidi, legant hoc Opus, & ob multiplicem ejus doctrinam magni faciant.

Pag. 417.

422.

450.

490.

505.

529.

28.

DISSERTATIONES HISTORICÆ QUATUOR, Autore J. T. PHILIPPS.

Londini, impensis G. Meadows, 1735, 8 maj.

Plag. 18 $\frac{1}{2}$.

In prima harum Dissertationum, quas eruditissimus Autor, Rector pueritiæ Serenissimi Ducis Cumberlandiæ, *Guiljelmi*, conscripsit, de Atheismo, sive Historia Atheismi, novem Capitibus Scriptores vetusti & recentiores, impietatis falso acculati, a turpi atheismi stigmatibus liberantur, alii vero, qui de supremo Numine minus recte sentire videntur, merito corripiuntur, de qua jam in *Actis Anni 1717 Mense Sept. pag. 402 seq.* ampliorem mentionem fecimus. Hanc excipit Oratio de origine & progressu religionis

Pag.

1 - 122.

123 - 138.

Ttt 2

nis

- Pag. nis Christianæ apud Britannos, habita die natali Serenissimæ
 139 — 172. Principis Walliæ, cui Excercitatio historico-politica de ortu
 & progressu Romani Pontificis accedit. In illa monstrat, re-
 ligionem Christianam, ut a viris Apostolicis recepta fuit,
 immutatam mansisse ad adventum gentis Saxonice, quæ ad
 medium Seculi quinti Britanniam appulit, quinquaginta am-
 pliùs annis, antequam *Augustinus* Monachus sexto Seculo,
 ad Britannicas oras perveniens, novum Archiepiscopatum in
 133. ipsa Archiepiscopi Londinensis diœcesi erexisset, qui & Ec-
 clesiam Cambro-Britannicam igne & ferro persecutus est,
 instigando *Edelfredum*, Northumbriæ Ducem, a *Cadwallo* ve-
 ro, Walliæ & Cornwalliæ Rege, profligatum. Religionem
 134 seq. Papisicam, quæ Britanniam invaserat, ab *Henrico VII &*
VIII, Eduardo quoque, suppressam esse, *Elisabetham* vero,
Mariæ conatibus resistendo, maxime rem restituisse, comme-
 morat, ac in annexa Dissertatione historiam Papatus, imo &
 173 — 203. Lutheranismi, porro persequitur. Hanc sequitur brevis de-
 lineatio Regiminis Ecclesiæ Sanctgallensis in Helvetia, quæ
 originem suam ac initia *S. Gallo*, celebri Seculi septimi
 184. Monacho, acceptam refert, ubi & de duabus Bibliothecis in
 urbe Sanctgallensi instructissimis, & de variis Viris doctis, ibi
 190 seq. natis, disserit, ac dein Ecclesiæ Abbatæ Cellanæ ritus sacros ac
 constitutiones enarrat. In fine Epistolæ selectæ vel conscri-
 ptæ in usum Ducis *de Cumberland*, annum septimum agentis,
 205 — 278. adjectæ sunt.

ELOGE HISTORIQUE DE FEU MR. JEAN
le CLERC, &c.

h. e.

ELOGIUM HISTORICUM JOANNIS CLE-
RICI, Philosophiæ & Historiæ Ecclesiasticæ inter Re-
monstrantes Professoris, desumptum ex Diario literario,
Bibliothèque raisonnée dicto, sed revisum nunc,
& aliqua ex parte auctum. Accessit
Prefatio Autoris.

Amste.

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVII. 517

Amstelodami, apud Jo. Wetstenium & G. Smith, 1736, 12 maj.

Plag. 8.

Merita, quibus *Joannes Clericus* orbem sibi literatum devinxit, & quibus, præter alias sat graves rationes, ducti sunt Diarii Amstelodamensis Autores, ut Elogium tanti Viri non tantum *Bibliotheca* suæ insererent, sed & brevi post per doctissimum, quo usi sunt, interpretem seorsum recudendum curarent, nos quoque laud parum movent, ut historiam hanc vitæ & scriptorum *Clerici*, erudite satis atque eleganter scriptam, paucis repetamus, ipsumque libellum, optimarum rerum plenum, Lectori maximopere commendemus. Quo in negotio justo progressuri ordine, de Præfatione, ab Autore addita, vel tribus verbis dicere habemus. Expositis hic tum recusi Elogii hujus, tum brevitatis, qua scriptum fuit, causis, nonnulla de disceptationibus *Joannis Clerici* cum eruditis variis commemorantur, quas se ideo non attigisse ait Autor, quia in ipsis *Clerici* Diariis passim de iis agatur. Litem tamen omnium maximam inter *Balium* & Nostrium plane silentio præterire nefas ducit, atque idcirco totam rem in hac Præfatione a prima disceptationis origine ad finem usque exponit. Quo factò, characteres utriusque Viri recensentur, sibi que invicem opponuntur ita, ut palmam auferat *Clericus*, *Balius* vero atro carbone notetur. Atque hæc potissimum insunt Præfationi, plagas duas implenti. Jam ex ipso Elogio præcipua eorum, quæ de vita & scriptis *Joannis Clerici* hic memorantur, rem facturi sine dubio Lectori gratam, huc asseremus. Natus fuit *Joannes Clericus* d. 19 Martii A. 1657 Genevæ, quam in urbem majores ejus aliunde transfulerant penates suos. Genus duxit a *Georgio Clerico*, qui Seculo XVI in Picardia vixit, & *Hadrianam de Bertini* matrimonio junctam habuit. Reformatorum cœtui addicta mulier hæc, cum a marito, Pontificiorum ritus sequente, semel iterumque male habita esset, relictis marito & tribus filiabus, Parisios ad quendam propinquorum, rectoris scholæ vices sustinentem,

adduxit secum infantem filium *Nicolaum*, qui postea, regnante *Carolo IX*, hoste Reformatorum, primo in Delphinatum, deinde Genevam, abiit, ibique *Saram Curcelleram*, *Firmini Curcellai* filiam, & sororem celeberrimi *Stephani Curcellai*, Professoris Theologiæ apud Remonstrantes, in matrimonium duxit. Iste *Nicolaus*, præter alios liberos, procreavit *Davidem Clericum*, Professorem deinde linguarum orientalium, & *Stephanum*, medicæ artis Doctorem, Græcæ linguæ Professorem, & Reipublicæ Consiliarium. Posterior horum e *Susanna Galatina*, *Martini Galatini* filia, tres suscepit natos, *Danielem*, qui major natu sua artis medicæ Historia inclaruit, & Consiliarii munere functus est; *Franciscum*, qui minimus natu mercaturam exercuit Lipsiæ; & *Joannem* nostrum, qui medijs inter duos fratres a prima juventute visus est sequi vestigia patris & parentis. Missus enim anno ætatis octavo in scholam, per quinque ordines commilitonibus palmam præripuit. Tredecim annorum puer Gallicam versionem *T. Livii* multo studio perlegit, clausis cum in finem foribus cubiculi sui. Cum ad eos scholæ ordines ascenderet, ubi Latina Carmina redduntur a pueris, tam dextre & celeriter confecit pensa, ut per reliquum sibi tempus commilitonum tarditati subvenire optime posset. In altioribus scholæ ordinibus Græcæ & Latinæ linguæ addiscendis totum se tradidit, *Terentiumque*, *Plautum*, *Homerum*, & alios scriptores utriusque linguæ, sedulus evolvit. A. 1673, ætatis sexto & decimo, præeunte *Roberto Chouet*, Philosophiæ *Cartesiana* operam navavit; sequente tamen anno febris violenta per quadraginta dies impeditus, & morti proximus fuit. Recuperata valetudine, cum ob infirmitatem membrorum lente scribere cogeretur, nitidos atque elegantes conficere literarum ductus didicit. Circa istud tempus Epistolas criticas *Tanaquilli Fabri* in deliciis habuit, sed vidit etiam tum, quasdam viri doctissimi observationes non firmo niti fundamento. Quam in rem breves Dissertatiunculas confecit juvenis.

& cum patre doctissimo communicavit, quas tamen ipse *Joannes* nolter postea discerpfit, quamvis jam senex in Arte critica mentionem illarum fecerit, &, quasdam ex iis utique solidissimas fuisse, probe ostenderit. Atque in hoc cursu studii philosophici sub magistro suo Theses quasdam de essentia materię ventilavit. Finito autem Philosophię studio, progressus est ad scientias Theologicas, postquam antea per annum integrum literas, quę ad humanitatem pertinent, &, pręeunte *Jacobo Galatino*, propinquo suo, linguam Hebraicam, tractaverat. Theologiam ipsam A. 1676, ætatis decimo nono, colere cępit, perque duos annos & quod excurrit, ducibus *Philippo Mestresuto*, *Francisco Turretino*, & *Ludovico Tronquino*, coluit quam diligentissime. Pręterea *Wendelini Systema*, Theses Salmurientes, Controversias *Lud. Crocii* cum *Becano*, sacrarum literarum interpretes, atque inter illos *Grotium*, *Samuelis Bocharti* Opera, & id genus alia, legit. Mortuo patre A. 1676 Gratianopolin tendens, magistri morum functus est munere. Qua in urbe cum doctissimo *Lamio* versatus est, & quędam in sacrum Codicem, cum primis in Epistolam *Pauli* ad Romanos, commentari cępit. Transacto anno Genevam rediit cum discipulo *Sarasino*, & per impositionem manuum sacro ministerio dignus judicatus est, quamvis nulli adhuc ecclesię pręficeretur, uti in ista provincia moris est. Venit ipsi tunc temporis in manus *Stephani Curcellæ* Quaternio. Reversus ergo Gratianopolin, omnia viri Opera, quę A. 1674 cura *Philippi a Limborch* prodierant, comparavit, utpote rarissima Genevę. Convictus dicitur lectione horum librorum de veritate doctrinę Remonstrantium, & confirmatus in hac sententia, cum A. 1680 in Academia Salmuriensi, quam cum discipulo Gallicę linguę prioris ergo petierat, in *Episcopis* libros incidisset, eosque maxima cum cura perlegisset. Ista ætate prodiiit libellus sequens: *Liberii de S. Amore Epistola Theologicę, in quibus varii Scholasticorum errores castigantur. Irenopoli, typis Philanthropianis*; quem libellum Autor Elogii aperte dicit fortium Clerici.

Clerici. Anno insequente 1680 Gratianopolin denuo reversus, multa cum admiratione perorantem sæpe audivit *Cæsum*, Episcopum, & postea patrem purpuratum. Mense vero Aprilis testimoniis Theologorum, ibi viventium, munitus, Lutetiam Parisiorum profectus est, & deinde Londinum petiit sub finem Maji A. 1682. Ibi linguam Anglicanam magno cum studio sibi familiarem reddens, *Henrici Hammondii* Catechismum practicum & *Observationes* in Nov. Test. interpretatus est. Ceterum plus vice simplici orationes sacras Londini habuit, lingua tamen Gallica usus. Visis etiam quibusdam viris eruditis, in Belgium abiit A. 1683, comite *Gregorio Leti*, ex Anglia pulso, & multis annis post *Clerici* nostri locero. Via autem profectus est, quæ ducit Amstelodamum, ut viseret *Limborchium* suum, a quo ea se comperisse fassus est, quæ scire gestierit. Sed, media æstate iter ingressus ad suos, Roterodamum cum transiret, occasione usus est invisendi doctissimum *Jurien*, simulque orationem sacram pro concione habendi. Genevam ergo, patriam urbem, attingens, esse sibi animum, declaravit suis, reverti in Belgium, quo fructus ingenuæ libertatis ibi capere posset. Quo peracto consilio, autumnii tempore Amstelodamum rediit, & initio anni sequentis A. 1684 in æde Remonstrantium singulis Veneris diebus sacros sermones habuit, donec a societate Remonstrantium Philosophiæ, bonarum artium, & Hebraicæ linguæ, Professor crearetur. Brevi antea conscribere cœperat Doctrinam moralem, quam vero nunquam absolvit; porro Versionem *Observationum Hammondii* in Nov. Test. quæ multo serius lucem adspexit; denique Tractatus duos, quorum titulus: de Irenoplitana Republica, & Parthesiadæ Apologi, quorum tamen neuter editus est. Eodem vero anno 1684 patris *Davidis Clerici* Quæstiones sacras, & patris *Stephani Clerici* Diatribas singularis argumenti, edidit, & annotationes adjecit, præmissa Præfatione, in qua vitam utriusque exposuit. Initio anni 1685 prodire Colloquia de diversis rebus Theologicis, divisa in duas partes, quarum prima

continet quæstiones de gratia immediata, de libero arbitrio, & de peccato originis, Autore *Carolo de Cens*, Gallo; altera agit de incertitudine Methaphysices, & de prædestinatione, autore *Clerico* nostro, qui hac occasione adjecit paraphrasin, ex Opere *Hammondi* desumptam, in *Rom. IX, X, & XI*. Illi vero de Metaphysices incertitudine disceptationi *Petrus Papinus* doctrinis suis metaphysicis, & miris, quæ induci poterant, consequentiis, suppeditarat ansam. Eodem A. 1685 publici juris fecit *Clericus* librum sequentem: *Sensimens de quelques Theologiens*, &c. Judicia quorundam Theologorum Batavorum de Historia critica Vet. Test. conscripta a *Richardo Simone*. Autor Elogii refert, huic scribendo ansam dedisse inhumanitatem *Richardis Simonis*, cum quo *Clericus* suam de Bibliis Polyglottis a *Simone* edendis, & de Historia ejus critica, sententiam communicaverat quidem, uti ab omnibus eruditis publice efflagitaverat *Simon*, sed responsionis loco plenas summæ inhumanitatis literas per orbem volitantes videbat. Integro ergo libro *Richardum* hunc docere voluit, rem ipsi esse non cum homine solidioris doctrinæ experte, & ad judicandum de rebus ejusmodi inepto, sed cum viro rerum gnaro, Criticoque peracuto. Respondit quidem bis *Richardus Simon*, assumpto nomine *Bollewillani*, postquam primam ex his responsionibus secuta erat adversarii Defensio judiciorum, &c. at vero finivit tandem silentio suo litem *Clericus*, quippe qui majora reipublicæ literariæ emolumenta parabat. Edere enim cœpit A. 1686 primitias Diarii erudito orbi gratissimi, *Bibliothecam* putamus *universalem & historicam*, quam initio conscripsit socio *Jo. Cornando de la Crose*, id quod latuit diu eruditos, donec *Cornandus* nomen utriusque sub calcem *Tomis IV* apponeret. Postea unusquisque illorum diividiam partem cujusque *Tomis* confecit, donec tandem in *Tomo IX* *Clericus* distingueret lucubrationes suas a laboribus socii. *Tomus X* solum *Clericum*, & *XI* solum *Cornandum*, autorem agnoscunt. Tandem plane ab opere cessavit *Cornandus*, ita, ut, si *Tomum XIII* ex-

cipias, in quo præter *Articulos 8 & 15* nihil elaboravit *Clericus*, reliqui *Tomus* a *XII* usque ad *XIX*, imo maxima ex parte etiam *XX*, a *Clerico* solo fuerint elaborati. Quicquid in vicefimo reliquum est, & ceteri *Tomus* usque ad *XXV*, labores sunt *Bernardi* illius, qui *Republica* sua *Literaria* eruditus innotuit. A. 1687 typis excudi curavit Noster, præmissa Præfatione, patris sui, *Davidis Clerici*, Orationes, Computum Ecclesiasticum, & Poemata, adjectis Philologicis Dissertationibus patris, *Stephani Clerici*. Anno, qui antecesserat, 1686 ex Anglicana lingua transtulerat *Burneti*, amici sui, Criticam libri IX *Historiæ* a *Varillasio* scriptæ; hoc ipso ergo insequente anno Defensionem hujus Criticæ, & A. 1689 tres Orationes *Burneti*, vulgavit. A. 1690 in Latinam linguam transtulit, notisque in Oracula Chaldaica, & Indice philologico, auxit, *Thoma St mlej* *Historiam Philosophiæ Orientalis*, quæ pars est *Historiæ* ejus antiquæ, a *B. Olcario* latinitate donatæ, qui istam *Clerici* versionem integram retinuit, & reliqua tantummodo transtulit. Eodem anno, dubio procul jussu Societatis Remonstrantium, strenue defendit *Episcopium*, quem *Jurians* in Tabula Socinianismi male tractaverat. Annis 1691 & sequentibus sexta vice lucem adspexit *Dictionarium Morerii*, correctum auctumque a *Clerico*, qui in tertia sua editione Belgica observationibus *Balii*, cujus *Dictionarium* prima vice vendebatur, passim usus est, & quartam deinceps editionem *Moreriani* Lexici A. 1702 curavit. Quandoquidem mentio facta est anni 1691, Autor *Elogii* dicenda quædam putavit de conjugio *Clerici*, quod inierat hoc ipso anno cum virgine lectissima, *Maria Leti*, *Gregorii Leti* filia, ex qua susceptos quatuor infantes morte præmatura amisit. Unus filius *Gregorius* ad octavum duntaxat ætatis annum pervenit. A. 1692 tum *Logicam*, seu *Artem ratiocinandi*, tum *Ontologiam* & *Pneumatologiam*, edidit. Omnium autem laborum ejus præstantissimus sine dubio fuit, quem *Commentariis* sacris impendit, quorum pars, *Genesim* complexa, A. 1693, pars vero, ceteros *Pentateuchi* libros continens, A. 1695,

A. 1695, lucem adspexit. Interea rogatus a nonneminē *Clericus* de sensu verborum in principio Evangelii *Joannis*, 18 priora commuata *Capitis primi* paraphrasi & animadversionibus illustravit, & primo quidem Pentateucho suo adjecit, deinde seorsim edidit. Peculiari quoque libello & contra *Allogos* demonstravit, Evangelium hoc esse factum *Joannis*, & *Faufti Socini* evertit de sensu primorum ejus comminatum errores. *Physica Clerici* hoc anno prodit, totumque ita Opus ejus philosophicum ad finem perductum, & deinde varimode editum est; quo perlecto, nullius in verba jurasse, sed veritatem solam magni fecisse Nostrum, cuilibet patebit. *Ars critica Clerici*, liber præstantissimus, prima vice lucem adspexit A. 1696 Voluminibus II, quarta vice A. 1712. Eodem anno 1696 secunda vice prodit *Armandi Joannis Rechebii*, *Purpurati*, vita, opus ἀρωγίμων a *Clerico* conscriptum, quod ipse in editione tertia A. 1714 ultro falsus est. Eodem anno non modo sine adjecto *Clerici* Autoris nomine exiit Tractatulus: *Reflexions sur ce, qu'on appelle bonheur & malheur en matiere des Loteries*, sed etiam nomen ejus in fronte gerens prodit Tractatus de incredulitate, adjectis duabus Epistolis, qui posterior Tractatus, cum A. 1714 recuderetur, auctus est *Dissertationem*, illa scripta, qui de veritate religionis Christianæ dubitant. A. 1699 & 1707 prodit ejus *Compendium Historiæ universalis ab initio mundi ad tempora Caroli M.* A. 1698 publici juris factum est *N. Testamentum Hammondi*, latinitate donatum a *Clerico*, & recensum Lipsiæ A. 1714. Anno eodem 1698, instantibus librariis, *Jo. Baptista Corelerii* *Patres Apostolici*, nonnullis Anglorum libellis, & *Præfatione* notisque *Clerici*, aucti, anno vero 1724 auctiores denuo redditi, prodierunt. Annexæ sunt duæ *Dissertationes* de *Constitutionibus*, quæ *Apostolicæ* dicuntur, & de *Epistolis S. Ignatii*, contra *Whistonum*, Anglum, qui, *Arianorum* fautor, *Constitutiones* illas a *Jesu Christo* ejusque *Apostolis* esse, & *Epistolas Ignatii* nullibi spurias deprehendi, affirmaverat. *Parrhasiana Clerici* accepit respubli-

ca literaria A. 1699, iterumque A. 1701. Accepit etiam tunc Harmoniam Evangelistarum & Epistolas Criticas, quibus tertia pars Artis criticæ conficitur. Ibi causam suam egit potissimum adversus *Guil. Caveum* & *van der Wayen*, Prof. Francoueranum, *Publii Ventidii* nomine appellatum. Neque vero hic *Tolandi* oblitus fuit, qui, in Anglia sese amicum & discipulum *Joannis Clerici* jactitans, magistro errores omnes suos tribuerat. A. 1700 *Petavii* Dogmata Theologica prodierunt, observationes hinc inde subjiciente, & quædam præfante, *Theophilo Alethino*, hoc est, *Clerico*. Idem annus vidit ejus *Quæstiones Hieronymianas* doctissimas, in quibus expenditur *Hieronymi* editio Parisiensis, ostenditurque, neque *Hieronymum*, neque editorem ejus, *Martianeum*, Benedictinum, Hebraicam & Græcam linguam bene calluisse. Eodem tempore *Hesiodum* cum notis *Gravii* & variorum suoque Commentario edidit. Ad finem anni 1702, nomine usus *Theodori Gorali*, duos libellos poeticos, Latino idiomate scriptos, vulgavit. Alter horum continet *C. Pedonis Albino-vani* Elegias III & Fragmenta cum notis variorum, alter *P. Cornelii* Ætnam cum Fragmentis, & *P. Bembi* Ætnam. Insuper fuit modesta defensio adversus *Perizonium*, cui judicium *Clerici* de *Q. Curtio*, Arti criticæ insertum, minus arriperat, quin potius in notis ad *Ælianum* perstrinxerit *Clericum*, & postea rursus, visa ejus defensione, integro libro *Curtium* vindicare nisus fuerit. Causam tamen suam strenue egit *Clericus* in Diario novo, de quo hac occasione differit Elogii Autor doctissimus. Scilicet, *Bibliotheca universalis* continuationem sedulo efflagitantibus multis, *Clericus* tandem A. 1703 *Bibliothecam selectam* scribere cœpit. Eodem anno, *Joannis Pbereponi* nomen mutuatus, notas in *Augustinum* publicavit, easque Appendicis *Augustiniana* nomine addidit Operum alteri Volumini, varios Tractatus, ad rem pertinentes, completenti. Eadem ætate *Petavii* Doctrina temporum Voluminibus III in fol. cum Præfatione *Clerici* prodiit, hujusque Novum Testamentum Voluminibus II in 4 prelum reliquit. Luctu tamen

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVII. 525

men domestico interrupti sunt labores, quandoquidem filium unicum, *Gregorium*, optimæ spei ac indolis puerum, annum ætatis octavum agentem, morte præmatura sibi ereptum doluit. Cum callum obduxisset paululum parentis vulnus, E-lucidationem quorundam locorum Novi Testamenti, a se editi, conscripsit, ut quibusdam occurreret hominibus, qui, Socinia-norum & Sabellinianorum errores ibi inveniri, clamitabant. Erat inter hos *Fetifonius*, ecclesiæ Gallicanæ, quæ Berolini est, minister, qui & sermonibus publicis & precibus rem eo perduxerat, ut publice vendi liber prohiberetur. A. 1704 *Nicolai Sansonii* Geographiam S. denuo editam, Notis in Indicem Geographicum, & Præfatione, ornavit. A. 1705 *Sansoniorum* Atlantem antiquum sacrum, ecclesiasticum, & profanum, correctum & passim mutatum, Præfatione auxit, de Bibliopolæ tamen, lucri cupidi, ideoque minus sibi obse-quentis, pertinacia multum questus est. Anno eodem consilium suum de conficienda *Anthologia* nova cum eruditis commu-nicavit, neque tamen illud exequi potuit. A. 1707 edidit O-nomasticon urbium & locorum Scripturæ Sacræ, ab *Eusebio* conscriptum, ab *Hieronymo* auctum, & a *Bonfrerio* jam olim A. 1631 publicatum. Eodem anno *Erasmi* Opera recudenda curavit. Sequens annus 1708 dedit eruditis alterum Volu-men magni Operis *Clericani* in sacrum Codicem, comple-tens libros Vet. Test. historicos, *Josuam, Judices, Rutham, Samuelem, Reges, Paralipomena, Esdram, Nehemiam, & Es-theram*, adjectis in fine duabus Dissertationibus de Sanhedrin, & de lepra, quarum postremam de lepra totam ferme ex literis fratris sui *Danielis Clerici* exscriptam esse, ipse fatetur. Tum temporis in Anglia se *Joannem Clericum* simulavit, multisque hominibus hac fraude, suum in commodum, im-posuit, monachus quidam, nomine *Fridericus Augustus Gabi-lonius*, qui nihilo secius, in Belgium reversus, eidem *Clericano* nomini, quo antea in lucrum suum uti potuerat, labem infli-gere ausus est, notatus idcirco a *Clerico* duabus Epistolis, d. 16 & 24 Maji ad *Bernardum* datis. A. 1709 *Sulpicium Severum*

Lipsiæ per *Thomam Fritschium*, *Grotium* autem de Veritate religionis Christianæ, & *Vavassoris* Opera, præmissa Præfatione, itemque *Menandri* & *Philemonis* Fragmenta, nova versione addita, Amstelodami recudenda curavit. A. 1710 *T. Livium* cum *Supplementis Freinsheimii*, Voluminibus X in 8, & *Wassii Sallustium*, adjecta vita Editoris, in 4; anno vero 1711 *Æschini* Dialogos, *Platonis* falso tributos, additi Sylvis philologicis, in 8, eodemque anno *Philargyrii* Cantabrigiensis, amici cujusdam, incogniti tamen, Emendationes in *Menandri* & *Philemonis* reliquias ex nupera editione *Joannis Clerici*, ubi quædam *Grotii* & aliorum, plurima vero *Phileleutheri* Lipsiensis, errata castigantur, Præfatione addita, in lucem emisit. Quo loco illud notandum, sub *Phileleuthero* Lipsiensi, cujus prodierant Emendationes in *Menandri* & *Philemonis* Reliquias ex nupera editione *Joannis Clerici*, ubi multa *Grotii* & aliorum, plurima vero *Clerici*, errata, castigantur, sub hoc, inquam, *Phileleuthero*, latere *Bentlejum*, Anglum. Causas odii *Bentlejani* pluribus memorat Autor, allegatque *Acta nostra* A. 1711 pag. 33, ubi *Phileleutherus* personatus variorum errorum convincitur, quamvis eruditissimi ceterum viri nomen ipsi nequaquam denegetur. At, quis *Philargyrius* iste sit, defensor *Clerici*, dubium est. *Berglerum*, Ultrajectinum, suspicatur Elogii Autor, atque hoc, præter alia rei documenta, ex stili quoque æqualitate patere ait. Postquam A. 1710 Opera *Clerici* philologica cum Præfatione *B. Jenichenii*, in qua vita *Clerici* brevissimis recensebatur, Lipsiæ prodierant, Bibliopola Belgicus, suis commodis timens, pari ratione vitam Philosophi sui præmittendam quæsit, præmisitque vere A. 1711, vel ab amico conscriptam, & a *Clerico* revisam, vel ab ipso *Clerico* confectam, de quo lætentur, fas est, eruditi. A. 1712 Pervigilium Veneris & plura Poemata Latina, cum notis variorum & Anonymi, qui *Clericus* est, in lucem missa sunt. Eodem anno Oratio funebris, quam in obitum amici, *Philippi a Limborch*, d. 30. April. habuerat, typis excusa est. A. 1714, mortuo typographo, qui *Bibliothecam selectam* typis descriperat, hæsitans *Clericus*, dubiusque,

utrum

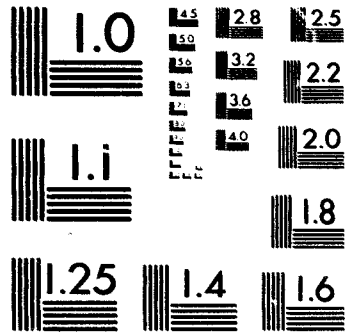
utrum in conscribendo isthoc Diario progredetur, nec ne, tandem paruit quorundam amicorum precibus, & continuavit suos labores. Novo tamen eos nomine *Bibliotheca antiqua & hodierna* insignivit, continuatisque deinde illis usque ad A. 1727, octo & viginti Volumina, unumque præterea Tabulis generalibus, implevit. Accepto post mortem *Limborchii* Historiam Ecclesiasticam docendi munere, eandem in usum auditorum illustrare scriptis suis statuit, fecitque felix laboris auspiciam A. 1716, edita in 4 Historia duorum primorum a Christo nato Seculorum, cui ampliora prolegomena præmisit. Profanz autem historiz specimen fuit Belgii Fœderati Historia, cujus *Tomus I* prodit A. 1723, cum explicatione historica monetarum, quæ ipsa tamen non *Clerici*, sed doctissimi de *Limiers*, labor est. *Tomus II & III* lucem viderunt A. 1728. Tandem ex voto omnium duo postrema Volumina Commentariorum in sacrum Codicem A. 1726 excudi cœpere, atque A. 1731 prædiere, complexa non tantum Hagiographa, sed & partem Prophetarum, quibus ultimam manum adicere Autor non potuit, vicesque ideo suas amico cuidam permittere coactus est. En enim statum tristissimum, quo redactus est *Clericus*, dum A. 1728 in prælectionibus suis publicis omnem facultatem loquendi, & deinde etiam reminiscendi, magis magisque amisit, anno vero 1734 uxore dilectissima privatus est, donec & tandem initio anni 1736 in ædibus *Gabrielis de Normandia*, qui filiam *Danielis Clerici* in matrimonio habebat, d. 8 Januarii, exacto fere anno ætatis nono & septuagesimo, integris semper servatis pensionibus suis, placide diem obiret supremum. Additur hic Elogium Viri celeberrimi, laborum patientissimi, suisque civibus, si paucos excipias, nunquam non carissimi. Mentio insuper injicitur Orationis funebris, in obitum ejus publice d. 24 Febr. habitæ in templo Remonstrantium a *Werstenio*, in munere successore. Vitæ vero ejus ratio vivis, iisque, uti par est, amœnissimis, depingitur coloribus. Discas hinc, affabilem fuisse *Clericum*, quibusvis exteris aditum conveniendi libenter dedisse, atque inter tot ac tantos

labo-

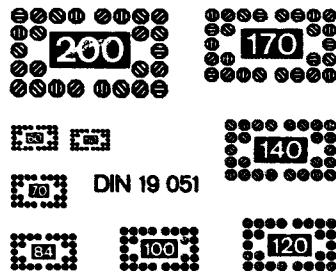
labores commercium tamen coluisse cum viris per totam Europam clarissimis, quorum nomina adjiciuntur. Amasse virtutem, pietatem, religionem, vitamque egisse sine labe omni, ringente licet invidia, & frustra morsus suos tentante. Eruditione fuisse scientiaque vastissima, judicio peracri, & ingenio plane divino. Homo autem quod fuerit, & nihil humani a se alienum senserit, non esse mirandum. Esse enim hoc maximorum hominum, Criticorum etiam, ut errent interdum, quod lepido *Salmafii* exemplo illustratur. Sufficere in *Clerico* nostro, quod tot ac tantis, tamque diversis, laboribus distentus, rarissime tamen erraverit. Neque obstare famæ ejus & gloriæ immortali multitudinem adversariorum. Nihil enim homini nato in libera republica, & libertate loquendi scribendique, qua gaudet, utenti, expectandum esse aliud, quam furorem illorum, qui, hujusmodi libertate privati, auctoritibus solis pugnare didicerunt. Esse tamen simul cogitandum, quam multi viri eruditi & sapientes de *Clerico* scriptisque ejus optima quæque senserint; atque idcirco merita viri non æstimanda esse ex multitudine amicorum & inimicorum, sed ex pretio & sapientia utrorumque. Moderatiorem paulo a nonnullis optari *Clericum*, sed istam moderationem animi non in omnibus ejus disceptationibus æque requirendam esse. Ceterum olim certissime futurum, ut omni odio personarum destituta, & majori cum libertate mentis, majori etiam cum æquitate, judicans, posteritas, memoriæ *Joannis Clerici* det ea omnia largissime, quæ homines, una eademque ætate cum ipso viventes, injusto plane modo ipsi ausi sint detrahare. In calce adjectum est aliud elogium *Clerici*, forma epitaphii compositum, triginta commatibus constans, autore *Guilielmo Sudermanno*, oraculorum divinorum apud Delphenses interprete. Est hoc pie, eleganter, & acute, scriptum, dignumque ejus Viri manibus, quem, si nulla alia merita, certe eruditionis veræ constans amor, hujusque pœneria longius profereudi insolitus & nunquam fatigatus ardor, colendum bonis omnibus, exquisitisque prosequendum laudibus, commendant.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

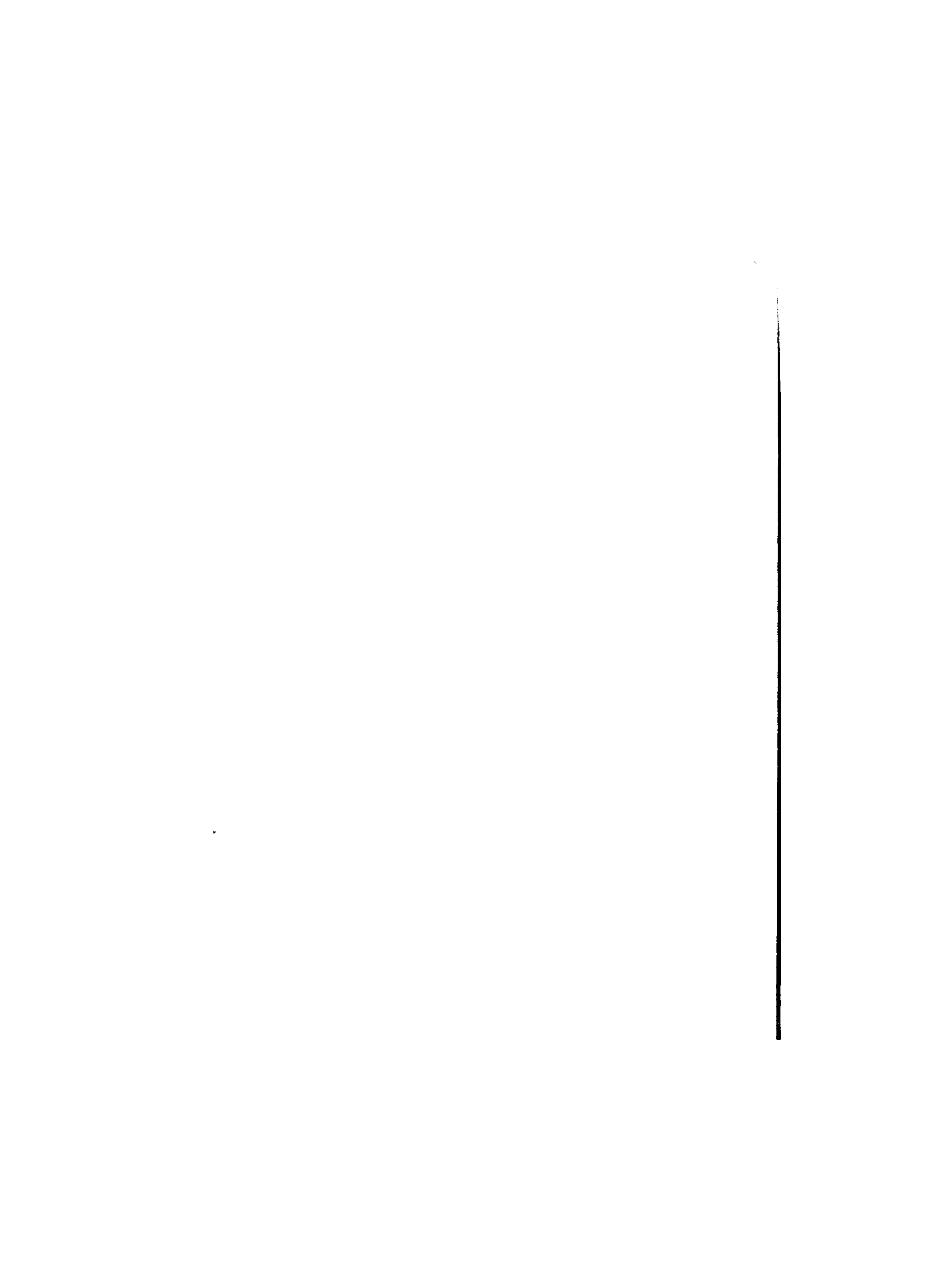
1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1737

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 E 4⁰

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXXXVII.

S. PONTII MEROPII PAULINI, SENATORIS & CONSULIS ROMANI, DEINDE NOLANI EPISCOPI, OPERA, QUATUOR INTEGRIS POEMATIBUS, QUÆ, EX AMBROSIANA BIBLIOTHECA PRIDEM ERUTA, MODO SECUNDIS CURIS RECOGNOVIT D. LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS, AUCTORIA DEMUM ATQUE ABSOLUTA.

Veronæ, typis Dionysii Ramanzini, 1736, fol.

Alph. 6 plag. 16.

Paulinum magnum in ecclesia Virum fuisse, ejusque Opera plurimi semper æstimata, clarissima *Ambrosii, Augustini, & Hieronymi*, testimonia plus satis declarant. Quod cum viri recentiorum temporum doctissimi, & in rebus ecclesiasticis versatissimi, viderent, suis illi partibus deesse noluerunt. Natæ inde complures & variæ sunt *Paulini* Operum editiones, inter quas adhuc tenuit primas Parisiensis illa, quam *Joannes Baptista le Brun*, diligenti studio ad MStorum Codicum fidem accurate exactam, Notisque ac Dissertationibus illustratam, A. 1685 publicavit. Ex quo factum est, ut *Cel. Muratorius* hanc ipsam editionem Parisiensem perpetua ferme serie atque ordine sequendam, & ad ejus ingenium ea etiam, quæ nunc demum accesserunt, digerenda, putaverit. Inter varias autem prærogativas, quibus hæc nova editio præ Parisiensi

XXX

fienti

fienfi illa gaudet, illa sine controversia est maxima, quod integra quatuor Poemata, quæ temporum infelicitate tunc nondum in lucem adspicere protracta erant, nunc primum Operibus *Paulini*, in unum corpus redactis, accesserunt. Contigit enim, ut aliunde jam conflare putamus, Cel. *Muratorio*, felicissimo veterum monumentorum indagatori, hæc ipsa Poemata ex Ambrosianæ, quæ Mediolani est, Bibliothecæ MStis eruere. Quod detrimentum Operibus *Paulini* hoc gravius adhuc fuisse censendum est, quod series Natalium S. *Felicis*, singulari poemate celebrari a *Paulino* quotannis solitorum, interciperetur. Neque tamen Doctiss. Editor habuit satis, hæc Poemata eadem, qua jam ante, ratione iterum proferre, & Operibus *Paulini* inferere; sed Dissertationes simul & Notas in illa scriptas recoluit, & quæ sibi vel uberior edifferenda, vel quoquo modo immutanda, viderentur, edisseruit ac mutavit. Ipsa *Paulini* Opera in duas sunt Partes divisa, quarum altera, quæ soluta oratione constant, complectitur, h. e. *Epistolas LI, juxta ordinem temporum dispositas, ac Passionem S. Genesii Arelatensis*. Altera vero Pars exhibet *Poemata XXXI, secundum temporum rationem disposita*. Et, quemadmodum *Parti primæ* præmittitur *Paulini* vita, ex ipsius & veterum scriptorum Operibus concinnata, sic alteri subjicitur Appendix, ea, quæ falso tribuuntur *Paulino*, comprehendens, scilicet *Epistolas ad Marcellam, & ad Cæciliam, Poema ad conjugem, & de nomine Jesu*. Ibidem habentur Dissertationes VII in vitam *Paulini* & scripta, quarum 1) exponit de *Paulini* Epistolis, seu earum ordine chronologico argumentis demonstrato; 2) de Poematibus ejusdem, sive eorum ordine chronologico; 3) de *Sulpicio Severo & Alethio*, Presbyteris, ad quos scripsit *Paulinus*; 4) quis fuerit *Vitricius*, ad quem *Paulinus* binas scripsit Epistolas; 5) quis fuerit *Aper*, ad quem idem *Paulinus* tres dedit Epistolas; 6) de Operibus *Paulini* amissis, dubiis, & supposititiis; 7) de captivitate *Paulini*, & quo cum primis tempore illa acciderit. Sed, licet hæc jam in Parisiensi legantur editione, tamen noviter jam accedunt Cel. *Muratorii* Dissertationes in *Paulini* Poe-

Poe-

Poemata XXII de *Turcio Aproniano*, de *Asterio*, *Turcii Aproniani* filio, de *Avita & Eunomia*, de *Ælina*, de *Therasia*, de *Piniano*, de *Melania*, de *Emilio*, Beneventano Episcopo, de *Paulini* dignitatibus, de *Paulino*, Campaniæ Consulari, & de reliquis ejusdem rebus gestis, de tempore suscepti a *Paulino* Episcopatus, de ædificiis Nolæ a *Paulino* conditis, de *S. Felice Nolano*, de anno, quo *Protasti & Gervasti* corpora per *Ambrosium* inventa fuerunt, de templorum apud veteres Christianos ornatu, ac de diurno in eis cereorum usu, de veterum Christianorum sepulchris, de votis votivisque Christianorum oblationibus, in Sanctorum venerationem factis, de sanctorum Martyrum natalibus, de *Paulini* sententia in elementorum numero assignando, de cruce Nolana, ac denique Spicilegium ex Operibus *Paulini* deperditis. Has Cel. Editoris Dissertationes excipiunt notæ & observationes variorum in *Paulini* Opera, & variantes lectiones ex MStis & editis codicibus. Præter Indicem rerum & personarum adest etiam Syllabus Codicum, ad quos recognita sunt *S. Paulini* Opera, Index locorum Scripturæ Sacræ, qui explicantur, vœcumque insolitæ significationis.

HISTOIRE DES DECOUVERTES ET CON-
questes des Portugais, &c.

h. e.

HISTORIA RERUM IN DETEGENDIS
*occupandisque provinciis novi orbis a Lusitanis gesta-
rum, una cum Tabulis æneis; Autore R. P. JOSEPHO
FRANCISCO LAFFITTEAU, Socie-
tatis Jesu.*

Tomus IV.

Lutetiæ Parisiorum, 1734, 12 maj.

Tom. I Alph. 1 plag. 13, Tom. II Alph. 1 plag. 15, Tom. III
Alph. 1 plag. 20, Tom. IV Alph. 1 plag. 21,
cum Tabb. æn. 5.

Xxx 2

Nora

Nota jam pridem est insignis in remotioribus orbis terrarum partibus describendis dexteritas Rev. Patris *Josephi Francisci Laffiteau*, Societatis Jesu Presbyteri, cui Historiam hanc, qua Lusitanorum in expiscandis sibi que vindicandis novi orbis regionibus res gestæ exponuntur, respublica literaria, post tot alia similia, quæ edidit, scripta, debet. Nempe merendi ita de Lectoribus, qui ex narrationibus hujusmodi levamentum graviorum studiorum quærunt, occasionem illi facilem subministrat muneris ratio, qua missionum Societatis Jesu ei ratio reddenda est Illustrissimo Comiti *Maurepasio*, commentariensi status & regni ministro. Manum huic operi admovit, quod, cum Hispanorum in occupandis Mexicanis Peruvianisque terris expeditiones justis operibus, in linguam Gallicam conversis, descriptæ essent, de Lusitanis nihil simile patrio Gallorum sermone legeretur. Lucem sane jam ante annos plus centum & quinquaginta adspexit Historia Portugalliæ, qua expeditiones, navigationes, & res gestæ potiores Lusitanorum cum in expugnatione Indiæ ad Orientem vergentis, tum in bellis Africae, exponuntur; sed versio ea est Chronici Regis *Emanuelis*, ab *Otorio*, Episcopo Sylvensi, contexti, scriptorumque *Lopezii de Castagneda*, & partem tantum historiæ hujus, rebus alienis plurimis refertam, complectitur. Iplis quidem Lusitanis non desunt libri, unde sitim levare possint, qui harum rerum cognoscendarum studio tenentur, pertinentque huc præter laudatos jam scriptores, ex quibus *Castagneda* historia inventæ captæque Indiæ Conimbræ A. 1552 prodiit, *Joannis de Barros* historia Indorum, cujus tres Decades, summis laudibus exceptas, ita, ut scriptor ille *Titi Livii* Hispanici elogio ornaretur, A. 1552, 1553, & 1563, vivus ipse vulgavit, quartam ex schedis Autoris regio jussu produxit *Jo. Baptista Lavanza*, Historiographus *Philippi III.* Multa in ea mutavit, addidit, & refecit Editor, ac res post fata Autoris gestas attexuit. Ejus editio Madritensis e typographia regia & chartæ & literarum nitore excellit, tabulisque Geographicis instructa est. Continuavit *Joannis de Barros* Historiam *Didacus Docouto*, edita Ulyssipone

ne IV, V, VI, & VII Decade A. 1602, 1612, 1614, & 1616. Elaboravit & sequentes Decades usque ad XII, sed ex lucem non adspexere, asserunturque in Bibliothecis MStæ, quo pacto octavam & nonam in supellectile libraria nobilissimi *Convei*, regii Commentariensis, se vidisse, Rev. Autor testatur. Quinque Libros duodecimæ Decadis Rothomagi A. 1645 publici juris fecit *Emanuel Fernandez de Villarcal*, ablegatus Lusitanorum apud Gallos. Pertinent huc porro *Maffei* Historia Indica, ad mortem *Joannis III* perducta, & *Antonii de Sancto Romano* liber, ex Latino fere *Maffei*, sed impari successu, translatus, ut & *Emanuelis de Faria & Sousa*, Equitis Ordinis Christi, Europa, Asia, Africa, & America Portugallica. Quibus accedunt scriptores, qui Regum eorum, sub quibus Lusitani in exteris orbis terrarum partibus plurimum sibi laudis peperere, vitas literis prodiderunt, ex quibus celebriores *Hieronymus Oforius*, *Damianus Goes*, & *Franciscus Antrada*, aut narrationes singulares, cujusmodi Commentarii *Alphonfi Albuquerqueii*, Vita Proregis *Jo. de Castro*, & Historia *Antonii Pinti Pereira*, atque alia similia, procuderunt. Ex fontibus his atque aliis sua equidem hausit Rev. Autor, sed circumspicte admodum, ita, ut eos potissimum scriptores sequeretur, qui ex instituto & autoritate publica tabularia Goense & Ulyssiponense, & Commentarios privatos eorum, qui rerum summx vel in Lusitania, vel in novo orbe, præfuerunt, ante oculos habentes, ad scribendum accesserunt. Historiæ autem hujus filum non ulterius deduxit, quam ad ea usque tempora, quibus Hispaniæ Portugallia juncta est, quod tum Lusitanorum in partibus exteris imperium labefactari, resque eorum adeo pessum ire cœperunt, ut prodigio simile sit, non omnia eos perdidisse. Opus univertum in quatuor divisum est Tomos. *Primus*, ab anno duodecimo Seculi XV orsus, in nono Seculi XVI definit; *alter* inde ad annum vigesimum primum, ad quadragesimum sextum *tertius*, progreditur; *quartus* sub annum octogesimum primum ejusdem Seculi tractationi finem imponit. Ceterum Rev. Autor, utcumque temporum seriem sequitur, cauque ob

causam annorum pariter Regumque, sub quibus gesta sunt omnia, indicium margini adscripsit, ordinem chronologicum nimis scrupulose sectandum haud duxit, præstare ratus, ut junctim uno loco exponeret, quæ, tametsi diversis temporibus acciderunt, ad unius tamen rei accuratiorem notitiam adipiscendam simul narranda videbantur.

GREGORII RIVII PURITANI MONASTICA Historia Occidentis scabra & salebroso floribus constrata, sesamo & papavere delibuta, ubi sexcenti scrupuli levigantur, scriptores, huc spectantes, quamplurimi emendantur, explicantur, suppleantur, & illustrantur, in usum Evangelicorum in tres Tomos divisa, cum Figuris æneis, & Indice locupletissimo.

Lipsiæ, impensis Jo. Christiani Martini, 1737, 8.

Alph. 1 plag. 15.

Georgius Burchardus Lauterbachius, a secretis Bibliothecæ Ducalis Wolfenbüttelanz, hujus Opusculi Autor, de orbis literarii utilitatibus inter Protestantium gregem egregie fuit meritus, dum in compendio eis, qui Ordinum monasticorum prorsus sunt ignari, historiam rei monasticæ occidentalis & jucunde & salte dedit enarratam. *Ludovici Helyoti* ac *Philippi Bonanni* Opera Evangelicorum compluribus jussu carius prostant. Liber *l'Histoire du Clergé séculier & régulier*, Voluminibus IV Amstelodami A. 1716, 8, emissus, ad paucorum manus pervenit; *Hermannii* vero *l'Histoire des Ordres religieux & des Congrégations régulières*, IV Voluminibus in 12 Rothomagi edita A. 1697, vix centesimo cuique doctorum Germaniæ innotuit. Autor, qui *Helyotum* haud consuluit, plerumque ea omisit, quæ in vulgus sunt nota: homonyma sollicitè examinavit, ne qua lectori occasio daretur errandi: synonyma non minori congestit cura, Bullariorum sensum Evangelico lectori, hinc obvium, promisit, quibus in subli-

dium

diu vocandis breuitas temporis subtrahit nimium; Tabularum synopticarum auxilio obscuritatem Ordinum omnem sustulit, licet erroris in collocatis Eremitis commissi apprimè sit conscius *pag. 10*; animo ac sectæ nihil dedit, licet censuram criticam & elenchum, veritate contortus, subinde intexerit; eis, quos pedantica iuuant, contemptum sui Opusculi, ac lectionem libellorum, a Pontificiis editorum, commendat. Minatur porro Autor ac pollicetur Historiam monasticam in folii forma conspiciendam. Præfationi subiecit *Consilium propediem edenda in integri folii forma Historiæ plenioris Monasteriorum Germaniæ, publice propositum*. Texit deinde catalogum plenum Episcopatum utriusque Germaniæ, eisque scriptores, de eis commentatos, addit, ita tamen, ut bonam eorum partem omittat. Quis enim ignorat *Schannati* Historiam Episcoporum Wormatiensium? Quem fugiunt nuperi rerum Eichstetensium Scriptores? Quem prætereunt Chiemensis Cœnobii ac Episcopatus memoranda, quæ *A. C. Augustinianus*, nuper Monachii A. 1735 in *Arnolfo male Malo cognominato pag. 95 seq.* attulit. Omittimus alios, aliunde supplendos, siquidem *Fürstenbergii* Monumenta Paderbornensia, ac alia ejusmodi Opera, satis sunt cognita. Autor in edenda Cœnobiolorum historia non omittet Diplomata & minutiora momenta, dicturus tamen præcipue, quis sit ordo, fundator, sexus, sanctus, diœcesis, quenam extiterint jura, fata, controversiæ. Nec tamen diligentiam suam ad omnia provehet & extendet Cœnobia, sed ad ea potissime, de quibus ex libris publice impressis vel scriptis capi potest certa notitia. Quod Præsulum Germaniæ album novum spectare videtur ad instaurandam Imperii, quæ vocant, *matriculam*. Autor, prævidens, scopo suo haud singula momenta esse respondentura, sese hisce brevibus expedit: *Non trado historiam, sed notitiam, non umbris, nec lusui, sed usui, non anticulis, sed viris*. Hisce adjungit *Chronologiam Ordinum*, inde ab A. 312 in hoc usque tempus pertexam. Opusculum ipsum distributum apparet in *Tomis III*, quorum primo agitur de *Religiosis in genere*, ac de *Augustiniano Ordine*, seu *Albo*; secundo conti-

nentur

nentur Ordo *Benedictinus & Cisterciensis, Franciscani, Dominicani, Basiliani, & Carmelita*; tertius exhibet *Ordines peculiare, Clericos in genere, Clericos in specie*, quibus subiectæ sunt *Mantissa XIX, & Index* satis copiosus. Quæ *Julius Cæsar* de Druidibus Galliarum scripsit, ea, ut ovum ovo, faciei monarchicæ externæ ac hierarchiæ Pontificum Romanorum esse simillima, Autor Cl. ostendit. *Canonicum* dici a canonicis seu regulis vitæ, ipse cum aliis credit, licet Ill. *Babmerus*, aliique, eum ex canone, i. e. pensio annuorum reddituum determinato, appellationem traxisse, existiment. Canonorum in Occidente origo erat ab *Augustini* instituto, non a *Chrodegango*, repetenda. Sed quid facilius est, quam inventis & laboriose collectis aliquid addere? Gratulamur potius Cl. Autori de campo, millenis spinis obsepto quidem, feliciter tamen ipsius opera peragrato. Liceat inter hæc mantissam addere vicesimam in argumento & molesto & perdifficili. Pro voce *stabella* pag. 112 lin. 4 legendum est *stabellis*, nisi Autor scribere voluerit: *et elaborant stabella*. Quomodo & quo jure Equites *S. Jacobi de Spata* in Hispania ac Equites Teutonici aliique albo Augustinianorum sint inferendi, id quidem alii definiant. Equitum Teutonicorum primus autor & annus institutionis sunt omitti pag. 117. Commendam Equitum Teutonicorum Hassiacam, Thuringicam, & Saxoniam, a Lutheranis possessoribus seu dominis inhabitari, prouti pag. 121 commemoratur, illud quidem usquequaque veritati non est consentaneum. Desideramus quoque catalogum prædiorum, hisce subsectorum, quæ *Venator* digne fuit executus. Crux Ordinis Teutonici marginibus tam amplis, quam eos Autor delineavit, haud constat. Post vocem *peperit* pag. 233 §. 7 adde: *Eraticellorum schisma dummodo excipias*. Ita Autor ipse præcipit, pergens amice: *Dele in Indice sub rubro Canonissarum, insertum de Argentorato. Hæc enim Ecclesia hodie non amplius habet Canonissas, nec Pontificias, nec Evangelicas, sed moniales nobiles Visitationis Mariæ. Evangelicæ expulsæ sunt, quia Abbatissa religionem superiori seculo poltuerat stupro*. Figure n. 3 subscribendum est: *La croix*

croix du Grand Maître de l'Ordre Teutonique. Ad pag. 163, speciatim ad *Romualdum*, adde: Ipse fuit primo Monachus in Cœnobio Cossano nullius diœceseos in marca Hispanica, quod erat Ordinis S. *Benedicti*. Sed ipse Abbatem suum *Guarinum* eo deduxit, ut hic in solitudine prope Cœnobium haud secus ac ipse viveret. *Petrum Ursolum*, Ducem antea Venetiarum, *Guarinus* eodem deduxit, primo ad Cœnobium, deinceps, vertente anno, ad vitam eremiticam. Conferantur S. *Petrus Damianus* in *Vita S. Romualdi* Cap. 5, 6, Autor libri *Vita del B. Giovanni Gradenico* pag. 28, *Demalevicus della Vita di S. Bogumilo, Eremita Camaldolese*, Cap. 9, *Vita del glorioso Principe S. Pietro Orseolo, Doge di Venezia, indi Monaco, ed Eremita santissimo*, di D. Guido Grandi, *Abbate Camaldolese, in Venezia*, 1733, 4, Cap. XVI pag. 71 seq. Primus *Romualdi* discipulus extitit *Petrus* ille *Orseolus*, natus A. 928, A. 977 eremiticam vitam amplexus, quæ jejunium & secessum requirebat. Jejunium illud constabat sumptione parca & panis & aquæ, ac modici salis adjunctione. Ad pag. 157 adde: Congregatio Monachorum Benedictinorum datur in Hispania, quæ vocatur *Claustrium Tarracœnsium*. Vid. *Guido Grandi* l. c. pag. 100. *Joannes Mindanus* & *Joannes Hagen* non fuerunt homines duo, sed unus, licet Cl. Autor, *Leuchfeldium* secutus, pag. 160, duos extitisse eos, crediderit. Diploma Clusinense rem ipsam potest consicere & determinare. Adde ad pag. 50, M. *Joannem Quatruvultdeum Bürgerum* in *Historischer Nachricht von des Seligen D. Martini Lutheri Münchs-Stande und Leben* Cap. VII pag. 95 seq. curate docuisse id, quod de *Luthero* ad Ordinem eremiticum *Augustinianum* aggregato solet circumferri. Credimus vero, neminem historię monasticę exornandę & perpoliendę ipso Cl. Autore esse aptiorem, in cujus quippe collectaneis longe plura & graviora occurrunt corollaria, quam quæ hic instar farris vel molę salis ad hecatombam pinguem, firmam, suoque decore commendabilem, adieci-mus. Id unicum dolentes adhuc adjungimus, quod in *paragraphe I Capituli* 152 pag. 364 seq. sensum ab Autore inten-

tum nondum licuerit nobis invenire. De cetero id omnino præ nobis ferre debemus, Compendium hoc, de *historia monastica* inscriptum, esse & commodum, & ordine præclarum, & reliquis omnibus ejusmodi libellis præstabilius. Faxit modo Deus propitius, ut cetera Autoris diligentissimi Opera affecta propediem elimentur, ac in dias luminis auras emittantur.

THESAURUS OBSERVATIONUM MEDICARUM RARIORUM, experimentis Physico-Medicis pluribus, nec non Scholiis & Iconibus elegantissimis accuratissimisque, illustratus, collectus a JO. JACOBO HARDERO, Philos. & Med. Doct. Anat. & Botan. Prof. Sereniss. Princ. Badensi & S. R. I. Acad. Nat. Cur. Pæone, ac Patavin. Ill. st. Recup. Socio. Accedit Index Autorum, in hoc Opere citatorum, & rerum, locupletissimus.

Basileæ, ex officina Episcopiana, 1736, 4.

Alph. 1 plag 3, cum Iconibus variis.

Centenarius Observationum, longo annorum usu collectarum, hic exhibetur, ad methodum normamque Academicorum Imperialium conscriptus, in quo varii argumenti phænomena, in corporibus brutis æque ac humanis obvia, prout vel hujus vel illius in Medicina disciplinæ objectum existunt, fideliter recensentur, ingeniose dijudicantur, & ad salutis humanæ usum practicum diriguntur. Ex tanto rerum apparatu paucula decerpimus, quo constet, quid de Opere promittere sibi Lector possit. Effectus olei Nicotianæ venenosus experimentis in ciconia, rana, serpente, cane, factis conficit, quo partibus admoto, vel vulneri cuidam immisso, motus convulsivi oborti, animal perdidit; qua occasione de animalium istorum, quæ toxico fidem fecerunt, anatomia agitur. Fœtus vitulini, ejusque secundinarum, habetur anatomia. Conspexit scilicet solers naturæ indagator non tantum matris ovaria cum ovulis, sed & secundinas sollicitè rimatus est

est, revocatis ad examen cotyledonibus seu placentulis, sua singulis glandula constantibus, itidemque Chorio, per quod innumera vasa, ad chordam umbilicalem tendentia, vel inde producta, discurrebant, Amnioque, in quo liquor gelatinæ similis, & Allantoide, in quo humor urinalis deprehendebatur. Vena illi umbilicalis duplex, secus ac in homine, quæ ante hepar in unum truncum coibat, existit. Eadem industria porcinus, ovillus, tandemque humanus, inspectus fuit uterus. Qua occasione de formatione fœtus secundum diversa Autorum placita differitur. Ad intestina animantium transitur, illorum potissimum, quæ ex ruminantium sunt familia, quorum in cervo, hinnulo, quadruplicem digestionis machinam, omasum, abomasum, ventrem, & ventriculum, sollicitè exposuit. Rupicaprarum occasione de *Ægagropilis* agit, earundem ex pilis animalium, linctu absorptis, fibrillis herbarum subtilissime admixtis, originem, figuram, locum natalem, in ventriculo scilicet cellulato, aliaque, declarans. Accedunt pennatorum, gallinarum, hoc vel illo fato extinctarum, aquilæ etiam, tardæ, vel otitis, quam *Trappen* nostri appellant, anatomix; nec omittitur de variis ad oviparorum mores indolemque pertinentibus differendi commoditas. Quam in gratiam adjectæ sunt leones, negotium ulterius declarantes. De morfu viperarum hæc habentur: Vulnere animantibus omnibus, quotquot experimentis tentata fuerunt, mortem certissimam intulerunt, excepta capella, quæ, tot moribus inflictis, citra ullum medicamentorum usum nihil prorsus detrimenti sensit. Profuit admorso cani sal viperarum, quibusdam cauterium profuit. De noxis cicutæ ex Epistola ad *Wesferum* plurima, experimentis in diverso animantium genere factis, adducuntur, cujus scilicet effectus nausea, vomitio, somnolentia, convulsivi motus, extiterunt. Reliqui casus fere omnes Clinicam utramque, Therapiæ æque ac Chirurgiæ, respiciunt, habenturque eventus oppido rari, quibus historia morborum mirum quantum illustrari poterit. Liceat unum alterumve adducere. Observatione octogesima nona habetur *Dystocia ex integumentis, cranium fœtus involventibus, sanguine extravasato*

vasato antèrius refertis; cujus causa fuerit ictus mallei, hypogastrio inflictus aliquot ante terminum septimanas, quo rite impleto irriti ad partum conatus de infante nihil, tumoris autem plurimum in orificium uteri, impulerint, licet aquæ legitime antea difflexerant. Vulnere tumori inflicto sanguinis copia dimanavit, inde, evacuato embryonis mortui cerebro, extractus fœtus fuit feliciter. Accedunt plura, ad historiam partus facientia & eruditæ de gravidarum imaginationis efficacia, de molarum generatione & differentiis, disceptationes. Jucundissimum lectu est Opus ob mixtum orationis genus, & rerum insignem varietatem, quæ omnia sciendi faciendive cupido Philiatro satisfacere utrinque poterunt.

ELEMENTI DI MATEMATICA &c.

i. e.

ELEMENTA MATHHESEOS, MELIORI ordine, & nova methodo, demonstrata ab ODOARDO CORSINI, Ch. Reg. Schol. piarum.

Florentiæ, sumtibus Tartini & Franchi, 1735. 8.

Plag. 20, Tabb. 21. 8.

Qui Elementa Geometriæ ediderunt, partim *Euclidis*, ceterorumque antiquorum, vestigiis preesse inhærendum, partim id sibi agendum, arbitrati sunt, ut ordinem magis concinnum, demonstrationesque commodiores, eligerent. His assentiens doctissimus *Corsinus*, novum Geometriæ Compendium sermone Italico conscripsit, in quo præcipuas *Euclidis*, *Apollonii*, & *Archimedis*, propositiones accurato ordine tradidit, succinctisque, & ex parte novis, demonstrationibus firmavit. Nec dubium est, quin suis potissimum civibus, rerum Mathematicarum studiosis, operam perquam utilem præstiterit.

DISCURSUS PARÆNETICUS AD ÆQUOS bonarum artium aestimatores, pro Bibliotheca publica,

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXXXVII. 347

Et Societate eruditorum, sub gratiosissimis auspiciis Illustrissimorum, Excellentissimorum, ac Generosissimorum Dominorum, D. FRANCISCI ECKENBERTI, Et D. WOLFGANGI EBERHARDI, Camerariorum de Wormatia, L. L. BARONUM DE DALBERG, Et c. bonarum artium præstantissimorum Mæcenatum, bono Numine in primaria Germaniæ Metropoli, urbe Moguntina, feliciter erigenda, promovenda, Et stabilienda.

Moguntia, typis Jo. Joach. Franckenberg, 1737, fol. Plag. 4½.

Jucundissimum futurum est æquis rerum Germanicarum æstimatoribus, lætos nuncios accipere de instructissima Illustrissimorum Baronum de Dalberg apud Moguntinenses Bibliotheca publici nunc juris facta, deque novæ Eruditorum in antiquissima hac Germaniæ Metropoli Societatis primordiis. Dignata est ista eruditissimorum hominum concio, interprete Viro probo, Valentino Schmidio, qui Societati a Secretis est, sequentes ad nos literas transmittere:

Si, quos principes in Republica literaria Viri, ad promovendas honestas artes, exercent conatus, in multorum convenit venire notitiam, ut plures sui consequantur propositi coadjutores Et propagatores, haud improbum, spero, Vobis sapientissimis Viris videbitur, quod hisce acclusum exemplar elegantis perinde ac eruditi cujusdam Discursus parænetici, nuper ab eximio Viro, Oliverio Legipont, Benedictino, p. t. Excellentiss. Domin. de Dalberg apud Mogonos Bibliothecario, ad æquos bonarum artium æstimatores directi, pro Bibliotheca publica Et Societate eruditorum in primaria Germaniæ Metropoli, urbe Moguntina, feliciter erigenda, promovenda, Et stabilienda, limatissimo vestro judicio fistere, atque, ut in plurimorum veniat cognitionem, ad Acta Eruditorum referendum committere, præsumam. Comites adjunxi indigesta quedam adversaria, meo quidem judicio ad rem scientiæ, e quibus ut, qua recensenda Et perpolienda judica-

veritis, feligatis, rogo, ac etiam, si licet, obtestor, ut cordatos quosque, quos forte nostri instituti rationes delectaverint, ad teneros conatus nostros, vagientesque partus, succollandos, manus porrigant auxiliatrices, honorifice nostro nomine invitare non gravemini, qui nos ad parva officia, ubi occasio dederit, promptissimos deinceps habebitis. Favete, & bene valete. Scriptum Moguntiae d. 28 Martii A. 1737.

Eo majorem exinde voluptatem percepinus, quo magis intelleximus, aliquam nostri penes illos, qui tantum opus condere annisi cum successu fuerunt, esse fiduciam, quibus haud displicuit, de gentis *Dalbergianae* in literas meritis, & antiquissimis, iisdemque ad virtutem compositis, moribus, sequentia nostris *Actis* inferenda transcribere:

Qui de rebus Moguntiacis scripsere, Nicolaus Serarius, Jesuita, ejusque interpolator, Georgius Christianus Joannis, non leve quidem hujus Metropolis decus a Bibliothecis olim ibidem instructissimis derivant, sed ita derivant, ut simul insinuent, iis per bella variosque casus Martem & Vulcanum infestos crebro ac immites fuisse, per pacem vero, facundam illam tinearum non ignotam matrem, pulverumque & aranearum nutricem & dominam, non minus male fuisse habitas. Has inter non ita pridem caput extulit celebris illa ac nominatissima Perillustrium atque Excellentissimorum Dominorum de Dalberg, tum manu descriptis codicibus haud paucis, tum editis, iisque praestantissimis, ac frustra alibi reperibilibus, egregie superbiens. Numerat illa ultra septem millia Voluminum melioris subinde notae. Locus ei in aedibus Dalbergicis satis amplis, tribus conclavibus distinctus, in longum ultra 100 pedes sese exporrigens, editus, salubris, pellucidus, quietus, atque ab incendiorum periculis tutus; lacunaria, picturis, artes liberales & Minerva dotes representantibus, affabre exornata, illecebram nescio quam ingerunt, quae excitare spectantium oculos & animos possit. Armaria, foruli, mensae, pegmata, recipiendis libris aptissime sunt accommodata. Codices suas in classes pro argumenti diversitate apposite dispositi; spatium iis tractandis percommodum; nec sua deest exterior amoenitas, prospectus scilicet in vicinum hortum, ad invidiam floribus, arbusculis,

lis, pyramidibus, staturisque deauratis, ac perenni fonte, luxuriantem. Ingressi Epigraphæ supra januam, quæ conclavæ majus aperit, uncialibus scripta literis, legenda objicitur: SCIENTIAM ODIT NVLLVS NISI IGNARVS ATQVE ASINVS. Egredienti vero Nemesis suas diras ingeminat: QVISQVIS FVR LIBRI FVERIT, MALEDICTVS IS ESTO. Supra ostium, quod e regione aditum pandit ad conclavæ, in quo arma, nummi, technophytotameum, & alia id genus cimelia, tam a natura, quam arte, suppeditata, veniunt reponenda, depicta visitur nobilis Pallas, dextra librum, sinistra hastam & scutum, gestans, cum subiecto lemmate: EX UTRAQUE DEA. In parte adversa MARS, in throno Pacis residens, una manu libros, altera lanceam, tractans, conspiciendum se exhibet, cum subscriptione: Sunt duo, quæ faciunt, ut quis sit nobilis, Ars, Mars. Coaluit vero hoc Gazophylacium ex variis Dalbergiorum gentis luminum & Heroum manubiis, Joannis præsertim, Cancellarii quondam Palatini, & post Episcopi Wormatiensis, Viri suo ævo clarissimi, qui obiit A. 1503, nec non Wolfgangi, Principis, Electoris, & Archiepiscopi Moguntini; Julii, Herbipolensis Episcopi, & Philippi Christophori Echter a Mespelbrun, &c. Atque demum, uti ex Alpium Hydrophylaciis, quæ stillatim aquas excipiunt, Padum, Rhenum, Rhodanum, aliosque fluvios, erumpere videmus, ita hæc Bibliotheca sensim in eam excrevit amplitudinem, quæ posteris immortale decus, gloriam beatæ, & suis conditoribus sempiternum cum insigni fructu ornamentum, conciliare queat, si modo, quod in proposito est, librorum usus cum eruditis, qui vigilias suas utilitati publicæ devoverunt, liberaliter communicetur. Qua in re magnificentissimi ejus possessores avitam sane stirpis suæ nobilissimæ laudem quam maxime referent, in qua viri, non modo natalium claritudine, amplissimisque dignitatibus, conspicui, sed & doctrina apprimè tincti, ac erigendis publicis eruditorum emporiis impense intenti, non pauci floruerunt. Testatur enim Altingius in Historia Ecclesiæ Palatinæ pag. 134, quod Rudolphus Agricola non solum Joanni Dalbergio, Cancellario Palati-

no, verum etiam ipsi Philippo, Electori, (qui post Ludovicum claruit,) autor fuerit condenda & colligenda amplissima Heidelbergensis Bibliotheca, ut deinceps ad eruditionem adspirantibus sua non deessent necessaria doctrinae instrumenta. Ipse vero Joannes de Dalberg, Vaugionum cathedrae admotus Episcopus, cum omnes, Trithemio teste, doctrina vinceret, & eruditione superaret universos, ingentem quoque librorum melioris notae, suis & aliorum, quibus eadem subsidia domi res angusta negaverat, usibus destinatum, multitudinem comportavit, adeo, ut jam Seculo XVI incunte nominatissima fuerit Dalbergiorum Bibliotheca. Refert namque Joannes Heroldus, haud infimi nominis scriptor, in sua ad Haresiologiam, Basilea A. 1556 editam, Praefatione, se opera Thiethrichi, (fuit is Theodoricus de Bettendorf, cum stirpe Dalbergica primo affinitatis gradu junctus,) Wormatiensis Principis, scriptum quoddam Gennadii Scholarii ex Bibliotheca Dalbergiana eruisse. Idem affirmant Hottingerus in Hist. Eccl. Nov. Test. Part. IV pag. 43, Lomeierus de Biblioth. pag. 243, Struvius in Introduct. Cap. II §. 19, Morhofius in Polyhist. Tom. I Lib. IV Cap. 4 num. 4, & Trithemius de Scriptoribus Ecclesiasticis. Porro, si quid ad Perillustris & antiquissima Dalbergiorum familiae notitiam proderet juvat, (siquidem boni omnes, ut eleganter Romanae politicae princeps, Cicero, agebat, semper nobilitati favemus, & quia utile est Republicae, nobiles esse homines, dignos majoribus suis, & quia valere debet apud nos clarorum hominum bene de Republica meritorum memoria, etiam mortuorum,) plura sane domi forisque sese nobis ultro ingerunt decora, quae, uti pranobilem hanc prosapiam cum primis illustrent, ita animum vellicant, ut iis recensendis calumniam prolixius indulgeremus. Duo solum hic attingemus, nimirum vetustatem sanguinis, & generis splendorem. Nobilitas enim, quo antiquior, eo illustrior, & quo meritis onustior, eo splendidior. Hoc vero stemma olim in Vaugionibus & Nemezibus celeberrimum sub nomine Camerariorum de Wormatia, suae originis epocham ultra aeram Christianam protendere non prorsus infundate dicitur, cum jam tempore Christi, Salvatoris

nostris

nostri crucifixi, annis abhinc 1707, Hierosolymis sub Romanorum aquilis militaverit nobilis Eques, Conradus Cajus Marcellus, quem Quintilius Varus a reaedificata Wormatia Romano praefidio Camerarium seu Comitem praefecit, a quo, seu stirpe, nobilissima Dalbergiorum propago, seriesque longissima rerum, per tot ducta viros, antiquae ab origine gentis ad nos usque commecavit, quemadmodum authentico literarum instrumento perhibet antiquissima hujus familiae archivum; idque prodit celebris Ludewigius in Notis ad Monachi Kirschgartenensis Caput XXVII pag. 78, ubi diserte asserit, supremum olim tempore adhuc Francorum Regum in urbe Vangionum judicem ex hac domo Camerarium fuisse, ac etiam permansisse succedentibus Episcopis, qui ob fidelitatem sibi praestitam officium hoc hereditario in liberos ac totam familiam jure continuarunt; exindeque, abolita etiam functione amplissima, Camerarios de Wormatia, vulgo Cænumerer von Worms, genant von Dalberg, in hunc usque diem sese nominant; quo nomine, testantibus Bucelino, Rœdlero, aliisque haud subleste fidei Genealogographis, in primis nobilitatis Germaniae ludis equestribus, quos Henricus Auceps Imperator primitus Magdeburgi A. 938 instituisse dignoscitur, interfuit nobilis Eques de Dalberg, jam tum sine dubio probatissimae nobilitatis Heros; cum per statutas Caesarea auctoritate Tormentorum leges ab his arcerentur, qui quaternos de utriusque parentis linea majores nobiles non exhibuissent, aut aliqua se sceleris admissi labe contaminaissent. Interfuit & nobilis matrona ab Ingelheim, nata de Dalberg, quae secundas gratias habuit Domino de Plawen, Franconi, quocum & choreas habuit, ut perhibent ludorum equestrium scriptores. Neque vero antiquitate solum, sed & meritorum in Republicam splendore, ac etiam praestantibus, quos tulit, Viris, admodum illustris effulget haec familia. Etenim Archiepiscopus Moguntinus domesticus, aut sibi primo gradu affines, numerat duodecim; Coloniensem unum, Divum Heribertum; Trevirenses octo; Episcopos ac sacri R. I. Principes 53, Bambergenses 3, Herbipolitanos 6, Wormatienses 17, Spirenses 12, Eystadenses 4, Pader-

bornenses 2, Ratisponensem 1, Basilicenses 2, Augustanos 3, Leodiensem 1, Monasteriensem 1, Constantiensem 1; supremos vero Ordinis Teutonici Magistros novem, Abbates denique S. R. I. Principes quinque, quos inter hodieque eminet Celsissimus Princeps Abbas Fuldensis, Adolphus de Dalberg, quo autore ac parente condita nuper regie sapientie ampla augustaque domo, adfictisque singularum disciplinarum doctoribus peritissimis, ac etiam obtentis a Romano tam Pontifice, quam Cesare, privilegiis amplissimis, ecclesie, imperio, patrie, restituta, fundata, jamque pluribus bonae frugis candidatis frequentata est alma Fuldensis Academia, Adolphiana in aeternam sui auctoris memoriam dicta. Ut mirum sit, homines, tanta natalium claritudine insignes, ac in eam dignitatum claritatem, qua inter praecipuos Germaniae proceres emicant, nihil de avito, peculiari, innato, ac veluti in hac prosapia traduce, in literas literatosque viros studio non modo remississe, sed hac arte florecentem familiam suam novis in dies decoribus & ornamentis cumulare; longe profecto in hoc ipso dissimiles iis nobilibus, quibus innata quaedam aut male sania pusillanimitas, ne dicam, hebes ignavia, tam heroicis ausus non inspirat, qui, nudis majorum titulis ac fumo inani gloriantes, nihil propemodum in ore habent, quam illud, Cyclopum in patria natum, pedantissimi & pedaneorum, honestis hominibus prorsus indignum, licet satis vulgare, convicium. Qui sane virorum optime de re publica pariter ac literaria meritorum contentus, quantum calamitatis, quantum miseriarum, ac tedium, quantum denique tempestatem ac procellam, excitet, nec verbis exprimi, nec lachrymis satis deseri, potest. Cujus quidem infortunii si non unica, at certe non postrema, causa est ruditas, & invidia, qua omni tempore honesta opera & fortia quaeque labefactare solet. Verum quis, ut emulationem vitet, bene facta vitaverit? Equis vero non malit Achilles esse cum invidia, quam Therstes sine illo? Vident, ut flammam primum emicantem comitetur fumus, qui evanescit, ubi se illa explicaverit? Sic res egregias adornantem premit emulatio, donec aucta gloria illius fumum abigat. Neque vero facinus ma-

gnum

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXXXVII. 547

gnum aut memorabile est, in solos majorum nobilitatis titulos, bonis benevolentibus, nec quilibet malevolentibus improbis, succedere, & inanem inde pompam, externumque cultum & luxum, prosequi, sed meminisse virtutum, heroicorumque factuorum, de iis cum optimis quibusque certare, ac etiam omnes pennis memoria bonos proceres institutis præclaris, factisque laudabilibus, atque collatis in Republicam meritis, vincere, dignum & titulis & majoribus suis facinus mens erecta ac vere nobilis existimare debet. Cum itaque omnium bonorum iudicio nulla sit suppellex tam præclara, quæque homines Reipublicæ bono natos magis deceat, quam optima Bibliotheca, multiplicibus scientiarum artiumque instrumentis locupletata, si præsertim ad bona studia promovenda probis & doctis committere & urbane pateat, pericatos profecto & nominis innocentiæ honore dignos haud immerito iudicamus proceres illos, quibus & ea animi nobilitas contigit, ut velint, & ea facultates suppetunt, ut possint, in re tam pulchra & laudabili supra vulgæ mediocritatem alius sese extollere. Hæc mihi animi generositas vere nobilis, & potius divina, ac omnibus iis voluptatibus, quæ cum brutis animantibus fere communes sunt, præferenda, semper visa fuit, in quo assentiri mihi & ex doctis, & ex indoctis, optimum & prudentissimum quemque, imo me potius cum illorum sententiis congruere, nemo nisi Davus inficiari poterit. Item, si genus, & genius, mens, gens, decus artis, et ortus, Ars & Mars, cocant, & in una sede morentur; quis neget, hos proceres solidum genus esse Deorum? Quodsi vero de auctore Discursus parænetici, ac primario laudabilis instituti promotore, ampliora nosse convenit; is est R. P. Oliverius Legipont, patria Limburgensis, Ordinem Benedictinum in Abbatia S. Martini Coloniae professus, S. S. Theologiæ in alma Universitate Coloniensi Licentiatus, ejusdemque Professor in Monasterio S. Jacobi Moguntiaë pridem emeritus, qui dein a doctissimo Abbate Gottwicensi in Austriam evocatus, lectissimam ac copiosissimam inclyti Monasterii Bibliothecam in ordinem redegit, in rei librariæ tritura non modico versatus, hodie utroque quasi cornu laborat in ordinanda Bibliotheca

Dalbergica, ejusque catalogo consiciendo, omnesque eruditos, quos præclari instituti ratio delectaverit, impense, honorifice, perque amanter, iuvat, ut illustra sua nomina in album Societatis Moguntina referre, ac propositum promovere, non graventur, id quod felix faustumque jubeat esse Deus!

Nemo dubitat, Institutum isthoc, Principe Viro dignum, successibus uturum, cujus rei eo certior spes esse potest, quo sapientius & provida magis rerum futurarum cura leges, quibus Societatis gloria & perennitas conllabit, condiderunt Collegæ, quas, ab Heidelbergensi Societatis Historico-literariæ Instituto acceptas, adeoque longo annorum usu comprobatas, sibi ipsis tulerunt. Sunt autem sequentes:

1) *Gloria Dei, rei literaria incrementum, studii Genealogici, Heraldicique, & patriarum Historiarum, nec non Juris publici, illustratio, atque boni communis exinde resultans commodum, instituenda apud Mogonos Societatis Eruditorum scopus esto & cynosura unica;* 2) *Quoniam vero Societas nascenti subinde emulorum faucibus hæret, qui porro hujus instituti pulchritudine vel utilitate capti fuerint, eo curas & studia statim conferent, ut gratiosissimam Eminentissimi ac Serenissimi Principis Electoris tutelam & protectionem sibi concilient;* 3) *Ut autem felicitiora ac firmiora Societas capiat incrementa, ipsique autorita. major concilietur, præstantissimum Mecenatis cujusdam præsidium erit exorandum, cujus auspiciis certa quaedam privilegia possint impetrari: hujus vero vices in congressibus subibit is, quem Dominus Præses pro lubitu nominaverit, titulo Vice-Præsidis;* 4) *Societatis secretiora membra perpetuo statui debent duodecim Viri eruditi, Moguntia in studia incumbentes: e quorum medio unus Director, alter Cancellarius, alius Secretarius, constituatur; quibus abeuntibus sufficiuntur alii, vel secundum ordinem receptionis, vel suffragiorum & meritorum pondus;* 5) *Directorium autem, si fieri potest, & e re Societatis visum fuerit, maneat penes actualem Bibliothecæ publicæ Præfectum, cui unus e membris secretioribus Assistentis titulo jungatur, ut ille & solatium habeat, & ab omni suspitione male in rebus Societatis versationis liberetur;* 6) *Director*

rectori incumbat congressuum materias proponere, vota & opiniones aliorum colligere, ac rebus Societatis ita prospicere, ut, quaevisque in ejus incrementum aut commodum ullo modo cedere possunt, vel opera, vel consilio, vel industria, sedulo procuret; 7) Habeat ille peculiarem librum, cui codices Societatis usui destinatos curate annotet; deinde, qua quis die librum in usum privatum acceperit, & qua restituere debeat, observabit, diligenterque prospiciet, ut a singulis stato tempore illi restituantur; 8) Cancellarius sigillum servabit, & Acta, ac Ararium Societatis: hujus vero Statuta, modum conventuum, & memorabilia, item nomina singulorum membrorum, patriam, habitationis locum, functiones, diem receptionis, & similia, peculiari libro Secretarius inscribet, eumque ceu Archivum seris custodiet; 9) Membra invitata & recepta ad duo sint obstricta, ut primo librum in usum communem Societatis comparent, loco cujus aliorum librorum usu gaudebunt particulari; secundo seligant sibi materiam, scopo Societatis propriam, ab alio haud preventam, sub titulo Dissertationis, Scholasticis, Speciminis, vel alio, elaborandam; 10) Materiam vero talem membrum elaborabit, curiose, & qua fieri poterit, diligentia; sed, cum unus agro singula pro dignitate possit excolere, optandum sane esset, ut Socii in suis elucubrationibus primum de principis inter se convenirent, tum singuli singularia argumenta curatissime discutienda & pertractanda suscipere; 11) Si quis argumentum sibi susceperit elaborandum, ejus ichnographiam statim secretariis membris submittet, ut, si de eadem re varii quidpiam aut curiosi reliquis innotuerit, illud caute vicissim communicent: pari modo confectum opus ante editionem aliorum examini subiciet; 12) Licetum vero erit membris, quibus Opusculum videre contigerit, cum bona Auctoris venia & absque ipsius offensione, materia perfectius elucidanda gratia, quaedam movere, corrigere, addere, immutare, omnia tamen amice, & citra arrogantiam, invidiam, vel ullius contentum: quandoquidem viri sapientis non est, alterum invidiose calumniari; 13) Certum tempus exhibitionis pensum a membris requiri non poterit;

cum propter alia forte negotia Societati semper vacare non possint: sufficit, si utilitas operis & cupido famæ calcari admo-
verint, ad maturum factum premium Societati, deinde erulito
orbi, sistendum; 14) Qui pensum suum absolverit, cogi non po-
terit ad novæ materie elaborationem: sufficit, si alio quovis
modo Societatis laudabile institutum pro virili promoverit;
si tamen quis suo instinctu novas materias tractare voluerit,
eo magis Societatis favorem merebitur, digniusque il-
lius membrum se præstabit; 15) Scripta a Sociis communicata
secundum ordinem temporis, quo submissa fuerint, aut mate-
rie connexionem, in unum corpus colligantur, præmissis ubique
Autoris honorifico nomine, & tam diu in cista asserventur, do-
nec tractu temporis in unum Volumen congesta, Bibliopole tra-
di, & sub titulo Actorum Societatis Eruditorum Mogunti-
nensium edi possint; 16) Hisce Actis adiungantur, si qui vario-
res libri prodierint, & interdum quid insoliti & curiosi in se
contineant: calcis loco adjiciatur, si quis membrorum viris
excesserit, honorifica mentione eorum, quæ in Societatis &
rei literariæ commodum præstiterit, quæ Opuscula edide-
rit, &c. ad hoc paucis beata ipsius analysis enarretur; 17)
Hoc ut facilius impetretur, Membra, Moguntiam aliquando
relictura, non desinent esse membra, sed, ubicunque degerint,
Societatis incrementum querent, & cum per varia loca fue-
rint disposita, literarium commercium cum Societate instituent,
tuebuntur, & promovebunt: quibuscum e contrario Acta So-
cietatis a Directore fideliter communicabuntur; 18) Quodlibet
Membrum alios quoque, sive illi indigenæ, sive externi, fuerint,
hisce conatibus faventes, aut in ipsam Societatem pellicere co-
nabitur, aut, si hoc non arriperit, nec ipsorum negotia permit-
tant, eos, ut tanquam Mæcenates, Patroni, & Fautores, reli-
quis membris, rariora communicando, operam conferre dignen-
tur, submissæ, honorificæ, perque amanter, invitabit; 19) Ut au-
tem ejusmodi Fautores eo proclivius alliciantur ad collationem
librorum in usus Societatis, hujus propositum eis impensius erit
commendandum; ipsis quoque titulus honorarius in ea erit
deferendus: Societas enim primo benefica ac subinde meritoria
esse debet; 20) Ad cooptandum Collegio novum Socium, opus

erit, ut duodecim membra secretiora, aut major pars eorum, quibus exhibiti penſi cenſura relicta fuerit, conſentiant; ex-turbari vero ſemel receptus nequeat, niſi quid admiſerit bono & honeſto viro indignum; 21) In Congreſſibus iſta erit habenda ratio, ut colloquia de iis potiffimum rebus miſceantur, quarum particeps quis in ordine ad Societatis ſcopum fieri maxime deſiderat: tali enim ratione cum conſilia oppido ſalutaria ſuggeſta audientur, tum varia opiniones prolatae innoſcent, tum media explorabuntur, quibus propoſitum argumentum liceat illuſtrare, ac ea ſanctari, quae in progreſſu inſtitutum noſtrum ſecundent; 22) Quo autem hoc ſalubre negotium feliciter faciliuſque procedat, conſultum fuit deinceps ſancita lege caveri, ut, ſi aliquod Societatis Membrum abſque liberis & conſanguineis ad ſtudia aptis diem ſuum obierit, ipſius libraria ſupellex, ſcripta, monumenta, aut certa hereditatis portio, cederent in Bibliotheca publicae & Societatis incrementum, commodumque.

Pia facimus pro felici novae Societatis ſucceſſu & Sociorum incolumitate vota, patriae ſanctam novis ornamentis auſtam laeti conſpicimus, deque literarum incrementis, certiffimo meliorum temporum augurio, Rheno accolis gratulamur.

JO. HENR. A SEELEN, S. S. THEOL. LICENT. & GYMN. LUBEC. RECT. MISCCELLANEA, quibus Commentationes varii argumenti, ſacri, philologici, hiſtorici, philoſophici, antiquarii, literarii, continentur.

Lubecae, apud Jonam Schmidium, 1734, 8.

Alph. 1 plag. 4, cum Figuris & Numiſmatibus nonnullis.

Ex promiſſo debebat literatiſſimus Autor reipublicae eruditorem Partem tertiam Meditationum, quas jam inde de rebus Exegeticis edere coeperat. Sed, mutato certis de cauſis conſilio, haec *Miſcellanea* ſatis aequa compensatione ſtudioſis literarum transmittit, ſive quod Cancellariae alterna audent, ſi-

ve quod suetos labores in annum sequentem differri satius existimaverit. Tanta jam olim exsistere merita Viri Reverendi in literaturam amceniorum, ut jam ex iis de præstantia Operis hujus tuto possit judicari. Rei indicio erit, si pro instituti ratione capitulatum præcipua delibemus Operis argumenta, quæ quidem *XVII Commentationibus* conclusa sinit. *Prima* itaque copiose & argute de veritate religionis Christianæ ex gentium scriptoribus caute confirmanda differit. Præmissis enim Autorum nominibus, qui aliquid operis in hoc scribendi genere unquam contulerunt, octo speciatim regulas tradit, quibus præceptis Autorum profanorum usus caveri possit. Dignæ certe sunt, quæ legantur, observationes de scriptis *Socratis, Hermetis, Sanchoniathonis, Oraculis Sibyllinis*, quæ per piam fraudem supposita, & a multis incuriose recepta, arguit. Pari industria monet de discrimine, ab iis perperam confuso, qui vel Poetarum fabulis, vel relationibus dubiæ fidei, similitudine decepti, veritatem Christianam festinaverint confirmandam. Hinc, *Huetio & Hugone* taxatis, imprimis *Dominici de Colonia* librum, inscriptum: *La religion Chrétienne autorisée par le temoignage des anciens Auteurs payens*, commendat, tanquam prudenter & caute hanc rem persequentem. *Secunda* Commentatio testimonia de Christo passio collecta tradit, quæ in profanis forsitan existant, & jam Programmati, A. 1720 edito, præmissa sunt. Uberius rem persequitur, ita, ut suspectis ambiguisque rejectis, inquirat, quantum fidei testibus *Pilato, Phelegonti, Tacito, Plinio*, sit tribuendum. Affine est huic *tertium* Schediasma, quo famosum illum libellum *Jac. Hugonis, Homerum Christi passi* testem exhibentis, multis argumentis confutavit. *Quarto* inserit Dissertationem de tonitru existentie divinæ teste; in qua, multis pro lectionis ubertate disputatis, methodo, ut ajunt, mathematica, Numinis tum existentiam, tum perfectionem, tradit deductam. Non est hic prætereundum, Autori Cl. consilium fuisse vitas & memoriam seorsim exponere Virorum, qui unquam Lubecæ meritis & laude eruditionis floruerint; sed, ne domestica tantum egisse videretur, cœptis de-

stitit,

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXXXVII. 359

stitit, & pro specimine unam alteramve *Βιογραφίαν* his intertextuit *Miscellaneis*. Sic *quinta* Commentatio sistit *Ἐπιτάφιον* *Hermanni Jacobi Herderi*, cujus, præmatura morte defuncti, præcocietatem ingenii, & eruditionis spes jam firmatas, funebri dolet collaudatione. Sequens *sexta* Commentatio Philologema offert, quo Patronis olim gratulandi præstitit officium, & de præcipuis nominibus, magistratui impositis, erudite egit. Hanc *septimum* excipit *Ἐχθιδιον*, de religione Lutherana magistratui civili favente disserens, cui ob propinquitatem rei encomium pietatis veterum Christianorum erga magistratum civilem junctum addidit. *Nono* loco prodit Disputatio, quæ olim in Gymnasio Lubecæ, de *Jani Guillelmi*, Philologi, & Poetæ, vita, studiis, & fati, publice habita fuit; quam quidem *decimum* Schediasma de Academia Rostochiensis A. 1487 Lubecæ commemorata excipit. *Undecimum* locum occupat Dissertatio de Formula Germanorum votiva, *Wolte Gott*, caute adhibenda; qua quidem non solum *Urbani Regii* libellus, de formulis caute loquendi, ex parte suppletur, sed etiam, re fusius explicata, *Jo. Clericus*, locum *Gen. XVII, 18*, perperam interpretatus, notatur. Commentatur *duodecimus* Sermo de Doxologia: *Gloria Patri &c. sicut erat in principio &c.* cujus sensum ex ritibus veterum scite exponit. Numerum *decimum tertium* sibi vindicant Observationes de vase sacro, quibus, per occasionem Examinis verni susceptis, ob argumenti confinitatem, Programmata *Jo. Henrici Hessi* adjectum legitur. *Decimum quartum* est Metema critico-morale, quo modus doctrinas morales tradendi per meditationes insertas asseritur, & varia de *Philonis & Bonaventura* exemplis offeruntur. Sequens *decima quinta* Ecloga de Deo Pace se præ ceteris commendat, cujus origo cultus, symbola, & numini, non sine delectatione quadam leguntur. Memoriam *decimo sexto* loco sistit *M. Sam. Gerh. a Melle*, Archidiaconi Lubecensis, cujus præsertim itinera literaria & labores Bibliothecæ Lubecensis impensi meritis commemorentur laudibus. *Ultimum* tandem numerum obtinet prolixior Commentatio, quæ de festo die Lanceæ & clavorum, in Ducatu Bremensi olim celebrato,

brato, non minus copiose, quam ornate, disputat. Altera hæc est editio, quandoquidem prior A. 1716 Flensburgi prodit. Varia occurrunt in illa notatu dignissima, quæ Historiæ sacræ istius temporis possunt inservire. Si pauca in hoc Opusculo exceperis, quæ ad augendam molem videntur adjecta, plurima certe ingenio & peritiæ literatissimi Autoris respondent, jam olim satis spectatæ. Nec dubium est, quin eo plus gratiæ apud ipsos legentes sint habitura, quo magis & rerum varietate, & dictionis nitido ornatu, scriptis *Seelenianis* sere proprio, comparata ad delectandum videntur.

NOVA LITERARIA.

Ultrajecti apud Joannem Brædelet, Typographum, haud ita pridem forma minori, quam duodecimam vocant, prodierunt Sam. Puffendorffii *de Officio hominis & civis, juxta legem naturalem, Libri duo. Editio septima, prioribus correctior, additionibus & emendationibus Weberi, duplicibus lemmatibus, ac perpetuis ad Hugonem Grotium & majus Autoris Opus remissionibus, aucta. Accesserunt huic editioni notæ Ev. Ottonis.* Cum Vir clarissimus & eruditissimus, *Everardus Otto*, in Præfatione, *Sam. Puffendorffo de Officio hominis & civis, A. 1728 ex officina Brædeletii* prodeunti in 8, præmissa, textum hunc *Puffendorffianum*, forma minori excusum, omnium accuratissimum judicaverit, ejusque lemmata studiose a Cl. *Franckio* composita & ordinata esse, confessus fuerit; & re studiosorum fore existimavit idem *Brædeletius*, si hanc editionem compendiosam & portatilem, ab agnato quondam suo, *Jac. Brædeletio, A. 1723 vulgatam in 12, novo augmento instrueret, & ornatorem in publicum emitteret.* Moverunt ipsum varix & fonticæ hanc editionem evulgandi rationes, primum, quod ipse Vir Clarissimus in recudenda illa editione *κατὰ πένδε* minorem hanc fuerit secutus; deinde, quod vitio seu negligentia correctorum varia fuerint in majori illa prætermissa, quæ studiosius in minori hac correctæ leguntur; postremo, quod jure emtionis ex hæreditate patruelis sui, aliquot centena hujus accuratissimæ editionis

exem-

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXXXVII. 555

exempla nactus fuerit. Hinc non inutile futurum judicavit, si in gratiam studiosæ juventutis eruditas Notas Clarissimi *Ortonis* adjungeret, ut ad manus essent illis, qui lectiones ejus frequentant. Sic, nummis modicis, rerum ubertate & correctorum diligentia optima, mole vero exigua, editio hæc Lectori præsto erit.

INDEX AUTORUM, quorum Libri aut Inventa in hoc Volumine recensentur.

I. *Libri Theologici, & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.*

<i>Van Alphen (Hieron.) Diff. de Annis Judicum Hebraeorum.</i>	62
<i>Benneri (Jo. Herm.) Otia sacra, in divinis quibusdam Oraculis occupata.</i>	89
<i>Buderi (Christian. Gottlieb) Collectio Monumentorum, ad illustrationem Juris Sc. Historiæ item Ecclesiasticæ, pertinentium.</i>	37
<i>Deylingii (Salom.) Observationes miscellaneæ.</i>	158
<i>Fabricii (Franc.) Theologia Christiana, ex foliis Christi Salvatoris verbis, in Evangeliiis relatis, succinctè adornata.</i>	144
<i>Frick (Elias) de Cura veterum circa hæreses.</i>	285
<i>Orat. de Cathechisatione veteris & recentioris Ecclesiæ.</i>	ibid.
<i>Krumbholzii (Caroli Frid.) Operarum subserviatarum, sive Animadversionum sacrarum in loca quadam N. Fæderis selecta Libellus primus.</i>	140
<i>Lactantii (Lucii Ceciliæ Firmiani) Opera omnia, emendata, & illustrata, a Christoph. Aug. Heumanno.</i>	255
<i>M. (P.) Diff. de Potestate ecclesiastica.</i>	473

I N D E X.

Meuschenii (Jo. Gerb.) <i>Novum Testamentum ex Talmude & Antiquitatibus Hebraeorum illustratum.</i>	104
Origenis Opera omnia, ex edit. Caroli Delarue. Tomus I.	289
S. Paulini (Pontii Meropii) Opera; ex edit. Lud. Ant. Muratorii.	529
Pertschii (Jo. Georg.) <i>Delineatio Historiae Ecclesiasticae, quatenus ipsa spectari potest tanquam Introductio ad Jurisprudentiam Ecclesiasticam. Tomus I.</i>	247
Philippus (J. T.) <i>Dissertationes historicae quatuor.</i>	515
Rivii (Gregorii Puritani) <i>Monastica Historia Occidentis scabra & salebrosa floribus constrata.</i>	534
Sarpii (Pauli) <i>Historia Concilii Tridentini, Gallice versa, & Notis illustrata, a Petro Franc. le Courayer. Tomi II.</i>	200
Schultens (Alberti) <i>nova Versio & Commentarius in Librum Jobi. Tomi II.</i>	102
A Seelen (Jo. Henr.) <i>Miscellanea. Pars I.</i>	551
Vitringæ (Campegii) <i>Commentarii ad Librum Prophetiarum Zachariae, quae supersunt; ex edit. H. Veneimæ.</i>	300
Voget (Alberti) <i>Institutiones Theologiae Christianae.</i>	361
Zornii (Petri) <i>Historia Fisci Judaici sub imperio veterum Romanorum.</i>	506

II. Libri Juridici.

Buderi (Christiani Gottlieb) <i>Collectio Monumentorum, ad illustrationem Juris Naturæ & Gentium, &c. pertinentium.</i>	37
Codex Theodosianus, cum perpetuis Commentariis Jac. Gothofredi, & Notis Jo. Dan. Ritteri. Tomus II.	385
Estoris (Jo. Georg.) <i>Opuscula selecta. Tomi X.</i>	422
Florini (Jo. Matthiae) <i>Opuscula varia. Tomus I.</i>	375
Heineccii (Jo. Gottlieb) <i>Elementa Juris Germanici, tum veteris, tum hodierni. Tomus II.</i>	362
De Meiern (Jo. Godofr.) <i>Acta Executionis Pacis Westphalicae publica. Tomus I.</i>	193
Pertschii (Jo. Georg.) <i>Delineatio Historiae Ecclesiasticae, quatenus ipsa spectari potest tanquam Introductio ad Jurisprudentiam Ecclesiasticam. Tomus I.</i>	247

III.

I N D E X.

III. Libri Medici & Physici.

<i>Anonymi Experimenta & Observata medica, revisa & publicata studio Societatis Edimburgensis. Volumina II & III.</i>	404
Bernoulli (Jo.) <i>Disquisitiones physica & geometrica, enodantes questionem: qua ratione fiat propagatio luminis?</i>	496
Buxbaum (Jo. Christ.) <i>Plantarum minus cognitarum Centuria quarta.</i>	268
Cassebohmi (Jo. Frid.) <i>Tractatus quintus Anatomicus de Aure humana; cui accedit sextus de aure monstri humani.</i>	213
Chefeldenii (Guil.) <i>Osteographia, sive Anatomia ossium.</i>	305
<i>Commentarii Academię Scientiarum Imperialis Petropolitane, ad Annum 1729. Tomus IV.</i>	220
Douglassii (Jo.) <i>Animadversiones in Osteographiam Guil. Chefeldenii.</i>	310
Goelicke (Andr. Ottomari) <i>Institutiones medica, secundum principia mechanico-organica reformata.</i>	448
Hahnii (Jo. Godofr.) <i>Carbo pestilens a carbunculis sive variolis veterum distinctus.</i>	270
Harderi (Jo. Jac.) <i>Thesaurus Observationum medicarum rariorum.</i>	538
A. K. (J. R. K.) <i>Problema, Chemicis ac Physicis propositum.</i>	88
Linnaei (Caroli) <i>Fundamenta Botanica.</i>	61
<i>Systema natura.</i>	64
<i>Musa Cliffortiana, florens Hartecampi A. 1736 prope Harlemum.</i>	117
M *** <i>Compendium Anatomie corporis humani. Tomi II.</i>	412
Martini (Benjam.) <i>Grammatica philosophica, conspectum status presentis Physiologiae experimentalis, vel Philosophiae naturalis, sistens.</i>	326
Mazucchelli (Caroli) <i>Notitia practica de Epidemico animalium bovini generis, qui A. 1735 grassatus est, morbo.</i>	492
Militiae (Dominisi) <i>de Morbis exitiis, nobilem virginem</i>	Pata

I N D E X.

<i>Patavinam toto vita tempore excruciantibus, Historia medica.</i>	453
<i>De Neufville (Ludov.) Diff. de Membrana allantoide.</i>	168
<i>De Reaumur Commentarii, ad illustrandam Historiam Insectorum compositi. Tomus II.</i>	261
<i>Swedenborgii (Eman.) Principia rerum naturalium, sive novorum tentaminum, phaenomena mundi elementaris philosophice explicandi.</i>	342
<i>Taylor (Jo.) de Morbis humoris chrySTALLINI oculi humani.</i>	113
<i>Trew (Christoph. Jac.) de Differentiis quibusdam inter hominem natum & nascendum intercedentibus.</i>	215
<i>Tronchin (Theodori) Diff. de Clitoride.</i>	168

IV. Libri Mathematici.

<i>Anonymi Dissertationes de Cyclis Paschalibus, qui Enneadecaeteride Alexandrina nituntur.</i>	494
<i>Bernoulli (Jo.) Demonstratio Methodi Analyticae, qua usus est pro determinanda aliqua Quadratura exponentiali per seriem.</i>	82
<i>(Jo. Junioris) Disquisitiones physicae & geometricae, enodantes questionem: Qua ratione fiat propagatio luminis?</i>	496
<i>Cartaud Cogitationes criticae in disciplinas mathematicas.</i>	134
<i>Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae ad Annum 1729. Tomus IV.</i>	220
<i>Corfini (Odoardi) Elementa Mathematicae.</i>	540
<i>Frezierii Theoria & praxis sectionis tam lapidum, quam lignorum, pro construendis fornicibus, &c. Tomus I.</i>	312
<i>Galloni Machinae, & Inventa, approbata ab Academia Scientiarum regia. Tomus I.</i>	21
<i>Tomus II.</i>	71
<i>Tomus III.</i>	120
<i>Tomus IV.</i>	171
<i>Tomus V.</i>	227
<i>Tomus VI.</i>	273
	Hert-

I N D E X.

Herttensteinii <i>Adversaria mathematica.</i>	415
Knutzen (Martini) <i>Theoremata nova de Parabolis infinitis eadem parametro & circa eundem axin descriptis.</i>	461
Mikoviny (Sam.) <i>Observatio Eclipsos Lunæ, totalis ac prope centralis, A. 1736 d. 19 Sept. Budæ & Pesthii instituta.</i>	283
Neuferi (Celedonii) <i>ad Eminentiss. Cardinalem Guadagnium Epistole tres, de incommodis, a novo quodam edificio expectandis, quod moniales Philippina e regione monasterii Turchinarum exstruere instituerunt.</i>	458
Weidleri (Jo. Frid.) <i>Narratio de Mercurio d. 11 Nov. A. 1736 Vitemburgæ Saxonum sub Sole viso.</i>	371
Weismüllerii <i>Specimen Definitionum Philosophiæ Pythagoricæ, vere Geometricæ.</i>	504

V. Libri Historici, Geographici, &c.

<i>Acta Academia Historiæ Lusitanicæ, Annorum 1727, 1728, & 1729. Tomi III.</i>	49
Adami (Adami) <i>Relatio historica de Pacificatione Osnabruggo-Monasteriensi, edita a Jo. Godofr. de Meiern.</i>	356
Anastalii (Phil.) <i>Lucubrationes in Surrentinorum Ecclesiasticas civilesque antiquitates. Partes II.</i>	15
Anonymi <i>Literæ de falsis & suspectis Diplomatis in Monasterio Fabariensi, & de quibusdam Diplomatis Chronici Tschudiani.</i>	56
<i>Historia literaria Gallicæ. Tomus II.</i>	392
<i>Elogium Jo. Clerici, Philos. & Hist. Eccl. inter Remonstrantes Professoris.</i>	516
De Baumanu (Jo. Frid.) <i>Voluntarium imperii consortium inter Fridericum Austriacum & Ludovicum Bavarum, Augustos.</i>	9
Belii (Matthiæ) <i>Apparatus ad Historiam Hungariæ. Decadis I Monumentum III.</i>	151
Buderi (Christiani Gottlieb) <i>Collectio Monumentorum, ad illustrationem Juris Naturæ & Gentium, &c. pertinentium.</i>	37
	Cæsaris

I N D E X.

<i>Cæsaris (C. Jul.) de Bellis Gallico & Civili Pompejano libri, ex edit. Franc. Oudendorpii.</i>	337
<i>Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae, ad Annum 1729. Tomus IV.</i>	220
<i>Davilæ (Henr. Catharini) de Bello civili Gallico Historiarum Libri XV, Latine versi a Petro Franc. Cornazano. Volumen I.</i>	148
<i>Durandi Historia Seculi XVI. Tomi IV.</i>	19
<i>Estoris (Jo. Gr.) Opuscula selecta. Tomi X.</i>	423
<i>Florini (Jo. Matth.) Opuscula varia. Tomus I.</i>	375
<i>Gorii (Ant. Franc.) Musæum Florentinum, exhibens insigniora vetustatis monumenta, quæ Florentia sunt. Tomus III.</i>	433
<i>Juvenci (Cæli Calani Dalmatæ) Attila.</i>	152
<i>Laffiteau (Jo. Franc.) Historia rerum in detegendis occupandisque provinciis novi orbis a Lusitanis gestarum. Tomi IV.</i>	531
<i>De Meiern (Jo. Godofr.) Acta Executionis Pacis Westphalicæ publicæ. Tomus I.</i>	193
<i>Mosis Chorenensis Historia Armenicæ Libri tres, Latine versi a Guil. & Georg. Whistonis.</i>	58
<i>Nepotis (Cornelii) Vitæ excellentium Imperatorum; ex edit. Augustini van Staveren.</i>	303
<i>Niceronii Commentarii, historicæ celeberrimorum in Rep. literaria virorum inservientes. Tomus XXVI & XXVII.</i>	31
<i>Perizonii (Jac.) Origines Babylonicæ & Ægyptiacæ; ex edit. Car. Andr. Dukeri. Tomi II.</i>	60
<i>Philipps (J. T.) Dissertationes historicæ quatuor.</i>	515
<i>Rabe (Jo. Jac.) Calendarium Fæstorum dierumque mobilium atque immobilium perpetuum.</i>	378
<i>Schlägeri (Julii Caroli) Commentatio de Numo Alexandri M. cum summa raritate, tum typo singulari, conspicuo.</i>	108
<i>Suetonius (C. Tranquillus) cum Notis variorum; ex edit. Petri Burmanni. Tomi II.</i>	1
<i>Thuanii (Jac. Aug.) Historia sui temporis. Tomi VII.</i>	241
Tschu-	

I N D E X.

<i>Tschudii (Ægidii) Chronicon Helveticum, ex edit. Jo. Rudolph. Iselii.</i>	51
<i>Tomus I.</i>	51
<i>Tomus II.</i>	101
<i>A Zajezda (Adami Patachich) Augusta quinque Carolorum historia.</i>	481
<i>Zornii (Petri) Historia Fisci Judaici sub imperio veterum Romanorum.</i>	506

VI. Libri Philosophici, & Miscellanei.

<i>Aceti (Thomasi) Orthographia Latina & Italica.</i>	99
<i>Anonymi Miscellanea Observationes criticae in Auctores veteres & recentiores. Tomus VI & VII.</i>	439
<i>Discursus paræneticus pro Bibliotheca publica & Societate Eruditorum in urbe Moguntina feliciter erigenda.</i>	540
<i>Buderi (Christiani Gottlieb) Collectio Monumentorum, ad illustrationem Juris Naturæ & Gentium &c. pertinentium.</i>	51
<i>Burmanni (Petri) Vestigia populi Romani, & Jupiter fulgurator in Cyrrhestarum numis.</i>	486
<i>Casley (Dav.) Catalogus Manuscriptorum Bibliothecæ regie Londinensis.</i>	29
<i>Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae, ad Annum 1729. Tomus IV.</i>	220
<i>Deylingii (Salom.) Observationes miscellanea.</i>	158
<i>Estoris (Jo. Georg.) Opuscula selecta. Tomi X.</i>	422
<i>Florini (Jo. Matth.) Opuscula varia. Tomus I.</i>	375
<i>Gesneri (Jo. Matthie) ad Eruditos de nova Lexici Stephaniani editione Epistola.</i>	93
<i>Heumannii (Christoph. Aug.) Observatio critica, qua insigne mendum tollitur e Diogene Laertio.</i>	41
<i>Kahlilii (Lud. Mart.) Elementa Logicæ probabilium, methodo mathematica adornata.</i>	466
<i>Lactantii (L. Cæcilii Firmiani) Opera omnia, emendata & illustrata a Christoph. Aug. Heumannio.</i>	255
<i>Leibnitii (Godofr. Guil.) Epistolæ ad diversos, editæ a Christ. Kortholto. Volumen II.</i>	191
<i>M*** Observationes criticae de Elegia.</i>	477
<i>Martini (Benjam.) Grammatica philosophica.</i>	326
<i>Menckenii (Frid. Ottonis) Carmina.</i>	380

Bbbb

Petro-

I N D E X.

Petronii *Carmen de Bello civili inter Cæsarem & Pompejum, Gallico carmine redditum, & observationibus illustratum.* 399

Schwarz (Jo. Conr.) *Commentarii critici & philologici lingue Græcæ N. Fœderis divini.* 209

A Seelen (Jo. Henr.) *Miscellanea. Pars I.* 551

Simonis (Jo.) *Arcani formarum nominum Hebrææ lingue Pars altera.* 136

Stephani (Henr.) *de Abusu lingue Græcæ in quibusdam vocibus, quas Latina usurpat, Admonitio, denuo edita a Frid. Guil. Roloffio.* 383

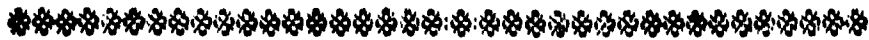
Pseudo-Cicero; Diff. de Plauti Latinitate; de stuzu suæ Typographiæ; & artis typographiæ querimonia. Collegit & editit Frid. Guil. Roloffius. 384

Suetonius (C. Tranquillus) *cum Notis variorum; ex edit. Petri Burmanni. Tomi II.* 1

Terentii (P.) *Comædia, nunc primum Italicis versibus reddita, cum personarum figuris, æri accurate incis.* 97

Wachteri (Jo. Georg.) *Glossarium Germanicum. Tomi II.* 145

Weismülleri *Specimen definitionum Philosophiæ Pythagoricæ, vere Geometricæ.* 504

I N D E X
RERUM NOTABILIORUM.

A bacus, recens inventus. 237 seq.	A dami (Adami) vita. 397
A cademiæ Basileensis fundatio descripta. 102	A b Adulterii pœna an domina culpæ sit exempta? 368
A cademiarum in Germania fundatio quæ commoda secum tulit? 430	A dvocati cur vocentur clamatores? 370
A ctorum Eruditorum vindicta. 444	Æ dium Romanarum altitudo illustrata. 425
A cuslica instrumenta recens inventa. 79	Æ gagropilarum origo. 539
A dami (Adami) Relatio de Pacificatione Westphalica recusa. 356 seq.	A erologia in compendio tradita. 330 seq.
	I n Æschyli Prometheus vinculum Notæ criticæ. 447
	A lberti (Leandri) vita & scripta. 34
	A lexan.

RERUM NOTABILIORUM.

Alexander M. in numo. 108 seq.	Anthropiani apud Lactantium qui fuerint? 260
an fuerit oculis amplis? 110	Aperturæ jus descriptum. 432
sub leonis figura representatus. 111	Apollinis statua in Museo Florentino. 435
Alexandrinus Bibliorum Codex descriptus. 297	Aponensis (Petri) vita & scripta. 34
Algebra in compendio tradita. 421	Apostolorum historia illustrata. 252
Algebræ calculi in Geometria usus. 419	Aquæ elevandæ inservientes Machinæ. 25. 189. 274. 282
Allantois membrana descripta. 169	rotæ. 129. 132
Alphonſi V, R. Hisp. vita promissa. 49	marinæ a falsæ line purgandæ apta machina. 131
Alteferræ (Ant. Dadini) Prælectiones sex recense. 429	martiales descriptæ. 406
Altitudinibus mari capiendis idoneæ Machinæ. 177 seq. 278. 280	chalybeatæ commendatæ. 409
Altius tollendi & non tollendi servitus illustrata. 425	Montrosenses examinatæ. ib.
Anastasius (Phil.) laudatus. 15	Arboribus transplantandis inserviens machina. 182
Anatomia corporis humani in compendio tradita. 412 seq.	Archipiucernæ Hussiæ descriptæ. 423
Anging descriptio. 411	Architectura civilis in compendio tradita. 421
Anevritimatis curandi methodus. 407	Aristophanes apud Lactantium quis fuerit? 260
genesis. 408	illustratus. 445
Animale regnum in suas classes redactum. 70 seq.	Arithmetica in compendio tradita. 419
Animalium doctrina in compendio tradita. 331	Arithmeticæ machinæ descriptæ. 184. 255
Annatarum Papæ exsolventiarum necessitas unde? 424	Armenicæ Historiæ edita. 58
Anni Judicium Hebræorum illustrati. 61	Armenicæ literaturæ illustrata. ib.
Anthrax veterum an sint variolæ nostri temporis? 271	Asseres ferræ secundi modus. 172
	Allumatis descriptio. 411
	Astronomica turris. 275 seq.
	Astronomicæ observationes cum telesc.
	Bbbb 2

I N D E X

<i>leſcopiis longioribus inſtituenda.</i>	276	Belii (<i>Matthia</i>) in <i>Historiam Hungariae merito.</i>	ibid.
Atheiſmi <i>hiſtoria expoſita.</i>	515	Belidori <i>ſcripta mathematica commendata.</i>	417
Attilæ <i>hiſtoria Juveniana denuo edita.</i>	152	Bellicarum <i>artium perfectio a matheſi ſperanda.</i>	415 ſeq.
In Aviani (<i>Flav.</i>) <i>Fabulas nota critica.</i>	446	Bennerus (<i>Jo. Herm.</i>) <i>laudatus.</i>	89
Aurati (<i>Jo.</i>) <i>vita & ſcripta.</i>	33		notatus. 91
De Avreu (<i>Ferdin.</i>) <i>elogium.</i>	50	Berneggeri (<i>Matthia</i>) <i>vita & ſcripta.</i>	37
In Aurelianenſi <i>Academia qua jura Germanorum?</i>	432	Bernoullius (<i>Jo.</i>) <i>junior, laudatus.</i>	497
Auris <i>labyrinthus explicatus.</i>	313	Bibliorum <i>Codex Alexandrinus deſcriptus.</i>	297
	ſeq.	Bibliotheca <i>Baronum de Dalberg publici juris facta.</i>	541 ſeq.
<i>monſtri humani examinata.</i>	214	Bibliothecæ <i>regiæ Londinenſis MSta recenſita.</i>	296 ſeq.
In Ayrmanni <i>Diff. de Conrado Marpurgenſi meditationes.</i>	428		<i>Cotonianæ MSta recenſita.</i> 299
Azimuthalis <i>norma, recens inventa.</i>	26 ſeq.		<i>urbis Sanctgallenſis deſcriptæ.</i> 415
B	B.	Böcharti (<i>Sam.</i>) <i>vita & ſcripta.</i>	36
Balduini (<i>Franc</i>) <i>Opusculorum minorum editio promiſſa.</i>	333	Boivinii (<i>Jo.</i>) <i>vita & ſcripta.</i>	35
Balneatorum <i>& tonſorum diverſa jura.</i>	428	Bombardæ <i>ex peſtica parte oneranda novum inventum.</i>	77 ſeq.
Balneorum <i>in colica bilioſa uſus.</i>	412	Borbonii (<i>Nic.</i>) <i>ſenioris, vita & ſcripta.</i>	32
Baptiſini <i>antiquitates illuſtrata.</i>	254 ſeq.		<i>junioris, vita & ſcripta.</i> ibid.
Baronii (<i>Cæſ</i>) <i>vita & ſcripta.</i>	37	Borealis <i>lux menſe Oct. A. 1728 obſervata.</i>	223
	<i>Annalium Eccleſ. nova editio promiſſa.</i>	480	
Baſileenſis <i>Academia fundatio deſcripta.</i>	102	Boucheti (<i>Jo.</i>) <i>vita & ſcripta.</i>	35
Baumannus (<i>Jo. Frid.</i>) <i>laudatus.</i>	9		<i>(Guil.) vita & ſcripta.</i> ibid.
Beellebub <i>nomen quid denotet?</i>	250		
Belius (<i>Matthias</i>) <i>laudatus.</i>	152		

Boum

RERUM NOTABILIORUM.

Boum morbus epidemicus descriptus.	492 seq.	Calani (Juvenis Calii) historia Attila edita.	152
Bracaraugustani Conventus antiquitates illustratae.	51	Calagnini (Calii) vita & scripta.	37
Brachium artificiale, recens inventum.	278	Calculus integralis expositus.	421 seq.
Brahmani qui fuerint? horum scriptura explicata.	225 ibid.	Calculus exponentialis descriptus.	422
Brandani Historia Lusitania notata.	50	Calculus differentio-differentialis descriptus.	ibid.
Brenemanni (Henr.) & Schattgenii Epistola amabere.	444	De Calendarii emendatione consilium Weigclii.	41
Britannorum ad sacra Christiana transitus quando contigerit?	415	Calculus controversia descripta.	191
Bruckneri (Isaaci) globus terrestris descriptus.	185	Calendarium medii aevi editum.	378 seq.
Buckley (Sam.) novus Thuanæ historiae editor, laudatus.	243	Calor animalis unde?	409
Burmanni (Petri) in Suetonium merita.	1 seq.	Ex Calyce plantarum character dignoscendus.	62
consilium edendi Virgilium & Claudianum.	490	Calycis natura explicata.	ibid.
Ruxbaum (Jo. Christian.) laudatus.	269	Camerz obscura nova constructio.	280
Bzowii (Abrah.) vita & scripta.	37	Campus Madius descriptus.	378
C	C.	Candelabri novum genus.	235
Caesaris (C. Jul.) Commentarii historici recens editi.	337 seq.	De Canisii Promtuariorum Ecclesiasticorum singularia.	155
vita, qua		Canonicus unde dictus?	536
Celso tribuitur, an sit a Petrarca scripta?	339	Capillum facere servo, quid denotet?	369
loca nonnulla emendata & illustrata.	340 seq.	Carbo pestilentialis descriptus.	271
		& carbunculus an sint unum idemque?	272
		Carolorum quinque Imp. Germ. historia descripta.	488
		Carolus VIII, R. Gall. quibus artibus	

I N D E X

<i>ribus Annam in matrimonium suum compulerit?</i>	38	<i>Christianæ religionis in Britannia ortus.</i>	415 seq.
<i>Caroli M. historia descripta.</i>	482		<i>veritas ex</i>
	seq.		<i>profanis Scriptoribus caute confirmanda.</i>
<i>Diplomata examinata.</i>	486 seq.	<i>Chrysellini humoris morbi unde?</i>	114 seq.
<i>Castilionii (Baltb.) vita & scripta.</i>	32	<i>Cicutæ quæ sint noxæ?</i>	539
<i>Cataracta descripta.</i>	114	<i>Circulatio sanguinis in embryone quæ?</i>	216 seq.
<i>an detur membranacea?</i>	115		<i>ei inservientes valvulæ a quæ detectæ?</i>
<i>vera alia, alia spuria.</i>	ibid.	<i>Circulus quid sit?</i>	505
<i>ejus ætates tres.</i>	ibid.	<i>Clamatores cur vocentur advocati?</i>	370
<i>Cataractarum constructiones novæ.</i>	279	<i>Clavichordium inventum.</i>	31
<i>Catenæ sine sine novum genus.</i>	79	<i>Clavicymbalum, malleolis instrumentum, recens inventum.</i>	126. 328
<i>Cathechizandi ratio veteris ac recentioris ecclesiæ illustrata.</i>	288	<i>Clavigeri Dei qui fuerint?</i>	167
<i>Cerebri sinus anteriores descripti.</i>	223	<i>Clerici (Jo.) vita & scripta.</i>	416
<i>Ex Chalybe expressæ scintilla sunt chalybs fusus.</i>	88		seq.
<i>De la Chambre (Marini Curæ) vita & scripta.</i>	37		<i>cum Balio controversia.</i>
			517
<i>(Petri Curæ) vita & scripta.</i>	ibid.	<i>Cliffortia gens a studio plantarum commendata.</i>	117
<i>Chardini (Jo.) vita & scripta.</i>	32	<i>Clitoris descripta.</i>	171
<i>Cheseldenius (Guil.) laudatus.</i>	306	<i>Cochleam adhibendi modus singularis.</i>	188
<i>ejus Osteographia duriori consura subjecta.</i>	310 seq.	<i>Codicis Theodosiani loca nonnulla emendata.</i>	391 seq.
<i>Christi natalis an pro incerto habendus?</i>	250	<i>Cœnobiorum amplior historia promissa.</i>	555
<i>De Christo passo testimonia profanorum Scriptorum.</i>	552	<i>In Columellæ Præfationem nota critica.</i>	446
		<i>Compendia scribendi nos olim in Gallia.</i>	395
			Co-

RERUM NOTABILIORUM.

Conelli corticis Indici descriptio.	193	Currus nova constructionis.	193
409		Curva tautochrona considerata.	222
Conjecturæ quid faciant ad probabilitatem?	470	Curvarum theoria utilissima.	313
Constantini (Roberti) vita & scripta.	37	Curvilineus corporum motus descriptus.	224
Cornazanus (Petr. Franc.) laudatus.	151	Cycli varti paschales descripti.	494
Cornelius Nepos recens editus.	302	seq.	
ejus loca nonnulla illustrata.	303 seq.	Cygnus artificialis.	281
Corporis humani historia exposita.	412 seq.	Cyrilli adversus nonnullos vindictæ.	159
Corporum doctrina explicata.	328		
Corticis Peruviani in ulceribus usus.	409	D.	
Cosmographia in compendio tradita.	421	De Dalberg Baronum Bibliotheca publici juris facta.	541 seq.
Cosmologia in compendio tradita.	329 seq.	in literas merita descripta.	542 seq.
Cottonianæ Bibliotheca MSæ recensita.	299	Danzæ (Lamberti) vita & scripta.	35
Le Courayerii (Petr. Franc.) in Sarpianam Concilii Tridentini historiam merita.	200 seq.	Danzæ (Jo. Andr.) in Nov. Test. Annotationes Talmudica edita.	106
Couture (Jo. Bapt.) vita & scripta.	35	Davenne (Franc.) vita & scripta.	35
Cratonis (Jo.) de morte Maximiliani II Epistola edita.	41	Davilæ (Henr. Catharini) vita.	149
Creatio quid sit?	504	Historia de bello civili Gallico in Latinum conversa.	148 seq.
Crispi (Jo. Bapt.) vita & scripta.	37	Decumilla, femina, in veteri Inscriptione.	43
Crocodili sceleton in tabula representatum.	309	Delarue (Caroli) in Opera Origenis merita.	289 seq.
Cuprum tractandi & liquesfaciendi theoria explicata.	354	Delatura quid olim fuerit?	306
Currus, velis instructus, recens inventus.	124	Deliacæ antiquitates illustratæ.	445
		Delicta rigidissime Germanis priscis vindicta.	366
		Deorum statua quem usum præstent?	437 seq.
		Deter.	

I N D E X

Determinatio quid sit?	504	De Ecclesiasticis bonis utiliter adhibendis consilium.	38
Deus quid sit?	ibid.	Eclipsis lune totalis, A. 1736 Bude observata.	283 seq.
Diadematis usus quando primum invaluerit?	377	Elasticitas aetheris unde?	498 seq.
De Dialogi de Oratoribus autore Diff.	447	Elateriorum viribus mensurandis apta machina.	175
Dianæ statua in Museo Florentino.	436	Electorum nomen quando primum auditum?	378
Dii clavigeri qui fuerint? commentitii Germanorum veterum.	167 376	Elegiaci Poeta veteres examinati.	478
E Diogene Laertio insigne mendum sublatum.	42 seq.	Elegix requisita.	477
Diplomata monasterii Fabariensis falsitatis accusata.	56 seq.	Elementum primum mundi descriptum.	547
de falsitate suspecta. Cassinensis feudalia collecta.	58 429	De Ellipsi conica problema.	221
Caroli M. descripta.	486	Embolus antliarum descriptus. a frictionum incommodis liber.	278
In Diplomate quid imprimis observandum?	485	In Embryone quæ sit circulatio sanguinis & humorum conditio?	216 seq.
De Diplomatum veterum datis observationes.	379	Episcopi an olim Presbyteris fuerint majores?	16
Diplomatum quorundam Gallicorum subscriptiones explicata.	380	Equetris dignitas quomodo ab Imp. tribuatur?	427
Douglasius (Jo.) durior Cbeseldenii adversarius.	310 seq.	Equos effrænes reprimendi modi duo.	81
ejus Osteographia promissa.	312	Erbacensium Comitum origo.	424
Dadaim quid denotet?	138	Ergatæ pro usibus navium recens inventæ.	72
Dukerus (Carol. Andr.) notatus.	60 seq.	Erucarum varia genera.	262
Dystocia descripta.	539 seq.	etas descripta.	ibid.
E.		inimici qui?	267
Ecclesiastica potestas quibus terminis sit circumscripta?	474	Estor (Jo. Georg.) laudatus.	422
		Evcharistix insignes in Ecclesia Rom. variationes.	161
		In	

RERUM NOTABILIORUM.

<i>In Euripidem nota critica.</i>	444	<i>Follis pro officinis ferrariis recens inventus.</i>	234
<i>In Exsuperantium (Jul.) Observationes critica.</i>	442	<i>Fontanini (Jussi) delle Masnade liber recusis.</i>	425
F	F.	<i>Fornaces ad servandam sanitatem apte.</i>	172
<i>Fabariensis monasterii Diplomata falsitatis accusata.</i>	56 seq.	<i>Ad Fornicum structuram sectio lapidum necessaria.</i>	316
<i>Faida quid olim fuerit?</i>	366	<i>Fortiguerræ (Nic.) versio Italica Terentii laudata.</i>	99 seq.
<i>Febris algida descripta.</i>	405	<i>vita.</i>	100
<i>Felleri (Joach.) Codicum MStorum de Vitis Sanctorum catalogus editus.</i>	41	<i>Fredum quid olim fuerit?</i>	366
<i>Fenestras construendi genus novum.</i>	73	<i>Frictionibus minuendis inserviens Machina.</i>	184
<i>Feri (Jo.) vita & scripta.</i>	33	<i>De Fridberg castro varia.</i>	432
<i>Ferri tractandi & liquefaciendi theoria explicata.</i>	351 seq.	<i>Friderici Austriaci cum Ludovico Bavaro consortium imperii probatum.</i>	10 seq.
<i>Festorum immobilium medii avi catalogus.</i>	378 seq.	<i>I Imp. Diploma, quo se Regem Siciliae dixit.</i>	432
<i>Feuda simultanea Hassie descripta.</i>	423	<i>De Fronteira Marchionis elogium.</i>	51
<i> feminea Hassie descripta.</i>	424	<i>Fruentis ventilandis apta Machina.</i>	128. 173
<i> Palatina descripta.</i>	426	<i>De Fungoidibus pedicula donatis Observatio.</i>	225
<i> divisibilia & indivisibilia que?</i>	ibid.	<i>Fungorum varia genera.</i>	269 seq.
<i> an olim a nobilitate inferiori dari potuerint?</i>	ibid.	<i>In Fures rigidissimi olim Germani.</i>	366
<i> hereditaria descripta.</i>	432	G	
<i>Finitum simplex quid sit?</i>	346	<i>Gabella vox unde derivanda?</i>	253
<i>Fisci Judaici historia descripta.</i>	506 seq.	<i>Gallandi (Ant.) Epistola quinque edita.</i>	442. 443
<i>Florum sexus demonstratus.</i>	63 seq.	<i>In Gallia que fuerit rei literarie Sec. V facies?</i>	394 seq.
<i>Fœtus in utero materno offensus.</i>	309	<i>Gallonus laudatus.</i>	31
<i> nutritio unde?</i>	406	<i>Ganerbinatuuum historia illustrata.</i>	430 seq.
<i> vitulini anatomia.</i>	538 seq.		Ga.
<i>Follibus grandioribus movendis apta machina.</i>	280		

I N D E X

Garelli (Pii. Nic.) de Historia Atti-	Gorius (Ant. Franc.) laudatus. 434.
la Juvenciana Diff. laudata. 155	439
De Gellahaufen castro varia. 432	Gothofredus (Jac.) notatus. 386
Gentilium (Alberici & Scipionis)	seq.
Operum collectio promissa. 240	Græcæ voces N. Testamenti explica-
Geographia in compendio tradita.	te. 210 seq.
331. 421	lingua in N. Testamento ca-
Geologia in compendio tradita. 330	stitas asserta. 211
seq.	Grævii (Th. Ge.) Diff. de Jure præ-
Geometria in compendio tradita.	diario recusa. 427
417. 540	Graminum varia genera descripta.
Gerlachii (Steph.) vita & scripta.	270
35	Le Grand (Joach.) vita & scripta.
Germanicæ lingue Glossarium edi-	33
tum. 145	Gravinæ (Jani Vinc.) de corrupta
ex Scythica &	doctrina morali Dial. recusus.
Celtica origo. 146	430
nationis in Academia	Grevini (Jac.) vita & scripta. 34
Aurelianens. jura. 432	Ex Græveri (Jani) Epistolis ineditis
Germanicarum quarundam vocum	Excerpta edita. 41
singularis orthographia. 148	Gudii (Marquardi) vita & scri-
Germanorum veterum Jurispru-	pta. 33
dentia commendata. 363	Guidii (Alexandri) vita & scripta.
Gesnerus (Jo. Matthias) quid præ-	36
stiturus sit in nova Thesauri Ste-	Guilielmi (Jani) vita & scripta.
phaniani editione? 93 seq.	553
Giraldi (Sylvestri) vita & scripta.	Gundlingius (Nic. Hieron.) ab ob-
35	træctationibus Batavorum vindic-
Glaucoma descriptum. 116	catus. 441. 444
ejus remedium. ibid.	inbu-
Globi terrestris novum inventum.	manius habitus a Burmanno. 491
185	H.
Globus celestis mobilis recens in-	Habsburgicæ gentis genealogia
ventus. 228	diplomatica promissa. 45
De Goes (Damiani) vita & scri-	Hæmorrhagiæ historia singularis.
pta. 33	408
	Hære-

R E R U M N O T A B I L I O R U M .

Hæresis quid sit?	285 seq.	Hessi (Eob.) de arumma scholastica	
Hæretici an sint tolerandi?	288	Elegia recusa.	431
In Hæreticos quomodo se gesseris		Hesychii loca nonnulla illustrata.	442. 443. 446.
antiquior ecclesia?	286		
	seq.	Heumannus (Christoph. Aug.) &	
Hahnii (Jo. Godofr.) cum Werlhofer		Schlagero refutatus.	181
controversia.	271 seq.		
Halæus, Anglus, laudatus.	170	Krumboltzio refutatus.	143
Harderi (Herm. Jac.) Epitaphium.			
	553	jus in Lactantium merita.	256
In Harduini (Jo.) librum de numis			seq.
Herodiadum strictura.	443	Historia literaria Gallia Sec. V de-	
Hassiaci Landgravii in monaste-		scripta.	394
rium Heinam jura.	424	Hodometron, recens inventum.	182
Hassiacus Landsassatus assertus.		De Homero, Christi passio teste, Diff.	
	432		552
Hebræa nomina in classes distribu-		Hominis in utero materno degentis	
ta.	139	conditio examinata.	216 seq.
Hebrææ voces nonnulla enodata.		Horologia duo, tempus apparens	
	137	monstrantia.	177
Heemanticarum literarum usus		Horologium aque ops agitatum.	
demonstratus.	ibid.		26
Heineccius (Jo. Gottlieb) laudatus.		oscillatorium, recens	
	363 seq.	inventum.	123. 175
Heldringen castri historia descri-		portatile, mari usur-	
pta.	39	pandum.	127
Helvetiæ novum Chronicon editum.		pro metiendo navium	
	52 seq. 101 seq.	itineris.	133
Henrici VIII, R. Angl. scripta, tem-		ostendens locum Salis,	
pore Reformationis exarata.	299		176
De Henrico Aucupe & Ottonibus ex-		dimetendis mari	
cerpta historica.	39	temporibus inventum.	178
Here ber Richter, quid denotet?	370	arenarium, recens	
Hergott (Marquardi) Genealogia		inventum.	229
gentis Habsburgicæ prælo parata.		horas repetens, de-	
	45 seq.	scriptum.	231 seq. 283
		Cccc 2	Horo-

I N D E X

Horologium duplici pendulo instru- tum.	232	Invocatio divina an in omnibus Di- plomatibus antiquis obvia?	486
hydraulicum.	281	Jobi liber Commentario illustratus.	102 seq.
Hugo (Jac.) refutatus.	552	a quo scriptus?	103
Hugoniani de origine scribendi li- belli nova editio promissa.	240	nova versione Latina donatus.	ibid.
Hunni an incesta cum filiabus ma- trimonia contraxerint?	157	Jovis statua in Museo Florentino.	434 seq.
Hyde (Thom.) MSta recensita.	298	Irenei contra Massuetum vindicia.	158
Hydraulica machina recens inven- ta.	237. 274	Iselii (Jo. Rudolph.) in Chronicon Tschudii Helveticum merita.	52.
Hydrocephalorum singularium ex- empla.	411	101 seq.	
Hydrographia in compendio tradi- ta.	331	In Italia qua fuerit Jurisprudentia facies sub Ostrogothis?	390 seq.
Hydronomia in compendio tradita.	420	Judæorum sponsalia illustrata.	428
Hydrops, umbilico aquas emit- tens.	412	veterum sub Romanis qua tributa fuerint?	507 seq.
I.		aurum coronarium sub Impp. descriptum.	514
Incesta cum filiabus matrimonia an penes Hunnos in usu fuerint?	157	Judaici fisci historia descripta.	506 seq.
In Indiis res gestæ Lusitanorum de- scripta.	532 seq.	De S. Juliano (Petri) vita & scri- pta.	36
Injurie verbales qua apud vete- res Germanos maximo in usu fuerint?	367	Jupiter fulgurator illustratus.	491
Inscriptionibus Deliacis certa atas assignata.	445	Juris in Italia ante Justinianei re- ceptionem ratio.	389 seq.
Interim libellus quantas turbas ex- citaverit in Imperio R. G.?	198	Jurisdicctio Germanorum explicata.	369
Intestina animantium examinata.	539	Jurisprudentia veterum Germano- rum commendata.	363
Investitura feudalit ritus singula- res.	428	Justinianei Juris in Italia fatum.	390 seq.
		Juvenci (Cælit Galani) Historia At- tilæ edita.	152
		Juvenci	

R E R U M N O T A B I L I O R U M .

Juvenci (Cœlii Calani) <i>Historia Attilæ an græce, an latine, sit scripta?</i>	157	Legum Lusitania initia & progressus.	51
	fata descripta.	154	
K ahlilius (Lud. Mart.) laudatus.	466 seq.	Leibnitii (G. G.) de novis Jurisprudentia monita denuo edita.	41
Kirche vox unde descendat?	254	error notatus.	162
Kircheri (Athanas.) vita & scripta.	36	Epistolæ editæ.	191
Kortholtus (Christian.) laudatus.	191	Diff. de complexionibus denuo edita.	192
Ex Krausii (Rud. Wilb.) <i>Itinerario Germanico Excerpta edita.</i>	41	Lepinii arithmetica machina descripta.	184
		Lepti colonia & numi illustrati.	444
L abyrinthus auris explicatus.	213 seq.	Leunclavii (Jo.) vita & scripta.	33
Lachrymalium viarum morbi descripti.	410	Libella nova inventa.	76. 279 seq.
Lactantii editiones recensitæ.	256	Liceti (Fortunii) vita & scripta.	37
virtutes & vitia.	257	Liebius (Christ. Sigism.) a Schlegero refutatus.	111 seq. vindicatur. ibid.
locâ nonnulla emendata.	257 seq.	Linnæus (Carol.) laudatus.	63. 117
Lampas, illuminandis noctu urbibus inserviens.	74	Literæ an ab exordio mundi fuerint in usu?	92
Lancetæ dies festus ex antiquitate illustratus.	553	Literarum heemanticarum usus demonstratus.	137
Laudasiatus Hassiacus assertus.	432	in Gallia Sec. V facies descripta.	394 seq.
Laterna, infra aquam lucens.	278	Loca solida construendi methodus Cartesii commendata.	220
Lauterbachius (Georg. Burch.) laudatus.	534 seq.	Locationum doctrina illustrata.	423
Lectica portatilis recens inventa.	80	De Lœwenstein Comitum origo.	426
		Longitudines inveniendi methodus.	181
			181
		Cccc 3	Lon-

I N D E X

Longitudo & latitudo Geographica quomodo invenienda?	18	Machinæ Perraultiana descripta.	23
Longobardicum Chronicon editum.	389	Magi, Christum adorantes, unde venerint?	250
Lorica versatilis inventa.	73	Magini (Jo. Ant.) vita & scripta.	37
Lotichii (Petri) vita & scripta.	32	Magnetis vis unde?	348
(Jo. Petri) scripta.	ibid.	Mali origo explicata.	192
De la Loubere (Simonis) vita & scripta.	33	Malleis prægrandibus movendis in- serviens Machina.	234
Le Loyer (Petri) vita & scripta.	ibid.	Mantuani (Bapt.) vita & scripta.	36
Ludovici (Jac. Frid.) lepidus error notatus.	364	Manuscriptorum veterum atas un- de dijudicanda?	299
Lues venerea, a nutrice accepta.	411	Marani (Guil.) Operum juridicorum nova editio promissa.	239. 336
Luminis quantam partem edificio cripiat edificium oppositum?	458 seq.	Marcilii (Theodori) vita & scripta.	36
propagatio quomodo fiat?	495	De S. Maria (Mich.) elogium.	51
Lunæ eclipsis totalis, A. 1736 Buda observata.	283 seq.	Pro Marmore servando Machina inventæ.	31
Lusitanæ legum initia & progres- sus.	51	Marpurgensis Academia Professo- res Theologi celebres.	426
Lusitanorum in novo orbe res gesta descripta.	532	Marsilii (Lud. Ferdin.) vita & scripta.	34
Lutherana religio magistratui ci- vili favens.	553	Marvillius (Ant.) notatus.	386
De Luthero judicium Courayerii.	208	Mascardi (Augustini) vita & scri- pta.	37
Lyzæ Oratio νετὰ περὶ κλέωνος emendata.	446	Materia quid sit?	505
		De Mathematicis judicium paulo acerbius.	136
		Mathesis an inter scientias certas sit referenda?	134 seq.
		multum ad perficien- das artes contulerit?	135
		plurimum facit ad ar- tium	tium
M achinæ, ab Academia Scientia- rum regia approbata.	21 seq.		

R E R U M N O T A B I L I O R U M.

<i>rum bellicarum perfectionem.</i>	Mercurii sub Sole visi descriptio.	371
415 seq.	Merillii (Emundi) Commentarii in	
Matthæi (Petri) vita & scripta.	<i>Institutiones Juris nova editio</i>	
34	<i>promissa.</i>	240
(Ant.) veteris avi Anale-	Merulæ (Pauli) vita & scripta.	32
ta prelo iterum subjecta.	Metalla liquefaciendi varii modi	
45	<i>descripti.</i>	504
Maximiliani II Imp. morbus &	Metempsychosin an defenderint	
mors descripta.	<i>Pharisæi?</i>	250
40	Meteorologicæ Anni 1733 & 1734	
Mechanica in compendio tradita.	<i>observationes.</i>	405. 409
418	Meursius (Jo.) refutatus.	446
Mechanismus an sufficiat in medi-	Meuschen (Jo. Gerb.) laudatus.	
cina?		104
451	Micrometrum nova constructionis.	
Medicæ observationes collectæ.		78. 275
539	Militandi exteris antiqua libertas	
Medicæ Institutiones qui scripse-	<i>Germanorum vindicata.</i>	38
runt?	Mineralia sub suas classes redacta.	
449		68 seq.
Medicina secundum principia Stab-	De Ministerialibus Comitum Zie-	
liana explicata.	<i>genbainensium Diff.</i>	424
448	Moguntia nova eruditorum Socie-	
In Medicos lex dura Wisigothorum.	<i>tas instituta.</i>	541 seq.
369	Mola alata, recens inventa.	187
De Meiern (Jo. Godofr.) Acta Pacis	Molani (Jo.) vita & scripta.	37
<i>Westphalica elogio ornata.</i>	Molendinum recens inventum.	
195		278
In Melam (Pomp.) Annotata criti-	<i>parvum & compendio-</i>	
ca.	<i>sum.</i>	174
445. 448	<i>pro pulvere pyrio in-</i>	
A Melle (Sam. Gerb.) itinera litera-	<i>ventum.</i>	ibid.
ria descripta.	Monarchicum regimen in Ecclesia	
553	<i>an sit juris divini?</i>	162
Membranæ, fatum humanum ob-	Monastice rei occidentalis historia	
volventes, descripta.	<i>descripta.</i>	534 seq.
169		Mona-
Menckenii (Frid. Ott.) Carmina		
<i>conjunctim edita.</i>		
381 seq.		
(Jo. Burch.) ab injustis		
Dukeri obirectionibus vindicia.		
60 seq.		
Mensula Astronomica recens inven-		
ta.		
227		
Mercurialis (Hieron.) vita & scri-		
pta.		
32		

I N D E X

Monogrammata Diplomatum veterum examinata.	489	Musices nova methodus inventa.	190
Monstri humani auris descripta.	214	N.	
Morborum, qui A. 1733 Edinburgi grassati sunt, historia.	405	Narium praeciso, pœna prisca Germanis solennis.	367
historia generalis exposita.	452	Nascentis & nascituri hominis conditio physica examinata.	214
Virginem Patavinam invadentium, historia.	454	In Naso tumor exstirpatus.	411
Morbus boum epidemicus descriptus.	492 seq.	Naves ad litora trabendi modi varii.	73. 75
Morerii (Lud.) vita & scripta.	37	adverso flumine trabendi modi varii. 80. 175. 189. 234. 275.	283
Morini (Simon.) vita & scripta.	35	a naufragio praeservandi modus.	128
Mors quid sit?	505	in mare commodius immit- tendi modus.	236
Mosis Chorenensis Historia Armenia edita.	58	Nenferus (Celsionius) in calculis mathematicis subtilissimus.	461
Motus curvilineus corporum descriptus.	224	Nervorum ligatura compressorum descriptio.	406
quid sit?	504	Nicotianæ olei venenosus effectus.	538
Mundi elementaris Systema explicatum.	342 seq.	Nizolii de stilo philosophico Commentarii illustrati.	192
Mundus quid sit?	505	Norimbergensis executio pacis Westphalica descripta.	193 seq.
Muniendi ars exposita.	420 seq.	Numariarum Dissertationum Collectio promissa.	112 seq.
Muratorii (Lud. Ant.) in Opera Paulini merita.	529 seq.	Numi cuprei Constantini & Constantis.	49
Mureti (M. Ant.) vita & scripta.	36	duo Ptolemai Lagide explicati.	225
Murium oratio pro se ipsis.	427	duo Cnidii explicati. ibid.	
Musa, planta, descripta.	117 seq.	Lepri illustrati.	444
an palma dicenda sit?	118	Numi	
Musculorum actio unde? theoria.	224		
Musculus digastricus descriptus.	410		

RERUM NOTABILIORUM.

Numi quatuor, historiam Judaicam illustrantes.	507	Orthographia Latina & Italica in compendio tradita.	92
In Numis an vere vultuum similitudines exsint?	111	Ossa humana & brutorum examinata.	306 seq. 413
De Numis contorniatis Diff.	445	Offectæ dura matris exemplum.	408
Numus Alexandri M. an sit ad hujus etatem referendus?	110 seq.	Offecti fetus descriptio.	309
Constantini illustratus.	376 seq.	Otto (Everb.) notatus.	243
Nerve explicatus.	508	Oudendorpii (Franc.) in C. Jul. Casaris Historias merita.	337 seq.
Nuptiæ cum defuncti fratris vidua ante stuprata legitima.	426	Ovidii nonnulla gallice reddita loca quædam illustrata.	440. 441. 443. 446. 448
Nutritio fetus unde?	406	Oxenstirnæ (Axelii) ingenium descriptum.	41
Nympha muliebris descripta.	171		
O	O.	P	P.
Oculorum motus descriptus.	410	Pacis Dei antiquitates illustrata.	553
Ocymophyllus planta descripta.	225	Palis terra fortiter intrudendis idonea machina.	120
Oederus (Georg. Lud.) refutatus.	141	De Pallavicini Historia Concilii Tridentini judicium.	204
Oneribus trabendis inserviens machina.	25. 133. 185. 230	De Pallio Episcoporum varia.	16
In Opifices jura Ordinum S. R. Imperii.	426	Pallium, Apostolorum vestitus.	253
Oporini (Jo.) vita & scripta.	37	Papebrochii ad Ott. Menckenium Epistola edita.	41
Orbita Solis accuratius definienda.	220	Papilionum ortus unde? amores descripti.	262. 263
Origenes an sit Autor librorum contra Marcionitas, & de placitis Philosophorum?	294 seq.	Parabolæ parametrales descriptæ.	461 seq.
ejus Opera conjunctim edita.	289	Parada quid olim fuerit?	8
		Paschales cycli varii descripti.	494 seq.
		D d d d	Pallio

RERUM NOTABILIORUM.

Plumbo in laminas diducendo in- serviens machina. 230	Propriorum hominum in Germa- nia status. 439
Pœnæ que Germanis præcis solen- nes fuerint? 369	Provalallagii doctrina illustrata. 438
Poloni (Martini) Chronicon descri- ptum. 298	Proverbium quid sit? 471
Ponderibus movendis inserviens machina. 37	Provocationes veterum illustrata. 427
Pons insolita longitudinis, facile attollendus. 26	In Pselli Synopsis legum Observatio- nes critica edita. 441
ligneus, unico arcu constans. ibid.	Punctum naturale & mathemati- cum unum idemque. 345
fluctuans, recens inventus. 122	Pyrobolis minoribus jaculandis idonea machina. 126
in duas partes separabilis. 228. 279	De Pythagoræ κωκυπις Diss. 443
arrectarius, recens inventus. 281	Pythometrie praxis nova. 190
De Pontificis Rom. ortu & progres- su Diss. 415	Q uadraturam exponentialem per seriem determinandi methodus analytica. 82
Ponto recens inventus. 132	De Querfurtanis Dynastiis singula- ria. 40
Potamilla apud Laertium quid sit? 42 seq.	R
Potestas ecclesiastica quibus termi- nis sit circumscripta? 474.	Rabe (Jo. Jac.) laudatus. 380
Praxitelis ars statuaria descripta. 226	In Rabulas Satyra. 383
Preuslerus, chalcographus insignis. 437	Raptus crimen familiare olim Ger- manis. 368
Prisei, Rhetoris antiqui, locus ex- plicatus. 157	Rationales qui olim fuerint? 261
Probabilium doctrina Systematico expedita. 467 seq.	Rationis sufficientis principium sta- bilitum. 192
Propertii locus illustratus. 443	inepta definitio. 505
Propriorum hominum status illu- stratus. 424	Ratisponensium Comitiorum Acta promissa. 360
	D d d d a Ray.

I N D E X

Raynaldi (<i>Theoph.</i>) <i>vita & scripta.</i>	Sabbathum quo die olim celebra- tum?
34	254
<i>De Reaumur laudatus.</i>	Sabini (<i>Georg.</i>) <i>vita & scripta.</i>
261	34
Reinicke <i>vulpecula commendata.</i>	Sadducaei an negaverint spiritus?
364	251
Remediorum topicorum penetrandi <i>virtus.</i>	In Sallustium <i>Observationes criticae</i> <i>edita.</i>
405	442
Remorum plurimum vires quomodo <i>in uno solo uniendo?</i>	Saltatoriae arti inservientes machi- <i>nae.</i>
76	281
Remos navium efficaciter movendi <i>modi tres.</i>	Sanctigallensis ecclesia regimen de- <i>scriptum.</i>
74	415
Reusneji (<i>Nic.</i>) <i>vita & scripta.</i>	urbis Bibliotheca de- <i>scripta.</i>
Rheda, <i>subversioni haud subjecta.</i>	ibid.
128	Sangerhusanua <i>Chronicon editum.</i>
Rhedarum nova genera inventa.	39
238.	Sanguis <i>mechanice consideratus.</i>
273. 279	406
Rhenferdi (<i>Jac.</i>) in <i>Nov. Testa-</i> <i>mentum Annotationes Talmudicae</i> <i>edita.</i>	Sarpri (<i>Pauli</i>) <i>Historia Concilii Tri-</i> <i>dentini denuo edita.</i>
106	200
Richerii (<i>Edmundi</i>) <i>vita & scri-</i> <i>pta.</i>	<i>vita.</i> 201
37	<i>de ea singularia.</i> ibid.
Richisfleig, <i>liber Germanarum le-</i> <i>gum plenus, commendatus.</i>	<i>laudata.</i> 202
364	<i>adversarii.</i> 203
Ritteri (<i>Jo. Dan.</i>) in <i>Codicem Theo-</i> <i>dosianum merito.</i>	<i>qua nova in re physi-</i> <i>ca invenerit?</i> 207
386 seq.	De Saxonibus <i>vetustissimi judi-</i> <i>cium.</i>
Rolliardi (<i>Sebast.</i>) <i>vita & scripta.</i>	368
37	Scalarum <i>nova constructio.</i>
Romae per <i>Caroli V exercitum ex-</i> <i>pugnatio descripta.</i>	127
40	Scarfo (<i>Jo. Cbrysof.</i>) <i>Carminum</i> <i>suorum editionem parat.</i>
Rorarii (<i>Hier.</i>) <i>opella recusa.</i>	331 seq.
427	<i>ejus scri-</i> <i>pta.</i> 332
Rota <i>aqua elevanda idonea.</i>	Seleton <i>crocodili in tabula repra-</i> <i>sentatum.</i>
129	309
Ryneri (<i>Thoma</i>) <i>Aetia Anglicana</i> <i>denuo prelo subjecta.</i>	Scheidii (<i>Balth.</i>) in <i>N. Testamentum</i> <i>Annotationes Talmudicae edita.</i>
238 seq.	105
S.	Schla-
De Sa (<i>Eman.</i>) <i>Patriarcha A-</i> <i>thiopia, elogium.</i>	
51	

I N D E X

<i>Matth.</i> VIII, 4.	ibid.	<i>Luc.</i> XIII, 1.	510
IX, 24.	ibid.	XV, 7.	142
X, 23.	ibid.	XXI.	510
XII, 1 - 14.	107	XXII, 42.	142
XIII, 58.	141	<i>Jo.</i> IV, 48.	141
XVI, 18.	251	VI, 50 <i>seq.</i>	297
XVII, 24.	510	VII, 1 <i>seq.</i>	ibid.
XVIII, 15 <i>seq.</i>	251 <i>seq.</i>	37, 38.	168
18.	107	VIII, 1 - 52.	297
XXI, 42.	142	7.	511
XXII, 19.	510	59.	ibid.
35, 36.	141	IX, 1, 2.	250
XXIII, 15.	107	29.	107
XXIV, 15.	141	XIV, 23.	ibid.
18.	168	XVIII, 31.	511
51.	141	XIX, 25.	253
XXVI, 60.	511	60.	511
67.	141	XX, 21.	474
<i>Marc.</i> II, 14.	253	23.	ibid.
V, 40.	142	<i>Act.</i> II, 1 <i>seq.</i>	107, 252
VI, 5.	141	42.	252
IX, 10.	142	46.	ibid.
50.	ibid.	IV, 19.	474, 475
X, 12.	107	V, 29.	474
XII, 10, 11.	142	X, 12 <i>seq.</i>	107
XIV, 64.	511	XIII, 2.	162
XV, 11.	141	20.	61
XVI, 17.	253	XP, 14.	254
<i>Luc.</i> I, 7.	105	XVI, 13.	ibid.
73.	142	XXIII, 8.	251
II.	509	<i>Rom.</i> V.	254
52.	142	6.	90
V, 25.	253	VIII, 28.	105
VIII, 53.	142	29.	91
XII, 46.	141	IX, 6.	211
58.	253		<i>Rom.</i>

RERUM NOTABILIORUM.

Rom. IX, 13.	166	2 Tim. II, 15.	ibid.
17.	90	IV, 13.	250. 233
XI, 28.	211	Tit. II, 14.	254
XII, 19.	141	III, 1.	474
XIII, 1.	474	1 Pet. I, 18, 19.	107
5.	ibid.	II, 8.	254
1 Cor. IV, 1.	474	13 - 15.	474. 476
V, 7.	107	III, 21.	89
VI, 14.	91	1 Jo. V, 1 - 9.	297
VII, 2, 3.	105	7, 8.	ibid.
10.	107	Hebr. IX, 12.	107
12.	ibid.	24.	164
X, 16.	252	X, 25.	254
22.	90	Jac. V, 15.	91
XI, 2.	252	Jude 13.	90
15.	90	Apoc. I, 10.	254
XIV, 18.	252	XXI, 14.	252
XVI, 5, 6.	142	Scriverii (Petri) Epistola nonnullae	
2 Cor. I, 15, 16.	142	edita.	440
II, 17.	166	Sectio lapidum quid sit?	315
V, 14.	90	ad structuram for-	
VI, 14.	ibid.	nicum necessaria.	315 seq.
XI.	252	Seculi decimi sexti historia illustra-	
6.	90	ta.	20
Gal. I, 10.	ibid.	A Seelen (Jo. Henr.) laudatus.	551
II, 11 - 14.	ibid.	seq.	
14.	165	Semiologia ad methodum Stahlia-	
III, 15 - 17.	89	nam exposita.	452
24.	90	Sepeliendi ritus veterum Christia-	
Ephes. II, 20.	252	norum & gentilitum illustratus.	49
III, 17 - 19.	90	Septenarii numeri mysteria explica-	
IV, 8.	165	ta.	50
Phil. II, 6.	ibid.	Sera ingeniose structa.	173
Coloff. II, 8.	ibid.	Severi (Cornel.) Fragmentum emen-	
14, 15.	ibid.	datum.	443
			Sexus

I N D E X

Sexus florum demonstratus. 63 seq.	Statuz Deorum quem usum præ-
Simplex ens descriptum. 345	stent? 437 seq.
Simultanea manus quid sit? 423	Van Staveren (Augustini) in Corne-
Sinensium religio ac philosophia il-	lium Nepotem merita. 303
lustrata. 192	De Stenoniano ductu controversia
Sipho, injectionibus ori faciendis	Heisteri & Palsini. 412
inserviens. 183	Stephani (Henr.) scripta nonnulla
Sirenum antiquitates illustrata.	conjunctim edita. 384
18	Stephanianus lingue Latine The-
Societatis Scientiarum Anglicanae So-	saurus denuo prelo subjectus. 92
cii recensiti. 429	seq.
creditorum novæ in urbe	Stephanianus liber de abusu lingue
Moguntina institutum. 541 seq.	Græcæ denuo editus. 383
Solis altitudini cognoscendæ inser-	linguæ Græcæ thesau-
viens machina. 282	rus suppletus. 440
Solitariae vitæ amantes eruca. 265	Stereotomiz principia accurate ex-
Sommeri (Sixti) de S. R. Imperii	plicata. 316 seq.
Archimarschallatu Tract. re-	Steuberi (Jo.) Orat. de Theologis
cusus. 424	Marpurgensibus edita. 426
Soni augendæ vi inserviens machi-	Stilus philosophicus illustratus. 192
na. 79	Storæ (Jo. Franc. Quintiani) vita
De Soula (Franc.) elogium. 51	& scripta. 35
Spangenbergii (Cyr.) Chronicon	Ad Stobæi Eclogas notæ criticae.
Sangerbusanum editum. 39	446
Sphæra mobilis, recens inventa. 176.	Subfeuda explicata. 427
279	Sucula circularis inventa. 73. 172
Sphærica problemata nonnulla. 220	Sudermanni (Guil.) Elogium Jo.
seq.	Clerici. 528
· Spiritus an negaverint Sadducæi?	Suecia fornacibus fusoriis ditissima.
251	351
bonus quid sit? 504	Suetonius a Burmanno editus. 1
malus quid sit? 505	seq.
Sponsalia Judæorum illustrata. 428	ejus editiones recensita. 3
Stahliaua principia in medicina ad-	distinctio in libros
optata. 447	& capita cui primum tribuenda?
	6
	Suetonii

R E R U M N O T A B I L I O R U M .

Suetonii <i>loca nonnulla emendata.</i>	7 seq. 444	Telluris <i>doctrina in compendio tradita.</i>	330 seq.
<i>De Sulpiciae Fragmentis Diff.</i>	446	Tentoriorum <i>novum genus.</i>	78
<i>In Sulpiciae Satyram de corrupto statu reip. Observationes critica.</i>	442. 446	Terentii <i>Comœdia elegantissime edita.</i>	97 seq.
<i>Sulzensiurbi jus oppidanum concessum.</i>	39	<i>a quibus Italice converse?</i>	100
<i>Surrentinæ antiquitates illustrata.</i>	15 seq.	Testamentum N. <i>ex Talmude illustratum.</i>	105 seq.
<i>Surrentinorum Episcoporum catalogus.</i>	17	<i>Commentario philologico illustratum.</i>	209 seq.
<i>Swertii (Franc.) vita & scripta.</i>	37	<i>an vitis dictio- nis laboret?</i>	211
<i>Syllogifimus quid sit?</i>	505	<i>ejus versio Angli- cana MSta.</i>	297
<i>Symmachi Epistolarum nova editio promissa.</i>	240	Theologia <i>Christiana ex solis Christi verbis demonstrata.</i>	144
<i>De Synedrii magni Hebraorum directoris Diff. edita.</i>	108	<i>ejus Instituti- ones editæ.</i>	361
		Therapia <i>ad methodum Stabli- nam exposita.</i>	452
T	T.	Thesauri <i>Græviani & Gronoviani prelo iterum subjecti.</i>	43
<i>Tabaci effectus quales?</i>	405 seq.	Thuanii <i>Historia sui temporis lau- data.</i>	241 seq.
<i>Ex Talmude illustratum N. Testa- mentum.</i>	105	<i>denuo ab Anglis edita.</i>	ibid.
<i>Talmudico - Rabbinica literatura varia fortuna descripta.</i>	ibid.	Thymi <i>in infantibus usus.</i>	412
<i>Taurella (Hippolyta) an sit doctis feminis annumeranda?</i>	32	Tomka (Jo.) <i>laudatus.</i>	153
<i>Taylor (Jo) laudatus.</i>	114	Tomographia <i>cum principiis suis explicata.</i>	316
<i>de arrogantia suspe- ctus.</i>	ibid.	Tomomorphiæ <i>principia accurate explicata.</i>	ibid.
<i>Telescopiis perficiendis inserviens machina.</i>	25. 229	Tomotechnia <i>accurate explicata.</i>	316 seq.
<i>Telescopium reflectens, recens in- ventum.</i>	277		
		E e e e	Toni-

I N D E X

Tonitru, <i>existentiæ divine testis.</i>	552	Tyri & Palæstyri <i>historia illustrata.</i>	61
Tonforum & balneatorum <i>diversa jura.</i>	428		
De Turreil (Jac.) <i>vita & scripta.</i>	37	V aleriani (Jo. Pierii) <i>vita & scripta.</i>	34
Traha <i>novæ constructionis.</i>	121 seq.	Imp. in Perside <i>captivi historia illustrata.</i>	261
Trew (Christoph. Jac.) <i>laudatus.</i>	215 seq.	In Valerium Maximum <i>Annotationes critica editæ.</i>	441
Tridentini Concilii <i>historia Sarpiana denuo edita.</i>	200	Vanini (Jul. Caf.) <i>vita & scripta.</i>	35
Tridentinum Concilium <i>quatenus in Gallia valeat?</i>	206	Vapores <i>unde?</i>	350
Trigonometria <i>in compendio tradita.</i>	418	Varagi <i>qui fuerint?</i>	226
Trillerus (Dan. Wilh.) <i>laudatus.</i>	273	De Valconcellos (Steph. Agnesii) <i>elogium.</i>	50
Tritemibus <i>impellendis inserviens machina.</i>	235	Vavalloris (Franc.) <i>vita & scripta.</i>	36
Trotzius (Christian. Henr.) <i>laudatus.</i>	240	Vectigalium <i>antiquitates illustratæ.</i>	492
<i>ejus scripta nonnulla promissa.</i>	ibid.	Vectium <i>nova genera.</i>	72 seq.
Tschudii (Ægidii) <i>Chronicon Helveticum editum.</i>	52. 101 seq.	In Vegetium (Flav.) <i>de re militari notæ critica.</i>	443. 445. 446
<i>ptæ.</i>	53 seq.		32
<i>Descriptionis prisca Rhetia nova editio promissa.</i>	ibid.	Vegii (Maphai) <i>vita & scripta.</i>	32
Tschudius (Ægid.) <i>notatus.</i>	57	Venæ <i>humanae descripta.</i>	415
Turcarum <i>jus in bello contra Christianos.</i>	432	Veneris <i>ciudaduquevns statua in Museo Florentino.</i>	448
Turris, <i>Astronomicis observationibus idonea.</i>	275	Venus <i>Cnidia descripta.</i>	225
		De Vere <i>sacro Diss. edita.</i>	553
		Veritas <i>quid sit?</i>	504
		Viarum <i>strata commoda efficiendi modus.</i>	130
		De Viperarum <i>morsu singularia.</i>	539
		Virgilii <i>editio promissa.</i>	9
		Vir-	

RERUM NOTABILIORUM.

Virgilio quatuor versus <i>Æneidos</i> <i>abjudicati.</i>	443	Wansleebii (Jo. Mich.) <i>vita & scri-</i> <i>pta.</i>	32
Vis <i>quid sit?</i>	504	Weigeli (Erb.) <i>de Calendarii emen-</i> <i>datione consilium.</i>	41
Viscera <i>hominis descripta.</i>	414	Westphalicæ <i>pacis executio Norim-</i> <i>bergensis descripta.</i>	193 seq.
Vitringæ (Campegii) <i>Commenta-</i> <i>rius in Zachariam posthumus</i> <i>editus.</i>	300	<i>historia descri-</i> <i>pta.</i>	356. 360
Vitulini <i>fætus anatomia.</i>	538 seq.	<i>Instrumentum</i>	
Umbellæ <i>portatiles inventæ.</i>	77	<i>quomodo explicandum?</i>	428
Unguium <i>ortus unde?</i>	412	Wirceburgenfi <i>Episcopo unde Du-</i> <i>cis Franconia nomen?</i>	40
Volmaræ (Isaaci) <i>Legati Cæsarei,</i> <i>in Conventu Noribergensi magna</i> <i>autoritas.</i>	197	<i>eum inve-</i> <i>stiendi ritus.</i>	ibid.
Urachus <i>humani descriptus.</i>	170	Wolfii (Jo.) <i>Annales Germanici</i> <i>editi.</i>	39
Uranix <i>statua in Museo Florentino.</i>	435	Wolte Gott. <i>formula Germanorum</i> <i>illustrata.</i>	553
Uteri <i>procidencia lethalis.</i>	411		
Vulnerum <i>apud Saxones quot sint</i> <i>genera?</i>	367	Zachariæ <i>Prophetia Commentario</i> <i>illustrata.</i>	300 seq.
Vulpes <i>cur dicti olim novitii in</i> <i>Academiis?</i>	376	<i>harum au-</i> <i>tor quis fuerit?</i>	ibid.
De <i>Vulpibus Academicis Germania</i> <i>Diff.</i>	375	Zecora <i>animal quale?</i>	138
		Zetter, <i>vox judicialis, quid deno-</i> <i>ter?</i>	366
W	W.	Zornius (Petr.) <i>laudatus.</i>	507
Wachterii (Jo. Georg.) <i>in lin-</i> <i>guam Germanorum merita.</i>	145 seq.		
Waldenses <i>an a Petro Waldo duxe-</i> <i>rint originem?</i>	207		

E M E N D A N D A.

Pag. 51 lin. 15 pro *Tomus tertius* lege *Tomi tertii*; pag. 77 lin. 7
pro *paralleloipedum* l. *parallelepipedum*; pag. 81 lin. 29 pro
3 lege 4; pag. 128 lin. 27 pro *ei* l. *ipsi*; pag. 138 lin. 28 pro
F e c e 2 h o r o.

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

horologo l. *horologio* ; pag. 280 lin. 5 pro *aliud* l. *alium* ; pag. 314 lin. 11 pro *præclarum* l. *præclarum* ; pag. ead. lin. 24 pro *exstructas* l. *exstructos* ; pag. 316 lin. 1 pro *desiderata* l. *desideratus* ; pag. ead. lin. 12 pro *alias* l. *alios* ; pag. ead. lin. 13 pro *cylindricas* & *sphæricas* l. *cylindricos* & *sphæricos* ; pag. ead. lin. 14 pro *congruas* l. *congruos* ; pag. 317 lin. 5 pro *compositas* ; illas l. *compositos* ; illos ; pag. ead. lin. 6 pro *quarum* l. *quorum* ; pag. ead. lin. 7 pro *cylindrica*, *sphærica*, *elliptica*, vel *quæcunque alia*, l. *cylindrici*, *sphærici*, *elliptici*, vel *quicunque alii* ; pag. ead. lin. 8 pro *has vero*, *quæ* l. *hos vero*, *qui* ; pag. ead. lin. 13 pro *earum* l. *eorum* ; pag. 318 lin. 6 pro *conicarum* l. *conicorum* ; pag. 323 lin. 7 pro *normalis* l. *normali* ; pag. 363 lin. 26 pro *efficitque* l. *efficitque* ; pag. 404 lin. 13 pro *elematique* l. *climatique* ; pag. 441 lin. 4 pro *Danca* l. *Danica*.

ENDE